

ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΙΔΙΩΜΑ ΤΗΣ ΟΡΕΙΝΗΣ ΠΙΕΡΙΑΣ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος : Νικόλαος Μέρτζος
Αντιπρόεδρος : Χαράλαμπος Παπαστάθης
Γεν. Γραμματεύς : Τερέζα Πεντζοπούλου-Βαλαλά
Ταμίας : Θεόδωρος Δαρδαβέσης
Έφορος Βιβλιοθήκης : Ιωάννης Κολιόπουλος
Σύμβουλοι : Κωνσταντίνος Βαβούσκος
                  Βασίλειος Πάππας
                  Αθανάσιος Καραθανάσης
                  Χαράλαμπος Νάσλας

Επιμέλεια εξωφύλλου: Βασιλική Αλτιντζή

ISBN: 960-7265-64-5

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΥΑΝΘΙΑ ΔΟΥΓΑ-ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ – ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΖΙΤΖΙΛΗΣ

ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΙΔΙΩΜΑ ΤΗΣ ΟΡΕΙΝΗΣ ΠΙΕΡΙΑΣ

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ - ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2006

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	11
ΦΩΝΗΤΙΚΗ ΑΞΙΑ ΣΥΜΒΟΛΩΝ	13
ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	15
ΒΑΛΚΑΝΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ	43
ΛΕΞΕΙΣ ΛΑΤΙΝΟ-ΡΟΜΑΝΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	57
ΛΕΞΕΙΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	69
ΛΕΞΕΙΣ ΣΛΑΒΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	89
ΛΕΞΕΙΣ ΑΛΒΑΝΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	103
ΑΓΓΛΙΚΑ, ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ, ΔΙΑΦΟΡΑ ΔΑΝΕΙΑ ΑΠΟ ΑΛΛΑ ΙΔΙΩΜΑΤΑ	105
ΠΑΡΑΓΩΓΗ	107
ΣΥΝΘΕΣΗ	137
ΛΕΞΙΚΟ	147
ΚΕΙΜΕΝΑ	613
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	623

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο νομός Πιερίας περιλαμβάνει 56 χωριά, από τα οποία 26 έχουν ντόπιο πληθυσμό, 28 έχουν προσφυγικό (Πόντιοι ή Θρακιώτες), 8 μεικτό και 4 βλαχόφωνο. Αντικείμενο έρευνας στην εργασία αυτή είναι το γλωσσικό ιδίωμα των χωριών Ελατοχώρι, Έλαφος, Λόφος, Μηλιά, Μοσχοπόταμος, Λαγοράχη, Μοσχοχώρι, Τόξο, Ράχη και Ρητίνη. Τα χωριά αυτά βρίσκονται στην ορεινή Πιερία και κατοικούνται από ντόπιο πληθυσμό. Πλησιέστερα προς την Κατερίνη, που είναι το αστικό κέντρο της περιοχής, βρίσκεται το χωριό Κάτω Μηλιά (15 χλμ.)· πιο απομακρυσμένο είναι το Ελατοχώρι (απέχει 29 χλμ. από την Κατερίνη).

Η πληθυσμιακή κατάσταση στα χωριά που εξετάζουμε είναι, σύμφωνα με την απογραφή του 1991, η ακόλουθη:

Ελατοχώρι (Σκτέρνα): 688 κάτοικοι.

Έλαφος (και Αλαφίνα, πρ. Σπουρλίτα): 625 κάτοικοι.

Λόφος και Ράχη: Οι κάτοικοί τους προέρχονται από το εγκαταλελειμμένο χωριό Παλουξιάζακον. Τα δύο μαζί αποτελούν μια κοινότητα με πληθυσμό 2.096 κατοίκους.

Μοσχοπόταμος (Δριάντσα): 827 κάτοικοι.

Μοσχοχώρι: 446 κάτοικοι.

Τόξο: 295 κάτοικοι. Το Μοσχοχώρι και το Τόξο είναι καινούργια χωριά, που χτίστηκαν από κατοίκους του Μοσχοποτάμου, όταν αυτός κάηκε το 1943.

Ρητίνη (Ριτίνια): 1.583 κάτοικοι.

Μεσαία Μηλιά (βάρα) και Κάτω Μηλιά (Τάχνιστα): Αποτελούν μια κοινότητα με πληθυσμό 1.560 κατοίκους.

Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού ασχολείται με τη γεωργία και την κτηνοτροφία, που παλαιότερα αποτελούσαν την αποκλειστική ασχολία των κατοίκων. Η εξωτερική μετανάστευση είναι, σε σύγκριση με άλλες περιοχές της Μακεδονίας, περιορισμένη. Αντίθετα, η εσωτερική μετανάστευση έχει αυξηθεί σημαντικά, με αποτέλεσμα σχεδόν κάθε οικογένεια να έχει ένα τουλάχιστον μέλος που κατοικεί σε αστικό κέντρο.

Ορισμένα χωριά, αν και έχουν καθαρά ντόπιο πληθυσμό και βρίσκονται στο γεωγραφικό χώρο που συμβατικά ονομάσαμε ορεινή Πιερία, έμειναν για καθαρά πρακτικούς λόγους έξω από τη μελέτη αυτή. Δεν υπάρχει καμιά ένδειξη ότι το ιδίωμά τους διαφέρει από αυτό των χωριών που εξετάζουμε. Αντίθετα, αρκετές πληροφορίες από άτομα που κατάγονται από τα μέρη αυτά και που για οικογενειακούς λόγους βρέθηκαν να κατοικούν σε κάποιο

από τα χωριά που ερευνούμε, μας επιτρέπουν να υποθέσουμε ότι αποτελούν μαζί με το εξεταζόμενο ιδίωμα ένα ενιαίο σύνολο με κάποιες μάλλον ασήμαντες διαφορές. Παρ' όλα αυτά —και για να αποφύγουμε τυχόν λαθεμένες εντυπώσεις που θα μπορούσε να δημιουργήσει ο τίτλος της εργασίας— θα πρέπει να επαναλάβουμε ότι αντικείμενο έρευνας είναι αποκλειστικά και μόνο το ιδίωμα των χωριών που προαναφέραμε.

Μια δεύτερη διευκρίνιση, που σχετίζεται με τον τίτλο της εργασίας, μπορεί να πάρει τη μορφή απάντησης στο ερώτημα: έχουμε να κάνουμε με ένα ή με περισσότερα ιδιώματα; Το υλικό που έχουμε συγκεντρώσει και επεξεργαστεί ως σήμερα μας πείθει ότι ανάμεσα στις λαλιές των επιμέρους χωριών υπάρχουν μικροδιαλεκτικές διαφορές, που όμως δεν φαίνεται να είναι μεγαλύτερες από αυτές που εμφανίζονται στο πλαίσιο του ιδιώματος ενός χωριού.

Είναι γνωστό ότι η σημερινή γλωσσική πραγματικότητα στις διαλεκτόφωνες περιοχές είναι ιδιαίτερα σύνθετη. Σε γενικές γραμμές μπορούμε να πούμε ότι έχουμε να κάνουμε με γλωσσικά συστήματα που δέχονται τη συνεχή και πολύπλευρη επίδραση της κοινής νεοελληνικής. Το όχι σπάνιο φαινόμενο της παράλληλης χρήσης της κοινής και των ιδιωμάτων προκαλεί παρεμβολές σε όλα τα γλωσσικά επίπεδα. Θα πρέπει λοιπόν ο ερευνητής να διευκρινίσει τι επιδιώκει να περιγράψει: τη «γνήσια» μορφή του ιδιώματος, αυτή που υποτίθεται ότι μιλιόταν πριν αρχίσει η επίδραση της κοινής, ή τη σημερινή μεταβατική κατάσταση. Η περιγραφή της «γνήσιας» μορφής προϋποθέτει σήμερα μια προσπάθεια αποκατάστασης που, για δύο κυρίως λόγους, δεν είναι εύκολη. Πρώτον, γιατί η επίδραση της κοινής διαρκεί ήδη περισσότερο από δύο γενιές και δεύτερον, γιατί φαίνεται πως ποτέ δεν υπήρχε η standard μορφή του ιδιώματος που επιδιώκουμε να αποκαταστήσουμε.

Για τη σημερινή μεταβατική πραγματικότητα θα πρέπει να σημειώσουμε ότι οι αποκλίσεις από την υποθετική «νόρμα του ιδιώματος» έχουν έντονα ιδιολεκτικό χαρακτήρα και δεν έχουν πάρει —κι αν έχουν πάρει δεν κατορθώσαμε να το διαπιστώσουμε— τη μορφή γενικών τάσεων. Παρόμοιες τάσεις θα μπορούσαν ίσως να διαπιστωθούν μέσα στο πλαίσιο μιας συστηματικής κοινωνιογλωσσικής μελέτης του ιδιώματος.

Πρόθεση δική μας ήταν να μελετήσουμε το ιδίωμα στη μορφή που εμφανίζεται σήμερα. Θα πρέπει όμως να σημειώσουμε ότι καταβάλαμε ιδιαίτερη προσπάθεια για την περιγραφή της ομιλίας των πιο ηλικιωμένων. Η προσπάθεια αυτή δεν στηρίχτηκε στην άποψη ότι η ομιλία των ανθρώπων αυτών αντιπροσωπεύει μια πιο γνήσια μορφή του ιδιώματος, αλλά προήλθε από την επιθυμία μας να διασώσουμε στοιχεία του που χάνονται με όλο και πιο γρήγορους ρυθμούς. Η θεμιτή αυτή επιδίωξη ελπίζουμε να μην έγινε εις

βάρος της περιγραφής άλλων ποικιλιών του ιδιώματος.

Οι εργασίες που αναφέρονται στα ιδιώματα της Πιερίας είναι ελάχιστες. Το βιβλίο των Τσαμπούρη και Βουδριά (1986) για τον Κολινδρό περιέχει μόνο το λεξιλόγιο. Μια προσπάθεια σύντομης περιγραφής της γλωσσικής κατάστασης στην Πιερία έγινε πριν από λίγα χρόνια σε σχετικό άρθρο της Μπασέα-Μπεζαντάκου (1988). Για το ιδίωμα των χωριών που εξετάζουμε δεν έχει γραφεί ως σήμερα τίποτε.

Η μελέτη του ιδιώματος άρχισε πριν από 8 χρόνια στο πλαίσιο του προγράμματος του Γλωσσολογικού Τμήματος της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών για τη μελέτη των γλωσσικών ιδιωμάτων της Μακεδονίας. Διακόπηκε για 3 χρόνια και συνεχίστηκε με μια σειρά γλωσσολογικών αποστολών στα χωριά που αναφέραμε.

Αρχικά είχαμε σκεφτεί να συλλέξουμε συστηματικά υλικό από δύο χωριά και στη συνέχεια να προχωρήσουμε στη συγκριτική μελέτη του ιδιώματος και των υπόλοιπων χωριών. Η άποψη αυτή γρήγορα εγκαταλείφτηκε και αποφασίσαμε να εξετάσουμε ισότιμα τα ιδιώματα όλων των χωριών.

Η συλλογή του υλικού έγινε με τη βοήθεια ερωτηματολογίων και την παράλληλη χρήση θεματικών συζητήσεων. Μέρος του υλικού έχει καταγραφεί σε χειρόγραφες σημειώσεις, ενώ ένα μεγάλο μέρος έχει αποτυπωθεί σε κασέτες. Υπάρχουν 50 κασέτες που περιέχουν γλωσσικό υλικό από όλα τα χωριά που ερευνήσαμε. Οι πληροφοριοδότες ήταν συνήθως ηλικιωμένοι, πιο σπάνια μεσήλικες και ακόμα πιο σπάνια νέοι. Οι πιο πολλοί απ' αυτούς ήταν αγρόμαστοι ή είχαν φοιτήσει —συντά χωρίς να τελειώσουν— στο δημοτικό. Η επιλογή αυτή δεν ήταν φυσικά άσχετη με τους στόχους μας, όπως τους έχουμε περιγράψει παραπάνω.

Για την ολοκλήρωση της πρώτης φάσης της εργασίας, τη συλλογή και την καταγραφή όσο γίνεται μεγαλύτερου μέρους του λεξιλογικού δυναμικού του ιδιώματος, ήταν ανάγκη να συνεργαστούμε με μεγάλο αριθμό πληροφοριοδοτών. Θα θέλαμε να τους ευχαριστήσουμε όλους για την προθυμία με την οποία συνεργάστηκαν μαζί μας και για την υπομονή που έδειξαν κυρίως στο —ιδιαίτερα κουραστικό γι' αυτούς— τελικό στάδιο της διευκρίνισης και επιβεβαίωσης ορισμένων σημασιών και φωνητικών τύπων.

Βασικοί πληροφοριοδότες ήταν οι εξής:

Ελατοχώρι: Κωστόπουλος Αθ., Κωστόπουλος Β., Λιάβας Β., Μέλιου Μ., Τζιάτζιου Γλ.

Ελαφος: Αδαμόπουλος Αλ., Αδαμοπούλου Ε., Αδαμοπούλου Μ., Κανάλης Θ., Πασχόπουλος Θ., Σταμάτης Γ., Φωτόπουλος Χ.

Λόφος: Ζησόπουλος Γ., Ίτσιος Δ., Ίτσιος Δ. του Ι., Ίτσιος Ι., Ίτσιος Κ., Ίτσιος Ν., Ίτσιου Τρ., Καραθάνας Γ., Μπαλαούρας Β., Νάκας Ν., Ράπτης Δ.

Ράχη: Κατσαμάγκας Κ., Κατσαμάγκας Ν., Κατσαμάγκας Π., Κατσαμάγκα Σ., Κατσαμάγκα Φ., Κούρτη Αικ., Ντούρος Γ., Ντούρος Ηλ., Ντούρος Λ., Ντούρου Ε., Ντούρου Κ.

Μηλιά: Αγγελάκης Α., Αγγελάκη Σ., Αδάμος Α., Αδάμου Α., Μυρωτής Ι., Μυρωτή Χρ., Πιπίλης Ι., Πιπίλη Ο., Πουλιάκης Κ., Πουλιάκη Ε., Πουλιάκη Α., Τσάτσου Β., Τσελίκα Σ., Χανδόλια Χρ., Χανδόλιας Γ.

Μοσχοπόταμος: Γιάτας Β., Ζαχούλης Γ., Ζιγάλτος Α., Ζιγάλτος Αθ., Ζιγάλτος Β., Ζιγάλτος Δ., Ζιγάλτος Λ., Ζιγάλτου Γ., Κατσάρας Δ., Κατσάρα Ε., Μάνος Β., Μάνου Μ., Νατσιόπουλος Ε., Νατσιοπούλου Στ.

Ρητίνη: Γούτσιος Θ., Δημοπούλου Π., Δημοπούλου Μ., Θωμόπουλος Στ., Θωμοπούλου Π., Θωμοπούλου Ξ., Κραγιοπούλου Ι., Λιάπη Π., Λιάπης Ι., Ντασιοπούλου Στ., Τζιτζιλής Δ.

Θεσσαλονίκη, Απρίλιος 1993

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

<i>αγγλ.</i>	αγγλικό	<i>λατ.</i>	λατινικό
<i>αλβ.</i>	αλβανικό	<i>Λόφ.</i>	Λόφος
<i>αμτβ.</i>	αμετάβατο	<i>μεγεθ.</i>	μεγεθυντικό
<i>αντων.</i>	αντωνυμία	<i>μεσν.</i>	μεσαιωνικό
<i>απρόσ.</i>	απρόσωπο	<i>μετβ.</i>	μεταβατικό
<i>αραβ.</i>	αραβικό	<i>Μηλ.</i>	Μηλιά
<i>αριθμ.</i>	αριθμητικό	<i>μόρ.</i>	μόριο
<i>αρχ.</i>	αρχαίο	<i>Μοσχ.</i>	Μοσχοπόταμος
<i>αρωμ.</i>	αρωμουνικό	<i>μτγν.</i>	μεταγενέστερο
<i>βαλκαν.</i>	βαλκανικό	<i>μτφ.</i>	μεταφορικά
<i>βενετσ.</i>	βενετσιάνικο	<i>μτχ.</i>	μετοχή
<i>βλ.</i>	βλέπε	<i>ουγγρ.</i>	ουγγρικό
<i>βουλγ.</i>	βουλγαρικό	<i>ουκρ.</i>	ουκρανικό
<i>γαλλ.</i>	γαλλικό	<i>ουσ.</i>	ουσιαστικό
<i>γερμ.</i>	γερμανικό	<i>παροιμ.</i>	παροιμία
<i>διαλ.</i>	διαλεκτικό	<i>πβ.</i>	παράβαλε
<i>ειρων.</i>	ειρωνικά	<i>Πελοπ.</i>	Πελοπόννησος
<i>Ελατ.</i>	Ελατοχώρι	<i>περσ.</i>	περσικό
<i>Έλαφ.</i>	Έλαφος	<i>πληθ.</i>	πληθυντικός
<i>επίθ.</i>	επίθετο	<i>ποντ.</i>	ποντιακό
<i>επίρρ.</i>	επίρρημα	<i>Πόντ.</i>	Πόντος
<i>επιρρημ.</i>	επιρρηματικά	<i>πορτογαλλ.</i>	πορτογαλλικό
<i>επιφ.</i>	επιφώνημα	<i>προβηγγ.</i>	προβηγγιανό
<i>Εύβ.</i>	Εύβοια	<i>πρόθ.</i>	πρόθεση
<i>Ήπειρ.</i>	Ήπειρος	<i>προστ.</i>	προστακτική
<i>ησυχ.</i>	ησυχιανό	<i>πσλβ.</i>	παλαιοσλαβικό
<i>θηλ.</i>	θηλυκό	<i>ρ.</i>	ρήμα
<i>Θράκ.</i>	Θράκη	<i>Ράχ.</i>	Ράχη
<i>ισπαν.</i>	ισπανικό	<i>Ρητ.</i>	Ρητίνη
<i>ιταλ.</i>	ιταλικό	<i>ρουμ.</i>	ρουμανικό
<i>Καλαβρ.</i>	Καλαβρία	<i>ρωσ.</i>	ρωσικό
<i>Καππαδ.</i>	Καππαδοκία	<i>Σάμ.</i>	Σάμος
<i>Κάρπ.</i>	Κάρπαθος	<i>σερβοκρ.</i>	σερβοκροατικό
<i>κατάλ.</i>	κατάληξη	<i>σημασ.</i>	σημασία

<i>σλαβ.</i>	σλαβικό	<i>Τσακων.</i>	Τσακωνιά
<i>σλοβεν.</i>	σλοβενικό	<i>τσεχ.</i>	τσεχικό
<i>σύνδ.</i>	σύνδεσμος	<i>τσιγγαν.</i>	τσιγγάνικο
<i>τοπων.</i>	τοπωνύμιο	<i>υπερθ.</i>	υπερθετικός
<i>τουρκ.</i>	τουρκικό	<i>υποκορ.</i>	υποκοριστικό

ΦΩΝΗΤΙΚΗ ΑΞΙΑ ΣΥΜΒΟΛΩΝ

b, d, g: λατινικά *b, d, g*.

$\hat{\beta}, \hat{b}, \hat{\gamma}, \hat{g}, \hat{\delta}, \hat{d}, \hat{\theta}, \hat{\kappa}, \hat{\lambda}, \hat{\mu}, \hat{\nu}, \hat{\pi}, \hat{\rho}, \hat{\tau}, \hat{\varphi}, \hat{\chi}$: ουρανικά ή ουρανικοποιημένα $\beta, b, \gamma, g, \delta, d, \theta, \kappa, \lambda, \mu, \nu, \pi, \rho, \tau, \varphi, \chi$.

$\hat{\xi}, \hat{\xi}, \hat{\sigma}, \hat{\tau\zeta}, \hat{\tau\sigma}, \hat{\psi}$: παχιά $\zeta, \xi, \sigma, \tau\zeta, \tau\sigma, \psi$ (στα $\hat{\xi}$ και $\hat{\psi}$ εννοείται ότι προφέρεται παχύ το συριστικό στοιχείο).

Το *ι* μετά τα β, δ κτλ. δηλώνει την ουρανικοποίηση του προηγούμενου συμφώνου.

Στην αλφαβητική σειρά τα *b, g, d* έρχονται μετά τα β, γ, δ αντίστοιχα και τα ουρανικά και παχιά αμέσως μετά τα αντίστοιχά τους μη ουρανικά και μη παχιά σύμφωνα.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ*

Γενικές παρατηρήσεις

Το γλωσσάριο, παρά το σημαντικό του μέγεθος (περίπου 10.000 λεξιλογικές μονάδες), έχει χαρακτήρα επιλεκτικό. Αυτό σημαίνει ότι μεγάλο μέρος του λεξιλογίου που είναι κοινό ανάμεσα στο ιδίωμα και στην κοινή δεν έχει περιληφθεί.

Έτσι απουσιάζουν ουσιαστικά του βασικού λεξιλογίου όπως *νερό, ψουμί, χεῶ', κιφάλ',* ρήματα όπως *ξέρου, θέλου, πίνου, βουρώ,* επίθετα όπως *καλός, κακός, κουφός, άσπρους κ.ο.κ.* Γενικά δεν έχουν περιληφθεί οι λέξεις που η μοναδική τους διαφοροποίηση σε σχέση με τους αντίστοιχους τύπους της κοινής συνίσταται στην παρουσία των δύο βασικών χαρακτηριστικών γνωρισμάτων των βορείων ιδιωμάτων, δηλαδή της στένωσης των άτονων /e/ και /o/ και της αποβολής των άτονων /i/ και /u/.

Το γλωσσάριο είναι μοιραίο να παρουσιάζει τα μειονεκτήματα που απορρέουν από τον επιλεκτικό του χαρακτήρα. Τα κυριότερα από αυτά είναι η έλλειψη πληρότητας και η αδυναμία να παρουσιάσει το ιδίωμα ως ένα αυτόνομο και ανεξάρτητο από την κοινή σύστημα.

Επειδή στη συνέχεια θα γίνει προσπάθεια να περιγραφούν τα διάφορα στρώματα που συναποτελούν το λεξιλόγιο του ιδιώματος —ελληνικές λέξεις, αρχαϊκές ή μη, ξένα στοιχεία— είναι απαραίτητο να σημειωθεί ότι οι περισσότερες λέξεις που, για τους λόγους που αναφέραμε παραπάνω, έχουν παραλειφθεί είναι γνήσιες ελληνικές. Αυτό θα πρέπει να το λάβουμε υπόψη στις στατιστικές παρατηρήσεις που ακολουθούν.

Η απόφαση να περιγράψουμε τα στρώματα του λεξιλογίου βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με την επιθυμία μας να προσδιορίσουμε τη θέση του ιδιώματος μέσα στο πλαίσιο των άλλων βόρειων ιδιωμάτων και παράλληλα να ανιχνεύσουμε τις σχέσεις του με τις άλλες βαλκανικές γλώσσες. Είναι γνωστό ότι οι επαφές με τις γλώσσες αυτές γίνονταν κυρίως σε επίπεδο διαλέκτων, γεγονός που καθορίζει σε μεγάλο βαθμό και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει κανείς, όταν ερευνά τις αλληλεπιδράσεις των βαλκανικών γλωσσών.

Κατά την εξέταση των δανείων ιδιαίτερα αισθητή γίνεται η έλλειψη εργασιών για τα ξένα λεξιλογικά στοιχεία στις ελληνικές διαλέκτους. Η έρευνα στην περιοχή αυτή αντιπροσωπεύεται ακόμη και σήμερα από τις —άριστες

---

* Την κύρια ευθύνη για το α' μέρος της εργασίας έχει ο Χρ. Τζιτζιλής.

για την εποχή τους— εργασίες του G. Meyer (1894-95), οι οποίες όμως έχουν ήδη συμπληρώσει έναν αιώνα ζωής. Για να καλύψουμε λοιπόν τα αυτονόητα κενά στο πεδίο αυτό χρειάστηκε στην εργασία μας —στην οποία γίνεται για πρώτη φορά μια συστηματική προσπάθεια μελέτης των δανείων ενός βορείου ιδιώματος— να διευκρινίσουμε ή, πιο σωστά, να επιχειρήσουμε να διευκρινίσουμε το έτυμο εκατοντάδων λέξεων.

Αντίθετα, κατά την ανίχνευση των αρχαϊκών στοιχείων του ιδιώματος, τα λεξικά των Andriotis και Κριαρά αποδεικνύονται αναντικατάστατα βοηθήματα. Η συμβολή των δύο αυτών έργων στη σύνταξη του επόμενου κεφαλαίου υπήρξε καθοριστική.

Αρχαϊσμοί¹

Ο υ σ ι α σ τ ι κ ά

αγέλ' «κοπάδι από γιδοπρόβατα ή άλογα» < αρχ. αγέλη².

αγόρους «αγόρι» < μεσν. άγορος «νέος, παλληκάρι» < αρχ. άωρος.

αγορίδ' «τόπος που κρατά υγρασία» < *ύγορίδιον < αρχ. ύγρός > διαλ. αζρό
αζλινάδ' «παρακλάδι» < *άγλίνη (;), πβ. άγλις.

άδραχτους «αδράχι» < αρχ. άτρακτος.

άθρακας «σαράκι» < ησυχ. σάθραξ· φθείρ.

αίσθημα «φιλότιμο» < αρχ. αΐσθημα.

αιώνγου «είδος σταφυλιού» < μτγν. άετώνυχον «Steinsame», πβ. και κυπρ.
ατώνυκον «Traubenart»³.

άκ'λουθου «το ύστερο, ο πλακούντας» < αρχ. άκόλουθος «begleitend».

άλας «αλάτι» < μεσν. άλας < αρχ. άλας.

αλιβρίτ'ς «1) παιδική αρρώστια, 2) η αρρώστια δανλός στα σιτηρά» < αρχ.
άλευρίτης «Weizenbrot».

αλλουβονήθεια «αμοιβαία βοήθεια μεταξύ αγροτών» < *άλληλοβοήθεια.

αλσιδ', λτσιδ' «θηλειά νήματος που προορίζεται για το διασίδι του αργα-
λειού» < μεσν. αλσιδιδι < μτγν. άλσιδιδιον «Kettchen».

αλ'πόγα «άγονο έδαφος» < *άλιπόγειος < άλιπος + γη.

αλ'πόχωμα «άγονο χώμα» < *άλιπόχωμα < άλιπος + χωμα.

αμβουλίδ' «το κλωνάρι που βγαίνει δίπλα στον κορμό των δημητριακών»

1. Η αρχαία σημασία της λέξης παρατίθεται μόνο στις περιπτώσεις που διαφέρει αισθητά από την ιδιωματική. Το ίδιο ισχύει και για τις σημασίες των λέξεων ξένης προέλευσης.

2. Andriotis, LA, σ. 64. Για να αποφύγουμε τις πολυάριθμες παραπομπές στο Lexikon der Archaismen in neugriechischen Dialekten του N. Andriotis και στο Λεξικό του Κριαρά κρίναμε σκόπιμο να παραπέμπουμε στα λεξικά αυτά μόνον όταν αναφερόμαστε σε διαλεκτικούς τύπους που περιέχονται σ' αυτά.

3. Andriotis, LA, σ. 71.

- < *ἐμβολίδιον, υποκορ. του αρχ. ἔμβολον.
ανγινάϝ ' «παρακλάδι» < μτγν. ὄγκινος «Haken».
ανδίσπουρους, ανδίσπουρου «το ενοίκιο του χωραφιού που είναι όσο ακριβώς ο σπόρος» < μεσν. ἀντίσπορος «Anteil des Grundbesitzers an der Ernte».
άνθ ' «το άνθος των δέντρων» < αρχ. ἄνθη.
ανιμόστρουφους «ανεμοστρόβιλος» < αρχ. ἀνεμόστροφος «sich im Wind drehend».
άξ'φους «είδος δηλητηριώδους χόρτου» < μτγν. ἄψινθος «Wermut» (;).
απάλλα «1) τολύπη μαλλιού, 2) νιφάδα χιονιού» < ησυχ. πάλλα· σφαῖρα ἐκ ποικίλων νημάτων πεποιημένη > αρωμ. *apală* «1) laine sérancée, 2) andain de neige»⁴.
απλί, βλι, 'πλι «η οπλή των μεγάλων ζώων» < αρχ. ὀπλή.
απόδειπνα επίρρ. «μετά τα μεσάνυχτα» < μεσν. ἀπόδειπνον.
αρ'ζάϝ, ρ'ζάϝ ' «το ριζάρι» < μτγν. ῥιζάριον.
άριου «είδος θάμνου, όπως περίπου το πουρνάρι» < μτγν. ἄρια «eine Eichenart».
αρμεν' «1) άσπρο αγριολούλουδο, 2) χαμομήλι» < μτγν. ὄρμινον «Salbei».
αρμιά «λάχανο τουρσί» < αρχ. ἄλμαία.
αρνουπόϝ ' «το μαλλί ενός προβάτου ή αρνιού» < αρχ. πόκος «abgerupfte, abgeschorene Schafwolle».
αρπάι «δόντι γεωργικού εργαλείου», *αρπάϝ* ' «δαγκάνα σκορπιού κ.λπ.» < μεσν. ἄρπάγιον.
άρτηκας «νάρθηκας» < αρχ. νάρθηξ.
αρύπους «1) η κυψέλη του αφτιού, 2) το εσωτερικό χνουδωτό περίβλημα του κάστανου, 3) η εντεριόνη» < αρχ. ῥύπος⁵.
αχιμάλουτος «αιχμάλωτος» < αρχ. αἰχμάλωτος.
αψίδα «το ένα από τα έξι ξύλινα κομμάτια που σχηματίζουν τον τροχό» < αρχ. ἄψις.
βασιλίϝ ' «ονομασία της βαθουλωτής πλευράς του αστράγαλου» < μεσν. βασιλίαι «βασιλεία».
βραδύ «βράδου» < μεσν. βραδύ.
βρόνδημα «βροντή» < αρχ. βρόνθημα.
babáz ' «βατράχι» < ησυχ. βάβακας.
βαθρί «κομμάτι από χοιρινό κυρίως δέρμα που χρησιμοποιούσαν για να μπάλωσουν τα τσαρούχια» < *ἐμβάθριον, υποκορ. του ἔμβαθρα «είδος υποδημάτων» ή αλβ. *mbathura* «βρακιά» < *mbath* «φορώ» (;).

4. Tzitzilis, *Beiträge*, σ. 175.

5. Η Μπασέα-Μπεξαντάκου, *Γλωσσική κατάσταση*, σ. 248, παράγει το *αρύπους* «το χνουδωτό περίβλημα του κάστανου» από το αρχαίο *ῥίπος*.

- βουρκέλα, βρουκέλα* «το προγούλι» < μτγν. προκοίλιος «mit vorstehendem Bauch».
- βουρλόχ'* «1) αβγό χωρίς κρόκο, 2) αδύνατο νεογέννητο, 3) άνθρωπος γρου-
σούζης» < αρχ. πρόλογος «Vorrede»⁶.
- βρουστημνά* «στήθος ανθρώπου ή ζώου» < *προστήμιον < πρό + στήμα⁷.
- γάνγλα, γάνγλα* «ελικοειδές σχήμα» < μτγν. γαγγλίον.
- γάστρα* «σιδερένιο σκεύος, όπου ψήνουν πίτες» < αρχ. γάστρα.
- γηρατεία* «1) γηροκόμηση, 2) γεράματα» < μεσν. γηρατεία.
- γινν'τούδ'* «νεογέννητο» < αρχ. γεννητός.
- γλύφτ'ς* «τεχνίτης που “γλύφει” το ξύλο» < αρχ. γλύπτης.
- γραμματ'ρός* «γραμματέας της κοινότητας» < αρχ. γραμματικός.
- κηπίδα* «το επάνω μέρος του τοίχου» < αρχ. κρηπίς.
- γρουθάῶ* «η γροθιά ως μονάδα μέτρησης» < μτγν. γρονθάριον.
- γαζάν* «αγκάθι» < ησυχ. άκάνιον⁸.
- γαζαρόδ'κον* «είδος μικρού στρογγυλού σύκου» < ησυχ. κάρκαρος «gauh,
hart».
- γουτζ'οίπ'* «η βάση του κορμού του δέντρου μαζί με τις ρίζες» < μτγν. κοσύμ-
βη «Haarnetz».
- γυλάνδραδ'* «ο τροχός του κάρου» < *κυλινδράδιον, υποκορ. του αρχ. κύλιν-
δρος.
- δγάρουμους* «το κούφωμα όπου έμπαινε ο περάτης» < μτγν. διάδρομος
«Durchgang».
- δγακόπ'* «πέραςμα, διάβαση» < αρχ. διακοπή «Trennung».
- δγάκουμμα* «ενέργεια του δγακόβου» < αρχ. διάκομμα.
- δεινό* «το κακό, η καταστροφή» < αρχ. δεινός.
- δείπνα* «η ώρα γύρω στις δέκα με δώδεκα το βράδυ» < αρχ. δείπνον.
- δίκαῶ* «η δίκη» < μεσν. δίκαση < αρχ. δίκασις.
- διχούλ'* «1) μικρή διχάλα, 2) ξύλο με μικρή διχάλα, 3) φτυάρι γυριστό μπρο-
στά με το οποίο τραβούν τα κάρβουνα, 4) επιρρημ. καβάλα με τα πόδια
περασμένα στις δυο πλευρές του σαμαριού» < *δικώλιον (< δύο «zwei» +
κῶλον «Körperglied») με επίδραση του διχάλα.
- δοχ'* «το μέρος όπου έστηναν ενέδρα» < αρχ. δοχή «Aufnahme».
- δρουμί* «χεριά θερισμένα στάχνα» < *δραγμίον, υποκορ. του δράγμα «eine
Handvoll».
- 'δήρα* «1) ακαλλιέργητο κομμάτι στη μέση του χωραφιού, 2) πρόχειρο πέρα-
σμα ανάμεσα από χόρτα» < αρχ. άνδηρον «Erdaufsüttung» > διαλ.

6. Τζιτζιλής, *Μακεδονικά Ετυμολογικά II*, σσ. 223-225.

7. Για τη σημασιολογική εξέλιξη, πβ. ησυχ. στήνιον «στήθος».

8. Τζιτζιλής, *Ανάλεκτα ετυμολογικά II*, σ. 326.

- αντήρα «Grenze»⁹, πβ. όμως και το ομώνυμο (;) δίρα «τορός» < σλαβ. *dira* (σ. 87).
- διλωφών'*, *διλωφών'* «ψηλός και λεπτός» < *δελφώνιον, υποκορ. του *δελφών παράλληλου τύπου του δελφίν, πβ. το συνώνυμο *διλωφίν'* (< δελφίνι) στο ίδιο ιδίωμα.
- 'δουμή*, *δουμή* «πληγή από δάγκωμα φιδιού» < αρχ. έντομή.
- δρουβουλουδά* «1) ίχνος, τορός, 2) φασαρία, 3) συγκέντρωση πολλών ανθρώπων» < *τριβελασία (< τριβός «Pfad» + έλασία ή -λασιά κατά το ποδολασιά).
- δρουβώλ'* «1) χωμάτινος σβώλος, 2) σφαιρικός συμπαγής όγκος από αλεύρι κλπ.» < *τριβώλιον ή μτην. άδρόβωλος «mit groben Schollen» > κρητ. *άδρόβωλο* «dicker, im Sieb verbleibender Erdklumpen» (;)¹⁰.
- έμβουλου* «1) ο βλαστός, 2) το “κλουνί” της κλωστής» < αρχ. έμβολον.
- έργατους* «μνησικακία» < αρχ. έργον «Werk, Arbeit» > διαλ. *έργους* «Hintergedanke»¹¹.
- έχουνδα* «η περιουσία» < έχον, μτη. του έχω, πβ. και μεσν. *έχος* «περιουσία», από το έχον και όχι από τον πληθ. *τα έχει* (εν. *το έχει(ν)* κατά τα τριτόκλ. ουδ.) όπως πιστεύει ο Κριαράς¹².
- ζαβγά* «ζαβολιά» < μεσν. ζαβία «ανοησία».
- ζουύλους*, *σκουύλους* «το πίσω αμβλύ μέρος του τσεκουριού» < αρχ. σκώλος «Spitzpfahl».
- ζέρινα*, *ζβέρνουσα* «φαγώσιμο αγριόχορτο» < μτην. σμύριον «wilde Sellerie» > διαλ. *τζίρινα*, *ζβερνι*¹³.
- ζιβγίτ'ς* «γεωργός» < αρχ. ζευγίτης.
- ζιβλόσκ'νου* «το σκοινί με το οποίο δένουν τις ζεύγες στο λαιμό των βοδιών» < αρχ. ζεύγλη.
- ζιγουλουίθ'* «λουρί από χοιρινό ή βοδινό δέρμα με το οποίο δένουν το ζυγό με το σταβάρι στο ξυλάλετρο» < μτην. ζυγόλωρον.
- ηχός* «ήχος» < αρχ. ήχος.
- θιρμάθ'* «το *θούμι* όπου ζέσταιναν νερό για πλύσιμο» < μεσν. θερμάριον.
- θρέμμα* «γουρούνη σπιτικό» < αρχ. θρέμμα.
- θύρα* «1) πόρτα, 2) το κενό ανάμεσα στα δόντια του ξυλόχτενου» < αρχ. θύρα.
- ίπουρου* «οπωρικό» < μτην. ύπώριον < *όπώριον, υποκορ. του αρχ. όπώρα.
- κάδ'* «μεγάλο καδί» < αρχ. κάδος.

9. Andriotis, *LA*, σ. 108.

10. Andriotis, *LA*, σ. 70.

11. Andriotis, *LA*, σ. 256.

12. Κριαράς, *Λεξικό*, τ. 6, σ. 382.

13. Andriotis, *LA*, σ. 504.

- καθέδρα* «έδρα, ορμητήριο» < αρχ. *καθέδρα*.
κακουσύν «κακία» < μεσν. *κακοσύνη*.
καλαμίδ «βέργα πίσω από το χτένι που κρατά το στημόνι τεντωμένο» < μεσν. *καλαμίδιν*, υποκορ. του αρχ. *καλάμη*.
κάλλους «ομορφιά» < αρχ. *κάλλος*.
καλ'βαρί «μικρό καλύβι των τσομπάνων» < *καλυβάριον, υποκορ. του αρχ. *καλύβη*.
κάμουτους «1) το όργωμα, η καλλιέργεια του χωραφιού, 2) εξάντληση από την πολλή ζέστη» < αρχ. *κάματος*.
κανδ'λάϱ «*καντηλέρι*» < *κανδηλάριον, υποκορ. του μτγν. *κανδήλη*.
κανέστϱ «μεγάλο *κάνιστρο*» < αρχ. *κάνιστρον*.
κανί «μπουκαλάκι για ρακή» < μεσν. *κάνιν* «μυροδοχείο» < αρχ. *κάνεον* «(aus Rohr geflochtener) Korb».
καρόφ'λλου «φύλλο *καρυδιάς*» < αρχ. *καρούφυλλον*.
καρπουλόι «ξύλινο γεωργικό εργαλείο με τρία ή τέσσερα ή και έξι δόντια που το χρησιμοποιούν για να γυρίζουν τα δεμάτια στο αλώνι ή για να λιχνίζουν» < μτγν. *καρπολόγος* «Früchte sammelnd».
καρυά «*καρυδιά*» < αρχ. *καρυά*.
κατάλυμα «*κατάλυμα*» < μτγν. *κατάλυμα*.
καταροάχ «*καταροάκτης*» < αρχ. *καταροάκτης*.
κατασάϱ «*φανέλα της παλιάς φορεσιάς που τη φορούσαν κατάσαρκα*» < μτγν. *κατάσαρκος* «*fleischig*».
κατάψ'χους «*δροσιά*» < μεσν. *κατάψυχον*.
κάψουνας «*καύσωνας*» < μτγν. *καύσων* < αρχ. *καϱσος*.
κιλανίδ, *κιλανίτ* «είδος βελανιδιάς με φύλλα μαύρα» < *κελανός, παράλληλος τύπος του *κελαινός* (< *κελαν-ιός) «*schwarz*»¹⁴.
κιραμαρογ «*κεραμοποιείο*» < αρχ. *κέραμος*.
κληρικό «1) η καταγωγή, η ρίζα, 2) η κληρονομικότητα» < αρχ. *κληρικός*.
κ'λλίξ «*μεγάλο τούβλο*» < μεσν. *κουλλίκι* < μεσν. *κολλίκιον*, υποκορ. του αρχ. *κόλλιξ* «*Laib od. Wecken groben Brotes*».
κλώσμα «οι μάλλινες κλωστές του στημονιού» < μεσν. *κλώσμα* < μτγν. *κλωσμα*.
κνήστρια «*σκορπιός*» < ησυχ. *κνηστήρ*· *φθορεύς*, *όλετήρ*.
κόξ'βας «*κότσυφας*» < αρχ. *κόσσυφος*.
κοίτ «*φωλιά αγρίων ζώων*» < αρχ. *κοίτη*.
κόνδυλους «*κοντύλι*» < αρχ. *κόνδυλος*.
κουξ'βάϱ «*κότσυφας*» < *κοσσυφάριον, υποκορ. του αρχ. *κόσσυφος*.
κοινομυλάξ, *κοινομυλάξ* «1) ο καρπός του πουρναριού, 2) μικρή και

14. Frisk, τ. 1, σ. 814.

- καυτερή πιπεριά» < μτγν. κοκκύμηλον «Pflaume».
- κοιμμάς «ένα από τα τέσσερα μεγάλα καθρόνια της σκεπής» < *κοιμάς (;), πβ. κομμάτια «small logs».
- κοιράσιον «μικρό κορίτσι» < μεσν. κοράσιο < αρχ. κοράσιον.
- κοιρέλ' «άλογο δύο ή τριών ετών» < αρχ. κοῦρος «Jüngling, Sohn» > ποντ. κοιρίλ' «junger Esel»¹⁵, πβ. όμως και το τσιγγάν. khuro «νεαρό άλογο»¹⁶.
- κοιρί «μαύρο τσιμπούρι που τσιμπάει τις κόττες» < *κοριόν < *κόρος < κείρω, πβ. σκόρος < *σκειρω < *sker-«κόπτω»¹⁷.
- κούτ'λους «ξύλινο δοχείο, χωρητικότητας μιας οκάς, με το οποίο μετρούν τα σιτηρά» < αρχ. κότυλος.
- κουτρούπας «άνθρωπος με πολύ κοντά μαλλιά», κουτρούπ' «παχουλός» < μεσν. κουτρούβιον «eine Art Gefäß».
- κουφουῶκ'λά «κουφοξυλιά» < μεσν. κουφόξυλον.
- κρέμασ' «1) νερό που πέφτει από ύψος, 2) πολύ επικλινές μέρος, 3) ο κρίκος από όπου κρέμεται το σκουλαρίκι» < αρχ. κρέμασις.
- κρουστάλλ' «ποικιλία άσπρου σταφυλιού» < μτγν. κρυστάλλιον.
- κρυψ' «κρυψώνα» < μτγν. κρύψις.
- λάγανου «πρήξιμο στα ούλα των μπροστινών δοντιών των μεγάλων ζώων» < μτγν. λάγανον «ein flacher, runder Kuchen».
- λαγούρας, λαγούρας «ζώο όμοιο με νυφίτσα, που ζει σε λαγούμια» < μεσν. λαγόγηρος.
- λαθούῶ', λαθύῶ' «1) ο αρακάς, 2) ο λοβός του αρακά, του φασολιού κ.λπ.» < μεσν. λαθύριν, υποκορ. του αρχ. λάθυρος.
- λάσκά «1) βία, φούρια, 2) συγκύρισμα, βιαστικό συμμάζεμα» < αρχ. έλασία.
- λάγρου «η πρώτη αμετάβραστη ρακή» < λάκυρος (Hσύχ.) «aus bereits gepreßten Weintrauben, aus Rückständen beim Pressen der Trauben bereiteter Wein».
- λιμβά «οι όρχεις» < μεσν. λιμπά «όρχεις» < μτγν. λιμβός «naschhaft, lüstern, gierig».
- λ'μάκ' «κλαδί από δρυ» < μεσν. λουμάκι «κλαδάκι δένδρων» < αρχ. λείμαξ «feuchte Wiese, Nacktschnecke».
- λουβίδ' «ο λοβός του βίκου κ.λπ.» < *λοβίδιον, υποκορ. του αρχ. λοβός.
- λυγά «λυγαριά» < μεσν. λυγέα < αρχ. λύγος.
- λυκουκάπῶ' «άγριο καπρί», πβ. μεσν. λυκόκαπρος στωμυλία «άγρια και ορμητική ρητορεία».

15. Andriotis, LA, σ. 332.

16. Čerenkov, Slovar, σ. 92.

17. Ο Ανδριώτης (EA, σ. 328) παράγει το σκόρος από αρχ. κόρος < κείρω.

- λώβα «ανεπρόκοπη γυναίκα» < μεσν. λώβα < αρχ. λώβη «Schmach, Beschimpfung, Mißhandlung».
- μαγαρουσύν' «1) λέρα, 2) ακαθαρσία» < μεσν. μαγαροσύνη «μίασμα».
- μάνδγουν «μάντεμα, μαντεία» < μεσν. μάντειο «μαντείο» < αρχ. μαντειον.
- μαρτυρία «συμβουλή» < μεσν. μαρτυρία «άποψη, γνώμη» < αρχ. μαρτυρία.
- ἴματή, ἴματιά «χοιρινό παχύ έντερο που το γέμιζαν με συκώτι, καρδιά, ρύζι κ.λπ.» < μτγν. αίματία «die Blutsuppe der Lakedämonier».
- μηλαδέρφ' «αδερφός ή αδερφή από διαφορετικό πατέρα ή μητέρα» < *άλληλάδελφος.
- μηνάιου «ο μισθός ενός μηνός» < μεσν. μηναίο < μτγν. μηνιαίος «monatlich».
- μισουτοίχ' «μεσότοιχος» < *μεσοτοίχιον, υποκορ. του μτγν. μεσότοιχος.
- μόλυμμα «1) μόλυνση, 2) σιχαμερός άνθρωπος» < μτγν. μόλυμμα.
- μουνόλκους, μουνόλ'ους «λύκος ιδιαίτερα άγριος που ζει μόνος» < αρχ. μονόλυκος.
- μουνόσκορδον «σκόρδο με μια μόνο σκελίδα» < μτγν. μονόσκορδον «einzel gewachsener Knoblauch»¹⁸. Η λ. μονόσκορδον απαντά «άπαξ» σε μαγικό πάπυρο και τα συμφραζόμενα (έπίθνε μονόσκορδον και ὄφρωσ γήρας) δεν αποκλείουν την πιθανότητα να είχε και στην αρχαιότητα την ίδια σημασία με σήμερα.
- μουσκίδα «νεαρή αγελάδα» < *μοσχίς, υποκορ. του αρχ. μόσχος «Kalb».
- νδύμα «1) το πρώτο ντύσιμο του μωρού από τη νουνά, 2) ο φλοιός του σιταριού κ.λπ.» < μτγν. ένδυμα.
- νεύρα «1) το νεύρο, 2) η φλέβα» < αρχ. νευρά.
- νιβρώματα «οι μύες στα πλάγια του λαιμού» < μτγν. νεύρωμα.
- νουμβρόστ' «χώρος σκεπαστός μπροστά από το σπίτι» < αρχ. έμπρόσθιος.
- νουχτάδ' «μικρός γκρεμός με ρέμα στο βάθος» < *ὄχθάριον, υποκορ. του αρχ. ὄχθη «Ufer».
- νάμα «χωράφι που ανοίγουν μέσα στο δάσος» < μτγν. νέαμα.
- ξηρουβάτραχος «είδος βατράχου που ζει στη στεριά» < μτγν. ξηροβάτραχος.
- ξηρουκιργά «η μεγάλη ξηρασία» < *ξηροκαιρία.
- ξυλουφάης «εργαλείο των ξυλουργών με το οποίο σκαλίζουν το ξύλο» < μτγν. ξυλοφάγος «Holzfressend».
- ἔξφυλλ' «το αγαθωτό φύλλο του πουρναριού» < μτγν. ὄξύφυλλος «spitzblättrig», ὄξύφυλλον «Pflanzenname».
- ξάλ' «βουκέντρα» < αρχ. ξυάλη.
- όνγους «1) εξόγκωμα, 2) ρόζος» < αρχ. ὄγκος.
- όργους «1) λωρίδα χωραφιού, 2) ὄργωμα» < αρχ. ἔργον.

18. Preisendanz K., ed., Papyri Graecae Magicae I, Stuttgart, IV 2211.

όρημῶ «έφοδος» < μτγν. ὄρημισις.
όρους «όριο» < αρχ. ὄρος.
ουξός «παράσιτο που βγαίνει στις καστανιές κ.λπ.» < μεσν. οξός < αρχ. ἰξός.
ουστρῶ «είδος δέντρου» < μτγν. ὄστρῶα.
ουχός «μεγάλο ταψί» < μτγν. ἠχεῖον «lautstarkes Instrument», πβ. *ηχειόν*
 «großes Faß zur Aufnahme von Most» (Κάρπαθος)¹⁹.
ἴπάκα «οι μύες που βρίσκονται πάνω από τα νεφρά» < μεσν. ἀπάκιον.
παναγῶμῖ, *πανουγῶμῖ* «το πρόσθετο φορτίο στο σαμάρι» < μεσν. ἀπανω-
 γόμιον.
πάππους «παππούς» < αρχ. πάππος.
παράβουλον «εξάρτημα του αλετριού» < μτγν. παράβολον «Saum, Rand».
παραλουγία «παραλογισμός, ασυναρτησία» < μτγν. παραλογία.
παρασουῖμῖ «παρατσούκλι» < αρχ. παράσημος «falsch gemünzt».
παραστάτῆς «1) ο παραστάτης της πόρτας, 2) μάνταλο στο επάνω μέρος της
 πόρτας» < αρχ. παραστάτης «Nebenmann, Helfer».
παρασφήνῖ «η σφήνα που ενώνει τη βέργα με το κουντούρι στο ξυλάλετρο» <
 μτγν. παρασφήνιον.
παρώνουμα «παρατσούκλι» < αρχ. παρώνυμον.
πασπάλῖ «1) λεπτό αλεύρι, 2) ψιλό και αραιό χιόνι» < αρχ. πασπάλη.
πάταγους «πάταγος» < αρχ. πάταγος.
πηστρί «ξυστρί» < μεσν. ψηκτρίον, υποκορ. του αρχ. ψήκτρα.
ἴπητα «σουβλί» < μτγν. ὀπήτιον, πβ. και ποντ. ἴπητη «τρουπητήρι»²⁰.
πιδάριον «μικρό παιδί» < μεσν. παιδάριον < αρχ. παιδάριον.
πυλικάνους «ο τεχνίτης που πελεκά τις πέτρες» < αρχ. πελεκᾶς «Baum-
 specht», πελεκάν «Pelikan».
πυρόνῖ «πυρούνι» < μτγν. πυρόνιον.
πισόημιρα, *πιδνόμιρα* «γιορτινές μέρες» < αρχ. ἐπίσημος.
ἴπιστόβαρον «φορτίο στο πίσω μέρος του σαμαριού» < μτγν. ὀπισθοβαρής.
πυτρόνγουμα «σκληρό εξόγκωμα» < *πετρογόκωμα (< πέτρα + ὄγκωμα).
ἴπυτρουπεία «επιτροπή» < αρχ. ἐπιτροπεία.
πυφκουτσίνγανον «πενκοβελόνα» < αρχ. σίγγνον «Speer, Wurfspieß».
πλέγμα «το πλεκτό, το πλέξιμο» < αρχ. πλέγμα.
πληθώρα «μεγάλο πλήθος» < αρχ. πληθώρα.
ἴπόδημα «είδος παπουτσιού» < αρχ. ὑπόδημα.
πόρους «πέρασμα» < αρχ. πόρος.
πυδανάῶ, *πυδουνάῶ* «το σκέλος του σάβρακου» < υποκορ. του αρχ. πο-
 δεών.

19. Andriotis, LA, σ. 272.

20. Τζιτζιλής, Ποντιακή Ετυμολογία, σ. 445.

- ἴπουδιῶ «τα παπούτσια» < αρχ. ὑπόδεσις.
 πολυτεία «πόλη» < αρχ. πολιτεία.
 πουπότ'ς «έποψη» < αρχ. ἐπόπτης «έποψη», πβ. ησυχ. ἔποψ· ἐπόπτης· δυνά-
 στης καί εἶδος ὄρνέου και μεσν. ἐπόπτος σε χειρόγραφο του Πουλολόγου
 (ἔστι γάρ τοίνυν πετεινόν λεγόμενον ἐπόπτος) που οι Κουκουλές²¹ και
 Κριαράς²² διορθώνουν σε ἐποπος.
 πουριᾶ «1) πέραςμα στο χωράφι, 2) το σημείο στο μαντρί από όπου περνούν
 τα γιδοπρόβατα για άρμεγμα» < αρχ. πορεία.
 πουριτῆ «μίγμα από ασβέστη και στάχτη που χρησιμοποιούν για το καθάρι-
 σμα ρούχων» < αρχ. πόλτος, πβ. κυπρ. ποριτός²³.
 πραπόδ' «πλεχτό υπόδημα που φοριέται πάνω από τις κάλτσες» < μγν.
 περιπόδιον.
 προήουνας «η νοητή ευθεία γραμμή στο πάνω μέρος του αυλακιού κατά το
 ὄργωμα» < αρχ. προιών «Vorgebirge, Bergspitze, Landzunge».
 προήσμα «πρήξιμο» < αρχ. προήσμα.
 πρόσχουλου «το κομμάτι του σημονιού που αφήνει στο τέλος η υφάντρα,
 επειδή δε χωράει να περάσει η σαῖτα» < *πρόσχολον < πρό + σχολή (;).
 προυζ' μάρ' «ξύλινο σκεύος, όπου φυλάγουν το προζύμι» < *προζυμάριον.
 προυμύθχα «συμβουλή» < μγν. προμύθιον «die einer Fabel vorangehende
 belehrende, ermahnende Erzählung».
 προσένγουου «δισέγγονο» < μγν. προέγγονος, με παρετυμολογική επίδρα-
 ση της πρόθ. πρός.
 προσίφιρα «δώρα» < αρχ. πρόσφορον.
 προσκιφαλίδ' «1) προσκέφαλο, 2) μπάλωμα για προσκέφαλο» < *προσκεφα-
 λίδιον, υποκορ. του αρχ. προσκεφάλαιον.
 προσμανά «προγιαγιά» < μγν. προμάμμη.
 προσουπίδ' «προσωπίδα» < μγν. προσωπίδιον.
 προυτόγαλα «το πρώτο γάλα μετά τη γέννα» < μγν. πρωτόγαλα.
 προτουιπν' «πρώτος ύπνος» < μγν. πρωτοϋπνιον.
 προχωρήσ' «προέλαση» < αρχ. προχώρησις.
 πυκνάδα «πυκνή σήτα» < *πυκνάς (< αρχ. πυκνός).
 ροιβάλ' «κορυφή του κουδουνιού που μοιάζει με κουμπί» < *ῥομβάλιον, υπο-
 κορ. του αρχ. ῥόμβος.
 ροιδ' «θάμνος που τα φύλλα του τα χρησιμοποιούσαν για βαφή» < μγν.
 ῥούδιον.
 σάισμα «υφαντό από γιδόμαλλο με το οποίο σκέπαζαν τα καπούλια και τη

21. Κουκουλές, *ΒΒΠ*, τ. 6, σ. 299, σημ. 5.

22. Κριαράς, *Λεξικόν*, τ. 6, 252.

23. Andriotis, *LA*, σ. 459.

ράχη του ζώου για να μην πληγώνεται από το σαμάρι» < μεσν. σάγισμα.
 σάκους «σακί» < αρχ. σάκκος.
 σαλαή «κίνηση που κάνει κανείς ψάχνοντας για κάτι» < μεσν. σαλαγή.
 σαρκουφάγους «χόρτο με θεραπευτικές ιδιότητες» < αρχ. σαρκοφάγος.
 σέβας «σεβασμός» < αρχ. σέβας.
 σέβαδ̂ «σεβασμός» < μτγν. σέβασις.
 σιριτχά «ανταγωνισμός» < μεσν. εἰς ἐριταν, φρ. στέκω εἰς ἐριταν «φιλονικώ»,
 πβ. και ηπειρ. σέδρα «φαγωμάρα» (< σ' ἐριδα) > αλβ. sedër «1) amour
 propre, orgueil, 2) émulation»²⁴. Η αναγωγή στο σερετιά < σερέτης <
 τουρκ. şirret δεν φαίνεται πιθανή.
 σίχνα «θρησκευτικά λάβαρα στη γιορτή των Φώτων» < μτγν. σίγνον.
 σκαβδούλ̂ «μικρή σκάφη» < *σκαπίδιον, υποκορ. του *σκάπη, παράλληλου
 τύπου του σκάφη ή *σκαφιδούλι > σκαβδούλ > σκαβδούλ̂.
 σκάμμα «αφρός από σαπούνη» < αρχ. σκάμμα «Graben», μεσν. «Seifen-
 schaum».
 σκάσμα «σκάσιμο, σχισμή» < μτγν. σχάσμα.
 σκεπ̂, σκῶπ̂ «η σκεπή του φούρνου» < αρχ. σκέπη.
 σκλήθρους, σκλήθρα «δέντρο που φυτρώνει κοντά στα ποτάμια» < μτγν.
 κλήθρος.
 σκ'λλόσκουρδου «είδος άγριου φαγώσιμου χόρτου» < αρχ. σκίλλα.
 σ'κουμαῖδα «1) γλυκό καμωμένο από αλεσμένα σύκα, όμοιο με το παστέλι,
 2) πολύ ώριμο σύκο» < μτγν. συκομαγίς.
 σκουρδάϞ̂ «ξίδι ανακατεμένο με σκόρδο, που έπιναν για δροσιστικό το κα-
 λοκαίρι» < αρχ. σκουρδάμη.
 σκουρπίδ̂ «σκουπιός» < μτγν. σκουρπίδιον.
 σκουτίδα, σκουτίδ̂ «σκοτεινιά, σκοτάδι» < *σκοτίδιον, υποκορ. του αρχ. σκότος.
 σκ'ττάϞ̂ «ύστερο της γίδας» < μεσν. κυττάρι «ύστερο» < αρχ. κυττάριον.
 σκῶπους, σκῶπους «μεταξωτό πέπλο της νύφης» < μεσν. σκέπος.
 σπάργανου «σπάργανο» < αρχ. σπάργανον.
 σπουριά «τιμήμα του χωραφιού, πλάτους δύο ως τριών μέτρων» < *σπορέα (<
 αρχ. σπόρος «Saat»
 σταλίξ̂ «λεπτό ξύλο στη σκεπή της καλύβας που μπαίνει κάθετα και πατά
 στον καβαλάρη και στις δίπλες» < μεσν. σταλίκιον, υποκορ. του μτγν.
 στάλιξ.
 στατέϞ̂ «το καντάρι» < *στατήριον, υποκορ. του αρχ. στατήρ.
 σταφ'λίτ'ς «προεκβολή στο φάρυγγα, σταφυλή» < μτγν. σταφυλίτης «Hüter
 der Trauben».
 στένουδ̂ «στενό σημείο, στένεμα» < αρχ. στένωσις.

24. Τζιτζιλής, *Μακεδονικά ετυμολογικά II*, σ. 442, όπου το σέδρα παράγεται από το sedër.

- στημονιά^Ϟ «ένα από τα κάθετα ξύλα στη βάση της καλύβας που στο κάτω μέρος πατούν στα *δουρέζλα* και στο επάνω στις *δίπλες*» < μτγν. στημονάριον, υποκορ. του στήμων «Aufzug am Webstuhl».
- στρέβλα «ξύλο που σφίγγει το χερόβολο» < μτγν. στρέβλη «Haspel, gedrechtes Seil».
- στριφτά^Ϟ «1) κάνουλα βρύσης, 2) ειδικό ξύλο με το οποίο στρίβουν τους όρχεις των γιδοπροβάτων για να τα ευνουχίσουν, 3) είδος μανιταριού» < μεσν. στρεπτάριον «zerzupfte Leinwand».
- στρουφά^Ϟ «μονάδα μέτρησης των χωραφιών ίση με εξήντα τετραγωνικά μέτρα» < *στρουφάριον, υποκορ. του αρχ. στροφή.
- στρώσ^Ϟ «ξύλα που μπαίνουν στο δάπεδο της καλύβας» < μτγν. στρώσις.
- σύβρασμα «γέμιση για την πίτα, για τα έντερα κ.λπ.» < μτγν. συμβράζω.
- συνδρομή «παρακίνηση, παρότρυνση» < αρχ. συνδρομή.
- συναφίδα «πολύ ώριμο σύκο» < *συναφίς, πβ. ησυχ. συναφίζειν· ὀπωρίζειν.
- συναγειρός «η πράξη του *συναγειρίζω*» < αρχ. συναγείρω.
- συναγώι «1) συναγωνισμός, 2) εντατική εργασία» < μτγν. συναγώγιον «συναγωγή».
- σνιργά «1) άμυλλα, 2) ανταγωνισμός» < μτγν. σνεριζώ.
- σνιτρόφ^Ϟ «βρακί» < *σνιτρόφιον, υποκορ. του αρχ. σύντροφος «Gefährte».
- σφαιά «σχίσσιμο στο αφτί των γιδοπροβάτων για διακριτικό σημάδι» < *σφαγία.
- σ'φοίν^Ϟ, ὄ'φοίν^Ϟ, σ'φοίνκ^Ϟ «το στόμιο από το οποίο περνά το νερό που διοχετεύεται στο νερόμυλο» < μτγν. σιφώνιον.
- τιλώνιον «ο Άδης» < μτγν. τελώνιον, μεσν. «δαιμονικό».
- τιτραμίδα «κόκκινο πουλί για στόλισμα των ρούχων» < *τετραμίς < μτγν. τέτραμος «τρόμος», πβ. ποντ. *τρέμος* (<τρέμω) «αραχνοϋφής νυφικός πέπλος»²⁵.
- τραγανάκ^Ϟ, τραγανά^Ϟ «1) ο λοβός του αφτιού, 2) ο χόντρος στο στήθος του αρνιού, του κατσικιού κ.λπ.» < αρχ. τράγανον.
- τράμα «τραύμα» < αρχ. τραῦμα.
- τραχ'λά «1) η στενή φάσα γύρω στο λαιμό του πονκάμισου, στον ποδόγυρο της φούστας κ.λπ., 2) κομμάτι υφάσματος που τοποθετούν οι γυναίκες στο στήθος για στολίδι» < μεσν. τραηλία.
- τριμήν^Ϟ «ποικιλία σιταριού που ωριμάζει σε τρεις μήνες» < αρχ. τρίμηνος «dreimonatlich».
- τσανγά^Ϟ «είδος σκαθαριού» < αρχ. κάνθαρος.
- τσουράκ^Ϟ «σκουλαρίκι» < αρχ. στυράκιον²⁶.

25. Παπαδόπουλος, *ΙΛΠ*, τ. 2, σ. 413.

26. Tzitzilis, *Vegjalce, curajki*, σ. 346, πβ. όμως και Κατσάνης, *Ονομαστικό Νυμφαίου*, σ. 73.

- τυροβόλ' «ξύλο με το οποίο χτυπούν το γάλα για να βγάλουν βούτυρο» < μεσν. τυροβόλιον «καλάθι όπου στραγγίζεται το τυρί».
- τύφος «πονοκέφαλος» < αρχ. τῦφος «Dampf, Qualm, Aufgeblasenheit».
- ύπιργα «γεωργικά εργαλεία» < μτγν. ὕπεργος «bebaut, bestellt (v. Acker)».
- ύψωμα «έπεινος, κολακεία» < μτγν. ὕψωμα «Erhöhung».
- φαλάγγ' «μέρος του ξυλάλετρου» < αρχ. φαλάγγιον.
- φανός «δίσκος με τρύπα στη μέση όπου μπαίνει το φιτίλι» < αρχ. φανός.
- φάρμακου «δηλητήριο» < αρχ. φάρμακον.
- φλουριά «φλαμουριά» < μτγν. φλυρέα.
- φλαψιά «κούκλα του καλαμποκιού που τα σπυριά της είναι ακόμα μαλακά και τρώγονται» < αρχ. θάλπω (;)²⁷.
- φ'λά «φίλεμα» < αρχ. φιλία.
- φουκάλ' «σκούπα» < μεσν. φιλοκάλιον.
- φρίξ' «μεγάλος φόβος» < αρχ. φρίξ.
- φτίλ' «λεπτή τολύπη μαλλιού που βγαίνει από το λανάρι» < *πτίλιον, υποκορ. του αρχ. πτίλον.
- φτριδ' «κλωστή που κρέμεται από το ρούχο» < μτγν. άπτριόν «Docht einer Lampe».
- φτριδ' «μικρό τσαμπί σταφυλιού» < αρχ. βοτρυδιον.
- φύλλουμα «φυλλωσιά» < μτγν. φύλλωμα.
- φυταριά «φυτώριο καπνού» < μτγν. φυταρεία.
- φυτί «μπροστινό μέρος της καραμούζας» < *φυτίον, υποκορ. του αρχ. φυτόν.
- χάβους, χάους «μεγάλο βάθος, βάραθρο» < αρχ. χάος.
- χαλκουδαίμοννας «ζωηρό και ανάποδο παιδί» < *χαλκοδαίμων < αρχ. χαλκοῦς + αρχ. δαίμων.
- χαράβδουσ' «ράβδωση» < *χαράβδωσις.
- χαμαίμηλου «χαμομήλι» < μτγν. χαμαίμηλον.
- χαμονκέρασου «άγρια φράουλα» < μτγν. χαμαικέρασος.
- χαμουλέφ' «άγριο χόρτο με φύλλο που μοιάζει με το φύλλο του κλήματος» < μτγν. χαμαιεύκη «Bezeichnung für verschiedene Pflanzen».
- χαμώρακας «νερό που κάνει τρύπες και εξαφανίζεται μέσα στη γη» < *χαμαιούραξ (< χαμαί + ῥύαξ).
- χαμώρακας, χαμώρας, χαμώρῶ' «τροχτικό, όπως περίπου το ποντίκι, που χώνεται στη γη» < *χαμώρουξ (< χαμαί «auf der Erde» + ὀρύσσω «graben»). Δεν αποκλείεται και η προηγούμενη λέξη να προήλθε από το *χαμώρουξ με σημασιολογική εξέλιξη παράλληλη προς το μυωξός «Haselmaus» - μυξίος «Loch am Dollbord eines Schiffes, wo das Wasser aus-

όπου η λέξη συνδέεται με το αρωμ. tsutsura «λοβός αφτιού, σκουλαρίκι».

27. Δουγά-Παπαδοπούλου, *Ετυμολογικά Πιερίας*, σσ. 231-232.

flieβt»²⁸.

χάψ' «το σκαμμένο, κοίλο μέρος της πινακωτής κ.λπ.» < *χαῦσις (:), πβ. χαῦνος.

χιλιδόνα, χιλ'δόνα «χελιδόνη» < αρχ. χελιδών.

χιρότ' «πλεκτό γάντι» < μεσν. χερόρτι < χειράρτι < *χειροαρτάριον.

χειρομύλ' «χειροκίνητος μύλος» < μτγν. χειρομύλιον.

χοιράδ' «γουρουνόπουλο» < *χοιράδιον, υποκορ. του αρχ. χοῖρος.

χοιροσφάι «γουρουνόπουλο που σφάζουν τα Χριστούγεννα» < *χοιροσφάγιον < χοιροσφαγία < μεσν. χοιροσφαγία «Schweineschlachtung».

χοιλ'κό «βουζούνη» < μτγν. χολικός «gallig».

χρησ' «χρησιμότητα» < αρχ. χρῆσις.

χρυσόν'μα «είδος νήματος από χρυσό» < μτγν. χρυσόνημα.

ψαλίδα «έντομο με δαγκάνες» < αρχ. ψαλίσ «Schere».

ψηφουτά «υφαντές κουβέρτες με σχέδια» < αρχ. ψηφωτός «mit Steinchen belegt».

ψηφουμάρτυρας «ψευδομάρτυρας» < αρχ. ψευδομάρτυς.

Επίθετα

άβλαφτους «που δεν έχει βλαφτεί» < μτγν. ἄβλαπτος «unschädlich».

αγαπητικός «αγαπητός» < μεσν. αγαπητικός «αξιαγάπητος» < μτγν. ἀγαπητικός.

αγριόφυλους «1) άγριος, 2) για μεγάλο ζώο, που δεν δέχεται ξένο αναβάτη» < μτγν. *άγριόφυλος.

αδ'άλλαχτους «1) ανυποχώρητος, 2) χωρίς κατανόηση» < αρχ. ἀδιάλλακτος.

άδιχτους «αυτός που δεν δέχεται τη γνώμη των άλλων» < αρχ. ἄδεκτος.

άδουτους «αυτός που δεν έχει δοθεί» < αρχ. ἄδοτος.

αθόλουτους «ο μη θολωμένος» < αρχ. ἄθόλωτος.

αιλήμοννας, ιλέημοννας «φιλεύσπλαχνος» < μεσν. ελεήμοννας < αρχ. ἐλεήμων.

ακάρπ'στους «που δεν έχει καρπίσει» < αρχ. ἀκάρπιστος.

άκουρους «ακούρευτος» < αρχ. ἄκουρος.

ανδίμαχους «ανάποδος, δύστροπος» < μεσν. ἀντίμαχος «εχθρικός» < μτγν. ἀντίμαχος «dagegen kämpfend, widerstreitend».

ανέλιχτους «ανεξέλεγκτος» < αρχ. ἀνέλεγκτος.

ανιλίπητους, 'νιλίπητους «που δεν απουσιάζει» < μτγν. ἀνελλιπής.

ανισούρρουπους «αυτός που δεν έχει σωματική συμμετρία» < αρχ. ἀνισόροπος.

28. Andriotis, LA, σ. 387.

- ανισούτιφτους «άσωτος», ασούτιφτους «αυτός που δεν υπολογίζει κανένα» < αρχ. άσωτεύω.
- απάκουγους «ανυπάκουος» < αρχ. άνυπήκοος.
- απιρίπλαστους, απ'ρίπλαστους «ασουλούπωτος, απεριποίητος» < αρχ. περιπλάσσω.
- απόξινους «υπόξινος» < *υπόξινος, πβ. και λόγιο υπόξινος.
- απουλ'τός «απλωτός» < μεσν. άπολυτός ή από το απλωτός με επίδραση του άπολυτός.
- ατήρ'τους «1) αυτός που δεν τον φροντίζει κανένας, 2) πολύ όμορφος» < μτγν. άτήρητος.
- άφανους «άφαντος» < μεσν. άφανος < αρχ. άφανής.
- βαρύνγλουσσους «τραυλός» < μεσν. βαρύνγλωσσος.
- βαρυνδίκος «αυτός που ενοχλεί» < αρχ. βαρυντικός.
- Ύγιανός, υγιανός, υγιεινός «υγιής» < αρχ. ύγιεινός.
- γλαφυρός «λείος» < αρχ. γλαφυρός.
- γαλγάνου «(για γυναίκα) πολύ ψηλή» < ησυχ. κολεκάνοι· τοῦτο ἐπί μήκους σύν λεπτότητι ἐτάσσετο. Ο Κατσάνης²⁹ παράγει, σωστά κατά τη γνώμη μας, και το αρωμ. córcan «raide; raidi» από το κολεκάνοι.
- δγ'ότ'κους «δύο ετών (για ζώο)» < αρχ. διετής.
- διχαλός «διχαλωτός» < αρχ. δίχαλος.
- δρέινους, δρένους «δρούινος» < μεσν. δρένιος < αρχ. δρούινος.
- δέλιχρους «1) ευθυτενής, 2) υπερήφανος, 3) αυτός που βγαίνει ελαφρά ντυμένος, όταν κάνει κρύο» < αρχ. δελφίς, μτγν. δελφίν, με την εξέλιξη δέλφινος > *δέλχινος > δέλιχρους > δέλιχρους, πβ. και διλφών', διλκων'.
- δρίλουξους «πολύ λοξός» < *τρίλοξος < τρίς + λοξός.
- εύλουγους «σωστός, λογικός» < μεσν. εύλογος «1) δικαιολογημένος, 2) κανονικός» < αρχ. εύλογος.
- ξγλήβγους, σκληφός «1) για το καρύδι, που η ψίχα του βγαίνει δύσκολα, 2) για άνθρωπο, αδύνατος, αλλά γερός» < *σκληφός, πβ. σκληφρός «schlank, schwächig».
- θμιλάκος «1) δυνατός, 2) εύφορος» < μτγν. θεμελιακός «zum Fundament, zur Grundlage gehörig».
- ιμβαθής «άρρωστος» < μεσν. εμπαθής «ασθενικός» < αρχ. έμπαθής «leidenschaftlich, erregt».
- ιφταϊτ'κους «εφτά ετών (για ζώο)» < αρχ. έπταετής.
- κακόστομους «αυτός που μιλάει άσχημα» < αρχ. κακόστομος.
- καπροουδόνδας «αυτός που τα μπροστινά του δόντια προεξέχουν» < μεσν. καπριόδους.

29. Κατσάνης, *Επιδράσεις*, σ. 183.

- λαβδός «για άνθρωπο με τα πόδια προς τα έξω σε σχήμα Λ» < αρχ. λάβδα «der griechische Buchstabe Lambda».
- λίσβός «(για σιτηρά) αδύνατος» < αρχ. λίσφος, λίσπος «glatt, abgerieben».
- λουρουτός «ριγωτός» < μεσν. λωρωτός.
- μιγαλόφουνους «αυτός που έχει δυνατή φωνή» < αρχ. μεγαλόφωνος.
- μιγαλόφυλλους «για φυτό, που έχει μεγάλα φύλλα» < αρχ. μεγαλόφυλλος.
- μιλτσός «γκριζωπός, σταχτής» < *μελισσός.
- μούβόρους «αιμοβόρος» < αρχ. αίμοβόρος.
- μούκας «λιγλόλογος» < ησυχ. μυκός· ἄφωνος.
- μουνόθυρους «για πόρτα, με ένα φύλλο», μουνουθύρ'ους «για υφαντό, που σε κάθε θύρα του χτενιού μπαίνει από μια κλωστή» < αρχ. μονόθυρος.
- μουνουκάλαμους «(για φυτά) με ένα καλάμι» < αρχ. μονοκάλαμος.
- μουνουκέφαλους «(για σκόρδο) με κεφάλι χωρίς σκελίδες» < μτγν. μονοκέφαλος.
- μούρ'ους, μούρινους «με χρώμα σκούρο κόκκινο προς το βυσσινί» < μτγν. μόρινος.
- ξιλέστατους, ξ'λέστατους «ψηλός και άγαρμος» < αρχ. έξωλέστατος, υπερθ. του έξώλης «ganz zugrunde gerichtet, abscheulich, verworfen, sittlich schlecht».
- ξιμέτουχος «αδιάφορος, αμέριμος» < αρχ. μέτοχος «teilnehmend».
- ξινομανώτ'ς «1) ξενομανής, 2) αυτός που κοιτάζει ξένες γυναίκες, 3) ξένος» < αρχ. ξενομανῶ.
- ουκνός «τεμπέλης» < μτγν. ὀκνία.
- ουρθός «ὄρθιος» < αρχ. ὄρθος.
- παρπαράς «φαφλατάς», πβ. αρχ. πέρπερος «prahlerisch», αλλά και τουρκ. farfara.
- πίβουλας «ανάποδος και ζωηρός άνθρωπος» < μεσν. πίβουλος < αρχ. επίβουλος.
- πινδαβούλτς «αναποφάσιτος» < *πεντάβουλος, πβ. διαλ. τριβουλους (< *τριβούλος) «unentschlossen, schwankend»³⁰.
- πινδαίτ'ους «πέντε ετών (για ζώο)» < αρχ. πενταετής.
- πίσημνάτ'ους «επίσημος» < αρχ. ἐπίσημος.
- πλακαρός «πεπλατυσμένος» < μτγν. πλακερός.
- πλέτιρους, πλότιρους «περισσότερος» < μτγν. πλειότερος.
- πόμ'ρους «μικροκαμωμένος» < μεσν. απόμικρος «πολύ μικρός».
- πούρνικους «1) λάγνος, 2) το ουσ. πούρνικου (το) α) είδος μικρού μαύρου δαμάσκηνου, β) πολύ μικρό αβγό» < μτγν. πορνικός.
- πρόσκιρους «πρόχειρος, εύκολος» < μτγν. πρόσχερος «zur Hand, bereit».

30. Andriotis, LA, σ. 557.

ριζικός «ριζιμιός» < αρχ. ριζικός.
 ριζινός «στερεωμένος στη γη, ριζιμιός» < *ριζινός (< ρίζα + -ινός).
 σαλός «ανόητος» < μτγν. σαλός.
 σιδιρουτός «(για χώμα) σκληρός και άγονος» < μτγν. σιδηρωτός «σιδηρό-
 δετος».
 στριβλός «τραυλός» < αρχ. στρεβλός «gedreht, gekrümmt».
 συνήλικους «συνομήλικος» < αρχ. συνήλιξ.
 τριότ'κους «τριών ετών (για ζώο)» < αρχ. τριετής.
 φράνδαλους «παλαβός, παλαβιάρης» < μτγν. φάλανθος, φαλαντίας «φαλα-
 κρός»³¹. από αμάρτυρο *ἀναφάλανθος προέρχονται κατά τη γνώμη μας
 τα διαλεκτικά αναφάνταλος και αλαφάνταλος «1) mit einem körper-
 lichen Gebrechen behaftet, 2) mürrisch», που ο Andriotis³² συνδέει με το
 αρχ. ἀντάλλαγος «umgetauscht».
 χάσκας «χάχας» < μεσν. χάσκαξ.
 ψιφτικός «ψεύτικος» < μτγν. ψευστικός.

Ρήματα

αγαναχτώ «κουράζομαι υπερβολικά» < αρχ. ἀγανακτώ.
 αδικεύου «αδικώ» < μεσν. αδικεύω < μτγν. *ἀδικεύω (πβ. μτγν. ἀδίκευσις).
 αδοῦμαι, δοῦμαι «θυμούμαι» < αρχ. δοκῶ.
 αδράχνου «1) αρπάζω, γραπῶν, 2) περικαίομαι» < μεσν. δράχνω < μτγν.
 δράττω.
 αδρένου «γίνομαι τραχύς» < αρχ. ἀδρύνω.
 αλαφρίζου «είμαι ελαφρὺς, ασόβαρος» < αρχ. ἔλαφρίζω.
 αναγυρίζου «συγυρίζω το σπίτι» < μεσν. αναγυρίζω.
 αναρρίχνου «προσθέτω πόντους στο πλεχτό για να το φαρδύνω» < αρχ.
 ἀναρρίπτω «in die Höhe werfen».
 ανασκίριζου «συγυρίζω» < *ἀνασκαρίζω < αρχ. ἀνασκαίρω³³.
 ανγίζου «κεντρίζω» < *ἀκίζω, πβ. ἀκίς.
 ανδηροῦμαι «διστάζω» < μεσν. αντηρούμαι «διστάζω» < αρχ. ἐντηρῶ «be-
 wachen, beschützen».
 ανδιλουῦμαι «1) μιλώ, 2) απαντώ» < αρχ. ἀντιλογῶ.
 απατάζου, πατάζου «1) χτυπῶ, 2) εκπλήσσομαι» < αρχ. πατάσσω.
 απ'κάζου «καταλαβαίνω, αντιλαμβάνομαι» < αρχ. ἀπεικάζω.
 αποκριμῶνυμι «κρέμομαι από κάποιον, εξαρτώμαι από κάποιον» < αρχ.
 ἀποκρεμάννυμι.

31. Andriotis, *LA*, σ. 115.

32. Andriotis, *LA*, σ. 115.

33. Tzitzilis, *Greek Loan-words*, σ. 67.

απομουρρώνω «αποσβολώνω» < μτγν. ἀπομωρῶ.
αποουρίχνου «αποβάλλω (για ζώα κυρίως)» < μεσν. αποουρίχνω < αρχ. ἀποουρίπτω.
απουφαίνουμι «μουν κακοφαίνεται» < αρχ. ἀποφαίνομαι «sich zeigen».
αφηγούμι «αφηγούμαι» < αρχ. ἀφηγοῦμαι.
αφραίνουμι «ευφραίνομαι, ευχαριστιέμαι» < μεσν. ευφραίνομαι < αρχ. εὐφραίνομαι.
βιτσώνου «χτυπώ με τη βίτσα» < μεσν. βιτσώνω.
βουδώνου «1) ευοδώνω, προκόβω, πετυχαίνω, 2) προλαβαίνω» < μεσν. βουδώνω < αρχ. εὐδοῶ.
βρυχούμι «φωνάζω δυνατά, βρυχιέμαι» < αρχ. βρυχῶμαι.
ἔβλατῶζου «πετώ κάτι απότομα», *βλατῶζουμι* «συναντώ ξαφνικά» < αρχ. ἐμπελάζω «sich nähern» > διαλ. ἔμπλάζου.
βουβουτίζου «ποτίζομαι σιγά σιγά» < μτγν. ὑποποτίζω³⁴.
γαλαχτίζου «αλείφω το πλαστό του ψωμιού με κουρκούτι για να έχει λεία επιφάνεια» < μτγν. γαλακτίζω «milchähnlich sein».
γαργαρίζου «γαβγίζω» < μτγν. γαργαρίζω.
γεύου «προσφέρω φαγητό ή ποτό» < μεσν. γεύω «προσφέρω γεύμα» < αρχ. γεύω «kosten lassen».
γυματώ «γευματίζω» < μεσν. γευματίζω.
*γιρουνδγάζου, μτχ. *γιρουνδγάσμενους* «γερασμένος» < μεσν. γεροντιάζω < μτγν. γεροντιάω.
γλύφτου «σκαλίζω το ξύλο» < αρχ. γλύφω.
γωνιάζου «δίνω το σχήμα γωνίας» < μτγν. γωνιάζω.
γραινού «ανοίγω με τα χέρια το μαλλί» < ησυχ. γραίνω, μτγν. γράω «nagen, essen».
γαθρανίζου «ροδίζω το ψωμί» < αρχ. καπυρός «trocken, gedörrt».
γαγαρώνου «σουφρώνω, συρρικνώνομαι» < ησυχ. κάγκαρος.
δγακόβου «περνάω πηδώντας πάνω από κάτι» < αρχ. διακόπτω «durchbrechen».
δγαμιρίζουμι «μοιράζομαι» < μεσν. διαμερίζω < αρχ. διαμερίζω.
δειλ'νώ «τρώγω δειλινό» < *δειλινίζω.
δηχώ «οδηγώ με φωνές» < μτγν. διηχῶ.
διαλώ «διαλύομαι, σκορπίζω» < μεσν. διαλώ < αρχ. διαλύω.
δυναστεύου «κρατώ γερά, πιάνω» < μεσν. δυναστεύω «συγκρατώ» < αρχ. δυναστεύω «herrschen».
δυνάζουμι «μπορώ» < μεσν. δυνάζομαι.
δύνουμι «μπορώ» < αρχ. δύναμαι.

34. Δουγά-Παπαδοπούλου, *Ετυμολογικά Πιερίας*, σ. 217.

- ιξαναγκάζουμι* «αναγκάζομαι» < μεσν. *εξαναγκάζω* < αρχ. *ἐξαναγκάζω*.
καματώνου «ιδρώνω από την πολλή ζέστη» < μεσν. *καματώ* «müde sein, sich abmühen».
καπυργάζουμι «πυρώνομαι, ζεσταίνομαι» < αρχ. *καπυρίζω*.
καρκαλάζου «ξεραίνομαι, στεγνώνω» < ησυχ. *κάρκαρος*.
καρλίζου «1) κραυγάζω, 2) κακαρίζω», πβ. και μεσν. *κάρλακας* «βάτραχος»³⁵. Ίσως και τα δύο συνδέονται με το ησυχ. *καλάζει· ὀγκοῦται*. Για την ανάπτυξη του ρ, πβ. *κάλλος* > *κάρλλος* κ.ά.
καταπατώ «1) κατασκοπεύω, παρακολουθώ κάποιον, 2) σφυγμομετρώ» < μεσν. *καταπατώ* «κατασκοπεύω» < αρχ. *καταπατώ* «zertreten, mit Fuß treten».
καταπέφτου «εξασθενώ, καταρρέω» < μεσν. *καταπέφτω* < αρχ. *καταπίπτω* «herunterfallen, niederfallen».
κατασέρνου «κατηγορώ, κακολογώ κάποιον» < μεσν. *κατασέρνω* < αρχ. *κατασύρω* «herabziehen».
καταστένουμι «τακτοποιούμαι, αποκαθίσταμαι επαγγελματικά» < αρχ. *καθίστημι*.
καταφέρουμι «εξασθενώ, ξεπέφτω» < αρχ. *καταφέρω*.
καταψύχου «δροσίζω» < μεσν. *καταψύχω*.
κηδεύου «1) περιποιούμαι, 2) αντιμετωπίζω με επιτυχία κάτι, τα καταφέρνω» < αρχ. *κηδεύω*.
κινώνου «σερβίρω, βάζω φαγητό στο πιάτο» < μεσν. *κενώνω* < αρχ. *κενώ* «ausleeren».
κλιβανίζου «περνά στον κλίβανο» < μεσν. *κλιβανίζω*.
κλάφτω «(για σκυλί) βγάζω ψιλές φωνές» < *κλαυτιάω < κλαίω.
κρου «χτυπώ» < αρχ. *κρούω*.
λαμμώνου «βαλτώνω στη λάσπη» < *ίλαμμους*³⁶ < αρχ. *ιλύς*.
λάσάζου «βιάζομαι» < αρχ. *έλασία*.
λιμνάζου «λιμνάζω» < αρχ. *λιμνάζω*.
λιμνώνου «σχηματίζω λίμνη» < μτγν. *λιμνοῦμαι*.
λιχνούμι «ορμώ να φύγω» < μτγν. *λικνίζω*.
λουιάζου «βλέπω», *λουιάζουμι* «1) μιλώ, 2) σκέφτομαι» < μεσν. *λογιάζω* < αρχ. *λογίζομαι*.
λυκώνουμι «αγριεύω και αναποδιάζω (για τα ζώα)» < αρχ. *λυκόω*.
λυλάζου «λυσσάζω» < *λυκιῶ. Αξιοσημείωτη λέξη, γιατί φαίνεται να επιβεβαιώνει την παραγωγή του αρχ. *λύσσα* από το *λύκ-ια³⁷.

35. Κριαράς, *Λεξικό*, τ. 7, σ. 366.

36. Andriotis, *LA*, σ. 282.

37. Frisk, τ. 2, σ. 147.

λυγῆάζου «έχω λόξυγγα» < ησυχ. λυγγάνω.
 μαρ'ζούμι «μηρυκάζω (για τα ζώα)» < μεσν. μαρυκάζω < μτγν. μηρυκῶμαι.
 μέχουμι «ανέχομαι» < αρχ. μάχομαι «kämpfen, streiten».
 μιλανίζου «γίνομαι μελανός» < μεσν. μελανίζω < μτγν. μελανίζω.
 μιλουποννώ «τραυματίζομαι, πονώ» < μτγν. μωλωπίζω.
 μιρονῶ «μοιράζω» < αρχ. μερίζω.
 μουλλώνου «σιωπώ» < μεσν. μουλλώνω.
 'μουλουγῶ «διηγούμαι» < αρχ. ὁμολογῶ.
 μουλυβῶνου «γυαλίζω πήλινο δοχείο» < μτγν. μολυβῶ.
 μουρφῶνου «σιάζω, λειαίνω (κυρίως το ξύλο)» < αρχ. μορφῶ.
 νδένου «μπλέκω» < αρχ. ἄντῶ.
 νδῶ «ντύνω, επικαλύπτω, σκεπάζω» < αρχ. ἐνδύω.
 νουῶ «1) καταλαβαίνω, 2) σκέφτομαι» < αρχ. νοῶ.
 'ξηχῶ «1) αμτβ. διασκεδάζω, ψυχαγωγούμαι, 2) μετβ. διασκεδάζω, ψυχα-
 γωγῶ κάποιον» < μτγν. ἐξηχῶ «heraustönen, -schallen».
 ξιβρίζου «βρίζω» < μεσν. ξεβρίζω < αρχ. ἐξυβρίζω.
 ξιβρύζου «αναβλύζω, τρέχω σιγά σιγά» < *ἐκβρύω.
 ξιθιρμῶ «περνῶ το μαλλί από το ζεστό νερό στο κρύο» < *ἐκθερμίζω (πβ.
 αρχ. ἐκθερμαίνω «erwärmen»)
 ξιθιρνώ «τελειώνω το θέρισμα» < αρχ. ἐκθερίζω.
 ξικρούου «ξεδίνω» < αρχ. ἐκρούω «herausschlagen».
 ξιλυταρίζου «απαλλάσσομαι, ξεμπερδεύω» < *ξελυτάρι < ἐκλυτήριον, πβ. και
 μεσν. απολυταρίζω < απολυτάρι³⁸.
 ξιμαρτεύουμι «εκμυστηρεύομαι» < αρχ. ἐκμαρτυρέω.
 ξινομῶ «διώχνω» < μτγν. ἐκνομή «das Abweiden».
 ξιπυρνῶ «χάνω την πύρα» < μτγν. ἐκπυρίζω «(ver)brennen».
 ξιροφαίζου «νηστεύω» < μτγν. ξηροφαγέω.
 ξιστροφῆάζουμι «1) έχω πόνο στον αφαλό και στην κοιλιά, 2) έχω τάση για
 εμετό εξαιτίας δυσσομίας» < *ἐκστροφῶ < πρόθ. ἐκ + στροφῶ «έχω κω-
 λικόπονο».
 ξιταράζου «ταράζω, ξεκουνῶ» < μεσν. εκταράσσω < αρχ. ἐκταράσσω.
 ξιτουπίζου «εκτοπίζω, διώχνω κάποιον» < μεσν. εκτοπίζω < αρχ. ἐκτοπίζω.
 ξιτραχύνου «αδυνατίζω» < μτγν. ἐκτραχύνω «make rough».
 ξιχώνου «1) βγάζω ἔξω, 2) φέρνω στη μνήμη μου» < αρχ. ἐκχώννυμι «einen
 Erdwall, Damm errichten, aufschütten».
 ξ'λεύου «υλοτομῶ» < μτγν. ξυλεύομαι.
 ξ'λίζου «σκληραίνω» < μτγν. ξυλίζομαι «συλλέγω ξύλα».
 'ξυφαίνου «τελειώνω την ύφανση» < αρχ. ἐξυφαίνω «zu Ende weben».

38. Κριαράς, Λεξικό, τ. 3, σ. 71.

ξῶ «ξύνω» < αρχ. ξύω.
 ξαναχώνου «κάνω ανακομιδή, ξεθάβω το νεκρό» < μτγν. ἀναχῶ.
 ξαρίζου «καθαρίζω το σταύλο από την κοπριά ή ένα τόπο από τα χιόνια» < αρχ. ξυάλη.
 οινκνεύου «τεμπελιάζω» < αρχ. ὄκνῶ.
 ουργάζου «επιπλήττω» < μεσν. ουριάζω < αρχ. ὠρούομαι.
 ουρθώνου «1) τακτοποιώ, 2) μτφ. τιμωρώ» < αρχ. ὀρθῶ.
 παρακοιτώ «παρατηρώ» < μτγν. παρακοιτῶ «keep watch, ward beside».
 παραλαλώ «1) λέω άλλα αντ' άλλων, 2) παραμιλώ» < μτγν. παραλαλῶ.
 παρατηρώ «παρακολουθώ» < αρχ. παρατηρῶ.
 παταρίζου «πετιέμαι με ορμή» < ησυχ. πεταλίζω > ποντ. πεταρίζω «(einen Vogel) fortfliegen lassen»³⁹.
 πηστρίζου «ξύνω το τρίχωμα των ζώων με πηστροί» < μτγν. ψηκτριζώ.
 πλημμαρίζου «πλημμυρίζω» < πλημμάρι < μτγν. πλήμη.
 πουλφώνου «γεμίζω το κενό στην επιφάνεια ενός κοσμήματος ή μεταλλικού αντικειμένου» < *πολφῶ < αρχ. πολφός «είδος όψου ή ζυμαρικών».
 πουμβώνου «1) μπουκώνω, 2) βουλώνω, φράζω» < αρχ. πῶμα.
 πρησκούμι «πρήζομαι» < μεσν. πρήσκω.
 προνεύουμι «τρῶω προινῶ» < αρχ. προγεύω.
 προυμ'θεύου «συμβουλευῶ» < αρχ. προμύθιον.
 προσσαμμώνου «γεμίζω άμμο και λάσπη μετά από πλημμύρα» < *προσαμμῶ (< πρῶς + ἄμμος).
 προσ'λάζουμι «εκτίθεμαι στον ήλιο, λιάζομαι» < μτγν. προσηλιάζομαι.
 ψτανγοννίζουμι «φουσκώνω από το πολύ φαγητό» < πιτακώνω + αρχ. ὄγκοῦμαι (;).
 ρουχάζου «ροχαλίζω» < αρχ. ρογχάζω.
 σαλαΐζου «κινούμαι ψάχνοντας να βρω κάτι» < μτγν. σαλαγίζω.
 σαχνάζου «μουχλιάζω, ανάβω από την υγρασία και τη ζέστη» < μτγν. σαχνός.
 σειραδώνου «1) στριφώνω την άκρη ενός ρούχου με προσοχή, ώστε να μη φαίνεται καλή και ανάποδη, 2) τελειώνω το πλεκτό με τέτοιο τρόπο, ώστε να μη φεύγουν οι πόντοι» < μεσν. σειράδιον.
 σέπουμι «σαπίζω» < αρχ. σήπω.
 σιβαίνου «1) μπαίνω, 2) ανεβαίνω» < μεσν. εισβαίνω < αρχ. εισβαίνω.
 σκαμματίζου «σαπουνίζω» < μεσν. σκαμματίζω.
 σκαπιτώ «κατηφορίζω» < αρχ. κάπετος «Graben».
 σκ'νίζου «(για ζῶα) σκάβω με το ρύγχος τη γη» < αρχ. εισκομίζω «hineinbringen, hineinführen».

39. Andriotis, LA, σ. 449.

σκορδοουλιάζου «σκάζω» < αρχ. κορδύλη «Keule, Beule» > ποντ. κορδουλιάζω «einen Knoten binden, knüpfen»⁴⁰.

σ'λαρώνου «1) συγγυρίζω, 2) περιποιούμαι» < αρχ. *συνιλαρῶ (σύν + ἰλαρῶ «aufheitern, erfreuen») > διαλ. συλαρώνω «beruhigen»⁴¹.

σπαργανώνου «τυλίγω το μωρό με τα σπάργανα» < αρχ. σπαργανῶ.

σπαργώνουμι «πρήζονται οι μαστοί μου από το πολύ γάλα» < αρχ. σπαργῶ.

στέλλου «στέλνω» < αρχ. στέλλω.

στραβίζου «στραβώνω» < μτγν. στραβίζω.

στριβλώνου «σφίγγω τα δεμάτια με στρέβλα» < αρχ. στρεβλῶ.

στ'χω «μπαίνω τσομπάνος χωρίς μισθό» < αρχ. στοιχῶ «in einer Reihe stehen, zustimmen».

συδαιλίζου «ανακατεύω τη φωτιά» < *συνδαιλίζω (< σύν + μεσν. δαιλός).

συδένου «συνδέω» < αρχ. συνδέω.

συδρομιῶ «παροτρύνω, παρακινώ» < αρχ. σύνδρομος «zusammenlaufend».

συλλοιούμι «συλλογίζομαι» < αρχ. συλλογίζομαι.

συναγειρίζου «ανασηκώνω τα πράγματα του σπιτιού για να συγγυρίσω» < αρχ. *συναγειρῶ (ή *συναναγγυρίζω).

συνγαθῶ «κάνω “κάτσεζ” όταν χορεύω» < αρχ. συγκάθημαι.

συνγουλνῶ «προσκολλώμαι σε κάποιον» < αρχ. συγκολλῶ.

συνδάζου «τακτοποιώ» < αρχ. συντάσσω.

συνιρίζου «ανταγωνίζομαι» < μτγν. συνερίζω.

συνῆάζου «ταιριάζω» < αρχ. συννοῶ.

σ'φ'νίζου «ξηραίνομαι» < μεσν. σιφουνίζω «ξηραίνομαι» < αρχ. σιφωνίζω «(den Wein) mit dem Heber abzapfen».

σφυρίζου «σφυρηλατώ» < αρχ. σφυρίζω.

δουνδαρίζ' «ταιριάζει, συμπίπτει» < σύν + μεσν. ταρός «Zeit, Wetter»⁴².

τανύζου «τεντώνω» < αρχ. τανύω.

ταρταρίζου «φλυαρώ» < μτγν. ταρταρίζω «τουρτουρίζω».

τικνίζου «1) γεννώ, 2) σκέφτομαι», τικνῶ «γιατρεύομαι» < αρχ. τεκνῶ.

τινάζου «λιμοκτονώ» < μτγν. ταινιάζω «binden».

τυμβανίζουμι «πέροδομαι» < αρχ. τυμπανίζω «die Pauke schlagen», τυμπανόομαι «wie ein Trommel ausgespannt werden».

υψώνου «παινεύω, εγκωμιάζω» < αρχ. ὑψῶ.

φουκαλώ «σκοιπίζω» < μεσν. φλοκαλώ «σκοιπίζω» < αρχ. φιλοκαλῶ «das Schöne lieben», μτγν. «verschönern, in Ordnung bringen».

φουτουλογῶ «φεγγοβολώ» < μεσν. φωτολογῶ.

40. Andriotis, *LA*, σ. 328.

41. Andriotis, *LA*, σ. 535.

42. Δουγά-Παπαδοπούλου, *Ετυμολογικά Πιερίας*, σσ. 228-229.

φτω «φτύνω» < αρχ. πτύω.
 χιωνώ «αρχίζω» < αρχ. χειρῶ «in die Hand nehmen».
 χουματίζου «1) τρίβω κάτι με χώμα, 2) (για χώμα) έχω τη σωστή υγρασία και
 τρίβομαι εύκολα» < μεσν. χωματίζομαι.
 χουχλάζω «κοχλάζω» < μεσν. χοχλάζω < αρχ. κοχλάζω.

Α ν τ ω ν υ μ ί ε ς

πάσα «κάθε» < αρχ. πᾶς, θηλ. πᾶσα.

Ε π ι ρ ρ ή μ α τ α

απαρχή «από την αρχή» < μεσν. απαρχή.
 άδι «ακριβώς» < μεσν. εδέ, αδά.
 ιξαρχής «από την αρχή» < μεσν. εξαρχής < αρχ. ἔξ ἀρχῆς.
 καταπρόσουπου «κατάμουτρα» < αρχ. κατά πρόσωπον.
 ούδι-ως α΄ συνθετικό στα ουδιδώ, ουδιτότι κ.λπ. «ακριβώς εδώ, τότε» < αρχ.
 ὄδε.
 πανδούθι «προς όλες τις κατευθύνσεις» < αρχ. πάντοθεν
 παραμαλίσ, παραμαλί, στη φρ. παίρνου παραμαλίσ «φεύγω και δε γυρίζω» <
 αρχ. μάλη «μασχάλη», παρά την μάλην.
 παράουρα «πρόωρα» < μτγν. πάρωρος «unzeitig».
 περίκουπα «απέναντι, παράλληλα» < μεσν. περίκοπος.

Ε π ι φ ω ν ή μ α τ α

ω! κλητική προσφώνηση < αρχ. ὦ.

Από την άποψη της γεωγραφικής κατανομής θα μπορούσαμε να διακρίνουμε τρεις κατηγορίες αρχαϊσμών:

α) Αυτούς που απαντούν μόνο στο εξεταζόμενο ιδίωμα⁴³: άγαπητικός, άδιάλλακτος, άνέλεγκτος, βαρυντικός, γλαφυρός, γωνιάζω, *δελφώνιον, δίκαισις, είς έριταν, *έκβρύω, έκμαρτυρέω, *έμβολίδιον, έπιτροπεία, έπόπτης «έποψ», έπταετής, έχον, θερμάριον, καλάζω, *καλυβάριον, *κανδηλάριον, καπριόδους, *κελανίτης, *κλαυτιάω, κνηστήρ, κολεκάνος, *κομμιάς, *κορίον, *κοσσυφάριον, κρύψις, *κυλινδράδιον, *λυκιῶ, λυκόκαπρος, λυκῶ, λωρωτός, μονοκέφαλος, μονόσκορδον, μυκός, νευρά, νέυρωμα, ξενομανῶ, ξηροβάτραχος, ξηροφαγῶ, όπισθοβαρής, όρμησις, όρος, παιδάριον, παρασφήνιον, *πεντάβουλος, περιπλάσσω, *πετρόγκωμα, *πολφῶ, *προσκεφαλίδιον, *προστήμιον, πρόσφορον, *πρόσχολον, προχώρησις, πρωτοϋπνιον, *πτίλιον, *ρίζινός,

43. Για την εξακρίβωση της γεωγραφικής εξάπλωσης των αρχαϊσμών στηριζόμαστε κατά κύριο λόγο στα δεδομένα του *Lexikon d. Archaismen* του Andriotis.

σάθραξ, σαλαγίζω, *σκαπίδιον, στραβίζω, *συναγείρω, *συφακίς, σφυρίζω, τελώνιον, *τετραμίς, *τριβελασία, *τριβώλιον, *τριλόξος, *ύγριδιον, φάλανθος, *φυτίον, χαλκοδαίμων, χαμαίμηλον, *χαμαιούραξ, *χαῦσις, *χοιράδιον, χωματίζω, ψηφωτός, ψευστικός.

Οι λέξεις της κατηγορίας αυτής ανέρχονται σε 82 και αποτελούν το 16% του συνολικού αριθμού των αρχαϊσμών. Από το σύνολο των 83 αυτών λέξεων οι 32 ανάγονται σε αμάρτυρες αρχαίες λέξεις και 8 από αυτές ειδικότερα σε αμάρτυρους υποκοριστικούς τύπους.

β) Αυτούς που απαντούν και σε κάποιο άλλο ιδίωμα ή διάλεκτο:

*ἀγριόφυλος (+ Πελοπ.), ἀδρόβωλος (+ Κρήτη), *άλυσίδιον (+ Κάρπ.), ἀνελλιπής (+ Ἡπειρ.), γλύπτης (+ Κάρπ.), γλύφω (+ Πόντ.), διακόνιον (+ Οθ.), διακοπή (+ Χάλκη), διακόπτω (+ Κρήτη), ἐκθερμίζω (+ Χίος), ἐμπαθής (+ Πόντ.), εὐλογος (+ Πόντ.), ζευγίτης (+ Εὐβ.), ἠχεῖον (+ Κάρπ.), θεμελιακός (+ Κάρπ.), κατασύρω (+ Πόντ.), κοκκύμηλον, (+ Πόντ.), κορδύλη (+ Πόντ.), λιμνάζω (+ Πόντ.), μεγαλόφυλος (+ Πελοπ.), μόλυμμα (+ Σκιάθ.), μονόθυρος (+ Ἰμβρος), μωλωπίζω (+ Κρήτη), *ξηροκαιρία (+ Καλαβρ.), ξυλεύομαι (+ Πόντ.), ὀξύφυλλον (+ Θεσσαλ.), ὀπήτιον (+ Πόντ.), πρόσχερος (+ Καλαβρ.), προσωπίδιον (+ Πόντ.), σάγισμα (+ Τσακων.), σαχνός (+ Πόντ.), σέβας (+ Πόντ.), σέβασις (+ Τσακων.), σκορπίδιον (+ Θράκ.), σπαργανῶ (+ Σάμ.), συνῆλιξ (+ Πόντ.), *σφαγία (+ Καλαβρ.), ταρταρίζω (+ Πόντ.), φάλανθος (+ Βέροια), φύλλωμα (+ Καππαδ.), χρυσόνημα (+ Πόντ.), ψευδομάρτυς (+ Πόντ.), ψηκτρίζω (+ Θράκ.), ψηκτρίον (+ Θράκ.).

Οι λέξεις της κατηγορίας αυτής ανέρχονται σε 44 και αποτελούν το 8% του συνολικού αριθμού των αρχαϊσμών.

γ) Αυτούς που απαντούν σε δύο ή περισσότερα άλλα ιδιώματα. Ανέρχονται σε 412 και αποτελούν το 76% του συνολικού αριθμού.

Ο σημαντικός αριθμός αρχαϊσμών (544) που συναντούμε στο ιδίωμα —πολλοί από τους οποίους όπως είδαμε δεν απαντούν σε άλλα ιδιώματα— επιβεβαιώνει την άποψη⁴⁴ ότι το λεξιλόγιο των μακεδονικών ιδιωμάτων, όμοια με αυτό των άλλων περιφερειακών ιδιωμάτων, διακρίνεται για τη συντηρητικότητά του και έρχεται σε αντίθεση με την άποψη που διατύπωσε ο N. Andriotis ότι «in Makedonien ... sind die Archaismen spärlich»⁴⁵.

Σχετικά με τη γεωγραφική κατανομή των αρχαϊσμών αξίζει να επισημάνουμε το σημαντικό αριθμό λεξιλογικών ισογλώσσων ανάμεσα στην ποντιακή και στο εξεταζόμενο ιδίωμα (από τις 41 λέξεις της δεύτερης κατηγορίας οι 15

44. Τσοπανάκης, *Διαλεκτικά Μακεδονίας*, σσ. 448-449· Κοντοσόπουλος, *Αρχαϊσμοί Μακεδονίας*, σσ. 209-213.

45. Andriotis, *LA*, σ. 10. Ο ίδιος όμως στο άρθρο «Οι αρχαϊσμοί του σημερινού γλωσσικού ιδιώματος της Μακεδονίας» τονίζει τον αρχαϊκό χαρακτήρα των γλωσσικών ιδιωμάτων της Μακεδονίας.

απαντούν και στον Πόντο). Αξιοσημείωτη είναι εξάλλου και η παρουσία του χαρακτηριστικού για την ποντιακή επιθήματος *-ίτα*, με το οποίο σχηματίζονται ονόματα φυτών. Δεν αγνοούμε πως παρόμοιες συγκρίσεις —και τα συμπεράσματα που τις ακολουθούν— θα είχαν μεγαλύτερη αξία αν στηρίζονταν σε πιο πλούσιο υλικό. Η επισήμανση της ύπαρξης των ισογλώσσων δε σημαίνει κατανάγκη ότι θα πρέπει να αναζητήσουμε ιδιαίτερες σχέσεις ανάμεσα στα συγκρινόμενα ιδιώματα κι αυτό γιατί οι ενδείξεις περιορίζονται αποκλειστικά στο επίπεδο του λεξιλογίου. Σημειώνουμε ότι γενικότερα οι αρχαϊσμοί στο ιδίωμα που εξετάζουμε περιορίζονται κυρίως στο επίπεδο του λεξιλογίου. Εξαιρέση αποτελούν στο επίπεδο της φωνητικής η διατήρηση του αρχαϊκού άτονου *ου-* (< ο-) (πβ. *ομιλώ*, *ομνάζου*, *ουπίσου* κ.λπ.) και στο επίπεδο της μορφολογίας η επιβίωση ρημάτων σε *-ίσκου* (< -ίσκω), (πβ. *μινίσκου*, *πιθνίσκου* κ.ά.), και ουσιαστικών σε *-ότη*.

Αν και οι αρχαϊσμοί καλύπτουν ευρεία κλίμακα σημασιολογικών κατηγοριών, το μεγαλύτερό τους μέρος ανήκει στο τμήμα του λεξιλογίου που συνδέεται με κοινωνικές και επαγγελματικές δραστηριότητες που έχουν ατονήσει, έτσι ώστε πολλοί από αυτούς να αποτελούν σήμερα μέρος του παθητικού λεξιλογίου ακόμη και των πιο ηλικιωμένων ομιλητών. Η παθητικοποίηση αυτή μας επιτρέπει να προβλέψουμε με βεβαιότητα πιο γρήγορους ρυθμούς εξαφάνισης για το τμήμα αυτό του λεξιλογίου.

Κατά το χαρακτηρισμό λέξεων του ιδιώματος ως αρχαϊσμών υιοθετήσαμε τα κάτω χαλαρά κριτήρια που χρησιμοποίησε ο N. Andriotis στο «Lexikon der Archaismen in neugriechischen Dialekten». Έτσι, ενώ στην αρχή είχαμε αποκλείσει τις λέξεις που ανάγονται στη μεσαιωνική και ιδιαίτερα στην ύστερη μεσαιωνική, αργότερα αποφασίσαμε να συμπεριλάβουμε όσες μεσαιωνικές λέξεις απαντούν στο ιδίωμα και περιέχονται στο λεξικό του Andriotis καθώς και ελάχιστες άλλες που κατά τη γνώμη μας παρουσιάζουν ειδικό ενδιαφέρον.

Ένας σημαντικός αριθμός λέξεων του ιδιώματος απαντούν με φωνητικές και μορφολογικές ιδιαιτερότητες που είχαν εμφανισθεί ήδη στην περίοδο της μεσαιωνικής ελληνικής⁴⁶. Αναφέρουμε ενδεικτικά:

<i>Μεσαιωνικό</i>	<i>Ιδιωματικό</i>	<i>Κοινό</i>
<i>Φωνητικές αλλαγές</i>		
αγγόνι	ανγόν̂	εγγόνι
αλαφίνα	αλαφίνα	ελαφίνα
ανεμοστρόφιλος	ανμουστρόφιλους	ανεμοστρόβιλος

46. Οι μεσαιωνικοί τύποι είναι παρμένοι από το Λεξικό του Κριαρά.

αντροπή	ανδρουπή	ντροπή
αντίδερον	αντίδιρον	αντίδαρο
αργαστήρι	αργαστήρῃ	εργαστήρι
αρθούνι	αρθούνῃ	ρουθούνι
δεκοχτώ	δικουχτώ	δεκαοχτώ
κόσσυβος	κόσῃβας	κόττυφας
κούρταλου	κούρταλα	κρόταλο
μοιριολογῶ	μοιρῃουλουγῶ	μοιρολογῶ
οβριός	οβριῃός	εβραίος
ορμηνεία	ορμηῃῆνα	ερμηνεία
ορμηνεύω	ορμηῃνεύου	ερμηνεύω
οχθρός	οχθρῃός	εχθρός
<i>Μετακίνηση τόνου</i>		
γκόφος	γόφους	γοφός
ηχός	ηχός	ήχος
κατάσπρος	κατάσπρους	κάτασπρος
<i>Μεταπλασμοί ουσιαστικών</i>		
δώρος (τό)	δώρους (ο)	δώρο
<i>Μεταπλασμοί ρημάτων</i>		
αναπνεύω	αναπνεύου	αναπνέω
δυστυχεύω	δυστυχεύου	δυστυχῶ
μολένου	μουλένου	μολύνω κ.λπ.

Λόγια στοιχεία

Η υποχώρηση των διαλεκτικών λεξιλογικών στοιχείων, που είναι φυσικό αποτέλεσμα των κοινωνικοοικονομικών μετασχηματισμών που έχουν συντελεσθεί στην ελληνική ύπαιθρο, συνέπεσε χρονικά με τη χαλάρωση ή καλύτερα την εξαφάνιση των δεσμών του ιδιώματος που εξετάζουμε με τα ξενόγλωσσα περιβάλλοντα. Σήμερα η κοινή νεοελληνική παρέμεινε η μοναδική πηγή εμπλουτισμού του λεξιλογίου του. Είναι λοιπόν φυσικό στο ιδίωμα να γίνεται χρήση σημαντικού αριθμού λόγιων στοιχείων, που αποτελούν οργανικό κομμάτι του λεξιλογίου της κοινής.

Το πρόβλημα της παρουσίας των λόγιων στοιχείων στα ιδιώματα αποτελεί μέρος των πολύπλοκων σχέσεων κοινής και ιδιωμάτων. Μια από τις βασικές δυσκολίες στην εξέτασή τους είναι η διάκριση ιδιολεκτικού και διαλεκτικού που σε μερικές περιπτώσεις είναι αδύνατη, τουλάχιστο μέσα στα πλαίσια της θεωρητικής προσέγγισης που προτιμήσαμε.

Σχετικά με τα λόγια στοιχεία του συγκεκριμένου ιδιώματος μπορούμε να παρατηρήσουμε τα εξής:

Το μεγαλύτερο μέρος των λόγιων στοιχείων του ιδιώματος παραμένει ετυμολογικά αστήρικτο και αδιαφανές. Η έλλειψη στήριξης από ετυμολογικά συγγενείς λέξεις είναι σημαντικά πιο αισθητή σε σύγκριση με την κοινή κι αυτό γιατί η τελευταία, πέρα από το ότι διαθέτει πολύ μεγαλύτερο αριθμό λόγιων λέξεων, έχει υιοθετήσει σε μεγάλο βαθμό φωνητικά χαρακτηριστικά (π.χ. συμφωνικά συμπλέγματα) της λόγιας γλώσσας καθώς και λόγια μορφήματα που ευνοούν την απρόσκοπτη ένταξη των λόγιων στοιχείων στο λεξιλογικό δυναμικό της. Αποτέλεσμα της έλλειψης ετυμολογικής διαφάνειας των λόγιων στοιχείων του ιδιώματος είναι ο συγκριτικά μεγάλος αριθμός περιπτώσεων με παρετυμολογικές επιδράσεις.

Έτσι, σε ένα σημαντικό αριθμό λέξεων έχουμε παρετυμολογία στα προθήματα: *απουγραφή* < υπογραφή, *απουγράφου* < υπογράφω, *απουληψία* < επιληψία, *απουμένου* < υπομένω, *απουμουνή* < υπομονή, *ιπισθουχώρηθ'* < οπισθοχώρηση, *ιπιβουλή* < αποβολή, *ιπουφασίζου* < αποφασίζω, *παλιπατρίζουμι* < επαναπατρίζομαι κ.λπ.

Σε μερικές περιπτώσεις έχουμε αντικατάσταση των λόγιων στοιχείων με φωνητικά παραπλήσια και ετυμολογικά διαφανή στοιχεία του ιδιώματος: *βραχικά* < βρογχικά, με επίδραση του *βραχώ* όπως και στα *βραχουκήλ'* < βρογχοκήλη, και *βραχουπλιμονία* < βρογχοπνευμονία, *βρουχίτιδα* < βρογχίτιδα, με επίδραση του *βρουχή*, *καθουλίσθηθ'* < κατολίσθηση, με επίδραση του *κάθουμι*, *καθουστιλ'* < κατολίσθηση, με επίδραση των *κάθουμι* και *στύλους*, *μισουκουμείου* < νοσοκομείο, με επίδραση του *μισός* κ.λπ.

Τέλος, υπάρχουν λίγες περιπτώσεις σύνθετων λόγιων λέξεων, στις οποίες ένα από τα μέλη της σύνθεσης αντικαθίσταται από τον αντίστοιχο μη λόγιο τύπο, πβ. *αποξήρανσις* > *απουξέραθ'*.

Στο σημασιολογικό επίπεδο ενδιαφέρον παρουσιάζει η αλλαγή σημασίας λόγιων στοιχείων κάτω από την επίδραση διαφορετικών σημασιών ετυμολογικά συγγενών λέξεων. Έτσι, το επίθετο *οικονομικός* χρησιμοποιείται με τη σημασία «αυτός που κάνει οικονομίες», γιατί συνδέθηκε με τη λέξη *οικονομία* «αποφυγή εξόδων». Το ίδιο ισχύει για το συνώνυμό του *οικονομολόγους*. Το επίθετο *ιστορικός* οφείλει τη σημασία «αυτός που έχει ζήσει πολλά και ξέρει να διηγείται ιστορίες» σε σύνδεση με το *ιστορία* «αφήγηση».

ΒΑΛΚΑΝΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Ως βαλκανικές χαρακτηρίζουμε συνήθως μια σειρά λέξεων που απαντούν σε δύο ή περισσότερες βαλκανικές γλώσσες και που η προέλευσή τους είναι άγνωστη ή αβέβαιη. Μια υποκατηγορία των λέξεων αυτών αποτελούν τα αλβανορουμανικά λεξιλογικά ισόγλωσσα, για τα οποία συνήθως γίνεται δεκτό ότι ανάγονται σε κοινό υπόστρωμα. Εξαιτίας της σημασίας τους στην επίλυση των εθνογενετικών προβλημάτων της περιοχής οι λέξεις αυτές έχουν γίνει επανειλημμένα αντικείμενο ετυμολογικής ανάλυσης. Όπως όμως έχουμε επισημάνει¹, πολλές από αυτές απαντούν και σε άλλες βαλκανικές γλώσσες —κυρίως στην ελληνική— και δεν μπορούν ούτε και πρέπει να εξηγούνται πάντοτε ως δάνεια από την αλβανική ή τη ρουμανική στις γλώσσες αυτές.

Λέξεις της υποκατηγορίας αυτής που απαντούν στο ιδίωμα είναι:

άβουρους «ατμός», πβ. ρουμ. *âbure* «1) vapeur, exhalaison, fumée, 2) soufflé», αρωμ. *âbur* «vapeur», αλβ. *avull*².

βάλτους «1) βάλτος, 2) καλάμι που φυτρώνει στους βάλτους», πβ. ρουμ. *báltă* «1) marécage, 2) lac», αρωμ. *báltă* «eau stagnante; marc; marais», αλβ. *balhtë* «Schlamm, Sumpf», τουρκ. *balta* κ.λπ.³.

βάτρα «το μέρος του τζακιού, όπου καίει η φωτιά», πβ. ρουμ. *vătră* «1) foyer, 2)âtre, 3) l'emplacement (d'un village)», αρωμ. *vătră*, σερβοκρ. *vătra*, σλοβακ. *vatra*, ουκρ. *vatra*, ουγγρ. *vatra*⁴.

βούζα «η μεγάλη κοιλιά», πβ. ρουμ. *búză* «1) lèvres, 2) bord, 3) tranchant», αρωμ. *búdză* «lèvre; bord», αλβ. *buzë*, βουλγ. *buză* «μάγουλο»⁵.

βάτξους «(για ζώα) μαύρος με ανοιχτό κόκκινο χρώμα στα μάγουλα», πβ. ρουμ. *barz*, «gris, grisâtre, violet, bleu foncé», αρωμ. *bárdzu*, -ă «blond filasse et bariolé (en parlant des chevaux et des mulets)», αλβ. *barth*, *bardhi* «άσπρος», βουλγ. *barz*, *bardz* «σταχτής», ουκρ. *barziu*, *barza* «πρόβατο με άσπρο στήθος» κ.λπ.⁶.

βάτξους, *βάτσους* «υπηρέτης που παρασκευάζει το τυρί», πβ. ρουμ. *báciu* «le berger qui prépare le fromage et surveille la bergerie, fromager, maître-berger», αρωμ. «fromager», αλβ. *batsë*, σερβοκρ. *bač* «senner», βουλγ.

1. Tzitzilis, *Wörterbuch lexikalischen Balkanismen*, σ. 602.

2. Russu, *Elemente autohtone*, σσ. 131-132.

3. Russu, *Elemente autohtone*, σσ. 136-137.

4. Russu, *Elemente autohtone*, σσ. 210, 211, 132.

5. Russu, *Elemente autohtone*, σ. 145.

6. Russu, *Elemente autohtone*, σ. 137.

bač, baču κ.λπ.⁷.

γλαπάτσα «1) αρρώστια που προσβάλλει τα ζώα, *γλαπάτσα*, 2) κίτρινο αγριολούλουδο που προκαλεί την ομώνυμη αρρώστια», πβ. ρουμ. gălbează «clavelée; hépatite des brébis», αρωμ. gălbădză «clavelée», αλβ. këlbazë, gëlbazë «catarro»⁸.

γούδα «1) ο οισοφάγος της κότας, 2) βρογχοκήλη, 3) το πίσω μέρος της γάμπας», πβ. ρουμ. gúșă «1) goître, 2) jabot, 3) double menton», αρωμ. gúșe «1) cou, 2) goître; jabot, 3) pécher», αλβ. gushë «Hals», βουλγ. guša, σερβοκρ. gúša, ουκρ. guši κ.λπ.⁹.

γόντς «γκιόνης», πβ. αρωμ. gïon «oiseau qu'on ne connaît pas assez bien», ρουμ. ghionoàie «picus, pivert», αλβ. gjon¹⁰.

καπούδα «τσιμπούρι», πβ. ρουμ. cărúșă «1) tique, 2) φυτό ricinus communis, 3) bourgeon de vigne», αρωμ. cărúșe «tique», αλβ. këpushë «melophagus oninus», βουλγ. kapuș, σερβοκρ. к̑пуша, керпуша, ουγγρ. kapusa κ.λπ.¹¹.

κατδούλα «1) κουκούλα, 2) γυναικείο κεφαλομάντιλο, 3) κορυφή, προεξοχή», *κατδούλ'* «λοφίο τσαλαπετεινού», πβ. ρουμ. căciúľă «1) bonnet de fourrure, 2) poupe d'oiseau», αρωμ. căciúľă «bonnet», αλβ. kësullë «Kopfbedeckung», βουλγ. kačula, ουγγρ. kacsula κ.λπ.¹².

κουπέλ' «νόθο παιδί», πβ. αρωμ. cõpil «bâtard», ρουμ. copil, αλβ. kopil, βουλγ. kopil, σερβοκρ. kõpil κ.λπ.¹³.

σκρούμβους «μάλλινο καμένο ύφασμα», πβ. ρουμ. scrum «cendre», αρωμ. scrum «résidu carbonisé de toute chose brûlée», αλβ. shkumb «alles Verkohlte, Verbrannte», βουλγ. skrum, ουγγρ. szkrum κ.λπ.¹⁴.

στρούνγα «στρούγγα», πβ. ρουμ. strúngă «1) ouverture du parc par laquelle les brebis passent une à une pour les traire, 2) bercail, 3) défilé», αρωμ. strúngă «endroit où l'on traite les brebis», αλβ. shtrungë «Abteilung des Pferches, in dem Ziegen gemolken werden», σερβοκρ. strunga κ.λπ.¹⁵.

θούτους «χωρίς κέρατα», πβ. ρουμ. șut «1) écorné, aux cornes basses, 2) à la queue coupée, 3) à oreilles courtes», αρωμ. șut, čit «qui n'a pas des cornes», αλβ. shut «hörnerlos, ohne Hals oder Kopf», βουλγ. šut, ουκρ. šuta κ.λπ.¹⁶.

7. Russu, *Elemente autohtone*, σ. 133· Papahagi, *Dicționarul*, σ. 252.

8. Russu, *Elemente autohtone*, σ. 163.

9. Russu, *Elemente autohtone*, σσ. 173-174.

10. Russu, *Elemente autohtone*, σσ. 166-167.

11. Russu, *Elemente autohtone*, σσ. 146-147.

12. Russu, *Elemente autohtone*, σ. 146.

13. BER II, σσ. 613-615.

14. Russu, *Elemente autohtone*, σ. 193.

15. Russu, *Elemente autohtone*, σ. 199.

16. Russu, *Elemente autohtone*, σσ. 204-205.

τραπέτῳ' «το πολύ ξινό», πβ. ρουμ. sàrbăd «aigre, aigrelet (en parlant du lait)», αλβ. tharbët «acido» κ.λπ.¹⁷.

Σε μια δεύτερη υποκατηγορία ανήκουν λέξεις που απαντούν σε δύο ή περισσότερες βαλκανικές γλώσσες και συνήθως θεωρούνται ως κατάλοιπα υποστρωματικών γλωσσών (της θρακικής και συνηθέστερα της δακο-μυσιικής). Και για τις λέξεις της κατηγορίας αυτής, που για τους λόγους που ήδη αναφέραμε έχουν γίνει επανειλημμένα αντικείμενο ετυμολογικής ανάλυσης, ισχύει η παρατήρηση ότι η αναζήτηση του ετύμου τους αποκλειστικά στα πλαίσια της αλβανικής και της ρουμανικής δεν θα πρέπει να είναι αυτονόητη.

Λέξεις της υποκατηγορίας αυτής που απαντούν στο ιδίωμα είναι: γάβρους, γαβρί «το δέντρο γάβρος», πβ. αρωμ. γάντνι, γάντνι «charme»¹⁸. γρίβους «γκριζομάλλης», πβ. βουλγ. griv «γκρίζος», αρωμ. griv, γρίν «gris», ρουμ. griv¹⁹.

γαρλίγκα «1) διχαλωτό ξύλο με το οποίο κλείνουν τον λαϊμό της κατσίκας», πβ. ρουμ. cîrlig «crochet, houlette pourvue d'un crochet», αρωμ. cãrlig, cîrlig «houlette, crochet», βουλγ. karlik κ.λπ.²⁰.

δάλα, δάλα «ξινόγαλο», πβ. αρωμ. dălă, dălă «babeurre», αλβ. dhallë «latte acido», ρουμ. zără «Buttermilch, Sauermilch»²¹.

καλέις «μεγάλο ζώο που έχει ανοιχτό ή άσπρο χρώμα στο πρόσωπο ή γύρο από τα μάτια», πβ. αρωμ. calészü «mouton (agneau etc.) blanc et avec des taches noires sur la tête et, surtout, autour des yeux», αλβ. kalesh «biondo, animale lanuto», βουλγ. kaleš «μαυρομάτης, με μαύρο γύρο από τα μάτια»²².

λάιους «κατάμαυρος», πβ. αρωμ. lăiũ «le noir; le malheureux», αλβ. llajë «κατάμαυρος»²³.

λέουρδα, λέουρδου «είδος άγριου φαγώσιμου χόρτου με γεύση σκόρδου», πβ. ρουμ. leurdă, leordă «Allium ursinum», βουλγ. leurda «άγριο κρεμμύδι, Allium ursinum»²⁴.

μανγάρα «η γαϊδάρα», πβ. βουλγ. magare, ρουμ. magari, αλβ. magari «γαϊδαρος» κ.λπ.²⁵.

17. Russu, *Elemente autohtone*, σσ. 191-192.

18. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 617.

19. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 628· BER I, σ. 280.

20. Russu, *Etnogeneza românilor*, σσ. 293-294. Ο Tzitzilis, LB 36 (1993) 263-269 «Proizvodnite na gr. κάλιον» ανάγει τις λέξεις αυτές στο μεσον. *καλίειν* «ράβδος» < αρχ. κάλιον.

21. Russu, *Etnogeneza românilor*, σσ. 419-420.

22. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 309· BER II, σσ. 165-166. Ο Κατσάνης (*Ελληνο-οσχο-ουμβρική*, σσ. 178-185) συνδέει το *καλέδους* με το οσχο-ουμβρικό *kalersu* και το ανάγει στο IE *kala.

23. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 722.

24. BER III, σσ. 340-341.

25. BER III, σσ. 598-600.

νιοιγάτα «το μήλο του Αδάμ», *λιοιγάτα*, *ριοιγάτα* «οισοφάγος γουρουνιού», πβ. ρουμ. *beregătă* «1) larynx, gosier, sifflet, 2) la partie du cou qui contient le larynx, 3) l'estomac du cheval», σερβ. *berikat* «Kehlkopf»²⁶.
ούρδα «μυζήθρα», πβ. αρωμ. *úrdă*, *úrďă* «sorte de fromage gras», ρουμ. *úrdă* «fromage blanc et mou obtenu du petit lait qu'on fait bouiller», βουλγ. (h)urda, σερβ. *urda* κ.λπ.²⁷.
στοιγλάτα «φρέσκο ανάλατο τυρί», πβ. αρωμ. *străgl'eátă*, *strigl'eátă* «fromage frais qui n'est pas filtré de son petit-lait», ρουμ. *străghiată* «1) lait caillé, 2) gelé, caillot, 3) petit-lait»²⁸.
τῶούλους «1) αυτός που έχει μικρά αφτιά, 2) χωρίς αγκάθια, χωρίς άγανο», πβ. αρωμ. *čiuł* «1) (arbre) sans branches, 2) (cheval, mouton) qui a de petites oreilles», αλβ. *çullë* «brebis aux petites oreilles», σερβοκρ. *čula*, βουλγ. *čula*²⁹.

Η τρίτη υποκατηγορία παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον γιατί, ενώ πρόκειται για λέξεις που απαντούν σε δύο ή περισσότερες βαλκανικές γλώσσες, η παρουσία τους στις γλώσσες αυτές δεν είχε ως σήμερα επισημανθεί ή, κι όταν επισημαίνεται, σπάνια τονίζεται ο βαλκανικός χαρακτήρας των λέξεων αυτών. Ίσως αυτή να είναι και η αιτία που η μεγάλη πλειοψηφία των λέξεων αυτών δεν έχουν γίνει αντικείμενο ετυμολογικής ανάλυσης.

Λέξεις που ανήκουν στην υποκατηγορία αυτή και απαντούν στο ιδίωμα είναι:

βούλαϞ «πολυετές παράσιτο του σιταριού που το τρώνε τα ζώα», πβ. αρωμ. *vul'eár* «massette, laîche»³⁰, αλβ. *vulër* «Sorghum halepense»³¹.
βαζάκα «κοιλιά», πβ. αρωμ. *băzácă* «grand ventre; homme pansu»³².
βαρβατσαλά «λαχανόπιτα με καλαμποκήσιο αλεύρι», πβ. αλβ. *bacarak* «λαχανόπιτα με καλαμποκήσιο αλεύρι»³³, αρωμ. *badzără* «galette de farine de maïs, avec du fromage, cuite au four appelé *bóndză*»³⁴.
βαθούρ'ς «βόδι με μεγάλα μάτια», *βαθούρα* «θηλυκό ζώο με σημάδι στο σώμα», *βαθούϞ* «σκυλί παρδαλό», *βαθούρ'κου* «σκυλί με σημάδι γύρω στα μάτια», πβ. αρωμ. *başúr* «sale; sali; qui a le visage noirci; cocasse»³⁵.

26. DLR 1, σ. 546.

27. Russu, *Etnogeneza românilor*, σ. 411.

28. Russu, *Etnogeneza românilor*, σσ. 389-390.

29. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 448.

30. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1281.

31. Fjalor, σ. 2188.

32. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 267.

33. Fjalor, σ. 82.

34. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 252.

35. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 257.

- βάτα* I «παγίδα», πβ. αρωμ. *bătă* «*piège*»³⁶, αλβ. *bat* «*piège*»³⁷.
- βάτα* II «1) μέρος χαμηλό που κρατάει νερό και δεν καλλιεργείται, 2) σημείο μέσα στο χωράφι, όπου δεν έχει φυτρώσει η παραγωγή», πβ. αρωμ. *bătă* «*plaine ressemblant à une dépression géographique entourée de montagnes ou de collines*»³⁸.
- βατζούζ'* «παιδικό παιχνίδι, το “τζιζ”», πβ. αλβ. *bizhoz* «είδος παιχνιδιού»³⁹.
- βγάλα* «κομμάτια από *προυκόβα* ή δέρματα αρνιού που τα τύλιγαν στα πέλματα των ποδιών», πβ. αρωμ. *bgeálă* «*morceau de linge ou de drap dont les paysans s'enveloppent les pieds, en guise de bas, avant de chausser leurs sandales*», ρουμ. *obială'id*»⁴⁰.
- βιάφα*, *βριάφα* «καυχησιολογία, ψευτιά», πβ. ρουμ. *bîrfă* «άσχημη κουβέντα»⁴¹, προβηγ. *bafa*⁴² «*Verspottung*».
- βίβιλας* «1) κούρκος, 2) μυταράς, 3) μυξιάρης», πβ. ρουμ. *bibili*⁴³, αλβ. *bibë*⁴⁴, βουλγ. *biba*, σερβοκρ. *biba* «κούρκος»⁴⁵.
- βιλίντσου* «λουλούδι άσπρο όμοιο με μαργαρίτα», πβ. αρωμ. *bóliciu* «*reine marguerite*»⁴⁶, βουλγ. *bolioč* «*Kamille*»⁴⁷.
- βινέλου*, *β'νέλου* «πιρούνι», πβ. αρωμ. *bunelă* «*fourchette*»⁴⁸, βουλγ. *bonela* «πιρούνι»⁴⁹.
- βισ'λώ* «μπουσουλώ», πβ. ρουμ. *buși* στη φρ. *de-a buși*lea «μπουσουλώντας»⁵⁰.
- βιτζέλα*, *βιτζιλίνα*, *βιτσιλίνα* «κρέας με πέτσες», πβ. αρωμ. *pîjilînă* «*membrane*»⁵¹.
- βλαδουίχ'* «είδος βελανιδιάς με μεγάλο φύλλο», πβ. αρωμ. *blădúh* «*chêne à grappes*»⁵².
- βλαχούχ'* «ζώο με κρεμασμένα αφτιά», πβ. αρωμ. *plahúrca*, *pl'eahúrca* «*qui a*

---

36. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 258.

37. Fjalor, σ. 116.

38. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 258.

39. Fjalor, σ. 154.

40. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 269.

41. DLR, σ. 88.

42. Meyer-Lübke, *REW*, σ. 70.

43. DLR, σ. 83.

44. Fjalor, σ. 138.

45. BER I, σ. 45.

46. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 281.

47. Chololčev, *Onomasiologische und derivative Struktur*, σ. 13.

48. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 296.

49. BER I, σ. 67.

50. DLR, σ. 106.

51. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 974.

52. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 279.

- les oreilles pendantes»⁵³, ρουμ. bleg, bleágă «με αφτιά που κρέμονται προς τα κάτω»⁵⁴, σερβ. bleka⁵⁵.
- βλέτῶους* «ασουλούπωτος», πβ. αλβ. blec «γυμνός»⁵⁶.
- βόρβουτους* «δυνατή φωτιά», πβ. αρωμ. bubútă «flamme»⁵⁷.
- βουβουτσαλά* «δέντρο αγκαθωτό με κόκκινο καρπό», *βουβουτσαλά* «είδος δέντρου με μικρό καρπό και φύλλα όμοια με της ελιάς», πβ. αρωμ. bubzeală «fruit de l'églañtier»⁵⁸.
- βουδβία* «πολύ νερό», πβ. αρωμ. buduvăi «bassin; citerne»⁵⁹.
- βουδίνους* «μεταξοσκώληκας», πβ. αρωμ. budín «ver à soie»⁶⁰.
- βουλβότσα* «βράκα της παλιάς αντρικής φορεσιάς», πβ. αρωμ. bulubóță «escot de qualité inférieure dont on fait des braies, des chausses; braies faites de cet escot»⁶¹.
- βουρβόσαρους* «με ανακατωμένα μαλλιά», πβ. αρωμ. bubușăr «personne grotesquement masquée»⁶².
- βουρβούνα* «δυνατή φωτιά», πβ. αρωμ. bubúnă «flamme»⁶³.
- βούρδα* «μεγάλο τσουβάλι», πβ. αρωμ. búrdă «grand sac de chanvre»⁶⁴, αλβ. burdhë⁶⁵, βουλγ. burda «καραβόπανο»⁶⁶.
- βουρδαλεύουμι* «1) ξεπέφτω ηθικά, 2) ερωτοτροπώ ξεδιάντροπα», πβ. αρωμ. burdál «étourdi»⁶⁷, zburdălipsescu «caracoler, être pétulant»⁶⁸.
- βουρδέν'*, *βουρδέλ'* «άγριο φαγώσιμο χόρτο με ρίζες όπως περίπου του κρεμμυδιού», πβ. αρωμ. burdén'e, bărdén'e «plante champêtre, *lappa officinalis*»⁶⁹.
- βρουστούρα*, *μβρουστούρα*, *προυστούρα* «1) η κοιλιά, 2) το δεύτερο στομάχι των μηρυκαστικών», πβ. αρωμ. prăstură, păstură «ventre avec tout ce qui s'y trouve; bélître, vaurien»⁷⁰.

53. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 992.

54. DLR, σ. 88.

55. DLR, σ. 88.

56. Fjalor, σ. 155.

57. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 286.

58. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 288.

59. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 290.

60. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 290.

61. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 294.

62. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 288.

63. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 288.

64. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 297.

65. Fjalor, σ. 198.

66. BER I, σ. 91.

67. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 297.

68. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1294.

69. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 264.

70. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 955.

- γαλίκα, γαλίχ' «κοφίни με χερούλια», πβ. αρωμ. γίλίcă «petite corbeille»⁷¹.
- γαγαράτσα «περίττωμα κατσικιών», πβ. αρωμ. găgărăță «crotte (de chèvre, de brebis etc.)», ρουμ. căcărează «id.»⁷².
- γαρλάπα «ξύλο με διχάλα στην άκρη», πβ. αρωμ. cîrlăpă «sorte de crémail- lère à laquelle on suspend le chaudron, la marmite etc.»⁷³.
- γέσα «μουλάρι ή γίδα με άσπρο σημάδι ή γραμμές στο πρόσωπο ή στο κε- φάλι», πβ. αρωμ. gés «brebis, chèvre etc. ou mulet noir ayant des cercles ou des raies rougeâtres sur la tête et autour des yeux»⁷⁴.
- γούβρους «συνοφρωμένος», πβ. αρωμ. gúnvu «qui a un regard sombre, fa- rouche, sauvage»⁷⁵.
- γουγουρέτῶ', γουγουριάτζ' «καρπός πλατανιού», πβ. αρωμ. gugurécîu «fruit du platane»⁷⁶.
- γράς «παιδικό παιχνίδι», πβ. αρωμ. greásca «nom d'un jeu enfantin» < gras «gras» (;)⁷⁷.
- δαίλιána «όμορφη και γερή γυναίκα», πβ. αρωμ. daíl'ean «fier et beau, de belle prestance»⁷⁸, βουλγ. dâljan «όμορφος»⁷⁹.
- διουδιούμ'ς «αργόστροφος», πβ. αλβ. dudum «lourdeau», αρωμ. dudúm «sol- dat turc en large pantalon»⁸⁰.
- δόδου «μεγάλη αδερφή», πβ. αρωμ. dódá «sœur aînée; tante; grande mère (du père d'un enfant); mère; embonpoint»⁸¹, βουλγ. doda «1) μεγαλύτερη αδελφή, 2) θεία», σερβοκρ. doda⁸².
- δότῶας, δότῶκας «αποβλακωμένος», πβ. αρωμ. dóčîu «bâtard»⁸³, αλβ. doç «bâtard»⁸⁴.
- δριστέλα «νεροτριβή», πβ. αλβ. dërstilë, βουλγ. drästelo, drästilo, αρωμ. tristială κ.λπ.⁸⁵.

71. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 627.

72. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 583.

73. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 363· IANE 5, σ. 207, όπου η λ. χαρακτηρίζεται ως αγνώστου ετύμου.

74. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 609.

75. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 607.

76. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 601· IANE 5, σ. 245, όπου η λ. θεωρείται δάνειο από την αρω- μουνική.

77. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 595.

78. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 457.

79. BER I, σ. 316.

80. Çabej, *Studime etimologjike*, τ. 3, σ. 343.

81. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 497.

82. BER I, 22, σ. 406.

83. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 497.

84. Fjalor, σ. 354.

85. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1196.

- ζαβράλ' «κατσάδα», πβ. αρωμ. zǎvrǎke «réprimande, semonce, gronderie»⁸⁶.
 ζίγρα «αγκαθωτός θάμνος που φυτρώνει σε υγρά μέρη», πβ. αρωμ. zǐgǎ «églantier; ronce»⁸⁷, βουλγ. džigra «Paliurus aculeatus»⁸⁸, τουρκ. ciğra «είδος αγκαθωτού φυτού»⁸⁹ (Ίσως όλα προέρχονται από το μεσν. ζύγρα «sumpfiges Land»).
- ζ'λάπ' «1) ο λύκος, 2) το ανδρικό μόριο», πβ. αρωμ. zulápe, zlápe «bête fauve», αλβ. zullap «fiera»⁹⁰.
- ζιάλα «εργαλείο των ξυλουργών», πβ. αρωμ. zmalǎ «espèce de herminette ronde»⁹¹.
- ζούτσου «νεογέννητο παιδί», πβ. αλβ. cucë «junges Mädchen bis zu zwölf Jahren», σλοβακ. cuca «weibliche Scham»⁹².
- ζόυνα «αγκαθωτό πράσινο περίβλημα του κάστανου», πβ. αρωμ. júňǎ «1) enveloppe de la châtaigne, 2) hérisson»⁹³, βουλγ. žuna «περίβλημα πράσινων καρυδιών κ.λπ.»⁹⁴, ελλ. διαλ. ζίνα⁹⁵.
- καράπ' «κούτελο», πβ. αρωμ. cărǎpǎ «crâne»⁹⁶.
- κάτδανδρους «χόρτο με κίτρινα λουλούδια που ανθίζουν από το Μάρτιο ως το Δεκέμβριο», κάτδαρους «είδος λουλουδιού που μοιάζει με κρίνο», πβ. βουλγ. kače, kačun «Colchicum autumnale», αλβ. kaçe κ.λπ.⁹⁷.
- κόκα «1) εγκοπή, 2) σημάδι στο αφτί των γιδοπροβάτων», πβ. αρωμ. coacă «1) entaille en forme de V faite aux oreilles des moutons, des animaux, 2) encoche faite dans un arǎbǎj»⁹⁸.
- κούδα «1) ομάδα, παρέα, 2) σύνολο συγγενών», πβ. βουλγ. kuda «1) ομάδα ανθρώπων, παρέα, 2) ομάδα παιδιών που λεν τα κάλαντα»⁹⁹.
- κουκόσα, κουκόσκα «καρύδι», πβ. αρωμ. cucósǎ «noyer», βουλγ. kokóska¹⁰⁰.
- κουπατσάρ' «1) αργός στη δουλειά, 2) (για γυναίκα) άσχημη και χοντρή», πβ. αρωμ. cupăčeár «bûcheron; celui qui vend du bois»¹⁰¹.

86. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1293.

87. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1299.

88. BER I, σ. 363.

89. BER I, σ. 363.

90. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1301.

91. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1302.

92. Meyer, *AlbEW*, σ. 443.

93. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 699.

94. BER I, σ. 559.

95. Μπουσμπούκης, *Λέξεις του ελληνοϊταλικού χώρου*, σσ. 34-35.

96. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 342.

97. Μπουσμπούκης, *Λέξεις του ελληνοϊταλικού χώρου*, σσ. 42-48.

98. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 373 και 342.

99. BER III, σ. 75.

100. Mladenova, *Zametki*, σ. 12.

101. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 410.

- κουτσάν'* «κοτσάνι», πβ. αρωμ. cučeán «chou», ρουμ. cocean, αλβ. kočan «cerro, tronco», βουλγ. kočan, τουρκ. kočan, σερβοκρ. kóčan, ρωσ. kočan κ.λπ.¹⁰².
- κριτσινώ* «1) κάνω ξερό κρότο, 2) υποφέρω», πβ. αρωμ. crîțînescu «craquer» κ.λπ.¹⁰³.
- λάββα* «φλυαρία, θόρυβος από δυνατή ομιλία», πβ. αρωμ. lăvă «vacarme, tumulte»¹⁰⁴.
- λαβατούρας* «φλύαρος», πβ. αρωμ. lăvătúrá «vacarme, tumulte»¹⁰⁵.
- λάλους*, *λαλάς* «θείος», πβ. αρωμ. lălă «oncle», αλβ. lalë «zio paterno», βουλγ. lalo κ.λπ.¹⁰⁶.
- λίμβα* «γυάλινο πιάτο», πβ. αλβ. limbë «βαθύ αγγείο με καπάκι»¹⁰⁷.
- λούνγκα* «πρηξιμο αδένων» < μεσν. *λούγκα* «είδος ασθένειας»¹⁰⁸, πβ. αρωμ. lúngă «enflure des pieds à cause du froid», αλβ. lungë «postema, ascesso; suppurazione»¹⁰⁹, βουλγ. lunga «πρηξιμο των λεμφατικών αδένων, Parotitis epidemica»¹¹⁰.
- μάλτα* «1) πλούτη, οικονομική άνεση, 2) μεγάλο χωράφι, 3) πολλά κτήματα», πβ. αρωμ. máltă «richesse, fortune»¹¹¹.
- μέρτζους* «σκληρός, άγριος», πβ. αρωμ. mērciū, mērgje «nom donné à un mulet (à un chien aussi) bigarré»¹¹².
- μόκας* «ανίκανος για εργασία», πβ. ρουμ. moacă «(για γυναίκα) τεμπέλα»¹¹³.
- μόλαβους* «ήσυχος και ήπιος άνθρωπος», πβ. αρωμ. mólav «mou, nonchalant»¹¹⁴.
- μούσκρα* «γίδα με μαύρο σώμα και γκριζο πρόσωπο ή με μαύρες γραμμές στο πρόσωπο», πβ. αρωμ. múscru, múscur «qui a des taches blanches autour des oreilles et du nez», αλβ. mushkër¹¹⁵.
- παπάρα* «1) παπάρα, 2) έδαφος καλά σκαμμένο», πβ. αρωμ. păpără «mélange de pain, de beurre et de fromage», ρουμ. papară, βουλγ. popara,

102. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 394· BER II, σ. 686.

103. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 388.

104. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 372.

105. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 732.

106. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 723· BER III, σ. 297.

107. Fjalor, σ. 160.

108. Κριαράς, *Λεξικό*, τ. 9, σ. 223.

109. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 766.

110. BER III, σ. 510.

111. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 766.

112. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 794, όπου η λ. ανάγεται στο τουρκικό μερς που απαντά στη φράση herçmerç «pèle mèle».

113. DLR, σ. 559.

114. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 819.

115. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 840.

- τουρκ. *porara*, αλβ. *parare*¹¹⁶.
- πέντσα* «μπακιρένιο νόμισμα», πβ. αρωμ. *penĝe* «petite monnaie jaune, sans aucune valeur, employée comme boucle d'oreille»¹¹⁷, *spéndzã* «monnaie sans aucune valeur», αλβ. *spenzë* «spesa»¹¹⁸.
- πέριπιας, πίριπιας* «μεγάλη πεταλούδα», *πιριπιούνα* «το έθιμο της περπερούνας», πβ. αρωμ. *pirpirinã* «ravot (-coq), 2) papillon, 3) jeune fille qui chante une invocation pour appeler la pluie»¹¹⁹.
- πλάτσκου* «πλιάτσικο», πβ. αρωμ. *pl'eačičã* «bagage; chape-chute, butin, proie», βουλγ. *plečka*, αλβ. *plačkë*¹²⁰.
- πριζούτους, προυζούτους* «1) (για ζώο) με κλειστά κέρατα, 2) με πυκνό και κοντό μαλλί», πβ. αρωμ. *purjútí* «nom donné à un chien à poils lisses et courts»¹²¹.
- προύζα* «πύρα», πρ. αρωμ. *sprúnã* και *spúzã* «braise; résidu de charbons pulvérisés; légère éruption»¹²².
- ρονĝ'* «δάσος που τα ζώα, η φωτιά κ.λπ. το έχουν ισοπεδώσει», πβ. αλβ. *rogë, rrogë* «Alpenwiese ohne Eichen, kleine Alm»¹²³. Ο Κατσάνης¹²⁴ ανάγει το *ρονĝ'* στο λατ. *runcare* «ξεριζώνω χόρτα, ξεδασώνω».
- σάρπα* «πλαγιά βουνού», πβ. αρωμ. *scãrpã* «rocher»¹²⁵, αλβ. *shkrep*¹²⁶.
- σκλέντζα* «μακρόστενο ξύλο που το πετούν μακριά στο ομώνυμο παιχνίδι», πβ. αρωμ. *șcl'ëndzã* «bâtonnet (jeu d'enfants)»¹²⁷, βουλγ. *klenza, klendza* «τσιλίκι»¹²⁸.
- σμιρδás* «κατάλοιπο αρρώστιας», πβ. αρωμ. *smîrdã'* «défaut, tare; manque»¹²⁹, αλβ. *mardha* «mancanza di una cosa», βουλγ. *marda* «1) απούλητο, ακατάλληλο εμπόρευμα, 2) ελάττωμα», τουρκ. *marda* «εμπόρευμα κακής ποιότητας»¹³⁰.
- σφουρλέτσκου* «μακρύ ξύλο με το οποίο χτυπούν το γάλα, όταν κάνουν

116. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 956.

117. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 967.

118. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1106.

119. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 979.

120. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 754.

121. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1032.

122. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1111.

123. Cabej, *Autochtonie*, σ. 48, όπου η λ. ανάγεται στο ρ. *ruaj* «rasieren».

124. Κατσάνης, *Τοπωνυμικά I*, σσ. 122-123.

125. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1143.

126. Fjalor, σ. 1867.

127. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1145.

128. BER II, σ. 433.

129. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1100.

130. BER III, σ. 665.

- βούτυρο», πβ. αρωμ. sfîrlîcîŭ «batte à beurre, babeurre»¹³¹.
- ῥάβαρον «ξερό φύλλο», πβ. αλβ. shavar «Stipa pulcherina»¹³², σερβοκρ. šênâr, šavâr «roseau, buisson»¹³³, αρωμ. šunár «roseau à balai, jonc»¹³⁴ και savaŋ «φυτό κατάλληλο για πλεκτική»¹³⁵.
- ῥάργαβους «γκρίζος, για ζώα», πβ. αρωμ. šárgav «bigarré; mouton blanc-rougeâtre, mouton gris»¹³⁶.
- ῥούβα «καρούμπαλο», πβ. αρωμ. šúbă «soufflet»¹³⁷.
- τζαρτζάν', τζαρτζανόγαλου «αραιό γάλα», πβ. αρωμ. dzâr «petit-lait»¹³⁸.
- τζίβγα «περιφρονητικά, τα μάτια», πβ. αρωμ. dzif, dziv «oeil»¹³⁹, βουλγ. dziv «τυφλός»¹⁴⁰.
- τζιτζίν' «εξόγκωμα κάτω από τη γλώσσα των βοδιών», πβ. βουλγ. dzindzina «εξόγκωμα»¹⁴¹.
- τσανγάδα «γίδα ή προβατίνα που έχει χάσει το νεογέννητο, αλλά έχει γάλα», πβ. αρωμ. ŧangáde «brebis ou chèvre laitière dont le petit est mort»¹⁴², αλβ. cangadhe «infecondo; pecora lattifera»¹⁴³.
- τσαρτσαλέους «φλύαρος» πβ. αρωμ. ŧîŧîŧós «loqueteux, déguenillé»¹⁴⁴.
- τσαρτσαρουχόρταρον «είδος άγριου χόρτου», πβ. αρωμ. ŧarŧarác «sorte d'herbe»¹⁴⁵.
- τσέργα «κουβέρτα από γιδόμαλλο», πβ. αρωμ. čérgă «gros tapis de laine sans flocon; couverture; tente»¹⁴⁶, αλβ. cergë¹⁴⁷.
- τσιπλιτάρα, τσιπλουτάρα «δρυοκολάπτης», πβ. αρωμ. čïuplitáne «bec (d'oiseau)»¹⁴⁸, αλβ. cïklëtar «είδος πτηνού»¹⁴⁹.
- τῶσπόῶ' «μικρό σκυλί», πβ. τουρκ. διαλ. çapur «σκυλί»¹⁵⁰, αλβ. çap «λαγω-

131. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1078.

132. Fjalor, σ. 1821.

133. Skok, τ. 3, σ. 390.

134. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1162.

135. Κατσάνης, *Ονομαστικό Νυμφαίου*, σ. 113.

136. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1114.

137. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1157.

138. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 251.

139. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 523.

140. BER I, σ. 376.

141. BER I, σ. 377.

142. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1213.

143. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1213.

144. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1226.

145. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1214.

146. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 432.

147. Fjalor, σ. 218.

148. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 452.

149. Kristoforidhi, Fjalor, σ. 74.

150. DS, σ. 1073.

- νικό»¹⁵¹.
- τῶν' «είδος μικρού πουλιού», πβ. αρωμ. čīpǎ «moineau», čīpǎ'ǐū «moineau-mâle»¹⁵².
- τῶνκα «1) κορυφή, 2) καρούμπαλο», πβ. αρωμ. čīcǎ «cime, sommet», αλβ. çukë «cime d'une montagne ou d'une colline», σερβοκρ. čuka «κορυφή» κ.λπ.¹⁵³.
- τῶνκάν' «κουδούνι προβάτων», πβ. αρωμ. čīcǎp «sonnaille en fonte», αλβ. çokán «campanella della pecora»¹⁵⁴.
- τῶνμα «ξύλινο δοχείο με το οποίο μετρούσαν τα σιτηρά», πβ. αλβ. çupë «Schöpfeimer»¹⁵⁵.
- τῶνγους «1) άνθρωπος που του λείπει το ένα χέρι, 2) ζώο χωρίς κέρατα», πβ. αρωμ. čīngǔ «manchot; estropié», ρουμ. ciung, αλβ. cung, çung¹⁵⁶.
- τῶντῶνιλα «1) λοφίο πετεινού, 2) θόλος φούρνου», πβ. αρωμ. čīučīlǎ «1) pic, sommet, faîte, 2) aigrette», βουλγ. čučul «huppe; toupet de chevelure»¹⁵⁷.
- φλέτῶν «μακρύ ξύλο με το οποίο χτυπούν το γάλα, όταν κάνουν βούτυρο», πβ. αρωμ. fīrlīčīū «baratton; batte à beurre», αλβ. fëllis «pestone della zangola»¹⁵⁸.
- φουρτουρώ «φτερουγίζω, σπαρταρώ», πβ. αρωμ. flutur, flitur «flotter, ondoyer», ρουμ. flutura, αλβ. fluturonj «(far) volare»¹⁵⁹.
- χαρβούτας, χαρβούτας «λαίμαργος», πβ. αρωμ. hǎrbút «gourmand», αλβ. harbut «grossier»¹⁶⁰.
- χαψούνα «άγρια φράουλα», πβ. αρωμ. çǎrșunǎ, βουλγ. karšuna.

Οι βαλκανικές λέξεις ανέρχονται σε 124 και αποτελούν το 12% του συνολικού αριθμού των δανείων. Η αναφορά στον όρο δάνεια γίνεται εδώ με επιφυλάξεις, γιατί είναι δυνατόν μερικές από τις λέξεις αυτές να είναι ελληνικές.

Οι γραμματικές κατηγορίες στις οποίες απαντούν οι λέξεις της κατηγορίας αυτής είναι αυτές του ουσιαστικού και του επιθέτου (εξαιρέση αποτελούν τα ρήματα *βουρδαλεύουμι*, *βισ'λώ*, *κριτσινώ* και *φουρτουρώ*).

Για τη γεωγραφική κατανομή των λέξεων αυτών μπορούμε να κάνουμε

151. Fjalor, σ. 243.

152. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 440.

153. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 445· Çabej, *Studime etimologjike*, σ. 138.

154. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 439.

155. Meyer, *AlbEW*, σ. 449.

156. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 451.

157. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 446.

158. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 554.

159. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 556.

160. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 650.

τις ακόλουθες παρατηρήσεις: από τις 16 λέξεις της πρώτης υποκατηγορίας οι 6 απαντούν και στην κοινή νεοελληνική (*βάλτους, γούθα, ξοντς, κατδούλα, κουπέλ', στρουνγα*) και οι υπόλοιπες είναι διαδεδομένες σε αρκετά ιδιώματα. Τα ίδια ισχύουν σε γενικές γραμμές και για τις λέξεις της δεύτερης υποκατηγορίας· σε σύνολο 12 λέξεων οι 2 απαντούν και στην κοινή και οι υπόλοιπες 10 σε ιδιώματα. Διαφορετική είναι η κατάσταση στην τρίτη υποκατηγορία. Από τις 89 λέξεις της υποκατηγορίας αυτής μόνο οι 3 απαντούν στην κοινή (*ζ'λάπ', κουτδάν', παπάρα*)· οι υπόλοιπες είναι διαδεδομένες σε βόρεια κυρίως ιδιώματα, ενώ αρκετές απαντούν μόνο στο εξεταζόμενο ιδίωμα (*βαθούρ'ς, βάτα I, βάτα II, βλαχούρ', βουδβία, βουλβότσα, γρας, ζμάλα, μάλτα, μέρτζους, πριζούτους, τσαρτσαλέους, χαρβούτας*).

Οι σημασιολογικές κατηγορίες στις οποίες κατατάσσονται οι βαλκανικές λέξεις του ιδιώματος είναι οι ακόλουθες:

1. ενδυμασία: *βγάλα, κατδούλα*.
2. κατοικία: *βάτρα*.
3. τροφή: *παπάρα, βαρβατσαλά*.
4. σκεύη-εργαλεία: *βινέλου, γαλίκα, ζμάλα, λίμπα, τδούμα*.
5. πανίδα: *βίβιλας, βουδίνους, ξοντς, ζ'λάπ', καπούδα, μανγάρα, πέρπιρας, τσιπλιτάρα, τδαπόρ', τδόν'*.
6. χλωρίδα: *βούλαρ', βλαδούχ', βιλίντσου, βουβουτσαλά, βουρδέν', γάβρους, γουγουρέτδ', ζίγρα, ζούνα, κάτθανδρους, κοινκόδα, κουτδάν', λέουρδου, δάβαρα, τσαρτσαρουχόρταρου, χαψούνα*.
7. μέρη σώματος: *βούζα, βαζάκα, βιτζέλα, βρουστούρα, γούθα, καράπ', νριγάτα, τζιβγά*.
8. ασθένειες: *λουνγα*.
9. έδαφος, κλίμα: *άβουρους, βάλτους, βάρα, βουδβία, ρόνγ', σκάρπα, τδούκα*.
10. παιχνίδι: *βατζούζ, γράς, σκλέντζα*.
11. κοινωνικές σχέσεις - όροι συγγένειας: *δόδου, ζούτσου, λάλας, κούδα, κουπέλ'*.
12. ποιμενική ζωή: *βάρτζους, βαθούρ'ς, βάτζους, βλαχούρ'ς, γαγαράτσα, γαράπα, γαρίνγα, γέσα, γλαπάτσα, δάλα, καλείς, κόκα, λάιους, μούσκρα, ούρδα, πριζούτους, στριγλάτα, στρουνγα, σφουρλέτσου, δάργαβους, θούτους, τζαρτζάν', τσανγάδα, τδούλους, τδουκάν', φλέτδους*.
13. ιδιότητες: *βουρβόδαρους, βλέτδους, γρίβους, γούβρους, δαιλάνα, διουδιούμ'ς, δότδας, μέρτζους, μόλαβους, τσαρτσαλέους, τδούνγους, χαρβούτας*.
14. διάφορα: *βάτα, βιάφα, ζαβράκ', λάβα, λαβατούρας, μάλτα, πλάτδου, σκρούμβους, σμιρδός, θούβα, τραπέτδ'*.

Λέξεις όπως *καλείς, θούτους* κ.ά. θα μπορούσαν να ενταχθούν και στις

κατηγορίες «πανίδα» ή «ιδιότητες»: φαίνεται όμως πως στο λεξιλόγιο αντιπροσωπεύονται ως στοιχεία της ποιμενικής ζωής. Σημειώνουμε πως η αντίστοιχη κατηγορία με 26 λέξεις αποτελεί το ένα πέμπτο περίπου του συνόλου των βαλκανικών λέξεων του ιδιώματος και σφραγίζει το χαρακτήρα του τμήματος αυτού του λεξιλογίου.

Η θέση του ιδιώματος στον πυρήνα της βαλκανικής γλωσσικής ένωσης δικαιολογεί ως ένα βαθμό την παρουσία σ' αυτό ενός τόσο σημαντικού αριθμού βαλκανικών λέξεων, αρκετές από τις οποίες, όπως είπαμε, δεν απαντούν σε άλλα ιδιώματα. Στην προσπάθεια να εντοπίσουμε το έτυμο των λέξεων αυτών θα πρέπει να λάβουμε υπόψη τα δεδομένα όλων των βαλκανικών γλωσσών, αλλά και γλωσσών που μιλιούνται έξω από τη βαλκανική χερσόνησο. Για κάποιες από τις βαλκανικές λέξεις της τρίτης κατηγορίας θα μπορούσαμε να προτείνουμε ικανοποιητικές ετυμολογίες.

Έτσι, τα *βιάφα*, *βριάφα* «καυχησιολογία, ψευτιά» και ρουμ. *bîrfa* «άσχημη κουβέντα» κατά πάσα πιθανότητα ανάγονται στο *baffa* (Schallwort), από το οποίο προέρχονται και τα προβηγ. *baffa* «Verspottung», πορτογαλλ. *abafas* «Prahlerieien» κ.ά.¹⁶¹. Το *βουδβία* «πολύ νερό» και το αρωμ. *budunāi* «bassin; citerne», που ο Parahagi χαρακτηρίζει ως αγνώστου ετύμου, φαίνεται πως συνδέονται με το ρουμ. *budai* «1) είδος δοχείου, 2) σκαμμένος κορμός που χρησιμοποιείται ως στολίδι σε βρύση», που οι συντάκτες του DLR παράγουν από το ουγγρ. *bödön*¹⁶². Το *βιλίντσου* «λουλούδι όμοιο με μαργαρίτα» και το αρωμ. *bólicǐū* «reine marguerite» πιθανότατα προέρχονται από το βουλγ. *boli-oči* (< *boli* «πονά» και *oči* «μάτια») «weil sie zur Heilung des Stars verwendet wird»¹⁶³. Τέλος, τα *ζαβράζ'* «κατσάδα», αρωμ. *zǎvrǎke* «réprimande, semonce, gronderie» θα πρέπει να συνδεθούν με το τουρκ. διαλ. *zavrak* «επίδειξη», *«κατσάδα», πβ. και διαλ. *zavraklamak* «κατσαδιάζω»¹⁶⁴.

Μερικές από τις λέξεις της τρίτης κατηγορίας έχουν ήδη γίνει αντικείμενο ετυμολογικής ανάλυσης (πβ. το βουλγ. *kuda* «1) παρέα παιδιών, 2) ομάδα παιδιών που λέει τα κάλαντα», που οι συντάκτες του BER παράγουν από το *kudja* «κυνηγώ» θεωρώντας πως η σημασιολογική εξέλιξη καλύπτεται από το αγγλ. *drive* «κοπάδι» που παράγεται από το *drive* «οδηγώ, διώχνω»¹⁶⁵). Το γεγονός ότι τις έχουμε υπαγάγει στην κατηγορία των βαλκανικών λέξεων σημαίνει ότι θεωρούμε τις ετυμολογίες που έχουν προταθεί γι' αυτές όχι απόλυτα ικανοποιητικές.

161. Meyer-Lübke, *REW*, σ. 70.

162. DLR, σ. 111.

163. Choliolčev, *Onomasiologische und derivative Struktur*, σ. 13.

164. DS, σ. 4353.

165. BER III, σ. 75.

ΛΕΞΕΙΣ ΛΑΤΙΝΟ-ΡΟΜΑΝΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

Αρωμονικά

Ουσιαστικά

ακρίδους «τυρόγαλο» < acríşǔ «aigreur»¹.

ανίλα, νίλα «παίδεμα, δοκιμασία» < an'ílǎ, n'ílǎ «pitié, tristesse, compassion» < σλαβ. milǔ «miserabilis»².

αρίτσους, αρίτζους «1) σκαντζόχοιρος, 2) ακροχορδών», < arícǐǔ «hérisson; verrue»³.

βιτούλα, βιτούλ' «κατσίκι μετά τον απογαλακτισμό» < vitúl'e, vitúl'ǔ «chevreau, chevrette d'un an»⁴.

βάρβα «πιγούνι» < bárbǎ «barbe»⁵.

βάδα βάδα «κουβέντες, κουτσομπολιό» < boásǎ «testicule»⁶ + váşe «de couleur rougeâtre»⁷, πβ. αρωμ. col'ea-mból'ea «vétilles, sornettes»⁸ < col'ǔ «testicule» (< λατ. coleus) + αλβ. mbole «testicule» και κουτσομπόλια < αλβ. kuq «κόκκινος» + mbole (;).

βατάν' «μέρος με νερό, όπου χτυπούν τα υφαντά για να πυκνώσουν» < bătán'e «mouline à foulon»⁹.

βλούδα «εξανθήματα του δέρματος» < blíndǎ «fièvre urticaire; éruption de boutons»¹⁰.

βουλδούκα «γούρνα με νερό» < bîltóc «patrouillis»¹¹.

βριάσκα «μεγάλος βάτραχος της ξηράς» < broáscă «tortue, grenouille, scrofules»¹².

γουργούλα, γουργούλου, γουργούλα «στρογγυλή πέτρα» < gurgúl'ǔ «rond, (pierre) arrondie»¹³.

---

1. Papahagi, *Dicţionarul*, σ. 104.

2. Papahagi, *Dicţionarul*, σ. 925· Παπαχρίστος, *Νεοελληνικά*, σ. 301.

3. Murnu, *Lehnwörter*, σ. 22· Papahagi, *Dicţionarul*, σ. 198.

4. Murnu, *Lehnwörter*, σ. 22· Papahagi, *Dicţionarul*, σ. 1269.

5. Papahagi, *Dicţionarul*, σ. 256.

6. Papahagi, *Dicţionarul*, σ. 280.

7. Papahagi, *Dicţionarul*, σ. 1254.

8. Papahagi, *Dicţionarul*, σ. 378.

9. Murnu, *Lehnwörter*, σ. 34· Papahagi, *Dicţionarul*, σ. 1269.

10. Murnu, *Lehnwörter*, σ. 85· Papahagi, *Dicţionarul*, σ. 279.

11. Papahagi, *Dicţionarul*, σ. 278.

12. Papahagi, *Dicţionarul*, σ. 284· Κατσάνης, *Ονομαστικό Νυμφαίου*, σσ. 117-118.

13. Murnu, *Lehnwörter*, σ. 76· Papahagi, *Dicţionarul*, σ. 604.

- γοιαιούσ' «θάμνος που μοιάζει με πουρνάρι» < gréušǔ «arbrisseau semblable au houx et dont le poids pèse» < αλβ. krefshë¹⁴.
- κάνουρα «μάλλινη κλωστή γνεσμένη στη ρόκα» < cǎnurǎ «gros fil de laine et de laine de chèvre servant à faire des bas et des tapis»¹⁵.
- κάσα «είδος σπιτιού» < cǎsǎ «maison».
- κόρβα «κατάμαυρη γίδα» < corbu «noir»¹⁶.
- μαρτζέλ', μαρτσέλ' «σάρκινη απόφυση που κρέμεται από το λαιμό της κατοίκας» < *margeliu > bǎrgél'ǔ «fanon; double menton»¹⁷.
- ματραγούνα «ελκυστικότητα, γλυκύτητα στην κουβέντα» < *mǎtrǎgúnǎ < ρουμ. mǎtrǎgúnǎ «Atropa belladonna»¹⁸.
- μβλόϙ' «κασίκι ή πρόβατο μετά τον πρώτο χρόνο» < ml'ǔor, mbl'ǔor «petit agneau, chevreau»¹⁹.
- μινδάτ' «είδηση» < mǐndatǎ «nouvelle»²⁰.
- μινδούλ', μδουλ' «μεδούλι» < midúl'ǔ «cervelle»²¹.
- πέτουρου «το φύλλο της πίτας» < pétur «pâte feuilletée dont on fait la pita»²².
- ρόβουλου «είδος δέντρου» < róbul «espèce de pesse»²³, πβ. και αλβ. rrobul²⁴.
- σιπιτούρα, σιπιρούτα «πρόχειρη βρύση» < şuputír «fontaine»²⁵.
- σουγάϙ' «στερνοπαίδι» < sugár «agneau ou chevreau qui tette encore»²⁶.
- σούκουσ «το λερωμένο νερό που μένει μετά το πλύσιμο του μαλλιού» < suc «suint»²⁷.
- σουρπάτα, σουλπάτα, δουρπάτα «1) νερό που πέφτει από ψηλά, 2) δίνη σε βαθύ σημείο του ποταμού, 3) νεροφαγιά» < surpát «renversé, écroulé»²⁸.
- στρουμβάρα «αρρώστια που κάνει τα γιδοπρόβατα να στριφογυρίζουν» < strǐmbǎre «action de tordre»²⁹.
- στρούτζους «καφέ πουλί με κοντή ουρά» < strudzǔ, stúrdzu «grive (oiseau)»³⁰.

14. Tzitzilis, *Wörterbuch lexikalischen Balkanismen*, σ. 602.

15. Murnu, *Lehnwörter*, σ. 78· Papahagi, *Dicționarul*, σ. 312.

16. Murnu, *Lehnwörter*, σ. 29, 78· Papahagi, *Dicționarul*, σ. 381.

17. Tzitzilis, *Beiträge*, σ. 176.

18. Δουγά-Παπαδοπούλου, *Ετυμολογικά Μακεδονίας*, σ. 390.

19. Murnu, *Lehnwörter*, σ. 31, 82· Papahagi, *Dicționarul*, σ. 818.

20. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 813.

21. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 297.

22. Murnu, *Lehnwörter*, σ. 38, 88· Papahagi, *Dicționarul*, σ. 970.

23. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1043.

24. Fjalor, σ. 1709.

25. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1160.

26. Murnu, *Lehnwörter*, σ. 41· Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1131.

27. Murnu, *Lehnwörter*, σ. 43· Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1128.

28. Murnu, *Lehnwörter*, σ. 91· Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1137.

29. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1124.

30. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1128.

σφράνγα «σκληρός όγκος με πύο που βγαίνει στο δέρμα των ζώων ή των ανθρώπων» < frángã «fraise»³¹.
 ὄπουτους «μικρή λεκάνη κάτω από το στόμιο της βρύσης» < ζόρυτ «tuyau par lequel coule l'eau d'une source»³², πβ. και πολβ. sorotъ «σωλήν».
 φλουνγάρα «μεγάλη φωτιά» < fungár «(tuyau de) cheminée» με επίδραση του φλόγα³³.
 φόκους «φωτιά» < foc «feu; incendie»³⁴.
 φουλίνα «κλαψιάρικο και ζωηρό παιδί» < ful'ínã «1) sac fait de peau des moutons, 2) personne atteinte d'obésité»³⁵.

Επίθετα

βατζαχείλας, βατσαχείλας, βουντσαχείλας, βουτζαχείλας, βουτζουχείλας «άνθρωπος με χοντρά και ξεπεταγμένα χείλη» < búdzã «lèvre» + χείλος, πβ. budzos «lippu»³⁶.
 γαβός «τυφλός» < gan «borgne»³⁷.
 κανούτους «με χρώμα γκρι (για κατσίκι)» < cãnúț «gris (en parlant des cheveux)»³⁸.
 κουρνούτους «με μικρά κέρατα» < curnút «qui a des cornes»³⁹.
 μούτους «μουγγός» < mut «muet»⁴⁰.

Ρήματα

σκλημουργέμι «(για σκυλί) κλαψουρίζω ακατάπαυστα» < șcl'imuredzã «gémir, pleurnicher, geindre»⁴¹.

Οι λέξεις αρωμουνικής προέλευσης ανέρχονται σε 38 και αποτελούν το 17% των ρομανικών και το 3,6% του συνολικού αριθμού των δανείων.

Οι λέξεις της κατηγορίας αυτής είναι στο σύνολό τους ουσιαστικά και επίθετα (το μοναδικό ρήμα είναι το *σκλημουργέμι*) και με εξαίρεση τις λέξεις *νίλα*, *βιτούλ'* και *γαβός* που απαντούν και στην κοινή νεοελληνική είναι

31. Δουγά-Παπαδοπούλου, *Ετυμολογικά Μακεδονίας*, σσ. 396-397.

32. Murnu, *Lehnwörter*, σ. 91· Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1155.

33. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 572.

34. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 559.

35. Δουγά-Παπαδοπούλου, *Ετυμολογικά Μακεδονίας*, σ. 399.

36. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 291.

37. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 581.

38. Murnu, *Lehnwörter*, σ. 27, 28· Papahagi, *Dicționarul*, σ. 337.

39. Murnu, *Lehnwörter*, σ. 24· Papahagi, *Dicționarul*, σ. 419.

40. Murnu, *Lehnwörter*, σ. 33, 83· Papahagi, *Dicționarul*, σ. 842.

41. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1145.

λέξεις που τις συναντούμε στα ιδιώματα και ιδιαίτερα σε αυτά του βορειοελλαδικού χώρου. Οι λέξεις *ακριθούς*, *βάδα*, *βάδα*, *στρούτζους*, *σφράνγα* και *φουλίνα* απαντούν, όσο ξέρουμε, μόνο στο εξεταζόμενο ιδίωμα.

Εκτός από την παρουσία των λέξεων αρωμουνικής προέλευσης υπάρχουν και άλλα στοιχεία που υποδηλώνουν μια ιδιαίτερα στενή σχέση ανάμεσα στο ιδίωμα και την αρωμουνική. Τα στοιχεία αυτά είναι:

α. Ο σημαντικός αριθμός κοινών λέξεων άγνωστης προέλευσης. Σημειώνουμε ότι το 95% των λεξιλογικών βαλκανισμών της τρίτης υποκατηγορίας, για την οποία έγινε λόγος παραπάνω, είναι κοινοί ανάμεσα στο ιδίωμα και την αρωμουνική.

β. Η αξιοσημείωτη φωνητική και σημασιολογική ομοιότητα των κοινών σλαβικών και τουρκικών δανείων, κυρίως στις περιπτώσεις που τα δάνεια παρουσιάζουν αποκλίσεις σε επίπεδο φωνητικής και σημασιολογίας σε σχέση με το πρότυπό τους. Ως παραδείγματα φωνητικής ομοιότητας μπορούμε να αναφέρουμε τα αρωμουνικά *báshň* «bande de terre; petite propriété»⁴², *bóndzǎ*, *ρόηǎ* «four de campagne»⁴³, *brúhav* «creux; pourri; tuberculeux»⁴⁴, *gǎbjéŭ* «espèce de genévrier alpin»⁴⁵, *carcaléŭ* «grillon»⁴⁶ που αντιστοιχούν στα ελληνικά *βάσνα*, *βόντσα*, *βρούχαβους*, *γαβζά*, *καρκαλέτ* και ανάγονται στα σλαβικά *baština*, *rodnica*, *buhav*, *gvozdej* και *skakalec* αντίστοιχα.

Λατινικά

Ουσιαστικά

αξάι «1) αμοιβή του μυλωνά, 2) δοχείο με το οποίο μετρούν το αλεύρι» < μεσν. *αξάγι*, *ξάγιν* < μτγν. *έξάγιον* < *exagium*.

αξούνγ «ξίγκι» < μεσν. *άξούγγιο(ν)* < μτγν. *άξουγγία* < *axungia*.

βίγλα «1) ψηλό μέρος από όπου αγναντεύουν, 2) στόμιο στο βουτσί, 3) μικρό άνοιγμα στα πλάγια του φούρνου» < μεσν. *βίγλα* < *vigilia*.

βιρίκουκου «βερίκοκο» < μεσν. *βερίκοκον* < *praecox*.

βούκ'νου «βούκινο» < μεσν. *βούκινον* < *bucina*.

βαρβούλα «κεφαλομάντιλο» < *barbula* «Bärtchen»⁴⁷.

βλάν «πλάνη μαραγκού» < *plana*.

γαϊτάν «μαύρο βόδι με κοκκινωπές γραμμές» < μεσν. *γαϊτάνι* < *γαϊετανόν* < μεσν. λατιν. *gaitanum*.

42. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 257· Scărlătoiu, *Relații lingvistice*, σ. 66.

43. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 281· Scărlătoiu, *Relații lingvistice*, σ. 130.

44. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 285.

45. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 582.

46. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 315.

47. Meyer - Lübke, *REW*, σ. 79. Για τις λέξεις που είναι και της κοινής νεοελληνικής και κατά συνέπεια περιέχονται στο *ΕΛ* του Ανδριώτη, δεν παραθέτουμε παραπομπές.

γαστέρονα «στέρονα» < μεσν. γιστέρονα < κιστέρονα < cisterna⁴⁸.

Γινάροϛ «Ιανουάριος» < μεσν. Γεννάροης < Γεννάριος < januarius με επίδο του γεννώ.

γούνα «μαλλί σκληρό που δε γραίνεται» < μεσν. γούνα < μεσν. λατιν. gupna. γρουμουίλ' «καρούμπαλο», γρουμουίλ' «στρογγυλό ψωμί για σκυλιά» < grumulus⁴⁹.

ήσκα «ήσκα» < μεσν. ήσκα < esca.

ίνγλα «το λουρί που συγκρατεί το σαμάρι» < μεσν. ίγγλα < μεσν. κίγγλα < cingula⁵⁰.

καβαλάροϛ «1) χοντρό οριζόντιο ξύλο της σκεπής, 2) δεμάτι στην κορυφή της θημωνιάς» < μεσν. καβαλλάρις < καβαλλάριος < caballarius.

κάλαμάφ', καλιμάφ' «καλημαύκι» < καλημαύκι < μεσν. καμηλλαύκιον < camellaucium.

κάμαρα, κάμαρ' «δωμάτιο» < camara.

καμβάν' «είδος μεγάλου κυπριού» < καμπάνα < μεσν. καμπάνα < campana.

κανάτ' «κανάτα» < μεσν. κανάτι, υποκορ. του κανάτα < μεσν. λατιν. can-pata.

κάπα «κάπα τσομπάνου» < μεσν. κάπα < cappa.

κάρβ'νου, κάρνου «κάρβουνο» < μεσν. κάρβουνον < κάρβων < carbo.

κασίδα «1) κασίδα, 1) τάση ανταγωνισμού» μεγεθ. του μεσν. κασσίδιον, υποκορ. του κασσίς < κάσσις < cassis.

κιλάρ' «κελάρι» < μτγν. κελλάριον < cellarium.

κοικούλα «1) θόλος φούρνου, 2) μέρος τσουβαλιού κ.λπ. που προεξέχει, όταν είναι πολύ γεμάτο» < μεσν. κοικούλλα < cuculla.

κούπα «φλιτζάνι τσαγιού» < μεσν. κούπα < cupa.

κούρβα, κούρπα «στροφή» < λατ. curvus ή ιταλ. curva, curba⁵¹.

λαγήνα, λαγήν' «λαγήνι» < μεσν. λαγήνα < lagena.

λανάρα «όργανο κατεργασίας μαλλιού» < μεσν. λανάρι < λανάριος < lanarius.

λαχτένδου «γουρουνάκι γάλακτος» < μεσν. λακτένδον < λατιν. lactens (porcus)⁵².

λούρα «1) μεγάλη βέργα, 2) η ρίγα στα υφαντά» < μεσν. λουρίν < λωρίον, υποκορ. του μτγν. λῶρον < lorum.

λούστρα «μούσκεμα» < μεσν. *λούστρα < lustrum⁵³.

48. Κριαράς, Λεξικό, τ. 4, σ. 294.

49. Meyer - Lübke, REW, σ. 79.

50. Κριαράς, Λεξικό, τ. 7, σ. 149.

51. Battisti - Alessio, τ. II, σ. 1197.

52. Κριαράς, Λεξικό, τ. 8, σ. 32.

53. Meyer - Lübke, REW, σ. 421.

μάγ'λου «μάγουλο» < μεσν. μάγουλον < magulum.
 Μάης «Μάιος» < μτγν. Μάιος < Majus (Juppiter).
 μανάλ' «μανάλι» < μεσν. μανουάλι(ν) < μανουάλιον < manuale.
 μανδίλ' «τσεμπέρι» < μεσν. μαντήλιν < μαντήλιον < mantelium.
 μανίλ' «1) μανίκι, 2) λαβή μαχαιριού, 3) μικρός παραπόταμος» < μεσν. μανί(ον), υποκορ. του λατ. manica.
 Μάρτ'ς «Μάρτιος» < μεσν. Μάρτης < μτγν. Μάρτιος < Martius.
 μάστουρας «τεχνίτης και κυρίως μαραγκός» < μεσν. μάστορας < μαΐστωρ < magister.
 μבלάϛ' «μουλάρι» < μεσν. μουλάριον, υποκορ. του μούλος < mulus.
 μβρουστιλίνα «κομμάτι ύφασμα που έβαζαν μπροστά στο στήθος» < μεσν. μπουστέληνο < postilena με παρετ. επίδραση του μπουστινός⁵⁴.
 μισάλ' «γυναικείο κεφαλομάντιλο» < μεσν. μεσάλιον < mensalium.
 μούλα «θηλυκό μουλάρι» < μεσν. μούλα < mula.
 μπουούρα «χωμάτινη γαβάθα» < μεσν. μπουούρα < μισσοούριν < mensura⁵⁵.
 μτζουϛ' «μονάδα μέτρησης των σιτηρών» < μεσν. μουζούριν < mensura⁵⁶ ή από βενετσ. misura < λατιν. mensura (;).
 νούνους «νουνός» < nonnus.
 ξόμβλ' «σχέδιο κεντήματος ή υφαντού» < μεσν. εξόμπλιον, υποκορ. του μτγν. εξομπλον < exemplum.
 παπίλα «άφθα στα χείλη» < papilla⁵⁷.
 πέδικλα «αλυσίδα που δένει τα πόδια των ζώων» < μεσν. πέδικλον < pediculus.
 πέργουλις «ξύλα της οροφής που προεξείχαν κάτω από τα κεραμίδια» < μεσν. πέργουλα < pergula.
 πούρνου, πούρλου «δαμάσκηνο» < μεσν. προύνον < prunus.
 ρόγα «μισθός τσομπάνου» < μεσν. ρόγα < roga.
 ρούγα «το στενό» < μεσν. ρούγα < ruga.
 σαΐτα «1) η σαΐτα του αργαλειού, 2) είδος δηλητηριώδους φιδιού» < μεσν. σαΐττα < σαγίττα < sagitta.
 σκάλα «1) σκάλα, 2) διακριτικό σημάδι στα αφτιά των γιδοπροβάτων, 3) μέρος όπου μάζευαν τα ξύλα» < μτγν. σκάλα < scala.
 σκούπα «είδος θάμνου με μαλακά φύλλα» < μεσν. σκούπα < scopa.
 σκ'τάϛ' «ύφασμα από γιδόμαλλο με το οποίο σκέπαζαν τη ράχη του ζώου» < μεσν. σκουτάριον «ασπίδα» < scutum ή σκουτί (< σκυτίον) (;).
 σκ'τέλ' «1) πιάτο με κόλλυβα, 2) μνημόσυνο» < μεσν. σκουτέλλιον < scutella.

54. Du Cange, σ. 972.

55. Κριαράς, Λεξικό, τ. 10, σ. 192.

56. Κριαράς, Λεξικό, τ. 10, σ. 165.

57. Meyer - Lübke, REW, σ. 517.

σκρόφα «θηλυκό γουρούνι» < μεσν. *σκρόφα* < *scrofa*.
σούγλα «σούβλα» < μεσν. *σούγλα* < *σούβλα* < *subula*.
σούμα «σύνολο, ποσότητα» < μεσν. *σούμμα* < *summa*.
σούρβου «καρπός δέντρου που μοιάζει με μούσμουλο» < μεσν. *σούρβον* < *sorbum*.
στράτα «δρόμος» < μεσν. *στράτα* < *strata*.
σαβούρῳ «σαβούρα» < *σαβούριον < μεσν. *σαβούρα* < *saburra*.
τζέρους «το υγρό που τρέχει, όταν στραγγίζουν το τυρί» < μεσν. *τζέρον* < *serum*⁵⁸.
τούβουλου «τούβλο» < μεσν. *τούβουλον* < *tubulus*.
τούμβα < μεσν. *τούμβα* < *tumba*.
τούρτα «πλατύ ψωμί» < μτγν. *τούρτα < *torta*.
τουρτούρα «1) τρυγόνι, 2) δεκαοχτούρα» < *turtur*⁵⁹.
τούφα «φούντα» < μεσν. *τούφα* < *tufa*.
τσεκούρῳ «τσεκούρι» < μεσν. *τσεκούριον* < μτγν. *σεκούριον* < *securis*.
φακίολῳ «γυναικείο κεφαλομάντιλο» < μτγν. *φακίόλιον*, υποκορ. του *φακίολος* < *fasciola*.
φαμβλά «οικογένεια» < μεσν. *φαμελιά* < *familia*.
φασκιά «1) φασκιά μωρού, 2) λουρίδα δερμάτινη για τσαρούχια» < μτγν. *φασκία* < *fascia*.
φιλί «φελί» < μεσν. *οφέλλιον*, υποκορ. του *οφέλλα < *offella*.
φλάμπουρους «λάβαρο που κρατούσαν οι φίλοι του γαμπρού» < μεσν. *φλάμπουρον* < *flammulum*.
φλουρί < μεσν. *φλωρίον* < μεσν. λατ. *florinus*.
φόλα «μεταλλικός συνδετήρας με τον οποίο ενώνουν υφάσματα» < μεσν. *φόλα* < μτγν. *φόλλις* < *follis*.
φόρους «το φανερό» < μεσν. *φόρος* < *φόρον* < *forum*.
φούνδα «1) συστάδα δέντρων, 2) καλαμοειδές φυτό από το οποίο έκαναν σκούπες» < μεσν. *φούντα* < *funda*.
φούρκα «1) διχαλωτό ξύλο, 2) εγκοπή στα αφτιά των γιδοπροβάτων σε σχήμα διχάλας» < μεσν. *φούρκα* < *furca*.

Επίθετα

αδελικάτους «ντελικάτος» < μεσν. *ντελικάτος* < *delicatus*.
βαρβάτους «1) μη ευνοουχισμένος, 2) δυνατός, 3) ικανός» < μεσν. *βαρβάτος* < *barbatus*.

58. Du Cange, σ. 1566.

59. Meyer - Lübke, *REW*, σ. 750.

μυστροιώτ'κους «ζώο που προέρχεται από διασταύρωση δύο διαφορετικών ειδών» < μεσν. *μουστούρα* < *mixtura*⁶⁰.
ρούσους «ξανθός» < μτγν. *ρούσιος* < *russeus*.

Ρήματα

αξαμώνου «απλώνω το χέρι» < μεσν. *αξαμώνω, εξαμώνω* < λατιν. *examinare*.

δουρώ «1) διαρκώ, 2) επαρκώ, 3) προλαβαίνω» < μεσν. *δουρώ* < *duro*⁶¹.

Οι λέξεις λατινικής προέλευσης του ιδιώματος ανέρχονται σε 87 και αποτελούν το 39% των λατινο-ρομανικών στοιχείων και το 8,4% του συνολικού αριθμού των δανείων.

Μόνο δύο από τις λέξεις της κατηγορίας αυτής είναι ρήματα· οι υπόλοιπες είναι ουσιαστικά και επίθετα.

Από την άποψη της γεωγραφικής κατανομής διακρίνονται σε λέξεις που απαντούν και στην κοινή νεοελληνική (*βαρβάτους, βίγλα, βιρίκουκου, γούνα* κ.λπ.) και σε λέξεις που τις βρίσκουμε και σε άλλα ιδιώματα (*γρουμβούλ', λαχτένδου, μβρουσιλίνα* κ.λπ.). Λέξεις λατινικής προέλευσης που να απαντούν μόνο στο εξεταζόμενο ιδίωμα δεν υπάρχουν.

Οι στενές σχέσεις του ιδιώματος με την αρωμουνική καθιστούν το γνωστό πρόβλημα του καθορισμού των ορίων ανάμεσα στις λέξεις λατινικής και αρωμουνικής προέλευσης ακόμα πιο δύσκολο. Στο ιδίωμα απαντούν λέξεις που είναι φορείς σημασιολογικού περιεχομένου ή φωνητικών ιδιαιτεροτήτων που παραπέμπουν σε αρωμουνικά πρότυπα, σε αντίθεση με τους αντίστοιχους τύπους της κοινής που ανάγονται στη λατινική πβ. *μινδάτ'* < αρωμ. *mîndátä* < λατιν. *mandatum* > μεσν. *μαντάτον* > νεοελλ. *μαντάτο, μινδοῦλ'* < αρωμ. *midulŭ* < λατιν. *medulla* > μεσν. *μεδούλλιον > νεοελλ. *μεδούλι*.

Ιταλικά

Ουσιαστικά

αβίζιτα, βίζιτα «επίσκεψη» < μεσν. *βίζιτα* < *visita*.

αραβούβλικον «ρεπούμπλικα» < *republica* «δημοκρατία»⁶².

βακέτου «1) δέρμα εκλεκτής ποιότητας, 2) οι βάτες» < *vacchetta* «δέρμα αγελάδας».

60. Du Cange, σ. 966· Δουγά-Παπαδοπούλου, *Ετυμολογικά Μακεδονίας*, σ. 391.

61. Κριαράς, *Λεξικό*, τ. 5, σ. 202.

62. Battisti - Alessio, τ. V, σ. 3231.

βαρέλα «βαρέλι» < varela < barela «φορείο».
βινδούζα «βεντούζα» < ventosa.
βιργινάδα «είδος συρτού χορού» < vergine «παρθένα» + καταλ. -άδα.
βόλτα «στροφή» < μεσν. *βόλτα* < volta.
βαγάδας «μπαγάσας» < μεσν. *μπαγάσα* < bagascia «πόρνη».
βακέτου «πακέτο» < pacchetto.
βακόν «μπακόνι» < balcone.
βάνδα, πάνδα «πλευρά» < μεσν. *μπάντα* < banda.
βάρβας «θείος» < μεσν. *μπάρμπας* < barba.
βάστα «πιέτα» < basta⁶³, πβ. αρωμ. *bástă* «pli», που ο Papahagi⁶⁴ θεωρεί αγνώστου ετύμου.
βιζέλ «μπιζέλι» < pisello.
βουκέτου «μπουκέτο» < boccheto.
βουράτου «άσπρο ψωμί» < buratto «κρησάρα»⁶⁵.
γάτα «1) γάτα, 2) παιδικό παιχνίδι» < μεσν. *γάτα* < gatta.
γιρλάνδα, γαρλάνδα, γουρλάνδα «γιρλάντα σε τοπική αντρική φορεσιά» < μεσν. *γιρλάντα* < ghirlanda.
δόγα «η δόγα του βαρελιού» < doga.
δάλα, τάλια «πόντος στο παιχνίδι» < taglia «λύτρα, φόρος υποτελείας, ποι- νή»⁶⁶.
τανάλια «τανάλια» < tanaglia.
ταρτάνα «μεγαλόσωμη γυναίκα» < tartana «μεγάλο, βαρύ πλοίο».
τόβουλου, δουβόλ «κουρέλι, κωλόπανο» < tonaglia «άσπρο ύφασμα για τραπεζομάντιλο»⁶⁷.
δούβλα «χρυσό νόμισμα» < dobla, πιεμόντ. *dubla*⁶⁸.
ικρέτιτου «απόθεμα, αποταμίευση, οικονομίες» < credito «εμπορική πίστη»⁶⁹.
καδρόν «καδρόνι» < quadronne «μεγάλο τετράγωνο».
κάδρου «φωτογραφία σε πλαίσιο, σε κορνίζα» < quadro.
καλτσούλ «μάλλινη κάλτσα που καλύπτει μόνο το πέλμα και τον αστράγαλο» < calza, πβ. και μεσν. *κάρτσουκον* «ποδοκάκκη», που κατά τον Κριαρά «ίσως πρέπει να συσχετιστεί με το ουσ. *κάρτσα* < *κάλτσα*»⁷⁰.
καραδάνα «τούρκικη δεκάρα» < carantano «παλιό αυστριακό χάλκινο νόμισμα».

63. Battisti - Alessio, τ. I, σ. 453.

64. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 257.

65. Battisti - Alessio, τ. I, σ. 636.

66. Battisti - Alessio, τ. V, σ. 3698.

67. Δουγά-Παπαδοπούλου, *Ετυμολογικά Μακεδονίας*, σ. 387.

68. Meyer - Lübke, *REW*, σ. 251.

69. Battisti - Alessio, τ. II, σ. 1149.

70. Κριαράς, *Λεξικό*, τ. 7, σ. 375.

καραμούζα «ποιμενική φλογέρα» < cornamusa.
κάσα «1) κάσα, 2) φέρετρο» < cassa.
κατίνα «το μέρος του σώματος λίγο πιο κάτω από τη μέση» < catena.
κλαρίνου «κλαρίνο» < clarino.
κοιλατό «πρωινό γεύμα» < colazione.
κουμάνδα «1) κουμάντο, φροντίδα, 2) (πληθ.) προμήθεια», *κουμάνδου* «η διευθέτηση, το βόλεμα των οικονομικών και άλλων υποθέσεων» < comando.
κουμβόστα, *κουμβόστρα* «κομπόστα» < composta.
κουντότου «συμφωνία» < condotta⁷¹.
κουνέτου «1) μπουκάλι για το ρετσινόλαδο, 2) μελανοδοχείο, 3) ντουλάπι για τις εικόνες» < cunetta «ρείθρο πεζοδρομίου» (;)⁷².
λίμπα «λίμα» < *λίμα* < lima.
λότους «λαχνός» < lotto.
μανέλα «λοστός» < maniglia.
μαντζαρία «φαγητό» < mangiare⁷³.
μιλ'αούν' «μυλιούνι» < μεσν. *μιλιούνι* < milione.
ομπρέλου «ομπρέλα» < ombrella.
παρασόλ' «ομπρέλα» < parasole.
περούκα «ξένα μαλλιά που τα προσθέτουν στην πλεξούδα» < perruca.
πόστα «πιέτα» < posta.
πούνδα, *βούνδα* «υγρασία» < punta «αιχμή».
ράσπα «μεταλλικό εργαλείο με το οποίο πελεκούν τα στειλιάρια» < raspa.
ράτσα «ράτσα» < razza.
ρουμβέτα «τρομπέτα» < trombeta, πβ. και αρωμ. rumbětä⁷⁴.
σέσουλα «σέσουλα μυλωνά» < sessola.
σουπχέ' «σουπιέρα» < zuppiera ή βενετσ. supiera.
σπαλέτου «πλεκτή σάρπα» < spalleta «παραπέτο», βενετσ. «σάρπα»⁷⁵.
σπα'νουλέτα «το πόμολο του παραθυριού» < spagnoletta⁷⁶.
σπίρτου «1) οινόπνευμα, 2) βιτριόλι που χρησιμοποιούν στη βαφή» < spirto.
στιφάτου «στιφάδο» < stufato (το κοινό *στιφάδο* από το βενετσ. stufado).
τάρα «κατακάθι» < μεσν. *τάριον* < tara.
τζίνγου «μεταλλικό κύπελλο» < zinco «τσίνγκος».
τράτους «περιθώριο» < tratto.

71. Battisti - Alessio, τ. II, σ. 1052.

72. Battisti - Alessio, τ. II, σ. 1190.

73. Battisti - Alessio, τ. II, σ. 2346.

74. Papahagi, *Dictionarul*, σ. 1046.

75. Boerio, *Dizionario*, σ. 682.

76. Δουγά-Παπαδοπούλου, *Ετυμολογικά Μακεδονίας*, σ. 396.

τσαμβούνα «1) πρόχειρη φλογέρα, 2) ο έλικας στα φυτά της φασουλιάς» < μεσν. τσαμπούνα < zampogna.
 τσάπα «τσάπα» < μεσν. τσάπα < zappa.
 τσίμα «μικρή ποσότητα, λίγο» < cima.
 φαλτσέτο «το μαχαίρι του τσαγκάρη» < falcetto «κλαδευτήρι».
 φίνου, φίνους «1) εκλεκτό μαλλί, 2) αλεύρι εκλεκτής ποιότητας» < μεσν. φίνος < fino.
 φλουρίν' «είδος πολύχρωμου λουλουδιού» < florin.
 φουρτούνα «δυνατή βροχή» < μεσν. φουρτούνα < fortuna.

Επίθετα

ζβέλτους «σβέλτος» < svelto.
 τσαραλάτάνους «φλύαρος» < ciarlatano < ciarlare «φλυαρώ».

Ρήματα

βουλταρίζου «κάνω βόλτες» < voltare.
 γραπώνου «αρπάζω» < grappare.
 καρικώνου «1) τελειώνω τη δαντέλα με σχέδια, 2) ενώνω τη δαντέλα με το ύφασμα» < carico «φόρτωμα».
 κουμανδάργούμι «τα βγάζω πέρα μόνος μου, τα βολεύω» < comandare.

Επιρρηματικά

αλάργα «μακριά» < alla larga.

Βενετσιάνικα

αβέρτους «1) ελεύθερος, 2) αδέσποτος» < averto.
 ατσάλ' «ατσάλι» < azzal.
 βουρλότους «απότομο και δυνατό άναμμα» < burloto.
 γαλαλία «υπόγεια στοά, γαλαρία» < galaria.
 καδένα «καδένα» < μεσν. καδένα < cadena.
 καπιτάνους «ο αρχηγός στα “ρουγατδάργια” που φορούσε φουστανέλα και προσωπίδα» < μεσν. καπετάνιος < capetanio.
 καρέκλου «η μικρή καρέκλα» < carega.
 ματσούκα «ξύλινο ραβδί» < μεσν. ματσούκα < mazzoca.
 παρτίδ' «η παρτίδα» < partida.
 τσαρτσάρα «χτένα» < zazzara.

Οι λέξεις ιταλικής προέλευσης του ιδιώματος ανέρχονται (μαζί με τις βενετσιάνικες) σε 84 και αποτελούν το 37,6% των ρομανικών και το 8,1% των ξένων λέξεων.

Οι περισσότερες από τις λέξεις της κατηγορίας αυτής απαντούν και στην κοινή.

Γαλλικά

αβρί «αμπρί» < abri.

αγρίπ', *γριπ'* «γρίπη» < grippe.

βλανγέτα, *βλανκέτα*, *πλανγέτα* «είδος μάλλινης κουβέρας» < blanquette.

βριζόλα «μπριζόλα» < brésolles (ή βενετο. brisola).

γάζ' «γκάζι» < gaz.

κιλότα «μέρος της αντρικής τοπικής φορεσιάς» < cullote.

κρέπα «μεταξωτό κεφαλομάντιλο» < crêpe.

λανγαζέ «αγκαζέ» < engagé.

σιρβάνδα «μπουφές» < servante.

σιρβέτα «1) μαντίλι, 2) πετσέτα» < serviette.

σουλφάτου «άσπρη και πικρή σκόνη που τη χρησιμοποιούσαν ως αντιπυρετικό» < sulfate.

δουρόπ' «σιρόπι» < sirop.

τανδέλα «δαντέλα» < dentelle.

τάπα «πώμα» < tape.

Το σύνολο των λέξεων γαλλικής προέλευσης είναι ουσιαστικά και οι πιο πολλές από αυτές απαντούν και στην κοινή νεοελληνική.

ΛΕΞΕΙΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

Ουσιαστικά

- αβλαγάς «οικόπεδο κοντά στο σπίτι» < διαλ. avlağa¹.
αβτζής «εύστοχος κυνηγός» < avci.
αδέτ' «έθιμο, συνήθεια» < adet.
αζάς «κοινοτικός σύμβουλος» < âza.
αλατζάς, λατζάς «ύφασμα κατώτερης ποιότητας» < alaca.
αμανέτ' «1) πείσμα, 2) αποδεικτικό στοιχείο» < emanet, διαλ. amanet «ενέχυρο, εχέγγυο».
αμβάϙ' «αμπάρι» < ambar.
ανάμ' «καλό όνομα» < nam.
ανδιρί «μακρύς χιτώνας, μέρος της ντόπιας αντρικής φορεσιάς» < entari, διαλ. anteri².
απουσούλα «απόδειξη» < pusula.
αραβάς «αραμπάς» < araba.
αράν' «υπόστεγο, όπου ξηραίνουν τον καπνό» < διαλ. aran³.
αράπ'ς «1) αράπη, 2) κατάμαυρο σκυλί, 3) ένα μέλος από τα ρουγατζάρα» < μεσν. αράπη < arap.
αργιλές I «ναργιλές» < nargile.
αργιλές II «κοπάδι» < hergele.
αρμάν' «δάσος» < orman.
αρπαλουϙ' «1) κεντρική ρίζα του δέντρου, 2) ρίζα του δοντιού, 3) τα δυο μεγάλα πάνω και πίσω δόντια των ζώων» < arpalik «1) χωράφι με κριθάρι, 2) σημάδι στα δόντια των ζώων που φανερώνει την ηλικία τους»⁴.
ασκέϙ' «σμήνος μελισσών» < μεσν. ασκέριον < asker «στρατός».
αστάϙ' «1) φόδρα, 2) σκληρό τομάρι που βγαίνει από τα πλάγια του στήθους του αρσενικού γουρουνιού» < astar.
αχούϙ' «στάβλος» < ahır, διαλ. ahır⁵.
βακούϙ' «εκκλησιαστικό ή μοναστηριακό κτήμα» < vâkif, διαλ. vakuf.
βαρδάκ' «ξύλινο δοχείο νερού» < bardak.
βιζίρ'ς «μια από τις πλευρές του αστράγαλου» < μεσν. βεζίρης < vezir «βε-

1. DS, σ. 387.

2. DS, σ. 281· Nemeth, σ. 379.

3. DS, σ. 248.

4. DS, σ. 331.

5. DS, σ. 124.

ζίσης».

βαϊῶ ' «τόπος ακαλλιέργητος» < bayır.

βακλάς «παράσιτο του σιταριού» < bakla.

βακούῶ ' «μπακίρι» < bakır.

βαλδάς «μπαλτάς» < balta.

βαρούτ ' «μπαρούτι» < barut.

βασκί «μεγάλο δέμα αποτελούμενο από πολλές αρμαθιές καπνού» < baskı.

βαῦσουρτή, παῦσουρτή «κρέας χοιρινό με το οποίο κάνουν τα λουκάνικα» < basırtü.

βαταλίῶ ' «ακαλλιέργητο μέρος» < battalık.

βατάλ ' «παρατημένο, ακαλλιέργητο χωράφι» < battal.

βατζανάκ 'ς «ο σύγαμβρος» < bacanak.

βαχτσές «κήπος, μπαχτσές» < bahçe.

βαχτσιβαντζής «μπαχτσεβάνης» < bahçivancı⁶.

βαχτσιῶ ' «φιλοδώρημα» < bahşiş.

βηκάρ 'ς «ελεύθερος, ανύπαντρος» < bekâr.

βιλβίδῶ «στραγάλια» < leblebi.

βιλβίλ ' στη φρ. *τα μάτχα βιλβίλ* ' «ανοιχτά» < leblebi (;).

βιλιτζίῶ, *βιλ* 'τζίῶ, *β* 'λιτζίῶ ' «βραχιόλι καμωμένο με χάντρες» < bilezik.

βιλιάς «μπελάς, βάσανο» < belâ.

βινιῶ ' «ανδρικό γιλέκο με τα μανίκια δεμένα πίσω» < biniş.

βιρβάτ ' , στη φρ. *γίνουμι βιρβάτ* ' «λερώνομαι» < berbat (olmak).

βισίῶ ' «η κούνια του μωρού» < beşik.

βιχτσής «δραγάτης» < bekçi.

βλιγουῶ ' , *βλουγουῶ* ' «μπλιγούρι» < bulgur.

β 'λούῶ ' «μπουλούκι» < bölüik.

βόι «1) ανάστημα, 2) κάθετο ξύλο στο οποίο στηρίζεται η πόρτα ή το παράθυρο» < boy.

βοιγάς «1) αρσενικό βόδι, 2) μτφ. δυνατός άντρας» < boğa.

βοιγτζιάς «μεγάλο μαντίλι με το οποίο τυλίγουν διάφορα πράγματα, όπως ψωμί, ρούχα κ.λπ.» < bohça, διαλ. boğca⁷.

βοιγιάτζής «μπογιατζής» < boyacı.

βουδάῶ ' «εξόγκωμα στον κορμό των γέρικων δέντρων» < budak «Aststück».

βουδρούμ ' «υπόγειο» < bodrum.

βοιζμάς «κατσάδα» < bozma.

βοιζ ' «πολύ κρύο» < buz.

βοιιά «μπογιά» < boya.

6. Šcaljić, Turcismi, σ. 123.

7. DS, σ. 728.

- βουκλούκ'* «1) σκουπίδι, 2) ασήμαντο πράγμα» < bokluk.
βούλα «θεία» < bula.
βουρανί «πίτα που γίνεται με καλαμποκήσιο αλεύρι και άγρια χόρτα» < bu-rani.
βουχαρί «1) είδος παλιού τζακιού, 2) άνοιγμα στο πίσω μέρος του φούρνου για να αερίζεται το εσωτερικό του» < buhari.
βουχάϑ' «1) το τζάκι, 2) ράφι εντοιχισμένο δίπλα στο τζάκι» < buhar⁸.
βουχαδά «κόκκινα κεντήματα πάνω σε άσπρο φόντο στις παλιές φορεσιές» < boğasi «dünnere Stoff»⁹.
βραγάτϑ' «μπακιρένιο δοχείο νερού με χερούλι» < bakraç.
βρουμάς «ψεύτικο βραχιόλι» < burma.
γιλέκ' «1) μακρύ γιλέκο της παλιάς γυναικείας φορεσιάς, 2) μακρύ γυναικείο φόρεμα χωρίς μανίκια» < yelek.
γουργουλό «ανακατωσούρα» < gulgule.
γρεκ' «πρόχειρο καλοκαιρινό κατάλυμα για τα ζώα» < eğrek¹⁰. Οι συντάκτες του ΙΑΝΕ λαθεμένα ανάγουν το *γρεκ'* σε σλαβ. igrek¹¹.
γαρμάς, γιρμάς «μίγμα από χοντραλεσμένο βίκρο και καλαμπόκι που χρησιμοποιείται ως τροφή των ζώων» < yarma.
γαι «κατάπλασμα για τον κοιλόπονο, καμωμένο από θυμίαμα, αβγό, ρακή και σαπούνι» < yaki.
γαρδίμ' «βοήθεια που προσφέρει κάποιος χωρίς αμοιβή» < yardım.
γαταγάνα «γιαταγάκι» < yatağan.
γατάκ' «1) τόπος κατάλληλος για ύπνο, 2) τόπος διαμονής» < yatak.
γουμεκ' «γεύμα» < yemek.
γουντζές «άγριο τριφύλλι» < yonca «τριφύλλι».
γουργάν' «πάπλωμα» < yorgan.
γούργα «έφοδος» < από το yürii, προστ. του yüriimek «ορμώ» με κατάληξη κατά τα *ίσια* κ.λπ. και όχι από το yüriyüis «έφοδος», όπως γίνεται δεκτό στο ΙΑΝΕ¹².
γαιδατζής «αυτός που παίζει γκάιντα» < gaydaci.
γαλδιρίμ' «καλντερίμι» < kaldırım.
γιδέϑ' «βάσανο, καημός» < keder.
γιλέπ', κιλέπ' «θηλειά από κλωστές» < kelep, διαλ. gelep¹³.

8. DS, σ. 728.

9. Steuerwald, σ. 125.

10. DS, σ. 1682.

11. ΙΑΝΕ, τ. 5, τεύχ. 2, σ. 191.

12. ΙΑΝΕ, τ. 5, τεύχ. 1, σ. 173· Καραποτόσογλου, *Δυσετυμολόγητα*, σ. 280, όπου η λ. ετυμολογείται από το yüri ya.

13. DS, σ. 1975.

- γιρζέφ'* «τετράγωνο ξύλινο τελάρο για κέντημα» < gergef.
γισέμ' «τρόγος που πάει μπροστά και οδηγεί το κοπάδι» < kösem.
γισές, κισές «η γωνία του τζακιού» < köşe.
γουνές, κουβές «ο θόλος του φούρνου» < kubbe.
ḡoum̄', *γίμα* «σκεύος για νερό» < güğüm, διαλ. güm.
ḡourdáñ' «περιδέραιο με φλουριά» < gerdan.
δḡabaḡá «σίδηρο που μπαίνει στο στόμα των αλόγων» < yavaş.
dabána «τα ξύλινα κομμάτια του τροχού στα παλιά κάρα που μπαίνουν μέ-
 σα στο σιδηρένιο στεφάνι» < taban, διαλ. daban¹⁴.
δαής «νταής» < dayi «θείος, προστάτης», διαλ. «παλληκαράς»¹⁵.
δαϊλέκ', *δαϊλίκ'* «τιμή, υπόληψη» < dayihk «1) στάση, 2) προστασία».
δαλαγάν', *ταλαγάν'* «μονοκόμματη κάπα από γιδόμαλλο» < talagan.
δαλάκ' I «δηλητηριώδες φίδι» < dalak.
δαλάκ' II «το στομάχι» < dalak.
δαμάḡ' «1) γενιά, 2) είδος» < damar.
δάμκα «κηλίδα, λεκές» < damga.
δάμ' «εγκαταλελειμμένο, έρημο σπίτι» < dam.
δανάς «1) αρσενικό βόδι, 2) μτφ. μεγάλοςωμος και ηλικιωμένος άνθρωπος»
 < dana.
d'βάḡ' «τοίχος» < duvar.
δέρḡ' «ντέρτι, καμύς» < dert.
διρέκ', *δουρέκ'* «το όρθιο ξύλο στον τḡατμά» < direk.
διφτέḡ' «τεφτέρι» < defter.
d'λάπ' «1) ντουλάπι, 2) στρογγυλό σκεύος, όπου έφηναν τα σπυριά του καφέ,
 3) μικρό χώρισμα στο σεντούκι, όπου φύλαγαν πολύτιμα αντικείμενα» <
 dolap.
δόνγα «χρόος» < tonga.
δουβέκ' «πέτρινο γουδί» < διαλ. dübek¹⁶.
δουλβίδ', στη φρ. *δουλβίδ'* του *μάτ'* «ορθάνοιχτο» < dürbiin «κιάλια».
δουνάς «κόσμος, κοινωνία» < dünya.
δουρής «1) το γκρίζο άλογο, 2) το κοκκινωπό άλογο» < doru.
δραγατζίλα «ασήμαντα μικροπράγματα, ευτελή μικροσκεύη, σαβούρα» < da-
 ḡarcık > αρωμ. tãḡãrçícã «sac de cuir», αλβ. dragaxhike¹⁷.
έρḡḡ' «άσπρο αγριολούλουδο με μαύρη βούλα στη μέση, “ανδρουπουλούλου-
 δου”», *ιρḡḡ'* «ντροπή» < irz «τιμή, εκτίμηση».
ζαδράτḡ', *σατράτḡ'*, *σαδράν'* «το μαχαίρι του πεταλωτή» < sontras.

14. DS, σ. 1312.

15. DS, σ. 1388.

16. DS, σ. 1616.

17. Çabej, *Studime etimologjike*, τ. 3, σ. 299.

- ζαϊρές «1) προμήθειες για το σπίτι, 2) η γέμιση στην πίτα και γενικά στα φαγητά» < zahire.
- ζάπ' στη φρ. *κάνου ζάπ'* «συγκρατώ» < zapt (etmek).
- ζαραλούχ' «ελάττωμα» < zarilik¹⁸.
- ζαράλ' «ελάττωμα, αναπηρία» < zarar.
- ζέρδαλον, ζέρδιλον, ζέρζιλον, τζέρτζιλον, ζιρδίλ', ζιρδίλ' «βερίκοκο» < zerdali, διαλ. zerdeli¹⁹.
- ζιέτ' «βάσανο» < zaiyat «ζημία, απώλεια», πβ. και αρωμ. *ziéte* «peine, fatigue»²⁰.
- ζιμβό, ζουμβάς «1) εργαλείο του ξυλουργού, 2) μτφ. κοντός» < zimba, διαλ. zumba²¹.
- ζινγι «σπιρούνι» < üzengi.
- ζιχίόγα, τζιχίόγα «η κολλώδης μαύρη ουσία του καπνού» < zehir «φαρμάκι».
- ζοῦ' «δυσκολία» < zor.
- ζουμβίλ', ζιμβίλ' «ζουμπούλι» < zümbül.
- ζουρνάς, σουρλάς «1) ζουρνάς, 2) το ρύγχος του γουρουνιού» < μεσν. ζουρνάς < zurna.
- ιλάτῶ' «πρακτικό φάρμακο» < ilâc.
- ινάτ' «πείσμα» < inat.
- ιούστ' «τα επιπλέον χρήματα που δίδονται στην ανταλλαγή των ζώων» < üst «υπόλοιπο, ρέστα», διαλ. «τα επιπλέον χρήματα που δίνονται στην ανταλλαγή πραγμάτων»²².
- ιχλής «1) ειδικός, 2) κομπογιανίτης» < ehli.
- καβούχ' «1) μικρή μεταλλική κατσαρόλα, 2) μικρό πήλινο τσουνάλι» < kabuk «κέλυφος» ή *κακαβούχ' < κακάβη «χύτρα» + -ούκι (;).
- καβούλ' στη φρ. *κάνου καβούλ'* «1) συγχωρώ, 2) υποχωρώ» < kabul «αποδοχή».
- καζμάς «κασμάς» < kazma.
- καϊπ' «εξαφάνιση» < kayip.
- καϊρέτ' «βάσανο, καημός» < gayret, διαλ. kayret.
- κακαβούχ' «το καύκαλο της χελώνας, του σαλιγκαριού κ.λπ.» < kabuk.
- καλέμ' «1) εργαλείο των κτιστών, 2) μτφ. όμορφος και ευθυτενής» < kalem.
- καλκάν' «εσωτερικό σκεπής αποτελούμενο από χοντρά καθρόνια» < kalkan.
- καμτσιή' «καμουτσίλι» < kamçi, πβ. και γαγκασιούζικο kamšik²³ και αλβ.

18. DS, σ. 4349.

19. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 249.

20. DS, σ. 4401· Boretsky, σ. 224.

21. DS, σ. 4401.

22. DS, σ. 4075.

23. Grannes, *Étude*, σ. 27.

kamçik²⁴.

καναράς «ομαδική πώληση ζώων για σφαγή» < kanara «Schlachthaus»²⁵.

κανάτ' «παντζούρι χωρίς γρίλιες» < kanat.

κανδάϙ' «καντάρι» < kantar.

καπάλ' «1) καπάκι, 2) βλέφαρο, 3) στον πληθ. τα δύο κόκαλα μπροστά στο διάφραγμα του ανθρώπου» < karak.

καραβέϙ', *καραβέλ'* «μαύρο βόδι» < *karaber < kara (;).

καραβουιά «μαύρη μπογιά» < karaboya.

καραβουτῶάλ' «1) είδος χόρτου, 2) τροφή για ζώα από *καλαμιές* και τριφύλλι» < karaburçak.

καραγάτῶ' «φτελιά» < karaağaç.

καραγῶζα, *καραγῶζα* «προβατίνα με μαύρο χρώμα γύρο από τα μάτια» < karagöz.

καράι, *χαράι* «μεγάλο σακί» < harar.

καρακόλ' «κτίριο σε ύψωμα, όπου στεγαζόταν η αστυνομία» < karakol.

καρακούϙ' «πρήξιμο στα γόνατα των πισινών ποδιών των μεγάλων ζώων» < karakuş.

καραμάν'κου «πρόβατο με πλατιά ουρά» < karaman (koyunu).

καραουίλ' «1) σκοπιά, 2) ύψωμα» < karaul.

καράς «μαύρο ζώο» < kara.

καρατζουίλ' «1) βόδι μαύρο, 2) μεγάλο ζώο με ένα μαύρο σημάδι» < karaca.

καρδάις, *καρδάις*, *καρδάτ'* «αδελφός» < kardas.

κασαπάς «το κέντρο μιας περιοχής, μιας πόλης» < kasaba.

κασνάλ', *κασκνάλ'* «το πλαίσιο του κόσκινου, της σήτας, του δερμιονιού κ.λπ.» < kasnak.

κατράν' «1) κατράνι, 2) ο χυμός του δαδιού που τον χρησιμοποιούν για να θεραπεύουν τις πληγές των ζώων» < katran.

κατσαμάλ', *κατῶαμάλ'* «παρασκευάσμα από καλαμποκήσιο αλεύρι, λίπος και νερό» < kaçamak.

κατ'φές «κατιφές» < kadife.

κιαμέτ' «μεγάλη ποσότητα από κάτι, αφθονία» < kiyamet, πβ. kiyamet gibi «sehr; in grosser Zahl»²⁶.

κιλίμ' «κιλίμι» < kilim.

κιμέϙ' «πορτοφόλι, πουγγί» < kemer.

κιρατζής «αγωγιάτης» < kiraci.

κιριστές «οικοδομήσιμη ξυλεία» < μεσν. κερεστές < kereste.

24. Boretsky, σ. 74.

25. Steuerwald, σ. 480.

26. Steuerwald, σ. 532.

- κιχαιάς* «μεγαλοκτηνοτρόφος» < kâhya, διαλ. kehaya²⁷.
κ'λούφ' «1) θήκη μαξιλαριού, 2) καύκαλο χελώνας» < kılıf.
κουβαρδαλίκ', *χουβαρδαλίκ'* «χουβαρδαλίκι» < hovardalık.
κουιματζής, *κουιματζής* «ο αργυροχόος και ο χρυσοχόος» < kuyumcu.
κουιροϊκ' «τρόπος δεσίματος του γυναικείου μαντιλιού ψηλά, στην κορυφή του κεφαλιού» < kuyruk «ουρά».
κουκ'μάκ' «1) αδύνατη κούκλα καλαμποκιού, 2) καρπός πλατανιού» < διαλ. kobak «1) κούκλα καλαμποκιού, 2) βελανίδι, 3) κουκουνάρι»²⁸.
κουλάν' «το λουρί που περνά πάνω από την ουρά του ζώου για να συγκρατεί το σαμάρι» < kolan.
κουλαούζους «1) το μικρό γαϊδουράκι που πάει μπροστά από τις καμήλες για να τις οδηγεί, 2) το άλογο που πάει μπροστά για να οδηγεί τα μουλάρια» < kilavuz, διαλ. kilavuz²⁹.
κουλτσάκ' «κέντημα σε σχήμα κύκλου καμωμένο με γαϊτάνι» < kolçak.
κουίλα «κοκκινωπή κατσίκια ή μοσχάρι» < kula.
κουμπτῶάς «κόσμημα με τρεις σειρές αλυσίδες που κρεμούσαν στο λαιμό», *κουπτῶάς* «γαντζάκι που στερέωνε τα κοσμήματα» < korça «είδος πόρπης».
κουνάκ' «καλύβι των σαρακατσάνων» < μεσν. κονάκι < konak.
κουνουσλούκ' «συναναστροφή, παρέα» < *konuşluk < konuş-mak.
κουρσάν' «κονίαμα από κοκκινόχρωμα και άμμο» < μεσν. κορσάνιν < horasan.
κουρῶνιμ' «μπίλια» < kurşun, διαλ. kurşum³⁰.
κουσλάς «τόπος κατάλληλος για βοσκή» < kışlak «Winter-Unterkunft», διαλ. kışla «χωράφι κοντά στο χωριό»³¹.
κουσλατζής «ενοικιαστής του *κουσλάς*» < *kışlacı < kışla + ci.
κούσμαρι «παρασκεύασμα από φρέσκο ανάλατο τυρί και καλαμποκήσιο αλεύρι» < hışmerim.
κουσουῶ' «σωματικό ή ψυχικό ελάττωμα, κουσουρί» < kusur.
κουτσάκ' «ένα από τα δύο κυρτά ξύλα στο πίσω μέρος του σαμαριού» < köçek, πβ. βουλγ. kocajk³².
κ'τούκ' «κουτός» < küçük.
κούνκ' «πήλινη σωλήνα νερού» < künk.
κούνπ' «κιούπι» < küp.

27. BER II, σ. 348.

28. DS, σ. 2846.

29. BER III, σ. 117.

30. BER III, σ. 151.

31. DS, σ. 2846.

32. BER II, σ. 684.

κουστέκα «κοσμήματα με αλυσίδες που τα κρεμούσαν στο στήθος» < köstek.
λαγούμ «λαγούμι» < lağım.
λέσ «πτώμα ζώου» < μεσν. *λέσι* < leş.
λιλέκ «1) είδος δρεπανιού που δεν είναι εντελώς στρογγυλό, 2) μεγάλο δρεπάνι» < leylek «λελέκι», διαλ. leylekorak «μεγάλο δρεπάνι»³³.
λινγέτ «μπακιρένιο πιάτο» < lenger.
λτσέκ, *λτσέκ* «μονάδα μετρήσεως σιτηρών με χωρητικότητα είκοσι τεσσάρων οκάδων» < μεσν. *λουτσέκι* < öçek.
μαγά «1) μαγιά, 2) κεφάλαιο, 3) απόγονοι» < maya.
μαϊδανό «μαϊντανός» < maydanoz.
μαιμάρ «σα» «γυναικά που κάνει το γιατρό, κομπογιαντίτσα» < mimar «αρχιτέκτονας».
μακλιδάρα, *μακροιδάνα*, *μακροιδάρα* «παρασκεύασμα από καλαμποκήσιο αλεύρι, νερό και ζάχαρη που το ψήνουν στο φούρνο» < bakırdan³⁴.
μαναφλούκ «1) διαβολή, συκοφαντία, 2) προσάναμμα» < münafıklık.
μανγούρα «τα κρεμαστά φλουριά» < mangır.
μανδέμ «μαντέμι, νταμάρι» < maden.
μαντζίρ «κού» «είδος ντόπιου καλαμποκιού» < muhacır «πρόσφυγας», διαλ. macır³⁵.
μαντζούν «ματζούνι, γιατροσόφι» < μεσν. *ματζούνι* < macun.
μαξούλ «το σύνολο της γεωργικής παραγωγής» < μεσν. *μαξούλι* < mahsul.
μαράζ «καημός» < maraz.
μαραφέτ, *μουραφέτ* «1) τέχνη, 2) εργαλείο» < marifet.
μασλάτ «κουβέντα, φλυαρία» < maslahat.
μασουτ «το μασούρι του αργαλειού» < masura.
μαστραπάς «κανάτα μεταλλική» < maşrapa, διαλ. maştrapa³⁶.
ματαράς «τενεκεδένιο δοχείο με το οποίο μεταφέρουν το γάλα» < matara.
μαχαλάς «γειτονιά» < mahalle.
μαχά «ένα από τα δύο λοξά ξύλα της σκεπής που σχηματίζουν τρίγωνο και κρφώνονται πάνω στον *καβαλάρη* και στα *ζουινάργα*» < mahi.
μερεμέτ «διόρθωμα, μερεμέτι», *μοριμέτ* «κόλπο» < meremet.
μυγάν «ανοιχτό μέρος» < meydan.
μιδούρ «δραγάτης» < müdür «διευθυντής».
μίλ «κό» «το χάνι» < ηπειρ. *αμιλικό* < *αμίλι* «χάνι» < amil «αντιπρόσωπος» (;)³⁷.

33. DS, σ. 3075.

34. DS, σ. 494.

35. Boretsky, σ. 217.

36. Nemeth, σ. 345.

37. Σκουβαράς, *Τα δυσετυμολόγητα*, σ. 20.

μιράκ ' «μεράκι» < merak.
μισίν ' «το μαλακό δέρμα του σαμαριού» < meşin.
μιτιλίκ ' «το ένα τέταρτο του γροσιού» < metelik.
μιτιρίζ ' «μετερίζι» < μεσν. *μετερίζι* < meteris.
μούλκ ' «μεγάλη κτηματική περιουσία» < mülk.
μουσαφίρ ουδάς «το δωμάτιο υποδοχής» < müsafir odası.
μουστιρέχ ' «τουαλέτα, αποχωρητήριο» < müsterah.
μουχαβέτ ' «κουβεντολόι» < muhabbet.
μουχτάρ 'ς «πρόεδρος της κοινότητας» < muhtar.
μ'τάφ ' «αδιάρροχο υφαντό με το οποίο σκεπάζουν το σαμάρι» < mutaf.
νιζάμπς «1) τούρκος χωροφύλακας, 2) στρατιώτης» < nizam.
νιδάν ' «1) σχέδιο, 2) διακριτικό σημάδι στο αφτί των γιδοπροβάτων» < nişan.
ουδάς, νουδάς «το επίσημο δωμάτιο» < oda.
ουκνά «η κινά» < kına.
ουρσουζλίκ ' «ιδιοτροπία» < uğursuzluk.
ουτζακλίκ ' «το κεντημένο ύφασμα που τοποθετούν πάνω στο τζάκι»
 < ocaklık.
ουτζάκ ' «τζάκι» < ocak.
ούτῶ ' «το πιο μικρό φύλλο στην κορυφή του καπνού» < υς «άκρο».
ουτῶαλδί «μικρό φύλλο του καπνού» < *uçalti < υς + alti «κάτω από» (;).
πάλα «μεγάλο σπαθί» < pala.
παλάσκα «κεντήματα στα ρούχα της παλιάς φορεσιάς» < palaska.
παράς «χρήματα» < para.
παρμάκ ' «1) η ξύλινη ακτίνα του τροχού, 2) καδρόνι» < parmak.
παρτάλ ' «κουρέλι» < partal.
παστάλ ' «δέμα ξερού καπνού» < pastal.
παστρομάς «παστουρμάς» < pastırma.
πατλατζάνα «1) μελιτζάνα, 2) ντομάτα» < patlıcan.
πατῶά «πατσάς» < paşa.
πατῶαβούρα «πατσαβούρα» < paşavna.
πριτσίν ' «φύλλο καπνού κατώτερης ποιότητας», *πριτσίν* ' «μεταλλικό έλασμα
 με το οποίο ενώνουν λαμαρίνες» < perçin.
πισκέσ ' «δώρο, προσφορά» < peşkeş.
πισλί «μέρος ντόπιας αντρικής φορεσιάς που μοιάζει με γιλέκο» < peşli.
πιστιμάλ ' «γυναικεία ποδιά» < peştamal, διαλ. peşteamal³⁸.
πούλα «πούλι για το στόλισμα των ρούχων» < pul.
πουμβάρα «γεμιστό έντερο» < bumbur.
ραχάτ ' «ραχάτι» < rahat.

38. Šcaljić, *Turcismi*, σ. 517.

ριβάν' «ο τριποδισμός των αλόγων» < rahvan, διαλ. revan.
 ριζές «στροφή της πόρτας, ρεζές» < reze.
 σάι «έκταση γης ίση με μια σπουριά» < διαλ. say «αυλακιά»³⁹.
 σαιάς «γυναικείο υφαντό φόρεμα» < saya.
 σακαή «κρυστάλλωμα που προκαλεί καταρροή στα ζώα» < sakaği.
 σαλαβάτ' «φασαρία από δυνατές φωνές» < salavat «prayers», πβ. και μεσν.
 σαλαβατίζειν «mussitare».
 σαλιμάς «έκταση γης ίση με μια σπουριά» < διαλ. salma «μέρος του χωρα-
 φιού που χωρίζεται για να σπείρουν σιτηρά»⁴⁰.
 σαμψούν', σαμψόν' «ποικιλία καπνού» < samsun.
 σαρατζάς «καρκίνος του δέρματος που μοιάζει με μικρό βουζούνι» < siraca.
 σαρατῶ' «παπούτσι αντρικό» < saraş «τσαρουχάς».
 σιβάπ' «το καλό, η καλοσύνη» < sevar.
 σικλέτ' «σεκλέτι, βάσανο» < siklet.
 σικλιμέ «το μελιτζανί, το μοβ» < siklamen (γαλλ.).
 σιλτές «στρώμα για κρεβάτι» < şilte.
 σιντζίμ' «λεπτό σχοινί από λινάρι» < sicim.
 σιρβέτ' «σιρόπι με νερό, ζάχαρη και ξίδι που το έπιναν στα χωράφια οι
 γεωργοί για δροσιστικό» < şerbet.
 σιργί «αρμαθιές καπνού αραδιασμένες πάνω σε δάπεδο για να στεγνώσουν»
 < sergi.
 σιρίλ' «μεταξωτό σιρίτι με το οποίο στόλιζαν τις παλιές φορεσιές» < şirit.
 σιρμαιά «το αρχικό κεφάλαιο ή η αρχική περιουσία» < sermaye.
 σιφτές στη φρ. κάνου σιφτέ «κάνω αρχή στο πουύλημα» < siftah, διαλ. sefte⁴¹.
 σ'μίθ' «σιμίτι» < simit.
 σ'νί «ρηχό ταψί» < sini.
 σόι «1) συγγένεια, 2) είδος» < soy.
 σουβέτ' «χαρά» < sohbet «συναναστροφή» > βουλγ. sobat «χαρούμενη πα-
 ρέα»⁴².
 σουκάκ' «σοκάκι» < sokak.
 σουραϊ «πρόχειρο στόμιο μιας αυτοσχέδιας βρύσης» < sürahi.
 σουτάδ' «το σιρίτι με το οποίο στόλιζαν τις παλιές φορεσιές» < sutas (γαλλ.).
 σουφάς «κομμάτι, λουρίδα γης» < sofa «σοφάς».
 σουφράς «χαμηλό στρογγυλό τραπέζι» < sofru.
 σπάπχα «1) υφαντά στρωσίδια, 2) ρούχα» < espar, espap «ενδύματα».
 σαϊάκ' «υφαντό καμωμένο με μάλλινο στημόνι και μάλλινο υφάδι» < şayak.

39. DS, σ. 3556.

40. DS, σ. 3528.

41. Nemeth, σ. 405.

42. Gerov, τ. 5, σ. 215.

- σαϊν' «1) σαΐνι, 2) μτφ. έξυπνος, τετραπέρατος» < sahin.
 σαϊτάντς «σατανάς, διάβολος» < seytan.
 σακάς «το αστείο» < saka.
 σαλάκ' «1) δερμάτινη θήκη που κρεμόταν στο ζωνάρι των ανδρών, 2) ανδρικό γιλέκο» < διαλ. selek «εσώρουχο»⁴³, πβ. όμως και σελάχι < selak.
 σαλβάρια «σαλβάρια της παλιάς αντρικής φορεσιάς» < salvar.
 σαματάς «σαματάς, φασαρία» < samata.
 τάβ' «η σωστή υγρασία για την καλλιέργεια του χωραφιού» < tav.
 τάι «άλογο λίγων μηνών» < tay.
 ταϊμί' «τουρβάς περασμένος στο λαιμό των ζώων, όπου τοποθετούν την τροφή τους για να μην πέφτει στο έδαφος» < tayin.
 τακοϊμί' «συνήθεια» < takim «1) σύνολο, 2) τάξη, τακτοποίηση».
 ταμπουράς «μουσικό όργανο με λεπτές χορδές» < tambura⁴⁴.
 ταξιδάρ'ς «φοροεισπράκτορας» < tahsildar.
 ταξιράτ' «μοίρα, γραφτό» < taksirat «αποτυχία, αμέλεια».
 τέλ' «1) η χορδή μουσικού οργάνου, 2) πληθ. οι χρυσαφιδές μεταλλικές κλωστές που στόλιζαν το κεφάλι της νύφης» < tel.
 τέντζιρ'ς, τζέντζιρ'ς, τσέντζιρ'ς «ο τέντζερης» < tencere.
 τζιμπούκ', τζ'απούκ' «τσιμπούκι» < cubuk.
 τζιέϙ' «συνκώτι» < ciğer.
 τζιλέπ'ς «φοροεισπράκτορας» < celer «ζωέμπορος».
 τζανγάλα «διχαλωτό ξύλο» < διαλ. çangal⁴⁵.
 τζιλάτ'ς «αυτός που ενοχλεί τους άλλους, τους βασανίζει» < cellât «δήμιος».
 τζιριμές «ζημιιά, πρόστιμο» < cerime.
 τζιτζβές «1) μπρίκι, 2) μτφ. κοντός άνθρωπος» < cezve. Ίσως στην περίπτωση του τζιτζβές «κοντός άνθρωπος» δεν έχουμε μεταφορική σημασία, αλλά ομώνυμη λέξη που ανάγεται στο τουρκ. çüce «νάνος» > διαλ. τζουτζές.
 τζιτζβιλούκ' «μικρό μπρίκι» < *cezvelik.
 τζιτζί «λέγεται για μωρά που είναι όμορφα ντυμένα» < cici.
 τζιτζικ', τζιτζοϊκ', τζιουτζοϊκ' «όμορφο μικρό παιδί», πβ. διαλ. cıcık, cıcık «όμορφος»⁴⁶, cüciük «μπουμπούκι, βλαστάρι».
 τζιάδές «δρόμος στρωμένος, σε αντίθεση με το χωραφόδρομο» < cadde.
 τζάμι' «τζάμι» < cam.
 τζόπ', τζόπα, τζόπους, τζόπ'ς, τζόβα «τσέπη» < cep.
 τζουβανλίκ' «το επάγγελμα του τσομπάνου» < çobanlık.
 τζουβάνους «τσομπάνος» < çoban.

43. DS, σ. 3758.

44. Ο Ανδριώτης στο ΕΛ παράγει το μεσν. ταμπουράς από το ταμπούρι < περσ. tabir.

45. DS, σ. 1069.

46. DS, σ. 894.

τζουβές «κοντό γυναικείο παλτό» < *cübbe*.
τζουλίνα, τσιλίνα, τσιλίνḡ, *τῶουλικά, τῶουλίḡ* «τσιλίκι» < *çelik*.
τζουρακλίḡ, *τῶουρακλίḡ* «αρρώστια των δέντρων» < *çürüklük*.
τκάλ «κόλλα» < *tutkal*.
τόπα «άγουρο και σκληρό σύκο» < *top* «τόπι».
τούζλα «πολύ αλμυρό» < *tuzla* «αλυκή».
τουκάς «1) πόρπη, 2) κρεμαστό γυναικείο κόσμημα» < *toka*.
τουμβουλέḡ «είδος τύμπανου» < *tümbelek*.
τούντζḡ «1) σιφόνι του νερόμυλου, 2) μεταλλικό σήμαντρο» < *tunç*.
τουρβάς, τρουβάς «τορβάς» < *torba*.
τουρῶού, τουρσί «τουρσί» < *turşu*, διαλ. *turşı*.
τράμπα «ανταλλαγή» < *trampa*⁴⁷.
τραμβατζής «έμπορος ζώων» < *trampacı*.
τσαρπαλάς «γάντζος της ζώνης» < διαλ. *çalpara* «πλεχτή ζώνη»⁴⁸.
τσιβί «1) καρφί, 2) σουβλί» < *çivi*.
τσιρκίḡ «εργαλείο σε σχήμα τροχού με το οποίο κλώθουν το μαλλί» < *çirkik*.
τσινγέḡ «1) τσιγκέλι, 2) τσιγκελωτό μουστάκι» < *çengel*.
τσινδιλμάς «τούρκος αγροφύλακας» < *candarma*.
τσιράḡ, *τῶουράḡ* «τσιράκι» < *çirak*, διαλ. *çirak*⁴⁹.
τσιρέḡ «1) το ένα τέταρτο του “πλαστού”, 2) μέτρο γάλακτος» < *çeyrek*, διαλ. *çirek*.
τσιρτσιβές, τῶαρτῶαβές, τῶαρτῶαφές «το πλαίσιο του παράθυρου» < *çerçeve*.
τίτα «σανίδι για το ταβάνι» < *çita*.
τσιφουνέπῶ, *τῶουφούτῶου* «είδος κουνουριού» < *çifit* «1) Jude, 2) boshafter Mensch»⁵⁰.
τσιφτές «κυνηγετικό όπλο» < *çifte*.
τσιφτιλίḡ «1) αναποδιά, 2) γρουσουζιά» < *çiftelik*.
τσιουράπῶ «τσιουράπι» < *çorap*.
τῶάι «τσάι» < *çay*.
τῶαῖῶ «τόπος που κρατάει νερό και δεν μπορεί να καλλιεργηθεί» < *çayır*.
τῶακάḡ «τσακάλι» < *çakal*.
τῶακμάḡ «τσακμάκι» < *çakmak*.
τῶαλί «αγκαθωτό ξερόκλαδο» < *çalı*.
τῶαμανδάνῶ «κοντό αντρικό σακάκι» < *camadan*.
τῶαμπαζλίḡ «εμπόριο ζώων» < *cambazlık*.
τῶαμβάιζς «έμπορος ζώων» < *cambaz*.

47. DS, σ. 1023.

48. DS, σ. 1060.

49. Boretsky, σ. 211.

50. Steuerwald, σ. 179.

τῶαμβάς «1) χαιίτη, 2) μουστάκι, 3) θύσανος *καλαμποκιού*» < διαλ. *çamaz*
 «πλεξούδα από *καλαμπόκια*»⁵¹ (;).
τῶαμβασιρῶγα «διάφορα μικροπράγματα, στολίδια» < *çamasır*.
τῶανάκ' «πήλινο πιάτο» < *çanak*.
τῶαούις «λοχίας του τουρκικού στρατού» < *çavuş*.
τῶαραλίῶ', *τῶαραλουῶ'*, *τῶουραλίῶ'* «μισοκαμένο ξύλο» < *çiralık*.
τῶάρκουις, *τῶάρκα* «τῶάρκα» < *çark*.
τῶασίτ' «είδος» < *çeşit*.
τῶατάλα «διχάλα» < *çatal*.
τῶατί «ο ξύλινος σκελετός στο εσωτερικό μέρος της σκεπής που ήταν καρφω-
 μένος στον *καβαλάρη*» < *çati*.
τῶατιμάς «1) μεσότοιχος στα παλιά σπίτια, 2) τρόπος αλωνίσματος με άλογα,
 αλλά χωρίς δοκάνη» < *çatma* «ξύλινος σκελετός σπιτιού», διαλ. «αλώνι-
 σμα με άλογα, αλλά χωρίς δοκάνη»⁵².
τῶατσῶῶ' «τενεκεδάκι» < διαλ. *çamçak*⁵³.
τῶῶλ' «1) κουρέλι, 2) λινάτσα με την οποία τυλίγουν τα καπνά» < *çul*.
τῶουβῶῶλ' «τσουβάλι» < *çuval*.
τῶουλιῶ' «1) τσιλίκι, 2) μπφ. γερός άνθρωπος, 3) γερός τόπος» < *çelik*.
τῶουμβλέῶ' «σκεύος για νερό» < *çömlek*.
τῶουφλιῶ' «τσιφλίκι» < *çiftlik*, διαλ. *çiflik*.
τ'φέῶ' «1) τουφέκι, 2) τουφεκιά» < *tüfek*.
φίλδιῶ' «φίλντισι» < *fildişi*.
φιλτζῶν' «φλιτζάνι» < *fincan*, διαλ. *filcan*⁵⁴.
φιοριτζῶις «ύφασμα κατώτερης ποιότητας» < *ferace*, διαλ. *ferce* «φερετζῶις»⁵⁵.
φιορφίῶ' «1) μπουκάλι με μεταλλικό στόμιο που, όταν έπιναν, έκανε ένα χαρ-
 κτηριστικό ήχο, 2) το στόμιο της *φτῶέλας*» < διαλ. *filfil* «στάμνα» (;)⁵⁶.
φ'ῶῶῶ' «φισέκι» < *fişek*.
φ'τίῶ' «1) φιτίλι, 2) διαβολή» < *fıtil*.
χαβῶν' «μεταλλικό γουδί» < *havan*.
χαβάς «ύπνος» < *hava*.
χαβῶῶ' «1) καλή είδηση, 2) χαμπάρι» < *haber*.
χαῶῶ' «προκοπή» < *hayır*.
χαῶῶῶ' «χαλάλι» < *hêlâl*, διαλ. *halal*.
χαμῶῶῶῶ «πολύ εργατικός» < *hamal* «χαμῶῶῶῶ».

51. DS, σ. 1063.

52. DS, σ. 1091.

53. DS, σ. 1064.

54. Boretsky, σ. 213.

55. Boretsky, σ. 213.

56. DS, σ. 1864.

χάπχα «το χάπι» < har.

χαράτῶ «πρόστιμο, φόρος, χαράτσι» < haraḡ.

χασαπάς «τούρκος αξιωματούχος της αστυνομίας» < kasap baṣı «1) chief butcher, superintendent of the butchers, 2) guild and director of the sheep tax»⁵⁷.

χουζμέτ «1) εξυπηρέτηση, 2) δουλειά» < hizmet, διαλ. hizmet⁵⁸.

χουζμικάρ «υπηρέτης για κτηνοτροφικές και γεωργικές δουλειές» < hizmet-kâr, διαλ. hizmekâr⁵⁹.

χούι «1) ελάττωμα, ιδιοτροπία, 2) αρρώστια, κυρίως η επιληψία» < huy.

Επίθετα

αβάσ'κους «σιγανός, αργός» < yavaş.

αβράζ'κους, αβριάζ'κους «βαρύς, αργοκίνητος» < abraḡ «παρδαλός», διαλ. «νωθρός»⁶⁰.

άλ'κους «κατακόκκινος» < al.

ατζαμής «ατζαμής» < acemi, διαλ. acami.

αχάμ'κους «σκάρτος, κακής ποιότητας» < ham.

αβατζίανου «γερή και θαρραλέα γυναίκα» < babacan.

αβατάτ'κους «1) γεροδεμένος, 2) προκομμένος, άξιος» < babaḡ.

αδιάκου «κοντόχοντρη γυναίκα», *βουδάκου* «γυναίκα με μεγάλη περιφέρεια» < διαλ. badak «κοντόχοντρος»⁶¹.

αιάτ'κους «μπαγιάτικος» < bayat.

αιβάν'κους «για άλογο, που τρέχει με τριποδισμό» < payvant.

βόλ'κους «1) άφθονος, 2) πολυάριθμος» < bol.

βόδ'κους «γαλαρός» < boṣ.

βουδαλάς «ανόητος» < budala.

βουδιούρου, βουδούρου «αγαθιάρα και χοντροκομμένη» < bodur «κοντόχοντρος».

βουραζάντς «1) τεμπέλης, 2) κοιλαράς» < borazan, πβ. διαλ. boruzan «κηφήνας»⁶².

γαβούρας, γαβούρ'ς «καμπούρης» < kambur.

δαμαρλούδ'κους «αυτός που είναι από ράτσα» < damarlı.

διλβουχανάς «τεμπελχανάς» < tembelhane.

57. Redhouse, σ. 613.

58. Nemeth, σ. 391.

59. Nemeth, σ. 391.

60. DS, σ. 29.

61. DS, σ. 459.

62. DS, σ. 741.

διρβιδέο 'ς, *διλβιδέο* 'ς «ντελμπεντέρης» < derbeder.
ζαβούν'κους «αρθρωστιάρης, καχεκτικός» < zebun, διαλ. zabun⁶³.
ζαρίφ'κους «αρθρωστιάρης, ανήμπορος» < zarif «fein, elegant».
ζουρβάς «κοντός» < zorba «βίαιος» ή από το *ζουμβάς* «κοντός» με παρετυμολογική επίδραση του *ζορμπάς* < zorba.
καβάδ'κους «μεγαλόσωμος και άγαρμπος» < kaba.
καΐμακλής «με καΐμάκι» < kaymaklı.
καλπουζάν'κους «τεμπέλης» < kalpazan «παρραχαράκτης», πβ. *καλπουζανά* «πονηριά».
καραβάδ'κους, *καραβάσους* «για πρόβατα, με μαύρα πόδια και άσπρο σώμα» < karabaş.
κουσουρλής «αυτός που έχει κουσούρι» < kusurlu.
κόρ'ς «αλλοίθωρος» < kör «τυφλός».
κούτης «δειλός» < köti, διαλ. köti.
μαναφλουτζής «αυτός που διαβάλλει» < *munafıklıkçi.
μαξουτινός «επιτήδειος στο να δημιουργεί παρατσούκλια», *μαξουτάο*'κους «κατάλληλος για κάτι, ειδικός» < maksud.
μιρακλής «μερακλής» < meraklı.
μουζαβέζας «ζαβολιάρης» < müşenves.
μουζαβέλτς «ανάμεικτος» < müşenves, με παρετυμολογική επίδραση της καταλ. -έλτς.
μουζαβίρ'ς «συνκοφάντης, ανακατωσούρης» < müzenvir.
μουζαβιρλής «συνκοφάντης» < *müzenvirli < müzenvir + li.
μουραφιτλής «τεχνίτης» < marifetli.
μουρδάο'ς «βρώμικος» < murdar.
μουνχόξ'κους «1) υπόξινος, 2) ορεκτικός» < mayhoş.
ουρσουξ'κους «1) γρουσουξής, 2) ιδιότροπος, δύστροπος» < uğursuz.
πατῶαλός «στραβοπόδαρος» < paçalı «mit Beinkrause».
πικινιδές «αυτός που γίνεται βάρος στους άλλους» < perakende «zerstreut».
ριβανλήδους, *ριβανλίτ*'κους «αυτός που τρέχει με τριποδισμό» < *revanlı < revan + -li.
σαλάμ'κους «1) υγιής, αρτιμελής, 2) σωστός» < sağlam.
σιρβέιξς «πεισματάρης» < serbes, serbest «1) ελεύθερος, 2) θαρραλέος».
σιρέτ'ς «αυτός που συνερίζεται» < şirret «launisch, streitsüchtig»⁶⁴.
ῥακατζής «άνθρωπος που λέει αστεία» < şakacı.
ῥαμψάλτ'ς «προχειρολόγος, τσαπατσούλης» < şarşal.
ῥαρσέμ'ς «ελαφρόμυαλος» < sersem.

63. Boretsky, σ. 224.

64. Steuerwald, σ. 876.

ταζέδ'κους, ταζέτ'κους «φρέσκος» < *taze*.
ταμάχάρ'ς «αχόρταγος» < *tamahkâr*.
τζουρακλίδ'κους, τδουρακλίδ'κους, τσιρουκλίδ'κους, τδουρουκλίδ'κους «ανά-
 πηρος, ελαττωματικός» < *çürüklü < *çürük* + *-lü*.
τικνιφέζ'κους «(για ζώο) που βήχει» < *tiknefes*.
τιμβέλτς «τεμπέλης» < *tembel*.
τουμουζλνούν'κους «αυτός που είναι από καλό σόι» < *damızlı < *damız* «μα-
 γιά» και διαλ. *dimiz* «μαγιά»⁶⁵.
τσιλιπής «περιποιημένος και κομπός» < *celebi*.
τσιφτιλής «ιδιότροπος» < *çifteli*.
τδανούρ'ς «παλαβός, τρελός» < *çakır* «σταχτογάλαζος», διαλ. «με μάτια που
 έχουν διαφορετικό χρώμα»⁶⁶.
τδαπατδούλτς «τσαπατσούλης» < *çapaçul*.
φαρφάρας «φλύαρος» < *farfara*.
χαβιρτζής «άνθρωπος που του αρέσει να τα μαθαίνει όλα και να τα μετα-
 δίδει» < *haberci*.
χαιρίλιδ'κους «στην ευχή *χαιρίλιδ'κα*» < *hayırlı*.
χάσ'κους «(για ψωμί) άσπρος» < *has* (*ekmek*).
χουβαρδάς, κουβαρδάς «γενναιόδωρος, χουβαρδάς» < *hovarda*.
χουιλής «ιδιότροπος» < *huylu*.

Επιρρήματα

αβάσ' αβάσ' «σιγά σιγά» < *yavaş yavaş*.
ακαριζνά, καρτζνά «1) ενάντια, κόντρα, 2) απέναντι» < *kılıcına* «κάθετα» (;).
ακουβέτ «επιτέλους» < *âkibet*.
αλάβρισουν «1) δόξα τω θεώ, ευτυχώς, 2) μακάρι» < *allah versin*.
απανσουζ, απαντσούς «ξαφνικά» < *apansız*.
βερέ, βερέμ'κα «λοξά, πλάγια» < *verem*.
βαιά «πολύ, άφθονα» < *baya*.
βατχαβά «δωρεάν» < *bedava, bādhava*.
βέλκιμ «μακάρι» < *belki*, διαλ. *belkim*⁶⁷.
βιριλάβρισουν «δόξα τω θεώ, ευτυχώς» < *berekât versin*.
βιριλάτ' «ευτυχώς» < *berekât*.
γιρμέ στη φρ. *έναν γιρμέ* «συνέχεια» < *bir görmek* (;)⁶⁸.
γουτζά «πρόθημα που προσδίδει την έννοια του μεγάλου» < *koca*, διαλ. *goca*.

65. DS, σ. 1461.

66. DS, σ. 1044.

67. Grannes, *Étude*, σ. 19.

68. Καραποτόσογλου, *Δυσετυμολόγητα*, σ. 286.

δάμια «συχνά» < daima.
δίπ «εντελώς» < dip.
δονγρού, δουρού «ίσια» < dođru.
ζόρλα «με το ζόρι» < zorla.
καρσί «απέναντι» < karşı.
μάξους, αμάξους «επίτηδες» < maksus.

Επιφωνήματα

βουίρουμι, βουγούρουμι «ορίστε να φάτε» < buyurun.
γασέν! «μπράβο» < yaş asın, προστακτική του yaşamak «ζω»⁶⁹.
δούπουρ δούπουρ «δηλώνει το σιγανό θόρυβο» < διαλ. şupur şupur⁷⁰.

Σύνδεσμοι

εμ... εμ «και... και» < hem... hem.
νε... νε «ούτε... ούτε» < ne... ne.

Ρήματα

βαγλαρώνου «πιάνω με τη βία, συλλαμβάνω» < bağla-mak.
βαίλιζον «1) καταπονώ, 2) εξαντλούμαι» < bayıl-mak.
βατουρώ «εξαντλούμαι» < batır-mak.
βιζιρώνω «βαριέμαι» < bez-mek.
βινδώ «1) εκτιμώ, 2) καταδέχομαι» < beğen-mek.
βιτίζου, βιτώ «τελειώνω» < bit-mek.
βουγάτίζου «βάφω» < boya-mak.
γιζιρώ «1) τριγυρίζω, 2) περιφέρω κάποιον» < gez-mek.
δαβίζου «ζητώ κάτι επίμονα» < dâva «Anspruch».
δαιανδώ «1) αντέχω, 2) στηρίζω» < dayan-mak.
δουρδουρώνου «παραγεμίζω» < doldur-mak.
καπαρδίζουμι «καμαρώνω, περηφανεύομαι» < kabar-mak.
κατδαρδώ «χάνω τα λογικά μου» < kaçır-mak.
κουνουστώ «συναναστρέφομαι» < konuş-mak.
κουρδίζουμι «καλλωπίζομαι» < kur-mak.
κουσεύου «τρέχω» < koş-mak.
ουιδίζου, ουδίζου, ουζδίζου «ταιριάζω» < uy-mak.
ουνδώ «ελπίζω» < um-mak.

69. Steuerwald, σ. 1013.

70. DS, σ. 3794.

ουρατώ «καταφέρνω με δυσκολία» < oğra-mak.
 σουφατίζου «σοβαντίζω» < siva-mak.
 ὄαστίζου «σαστίζω» < şaş-mak.
 τσαπαλίζου «τσαπίζω» < çapala-mak.
 ὄακατίζουμι, ζακατίζουμι «παρεξηγιέμαι» < çak-mak.
 ὄατίζου «τσατίζω, εκνευρίζω» < çat-mak.
 φικιρλίζουμι «υποψιάζομαι» < fikirilen-mek.

Οι λέξεις τουρκικής προέλευσης ανέρχονται σε 495 και αποτελούν το πολυπληθέστερο στρώμα δανείων λέξεων στο ιδίωμα (48,5% του συνολικού αριθμού των δανείων). Ως λέξεις τουρκικής προέλευσης θεωρούμε τις λέξεις που πέρασαν άμεσα από την τουρκική στο ιδίωμα, άσχετα από την αρχική τους προέλευση. Είναι αξιοσημείωτο ότι το μεγαλύτερο μέρος των τουρκικών λέξεων του ιδιώματος προέρχονται από την αραβική (αζάζ < τουρκ. *âza* < αραβ. *adâ*⁷¹, νιζάμπς < τουρκ. *nizam* < αραβ. *nizâm*⁷², μουχτάρ'ς < τουρκ. *muhtar* < αραβ. *muhtâr*⁷³ κ.λπ.) και την περσική (τσιρέχ' < τουρκ. *çeyrek* < περσ. *çârgek*⁷⁴, τινγέλ' < τουρκ. *çengel* < περσ. *çengâl*⁷⁵, μουρδάρ'ς < τουρκ. *murdâr* < περσ. *murdâr*⁷⁶, κ.λπ.

Οι τουρκισμοί του ιδιώματος αντιπροσωπεύονται στις περισσότερες γραμματικές κατηγορίες· από την άποψη αυτή διακρίνονται από τα δάνεια από άλλες γλώσσες που είναι κατά κανόνα ουσιαστικά και επίθετα.

Όσον αφορά τη γεωγραφική κατανομή των τουρκισμών σημειώνουμε πως το μεγαλύτερο μέρος από αυτούς το βρίσκουμε στην κοινή νεοελληνική, ενώ οι περισσότεροι από τους υπόλοιπους απαντούν και σε άλλα ελληνικά ιδιώματα.

Μια συστηματική όμως και λεπτομερειακή αντιπαράβολή των τουρκισμών του ιδιώματος με αυτούς της κοινής νεοελληνικής και άλλων νεοελληνικών ιδιωμάτων θα ήταν δυνατή και σκόπιμη μόνο μέσα στα πλαίσια μιας ευρύτερης εργασίας με αντικείμενο τους τουρκισμούς στα βόρεια ιδιώματα σε σύγκριση με τους αντίστοιχους της κοινής, των άλλων ιδιωμάτων αλλά και των άλλων βαλκανικών γλωσσών. Στην εργασία αυτή θα μπορούσαν να εξεταστούν και οι φωνητικές ιδιαιτερότητες των λέξεων τουρκικής προέλευσης του ιδιώματος καθώς και τα προβλήματα που παρουσιάζουν κατά την φωνητική και μορφολογική τους προσαρμογή. Είναι αυτονόητο ότι σε ένα παρό-

71. Šcaljić, *Turcismi*, σ. 106.

72. Šcaljić, *Turcismi*, σ. 494.

73. Šcaljić, *Turcismi*, σ. 470.

74. Šcaljić, *Turcismi*, σ. 167.

75. Šcaljić, *Turcismi*, σ. 171.

76. Šcaljić, *Turcismi*, σ. 475.

μοιο έργο θα πρέπει να λάβουμε σοβαρά υπόψη και τα –δυστυχώς περιορισμένα– δεδομένα των βαλκανικών τουρκικών διαλέκτων. Στην παρούσα εργασία γίνεται παραπομπή σε τουρκικούς διαλεκτικούς τύπους που απαντούν στη βαλκανική μόνο στις περιπτώσεις που αποτελούν τα άμεσα έτυμα αντίστοιχων τουρκισμών του ιδιώματος (πβ. *χουσιμκάρ* 'ς από διαλ. *hizmekâr* και όχι από το *hizmetkâr*).

Οι τουρκισμοί καλύπτουν μια ευρεία κλίμακα σημασιολογικών κατηγοριών, πιο έντονη όμως είναι η παρουσία τους στις ακόλουθες κατηγορίες:

ενδυμασία:	<i>αλατζάς, αστάϙ', βινίϙ', βουχαϙά, γιλέκ', δαλαγάν', κατ'φές, κουμπτόας, κουστέκ', παλάσκα, πισλί, πιστιμάλ', πουλά, σιρίκ', σουτάϙ', θαιάκ', θαλάκ', θάλβαρα, τζουνές, τσαμανδάν', φιοιτζές κ.λπ.</i>
τροφή:	<i>βαδουρτή, βλιγούϙ', βουρασί, ζαϊρές, κατσαμάκ', μακρινάνα, παστραμάς, πατδάς, πουμβάρα, σιρβέτ', σ'μίθ' κ.λπ.</i>
κατοικία:	<i>αμβάϙ', βουχαρί, βουχάϙ', γουργάν', γισές, γουβές, δάμ', δ'βάϙ', δ'λάπ', καλκάν', κανάτ', νουδάς, ουτζάκ', ουτζακλίκ', τσίτα, τιορτσιβές, τσατμάς κ.λπ.</i>
σκεύη-εργαλεία:	<i>αργιλές, βαρδάκ', βαλδάς, βραγάτϙ', γιογέφ', γούμ', ζαφράτϙ', ζουμβάς, καζμάς, καλέμ', καμτδίκ', κανδάκ', κούπ', τέντζιορ'ς, τζιτζβές, τζιτζβιλούκ', τσανάκ', τσατδάκ', φιλτζάν', χαβάν' κ.λπ.</i>
διοίκηση:	<i>αζάς, βιχτοής, καρακόλ', κασαπάς, μιδούρ'ς, μονχάρ'ς, νιζάμπς, ταξιδάρ'ς, τσαούς κ.λπ.</i>

Η γενικότερη υποχώρηση των διαλεκτικών στοιχείων γίνεται ιδιαίτερα αισθητή, όταν εξετάζουμε τους τουρκισμούς, γιατί συνδέονται με μορφές διοίκησης και πολιτισμού που ανήκουν πια στο παρελθόν. Οι περισσότερες από τις λέξεις τουρκικής προέλευσης που ανήκουν σε σημασιολογικές κατηγορίες όπως διοίκηση και ενδυμασία έχουν το χαρακτηρισμό ιστορισμών ακόμη και στο λεξιλόγιο των πιο ηλικιωμένων.

Η τουρκική επίδραση όμως δεν περιορίζεται μόνο στο λεξιλόγιο. Στο ιδίωμα απαντούν τα ακόλουθα παραγωγικά επιθήματα:

-τζής (-ci⁴): *βουατζής, βγουλτζής* κ.ά. (βλ. σ. 104).

-λής (-li⁴): *βισαλής, καυμακλής* κ.ά. (βλ. σ. 125).

-λίλ' (-lik⁴): *βαταλίλ', μαγειρολίλ'* κ.ά. (βλ. σ. 113).

Είναι γνωστό ότι τα μορφήματα αυτά τα βρίσκουμε όχι μόνο στην κοινή και στα περισσότερα νεοελληνικά ιδιώματα, αλλά και σε όλες τις βαλκανικές γλώσσες⁷⁷.

77. Sandfeld, *Linguistique balkanique*, σ. 92.

Στις λέξεις *βαχτσιβαντζής*, *μαναφλουτζής*, *μουζαβιρλής* και *τδουρουκλίδ'κους* γίνεται χρήση πλεοναστικών παραγωγικών επιθημάτων. Η παρουσία παρόμοιων μορφημάτων είναι γνωστή και σε τουρκικές διαλέκτους⁷⁸. Η λ. *βαχτσιβαντζής* ανάγεται στο τουρκ. *bahçivan*ci (*bahçivan* + *-ci*). Κατά πάσα πιθανότητα και οι λέξεις *μαναφλουτζής*, *μουζαβιρλής* και *τδουρουκλίδ'κους* προέρχονται από αμάρτυρους τουρκικούς διαλεκτικούς τύπους *munafıklıkci, *müzennirli και *çirüklü που χρησιμοποιούνται στη θέση των *munafık*, *müzennir* και *çirük* της κοινής τουρκικής.

Τουρκικές επιδράσεις στο επίπεδο της φωνολογίας δεν έχουμε. Στη λέξη *δαϊλέκ'*, που προέρχεται από το τουρκ. *daylık*, η προσπάθεια να αποδοθεί το κλειστό τουρκικό *i* [ɛ] υποδηλώνεται με την έλλειψη ουράνωσης του επόμενου ληκτικού συμφώνου *κ*.

---

78. Nemeth, σ. 79.

ΛΕΞΕΙΣ ΣΛΑΒΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

Ουσιαστικά

αβραιά «1) πρασιά, 2) νεαρά φυτά που προορίζονται για μεταφύτευση» < βουλγ. vrag, onrag¹, πβ. και αρωμ. avrag, vrag «sillon»².
άζβους «ασβός» < πσλβ. jazvъ «χοιρογούλλιος», ρωσ. jazvo³.
αλτῶσινα «ποικιλία κόκκινων σταφυλιών», *αλτῶσῶσινα* «ποικιλία σταφυλιών με μικρές μαύρες ρώγες» < βουλγ. lisičina «είδος κοκκινωπού σταφυλιού»⁴.
αραβούσ', *ραβούσ'* «ξύλο στο οποίο χάραζαν με εγκοπές την ποσότητα γάλακτος» < βουλγ. rabuš, σερβοκρ. rābuš⁵.
αστρέχα «το γείσο της στέγης από όπου τρέχει το νερό της βροχής» < πσλβ. strǣha «στέγος», βουλγ. streha, σερβοκρ. strēha⁶.
βέμβιλ', *βέμβιλ'* «ιλαρά» < σλαβ. pepel «στάχτη»⁷.
βίδρα «βίδρα» < πσλβ. vьdra «ενυδρίς», βουλγ. vidra, σερβοκρ. vīdra⁸.
βίρανας «μέρος στο ποτάμι όπου μαζεύεται πολύ νερό» < *viraga < vir + κατάλ. -aga⁹.
βιρβέρα «σκίουρος» < *ververa, πβ. βουλγ. ververica¹⁰ (< *ververa + υποκορ. -ica) ή venera.
βιρβιρίτα «σκίουρος» < πσλβ. vьverica «sciurus», βουλγ. ververica¹¹.
βιρός, *νιβουρός*, *νουβιρός*, *ουβιρός*, *ουβριός* «δίνη που σχηματίζεται σε σημείο που ο ποταμός είναι βαθύς» < πσλβ. vьrъ «δίνη», βουλγ. vir, σερβοκρ. vīr¹².
βλάσ' «χόρτο με φαρδύ φύλλο» < βουλγ. vlas «μαλλί», σερβοκρ. žàbli vlàs

1. BER I, σ. 179.

2. Papahagi, *Dictionarul*, σ. 245.

3. Meyer, *Neugr. Studien II*, σσ. 26-27. Όλοι οι παλαιοσλαβικοί τύποι είναι παρμένοι από το *Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum* του Fr. Miklosich.

4. BER III, σ. 422.

5. Scărlătoiu, *Relații lingvistice*, σ. 101.

6. Meyer, *Neugr. Studien II*, σσ. 13-14.

7. Ανδριώτης, *ΕΛ*, σ. 270.

8. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 20· BER I, σ. 144.

9. Miklosich, *Stammbildungslehre*, σ. 281.

10. BER I, σ. 134.

11. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 18.

12. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 49· BER I, σσ. 150-151.

- «Callitriche vernalis»¹³.
βλαῖᾶν ' «πολυετές φυτό με χνουδατό φύλλο» < βουλγ. vlasjan «τριχωτός»,
 πβ. και σερβοκρ. vläsipica «είδος χόρτου»¹⁴.
βόμυρας, βάμυρας, βέμυρας «1) βρικόλακας, 2) ζωηρό παιδί» < σλβ.
 *vorygъ «βαμπίρι»¹⁵.
βούζ ' «θάμνος με φύλλα φαρδιά και καρπό μαύρο και μικρό» < βουλγ.
 bǎz¹⁶, ρωσ. διαλ. buz.
βούνγαρας, βουνγουῶ ' *βούνγρα* «σκουλήκι που ζει στο δέρμα των γιδιών και
 των αγελάδων και δημιουργείται από το στίμπημα του *στρέζλα*» < βουλγ.
 vǎgre, σερβοκρ. ùgar¹⁷.
βούργαρους «1) βούλγαρος, 2) άντρας με κόκκινα μάγουλα, 3) κακός» <
 βουλγ. bǎlgarin¹⁸.
βρέζ ' «μονοκάλαμο χόρτο που φυτρώνει σε υγρά μέρη» < βουλγ. vnež «το στέ-
 λεχος φυτών όπως το κολοκύθι, το καρπούζι κ.λπ.»¹⁹.
βρονκόλακας «βρικόλακας» < βουλγ. vǎrkolak²⁰.
babítōuη «1) πήλινο δοχείο με χειρούλι, 2) πήλινη κανάτα για κρασί» < σερ-
 βοκρ. bābica²¹, υποκορ. του baba.
babóra «παχύ έντερο του γουρουνιού, γεμάτο με εντόσθια και μυρωδικά» <
 σλαβ. *babuga < βουλγ. baba «χοιρινό λουκάνικο»²².
bábuη «1) γριά, 2) *babóra*» < σλβ. baba, βουλγ. baba «1) γριά, 2) χοιρινό
 λουκάνικο»²³.
babouῶ ' «1) μικρό τσουνάλι, 2) μικρή κατσαρόλα, 3) μτφ. κοντός άνθρωπος ή
 ζώο» < σλαβ. *babuga, ρωσ. baburka «φλιτζάνι»²⁴.
bábuōka «κασίκι καχεκτικό με φουσκωμένη κοιλιά», *bárbouōka* «καχεκτικό
 ζώο» < βουλγ. babuška «άρρωστο πρόβατο», σερβοκρ. bābuška²⁵.
baždabítca, baždabítō ' «ακροχορδών» < βουλγ. bradavica, σερβοκρ. brāda-
 vica²⁶.

13. Skok, τ. 3, σ. 550.

14. Skok, τ. 3, σ. 609.

15. BER I, σ. 117.

16. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 19· BER I, σ. 97.

17. Τζιτζιλής, *Ανάλεκτα ετυμολογικά*, σσ. 108-109.

18. BER I, σ. 99.

19. BER I, σ. 185· Mladenova, *Zametki*, σ. 16.

20. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 20.

21. Skok, τ. 5, σ. 82.

22. ESSJa 1, σ. 105.

23. Gerov, τ. 1, σ. 17.

24. ESSJa 1, σ. 114.

25. ESSJa 1, σ. 115.

26. BER I, σ. 72· Filipova - Bajrova, *Bǎlgarskite dumi*, σ. 167.

- βάιους* «ο θείος» < βουλγ. baj²⁷.
- βάρα* «1) γούρνα με νερό, 2) μέρος βαθύ που κρατάει νερό» < βουλγ. bara, σερβοκρ. bāra²⁸.
- βάσνα* «κομμάτι γης από κληρονομιά» < πολβ. baština «hereditas», βουλγ. baština, σερβοκρ. baština²⁹.
- βέλα* «κάτασπρη προβατίνα», *βέλου* «άσπρο σκυλί ή πρόβατο» < πολβ. бѣлъ «λευκός» βουλγ. bjal, διαλ. bel³⁰ «άσπρος».
- βέστρα*, *πέστρα* «ασπρόμαυρη γίδα» < πολβ. pbstrъ «bunt, various», βουλγ. pāstār, σλοβεν. pester³¹.
- βίκας* «αρσενικό βόδι» < πολβ. byкъ, βουλγ. bik, σερβοκρ. bīk «Stier»³².
- βίσκα*, *βίτσα* «παιδικό παιχνίδι» < βουλγ. biška «γουρουνί»³³, πβ. και αρωμ. bišcā «épi de maïs... qui est considéré comme cochon dans les yeux d'enfants»³⁴.
- βλάνα* «1) κομμάτι τυρί, 2) χωμάτινος σβώλος, 3) πελεκημένο σανίδι για τα μαντριά, 4) πελεκούδι» < βουλγ. blana, σερβοκρ. blāna³⁵.
- β'λίτσα* «τόπος με άσπρο χώμα» < βουλγ. belica, σερβοκρ. bjelica «είδος χώματος»³⁶.
- βλούχους* «έντομο που τρώει χόρτα και καρπούς» < πολβ. рлѣхъ «glis», βουλγ. plāh³⁷.
- βόλτσα* «πίτα, ψωμί που έμεινε άψητο», *βόντσα* «1) πήλινο ταψί για πίτα, 2) μικρός φούρνος» < βουλγ. podnica «Ofen», πβ. και αρωμ. bōndzā «four de campagne»³⁸.
- βόσνα* «χωμάτινος σβώλος με χόρτα επάνω» < σερβοκρ. būs, būsēn³⁹.
- βούβα* στη φρ. *ψείρα βούβα* «μεγάλη φτώχεια» < βουλγ. buba, σερβοκρ. bŭba «μεταξοσκώληκας»⁴⁰.
- βουζάνα* «1) όνομα γυναικείο, 2) όνομα όμορφης αγελάδας» < βουλγ. Božana⁴¹.

---

27. BER I, σ. 26.

28. Meyer, *Neogr. Studien II*, σ. 43.

29. Meyer, *Neogr. Studien II*, σ. 43.

30. Meyer, *Neogr. Studien II*, σ. 43.

31. Meyer, *Neogr. Studien II*, σ. 50.

32. Meyer, *Neogr. Studien II*, σ. 44.

33. BER I, σ. 51.

34. Mladenova, *Zametki*, σ. 9.

35. BER I, σ. 54.

36. BER I, σ. 108· Skok, τ. 1, σ. 152.

37. Mladenov, σ. 431.

38. Meyer, *Neogr. Studien II*, σσ. 51-52.

39. BER I, σ. 92.

40. BER I, σ. 85· Skok, τ. 1, σ. 223.

41. BER I, σ. 60.

- βουιάτα, γουιάτα* «υπόστεγο» < σλβ. *rojata* «testum», βουλγ. *rojata*⁴².
βραβρούσκα «καρπός τξαρνικιάς» < βουλγ. *bǎrbuška* «το περίττωμα μικρού ζώου», πβ. και βουλγ. *brabonka* «1) καρπός μουριάς, 2) το περίττωμα μικρού ζώου»⁴³.
βράτ'μους «ο φίλος του γαμπρού» < βουλγ. *brat*, σερβοκρ. *bratim* «confrater, sodalis»⁴⁴.
βριάνα «ποταμήσιο ψάρι» < βουλγ. *mrgjana*, διαλ. *mrena*⁴⁵.
βρούσγκλου, βρούσγκλους, βρούσγκλα, βρούσγκου «ο κισσός», *βρούσγκλάν'* «η πρασινάδα που βγαίνει πάνω στις πέτρες» < βουλγ. *bršljan*, σερβοκρ. *bršljan*⁴⁶.
γρινδιά «χοντρό δοκάρι» < σλβ. *gręda*, βουλγ. *greda*, βουλγ. διαλ. *grinda*, σερβοκρ. *gręda*⁴⁷.
γαβτζά, γαβτδά «αγκαθωτό δέντρο» < *gvozdej* «καρφί»⁴⁸.
γλάν' «πράσινη κρούστα στην επιφάνεια του στάσιμου νερού» < βουλγ. διαλ. *gljan*⁴⁹.
γόρτσου «άγριο απίδι» < βουλγ. *gornica*⁵⁰.
γουδιταρας, γούστιρας «σαύρα» < βουλγ. *gušter*, σερβοκρ. *güšter*⁵¹.
γουδιταρίτσα, γουστιρίτσα «σαύρα» < βουλγ. *gušterica*, σερβοκρ. *güšterica*, *gu-starica*⁵².
γριδέλ' «κοπάδι από γουρούνια» < σερβοκρ. *krdelo*, σλοβακ. *krdel*⁵³.
διουδιούλα «πλεγμένη κούκλα καλαμποκιού» < βουλγ. *dudul*⁵⁴.
δίρα «ντορός» < σλβ. *dirja* «σχίσμα»⁵⁵, βουλγ. *dira*, πβ. και 'θήρα < ἄνθηρον.
δούρτ' «λιωμένο ρούχο» < βουλγ. *dǎrt*, σερβοκρ. *dřt* < *dera* «σχίζω»⁵⁶.
δραγάλα «1) δικράνι, 2) διχαλωτό ξύλο», *δραγάλας* «ψηλός» < *drǫgalъ, υποκορ. *drǫgъ* «δοκός», πβ. πολων. *draǰal* «ψηλός άνθρωπος»⁵⁷.

---

42. Mladenov, σ. 502.

43. BER I, σ. 33.

44. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 46.

45. Gerov, τ. 3, σ. 90.

46. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 46.

47. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 25.

48. Τζιτζιλής, *Ανάλεκτα ετυμολογικά II*, σ. 325.

49. BER I, σ. 248.

50. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 22· BER I, σ. 264.

51. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 24.

52. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 24.

53. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 23.

54. BER I, σ. 443.

55. BER I, σ. 396.

56. BER I, σ. 465.

57. Brückner, σ. 96.

- δράνγα* «ξύλινο όργανο με διχάλες στα άκρα του με το οποίο σταυρώνουν το διασίδι» < *dʀogъ > βουλγ. dŕäg, σερβοκρ. dŕuga⁵⁸.
- δρούγα* «μάλλινη αραιά κλωσμένη κλωστή» < σερβοκρ. dŕuga «fusus duplicandis filis»⁵⁹ < *dʀogъ > αρωμ. dŕugă «1) quenouille, 2) laine molle filée à l'envers, dont on tricote des bas»⁶⁰.
- ζάβουρου, ζάπουρου* «μεγάλη ζέστη» < βουλγ. zapoi⁶¹.
- ζαδνά, τζαδνά, σαδνά* «αργιόχορτα που βγαίνουν μέσα στο σιτάρι» < βουλγ. sadina⁶².
- ζάνδης, ζάνουζας, ζάνουτζας, ζάνουνας, ζώνατζους, ζώντζας* «εξάρτημα του αργαλειού με το οποίο σφίγγουν το αντί» < βουλγ. zapoz⁶³.
- ζαρόντσα* «εξώπορτα» < *zavornica, υποκορ. του zavorna⁶⁴ ή zavorec.
- ζβάρνα* «ζβάρνα» < σλαβ. brana⁶⁵.
- ζβάρνα* «υγρό που μένει μετά το βράσιμο του τυρόγαλου» < βουλγ. izvara, σλοβακ. zvara⁶⁶.
- ζβόρους* «κουβέντα» < βουλγ. zbor, σερβοκρ. zbor⁶⁷.
- ζδράν'* «ρούχο» < βουλγ. sdran μετοχή του sdera «σχίζω», πβ. dripi «ρούχα» < dera «σχίζω»⁶⁸.
- ζιλ'νά, τζιλ'νά* «δέντρο που μοιάζει με ελιά, αλλά το φύλλο του είναι πιο μικρό» < σλβ. zelenъ «πράσινος», βουλγ. διαλ. zelen «ένα φυτό»⁶⁹.
- ζμαρδαλά, ζβαρδαλά', ζβαρδαλά* «είδος θάμνου, το χουσόξυλο» < βουλγ. smŕadel «άσχημη μυρωδιά», smradljak «Rhus cotinus», σερβοκρ. smrdijelj «drvo trišlja»⁷⁰.
- ζμέτ'* «αδύνατο ζώο ή άνθρωπος» < σλβ. izmetъ «ejectamentum», βουλγ. izmet > αρωμ. azmet «débile; rabourgi; livide; foireux», που ο Papahagi λαθεμένα παράγει από το τουρκ. azimet «ânesse stérile»⁷¹.
- ζάβα, τζάβα* «μεγάλος βάτραχος» < σλβ. žaba «είδος βατράχου», βουλγ. žaba, σερβοκρ. žaba⁷².

58. BER I, σ. 434.

59. Skok, τ. 1, σ. 445.

60. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 502.61. BER I, σ. 605· Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 27.

62. Gerov, τ. 5, σ. 108.

63. Mladenova, *Zametki*, σ. 7.64. Τζιτζιλής, *Μακεδονικά ετυμολογικά II*, σ. 435.65. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 56.

66. BER II, σ. 19.

67. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 28.

68. BER I, σ. 428.

69. Mladenova, *Zametki*, σ. 14.

70. Skok, τ. 3, σ. 294.

71. BER II, σ. 134.

72. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 27.

- ζ̂αβ̂νά «πρασινάδα στην επιφάνεια του στάσιμου νερού» < βουλγ. žabina⁷³.
 ζ̂αβ̂νόλ' «1) ζ̂αβ̂νά', 2) μανιτάρι που δεν τρώγεται», τζ̂αβ̂νόλ' «μικρή κούκλα
 καλαμποκιού που δεν έδεσε καρπό» < σερβοκρ. žàbnjāk⁷⁴.
 ζ̂άρα, ζ̂άϱ' «χόβολη» < βουλγ. žar, σερβοκρ. žār⁷⁵.
 καρκαλέτϑ' «ακρίδα» < βουλγ. skakalec⁷⁶.
 καρούτα «ξύλινη σκάφη» < σλβ. koryto⁷⁷.
 καστραβέτϑ' «αγγούρι» < βουλγ. krastavec, σερβοκρ. kràstavac⁷⁸.
 κλέτϑκας «αγκώνας» < βουλγ. klečka⁷⁹.
 κλέτϑους «αγκώνας» < βουλγ. *kleč⁸⁰.
 κ'νάβ' «κουνάβι» < βουλγ. kuna⁸¹.
 κόκουτας «πετεινός» < σλβ. kokotъ «αλέκτωρ», σερβοκρ. kòkòt, σλοβεν.
 kokot⁸².
 κόλινδρα, κόλινδρα «ό,τι πρόσφεραν οι νοικοκυρές στα παιδιά που έλεγαν
 κάλαντα», κόλινδα, κουλένδϑ' «1) κάλαντα Χριστουγέννων, 2) η παρα-
 μονή των Χριστουγέννων» < σλβ. kolęda < βουλγ. koleda, διαλ. kolen-
 da, σερβοκρ. kolëda⁸³.
 κόγγουλ', γόγγουλ' «παράσιτο σιταριού» < σλβ. kòkolb «nigella», βουλγ.
 διαλ. kòkol⁸⁴.
 κόπα «σωρός» < βουλγ. kopa, σερβοκρ. kòpa⁸⁵.
 κόσα, κόσα «1) πλεξούδα, 2) χοντρό ψωμωμένο στάχυ, 3) είδος σιταριού με
 πλατύ στάχυ» < σλβ. kosa «coma», βουλγ. kosa, σερβοκρ. kòsa⁸⁶.
 κουλινδρινίτσα, κουλινδρινίτσα, γουλινδρινή «ο κόκκινας, η ουρίτσα» < βουλγ.
 trān «αγκάθι», σερβοκρ. trñ⁸⁷.
 κουλάντσα, κουλάντζα, γουλάντσα «κουλαμάρα» < σλαβ. *koljanica, βουλγ.
 kolenica⁸⁸.
 κουπάνα, κουπάνά «ξύλινη σκάφη» < βουλγ. konanja, σερβοκρ. kòpanja⁸⁹.

73. BER I, σ. 520.

74. Mladenov, σ. 582.

75. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 28.76. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 27.77. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 30.

78. BER II, σ. 720.

79. BER II, σ. 443.

80. BER II, σ. 443.

81. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 36.82. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 32.83. Meyer, *Neugr. Studien II*, σσ. 32-33.84. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 18.

85. BER II, σ. 607.

86. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 34.87. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 60.88. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 33.89. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 33.

- κουσίτσα «πλεξούδα από κλωστές» < βουλγ. kosica⁹⁰.
- κουῖά «γεωργικό εργαλείο, κόσα» < σλβ. kosa «falx», βουλγ. kosa, σερβοκρ. kōsa⁹¹.
- κουῖτριάβα «είδος αγριόχορτου» < βουλγ. koštrjava⁹².
- κουτιλέτῶ' «η κλωστή, η θηλειά του μιταριού» < βουλγ. kutelec⁹³.
- κουτσέ' «ξύλινη κατασκευή όπου στεγνώνουν τα καλαμπόκια» < βουλγ. koček⁹⁴.
- κουτσιρός «1) κουτσέ', 2) μικρό κτίσμα για τα ζώα» < βουλγ. διαλ. kočer⁹⁵.
- κριτῶμάς «πλούσιο γέυμα στο τέλος της συγκομιδής» < σλβ. krčbma «potus inebrians», βουλγ. krčma, σερβοκρ. kṛčma⁹⁶.
- λαπουῖ' «1) χόρτο “φλόμος”, 2) δηλητηριώδες μανιτάρι», λαπούτα < βουλγ. διαλ. laruš⁹⁷ > αλβ. larušë, αρωμ. laruš.
- λιγαβέτῶ', λιγαβέτῶ' «είδος αγκαθωτού χόρτου» < βουλγ. ligavec⁹⁸.
- λουτῶάλα «μέρος που κρατάει νερό» < *Iočala < Ioča «τρύπα με νερό» + -ala⁹⁹.
- λάζγα «χώμα πηλώδες» < βουλγ. διαλ. lezga¹⁰⁰.
- λάχα «είδος δέντρου όμοιο με το πεύκο» < βουλγ. elha «το δέντρο Alnus glutinosa» (;)¹⁰¹.
- ματινίτσα «το ξινόγαλο που μένει μετά την παρασκευή του *βάτζου*» < βουλγ. mātenica¹⁰².
- μισίτσα «έντομο που τσιμπάει» < σλβ. mušica «σνίψ», βουλγ. mušica¹⁰³.
- μόλτσα «σκόρος» < βουλγ. molec, σερβοκρ. mōljac¹⁰⁴.
- μούζγα «μαύρο πηλώδες χώμα, ακατάλληλο για καλλιέργεια» < βουλγ. mǎzga, σερβοκρ. mezga¹⁰⁵.
- μουρῶακό «μέρος όπου αναβρῦζει νερό», μουρῶα' «κάτι πολύ λερωμένο», μουτῶακό, μουτῶακό, μουτῶαρά «μέρος που κρατά νερό» < βουλγ. mo-

90. BER II, σ. 564.

91. Meyer, *Neogr. Studien II*, σ. 34.92. Meyer, *Neogr. Studien II*, σ. 37.93. Δουγά-Παπαδοπούλου, *Ετυμολογικά Μακεδονίας*, σσ. 388-389.

94. BER II, σ. 687.

95. BER II, σ. 688.

96. Mladenova, *Zametki*, σ. 9.

97. BER III, σσ. 313-314.

98. BER III, σ. 393.

99. BER III, σ. 480.

100. BER III, σ. 348.

101. BER I, σ. 493.

102. Mladenov, σ. 314.

103. Meyer, *Neogr. Studien II*, σ. 43.104. Meyer, *Neogr. Studien II*, σ. 40.105. Scărlătoiu, *Relații lingvistice*, σ. 92.

- џар, σερβοκρ. mòčar¹⁰⁶.
 μουρτσόκ' «είδος μανιταριού» < σερβοκρ. smičak, ρωσ. smorčok¹⁰⁷.
 νουζίτσα «λουρί με το οποίο δένουν τα τσαρούχια» < βουλγ. nožica¹⁰⁸.
 παγάνα «παγίδα, καρτέρι» < σερβοκρ. roganja¹⁰⁹.
 πάδ', πάθ' «ξέφωτο» < σλβ. *padъ¹¹⁰.
 πάνγους «αράχνη» < βουλγ. pajäk, σερβοκρ. päük¹¹¹.
 πιπέλα «1) άγονο χωράφι, 2) χωράφι καλά οργωμένο» < βουλγ. pepel, σλοβεν. ropel, pepel «στάχτη»¹¹².
 πιστιριά, βιστιριά «σπηλιά σε βράχο» < σλβ. peštera «σπήλαιον», βουλγ. pēstera¹¹³.
 πόρτσους, πουρτσάδ', προντσάδ' «κριάρι για αναπαραγωγή» < βουλγ. prač, σερβοκρ. pŕč¹¹⁴.
 πουρκόβα, προνκόβα «κουβέρτα από γιδόμαλλο» < σλβ. rokronъ «περικάλυμμα», βουλγ. rokron, σερβοκρ. rokron¹¹⁵ > αλβ. rokronë, αρωμ. rocroană¹¹⁶.
 πουτόκ', βουτόκ' «μέρος όπου αναβρύζει νερό» < βουλγ. potok, σερβοκρ. pòtok¹¹⁷.
 προκάοπ' «ανάχωμα με το οποίο στρέφουν το νερό προς την κατεύθυνση που θέλουν» < σλβ. pŕčkorъ «fossa», βουλγ. pŕjakop¹¹⁸.
 πρότσαπου «1) ξύλο διχαλωτό που σφίγγει το σταβάρι με το κουντούρι, 2) μακρύ ξύλο με πανιά στην άκρη που το χρησιμοποιούν στο γάνωμα» < βουλγ. procap¹¹⁹.
 προνγι «σίδερο με το οποίο τεντώνουν το υφαντό» < βουλγ. pŕäg¹²⁰.
 ραγάζ', ρουγάζ' «υδροβίο φυτό με το οποίο πλέκουν καλάθια» < σλβ. rogozъ «πάπυρος», βουλγ. rogoz, σερβοκρ. rògoz¹²¹.
 ραγάλ', ρουγάλ', αργάλ' «το δόντι της τζουγκράνας, της τσάπας» < *rogal,

106. Gerov, τ. 3, σ. 84· Skok, τ. 2, σ. 449.

107. Mladenova, *Zametki*, σ. 15.

108. Scărlătoiu, *Relații lingvistice*, σ. 61.

109. Meyer, *Neogr. Studien II*, σ. 49.

110. Scărlătoiu, *Relații lingvistice*, σ. 88.

111. Meyer, *Neogr. Studien II*, σ. 49.

112. Meyer, *Neogr. Studien II*, σ. 49.

113. Meyer, *Neogr. Studien II*, σ. 44.

114. Meyer, *Neogr. Studien II*, σ. 53.

115. Meyer, *Neogr. Studien II*, σ. 52.

116. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 870.

117. Mladenov, σ. 498.

118. Gerov, τ. 4, σ. 35.

119. Gerov, τ. 4, σ. 318.

120. Meyer, *Neogr. Studien II*, σ. 52.

121. Meyer, *Neogr. Studien II*, σ. 53.

- πβ. πολων. rogal «κουλούρι», υποκορ. του rog «κέρατο»¹²².
 ραγαλάνους «λάρυγγας του γουρουνιού < βουλγ. gārklan¹²³.
 ραγατζάργα, ραγατδάργα, ρουγατζαράιοι, λαγατζάργα, λουγατζάργα «καρ-
 ναβάλια της Πρωτοχρονιάς» < βουλγ. rogač, σερβοκρ. rōgāč¹²⁴.
 ράμκα «ξύλινο πλαίσιο πάνω στο οποίο στεγνώνουν τον καπνό» < βουλγ.
 ramka¹²⁵.
 ράστ' «1) ανάστημα, 2) σχέδιο, σχήμα» < πσλβ. rastъ «statura», βουλγ.
 räst¹²⁶.
 ρέδ', αρέδ' «1) ο θύσανος του καλαμποκιού, 2) υφαντό σχοινί με το οποίο
 δένουν το ζωνάρι» < βουλγ. resa, σερβοκρ. résa¹²⁷.
 ρόπουτους «υπόκωφος κρότος» < βουλγ. ropot, σλοβεν. ropot κ.λπ.¹²⁸.
 ρούχου «ρούχο» < πσλβ. ruho «vestis», βουλγ. ruho, σερβοκρ. rüho¹²⁹.
 σάλμα, σάλουμα «στέλεχος βρίζας» < βουλγ. slama, σερβοκρ. slāma¹³⁰.
 σιγραβέττους «λεπτό χιόνι» < βουλγ. sugrašica, σερβοκρ. sùgradica¹³¹.
 σίντσα «μικρό και αδύνατο πουλί» < πσλβ. sinica, βουλγ. sinica «το πουλί
 Parus coeruleus»¹³².
 σλότα «χιονόνερο» < πσλβ. slota «hiems», βουλγ. slota, σερβοκρ. slōta¹³³.
 σόπ' «στόμιο από φτῆλ'» < βουλγ. sop¹³⁴, πβ. και αλβ. sop¹³⁵.
 σουρβάλα, σουρουβάλα «νερό που τρέχει από ψηλά» < sъ + vel, πσλβ. valъ
 «unda»¹³⁶.
 στάβα «θημωνιά» < βουλγ. stava¹³⁷.
 στούμβους «γουδοχέρι» < πσλβ. stopa, βουλγ. stāmp¹³⁸.
 στρέγλα, στρέγλας «οίστρος» < βουλγ. sträkel, σερβοκρ. štr̥kāl¹³⁹.
 ὄμάϑ' «ξερόφυλλα βελανιδιάς, οξιάς» < βουλγ. διαλ. šumar «φυλλωσιά»¹⁴⁰.

122. Brückner, σ. 460.

123. BER I, σ. 288.

124. Mladenov, σ. 562.

125. Τζιτζιλής, *Μακεδονικά ετυμολογικά*, σ. 442.

126. Mladenov, σ. 557.

127. Mladenov, σ. 560.

128. Mladenov, σ. 563.

129. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 55.130. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 55.131. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 29.

132. Mladenov, σ. 580.

133. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 58.

134. Gerov, τ. 5, σ. 220.

135. Meyer, *AlbEW*, σ. 111.136. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 57.

137. Gerov, τ. 5, σ. 249.

138. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 59.139. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 60.

140. Gerov, τ. 5, σ. 588.

- τζαδίλα, τσαδίλα «1) αραιό ύφασμα με το οποίο στραγγίζουν το τυρί, 2) υφαντή πετσέτα με την οποία τυλίγουν το ψωμί» < βουλγ. cedilo, σερβοκρ. cèdilo¹⁴¹.
- τζιράπ' «παλιό δοχείο ή κομμάτι από σπασμένη στάμνα όπου βάζουν το νερό για τις κότες» < σλβ. čr̥pъ «testa» < αρωμ. čireap «four, fournaise»¹⁴².
- τζιρονά, τζιρονά, τζιρονά, τζιρονά «κορομηλιά» < τζιρονά' < *čъpnikъ (< čъpnъ + -ikъ) πβ. τσεχ. černica (*čъpnica < *čъpnъ + -ica) «είδος δαμάσκηνου»¹⁴³.
- τρούμπα «δέμα από νήματα» < σλβ. troyba, βουλγ. treba «τόπι υφάσματος»¹⁴⁴.
- τσέλιγκας «τσέλιγκας» < σλβ. čelъnikъ, βουλγ. čelnik, σερβοκρ. čelnik¹⁴⁵.
- τσιρονά, τσαρονά, τσουρονά «είδος βελανιδιάς» < βουλγ. černok «Pinus laricio»¹⁴⁶ > αλβ. çernok «Quercus pinnatifida»¹⁴⁷.
- φτουράκ, φτουράκα «γουρούνη που μόλις έχει σταματήσει το θηλασμό» < βουλγ. vtorak¹⁴⁸.
- χουλέβ' «μάλλινο ύφασμα που το τυλίγουν στους μηρούς» < σλβ. holeva «calceus», σερβοκρ. διαλ. hōljeva¹⁴⁹.
- χράσπα «1) άνοιγμα στη γη από ξηρασία, 2) ξύλο ξερό γεμάτο τρύπες», χράπα «γούρνα» < βουλγ. hr̥pa «λαγκούβα»¹⁵⁰.
- χρούπα «1) σπυριά με πύο στα κεφάλια μικρών παιδιών, 2) κούτσουρο γεμάτο τρύπες» < σλαβ. *hr̥pъ > αρωμ. hrupă «échauboulure»¹⁵¹.

Επίθετα

- βλασάτους «για μαλλί, καλής ποιότητας» < σλβ. vlasatъ «πολύκομος», βουλγ. vlasat¹⁵².
- βρούχαβους «1) χαλαρός, 2) αραιός, 3) φιλάσθενος» < βουλγ. buhav, σερβοκρ. bühav¹⁵³.

141. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 61.

142. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 442.

143. ESSJa, τ. 4, σ. 152.

144. Gerov, τ. 5, σ. 374.

145. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 61.

146. Gerov, τ. 5, σ. 546.

147. Čabej, *Studime Etimologjike*, τ. 3, σ. 6.

148. BER I, σ. 197.

149. Skok, τ. I, σ. 678.

150. Gerov, τ. 5, σ. 509.

151. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 665.

152. BER I, σ. 162.

153. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 45, 46.

- γόλαβους «γυμνός» < πσλβ. гоїѣ «γυμνός», βουλγ. гої¹⁵⁴.
 γουῶαβους «για δαμάσκηνα, με μακρουλό λαιμό και χοντρή βάση» < βουλγ. гушав¹⁵⁵.
 δουμουῶαρ'κους «(για ζώα) ήσυχος» < βουλγ. домошар «σπιτόγατος»¹⁵⁶, πβ. και αρωμ. dumušar και dumušarcu «casanier, tranquille; doux; bénin; innocent», που ο Papahagi το παράγει από το βουλγ. domašar¹⁵⁷.
 ζούδαβους «αδύνατος και ζαρωμένος» < βουλγ. žudav¹⁵⁸.
 λάβαβους «1) χαλαρός, 2) νωθρός» < βουλγ. labav¹⁵⁹.
 πρέτῶκους «σβέλτος και νευρικός, σφιχτός» < *prečko < prečkam «εμποδιζω»¹⁶⁰.
 ρέχαβους «αραιός» < βουλγ. rehav¹⁶¹.
 ρουγάτῶ'κους «για κασίκι ή πρόβατο που δεν πέτυχε ο ευνουχισμός του και παραμένει βαρβάτο» < βουλγ. rogač, серβοкр. p̃gãč¹⁶².
 ρούδους «1) (για μαλλί) κοντός και εκλεκτής ποιότητας, 2) (για πρόβατο) με μαλλί εκλεκτής ποιότητας» < βουλγ. rud, серβοкр. rŭd¹⁶³.
 σίβους «γκρίζος» < πσλβ. сивѣ «σποδοειδής», βουλγ. siv, серβοкр. sŭv¹⁶⁴.
 σάαρανῶους «1) (για παιδί) λιγόφαγος, 2) (για αντικείμενο) με άσχημη εμφάνιση» < πσλβ. skareѣѣ «αηδής, αισχρός», тσεχ. škaredý¹⁶⁵.
 στρίβας «αυτός που έχει χτύπημα (για μεταλλικά ή πήλινα δοχεία)» < βουλγ. štãrb¹⁶⁶.
 ῶουῶκαβους «αργοκίνητος» < βουλγ. šiškan «παχύσαρκος»¹⁶⁷.
 τσιπρουβιζ'κους, τῶουπρουβιζ'κους, τῶούπραβους, τῶούπρουβους «με μικρές ρώγες» < βουλγ. cipav «1) με μικρή μύτη, 2) με μικρά κέρατα», серβοкр. cipa «προβατίνα με μικρές ρώγες»¹⁶⁸.
 χραπούτας «μαζεμένος, ζαρωμένος» < βουλγ. hъrbet¹⁶⁹.

154. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 22.

155. BER I, σ. 297.

156. BER I, σ. 410.

157. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 508.

158. BER I, σ. 556. Η προσπάθεια της Mladenova (Iz leksičeskih balkanizmov, σ. 67) να παραγάγει το žudav από το ελλην. ζούδι δεν είναι πειστική.

159. BER 3, σ. 261.

160. Mladenova, *Zametki*, σ. 10.

161. Mladenov, σ. 560.

162. Mladenov, σ. 562.

163. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 54.

164. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 57.

165. Machek, σ. 611.

166. Mladenova, *Zametki*, σ. 11.

167. Gerov, τ. 5, σ. 583.

168. ESSJa, τ. 4, σ. 115.

169. Gerov, τ. 5, σ. 511.

χρούπαβους «με χρούπες» < βουλγ. *hъrbav*¹⁷⁰.

Ρήματα

βρουξάλνω «φρυγανίζω» < βουλγ. *părža*, σερβοκρ. *pržiti*¹⁷¹.

γραχατίζου «φλυαρώ ακατάσχετα» < βουλγ. *grohotja*, σερβοκρ. *grohōtati*¹⁷².

γριζάλνούμι «γκρινιάζω» < βουλγ. *grīza*, ρωσ. διαλ. *grīza* «φιλονεικία»¹⁷³.

ζακατίζου «κρύβω» < βουλγ. *zakātam*¹⁷⁴.

ζαρίζου, *ζαρίζου* «βλέπω με δυσκολία» < βουλγ. *zjarvam*, *zarna*¹⁷⁵.

κλικουτώ, *κλουκουτώ* «1) ρήμα που χρησιμοποιείται για να αποδώσει θόρυβο από μετακίνηση υγρών σε δοχεία, 2) δεν μιλώ καθαρά» < σλβ. *klokotati* «κοχλάζειν», βουλγ. *kljukam*¹⁷⁶.

λουτζιάζου «ανακατεύω, μπερδεύω» < βουλγ. *lozja*¹⁷⁷.

μουραλώ «(για κριάρι) οχεύω» < σλβ. *mъkati* «coire», σερβοκρ. *mъkati*¹⁷⁸.

πουρτσάλνούμι «βρίσκομαι σε οργασμό» < βουλγ. *părčam se*, σερβοκρ. *pъcati se*¹⁷⁹.

τσιρνιάζου, *τσαρνιάζου* «μαυρίζω από το πολύ κρύο» < βουλγ. *čeren*¹⁸⁰.

Οι λέξεις σλαβικής προέλευσης ανέρχονται σε 173 και αποτελούν το 16% του συνολικού αριθμού των ξένων λέξεων.

Το μεγαλύτερο μέρος των σλαβικών δανείων είναι ουσιαστικά· ο αριθμός των επιθέτων είναι μικρός (18) και ακόμα πιο μικρός είναι ο αριθμός των ρημάτων (10).

Από την άποψη της γεωγραφικής κατανομής οι λέξεις της κατηγορίας αυτής διακρίνονται σε:

α) λέξεις που απαντούν και στην κοινή (*άζβους*, *βίδρα*, *ζβάρνα*, *κ'νάβ'*, *παγάνα*, *ρούχου*, *στρέχα*),

β) λέξεις που απαντούν μόνο στο εξεταζόμενο ιδίωμα (*babόρα*, *babούϞ'*, *γραχατίζου*, *ζμέτ'*, *κουτιλέτϞ'*, *λάζγα*, *ράστ'*, *σκάρανδους*, *φτουράϞ'*, *χράπα*, *χρούπαβους*),

γ) λέξεις που απαντούν και σε άλλα ιδιώματα (*βίκας*, *βριάνα*, *γουστια-*

170. Gerov, τ. 5, σ. 511.

171. Mladenov, 539.

172. BER I, σ. 285.

173. ESSJa, τ. 7, σ. 161.

174. Malingudis, *Lehnwörter*, σ. 61.

175. BER I, σ. 671.

176. BER II, σ. 483.

177. BER III, σ. 459.

178. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 39.

179. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 53.

180. Meyer, *Neugr. Studien II*, σ. 61.

ρίτσα, ζάβα, καστραβέτῶ, κόνγουλ', ραγάξ', ρούδους, μουρκαλώ κ.λπ.). Οι περισσότερες λέξεις σλαβικής προέλευσης του ιδιώματος ανήκουν στην κατηγορία αυτή.

Το μεγαλύτερο μέρος των σλαβικών δανείων ανήκουν στις ακόλουθες σημασιολογικές κατηγορίες:

- πανίδα: άζβους, βίδρα, βιοβέρα, βιοβιρίτσα, βούνγουρας, babούσκα, βέλα, βέστρα, βίκας, βλούχους, βριάνα, γούστιαρας, γουστιαρίτσα, ζάβα, καρκαλέτῶ, κ'νάβ', κόκουτας, μισίτσα, μόλτσα, πάνγους, πουρτῶάδ', στρέγλας, σίντσα, φτουράκ'.
- χλωρίδα: αβραιά, βλάσ', βλαδῶν', βούξ', βρέξ', βραβρούσκα, βρού-δγλου, γαβτζά, γλῶν', γόρτσου, ζαδῆνά, ζιλ'νά, ζμαρδαλά, ζαδῆνά, ζαδνὸκ', καστραβέτῶ, κόνγουλ', κουστριάβα, λα-πουσ', λιγαβέτῶ, λάχα, ραγάξ', τζιοικῆνά, τσιονόκ'.
- έδαφος: βιρός, βάρα, βάδνα, β'λίτσα, βόδνα, λουτῶάλα, λάζγα, μούζγα, μουρτῶόκ', μοντῶάρα, πάδ', πιπέλα, πιστιριά, που-τόκ', πριακόπ', χράσπα, χράπα.
- εργαλεία-σκεύη: αραβούσ', βαβίτσου, babούῶ', βόντσα, δραγάλα, δράνγα, ζάνδης, ζαβόντσα, ζβάρνα, καρούτα, κουπάνα, κουθῶ, πρότσαπου, προυνγί, ραγάλ', ράμικα, σόπ', τσαδίλα.

ΛΕΞΕΙΣ ΑΛΒΑΝΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

- βλάμπσα* «η φίλη της νύφης» < *βλάμης* < *vëllam* «αδελφός».
βακατάρ 'ς «αυτός που έχει λίγα πρόβατα» < *βακάτ* ' «πρόβατο ή γίδι που είναι σε μικρό κοπάδι» < *bagëti* «Weidevieh», πβ. και αρωμ. *băcătăr* «villageois qui a quelques moutons qu'on fait paître aux alentours du village»¹⁸¹.
βέχλαβους, πέχλαβους «γελαστός, ευπροσήγορος» < *behar* (< τουρκ. *behar*) «1) άνοιξη, 2) γελαστός»¹⁸² με παρετυμολογική επίδραση της καταλ. -άβους ή έχει την ίδια προέλευση με το ηπειρ. *μπέχαρος* «*heiter, fröhlich*» που ο Andriotis το ανάγει στο μτγν. ύπερχαρός¹⁸³.
βισαλής «αυτός που έχει μπέσα» < *μπέσα* < *besë* ή τουρκ. *besali (;).
βιάκα στη φρ. *πάου τα βιάκα* «πάω με την κοιλιά» < *bakë* «κοιλιά»¹⁸⁴.
βουραζέρ 'ς «1) ανύπαντρος νέος, 2) μικρό αγόρι» < *burazer* (< τουρκ. *burader*) «Bruder»¹⁸⁵.
γαρβλίγου, γαρβλίζου «πιάνω κάποιον από το λαιμό για να τον πνίξω» < *grabullonj* «καταπιάνω, σφίγγω»¹⁸⁶.
γέγας «αλβανός» < *gegë* «βόρειος αλβανός».
γουιάτα «πρήξιμο στο δάχτυλο των ανθρώπων» < *gujatë* «καύκαλο, τσόφλι»¹⁸⁷.
λάπ 'ς «κουρελής» < *lape* «Lappen, Fetzen» πβ. *lapandar* «zerlumpt»¹⁸⁸.
σκέμ ' *σκέμ* ' «μεγάλος γκορεμός» < *shkëmp*¹⁸⁹.
σκούμπα «η πρώτη ρακή πριν τη μετάβραση» < *skumbë*.
σόκας «άξιος στη δουλειά» < *shok* «Genosse, Gefährte»¹⁹⁰ ή αρχ. *σῶκος* «*stark, kräftig*»¹⁹¹.
τῶκατούρα «1) μικρά παιδιά, 2) χρησιμοποιημένα αντικείμενα» < *cakët* «μι-

181. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 259.

182. Fjalor, σ. 121.

183. Andriotis, *LA*, σ. 570.

184. Çabej, *Studime etimologjike*, τ. II, σ. 135.

185. Meyer, *AlbEW*, σ. 54.

186. Kristoforidi, *Fjalor*, σ. 118.

187. Καραποτόσογλου, *Δυσετυμολόγητα*, τ. II, σ. 135.

188. Meyer, *AlbEW*, σ. 237.

189. Meyer, *AlbEW*, σ. 408.

190. Meyer, *AlbEW*, σ. 442.

191. Andriotis, *LA*, σ. 543.

κρά παιδιά»¹⁹².

τῶμ'ς «κοντός και μαζεμένος» < çam «τσάμης» ή αρχ. θύαμης.

τῶφτ' «παγωνιά» < çaf «givre, chandelle de glace»¹⁹³, πβ. και αρωμ. țeafe
«froid glacial, givre»¹⁹⁴.

χαλκατώ «1) διασκορπίζω, 2) χαλώ» < hallakat «διασκορπίζω»¹⁹⁵.

Οι λέξεις βλάμψα, βισαλής, γέγας και τῶμ'ς απαντούν και στην κοινή. Οι λέξεις ὄσας και σκεῖ' μας είναι γνωστές από τα ηπειρωτικά ιδιώματα και ίσως θα μπορούσαμε να τις συσχετίσουμε με τις παραδόσεις για μετακίνηση πληθυσμών από την Ἠπειρο σε μερικά από τα χωριά της ορεινής Πιερίας. Το υλικό όμως που έχουμε στη διάθεσή μας είναι ισχνό και κατά συνέπεια κάθε συμπέρασμα είναι επισφαλές.

---

192. Çabej, *Studime etimologjike*, τ. II, σ. 6.

193. Çabej, *Studime etimologjike*, τ. II, σ. 407.

194. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 1217.

195. Kristoforidi, *Fjalor*, σ. 131.

ΑΓΓΛΙΚΑ

βουλδόγ' «κοντός άνθρωπος» < bulldog.
κάβουτου, κάπιτου «κάμποτο» < cabot.
πόντῶ, πόντζ' «ξεστή ρακή με ζάχαρη» < punch.

ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ

βλούχους «σιδηράλετρο» < Pflug (ίσως με μεσολάβηση του σλαβ. pluk).
πατρόνα «δεομάτινη ζώνη με θήκη για να τοποθετούν μέσα τα χορήματα» < Patronengurt, πβ. και ιταλ. patrona «catrucciera» < Patron (Tasche)¹⁹⁶.

ΔΙΑΦΟΡΑ

δαβάκους «καπνός» < ισπαν. tabaco.
μαρκάτ' «γιαούρτι» < αρμεν. markat, πβ. και αρωμ. mărcat, mîrcat «lait caille»¹⁹⁷.
πατάτα «πατάτα» < ισπαν. patata.

ΔΑΝΕΙΑ ΑΠΟ ΑΛΛΑ ΙΔΙΩΜΑΤΑ

Η ανίχνευση λεξιλογικών στοιχείων που να προέρχονται από γειτονικά ιδιώματα είναι, τουλάχιστον στο χώρο των βορείων ιδιωμάτων, εξαιρετικά δύσκολη. Κι αυτό γιατί οι φωνητικές διαφορές ανάμεσα σε γειτονικά ιδιώματα είναι συνήθως μικρές και εξαφανίζονται κατά την ενσωμάτωση των λέξεων που είναι φορείς των ιδιαιτεροτήτων αυτών στο καινούργιο τους φωνητικό περιβάλλον.

Οι παρατηρήσεις αυτές δεν ισχύουν όταν αναφερόμαστε στις σχέσεις του εξεταζόμενου ιδιώματος με την ποντιακή. Είναι γνωστό ότι στην περίπτωση αυτή έχουμε να κάνουμε με γλωσσικά συστήματα που αναπτύχτηκαν σε απομακρυσμένους γεωγραφικούς χώρους και η γειτνίασή τους αρχίζει σχετικά πρόσφατα. Η ποντιακή όχι μόνο διαφέρει σημαντικά στο επίπεδο της φωνητικής και μορφολογίας από το εξεταζόμενο ιδίωμα, αλλά και έχει έρθει σε

---

196. Battisti - Alessio, τ. 2087.

197. Papahagi, *Dicționarul*, σ. 780.

επαφή με γλώσσες που είναι αντικειμενικά αδύνατο να έχουν ασκήσει άμεση επίδραση στο ιδίωμά μας. Αυτό καθιστά την ανεύρεση ποντιακών δανείων σε ελλαδικά ιδιώματα σχετικά εύκολη.

Μια λέξη που μπορούμε με βεβαιότητα να αναγάγουμε στην ποντιακή είναι:

παρνίλ' «πρασιά σε φυτεία καπνού» < ποντ. *παρνίλι* < ρωσ. *parnik*.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Η κατά κανόνα –και ίσως και κατ’ ανάγκη– μερική και αποσπασματική επαφή του μελετητή με το λεξιλογικό δυναμικό του ιδιώματος κάνει απαραίτητη την όσο γίνεται πιο πλήρη περιγραφή των παραγωγικών στοιχείων του. Έτσι αναπληρώνεται, κατά κάποιο τρόπο, η απουσία των δυνητικών, αλλά και των υπαρχόντων παραγώγων που δεν έχουν υποπέσει στην αντίληψή του.

Στη συνέχεια εξετάζεται η προέλευση και λειτουργία του συνόλου των παραγωγικών επιθημάτων του ιδιώματος και γίνεται προσπάθεια να επισημανθεί η βαλκανική διάσταση ορισμένων από αυτά.

Είναι γνωστό ότι σε περιπτώσεις λέξεων με διαφανή συστατικά στοιχεία η ανάλυση της παραγωγικής δομής τους μας προσφέρει αυτόματα λύσεις στο πρόβλημα της προέλευσής τους –όταν, εννοείται, οι σημασιολογικές δυσκολίες έχουν ξεπεραστεί. Έτσι, η λ. *ψουραβάκ* ‘είδος λαχανικού», αναλύεται στις λέξεις *ψώραβους* «που έχει ψώρα» + παραγ. επίθημα *-άκ*.

Αντίθετα, σε περιπτώσεις λέξεων με αδιαφανή συστατικά στοιχεία η ορθή ανάλυση προϋποθέτει τη διευκρίνιση των στοιχείων αυτών. Έτσι, η ανάλυση της λ. *ρουκουκούδουνο* «είδος κουδουνιού» γίνεται δυνατή μόνο μετά τη σύνδεση με τον πληρέστερο τύπο *γερακοκούδουνο* «είδος κουδουνιού» (< *γεράκι* + *κουδούνι* > *γρουκουκούδουνο* > *ρουκουκούδουνο*).

Σε μερικές εξαιρετικές περιπτώσεις η ετυμολογική ανάλυση είναι αυτή που θα μας επιτρέψει να αποφασίσουμε για την ύπαρξη ή μη ενός επιθήματος στο ιδίωμα. Έτσι, στην περίπτωση της λ. *κακαμούκας* «1) κεκές, 2) χαζούλης», θα μπορούσαμε, στηριζόμενοι στην ύπαρξη του *κακαμίκας* «ζαρωμένος», να προχωρήσουμε στην ανάλυση *κακαμ-ούκας*, *κακαμ-ίκας*, όπου τα επιθήματα είναι αποδεκτά, γιατί μας είναι γνωστά και από άλλα ιδιώματα, δεν συμβαίνει όμως το ίδιο και με το θέμα (η σύνδεση με το τουρκ. *kekeme* «κεκές» παρουσιάζει προβλήματα). Δεν αποκλείεται λοιπόν –αν και η άποψη αυτή φαίνεται λιγότερο πιθανή– η λ. *κακαμούκας* να είναι σύνθετη με β’ συνθετικό τη λ. *μούκας* «διανοητικά καθυστερημένος». Στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να θεωρήσουμε το *κακα-* πρόθημα και να το συγκρίνουμε με το αρωμ. *caca-* στα *cacafingu* «tout petit», *caca-vátră* «paresseux». Σημειώνουμε ότι στην ανάλυση που ακολουθεί τα ομώνυμα μορφήματα συνεξετάζονται.

Παράγωγα ουσιαστικά

Αρσενικά

- 1) *-άκ*’ς:
νυχάκ’ς.

Ίσως προέρχεται με μεταπλασμό από το συνώνυμο *νυχάκ'*. Η παρουσία επιθήματος *-άκ'ς* στο ιδίωμα είναι αβέβαιη.

2) *-άρ'ς* (< μεσν. *-άρις* < μτγν. *-άριος* < λατ. *-arius*¹⁾):

αρμιχτάρ'ς, βακατάρ'ς, γιδάρ'ς, γιλαδάρ'ς, γουρ'νάρ'ς, καβαλάρ'ς, τουρνάρ'ς.

Το επίθημα χρησιμοποιείται για το σχηματισμό επαγγελματικών. Στα *ταξιδάρ'ς* και *χουζμιγάρ'ς* η παρουσία επιθήματος είναι φαινομενική, επειδή προέχονται από τα τουρκ. *tahsildar* και *hizmekâr* αντίστοιχα.

3) *-άς* (< μτγν. *-ās*²⁾):

αβδιλάς, αρμιχτάς, βαιϊνάς, γανουτάς, ζιβγαράς, κιφαλάς, μασταράς, τσ'καλάς, τδουφλικάς.

Δηλώνει συνήθως επαγγελματικά και σπανιότερα ονόματα ζώων και ασθενειών.

4) *-άτουρας* (< αρχ. *-άτωρ*³⁾):

τδουφλικάτουρας.

5) *-ίκους*:

βιζβιρίκους, γουφρίκους, κονκουρδίκους, κονκουφρίκους, λαμβίκους, πιτινίκους, συρταρίκους, τδαμβαρίκους.

Η παρουσία του επιθήματος είναι βέβαιη μόνο στις λέξεις *λαμβίκους* (< λάμπα) «μικρή γκαζόλαμπα», *κονκουρδίκους* «νταής» (πβ. συνώνυμο *κουκουρδής*) και *συρταρίκους* (< συρτάρι) «σχοινί με το οποίο τραβούν τα ζώα».

Τα *γουφρίκους* και *κονκουφρίκους* «1) η κρούστα στην επιφάνεια του βρασμένου γάλακτος, 2) το πρωτόγαλα» ίσως θα πρέπει να αναχθούν στη λ. *κορφή*. Στο *πιτινίκους* «διάρροια» η παρουσία του επιθήματος *-ίκους*, αν δεχτούμε ότι η λέξη συνδέεται με το αρωμ. *rîntic* «ventre» με αντιμετάθεση *p-t > t-p* και ανάπτυξη *i* (πβ. και ρουμ. *rînticărae* «diarrhée»), είναι φαινομενική. Η προέλευση των υπόλοιπων λέξεων είναι αβέβαιη.

Για την προέλευση του επιθήματος βλ. Henrich, *Κλητικές*, σσ. 65-73.

6) *-ίντς*:

αλαφίντς, αραπίντς.

Χρησιμοποιείται για το σχηματισμό ονομάτων ζώων που είναι φορείς συγκεκριμένων ιδιοτήτων. Ίσως προέρχεται από τα ουδέτερα σε *-ίν'* ή από τα θηλυκά σε *-ίνα* με αλλαγή γένους. Αν και η κατάληξη *-in* απαντά και στη ρουμανική⁴ και στις νοτιοσλαβικές γλώσσες⁵, η προέλευση του επιθήματος από τις γλώσσες αυτές φαίνεται μάλλον απίθανη.

1. Χατζιδάκης, *MNE* 1, σ. 421· Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 35.

2. Χατζιδάκης, *MNE* 1, σ. 420· Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 39.

3. Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 42.

4. Pascu, *Sufixele*, σ. 206.

5. Miklosich, *Stammbildungslehre*, σ. 129.

7) -ίτ'ς (< αρχ. -ίτης⁶):

αρχουμανδρίτ'ς, αφινγίτ'ς, ζιβγίτ'ς, κατουμαχαλίτ'ς, κιλανίτ'ς, λουλου-
πουταμίτ'ς, πανουμαχαλίτ'ς, παραβ'νίτ'ς, πιρουμαχαλίτ'ς, ραφίτ'ς, σακου-
ραφίτ'ς, σαπίτ'ς, φαμβλίτ'ς, φινγίτ'ς.

Δηλώνει επαγγελματικά, εθνικά και ονόματα φιδιών και φυτών.

Το σιδιρίτ'ς, που δηλώνει ασθένεια, σχηματίζεται με το επίθημα -ίτης (< αρχ. -ίτις⁷).

8) -ιώτ'ς (< -ιώτης):

βαργιώτ'ς, βραζιώτ'ς, κατουμαχαλιώτ'ς, μαχαλιώτ'ς, ξινουμανιώτ'ς, πα-
γανιώτ'ς, πανηγυργιώτ'ς, πανουμαχαλιώτ'ς, Ρητ'νιώτ'ς, Σαρμανιώτ'ς, σκουρ-
δουμβλιώτ'ς.

Το επίθημα προέρχεται από τοπωνύμια με θέμα σε -ί + -ιώτης⁸ και χρη-
σιμοποιείται για το σχηματισμό εθνικών και επαγγελματικών.

Ο σχηματισμός του ξινουμανιώτ'ς δεν είναι σαφής.

9) -μός (< αρχ. -μός):

απουσταμός, γλυτουμός, καλπασμός, μαδ'μός, ξιβιρδιμός, ξιπαϊασμός,
πιθαμός, σκουγμός, σκουτουμός, σουσουλασμός, σπαρμός, φαρμακουμός,
ψουφ'μός.

10) -όκους:

κουκουρδόκους.

Η κατάλ. -οκ απαντά στις νοτιοσλαβικές γλώσσες⁹, στη ρουμανική (πβ.
blînd > blîndok)¹⁰ και στην αλβανική (πβ. αλβ. bal > balok¹¹ κ.λπ.).

Ίσως όμως το κουκουρδόκους να προέρχεται από το συνώνυμο κουκουρ-
δίκους με παρετυμολογική επίδραση του ρ. κουκουρδώνονμι «κορδώνομαι».

11) -τζής (< τουρκ. -ci⁴):

αβτζής, αμακατζής, βγουλτζής, βαταντζής, βουιατζής, γαιδατζής, κιρα-
τζής, κλαρτζής, κουλιατζής, μαναφλουτζής, μανδαντζής, πιργιλαντζής,
πλατδκατζής, σακατζής, τραμβατζής, χαβαρτζής.

Μόνο στις λ. αμακατζής, βγουλτζής, βαταντζής, κλαρτζής έχουμε την πα-
ρουσία του παραγωγικού επιθήματος -τζής. Οι υπόλοιπες λέξεις προέρχονται
από αντίστοιχες τουρκικές, πβ. βουιατζής < τουρκ. boyaci. Το πιργιλαντζής
μάλλον προέρχεται από το πιργιλώ, με παρετυμολογική επίδραση του τουρκ.
yalanci «ψεύτικος».

6. Άμαντος, *Γλωσσικά μελετήματα*, σ. 302 κ.εξ.: Ανδριώτης, *ΕΛ*, σ. 136.

7. Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 136.

8. Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 137.

9. Miklosich, *Stammbildungslehre*, σ. 253.

10. Pascu, *Sufixele*, σ. 214.

11. Xhuvani-Çabej, *Prapashtesat*, σσ. 260-261.

12) -ώνας (< αρχ. -ών¹²):

καταπχώνας.

Θηλυκά

1) -άδα:

αξάδα, αρχάδα, αψάδα, βαμβακάδα, βιογινάδα, βαλάδα, βαδνάδα, ζαλάδα, ιριάδα, ιδάδα, καμβουράδα, κονκ'νάδα, κουριμάδα, κρούδα, λειξουράδα, μιλανάδα, μουχλάδα, ξ'νάδα, πανάδα, παρδαλάδα, π'λάδα, προδ'νάδα, πυκνάδα, σαρ'νάδα, σουγλιμάδα, σπιρτάδα, στουχ'μάδα, στριβάδα, φαρμακάδα, φ'λλάδα, φυραμάδα.

Το επίθημα προέρχεται από αρχαία θηλυκά σε -άς, -άδος, από ιταλικές λέξεις σε -ada (arpada > αρμάδα) και από ουδέτερα σε -άδι¹³.

Στο τσανγάδα δεν είναι βέβαιη η παρουσία του μορφήματος (πβ. και αλβ. cangadhe, αρωμ. țangáde).

2) -άνα:

βιτζιλάνα, βιτουλάνα, γουρογλάνα, πλιξάνα, φαγάνα.

Το βιτζιλάνα «κρέας με νεύρα, πέτσες κ.λπ.» πιθανότατα προέρχεται από το συνώνυμο βιτζιλίνα με παρετυμολογική επίδραση του -άνα. Το βουζάνα παράγεται από το σλαβ. Božana.

Για την προέλευση του μορφήματος βλ. Μηνά, *Μεγέθυνση*, σ. 98.

3) -άρα:

αρρ'βουνάρα, βαλάρα, βαδ'νάρα, βλαστάρα, ιξηνάρα, κατουστάρα, κουρνάρα, πλαστάρα, σαλάρα, σκιζάρα, στιρνάρα, τσουπλιτάρα, φλαστάρα, χλαβανάρα.

Προέρχεται από ουδέτερα ουσιαστικά σε -άρι¹⁴.

Το αρρ'βουνάρα είναι θηλυκό του αρρ'βουνάρο'ς, ενώ το στρουμβάρα «ασθένεια των προβάτων» προέρχεται από το αρωμ. strîmbáre.

Για τη μεγεθυντική λειτουργία του επιθήματος βλ. σ. 119.

4) -αργά:

βρουνδαργά, βλασσαργά, πουτ'σταργά, συρταργά, σχισματαργά.

Πρόκειται για φωνητική ποικιλία του -αριά (βλ. παρακάτω).

Μερικές λέξεις απαντούν και με τους δύο τύπους (πβ. βρουνδαριά και βρουνδαργά).

5) -αριά¹⁵:

απλουταριά, απουλ'ταριά, αργασταριά, ασβισταριά, βρουνδαριά, γιλαδαριά, γρουθαριά, γυλτσαριά, δαν'καριά, δικαριά, εικουσαριά, καρναριά,

12. Παπαδόπουλος, *Γραμματική βορείων ιδιωμάτων*, σ. 110.

13. Φιλήντας, *Γραμματική*, σσ. 463-465· Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 6· Μηνάς, *Μεγέθυνση*, σσ. 60-62.

14. Μηνάς, *Μεγέθυνση*, σσ. 110-119.

15. Μηνάς, *Μεγέθυνση*, σσ. 110-119.

κιφαλαριά, λιμαριά, μισαριά, μουτσ'ναριά, πιασταριά, πλουκαριά, πουτ'σταριά, σουλ'ναριά, σταχταριά, φυταριά κ.λπ.

Σύνθετο μόρφημα που σχηματίστηκε από ονόματα που λήγουν σε -αρ- (-άρι, -άρης, -αρος, -άρας) + -έα. Σχηματίζει τοπικά ουσιαστικά, περιεκτικά, ουσιαστικά που δηλώνουν όργανο και περιληπτικά αριθμητικά.

Για τη μεγεθυντική λειτουργία του επιθήματος βλ. σ. 124.

6) -άτσα:

κυράτσα, θγάτσα, στρουμάτσα.

Οι περισσότεροι ερευνητές δέχονται ιταλική προέλευση του επιθήματος -άτσα (< ιταλ. -accio)¹⁶. Το στρουμάτσα προέρχεται από το στρωμάτσα (< ιταλ. stramazzo) με επίδραση του στρώμα¹⁷.

7) -έλα:

βουτινέλα, βρακατσέλα, καντσκέλα, μβρουσνέλα, ριζέλα, τῶμέλα, φτῶέλα.

Από λατινικά ονόματα σε -ella¹⁸.

Στο τῶμέλα «πάχος, λίπος», αν πράγματι προέρχεται από το μεσν. λατ. simila «μάζα, γρούτα»¹⁹, έχουμε παρετυμολογική επίδραση του επιθήματος -έλα.

8) -έρα:

αλατέρα.

Ίσως προέρχεται από πλημμελή διαχωρισμό των μορφημάτων λέξεων, όπως *βαῦ-έρα* κ.λπ.· δεν αποκλείεται όμως και συμφυρμός των λέξεων *αλατιέρα + αλατιρό*.

9) -έσσινα:

γραμματέσσινα, γατρέσσινα.

Μόρφημα σύνθετο από το -έσσα και το -ινα. Δηλώνει ανδρουνικά επαγγελματικά ονόματα.

10) -ήθρα:

βαλανήθρα, βουκλήθρα, βουκλήθρα, βουρβ'λήθρα, κατ'λήθρα, κουκουσλήθρα, κουλουσουσλήθρα, κρουσταλήθρα, λουκανήθρα, ξ'νήθρα, πατήθρα, σκαντζλήθρα, σουσουλήθρα, σουσ'λήθρα, ψαλήθρα, ψασλήθρα.

Προέρχεται από το η του μέλλοντα και αορίστου περισπωμένων ρημάτων + αρχ. -θρα²⁰ και δηλώνει όργανα, φυτά, πουλιά ή παθήσεις.

11) -ιά:

αγαστριά, αξουνῆ, βουρτῆ, διρπανῆ, κουτσουριά, λιχουνῆ, ουρφαῆ,

16. Meyer, *Neugr. Studien IV*, σ. 99· Ανδριώτης, *ΕΛ*, σ. 43.

17. Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 443.

18. Φιλήντας, *Γραμματική*, σ. 467· Μηνάς, *Μεγέθυνση*, σσ. 85-86.

19. Δουγά-Παπαδοπούλου, *Ετυμολογικά Πιερίας*, σσ. 229-230.

20. Χατζιδάκης, *MNE 1*, σ. 415· Φιλήντας, *Γραμματική*, σσ. 429-430.

παλινκορυμιά, παλουργιά, προυβιά, σειριά, σκουλά, στριβαδιά, συνγινά κ.λπ.

Προέρχεται από το αρχ. *-έα*²¹ και δηλώνει φυτά, χτύπημα με το αντικείμενο που σημαίνει η πρωτότυπη λέξη, κατάσταση κ.λπ.

12) *-ία* (< αρχ. *-ία*)²²:

μαντζαρία, μαρτυρία, μουραγία, ουφκουλία, παραλογία, πιζουπουρία, πιτρουπεία, σπαρμουδιά.

Ο σχηματισμός του *σπαρμουδιά* «σπορά» δεν είναι σαφής.

13) *-ίδα*:

αγουρίδα, ανγίδα, αρίδα, αχτίδα, αψίδα, γαλατσίδα, γουρ'νουσκαφίδα, ζουλαβίδα, κληματσίδα, κουλλ'τσίδα, κουθαρίδα, κρουσταλλίδα, λιχνίδα, μουσιδα, νυχτιρίδα, πιτουρίδα, σκ'λίδα, σκουτίδα, σουκαφίδα, σφραγίδα, σπιαρίδα, τιτραμίδα, τσουρίδα, ψαλίδα.

Προέρχεται από την αιτιατική αρχαίων θηλυκών σε *-ίς, -ίδος*²³ και σημαίνει φυτά, πουλιά, όργανα, αποτέλεσμα ενέργειας.

14) *-ιές*:

αλ'πιές, καπριές, καψαλές, ξ'νές, σαπιές, σκουφιές, σουκές, φιδιές, χουνιμιές.

Απαντά μόνο στον πληθυντικό και είναι δηλωτικό οσμής.

15) *-ίκα*:

γαλίκα, ζαλίκα.

Μη παραγωγική κατάληξη. Ίσως οι λέξεις *γαλίκα* και *ζαλίκα* να προέρχονται από τα *γαλίκι* και *ζαλίκι* αντίστοιχα. Στο *γαλίκα*, όπως άλλωστε και στο *γαλίκι*, είναι αβέβαιη η παρουσία του μορφήματος.

16) *-ίκου*:

βαλίκου, ψιψίκου.

Επίθημα με περιορισμένη παραγωγικότητα. Πιθανόν να σχηματίσθηκε ως θηλυκό από αρσενικά σε *-ίκας, -ίκος*.

17) *-ίλα*:

βρουμίλα, βρουμνίλα, καψίλα, σαπίλα, σπαρίλα.

Το επίθημα χρησιμοποιείται για το σχηματισμό αφηρημένων ουσιαστικών που δηλώνουν ιδιότητα. Για τις απόψεις που διατυπώθηκαν σχετικά με την προέλευσή του βλ. Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 133.

18) *-ίνα*:

αλαφίνα, αργατίνα, βουρβουτσίνα, γαλίνα, καρδασίνα, κουρατζίνα, προυβατίνα, προσφυγίνα, σπαρτίνα, τσακαλίνα.

Το επίθημα προέρχεται από αρχαίες ελληνικές λέξεις σε *-ίνα* και τη λατι-

21. Χατζιδάκης, *MNE* 2, σ. 194 και 225· Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 129.

22. Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 130.

23. Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 131.

νική κατάληξη -ina²⁴.

Τα *βιτζιλίνα* και *φουλίνα* προέρχονται από το αρωμ. *rijilínä* (;) και *ful'ínä* αντίστοιχα, ενώ τα *βουρβουτσίνα* και *γαλίνα* είναι αγνώστου ετύμου.

Για τη μεγεθυντική λειτουργία του μορφήματος βλ. σ. 124.

Χρησιμοποιείται κυρίως για το σχηματισμό του θηλυκού ζώων και επαγγελματικών.

19) -ina (< αρχ. -αινα)²⁵:

βουλδουζέρινα, καρδάσινα.

Χρησιμοποιείται και για το σχηματισμό ανδρωνυμικών: *Κώτσινα, Δημητροάκινα.*

20) -ινά (< -ίνα + ιά):

γαλατσ'νά, λασνά (< έλασις).

Ίσως όμως η λέξη *γαλατσ'νά* να προέρχεται από το *γαλασίνα* + -ιά.

21) -(ι)σσα (< αρχ. -ισσα)²⁶:

βλάμπσα, ανέμπσις, γειτόντσα, δγαβόλτσα, λύκ'σσα, μαϊμάρ'σσα, μαστόρ'σσα, νουσονκόμπσα.

Όπως και το -ίνα, χρησιμοποιείται κυρίως για το σχηματισμό του θηλυκού ζώων και επαγγελματικών.

22) -ίτα:

αβγίτα, λαλανγίτα, παλαβουαβγίτα.

Εκτός από τη λ. *λαλανγίτα*²⁷, το επίθημα απαντά σε λέξεις που δηλώνουν ονόματα φυτών.

Με την ίδια λειτουργία απαντά και στην ποντιακή²⁸, όπου όμως έχει μεγαλύτερη παραγωγικότητα.

23) -μάρα:

βουδκαμάρα, γαβαμάρα, κουλαμάρα, κρατ'μάρα, τσακουμάρα, μυρ'σμάρα, παρμάρα, τσουγμάρα.

Από τα -μός ή -μα + μεγεθυντικό -άρα²⁹. Δηλώνει ψυχικό ή σωματικό ελάττωμα και κατάσταση.

24) -όβα:

γ'ατροόβα, κιχαγ'όβα.

Απαντά σε δύο μόνο λέξεις και σχηματίζει ανδρωνυμικά επαγγελματικών ονομάτων. Είναι σλαβικής προέλευσης (< σλαβ. -ονα)³⁰.

24. Ανδριώτης ΕΛ, σ. 134· Μηνάς, *Μεγέθυνση*, σσ. 181-183.

25. Ανδριώτης ΕΛ, σ. 9.

26. Ανδριώτης ΕΛ, σ. 136.

27. Ανδριώτης ΕΛ, σ. 181.

28. Παπαδόπουλος, *Ιστορική γραμματική*, σ. 131.

29. Φιλίντας, *Γραμματική*, σσ. 460-461· Ανδριώτης, ΕΛ, σ. 199.

30. Georgacas, *The -ιτο- Suffixes*, σ. 121.

25) -ότ': (< αρχ. -ότης).

αρχότ':

Το επίθημα απαντά σποραδικά και σε άλλα ιδιώματα, πβ. *ανθρωπότη, ωραιότη* κ.λπ.³¹. Στον Πόντο το συναντούμε με τη μορφή -ότᾱ και -ότε, πβ. *αγαθότᾱ, αγουρότε, παιδότᾱ* κ.λπ.³².

26) -ούθρα:

πασκαλούθρα.

Επειδή μόνο η λ. *πασκαλούθρα* λήγει σε -ούθρα, θα μπορούσαμε να δεχτούμε ότι προέρχεται από το συνώνυμο *πασκαλούδα*, με παρετυμολογική επίδραση του -ήθρα.

27) -ούκα:

β'ζούκα, τζ'αμούκα.

Από λατινικές λέξεις σε -uca³³.

Η παρουσία του επιθήματος είναι βέβαιη μόνο στη λέξη *β'ζούκα* (< *βούζα*).

28) -ουλά:

πιτρουλά.

Σύνθετο μόρφημα από το -ούλα + -ιά· πβ. και κρητικό *καρπουλιά* «μεγάλη παραγωγή καρπών»³⁴. Δεν αποκλείεται όμως η λέξη *πιτρουλά* να προέρχεται ανομοιοτυπικά από το *πετρουριά (< *πέτρα* + -ουριά), πβ. *λασπουριά, χαλκουριά* κ.λπ.³⁵.

29) -ούνα³⁶:

βουρβούνα, πατούνα, πιρπιρούνα.

Η λέξη *πατούνα* προέρχεται από το *πατούσα* με παρετυμολογική επίδραση του -ούνα. Το *βουρβούνα* είναι ετυμολογικά αδιαφανές (πβ. και το συνώνυμο *βουρβούτα*).

30) -ούρα:

βαζμούρα, βαζούρα, βασκανδούρα, βαῖούρα, βατζούρα, βρουστούρα, γουρ'νουσκαφτούρα, καφούρα, κλαψούρα, κλαμβούρα, κουσμούρα, μιλούρα, πιζούρα, πιρπατούρα, τριμούρα, τσιμβούρα, τῶακατούρα, τῶντῶούρα, φαγούρα.

Το επίθημα προέρχεται από το λατ. -ura³⁷ και δηλώνει πλησμονή, πάθηση και όργανο. Το *τουρτούρα* «1) τρυγόνι, 2) δεκαοχτούρα» προέρχεται από το

31. Andriotis, *LA*, σ. 551.

32. Παπαδόπουλος, *Ιστορική γραμματική*, σ. 130.

33. Μηνάς, *Μεγέθυνση*, σσ. 76-77.

34. Κίγκα, *Μορφολογία*, σ. 97.

35. Κίγκα, *Μορφολογία*, σ. 98.

36. Χατζιδάκης, *MNE 2*, σ. 121· Μηνάς, *Μεγέθυνση*, σ. 106.

37. Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 254· Μηνάς, *Μεγέθυνση*, σσ. 128-131.

λατ. *turtur*, ενώ τα *βρουστούρα* «κοιλιά» (πβ. αρωμ. *prästúră* «ventre») και *τῶντῶούρα* είναι ετυμολογικά αδιαφανή.

31) -ουρῳά (< -ούρα + -ιά)³⁸: *κλιφτουρῳά*.

Δηλώνει πλήθος, σύνολο ανθρώπων.

32) -ούσα:

κιφαλούσα, κατῶαλούσα.

Το επίθημα προέρχεται από τις μετοχές σε -ούσα με επίδραση των επιθέτων σε -όεσσα, -ούσα³⁹, και δηλώνει ιδιότητα ή κτήση.

33) -ούσα:

βρακατούσα, προβατούσα.

Πιθανώς το επίθημα προέρχεται από ουσιαστικοποιημένα θηλυκά επιθέτων σε -ούσιος. Το -uša απαντά στις νοτιοσλαβικές γλώσσες (πβ. σερβοκρ. *aparūša* (< *aparite*) «panis genus», *roguša* «vacca cornuta»)⁴⁰, καθώς και στη ρουμανική (και αρωμουνική), πβ. ρουμ. *mănișă* (< *mîna* «main») «gant»⁴¹ και στην αλβανική πβ. *lerpushë*, θηλ. του *lerpur* «λαγός»⁴².

34) -ούτα:

βουρβούτα, λαπούτα.

Απαντά μόνο στις λέξεις *βουρβούτα* «δυνατή φωτιά» και *λαπούτα* «είδος χόρτου», όπου η παρουσία μορφήματος υποδηλώνεται από τα συνώνυμα και ετυμολογικά συγγενή *βουρβούνα* και *λαπούθ'*. Το επίθημα απαντά και στην αρωμουνική (πβ. *bîrbîrūtă* «φωτιά»), ρουμανική⁴³ και αλβανική⁴⁴.

Στις λέξεις *καρούτα* και *μανγούτα* η παρουσία μορφήματος είναι φαινομενική, επειδή το πρώτο προέρχεται από το πσλβ. *koryto* και το δεύτερο από συμφυρμό των *μαγκούνα* + *κιούτα*⁴⁵.

35) -σύν' (< αρχ. -σύνη)⁴⁶:

κακουσύν', καμβουρουσύν', λυπουσύν', μαγαρουσύν', μαλακουσύν', μαρανγουσύν', νουνουσύν', τζαλαβουσύν'.

Με το επίθημα αυτό σχηματίζονται αφηρημένα ουσιαστικά που δηλώνουν ιδιότητα ή επάγγελμα.

36) -ῶ' (< -ση < αρχ. -σις)⁴⁷:

38. Χατζιδάκης, *Γλωσσικά μελέται*, σ. 124· Φιλίντας, *Γραμματική*, σ. 469· Ανδριώτης, *ΕΛ*, σ. 225.

39. Φιλίντας, *Γραμματική*, σσ. 472-473· Κίγκα, *Μορφολογία*, σ. 263.

40. Miklosich, *Stammbildungslehre*, σσ. 344-345.

41. Pascu, *Sufixe*, σ. 360.

42. Xhuvani-Çabej, *Prapashtesat*, σ. 293.

43. Pascu, *Sufixe*, σ. 137.

44. Xhuvani-Çabej, *Prapashtesat*, σ. 295.

45. Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 194.

46. Φιλίντας, *Γραμματική*, σ. 450· Ανδριώτης, *ΕΛ*, σ. 350.

47. Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 320.

αμβόλασ̄, απουξερασ̄, άργασ̄, δίκασ̄, ησύχασ̄, ιξετάσ̄, κρέμασ̄, ματάβρασ̄, ξικούρασ̄, σέβασ̄, φάλασ̄ κ.λπ.

διατήρησ̄, διοφουλόγησ̄, 'πισθουχώρησ̄, καλουτήρησ̄, ξιμουλόγησ̄, όρμησ̄, προυχώρησ̄ κ.λπ.

γαρδάλουσ̄, γαρδούλουσ̄, γόμουσ̄, θόλουσ̄, στένουσ̄ κ.λπ.

37) -(τ)ήρα:

σταματήρα, φουρτουτήρα.

Προέρχεται από το ουδέτερο -(τ)ήρι⁴⁸ και δηλώνει όργανο.

38) -τρα < αρχ. -τρα:

β'ζάχτρα, ζβαρνίστρα, ηλάστρα, κουλυμβίστρα, κριμάστρα, μαϊστρα, μοιρουλουγίστρα, πατήτρα, πιδουλιουδάστρα, πλέχτρα, πλύστρα, σαλίστρα, τ'λίχτρα, τραβίστρα κ.λπ. Συνήθως δηλώνει το όργανο ή το προϊόν μιας ενέργειας.

39) -ώνα (< αρχ. -ών)⁴⁹:

αχιρώνα, καπαλώνα, καταπχώνα, κιρασώνα.

Το καπαλώνα «χελώνα» πιθανώς προήλθε από το κάπαλο «καύκαλο της χελώνας» κατά το συνώνυμο χελώνα.

Ουδέτερα

1) -άδ' (< μτγν. υποκορ. -άδιον)⁵⁰:

αγοιάδ', αλφάδ', ασπράδ', αφ'λλάδ', βαρτζνάδ', βικάδ', γυλανδράδ', ξ'γουράδ', μουσκλάδ', ξιχ'μάδ', πουρησάδ', πχάδ', στεριάδ', στραβάδ', στριβάδ', στριφάδ', σ'μάδ', τ'λιγάδ', φραψάδ', φτινάδ' κ.λπ.

Το μόρφωμα δεν έχει υποκοριστική σημασία.

2) -αργό (< -αρείο < -άρης + -ειό)⁵¹:

γ'ρουναργό, κιραμαργό, ρακαργό, πλυσταργό, σκηταργό.

Δηλώνει τον τόπο όπου κατοικεί ή εργάζεται κάποιος.

3) -αῶ':

αβλινάῶ', αβγινάῶ', αρ'ζάῶ', βρουζάῶ', βαρτζνάῶ', γουφάῶ', διχαλάῶ', δρουηγάῶ', θιριάῶ', καπαλάῶ', κανκαλάῶ', κλιτσνάῶ', κλουστάῶ', κουπανάῶ', κουτσανάῶ', μβρουστάῶ', ουλτσάῶ', πανάῶ', πρησκάῶ', προυξ'μάῶ', ρουγατῶῶ', ρουιδάῶ', στημουνάῶ', στραντζάῶ', στρουφάῶ', τιμβλάῶ', τῶ'κάῶ' κ.λπ.

Το επίθημα -άρι προέρχεται από το αρχ. υποκορ. -άριον που αργότερα συμπίπτει με το μτγν. -άριον (< λατ. -arium)⁵².

Για την υποκοριστική σημασία του -αῶ' βλ. σ. 121.

48. Χατζιδάκης, *MNE 2*, σ. 610· Ανδριώτης, *ΕΛ*, σ. 365.

49. Φιλήντας, *Γραμματική*, σ. 473.

50. Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 6.

51. Φιλήντας, *Γραμματική*, σ. 450· Ανδριώτης, *ΕΛ*, σ. 34.

52. Χατζιδάκης, *MNE 2*, σ. 305· Ανδριώτης, *ΕΛ*, σ. 35.

4) -άτου:

καπιτανάτου, καπιταναράτου, νγουκνυράτου, τσιλνικάτου.

Το επίθημα προέρχεται από ουσιαστικοποιημένα ουδέτερα επιθέτων σε -άτος⁵³. Η λ. *καπιταναράτου* ίσως σχηματίστηκε από συμφυρμό των λέξεων *καπιτανάτου* και *καπιταναραίοι*.

5) -έτῶ:

γουγουρέτῶ, κακαφλέτῶ, κουκλέτῶ, κουμβουλέτῶ, παπαδέτῶ, σκίλαβέτῶ, στουπέτῶ.

Τα *κουτιλέτῶ* «η κλωστή του μπαριού» και *λιγαβέτῶ* «είδος χόρτου» προέρχονται από τα βουλγ. *kutelec* και *ligavec*.

Η κατάληξη -ec απαντά στις νοτιοσλαβικές γλώσσες, πβ. *bod* > *bodec*⁵⁴ καθώς και στη ρουμανική, αρωμουνική (πβ. *copil* > *copilec*⁵⁵) και αλβανική (πβ. *shtyp* > *shtyprec*⁵⁶), όπου και θεωρείται σλαβικής προέλευσης. Ίσως το ελληνικό επίθημα να προέρχεται από την αρωμουνική (όπου όμως απαντά και το επίθημα -ečič, πβ. *gugucečič*). Η άποψη αυτή ενισχύεται από την ύπαρξη της λ. *παπαδέτῶ* «είδος πουλιού» που προέρχεται αναλογικά από το *παπαδέτῶ*. Ο αναλογικός σχηματισμός ονομάτων σε -ete, eti από ονόματα σε -eč είναι συχνός στη ρουμανική, γιατί έχουν κοινό πληθυντικό σε -eči (πβ. *vrābete* < *vrābeči* πληθ. του *vrābeč* < βουλγ. *vrabec* «moineau»· ίσως και η τροπή *παπαδέτῶ* > *παπαδέτῶ* να έγινε σε στόμα βλαχοφώνων.

Ο Παπαδόπουλος⁵⁷ χαρακτηρίζει το ποντ. -έτσιν «ίσως σλαβικής αρχής». Αντίθετα ο Georgacas⁵⁸ το θεωρεί ουδέτερο του -έτσης, κι αυτό αποτέλεσμα συμφυρμού των επιθημάτων -έας + -ίτσης. Σε -έτσι λήγουν και μια σειρά τοπωνυμίων σλαβικής προέλευσης, πβ. *Βαλτέτσι* < σλαβ. *bolthcb.

6) -ιδῶ (< αρχ. υποκορ. -ίδιον)⁵⁹:

αγοιδῶ, αμβουλιδῶ, αποουσκουνιδῶ, βγαλτσιδῶ, βιλβιδῶ, βουρλιδῶ, δῆγασιδῶ, δομμουνιδῶ, κιλανιδῶ, κουπίδῶ, λουβιδῶ, μασιδῶ, μουρλιδῶ, ξακοιδῶ, προυνγιδῶ, προυσουπιδῶ, σκ'λιδῶ, κ.λπ.

Για την υποκοριστική του λειτουργία βλ. σ. 117.

7) -ιῶ (< μεσν. -ίκιον)⁶⁰:

αραδαριῶ, βασιλιῶ, babaliῶ, δασκαλιῶ, δικανιῶ, ζαλιῶ, μβρουσταριῶ, ξ'λιῶ, παγουτιῶ, πατιῶ, πιτριῶ, σκ'λαριῶ, σταλιῶ, ὀ'χαριῶ.

Η λέξη *τῆς αρνιῶ* είναι σλαβικής προέλευσης.

53. Φιλίντας, *Γραμματική*, σ. 517.

54. Miklosich, *Stammbildungslehre*, σ. 308.

55. Pascu, *Suffixele*, σ. 316.

56. Xhuvani-Çabej, *Parashtesat*, τ. 220.

57. Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 156.

58. Georgacas, *The -ιτο- Suffixes*, σ. 91.

59. Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 131.

60. Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 133.

8) -ίμ' (< -ίμι)⁶¹.

βαψίμ', γραψίμ', καψίμ', ραψίμ'.

Με το επίθημα αυτό σχηματίζονται μεταρρηματικά που δηλώνουν ενέργεια ή αποτέλεσμα ενέργειας.

9) -ίν':

κουρατζίν'.

Ίσως η λ. *κουρατζίν'* «πουλί που μοιάζει με κοράκι» προέρχεται από το συνώνυμο *κουρατζίνα* με αλλαγή γένους.

Άλλωστε και η κατάλ. -ίνι προέρχεται από θηλυκά σε -ίνα με αλλαγή γένους⁶².

10) -ιρό:

φλαστιρό⁶³.

Προέρχεται από επίθετα σε -ερός και σχηματίζει ουσιαστικά που σημαίνουν σκεύος.

11) -ίτ':

αβγίτ', κιλανίτ'.

Φαίνεται ότι τα *αβγίτ'* και *κιλανίτ'* προήλθαν με αλλαγή γένους από τα συνώνυμα *αβγίτα* και *κιλανίτ'ς* αντίστοιχα. Στην περίπτωση αυτή δεν μπορεί να γίνει λόγος για παραγωγικό επίθημα -ίτ'.

12) -λίκ':

βαταλίκ', γουμαρλίκ', κουβαρδαλίκ', μαγειρλίκ', ουρσουζλίκ', ουτζακλίκ', συμβιρλίκ', τσιφτιλίκ', τσαμπαζλίκ', τσαραλίκ', τσουρουκλίκ'.

Το επίθημα -λίκ' προέρχεται από το τουρκικό -lik⁴ και είναι παραγωγικό στο ιδίωμα, σε αντίθεση με το αλλόμορφο -λουκ', που απαντά μόνο σε λέξεις τουρκικής προέλευσης των οποίων οι αντίστοιχες πρωτότυπες λέξεις λήγουν σε -luk, -lük, -lik, πβ. *αρπαλούκ'*, *ζαραλούκ'*, *ζουρβαλούκ'*, *κουνουσλούκ'*, *τσαραλούκ'*. Εξαιρέση αποτελεί η λ. *τζιτζιβιλούκ'* που ανάγεται σε αμάτσιο τουρκικό διαλεκτικό τύπο *cizve-lik.

13) -μα:

αβόθ'μα, αβόρ'σμα, αβήδ'μα, άκουγμα, ακούιμα, άλισμα, άλ'μα, αμβόλασμα, αναβόδιμα, αναβότζμα, ανάρριγμα, ανασκίρ'σμα, άνγισμα, άργουμα, αρμένασμα, αυλάκασμα, βαλάνδουμα, βάριμα, βάτιμα, βέλαγμα, βέρογυμα, βουήθημα, βούλουμα, βουτάντζμα, βρουζάργασμα, βύζαγμα, βαζάκασμα, βάλουμα, βάργασμα, βαστάρδιμα, βλάτσχασμα, βουβούνιγμα, βούκουμα, βουρδάλιμα, γάνγλασμα, γλένδημα, γλούπουμα, γουνάτζμα, γραβάλτζμα, γρατσούντζμα, γύρ'σμα, γαβράλτζμα, γαγάντζμα, γατζούντζμα,

61. Παπαδόπουλος, *Ιστορική γραμματική*, σ. 138· Φιλήντας, *Γραμματική*, σ. 495.

62. Φιλήντας, *Γραμματική*, σ. 468.

63. Ανδριώτης ΕΛ, σ. 110· Τζιτζιλής, *Μακεδονικά ετυμολογικά*, σ. 373.

γλίτσασμα, γούρλιμα, γούρλαγμα, διρφουλόγημα, διφτέρ'σμα, έλαμα, ιδίμα, ίδιμα, κάρλιγμα, κλούτσουμα, κριτσίν'μα, λύν'γαμα, λάντζμα, μάξ'μα, μακά'νασμα, μακρουσκοίντζμα, ξιβράισμα, ξιζών'ασμα, ξιπέτρημα, ξισέροτζμα, ξιστρόφ'χασμα, ξισούγριασμα, ούρλιγμα, πίμα, πίμα, πλύμα προυσάμουμα, π'χάμα, ρούτζμα, σαλάισμα, τσίπρουμα, σήτ'χασμα, χάλιμα κ.λπ.

Με το επίθημα αυτό σχηματίζονται μεταρρηματικά που δηλώνουν ενέργεια και αποτέλεσμα ενέργειας⁶⁴.

Αξιοσημείωτος είναι ο σχηματισμός των λέξεων *ιδίμα* - *ιδίμα* και *πίμα* - *πίμα* που έγινε με βάση το αοριστικό θέμα και του *έλαμα* που έγινε με βάση την προστ. *έλα*. Θα πρέπει ακόμα να σημειώσουμε την παρουσία των παράλληλων τύπων *άκουγμα* - *ακούημα* και *αβόηθ'μα* - *βουήθημα*.

14) -οι'ν':

ζαβοι'ν', στουποι'ν'.

Στα *τζιτζ'οι'ν'* και *τζ'ουτζ'οι'ν'* η παρουσία του επιθήματος είναι φαινομενική, επειδή προέρχονται από τα τουρκ. *cıcık* και *cucuk*.

Οι Φιλήντας⁶⁵ και Ψυχάρης⁶⁶ παράγουν το -οι'νι από το ιταλ. -ucchio.

Στις νοτιοσλαβικές γλώσσες απαντά ένας σχετικά μικρός αριθμός λέξεων σε -uk, πβ. σερβοκρ. *zvižduk* (< *zvižati*) «sibilus»⁶⁷, ενώ στα ρουμανικά και στα αλβανικά το επίθημα έχει υποκοριστική σημασία, πβ. ρουμ. *țap* > *țăpuc*⁶⁸ και αλβ. *zganër* > *zganuq*⁶⁹.

15) -οι'ν':

γατζ'οι'ν', γουτζ'οι'ν', παγού'ν', σκ'φοι'ν', σπ'λανγου'ν'.

Προέρχεται από αρχαία ουσιαστικά σε -ώνιον (πβ. *κωδώνιον*), ή από τα ιταλικής προέλευσης *μπαστου'νι*, *μπαρμπού'νι* κ.λπ.⁷⁰ Το *σπ'λανγου'ν'* είναι αγνώστου ετύμου.

16) -οι'ν' (< μεσν. -οι'ριν < -ουρος + υποκορ. -ιον)⁷¹.

απιτού'ν', βακαδού'ν', βαδού'ν', βλαχού'ν', γλυκαντζού'ν', ξ'γού'ν', θουλού'ν', κλαμμού'ν', κουνδού'ν', κουτσού'ν', κουνψού'ν', ξιχαστού'ν', ονχτού'ν', π'λανγατού'ν', σουφού'ν', σαβού'ν', τσιμμού'ν', τ'δουτ'δού'ν', φουρτού'ν'.

Το επίθημα -ur απαντά στις νοτιοσλαβικές γλώσσες, πβ. σερβοκρ. *capur*⁷² «trunculus» και στη ρουμανική, πβ. *grumur*⁷³ < *grumulus*.

64. Χατζιδάκης, *MNE* 1, σ. 417· Σετάτος, *Ρηματικά ουσιαστικά*, σ. 318.

65. Φιλήντας, *Γραμματική*, σ. 498.

66. Ψυχάρης, *Γραμματική*, τ. 3, σ. 129.

67. Miklosich, *Stammbildungslehre*, σ. 253.

68. Pascu, *Sufixe*, σ. 131.

69. Xhuvani-Çabej, *Prapashtesat*, σ. 292.

70. Χατζιδάκης, *MNE* 2, σ. 307· Georgakas, *Grammatische*, σσ. 206-210.

71. Χατζιδάκης, *MNE* 2, σ. 306.

72. Miklosich, *Stammbildungslehre*, σ. 93.

73. Pascu, *Sufixe*, σ. 56.

Τα *κουτσοῦῶ* και *θαβουῦῶ* προέρχονται από τα *κούτσοουρο* και *θαβούρα* αντίστοιχα. Άγνωστη είναι η προέλευση των *βακαδουῦῶ*, *βαδουῦῶ* (πβ. και αρωμ. *basur*), *βλαχουῦῶ* (πβ. και αρωμ. *plahurcu*) και *σουφουῦῶ*. Το *πλανγατουῦῶ* «νεροούλο φαγητό» προέρχεται από το συνώνυμο *πλινγκούρας* με το σύνθετο (;) μόρφωμα *-ατουῦῶ*, πβ. και ρουμ. *-ătură*, π.χ. *arsătură*⁷⁴ < *ars* «cha-leur excessive».

Για την υποκοριστική λειτουργία του *-ούῶ* βλ. σ. 119.

17) *-ουῶ*:

βλαδουῶ, *γυλαδουῶ*, *γρμαουῶ*, *ουμουῶ*.

Η λέξη *γρμαουῶ* προέρχεται από το αρωμ. *gréusă* και αυτό από το αλβ. *krefshe*, με παρετυμολογική επίδραση του επιθήματος *-usă*, που στην αρωμουνική, όπως και στη ρουμανική, πέρα από την υποκοριστική λειτουργία, δηλώνει και φυτά⁷⁵.

Για το *-ουῶ* που απαντά στις λέξεις *γυλαδουῶ* και *ουμουῶ* (< ώμος;), θα μπορούσαμε να δεχτούμε ότι προήλθε από το επίθημα *-ουῶ* των λέξεων *βρακατουῶ* και *προυβατουῶ*, που, όπως και τα *γυλαδουῶ* και *ουμουῶ*, δηλώνουν είδη μανιταριών. Το επίθημα απαντά στις σλαβικές γλώσσες και στη ρουμανική: ο *Pascu*⁷⁶ θεωρεί το ρουμανικό επίθημα σλαβικής προέλευσης. Αντίθετα, οι *Xhuvani-Çabej*⁷⁷ θεωρούν το αλβ. *-ush* (πβ. *tharte* > *thartushë*) ιλλυρικής προέλευσης. Τέλος, ο *Κατσάνης*⁷⁸ συνδέει το αρωμουνικό επίθημα *-usiu* με το ιταλ. *-ussi* στα *Belussi* (*bello* = ωραίος), *Petrussi* (*Pietro*) κ.ά. και το θεωρεί λατινοϊταλικής προέλευσης.

18) *-(σ)μουῶ*⁷⁹:

αβόηθ'μου, *βγάλτσμου*, *γενῶ'μου*, *γράνσ'μου*, *κλώσιμου*, *κόψιμου*, *στροψ'μου*, *τάξ'μου*, *φέξ'μου*.

Η κατάληξη χρησιμοποιείται για το σχηματισμό μεταρροηματικών που δηλώνουν ενέργεια.

Αξιοσημείωτος είναι ο σχηματισμός της λέξης *αβόηθ'μου* που παράγεται από το θέμα του ενεστώτα. Ίσως να πρόκειται για μεταπλασμό του *αβόηθ'μα* κατά τα ρηματικά σε *-μου*.

19) *-τάῶ*:

θ'λνκουτάῶ, *μαγλικουτάῶ*, *σκαλουτάῶ*, *στροανγ'στάῶ*, *συρτάῶ*, *τσακουτάῶ*, *τσιμπτάῶ*, *τῶουπλιτάῶ*, *φλαστάῶ*, *φ'στάῶ*.

Δηλώνει το όργανο.

74. *Pascu*, *Sufixe*, σ. 62.

75. *Tzitzilis*, *Wörterbuch lexikalischen Balkanismen*, σ. 602.

76. *Pascu*, *Sufixe*, σ. 361.

77. *Xhuvani-Çabej*, *Prapashtesat*, σ. 293.

78. *Κατσάνης*, *Ονομαστικό Νυμφαίου*, σσ. 45-47.

79. *Σετάτος*, *Ρηματικά ουσιαστικά*, σσ. 441-449.

20) -τήῶ (< αρχ. -τήριον)⁸⁰:

κλαδιφήῶ, κουνάχτηῶ, φυτιφήῶ.

Δηλώνει το όργανο. Το κουνάχτηῶ πιθανόν να σχηματίστηκε κατά το συνώνυμο πειραχτήρι από το κουνάρ'ς «πειραχτήρι».

Υποκοριστικά

1) -άκος (< -άκος)⁸¹.

ανθρουπάκος, κουσμάκος, παπαδάκος, πιτ'ναράκος, θατραβάκος.

2) -άκ' (< -άκι)⁸²:

δ'γουτάκ', δ'βαράκ', ζουμβιλιάκ', καπαλάκ', κρατσανάκ', κριανάκ', μουρκοιτάκ', νανάκ', πασαλάκ', τζιβανάκ', τραγανάκ', ψουφάκ' κ.λπ.

Στον πληθυντικό η κατάληξη μαζί με το σύνθετο επίθημα -αράκα χρησιμοποιείται για το σχηματισμό ονομάτων παιχνιδιών: κλιφταράκα, σκλαβάκα, σουγλάκα, ὄμαδάκα.

3) -άῶ (< -άρι < αρχ. -άριον)⁸³:

κουκουτάῶ, κουζ'βάῶ, νουχτάῶ, πιτ'νάῶ, στρουφάῶ, τραγανάῶ κ.λπ.

4) -έλ' (< -έλλι)⁸⁴:

ασβέλ', βακατόέλ', βγαδέλ', βικατόέλ', γαλανέλ', γουδρουβέλ', καραβέλ', κουβαρέλ', κουπανέλ', κουτσαβέλ', μαυρέλ', νουχταρέλ', παπαδέλ', πίδαρέλ', τζιτζέλ', τσουκανέλ' κ.λπ.

Στα κουπέλ' και σκ'τελ' (< μεσν. σκουτέλλιον < λατ. scutella) η κατάλ.-έλ' είναι φαινομενική.

5) -ι⁸⁵:

βραγασι, καλ'βαρί, καπρί, κουπανί, λιμαδί, μβλαρί, πιστιρί, σκιλαβί, τζουβαλί, τ'λιγαδί, τσικουρί κ.λπ.

6) -ιδ':

ανδριδ', βαβαλιδ', γουλαβιδ', ζουρζουβιλιδ', κουτσαλιδ', λουριδ', προυσκιφαλιδ', σκαφιδ', φτροδ'.

7) -ίτσα⁸⁶:

Απαντά:

α) σε λέξεις σλαβικής προέλευσης:

βιοβιρίτσα, βαζδραβίτσα, β'λίτσα, βόντσα, γουλάντσα, γουστιρίτσα, ζαο-

80. Ανδριώτης ΕΛ, σ. 365.

81. Ανδριώτης ΕΛ, σ. 11.

82. Ανδριώτης ΕΛ, σ. 10.

83. Ανδριώτης ΕΛ, σ. 35.

84. Ανδριώτης ΕΛ, σ. 98.

85. Φιλήντας, Γραμματική, σ. 476.

86. Georgacas, The -ιτο- Suffixes, σ. 121.

βόντσα, κουλιτρινίτσα, κουλάντσα, κουσίτσα, ματινίτσα, μισίτσα, μόλτσα, νουζίτσα, σίντσα,

β) σε ελληνικές λέξεις:

αδιρφίτσα, βρυσίτσα, καμηλίτσα, νουρίτσα, παλαμαρίτσα, πατιρίτσα, παχλίτσα, σακουραφίτσα, σαρμανίτσα, σαρμάντσα, στρουτουφακίτσα, τραπιζίτσα, τρυπίτσα.

Τα βόντσα, κουλάντσα και σίντσα ανάγονται σε αντίστοιχους προπαροξύτονους σλαβικούς τύπους. Τα ζαοβόντσα και μόλτσα ίσως προέρχονται από τα *zavogec* και *molec* αντίστοιχα, με παρετυμολογική επίδραση της κατάλ. -ίτσα.

Η άποψη του Συμεωνίδη⁸⁷ ότι η κατάλ. -ίτσα προέρχεται και από το -ίτισσα < -ίτης, επιβεβαιώνεται από τα σακουραφίτσα και τραπιζίτσα, που είναι παράλληλοι τύποι του σακουραφίτ'ς και τραπιζίτ'ς.

Το ομώνυμο επίθημα -ήτσα, με το οποίο σχηματίζονται τα θηλυκά των επιθέτων σε -ής (μυρακλής - μυρακλήτσα, ιμβαθής - ιμβαθήτσα), προέρχεται από πληρέστερους τύπους μερακλήδισσα > *μυρακλήδ'σα > μυρακλήτσα (πβ. πήδησα > πήδ'σα > πήτσα στο ιδίωμα).

8) -ίτῶ⁸⁸:

ανγίτῶ', βαβαλίτῶ', βαζδραβίτῶ', βαλουματίτῶ', γιτῶ', ζουζ'λίτῶ', καλουγρίτῶ', κονκαλίτῶ', λαπατίτῶ', λιλίτῶ', μαρτίτῶ', σαπίτῶ', σκ'λιτῶ', στροβαδίτῶ', χτινίτῶ'.

Το επίθημα απαντά μόνο σε λέξεις ελληνικής ή άγνωστης προέλευσης.

Το σλαβικής προέλευσης βαζδραβίτῶ' προέρχεται από το βαζδραβίτσα με αλλαγή γένους. Η υποκοριστική σημασία του επιθήματος είναι βεβαιωμένη μόνο στις λέξεις: βαβαλίτῶ', βαλουματίτῶ', κονκαλίτῶ', λαπατίτῶ' και λιλίτῶ'. Για την προέλευσή του αξιοσημείωτη είναι η παρουσία των παράλληλων τύπων βαβαλίτ' - βαβαλίτῶ' και κυρίως των σαπίτ'ς (ο) (< σαπίτης) - σαπίτῶ' το.

Τα τελευταία μας υποδεικνύουν –ειδικά για τα βόρεια ιδιώματα στα οποία παρατηρείται αποβολή του άτονου /i/– μια άλλη πιθανή πηγή προέλευσης του -ίτῶ' (-ίτσι) και συγκεκριμένα το -ίτ'ς < -ίτης.

9) -όπ'λου⁸⁹:

νουδόπ'λου, πιδόπ'λου, π'λόπ'λου.

10) -ούδα⁹⁰:

αμμούδα, Ζακούδα, καλακούδα, πασκαλούδα, πιλικούδα.

Η υποκοριστική σημασία του επιθήματος έχει ατονήσει.

Το Ζακούδα σημαίνει τη μάνα του Ζιάκα.

87. Συμεωνίδης, *Δεύτερη συμβολή -ίτσα*, σσ. 251-274.

88. Georgacas, *The -ίτσα- Suffixes*. Συμεωνίδης, *Πρώτη συμβολή -ίτσα*, σσ. 71-85.

89. Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 292.

90. Τσοπανάκης, -ούδα, σσ. 281-307.

11) -ούδ⁹¹:

βασιλ'κούδ', γραμματουδ', γουλαβούδ', γουλανούδ', δασκαλούδ', θου-
λουδ'γά, καλούδ'γά, καλακούδ', κουμπαρούδ', λιχουνούδ', μυγαρούδ', πιλι-
κούδ', πιταρούδ', προικουδ'γά, σαρανδούδ', φασ'κουτουδ', φτιρούδ'.

Το επίθημα λειτουργεί ως υποκοριστικό μόνο στις λέξεις *μυγαρούδ'* και *φτιρούδ'*. Οι λέξεις *γουλαβούδ'*, *γουλανούδ'*, *δασκαλούδ'*, *κουμπαρούδ'*, *λιχουνούδ'*, *πιταρούδ'*, *σαρανδούδ'* και *φασ'κουτουδ'* έχουν αναπτύξει νέα, στενά συνδεδεμένη με το πρωτότυπο, σημασία, χωρίς όμως να απολέσουν το υποκοριστικό στοιχείο, πβ. δάσκαλος - δασκαλούδ' «μαθητής δημοτικού». Ο πληθυντικός -ούδ'γά χρησιμοποιείται για το σχηματισμό περιληπτικών, πβ. *θουλούδ'γά*, *καλούδ'γά*, *προικουδ'γά* (στα δύο τελευταία διατηρείται η υποκοριστική σημασία).

12) -ούλα⁹²:

βαρούλα, *γυλαδούλα*, *γυνικουάλα*, *κουπούλα*, *κριμαντζούλα*, *μουρτζούλα*,
παπαδούλα, *πιδικουάλα*, *π'λαδούλα*, *σταξούλα*, *τουφούλα*, *τριμούλα*, *ψυχού-
λα* κ.λπ.

Στα *κριμαντζούλα*, *μουρτζούλα* και *τριμούλα* το επίθημα δεν έχει υποκοριστική σημασία.

13) -ούλ⁹³:

ξιμούλ', *ξρουμούλ'*, *δασκαλούλ'*, *did'μαρούλ'*, *θιμν'ατούλ'*, *ιλαφούλ'*, *κα-
ραξούλ'*, *κουκουιούλ'*, *κουλανδρούλ'*, *κουμματ'σούλ'*, *λαχτινδούλ'*, *ματούλ'*,
μβλαρούλ', *μουσκοιούλ'*, *μυγούλ'*, *νουδούλ'*, *ον'χούλ'*, *πατούλ'*, *πιδαρούλ'*, *πιρ-
δικούλ'*, *σκαβδούλ'* I, *σκαβδούλ'* II, *σταχούλ'*, *σφυρούλ'*, *τζιτζικιούλ'*, *τσιν-
γούλ'*, *τσιντζιρούλ'*, *φουρνούλ'* κ.λπ.

14) -ού⁹⁴:

λ'ανού⁹⁴.

Μεγεθυντικά

1) -α⁹⁵:

καλάθα, *κουδούνα*, *πιλέκα*, *τσανάκα*.

2) -ακας⁹⁶:

γέρακας, *ξέρακας*, *φτιάκας*.

Μόνο στις λέξεις *ξέρακας* (< ξερός) και *φτιάκας* (< φτι < αφτί) απαντά

91. Τσοπανάκης, -ούδι, σσ. 281-307.

92. Χατζιδάκης, *MNE* 2, σ. 306· Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 253.

93. Ανδριώτης *ΕΛ*, σσ. 253-254.

94. Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 255.

95. Μηνάς, *Μεγέθυνση*, σ. 39.

96. Μηνάς, *Μεγέθυνση*, σ. 153 κ.εξ.

το επίθημα -ακας. Το *γέρακας* προέρχεται από το μεσν. *γέρακας* < αρχ. *ιέραξ*.

3) -άρα⁹⁷:

πλαστάρα, φλουνγάρα.

4) -αράς⁹⁸:

βουταράς, δαγλαράς, λιβινδαράς, ματαράς, σπουργιταράς, φουναράς.

5) -αριά⁹⁹:

σπιταριά, κουρ'τσαριά.

6) -αρόνα¹⁰⁰:

σπιταρόνα, κουρ'τσαρόνα.

Σύνθετο μόρφωμα από τα -άρα + -όνα.

7) -αρους¹⁰¹:

*δισπόταρους, δότσαρους, παπάδαρους, πάπαρους, πάταρους, σπουργί-
ταρους κ.λπ.*

8) -ίνα¹⁰²:

ανδρίνα, λαπατίνα, πουδαρίνα.

9) -ίνας:

ανδρίνας.

Απαντά μόνο στη λέξη *ανδρίνας* και είναι πιθανό να προέρχεται από το *ανδρίνα* με αλλαγή γένους.

10) -μάνα¹⁰³:

ανγουρουμάνα, 'γουρουμάνα.

Από γραμματικοποίηση της λέξης *μάνα*.

11) -ούκλα¹⁰⁴:

χιρούκλα, βαθούκλα.

12) -ούκλας¹⁰⁵:

ανδρούκλας, μιθούκλας.

13) -ουρας¹⁰⁶:

γρέμουρας, κατῶμίνγουρας.

Η παρουσία του επιθήματος στο *κατῶμίνγουρας* είναι αβέβαιη, επειδή η προέλευση της λέξης είναι άγνωστη.

97. Μηνάς, *Μεγέθυνση*, σ. 111.

98. Μηνάς, *Μεγέθυνση*, σσ. 170-171.

99. Μηνάς, *Μεγέθυνση*, σ. 172.

100. Μηνάς, *Μεγέθυνση*, σ. 105.

101. Μηνάς, *Μεγέθυνση*, σσ. 119-121.

102. Μηνάς, *Μεγέθυνση*, σσ. 181-183.

103. Μηνάς, *Μεγέθυνση*, σσ. 178-179.

104. Μηνάς, *Μεγέθυνση*, σ. 96 κ.εξ.

105. Μηνάς, *Μεγέθυνση*, σσ. 135-156.

106. Μηνάς, *Μεγέθυνση*, σσ. 162-163.

14) -ους¹⁰⁷:

άδρακους, γέρακους, παλήκαρους.

Παράγωγα επίθετα

1) -αβους:

βρούχαβους, γόλαβους, γούδαβους, ξούδαβους, κουλάνιτσαβους, λανούραβους, μόλαβους, νούραβους, πέτσαβους, ρέντζαβους, ρέχαβους, δάργαβους, δούσκαβους, τζάλαβους, τσίνγραβους, τσούκναβους, τδάνγραβους, τδούπραβους, τδούραβους, χρούπαβους.

Η κατάληξη -αβους προέρχεται από το σλαβικό -av¹⁰⁸. Τα επίθετα της κατηγορίας αυτής διακρίνονται:

α) Σε αυτά που προέρχονται από σλαβικά επίθετα σε -av: βρούχαβους, γούδαβους, ξούδαβους, ρέχαβους, δούσκαβους, τδούπραβους, χρούπαβους.

β) Σε αυτά που προέρχονται από ελληνικές λέξεις με την προσθήκη της κατάλ. -αβους: λανούραβους, νούραβους, πέτσαβους, τσίνγραβους, τδάνγραβους, τδούκναβους, τδούραβους και

γ) Σε αυτά που το έτυμό τους είναι άγνωστο: μόλαβους, ρέντζαβους, τζάλαβους.

Το γόλαβους προέρχεται από το γόλους < σλαβ. gol. Το επίθημα απαντά στην αλβανική, στη ρουμανική και αρωμουνική. Στο πέχλαβους «γελαστός, ευπροσήγορος» (< μπέχαρος) έχουμε αναλογική επέκταση του -αβους.

2) -άρας¹⁰⁹:

βλατσάρας, πιτσχάρας, τσακνάρας.

Προέρχεται από μεγεθυντικά σε -άρα. Στο φαρφάρας η κατάλ. -άρας είναι φαινομενική, επειδή προέρχεται από το τουρκ. farfara.

3) -αρής:

κουρδαρής, λιμαρής.

Από το -άρης ή -άρας + -ής, ή από το -άρης με μετακίνηση τόνου. Δηλώνει ιδιότητες.

4) -άρ'κους:

διδ'μάρ'κους, πιρπατάρ'κους.

Από το ουδέτερο -άριχο των επιθέτων σε -άρης¹¹⁰.

5) -αρός (< αρχ. -αρός):

πλάγ'αρός.

107. Μηνάς, *Μεγέθυνση*, σσ. 53-56.

108. Georgacas, *The -ιτς- Suffixes*, σσ. 121-122· Προμπονάς, -αβος, σσ. 87-97, όπου προσπαθεί χωρίς επιτυχία να ερμηνεύσει το επίθημα -αβος ως ελληνικό.

109. Μηνάς, *Μεγέθυνση*, σ. 167.

110. Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 35.

6) -άρ'ς (< μεσν. -άρις < μτγν. -άριος < λατ. -arius)¹¹¹:
*γιζιράρ'ς, δουλιφτάρ'ς, κουμανδάρ'ς, μασλατάρ'ς, πεισματάρ'ς, πιρπα-
 τάρ'ς κ.λπ.*

7) -άτους (< μεσν. -άτος < λατ. -atus)¹¹²:
*βαρβάτους, γινν'τάτους, δρουσάτους, ξ'γουράτους, καριδάτους, κουρδά-
 τούς, κουτῶανάτους, κρασάτους, κυδουνάτους, λουσάτους, μαλλάτους, ξου-
 δάτους, πουδαράτους, φραψάτους, χουνδρουβαλάτους.*

Στο βλασάτους το επίθημα -άτους είναι φαινομενικό, επειδή προέρχεται από το βουλγ. *vlasat*.

8) -δ'κους:
*βαμάδ'κους, βιλίδ'κους, δαμαρλούδ'κους, ιλάτζιδ'κους, κουντίδ'κους,
 ταξέδ'κους, τζουβανάδ'κους, τζουρακλίδ'κους, τουμουζλούδ'κους, τσουφλι-
 κάδ'κους, τσουρούδ'κους κ.λπ.*

Προέρχεται από το θέμα του πληθυντικού ονομάτων σε -άς, -ής + επίθη-
 μα -ικος. Χρησιμοποιείται για τη μορφολογική προσαρμογή στην ελληνική
 τουρκικών επιθέτων που λήγουν σε φωνήεν.

9) -έινους (< αρχ. -έινος)¹¹³:
δρέινους, μαρμαρέινους, ξ'λέινους, πιτσέινους.

Το μόρφημα, που αποτελεί παλιότερη μορφή του -ένους, χρησιμοποιείται
 παράλληλα με αυτό. Σε μερικές περιπτώσεις απαντούν παράλληλοι τύποι και
 με τα δύο επιθήματα, πβ. *δρένους - δρέινους κ.λπ.*

10) -έίνους:
ξ'λέίνους, χουματέίνους.
 Σύνθετο μόρφημα από τα -έινους + -ένους.

11) -έλας:
γυτῶαρέλας, κουτρουβέλας, στουμπαρδέλας, ὄαπατέλας.
 Το επίθημα δηλώνει σωματική ιδιότητα. Προέρχεται από ουσιαστικά σε
 -έλι, -έλα.

Στο *γυτῶαρέλας* και *στουμπαρδέλας* έχουμε τα σύνθετα επιθήματα
 -αρέλας (-άρας + -έλας) και -αρδέλας (< -αρέλας), με επίδραση του *παπαρδέ-
 λας* (;) αντίστοιχα. Το *ὄαπατέλας* «με ανοιχτά πόδια» σχηματίστηκε από
 άγνωστο πρόθημα *ὄα* [ίσια (;)] + *πατέλας* «με στραβά πόδια».

12) -ένους (< αρχ. -έινος)¹¹⁴:
*ατῶαλένους, βακουρένους, γαλατένους, γαργαρένους, γαλένους, δρέ-
 νους, ζαχαρένους, κονκαλένους, κονκλένους, μαλαματένους, ξ'λένους, πα-
 φλένους, πιτσένους, ριβένους, τινγένους, φουρτουματένους, χανδρένους,*

111. Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 35.

112. Χατζιδάκης, *MNE* 1, σ. 422.

113. Andriotis, *LA*, σ. 224.

114. Χατζιδάκης, *MNE* 2, σ. 117· Ανδριώτης, *ΕΛ*, σ. 101.

χαρτένους, χασένους, χουματένους κ.λπ.

13) -ήσιμους (< αρχ. -ήσιμος):

βουσκήσιμους.

Το επίθημα δεν είναι παραγωγικό στο ιδίωμα. Η λέξη βουσκήσιμους είναι μάλλον δάνειο από την κοινή νεοελληνική.

14) -ήσους < μεσν. -ήσιος < λατιν. -ēsis < -ēnsis ή από αρχαία κατάλ. -ήσιος)¹¹⁵:

αγοιαν'κήσους, αιτήσους, ακατ'νήσους, αμβιλήσους, ανδρήσους, αργιλήσους, βιλιντζήσους, β'νήσους, βριζήσους, βρατ'μήσους, γαβρηήσους, γ'δουμαλλήσους, γιλαδαρηήσους γιρακήσους, γουρ'νήσους, γυνικήσους, γαλήσους, γαρλανδήσους, γαβρανήσους, δαμασκ'νήσους, δινδρήσους, ζαχαρήσους, ζμαρδαλήσους, καλαμκήσους, κατασαρήσους, κατ'κήσους, κληβαταρήσους, κριβατηήσους, λιβαδηήσους, λιναρηήσους, μαλιχιρηήσους, πανήσους, πιδ'γακήσους, πλατανήσους, πουρτουκαλήσους κ.λπ.

15) -ιάις:

αλατιάις, απουκουπιτιάις, αλαφιτιάις, βρακατιάις, βρακατῶις, βιβιλιάις, γαλατιάις, γαλοννάις, διτιτιάις, καθιμανφριάις, κουλωνκ'θιάις, κουτῶ'πιάις, νυχάις, παπαριάις, πιτιτιάις, π'νακάις, τσιβιάις, τσιγαριάις κ.λπ.

Χρησιμοποιείται για το σχηματισμό ονομάτων που δηλώνουν ιδιότητα, επάγγελμα ή επιθυμία για κάτι.

Για την προέλευση του επιθήματος βλ. Παπαδοπούλου, *Μια ιδιότυπη κατηγορία*, σσ. 293-303.

16) -ιακός:

ανηλάκός, μιδακός, πουδγάκός, προσηλάκός, σπιτχάκός, ὀ'μαδγάκός.

Από θέματα σε -ια + κατάλ. -κός¹¹⁶.

17) -ιανός:

αγοιανός, αλητχάνος.

Προέρχεται από θεματικό -ι + κατάλ. -ανός¹¹⁷.

18) -ιάρ'κους:

γλιμουτῶάρ'κους, γλαβατῶάρ'κους, daβζῶάρ'κους, ζαγαλῶάρ'κους, ζημῶάρ'κους, καψουρῶάρ'κους, κλουτῶάρ'κους, κουκουδῶάρ'κους, μιρῶάρ'κους, νιρῶάρ'κους, πιτσῶάρ'κους, ρουγῶάρ'κους, ρουγατῶάρ'κους, σβουλῶάρ'κους, σκαλῶάρ'κους, σκανῶάρ'κους, συνιρῶάρ'κους, τζαδῶάρ'κους κ.λπ.

Από θεματικό -ι + κατάλ. -άρικος.

19) -ιάρ'ς:

δαυλῶάρ'ς, ζαβουνῶάρ'ς, ζβαρνῶάρ'ς, ζηλῶάρ'ς, κασιδῶάρ'ς, καψαλῶάρ'ς, κου-

115. Ανδριώτης ΕΛ, σ. 122.

116. Ανδριώτης ΕΛ, σ. 130.

117. Φιλίππας, *Γραμματική*, σ. 518· Ανδριώτης, ΕΛ, σ. 130.

καλάρ'ς, κουρουδγάρ'ς, κουτσουμουλάρ'ς, λυπουδάρ'ς, μασλατχάρ'ς, ουκνάρ'ς, πινιδάρ'ς, πιρπατχάρ'ς, πρικνάρ'ς, τραγουδγάρ'ς, τσιμבלάρ'ς κ.λπ.

Προέρχεται από θεματικό *-ι + -άρης*¹¹⁸ και δηλώνει συνήθως τον φορέα αρνητικών ιδιοτήτων. Στο *ταμαχάρ'ς* το επίθημα είναι φαινομενικό, επειδή προέρχεται από το τουρκ. *tamahkâr*.

20) *-ιάτ'κους*:

αιδημητριάτ'κους, αλλαξιάτ'κους, ανοιξιάτ'κους, απουκριατ'κους, απουσουλιάτ'κους, βρατ'μιάτ'κους, γαμβριατ'κους, διφτιργιάτ'κους, λιχούνιάτ'κους, μαρτζιάτ'κους, μικριατ'κους, παραπουνιάτ'κους, πισιμνιάτ'κους.

Ο Φιλήντας¹¹⁹ παράγει το επίθημα από το λατ. *-aticus* και οι Χατζιδάκης και Ανδριώτης από ουσιαστικά που έχουν στην κατάληξή τους *-ι + -άτικος*, ή από αρσενικά σε *-άτης + -ικος*¹²⁰.

21) *-ίκας*:

ζαλίκας, κακαμίκας, πλακουφτίκας, τδουλουφτίκας.

Ο Μηνάς¹²¹ δεν αποκλείει σλαβική ή τουρκική προέλευση του μορφήματος, ενώ ο Henrich¹²² επισημαίνει την παρουσία του στην αρμενική, (εβραιο-)ισπανική κ.λπ. Για την προέλευση του επιθήματος βλ. και Κατσάνης, *Ονομαστικό Νυμφαίου*, σσ. 145-146. Στις συγκεκριμένες όμως περιπτώσεις δεν αποκλείεται η προέλευση από ουσιαστικά σε *-ίκι, -ίκα*.

22) *-ικός* (< αρχ. *-ικός*)¹²³:

αδγασκός, αδαμ'κός, ζιμουτ'κός, θαματ'κός, θιουτ'κός, πιθιρ'κός, πλιματ'κός, πουτιδ'κός, χρονικός, ψιφτικός κ.λπ.

23) *-ικους* (< αρχ. *-ικός* με μετακίνηση τόνου)¹²⁴:

γιζέρ'κους, γλαουρίζ'κους, γουλαβουλαίμ'κους, ζαρίφ'κους, κονκούλ'κους, κ'όρ'κους, μαυρουμάλλ'κους, μονχόξ'κους, ουκνάρ'κους, πέτ'κους, ρουγάτ'κους, ρούμ'κους, σαλάμ'κους, σίβ'κους, τικνιφέξ'κους, τδασίτ'κους, τδ'όφτ'κους κ.λπ.

Χρησιμοποιείται για τη μορφολογική προσαρμογή στην ελληνική τουρκικών και άλλων ξένων επιθέτων που λήγουν σε σύμφωνο. Αρκετά επίθετα της κατηγορίας αυτής προέρχονται από γενικευμένους τύπους του ουδετέρου επιθέτων σε *-ης*: *μακρουλαίμ'ς - μακρουλαίμ'κου - μακρουλαίμ'κους*.

24) *-ίζους* (< μεσν. *-ίκιος*, από λατ. επίθ. σε *-icius*)¹²⁵:

ανδρίζους.

118. Χατζιδάκης, *MNE 2*, σ. 527· Ανδριώτης, *ΕΛ*, σ. 130.

119. Φιλήντας, *Γραμματική*, σ. 517.

120. Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 131.

121. Μηνάς, *Μεγέθυνση*, σ. 72.

122. Henrich, *Κλητικές*, σσ. 65-73.

123. Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 133.

124. Φιλήντας, *Γραμματική*, σ. 509.

125. Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 133.

25) *-(ι)νός* (< αρχ. *-ινός*)¹²⁶:

αιδημητρινός, ακατ'νός, ακρινός, αλαργινός, βρουθ'νός, γιλαδ'νός κ.λπ.

26) *-ινους* (< αρχ. *-ινος*)¹²⁷:

βριζίνους, γαργάρινους, βόδινους, δένδρινους, κουκάλινους, μούρινους κ.λπ.

27) *-ιρός* (< αρχ. *-ερός*)¹²⁸:

αγλιφιρός, αγνανδίρος, ανανγιρός, ανγαθιρός, αλφιρός, ασπρουδιρός, γαλακτιρός, γλιφιρός, γαλτσιρός, καψιρός, κουρμιρός, κουφαλιρός, λασπιρός, μαυριδιρός, σαρκιρός κ.λπ.

28) *-ίτ'κους*:

αρβανίτ'κους, γαβρίτ'κους, βριζίτ'κους, καλαμκίτ'κους, καστανίτ'κους, λιναρίτ'κους, μαλλίτ'κους, μιλιτζ'ανίτ'κους κ.λπ.

Από εθνικά σε *-ίτης* + *-ικος*¹²⁹. Με εξαίρεση το εθνικό *αρβανίτ'κους*, το σύνολο των επιθέτων σε *-ίτ'κους* στο ιδίωμα δηλώνει την ύλη.

29) *-λής* (τουρκ. *li*)⁴:

βισαλής, καυμακλής, κουσουρλής, μουραφιτλής, μουστακλής, τσιφτιλής, χουιλής.

Οι λέξεις προέρχονται από αντίστοιχες τούρκικες λέξεις, πβ. *καυμακλής* < τουρκ. *kaymakli*. Το *βισαλής* ίσως προέρχεται από αμάρτυρο τύπο *besali* < *besa* (< αλβ. *besë*) + κατάλ. *-li*. Μόνο στο *μουστακλής* έχουμε παρουσία του επιθέματος σε λέξη ελληνικής προέλευσης.

30) *-όζους*: *ζβαρονόζους*.

Το επίθημα προέρχεται από το ιταλικό *-oso*, πβ. *apogoso* > *μοροζός*.

31) *-ουδιρός*:

ασπρουδιρός, μαυρουδιρός.

Σημαίνει αυτόν που έχει σε μικρότερο βαθμό το χρώμα που δείχνει το πρωτότυπο. Ο Φιλήντας¹³⁰ εξηγεί το *ασπρουδερός* από το *ασπριδερός* κατά το *ασπρουλάρης*. Τα επίθετα αυτά ίσως θα πρέπει να συνδεθούν με τα κατω-ιταλικά *asprudi* «biancolino» και *manjudi* «un 'ro negro», που σχηματίζονται από τα επίθετα *άσπρος* και *μαύρος* με το επίθημα *-ούδι*. Ο Συμεωνίδης¹³¹ διαχωρίζει το επίθημα αυτό, που χρησιμοποιείται για μετριασμό επιθέτων (*Abschwächung von Adjektiven*), από το ομώνυμο υποκοριστικό *-ούδι* και το ανάγει στο αρχ. *-ώδης*. Το *-ουδιρός* είναι σύνθετο μόρφημα από το *-ούδι* (< *-ώδης* (;) + *-ερός*).

126. Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 134.

127. Φιλήντας, *Γραμματική*, σ. 512.

128. Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 110.

129. Ανδριώτης *ΕΛ*, σ. 136.

130. Φιλήντας, *Γραμματική*, σ. 520.

131. Συμεωνίδης, *Τρίτη συμβολή -ούτσικος*, σσ. 71-85.

32) -ούκας:

κακαμούκας, βλ. σ. 107.

33) -ούλ'κους:

γισούλ'κους:

Από το -ούλης + -ικους (< -ικος).

34) -ούρας:

γάλούρας, ζακανούρας, λαβατούρας.

Προέρχεται από μεγεθυντικά σε -ούρα.

35) -ούρ'κους:

γλιτσούρ'κους, γλυκαντζούρ'κους, γαβτζούρ'κους, γατζούρ'κους, κλιφτούρ'κους.

Στο κλουτσουνούρ'κους «με γυριστή ουρά» η παρουσία του επιθήματος είναι φαινομενική, επειδή πρόκειται για σύνθετο με β' συνθετικό τη λ. ουρά.

Από το -ούρης + -ικους (< -ικος).

36) -ούρ'ς:

γαβτζούρ'ς, κλιφτούρ'ς, πατδούρ'ς.

37) -ούσ'κους:

βρακούσ'κους, καινούσ'κους, λαγούσ'κους, τραούσ'κους.

Πιθανότατα σύνθετο μόρφωμα από το αρχ. -ούσιος (πβ. γερούσιος) + -ικος.

Το επίθημα φαίνεται να είναι ανεξάρτητο από το τσακωνικό -ούδικο, το φαρασιώτικο -ούσκο και το -ούσκο της Αξού που έχουν υποκοριστική λειτουργία και συνήθως θεωρούνται φωνητικές ποικιλίες του -ούτσικος¹³². Αντίθετα, τα τελευταία θα πρέπει να συνδεθούν με το αρχ. υποκορ. -υςcu (πβ. trīfītūšcu «tendre») που ο Pascu λαθεμένα το συνδέει με το επίθημα -υςcā και το θεωρεί σλαβικής προέλευσης.

38) -ουτός (< αρχ. -ωτός)¹³³:

ανγλουτός, βιργουτός, βιτσουτός, βρακουτός, γουβουτός, γουργουλουτός, γρουμουλουτός, διπλουτός, δριπανουτός, δρουβουλουτός, ζερουβαλουτός, καλαμουτός, κλειδουτός, κλουτσουτός, κοιγκ'νουτός, κοιλουβουτός, κρουσουτός, λουρουτός, πιρδικουτός, πραδ'νουτός, π'τακουτός, ραχουτός, σαμαρουτός, σιδιρουτός, σιμουτός, σκαλουτός, σουρλουτός, σταχουτός, τουφουτός κ.λπ.

Αξιοσημείωτη είναι η υποκοριστική λειτουργία του επιθήματος (πβ. κοιγκ'νουτός, πραδ'νουτός κ.λπ.) που απαντά και στη διάλεκτο του Πόντου¹³⁴ καθώς και σε μερικά άλλα ιδιώματα.

132. Georgacas, *The -ιτο- Suffixes*, σσ. 255, 259, 260.

133. Psaltes, *Grammatik*, σ. 300· Ανδριώτης, *ΕΛ*, σ. 436.

134. Παπαδόπουλος, *Ιστορική γραμματική*, σ. 140.

39) -ούτῶ'κους¹³⁵:

ζουφούτῶ'κους, μαναχούτῶ'κους, μικρούτῶ'κους, ἴνούτῶ'κους, στινούτῶ'κους, τρανούτῶ'κους, φτινούτῶ'κους κ.λπ.

Το επίθημα έχει υποκοριστική λειτουργία.

40) -τός (< αρχ. -τός):

αβδητός, ακαλτσός, ακουλλ'τός, αλειφτός, αραδ'γαστός, αργαστός, βαρι-
τός, βρουζαργ'γαστός, βηδηχτός, γανγ'λ'αστός, κουπαδ'γαστός, κραπανιστός,
λουργ'γαστός, χρουματ'χαστός κ.λπ.

Π α ρ ά γ ω γ α ε π ι ρ ρ ή μ α τ α

1) -α:

αβέρτα, αγλήγουρα, αγνάν'δ'γα, ανάδ'γαβα, ανάδ'κ'λα, ανήφουρα, ασ'λού-
πουτα, έναργα, ζόρ'κα, κατήφουρα, κατώδρουμα, μβρουστόβαρα, τζάλαβα
κ.λπ.

2) -ά:

ανη'λακά, αφυρά, αχαμνά, βδητά, ζαβά, ζιρβά, θιληματικά, κακά, κουν-
δά, λαβδά κ.λπ.

3) -ά'κα:

ζαροκαδά'κα, θ'λνκουτά'κα, κ'νά'κα (< κουνώ), καθουνδά'κα, συρτά'κα.

4) -θι:

αλλούθι, απουδώθι, δώθι, πανδούθι, πούθι.

5) -ια:

αυτούια, ιδώια, ικείια.

Επιτατικό μόριο.

6) -ιστά:

δρουσ'στά, καθαρ'στά, πισπιλτσά.

7) -ού:

αυτού, διπλού, κάνγαμβού, μουνού.

8) -ούλ':

παρακατ'ούλ', παραπανούλ'.

Το επίθημα έχει υποκοριστική λειτουργία.

Π α ρ ά γ ω γ α ρ ή μ α τ α

1) -άζου:

Η κατάληξη απαντά σε ρήματα που προέρχονται:

α) από αρχ. ρήματα σε -άζω:

απ'κάζου, αργάζου, βάζου, λιμνάζου, ξαγουράζου, ρουχάζου,

β) από αρχ. ρήματα σε -άσσω¹³⁶:

135. Ανδριώτης ΕΛ, σ. 256· Συμεωνίδης, Τρίτη συμβολή -ούταικος, σσ. 71-85.

136. Ανδριώτης ΕΛ, σ. 118.

κατατάζουμι, ξιταράζου, πατάζου, συνδάζου,

γ) από μεταπλασμό άλλων ρηματικών καταλήξεων:

ψάζου < αρχ. ψαύω.

2) -βου:

απονκόβου, αφαιουκόβου, δῆγκόβου, κόβου, χάβου.

Η κατάληξη σχηματίστηκε από τον αόρ. *έκοψα, έχασα*, κατά το σχήμα *έθλιψα - θλίβω*.

3) -εύου.

Η κατάληξη απαντά:

α) Σε ρήματα που προέρχονται από αρχαία ρήματα σε -εύω:

γεύου, κηδέου, λουξεύου, μαεύου, ξ'λεύου,

β) Σε νεότερους σχηματισμούς που προέρχονται:

από ουσιαστικά:

αλαθέου < αλάθους, απαλεύου < παλ', γατεύουμι < γάτα, δασκαλεύου < δάσκαλος, δῆγβουλεύου, ζαπεύου, λιχουνεύουμι, λυκεύου, μακιλεύου, ξιμαμμεύου, κουνιλεύουμι, στανεύου κ.λπ.

από επίθετα:

ζγουρνεύου < ζγουρνός, γιρεύου < γιρός, δυνατεύου, κακεύου, κουλουβεύου, κουνδεύου, ῥουτεύου, μιρακλεύουμι, ουρσουξεύου, τσιρουκεύου, τσιμβρεύουμι κ.λπ.

3) Σε μεταπλασμένους τύπους, όπως:

αναπνεύου, αδικεύου, δυστυχεύου, κουκουρδεύουμι, λιμβεύουμι, σκανδαλεύουμι, σπαταλεύου.

Το *αναπνεύου* προέρχεται από τον αόριστο *ανάπνιψα* (< *ανάπνευσα*) κατά το σχήμα: *πάλιψα* (< *πάλεψα*) – *παλεύω*. Τα υπόλοιπα ρήματα πιθανώς να είναι νεότεροι σχηματισμοί με την κατάλ. -εύου και όχι μεταπλασμένοι τύποι π.χ. *κουλουβεύου* < *κουλουβός* και όχι μεταπλασμένος τύπος του *κουλουβώνου*.

Η κατάληξη χρησιμοποιείται για τη μορφολογική προσαρμογή ξένων ρημάτων στο ιδίωμα, πβ. *κουσεύου* < τουρκ. *kosmak*.

4) -ιάζου.

Προέρχεται:

α) από την κατάληξη -ιάω με διατήρηση της ουρανικής προφοράς του προηγούμενου συμφώνου:

αγριαδγάζου, ασπρουγανάζου, βρουζαογάζου, βαζακάξου, βατζουογάζου, γουρογυτγάζου, ζουλαβιδγάζου, κατσαβγάζου, λαπατγάζου, νιρουβλάκάζου, ξιματζαλάζου, ξισουγριάζου, πατουλάζου, τσιρικιάζου, ψαθγάζου κ.λπ.

β) από αρχαία ρήματα σε -ιάω:

προυσ'λάζουμι, τινάζου,

γ) από αρχαία ρήματα σε -ιῶ:

λυγάζου (προέρχεται από *λυκιῶ).

5) -ίζου (< αρχ. -ίζω).

Η κατάληξη απαντά:

α) Σε ρήματα που προέρχονται από αρχαία ρήματα σε -ίζω:

αλατίζου, αλαφρίζου, αμβουδίζου, αναγυρίζου, ανασκίζου, ανδραλίζουμι, βουτανίζου, βουβουτίζου, γαλαχτίζου, γαργαρίζου, σκαμματίζου, σκ'νίζου, στραβίζου, συνιρίζου, σφυρίζου.

β) Σε νεότερα παράγωγα που σχηματίζονται με τη βοήθεια της κατάληξης -ίζου:

ανγαθίζου, αραδίζου, αχνίζου, βαΐζου, βαλανδίζουμι, βιγλίζου, βιρβιρίζου, βουρλίζου, βουρίζουμι, βαβαλίζου, βιρβιρίζου, γανγλίζου, γιρανίζου, γουργουλίζου, γρατσανίζου, γαθρανίζου, γαθβλίζου, γλάνιζου, διματίζου, διρμοννίζου, διφτιρίζου, δαβίζου, ζαθ'λίζου, ζβουρίζου, ζουπίζου, θυμ'νατίζου, παζαορίζου κ.λπ.

γ) Σε μεταπλασμένους τύπους:

ξιφτίζου, τικνίζου (πβ. τεκνώ), τυραννίζου (πβ. τυραννώ).

Η κατάληξη χρησιμοποιείται για τη μορφολογική προσαρμογή ξένων ρημάτων στο ιδίωμα, πβ. βουλταρίζου, βαιλίζου, βιτίζου, βουιατίζου κ.λπ.

6) -νώ.

Το μόρφημα είναι ιδιαίτερα παραγωγικό στο ιδίωμα. Κατά την άποψη του Χατζιδάκη¹³⁷ προέρχεται αναλογικά από τον αόρ. -σα των αρχαίων ρημάτων σε -νω, κατά το σχήμα εθρήνησα - θρηνώ, εκέρασα - κερνώ.

Τα ρήματα στα οποία απαντά είναι:

ακαλνώ, ακουλνώ, απουλνώ, απουχιρνώ, αχιρνώ, βιζιρνώ, βουρβουλνώ, βρουξ'αλνώ, γραβαλνώ, γαρβουλνώ, δ'αχουρνώ, ζακαλ'νέμι, ζδραμβαλ'νούμι, ζουκαλνώ, ζουρζουβιλνώ, καθαρνώ, καλουσουρνώ, καραουλνώ, κανκαλνώ, κουλνώ, κουτ'σαλνώ, λαχταρνώ, λουτ'σαρνώ, ξιδουρνώ, ξιθιρνώ, ξιλνώ, ξιπυρνώ, ξισιρνώ, ξισκυβαλνώ, ξιθουλνώ, ξακουλνώ, ξαρνώ, παραμιρνώ, πλιτ'σαρνώ, πουδαρνώ, 'πουχιρνώ, προυσκαλνώ, σαλνώ, σκαρνώ, συχουρνώ, σφαλνώ, τρουρνώ, χουρνώ.

7) -ού:

ακού, κρού.

Η κατάληξη που απαντά μόνο στα δύο αυτά ρήματα προέρχεται από τους τύπους ακούου και κρούου αντίστοιχα με συναίρεση.

8) -φου και -φτου.

Τα αρχαία ρήματα σε -πτω λήγουν στο ιδίωμα σε -φου ή -φτου.

Οι τύποι σε -φου σχηματίστηκαν αναλογικά από τον αόριστο κατά το σχήμα άλειψα - αλείφου. Έχουμε λοιπόν:

137. Χατζιδάκης, MNE 1, σ. 292.

αλείφτου - αλείφου < αλείφω, ανάφτου - ανάφου < ανάπτω, βάφτου - βάφου < βάπτω, γλύφτου < γλύφω, κλέφτου - κλέφου < κλέπτω, κόφτου - κόφου < κόπτω, ράφτου - ράφου < ράπτω, σκάφτου - σκάφου < σκάπτω.

9) -*ώ*.

Η κατάληξη προέρχεται:

α) Από αρχαία ρήματα σε -*ῶ*:

απανδῶ, απιχτῶ, अपαρατῶ, αραθ'μῶ, αρρουστῶ, αστουχῶ, βαρῶ, βρουνδῶ, βδω, γλω, κοντῶ, λιχνῶ, ψηφῶ.

β) Από μεταπλασμό ρημάτων:

Ι) σε -*ίζω*: *βιτῶ, γαβγῶ, γρομῶ, ζουπῶ, θυμῶ, καρπῶ, ξιφλουδῶ, σκρουπῶ, σταλῶ, στομυβῶ, τρουχῶ, χνουτῶ.*

ΙΙ) σε -*ύω*: *αναβρῶ, αναλῶ, αρτῶ, διαλῶ, νδω, ξω, φτω.*

Και στις δύο περιπτώσεις οι μεταπλασμένοι τύποι προέρχονται από αοριστικούς τύπους, όπως *γάβγισα, άρτυσα*, κατά το σχήμα *βρόνδησα - βρουνδῶ*.

Η κατάληξη χρησιμοποιείται για τη μορφολογική προσαρμογή ξένων ρημάτων, όπως *βινδῶ, γιζιρῶ, κατῶαρδῶ, κλονκουτῶ, ουνδῶ, ουρατῶ, καθῶς* και για το σχηματισμό ρημάτων που προέρχονται από ουσιαστικά ή επιφωνήματα: *πλακατῶ, σκαπιτῶ, τ'φικῶ.*

10) -*ώνου* (< αρχ. -*ῶν*)¹³⁸.

Η κατάληξη απαντά:

α) σε ρήματα που προέρχονται από αρχαία ρήματα σε -*ῶν*:

αξιῶνου, απομυρῶνου, βουδῶνου, ξ'γῶνου, καματῶνου, κινῶνου, λυκῶνουμι, μουλυβῶνου, ουρθῶνου, προυσαμμῶνου, σπαργανῶνου, σπαργῶνουμι, υψῶνου, φ'λακῶνου κ.λπ.

β) σε νεότερους σχηματισμούς με την κατάληξη -*ῶνω*:

αλιβρῶνου, αξαμῶνου, απολουλῶνουμι, απουσῶνου, αρπακῶνου, αψῶνουμι, βαλανδῶνουμι βιργῶνου, βιτσῶνου, βρακῶνουμι, βαζδῶνουμι, βατῶαρῶνου, βινζινῶνου, βλαδουχῶνου, γαρδαλῶνου, γαρδουλῶνου, γλουπῶνου, γραπατσῶνου, γαζῶνου, γαβουρῶνου, ζανῶνου, ζινγκῶνου, ζουπῶνου, ξ'μαρῶνου, ησῶνου, κιρῶνου, κλαμβουρῶνου, κλαμῶνου, κλουτσῶνου, κουκ'λῶνου, κουρκουτῶνου, λαμμῶνου, λαπατῶνου, λουρῶνου, μαζῶνου, μουρῶνου, ξισ'λουπῶνου, προιλῶνου, σ'μαζῶνου, τζαχῶνου, φραψῶνουμι κ.λπ.

γ) σε μεταπλασμένους τύπους όπως *μουλῶνου, προυδῶνου.*

Ο τύπος *προυδῶνου* προέρχεται από τον αόρ. *πρόδουσα* κατά το σχήμα *κένουσα - κινῶνου.*

Η κατάληξη χρησιμοποιείται επίσης για τη μορφολογική προσαρμογή ξένων ρημάτων, πβ. *βαγλαρῶνου < bağlamak, γραπῶνου < ιταλ. grappare, δουρδουρῶνου < τουρκ. doldurmak.*

138. Φιλήτας, Γραμματική, σ. 524.

Το *βηχώ* και *β'χώ* προέρχονται από το *βήχω* με μετακίνηση του τόνου, το *φέγου* από τον *αόθ*. *έφυγα* κατά το σχήμα *έλιγα* - *λέγου* και το *ανοίχτου* από το ριζικό *χ* + *-τω*, πβ. *διώχτου*, *ρίχτου*, *πλήχτου*¹³⁹ κ.λπ.

---

139. Φιλήτας, *Γραμματική*, σ. 535.

ΣΥΝΘΕΣΗ

Το ιδίωμα είναι πλούσιο σε σύνθετα: πολλά μάλιστα από αυτά δεν απαντούν στην κοινή νεοελληνική. Στη συνέχεια παραθέτουμε τα σύνθετα του ιδιώματος που είναι άγνωστα στην κοινή, παραλείποντας φωνητικές τους ποικιλίες που δεν αντικατοπτρίζουν ιδιαιτερότητες στη σύνθεση. Έτσι, αναφέρουμε τους τύπους *αἰγουνέῳ* και *αἰνέῳ*, αλλά παραλείπουμε τον τύπο *ἄνιμουπύρουμα*, περιοριζόμενοι στον πληρέστερο τύπο *ανιμουπύρουμα*.

Προσδιοριστικά Σύνθετα

A. Ουσιαστικά

α) με πρώτο συνθετικό ουσιαστικό:

αβγουκιφτές, αβγουφάι, αγυλαδόγρικου, αγουρουμάννα, αδιρφομοιῶ, *αδιρφουπαῖδ*, *αιμόθυρα, αιτώνγου, αλατουβούτσιλα, αλατουβούτσιλου, αλαφότριχα, αλιβράμβαρου, αλιβρότρυπα, αλιβρουτένδουμα, αλιβρόχουνου, αλιτρόβιργα, αλουγουφόρτ*, *αλοννόφῆαρου, αλ'πουπάιδα, αμβιλουτόπ*, *αμμόχουμα, ανγουρόσπουρου, ανγουρουμάννα, ανδραδέρῳ*, *ανδράδιρφους, ανδρουγ'ναίκα, ανδρουγύνικα, ανδρουπουλουλούδου, ανιμόκοννα, ανιμόκοννα, ανιμουπύρουμα, ανιμουσβούρα, ανιμουστρόβιλους, αραπουφάσ'λου, αρκουδουπόραρου, αρνάνθρουπους, αρνιθουκούμασου, αρνιθουπούλ*, *αρνιθόφειρα, αρνόμαλλου, αρνουμάλλ*, *αρνουμάνδαρου, αρνουπόῳ*, *αστραπόπιτρα, αστρουπιλέῳ*, *αστρουφινῆά, βαμβακόπ'τα, βαμβακόσπουρους, βασ'λουκόκαλου, βατῶ'νόμουρου, βατῶ'νόφ'λλου, βιργόμβλου, βιργουμβλά, βλαχόπ'τα, βουβαλουτζῶθανους, βουδουλούῳ*, *βουζουκαρκάντζαλους, βουιδάμαξα, βουιδουβινά, βουιδουκέρατου, βουιδουλουῳ*, *βουιμόθυρα, βουνγουτσέμβ'ρου, βουνουχώῳ*, *βουργαρόμβλου, βουργαρουδάμαρου, βρακουζούνα, βρακουζώνα, βρακουθ'λά, βραχουκῆῳ*, *βραχουπλιμουνία, βριζουκαλαμιά, βριζουκαφές, babaloukifτές, batzókouρους, batōukād*, *batōouty*, *βουντζόχουμα, βουρανόπ'τα, βουραδιανουκιφτές, βουφόριθα, βρουτζόχουμα, γαλαρουκέπῳ*, *γαλαρουκόπαδου, γαλατόδουνδου, γαλόδουνδου, γαλουδέριματου, γαλουκούτ*, *γαλουτινικές, γατουμάλλα, γ'δόμαλλου, γιδότριχα, γιδουβουνά, γιδουμάνδαρου, γιδουμάνῳ*, *γιδουστέφανου, γυλαδουβουνά, γυλαδουμάνδαρου, γυλαδουπαρμάρα, γυλαδουτσά'χου, γυρουκουκούδουνου, γυμαράνγαθου, γυμαρ'δάμαδκνον, γυμαρουβ'νά, γυμαρουδάμαδκ'νου, γυνουμάλλ*

γουρνότρυπα, γουρ'νουκάλιβου, γουρ'νουκιφτές, γουρ'νουκούμασου, γουρ'νουσάπ'νου, γουρ'νουςκαφίδα, γουρ'νουςκαφτούρα, γουρ'νουτόμαρου, γουρ'νουτσάρ'χου, γουρ'νουφέλ', γουρ'νουφλά, γουρ'νόφουσκα, γουρ'νουςκατίδα, γουρ'νουςκαφτιά, γ'ρουνάλιβρου, γ'ρουνόφουσκα, γυνικαδέρφ', γυνικαδίρφους, γυφτουκάρβ'νου, γυφτουδάμαρου, γυφτουκάρφ', γυφτουλάναρα, γυφτουφάσ'λου, γυφτουλιγιά, γαζουκάνδ'λου, γαιδουφλόιρα, γαρβουλάχανου, γαρουφύλλ', γατζότριχα, γατζόγουρ'νου, γλαβατσουβότανου, γλαβατσουχόρταρου, γλιμουτσόχουμα, γουδρουβόβαλου, γτζόουπουμάνδαρου, γτζόουπουμάρταρου, δαμαδκ'νουβότανου, δασουαργάτ'ς, δινδρουβάλανου, δινδρουκαλά, δινδρουκουριά, δινδρουπέπουνου, δινδρόφυλλου, δριπανουκουδά, δραματόξ'λου, ζαχαρόδ'κου, ζαχαρουκουλόκ'θα, ζαχαρουνέρ', ζαχαρουσ'κά, ζιβλόσκ'νου, ζιβλουλούρ', ζουρνόξ'λου, ζυγουλούρ', ηλόματου, ηρουχόρταρου, θιρμασουβότανου, καβ'ρουτσέμβουρου, καλαμβουκάλιβρου, καλαμβουκόψουμου, καλαμ'κότσαπα, καλαμ'κόφ'λλου, καλιγουνκάρφ', καλιγουντσιμίβ'δου, καλυβουτόπ', καμβανουκέπρ', καμβουχώρ', καναβατσότριχα, καπνόσπουρους, καπνότουπους, καπνότσαπα, καπνουαρχμάτα, καπνουέμβουρας, καπνουσπόρ', καπρόδουνδου, καπρότριχα, καρβουλάχανου, καρδαρουουκά, καρ'δότσιφλου, καρδότσοφλα, καρκαντζαλότρυπα, καρ'λουμάνις, καρ'λόψ'χα, καρόβιργα, καρουφύλλ', καρόφ'λλου, καρπόκαψα, καρπουξόσπουρου, καρφουβέλουνου, κασταλουψώμ', καστανόμιλου, καστανότουπους, καστανουτόπ', κατ'κόδρουμους, καθαρουκαφές, κθαρουτρουβάς, κιδρουβόβαλου, κιραλ'φή, κιρασουπαραγουγός, κιρουπάν', κιτρουβόβαλου, κιφαλόδιμα, κιφαλουμάνδ'λου, κιφτιδουσαν'δου, κληματόφ'λλου, κ'λουρόπ'τα, κουκαρόφ'λλου, κουκουσόπ'τα, κουκουσουπάπαρα, κουλινδρινίτσα (< κώλος + trān «αγκάθι»), κουλόκουρου, κουλόρνηθα, κουλουκαθιά, κουλουκάτσκα, κουλουκατδά, κουλουκ'θόπ'τα, κουλουκ'θόσπουρου, κουλουκούρ', κουλουνούρους, κουλουπάν', κουλουρίξ', κουλουφουτχά, κουλάντσουβότανου, κουναβόχουνου, κουπρόφλαρου, κουρβουλουστάφ'λου, κουρουψάλ'δου, κουρφουστάφ'λου, κουτ'λουγόμευθ', κουτρουμβλά, κουτ'λόρνηθα, κουτ'λόρνηθου, κουτ'λουπούλ', κρασόμβλου, κρασουβούτσιλα, κρασουστάφ'λου, κριατουμάνδαρου, κριατουσαν'δου, κριβατόγουρους, κρουμ'δόσπουρους, κρουμ'δότσιφλου, κρουμ'δουζούμ', κρουμ'δουφάι, κρουμ'δόφ'λλου, κρουμ'δόφ'τους, κρουμ'δουφ'τός, λαγόμβλα, λαγουβουνά, λαγουμβλά, λαδόπ'τα, λαδουτινικές, Λαμβρουτρίτ', λανουκούτσουρου, λαπόπουρδου, λαρανουκούτσουρου, λασπότουπους, λαχανόπ'τα, λιγδόπ'τα, λιγδουπάπαρα, λουκανόκρατου, λυκόιδου, λυκουμάιρα, λυκουπάιδα, λυκουτόμαρου, λυκουφάγουμα, μανδροόκ'λου, μανδρουστάδ', μανικουκάπ', μαντζουφάι, μαρμαρόσκον', ματόδουνδου, ματουγάλα, ματουσίνουρου, ματόφ'λου, ματδόκουρου, μβλαρουφόρτ', μιλι-

σουμάν'ταρου, μιλ'τζ'ανόπ'τα, μιλ'τζ'ανουκάδ', μιλτσουβότανου, μιλτσου-
 μάνδαρου, μουζγόχουμα, μουλτδουβότανου, μουλβόπιτρα, μουσκαρό-
 σουπα, μουσκουστάφ'λου, μυλαύλακου, μυλουνόπιτρα, μυρμηνηγόδρου-
 μους, νδρουπουλούλουδου, νιρόγαλου, νιρόκουνδα, νιρόμβλους, νιρό-
 πουνδα, νιρουναυλακά, νιρουκόνδα, νιρουκουλόκ'θα, νιρουκουλόκ'θου,
 νιρουλαθγά, νιρουλακά, νιρουλατγά, νιρουσταλήθρα, νιρουσταλίδα,
 νιρουσυρμή, νιρουτριβή, νιρουφάγουμα, νιρουφαιά, νιρουφίδα, νιρουχέ-
 λουνα, νιρόχουνου, νουρόδ'κου, νυχτουπούλ', ξιδουβούτσιλα, ξιδουβού-
 τσιλου, ξιδουπάπαρα, ξυλουβούν', ξυλουγέφυρου, ξυλουθήκα, ξυλουρι-
 γουστάσιου, ξυλουκέρατου, ξυλουκούταλου, ξυλουκρέβατου, ξυλουκρέμα-
 τα, ξυλουπίρουνου, ξυλουπόδαρου, ξυλουσίδριου, ξαλουσίδριου, ξ'λάλι-
 τρου, ξ'λάνγουρου, ξ'λόχτινου, ουξόφ'λλου, ουξουβάλανου, ουρδουτύθ',
 παλιρουκουθά, πανάλλαγμα, πανγόσπ'του, πανόξ'λου, πανουπλυσίδ'γα,
 παπαδουπαίδ', παραδουμέσαλα, παραθυρόξ'λου, πασ'λόφ'λλου, πασπα-
 λόπ'τα, πασπαλόχουνου, παστουκάδ', πατατόσπουρους, πατατουτόπ',
 πατατουχώραφου, πατουστάφ'λου, πατ'ρόξ'λου, πατ'ρουγύνικα, πατ'ρου-
 σίδριου, πιπιλόχουμα, πιπιρόσπουρου, πιπιρουκάδ', πιπιρουφτῶέλα, πι-
 σπιλόπ'τα, πισπιλόχουνου, πιτουρόπ'τα, πιτροκάρβ'νου, πιτρογέφυρου,
 πιτρονκιρανός, πιφκῶδ'κου, πιφκουδ'γά, πιφκουτσίνγανου, πλακουκόν-
 διλου, πλιβριτουβότανου, πλανγουρουφάι, πουδισάρ'χου, πουνόματους,
 πουτόξ'λου, πουταμόπιτρα, πουταμουφόκαλου, πρασουζουίμ', πρασου-
 κούκουτου, πρασουφάι, πρασουφ'τός, πρασόφ'τους, προυβατουβουνά,
 προυβατουλάπατου, προυβατουμάνδ'θ', προυβατουνουρά, προυβατουστέ-
 φανου, ρακουβούτσιλα, ρακουκάζανου, ριτσινόχουμα, ριτσ'νόλαδου, ρου-
 βάλανου (< ρουίδ' + βαλάνι), ρουβδουκαφές, ρουβόπιτρα, ρουκουκούδου-
 νου (< γερακουκούδουνο), σαμαρόξ'λου, σαμόλαδου, σαμόπ'τα, σαμουπά-
 παρα, σιδιρουφόκαλου, σιδιρουχώρταρου, σκατουχούλαρου, σκληθρου-
 νέρ'γα, σκουρδουμβλώτ'ς, σκουρδουπλέχτρια, σκυλόδουνδου, σκυλόψου-
 μου, σκυλουψώμ', σλουτόχουνου, σουχαδουβότανου, σπαράνγαθου, σπι-
 τόσκ'λου, σπιτουμάζουμα, σταυραιτός, σταυρουβότανου, σταυρουκλήδου-
 νου, σταυρουμάνα, σταχτόφ'καρου, στιρναρόπιτρα, στ'λαρότριπα, στουρ-
 ναρόπιτρα, σκουβότανου, σκουκιφτές, σκούφ'λλου, συννιφόκαμα,
 δ'κουμαϊδα, δτιαρουχόρταρου, τζαρτζανόγαλου, τζουρτζόγαλου, τζαμόξ'-
 λου, τζαρνικουβότανου, τζουβανόσκ'λου, τουλουμουτύθ', τουρκουλούλου-
 δου, τουρκουοικουγένεια, τραπιζουμάνδ'λου, τριφυλλουκουδά, τσανγαρό-
 τριπα, τσαπόδουνδου, τσαρτσαρουχόρταρου, τσαρ'χόσκ'νου, τσικρικάδρα-
 χτου, τσιπρουκάδ', τσιρνονκισσός, τσουνκιδόπ'τα, τσακμακόπιτρα, τσα-
 παλόδουνδου, τδουρλουβότανου, τυρόγαλου, τυρουκάδ', τυρουμιαί, τυ-
 ρουπ'τιά, τυρουψώμ', φαρμακουβότανου, φασχόμελου, φασ'λόξ'λου, φι-
 δόκαμπσου, φιδουβότανου, φιδουκέφαλου, φκαρουμάχιρου, φλουδουκά-

στανου, φουκαλόσπουρους, φουνδόσπουρους, φουρνόφχαρου, φρανγου-
μέντζ'άλ', φριξουνέθ', φτιρουτόπα, χαλκουτσούγ', χαλόστουμα, χαρτουμι-
τζίτ', χαρτουπέτσιτα, χηνουβόβαλου, χιρόμβλου, χιρουκάλ'βα, χιρουμάν-
d'λου, χουρτουρουκουσά, χ'ρουστάθ', χουνόβαλου, ψαρρόπ'τα, ψαρουκό-
καλου, ψαρουκόκαλ', ψαρουνέθ', ψουραβουβότανου, ψουροίδα, ψουροί-
δου, ψουρουμβλώτ'ς, ψυλλουχέσιματα, ψυχουγός, ψυχουκρό'τσου, ψυχου-
παίδ'.

β) με πρώτο συνθετικό επίθετο:

αγουνέθ', αδρουμάλλ', αινέθ', αλάνγαθου (< καλάνγαθου), αλ'πόγα, αλ'πό-
γα, αλ'πόχουμα, αργυρουμίθ' (< αργυρός + μύτη;), ασημουμάχιρον,
ασημουχόρταρου, ασπράνγαθου, ασπρόγα, ασπρόγαβρου, ασπρόγαβρους,
ασπρόγ'α, ασπρόη, ασπρόπλακα, ασπρόδιταρου, ασπρουκαλάμβουκου,
ασπρουμάν'κου, ασπρουσ'γά, ασπρουφόκαλου, ασπρόχουμα, βουρλου-
πρόβατου, γιλαδ'νόσταλους, 'γινέθ', γιρουσπέθ' (< γερός + σπυρί), γλυ-
κόμβλου, γαβουτυφλίτ'ς, γαγαρόσ'κου, γαγαρουσ'γά, διπλόθυρα, διπλου-
κέπθ', ζιστόπ'τα, ημιρόπιτρα, θουλουνέθ', καθαροβδόμαδου, κακόπιδου,
κακουκιργιά, καλάνγαθου, καλόπιδου, καλουγάντς, καλουκρό'τσου, κα-
λούψουμου, κατσαρουμάλλ'α, καψαλόχουμα, κλουστόπ'τα, κουκκ'νόβα,
κουκκ'νόγα, κουκκ'νόη, κουκκ'νόχουμα, κουνδουκάπ, κουνδουπλεεύθ',
κουνδουχουργάνος, κουφουλουνξά, κουφουδ'κλά (< κουφοξυλιά), κουφου-
τ'λά, κουφουτύλ, κ'φόλουνγου (< κουφός + λόγκος (;)), λιφτόκαρου, λι-
φτουκαρνά, λουλουπαίδ', λανόπιτρα, λανουειδίσιματα, λανουζβόρους, λ'α-
νουφαμβλά, λ'ανόφ'λλου, μακρουφλόριρα, μακρουχώραφου, μαναχουθυ-
γατέρα, μαναχουκρό, μαυραγάν', μαυρόγαβρου, μαυρόγαβρους, μαυ-
ροδ'κου, μαυρουκαρκάντζαλους, μαυρουκούναβου, μαυρουλάχανου,
μαυρουμαρούδα, μαυρουσ'γά, μαυρουτήγανου, μαυρουφόκαλου, μαυρό-
χουμα, μιγαλουβδόμαδα, μικρουμάν'α, μικρουφαμβλά, μιλτσόχουμα,
'μυρουδάμαλου, 'μυρουτσούκνιδου, 'μυρ'τσούκνιδου, μισουπουλιτεία, μι-
σουποίχ', μισουχώρ'σιμα, μισόφλουρου, μοννόθυρα, μοννόριζα, μοννουκ-
κλησία, μπσουβούν', μπσουπλαγιά, μπσουτ'λίγαδου, μπσουχώθ', νι-
ρ'λόχουνον, νουγάμβρια, ξινόγαλου, ξινουδουλά, ξινουμάλλ'α, ξι-
ρόβ'κας, ξιρόκιρους, ξιρόλακας, ξιρόπονους, ξιρουβάτραχους, ξιρουβά-
κακας, ξιρουδάνγουμα, ξιρουκάμβ', ξιρουκιργιά, ξιρουλάγ', ξιρουπαιά,
ξιρουπλάτανους, ξιρουπόταμου, ξιρουπόταμου, ξιρουφάι, ξιρουφαιά,
ξιρουχώραφου, ξιρουχώθ', ξιρόφ'λλου, 'ξυφύλλ', ξ'νάλουγου, ξ'νόγαλου,
ξ'νόμβλου, ουκνόπ'τα, ουρθουλάναρου, παλαβουαβίγ'α, παλαβουμάλλ',
παλαβουμάνδαρου, παλαβουστάφ'λου, πισόημιρα, πρασ'νόσ'κου, πρα-
σ'νόσκουν', πρασ'νουτσόκνιδου, 'σημουβέλτζικου, 'σημουζούναρου, στει-
ροίδα, στειροίδου, στειρουκόπαδου (;), στριβόδουνδου, στρουτόκιδου,

στρουτουβατῶνά, στρουτουλάναρου, στρουτουφακίτσα, στρουτουβατῶνά, στρουτουπήγαδου, τιλιμιῶμιρου, τυφλουπόνδικας, τυφλουχουλ'κό, τυφλόχουλ'κου, φτινουπέτῶ, φτουχόπιδου, χαζουτράγουδου, χουνδροτότουπους, χουνδρονκέφαλου, χουνδρουκουριά, χουνδρουνότ', χουνδρουπέτρα, χρυσουκαρκάντζαλους, ψιλουδ'λά.

γ) με πρώτο συνθετικό ρήμα ή ρηματικό θέμα:

ανακατουχοῦλαρου, ανγιλουμῦθ' (< αγκελώνω + μύτη (:)), βρουμοπάπας, βρουμοῶκ'λου, βρουμουκούναβου, βρουμουμάνδαρου, βρουμουμαρούδα, βρουμουμέρμηγνου, δῆγουσάν'δου (< διάζομαι + σανίδι), ξ'ματόπ'τα, καθιμανδριάις (< κάθομαι + μαντρί (:)), κλειδουμάχιρου, κλειδουπίνικου, κουνφουβότανου, μαζουκουίβαρου, πιξουχάρτ', πλόχιρου, σκιζόφκου, τινουμούλαρου.

δ) με πρώτο συνθετικό αντωνυμίες, αριθμητικά:

αλλουβουήθεια, ιξηνδάημιρου, μηλαδέρφ' (< *ἄλληλάδελφος), μηλαδιρφή, πινδολιρου, προυτόγαλα, προτουβρατίμπσα, προτουβράτ'μους, προτουμαιά, προτουστάλαγμα, προτουπῦν', σαρανδάημιρου, σαρανδαουχτάουρου, σαρανδουλείτουργου, τριουκάτῶκου.

ε) με πρώτο συνθετικό άκλιτο:

ιξόθουρα, καραβουιά, καραρακαμβίλα, καραρακνήλα, κατουμαχαλάς, καψουπαϊδ', κουτσοπάππους, μβρουστουσφήν', παναγῶμ', πανουγῶμ', πανουκάπ'λου, πανουκάσ', πανουμαχαλάς, πανουστάφ'λου, πανουθάγανου, πανουχῶῶ, πανώδρουμους, πανώστρατου, πιραμαχαλάς, πισουβιλουνά, πισουδούλους, σουκόρφ', χαμουκλάδ', χαμουλέφ', χαμώρακας.

στ) με πρώτο συνθετικό προθέσεις:

ανα-:

αναδουλά, ανατούμβαρου, ανατούμβουρου κ.λπ.

δια-:

δῆαργους (διά + αγρός).

κατα-:

καταμῦθ'μιρου, καταμουσκῖδ'

παρα-:

παραβ'νίτ'ς, παραῶγος, παραδιρφή, παραδιρφός, παραθῆα, παραῖνγόν', παραλουγία, παραμαγούλα, παραμάννα, παρανιψός, παρανιχου, παραόνουμα, παραπατέρας, παραπόρτ', παραπόταμους, παράριζου, παρασῦμ', παραστάτ'ς, παράστρατου, παρασυμφάδα, παρασύνδικους, παρασφήν', παρασουτόλου κ.λπ.

πρόσ-:

πρόσγαλου, πρόσφουλου, προυσάνγουνου, προυσίνγουνου, προυσκέφα-

λου, προυσ'λά, προυσμα'νά, προυσπαππούς.

συν-:

συμβιθιρ'κό, συμφάδα, σύνδικνους, συνδιρ'γά.

B. Επίθετα

ακριάγουρους, ασβιστόφλαστους, δρίλουξους, ζβαρνονκουτσούλου, ζιβγαρόκλοννους, κατακάθαρους, κατάξιρους, κατάσπρους, κατατρύπχους, κουνδούζ'βάπ'ς, κουφουτύλου, μοννάκριβους, μπσουζουνδάνος, μπσουμαλτέξ'κους, μπσόχλουρους, πανδάξινους, πανδάξιρους, σφιχτάρμιχτους κ.λπ.

Γ. Ρήματα

αναβουδών, αναγλάζου, αναγυρίζου, ανακρένου, αναλώ, αναρίχνου, ανασικινών, ασπρουγανιάζου, βαρ'γουκαρδ'γάζου, βρουνδουφουνών, δ'γακόβου, δ'γαλώ, δ'γαμιρίζουμι, δ'γαχουρίζου, δ'γαχουρνών, ζιρβαγνανδεύου, καταγουρ'λάζου, καταησινχάζου, κατατζουνίζουμι, λαγουκοιμούμι, λανουδρουσίξ', λανουζβουρίζου, μακρουδ'κ'νώ, μ'βρουστουφουρτώνου, μπσουτρώνου, ξιρουηλείφουμι, ξιρουμαρ'κούμι, ξιρουουρ'γώνου, παραθέλου, παρακοιτώ, παραλαθεύου, παραλουγώ, παραλουίζουμι, παραμιρνών, παραξικινών, παραρουιδίζου, παρασκαλινών, παρατουρίζου, πιστουφουρτώνου, προυτουπίνου, προυτουσαμαρώνου, στραβουκόβου, συμβουρ'λάζου, συναστρέγουμι, συνγαθών, συνιστρέγου, συχουρνών, συχουρνίζουμι, τουρνονπιλικών, φαρδ'γουπατών κ.λπ.

Δ. Μετοχές

αναπουδουγιννημένους, δ'γαουλουσπαρμένους, καλουγνισμένους, καλουξουδιμένους, καλουπιλικ'μένους, καλουφτασμένους, σι'ληκουφαγουμένους κ.λπ.

Κτητικά Σύνθετα

αδρουμάλλ'κους, απαλουμάσταρους, αρύφυλλους, ασχημουμούρ'ς, αχιλουνομάσταρους, βαρύγλουσσοις, βαρύγνουμοις, βλαχουμάλλ'κους, βουβουκουμάτ'ς, βουζουκουκέφαλους, βουρτζαχείλας, βουτζ'αχείλας, βουτζ'ουχείλας, βρουτζ'ουχείλας, γιρακουμύτ'ς, γουρ'γουλουμάσταρους, γουτ'παχείλας, γου'λαβουκέφαλους, γουρ'λουμάτ'ς, γουρ'τσουλαίμ'κους, γουρ'τσουλαίμ'ς, δ'γ'όκρουκους, δ'κ'ρουκους, διπλόθουρους, διπλουχάχαλους, δίφυλλους, διχαλουμάσταρους, ζινγλουχέρ'ς, ζουνγλουχέρ'ς, καθαρου-

μάτ'ς, κακουπόδαρος, καλαμουμάσταρους, καλόγνουμους, καλουβύζ'κους, καλουπόδαρους, καμβουρουμύτ'ς, καπρουδόνδας, καρδαρουνκέφαλους, κατσαρουμάλλτς, κλειστουμάτ'ς, κλουτσουνούρ'κους, κονκ'νου-
 γούης, κοννδόφταλμους, κουτσουνχέρας, κουτσουνχέρ'ς, κουτσουνφτίκας,
 κουψουχειλτς, λαγουφτίδ'κους, λαγουφτίκας, μακρουμάλλ'κους, μακρου-
 μάσταρους, μακρουνούρ'ς, μαυρουμάτ'κους, μιγαλόφυλλους, μοννό-
 θυρους, μοννόριζους, μοννόκ'λιδους, μοννουβύζ'κους, μοννουθύρ'κους,
 μοννουκάλαμους, μοννουκέφαλους, μοννουχάχαλους, μπσαχείλας,
 μπσαχείλτς, μπσουνκέφαλους, πατῶαλουδόντς, πατῶαλουπόδαρους, πι-
 σσουνκέρατους, πιτρουνκάνγιλους, πλακουφτίκας, πλατσκουμύτας, σακου-
 λουμάσταρους, σαπῆουδόνδας, σουρλουκέφαλους, στραβουζνίχας, στρα-
 βουλαίμ'ς, στραβουμύτ'ς, σφιχτουμάσταρους, τριόκλουνους, τσαπό-
 δουνδούς, τσαπουδόνδας, τσαπουδόντς, τσιπρουβύζ'κους, τῶουλουφτί-
 κας, τῶουλουφτίδ'κους, φιδουκέφαλους, φουρνουμύτ'ς, χουνδρουμάλλ'-
 κους, χουνδρουπέτῶ'κους, χουνδρουχειλάς, ψηλουγάνας, ψηλουγάντς,
 ψηλουμύτας.

Αντικειμενικά Σύνθετα¹

α) Ουσιαστικά

καλιγουνψύλλ'δισ, κουμβουδέτ'ς, κρουμ'δουφάγους, κρουμ'δουφάης, μυρμη-
 γουφάγους, νιρουφύλακας, ξυλουφαγού, ξυλουφάης, πυρουμάχους, σα-
 κουράφα, σαρκουφάγους, σικουφάης, τυρουφάης.

β) Επίθετα

αγουρουφάης, ζβαρονκούλους, κουλουπλέντς, κριατουφαγάς, ουριμουφάης,
 φτασμουφάης.

γ) Ρήματα

γαλουμιτρώ, κρουδῆγαβαίνου, κλειδουστουμνάζου, κουλουκουρεύου, κουμβου-
 δένου, κουπανουφουρώ, κουσμουγυρνώ, λασπουκινδώ, λιρουφουρώ,
 νιρουκρωτώ, νιρουφαϊζου, ξιρουφαϊζου, πλαστηρουφουρώ.

1. Ανδριώτης, Σύνθεση, σσ. 1-23.

Υποκειμενικά Σύνθετα²

καρδουπουνώ, κοιλουπουνώ, κριατουκόβουμι, κριατουκουπά, μπσουκόβουμι.

*Παρατακτικά Σύνθετα³**α) Ουσιαστικά*

*αρβανδόβλαχους, αρνουκάτῳ'κα, γυνικόπιδου, κουκουσφύρου, κουκουσφύῳ'
(< κόκκος + *σφυρός, πβ. σφυράς - σπυράς (;)), λυκουκάπῳ', λυκουτῳ'ά-
καλου, μιλουνέῳ', μουλνβουκόνδνιλου, πριάκουνου, σκ'λόσκ'λου, σκ'λλό-
σκουρδου, ψουμουτύῳ'.*

β) Επίθετα

*ασπρονκάνουτους, ασπρονκόκκλανους, βαρτζουκάνουτους, γισουκάνουτους,
θουλουγυρ'στός, κουνδόφαρδους, κουρδουπιρήφανους, μαυρομάυρους,
μαυρουκάνουτους, μαυρουκάψαλους, μαυρουκόκκλανους, πρασινουκίτρι-
νους, ρουιδουκόκκλανους, σιδιρόψαρους, φλουρουπάρδαλους.*

γ) Ρήματα

πυρονκουκινίζου, 'στραπουκαίει, συμβουδανλώ.

Χρονικά Σύνθετα⁴

νυχτουπατά, νυχτουπιρπατά.

Παρασύνθετα

*αλληφρουῳ'νός, γαλουμέτρημα, γαλουμιτρίδ', γαλουμέτρους, γυρ'βουλά, γυ-
ρουβούλα, διρφουλόγημα, θουλουγύρ'σμα, καλουτήρηῳ', καρδουπόνιμα,
κιρουστάλαγμα, κλειδουστόμνισμα, κουρφυουλόγημα, κριατόκουμιμα, λου-
λουπουταμίτ'ς, λυκουφαγουμένους, μακρουσκοίντζιμα, νιρόπχασμα, νι-
ρουκράτ'μα, νιρουκράτ', ξιρουόργουμα, πανάλλαγμα, πανουμαχαλίτ'ς,
πανουμαχαλώτ'ς, πιρουμαχαλίτ'ς, πισουγύῳ', πιρουβάριμα, πιρου-*

2. Ανδριώτης, *Σύνθεση*, σσ. 23-28.

3. Ανδριώτης, *Παρατακτικά*, σσ. 3-31.

4. Ανδριώτης, *Σύνθεση*, σσ. 36-39.

σκότουμα, προυσάναμμα, πυρουκόκκ'νισμα, ὄκ'ληκουφάγουμα, στρα-
βουξί'λάζου, ἴστραπόκαμα κ.λπ.

Για τα σύνθετα του ιδιώματος μπορούμε να κάνουμε τις ακόλουθες πα-
ρατηρήσεις:

1) Σε μερικές περιπτώσεις το συνδεδειγμένο φωνήεν διατηρείται σε περιβάλλο-
ντα στα οποία στην κοινή νεοελληνική κανονικά αποβάλλεται, πβ. γουρ'-
νουάλιβρου, δασουαργάτ'ς, ξυλουιργουστάσιου, καπνουέμβουρας.

2) Τα υπερδισύλλαβα παραξύτονα θηλυκά ανεβάζουν τον τόνο στην προ-
παραλήγουσα, ενώ στην κοινή τον διατηρούν στην παραλήγουσα: *γαιδου-
φλόιρα*, *ξαχαρουκουλόκ'θα* (< *ξαχαρουκουλόκυθα), *καθαρουβδόμαδα*, *κρα-
σουβούτσιλα*, *λιγδουπάπαρα*, *μακρουφλόιρα*, *μιγαλουβδόμαδα*, *νιρουκου-
λόκ'θα* (< *νιρουκουλόκυθα), *νιρουχέλουνα*, *ξιδουβούτσιλα*, *παραδοιμέσαλα*,
πατ'ρουγύνικα, *ρακουβούτσιλα*, *σαμουπάπαρα*, *χαρτουπέτσιτα*, *χιρουκάλ'βα*
(< *χιρουκάλυβα).

Λαμβάνοντας υπόψη ότι στο ιδίωμα, παράλληλα με τους τύπους των θη-
λυκών της κατηγορίας αυτής, γίνεται συχνά χρήση και των αντίστοιχων τύ-
πων των ουδετέρων (πβ. *καθαρουβδόμαδα* - *καθαρουβδόμαδου*, *νιρουκου-
λόκ'θα* - *νιρουκουλόκ'θου*, *ξιδουβούτσιλα* - *ξιδουβούτσιλου*), είναι δυνατόν να
υποθέσουμε ότι η μετακίνηση του τόνου έγινε αρχικά κάτω από την επίδραση
των ουδετέρων ή καλύτερα κατά το πρότυπο σύνθεσης των ουδετέρων βουτσέ-
λι - *αλατουβούτσιλου*.

3) Μορφήματα με υποκοριστική λειτουργία που απαντούν στο ιδίωμα
είναι τα:

κουτσου- (πβ. *κουτσουπάππους*),

ῥανου- (πβ. *ῥανόπιδου*, *ῥανόπιτρα*, *ῥανουειδίσματα*, *ῥανουζβόρους*, *ῥα-
νουλίθ'*, *ῥανουφαμβλά*, *ῥανόφ'λλου*),

μουτζου- (*μουτζουκλαίου*).

4) Τα πρώτα συνθετικά της κοινής *αγριο-*, *παλιο-*, *μετα-*, *ξε-*, όταν είναι
άτονα, απαντούν με τις ακόλουθες μορφές:

*αγρι*⁵:

αγριλουβουδιά, *αγρισπάνακου*, *αγριτούμβανου*, *αγριτούμβανους*.

αγριου-:

αγριουβάια, *αγριουβίκους*, *αγριουβρόμ'*, *αγριουγατ'*, *αγριουγέλαδου*,
αγριουγούρ'νου, *αγριουγουρτσά*, *αγριουδάμαλου* κ.λπ.

αγρου-:

αγρουγέλαδου, *αγρουιτχά*, *αγρουκαπνός*, *αγρουλάπατου*, *αγρουμάνδα-
ρου*, *αγρουμαν'τάρ'*, *αγρουμβλά*, *αγρουπλάτανους*, *αγρουσπάνακου*,
αγρουστάφ'λου, *αγρουτζέρνα*, *αγρουτζέρνικου* κ.λπ.

5. Ανδριώτης, *Λιβία*, σσ. 34-35.

παλι-⁶:

Παλιβάτῶ, παλιγάντῶ, παλιδιχάλου, παλιδούτῶ, παλιδούτῶχα, παλι-
δραμάλα, παλικκλήτῶ, παλικόπῶ, παλικούνακου κ.λπ.

παλῶν-:

παλῶνγέρακου, παλῶνάμῶ, παλῶνκιρῶ, παλῶνκουριμά, παλῶ-
μούσῶ, παλῶμουσῶ, παλῶνπαιδῶ, παλῶνρουτῶ, παλῶντσέκουρου, πα-
λῶνχαρχάρα κ.λπ.

ματα-:

ματαβράζου, ματάβρατῶ, ματακάνου, ματακούου, ματαλέου, ματαπαν-
δρεῦου, ματαφουρά.

μιτα-:

μιταβράζου, μιταμίτῶμιρου.

ξι-:

ξιβαφτίζου, ξιβγαλμένους, ξιβιογώνου, ξιβρατίζουμι, ξιβροάσμα, ξιβαβα-
λίζου, ξιβλάτσουτους, ξιβλέτσουτους, ξιβλανίζουμι, ξιβλάτσουτους, ξι-
βουβλάζου, ξιβουκώνου, ξιβουρλάζου, ξιγανώνουμι, ξιγήτιμα, ξιγρόφου,
ξιγουλάβιζου, ξιγουλάβώνου, ξιγουφίζουμι, ξιδαυλίζου, ξιδαύλασμα, ξι-
δουντῶσμένους, ξιδουρνῶ, ξιζακατίζου, ξιζανώνου, ξιζάρουμα, ξιζα-
ρώνου, ξιζαρωμώνου, ξιζεῦου, ξιζνιχάζου, ξιζουνδανεύου, ξιζοννάζου, ξι-
θαρώ, ξιθιρωῶ, ξιθιρνῶ κ.λπ.

ξῶ-:

ξῶγουράζου, ξῶγουρνῶ, ξῶδραλίζουμι, ξῶκόλλῶτους, ξῶκουλνῶ, ξῶ-
κουνῶζου, ξῶκρίδῶ, ξῶαλωρώνου, ξῶανάχουμα, ξῶαναχώνου, ξῶανδρουπῶ-
ζου, ξῶανοίγου, ξῶαπλώνου, ξῶαπουμένου, ξῶαπουσταίνου, ξῶραδῶγάζου, ξῶ-
ραθμῶ, ξῶριθμῶ, ξῶρμινῶζου, ξῶσῶλάρουτους, ξῶαστουχῶ, ξῶαστουχῶρῶς,
ξῶαφανίζου.

Το μόρφημα ξῶ- αποσπάστηκε από λέξεις που το β' συνθετικό τους ἀρχι-
ζε από α- (πβ. ξε + αλλῶζω > *ξεαλλῶζω > ξαλλῶζου) και γενικεύτηκε και σε
λέξεις που στην κοινή ἀρχίζουν από ξῶ- < εῶα-, πβ. ξῶαπλώνου ἀντί ξῶαπλῶνω
< εῶαπλῶνω, ξῶαγουράζου ἀντί εῶαγουράζω κ.λπ.

6. Ανδριώτης, Λιβία, σσ. 34-35.

ΛΕΞΙΚΟ

αβάλλ' το (Έλαφ.), βουβάλι.
αβάριτους επίθ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που δεν υπέφερε στη ζωή.
άβαρους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) άφθονος· «πιρριουσία έχ' πουλλή, άβαρῶ», 2) καλός, προκομμένος· «άβαρους νοικουκύρ'ς».
αβάσ' αβάσ' επίρρ. (Έλατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), σιγά σιγά· «πάναμι αβάσ' αβάσ'».
αβάσ'κα επίρρ. (Έλαφ., Μηλ., Λόφ., Ράχ.), σιγά σιγά.
αβάσ'κουσ επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Λόφ., Ράχ.), σιγανός, αργός· ουσ. αβάσ'κου το, το σιγανό τραγούδι· «τώρα θα σας πω ένα αβάσ'κου».
αβάφτ'στους επίθ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αβάφτιστος· «τά 'φκαμι αβάφτ'στου του πιδί τρία χρόνια».
αβγατίζου ρ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυξάνω· «πώς γίνγιν ν' αβγατίδ' του ψουμί;», «θα βάλου ένα κουμμάτ' να τ' αβγατίσου του φουστάν'».
αβγίτα η (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φαγώσιμο μανιτάρι.
αβγίτ' το (Έλατ., Λόφ., Ράχ.), βλ. αβγίτα.
αβγουκιφτές ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κεφτές χωρίς κιμά, με αλεύρι, αβγά και μυρωδικά.
αβγουφάης ο (Μοσχ.), βλ. αβγουφάι.
αβγουφάι το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αρρώστια της κότας, εξαιτίας της οποίας δεν μπορεί να γεννήσει αβγά· «έπ'χασιν αβγουφάι μέσα κι δε γιννούσιν αβγά».
αβδέλα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βδέλα, 2) τοπων. (Ρητ.).
αβδιλάς ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που πουλάει βδέλες.
αβέροτα επίρρ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ελεύθερα, χωρίς περιορισμούς· «έρχουνταν αβέροτα όλ' μέσα».
αβέροτους επίθ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ελεύθερος· «τού 'χαν αβέροτου του πιδί», 2) αδέσποτος· «αβέροτου ζώου».
αβίξιτα η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), βλ. βίξιτα.
αβλαγάς ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), οικόπεδο κοντά στο σπίτι.
άβλαφτους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), που δεν έχει βλαφτεί.
αβλίτρον το (Μηλ., Μοσχ.), το βλίτο.
αβόηθ'μα το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βοήθεια· «τουν έκανιν τρανό αβόηθ'μα», «είχιν τρανό αβόηθ'μα».

- αβόηθ'μου* το (Μοσχ.), βλ. *αβόηθ'μα*· «είχιν αβόηθ'μου απ' τ' μάνα τ'».
- αβόρ'σμα* το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *βόρ'σμα*· «τραβάει αβόρ'σμα».
- αβόδ'κ'στους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που δεν έχει βοσκοηθεί· «αβόδ'κ'στους τόπους».
- αβουηθώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βοηθώ· «αβόη- τσιν ι θιός», «τουν αβόητσα λίγου».
- αβραιά* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) πρασιά· «είχαμι τ'ς αβραιές ικεί κατ' στου πουτάμ'», 2) νεαρά φυτά από ντομάτες και άλλα λαχανικά που προορίζονται για μεταφύτευση.
- αβτζής* ο (Έλαφ., Μηλ.), εύστοχος κυνηγός.
- αβδητός* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), πηδηχτός· ουσ. *αβδητό* το, είδος πηδηχτού, ζωηρού και γρήγορου χορού.
- αβδιά* η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *αβιδγά*.
- αβδ'χτάρ'κους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), πηδηχτός.
- αβδώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *βδώ* φρ. «αβδώ στ'ς τρεις», είμαι πολύ βιαστικός· «πώς αβδάς έτδω στ'ς τρεις».
- αβήδ'μα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πήδημα.
- αβιδγά* η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), αβιδιά· «είχαμι τότες πουλλές αβιδγές στου χουργό».
- αβιδ'το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αβιδι· «ιμείς τότες τ' αχλάδ'γα τά 'λιγάμι αβιδ'γα».
- αβιένδιφτους* επίθ. (Μοσχ.), βλ. *αβιέντστους*.
- αβιέντστους* επίθ. (Μοσχ.), 1) αυτός που δεν τον επαινούν· «έφυγιν αβιέν- τστους», 2) αυτός που δεν τον εκτιμούν.
- άβουρους* ο (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ατμός· «έφυβγιν ι άβουρους κατα- πάν'».
- αβριάζ'κους* επίθ. (Ρητ.), βλ. *αβριάζ'κους*.
- αβρι* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αμπρί· «κρύφκαν μέσ' στ' αβριά».
- αβριάζ'κα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χωρίς ρυθ- μό, χωρίς συντονισμό κινήσεων, άγαρμπα.
- αβριάζ'κους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) (για άνθρωπο) βαρύς στο περπάτημα και στην ομιλία, 2) (για ζώο) βαρύς και αργοκίνητος· «διπ' αβριάζ'κον αυτόια του βόδ'».
- αγάβγ'στους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αδικοχαμένος στη φρ. «πήγιν αγάβγ'στους».
- αγαναχτώ* ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουράζομαι υπερβολικά.
- αγαπητικός* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) αγαπητός· «ήταν τόσο καλός κι τόσο αγαπητικός, που όλου του χουργό είχιν να λέει», 2) ουσ. ερα- στής.

- αγαπητ'κός* ο (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *αγαπητικός* 2.
αγαπητός επίθ. (Λόφ., Ράχ.), αγαπητός.
αγαρηνά τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) φαύλοι, ανήθικοι άνθρωποι· «κι αυτά τ' αγαρηνά δεν δα θέλου μέσ' στου σπít'», 2) δύστροπα ζώα.
αγέλ'η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοπάδι από γιδοπρόβατα ή άλογα.
αγιασμένους μτχ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αγιασμένους· «αν πέθανιν, αγιασμένου του χώμα να είνι».
αγιασμός ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αγιασμός· «ι παπás πιρνούσιν μι του θραγατσí κι έκαμνιν αγιασμόν».
αγλαδόγορικο το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *γρέκι* για αγελάδες.
άγιν'τους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) για ψωμί, που δε φούσκωσε· «άγιν'του ψουμί», «άμα ήταν άγιν'του, χουρίς προυζύμ', τό 'λιγάμι βουγάτδα», 2) για κρέας που δε σίτεψε· «άγιν'του κρέας».
αγιουσύν'η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αγιοσύνη· «να χαίρισι τ'ν αγιουσύνη σ', πάτιρ», ευχή σε παπά.
αγλειφιρός επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), κατάλληλος για γλείψιμο· «δο μ' κάνα αγλειφιρό πράμα ν' αγλείψου».
αγλήγουρα επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γρήγορα.
αγλίστρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γλίστρα· «πρόσιχι, έχ' αγλίστρις όξου».
αγλιστρώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γλιστρώ· «αγλίστροσα κι έπισα».
αγλιφτιρός επίθ. (Ελατ., Μοσχ.), (για χώμα) πηλώδης· «αγλιφτιρό χώμα».
αγλυτώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. γλυτώνω, σώζομαι· «ένας αγλύτουσιν μόνου», 2) μτβ. σώζω κάποιον· «πάει στ'ς Καλδάδισ κι τον αγλύτουσιν τον άνδρα τ'ς».
αγ'λάζου ρ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), αναγουλιάζω· «του γλέπου κι αγ'λάζου».
αγνάνδγα επίρρ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), απέναντι· φρ. «αγνάνδγα πέρα», απέναντι και μακριά.
αγναντεύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αγναντεύω· «οι κλέφτις αγνάνδιβαν απού ψ'λά».
αγνανδιρός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αυτός που έχει θέα· «σπίτ' αγνανδιρό», 2) περίοπτος· «αγνανδιρό μέρους».
αγόρους ο (Ρητ.), αγόρι· «ι αγόρους κουσκινίξει», δημ.
αγουγάτ'ς ο (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), αγωγιάτης· «ι Αριστουτέλτς ήταν αγουγάτ'ς».
αγουιάτ'ς ο (Μηλ., Μοσχ.), βλ. *αγουγάτ'ς*.

- αγούμαστους επίθ. (Έλαφ., Μοσχ.), βλ. *αγούμῆναστους*.
- αγούμῆναστους επίθ. (Ελατ., Μηλ.), 1) ασυμμάζευτος· «έβγινιν όξου διπῆ αγούμῆναστους», 2) χοντροκομμένος, ασουλούπωτος· «αλέτῳῃ αγούμῆναστου».
- αγουρίδα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), άγουρο σταφύλι που το χρησιμοποιούσαν για να ξινίζουν το φαγητό· «έφῶανάμι τῆς πιπιριές μι τῆν αγουρίδα», 2) μτφ. για άνθρωπο που έχει αδυνατίσει και συρρικνωθεί από αρρώστια· «τον είδα, αγουρίδα είχαν γίνῆ», «μαζεύκιν αγουρίδα».
- αγουρουμένα η (Έλαφ.), μάνα αγοριών.
- άγουρος επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγουρος.
- αγουρουφάης επίθ., θηλ. -φαγού (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που τρώει τα φρούτα πριν ωριμάσουν· πβ. και *ουριμουφάης*.
- αγραδῆζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *αγριαδῆζου* μτχ. *αγραδῆσμένους*, αυτός που έχει αγριάδα· «αγραδῆσμένους σβώλους».
- αγραδιά η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *αγριαδῆ*.
- αγραδῆ το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *αγριαδῆ*.
- αγραμάρανδους ο (Έλαφ.), άγριος αμάραντος.
- άγρανδους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για μαλλί, που δεν το έχουν γράνει.
- αγρανθρουπος ο (Ελατ., Μηλ., Μοσχ.), αγριάνθρωπος· «ιγώ να πάρου έναν αγρανθρουπου, τζουβάνου;».
- άγραφους επίθ. (Μηλ.), αυτός που δεν έχει γράψει· «πήγιν στου σκουλό άγραφου του καημένου».
- αγριάδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το χόρτο αγριάδα.
- αγριαδῆ η (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), 1) το άγριο κλήμα, 2) είδος δέντρου (Λόφ., Ράχ.).
- αγριαδῆζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γεμίζω αγριάδα· «αγριαδῆσιν του χωράφῆ».
- αγριαδῆσμονος ο (Μηλ.), βλ. *αγροδῆσμονος*.
- αγριαδῆ το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), άγριο σταφύλι.
- αγριανῆσους επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), που ανήκει στο δέντρο *αγριανῆκου*.
- αγριανῆκου το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος βελανιδιάς με πλατιά φύλλα που ευδοκίμει σε υγρά και ανήλια μέρη.
- αγριανῆκου επίθ. (Λόφ., Ράχ.), άγονος, τραχύς· «αγριανῆκου χόμα», «αγριανῆκου χουράφῆ».
- αγῆριδα η (Μηλ., Ρητ.), βλ. *αγουρίδα*.
- αγριδῆ το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), τόπος που κρατά υγρασία.
- αγριουλουβουδιά η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *αγριουλουβουδιά*.
- αγριόβρουμῆ η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *αγριουβρομῆ*.

- αγριόγατους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αγριόγατος.
αγριόγουρ'νου το (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *αγριουγούρ'νου*.
αγριόγουρτσου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγριο απί-
 δι.
αγριόιδου το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), άγριο γίδι.
αγριόκουσμοι ο (Λόφ., Ράχ.), άγριος κόσμος: «ιτότις ι κόσμους ήταν αγριό-
 κουσμοι».
αγριόλιφα η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), άγρια λεύκα.
αγριόμβλου το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), άγριο μήλο.
αγριόμιλτσα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), άγρια μέλισσα.
αγριόπιτρα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), τραχιά πέτρα.
αγριόσκουρδου το (Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), άγριο σκόρδο.
αγριόσκ'λου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγριο σκυλί.
αγριόσ'κου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγριο σύκο.
αγριουβάια η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρός θάμνος
 με φύλλα όπως της δάφνης.
αγριουβίκους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγριος βί-
 κος.
αγριουβρομί'η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγρια βρόμη.
αγριουγάτ'το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγρια γάτα.
αγριουγέλαδου το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγρια αγελάδα.
αγριουγούρ'νου το (Έλαφ., Μηλ.), αγριουγούρουνο.
αγριουγουρτσά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγρια απι-
 διά.
αγριουδάμαλου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγριο δα-
 μάλι.
αγριουκρίθαρου το (Ρητ.), άγριο χόρτο, ζιζάνιο του σιταριού.
αγριουλουβουδιά η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγρια λουβου-
 διά.
αγριουμάλλ'κους επίθ. (Έλαφ., Μηλ.), 1) αυτός που είναι καμωμένος από
 τραχύ μαλλί, 2) (για ζώο) που έχει τραχύ μαλλί: «ήταν κι απού κανένα
 ζώου αγριουμάλλ'κου».
αγριουμάνδαρου το (Έλαφ.), άγριο μανιτάρι.
αγριουμβλά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγρια μηλιά.
αγριουμέλτσα η (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *αγριόμιλτσα*.
αγριουμολούχα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), άγρια μολόχα.
αγριουμουλόχα η (Ρητ.), άγρια μολόχα.
αγριουμούρου το (Ελατ.), άγριο μούρο.
αγριουπλάτανου το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), άγριο πλατάνι.
αγριουπρόβατου το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), άγριο και δύστροπο πρόβατο.

- αγριουσπάνακου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγριο σπανάκι.
- αγριουστάφ'λου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγριο σταφύλι.
- αγριουσ'γά η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγρια συκιά.
- αγριουτζικινά η* (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), άγρια κορομηλιά.
- αγριουτζιρνικου* το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *αγρουτζέρνικου*.
- αγριουτζιρνά η* (Ρητ.), αγκαθωτό δέντρο με καρπό προς το γαλάζιο χρώμα.
- αγριουτζ'αρκνά η* (Μόσχ.), βλ. *αγριουτζικινά*.
- αγριουτζ'άρνικου* το (Μοσχ.), βλ. *αγρουτζέρνικου*.
- αγριουτζ'αρνί' το* (Μόσχ.), βλ. *αγρουτζέρνικου*.
- αγριουτούμβανου* το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), μεγάλη άγρια σφήκα που ζει στις κουφάλες των δέντρων.
- αγριουτρανδαφ'λλά η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγρια τριανταφυλλιά.
- αγριουτριφ'λλου* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), άγριο τριφυλλί.
- αγριουτσούνκιδου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγριο τσουκνίδι.
- αγριουφάσ'λου* το (Έλαφ., Ρητ.), άγριο φασόλι.
- αγριουφασ'λά η* (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), άγρια φασουλιά.
- αγριόφκους* επίθ. (Έλαφ., Μηλ.), (για ζώο) άγριος και δύστροπος· «είνι αγριόφκου αυτό του μβλάϞ'».
- αγριόφυλους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) άγριος· «οι ΤούρϞ' είναι αγριόφυλ'», 2) (για ζώο) που δε δέχεται ξένο αναβάτη· «του μβλάϞ' δεν γάθουνδαν σι ξένουν, ήταν αγριόφυλου».
- αγριπ' η* (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *γριπ'.*
- αγρισπάνακου* το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *αγριουσπάνακου*.
- αγριτούμβανου* το (Ρητ.), βλ. *αγριουτούμβανου*.
- αγριτούμβανους* ο (Ρητ.), βλ. *αγριουτούμβανου*.
- αγριτσούνκιδου*, το (Έλαφ.) άγριο τσουκνίδι.
- αγρόγουρτσου* το (Ελατ., Μοσχ.), βλ. *αγριόγουρτσου*.
- αγρόδ'γασμους* ο (Έλαφ.), άγριος δυόσμος.
- αγρόιδου* το (Μηλ.), βλ. *αγριόιδου*.
- αγροικώ ρ.* (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) διαισθάνομαι, αντιλαμβάνομαι· «τα πρόβατα άμα κ'νούσαν κατακάτ', αγροικούσαν κακουκιρία», 2) βλέπω· «άμα δεν έχ'ς του φως κι δεν αγροικάς, είναι ζόϞ'».
- αγρόμαλλους* επίθ. (Ρητ.), (για ζώο) με τραχύ μαλλί.
- αγρόμβλου* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *αγριόμβλου*.
- αγρόσκουρδου* το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *αγριόσκουρδου*.
- αγρόσ'γα η* (Λόφ., Ράχ.), βλ. *αγριουσ'γά*.

- αγρουγέλαδου το (Έλαφ.), βλ. *αγριουγέλαδου*.
- αγρουζιμαρδαλου το (Ρητ.), ο καρπός της *αγρουζιμαρδαλάς*.
- αγρουζιμαρδαλά η (Ρητ.), άγρια ζυμαρδαλά που φυτρώνει σε υγρά και πετρώδη μέρη.
- αγρουιτχά η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), άγρια ιτιά.
- αγρουκαπνός ο (Ρητ.), ό,τι και το *λαπούσ'*.
- αγρουλάπατου το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), άγριο λάπατο.
- αγρουμάνδαρου το (Μοσχ.), βλ. *αγριουμάνδαρου*.
- αγρουμαν'τάτ' το (Ρητ.), άγριο μανιτάρι.
- αγρουμβλά η (Έλαφ., Μηλ.), βλ. *αγριουμβλά*.
- αγρουπλάτανος ο (Έλατ., Ρητ.), άγριο πλατάνι.
- αγρουσπάνακου το (Μηλ., Ρητ.), βλ. *αγριουσπάνακου*.
- αγρουστάφ'λου το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *αγριουστάφ'λου*.
- αγρουτζέρονα η (Μηλ., Ρητ.), θάμνος αγκαθωτός με καρπό στρογγυλό σαν φουντούκι.
- αγρουτζέρονικου το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), άγριο κορόμηλο.
- αγρουτούμбанου το (Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *αγριουτούμбанου*.
- αγρουτούμбанους ο (Έλατ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *αγριουτούμбанους*.
- αγρουτρέφ'λλου το (Έλατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *αγριουτρίφ'λλου*.
- αγρουτχά η I (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), βλ. *αγρουιτχά*.
- αγρουτχά η II (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αγροτιά· «η φτώχα τέχνη μάθινη κι η αγρουτχά καμάρι».
- αγρυπνώ ρ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), έχω αϋπνία.
- αγρυπνά η (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αϋπνία· «έχου πουλλή αγρυπνά».
- αγώι το (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αγώγι.
- αγάσμουσ ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), δυόσμος.
- αγόπιδου το (Ράχ.), θρησκευόμενο παιδί· «αυτά τα πιδγά είναι αγόπιδα».
- αγουγάντς ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοκκινωπό αρωματικό αγριολούλουδο με φύλλα μυτερά και φαρδιά, με το οποίο στόλιζαν τον Κλήδονα.
- αγουνέτ' το (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αγιονέρι, αγίασμα.
- άγους ο (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγιος· «άγους Ταξάρας», άγιος Ταξιάρχης.
- αγαρίζου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *ανγαρίζου*.
- αγλινάτ' το (Έλαφ., Μοσχ.), βλ. *ανγινάτ'*.
- αδγά η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βία· «έχου αδγά κι δεμ βουρώ να κάτσου».
- άδγα η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ελεύθερος χρόνος· «έχ'ς λίγου άδγα

- να ῥθεις;».
- αδῆάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ευκαιρώ «τ' μέρα δεν αδῆάζου», «πότι ν' αδῆάσου ιγώ;».
- αδῆάζουμι* ρ. (Μοσχ.), βλ. *δῆάζουμι*· «αδῆάζουμι να φύγου».
- αδῆάλλαχτους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) ανυποχώρητος, άτεγκτος, 2) χωρίς κατανόηση.
- αδῆασῶς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *δῆασῶς*· «είμι αδῆασῶς».
- άδῆους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εύκαιρος· «είσι άδῆα σήμιρα να ῥθεις;».
- αδέξα* επίρρ. (Μηλ.), άσχημα.
- αδέξους* επίθ. (Μηλ.), άσχημος.
- αδέρφχα* τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), οι σκελίδες του σκόρδου, τα χωρίσματα του κάστανου κ.λπ. «του σκόρδου έχ' πουλλά αδέρφχα».
- αδέσπουτους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αδέσποτος· «αδέσπουτου ὄκ'λί», 2) ελεύθερος· «είμι τώρα αδέσπουτους, κάθουμι».
- αδέτῶ* επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), εντελώς· «ήρθιν αδέτῶ γυμνός».
- αδεύτιρου* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τα παλιά τα χρόνια· «ήταν καλύτιρους ι κόσμους αδεύτιρου», «μῆνα γοια, άμα πάρουμι απ' τ'ς παλές, τα παλά τα χρόνα τα λέει αδεύτιρου», 2) πριν· «του πριν τό ῥλιγαν αδεύτιρου τα παλά τα χρόνα».
- αδεύτιρους* αριθμητ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δεύτερος· «ήρθιν αδεύτιρους».
- αδι* επίρρ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), ακριβώς· «αδι τ'ν άλλ' τ' μέρα».
- αδικεύου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αδικώ· «τον αδικιπαν στ' μοιρασά»· παθητ. *αδικεύουμι*· «να πάρουμι ιμείς του τρανό του κουμμάτ, οι άλλ' οι δῆο αδικεύουνδι».
- αδικούμι* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αδικούμαι· «άλλους ουφιλῶνδαν κι άλλους αδικούνδαν».
- αδίμ'του* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χοντρό μάλλινο ύφασμα που υφαίνεται στον αργαλειό με τέσσερα μ'τάρῶα και τέσσερις πατήτρες.
- αδιοφίτσα* η (Μηλ., Ρητ.), αδελφούλα· «αδιοφίτσα μ', δε σ' είδα, αδιοφίτσα μ'!».
- αδιοφουμοίλ'* το (Μοσχ.), βλ. *αδιοφουμοιῶ'*.
- αδιοφουμοιῶ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μερίδιο από την πατρική περιουσία που μοιράζεται στα αδέρφια.
- αδιοφουπαίδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που ορκίζεται στο ευαγγέλιο να είναι πιστός στο φίλο του σαν αδερφός,

- σταυραδελφός.
- αδιτότι* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ακριβώς τότε· «αδιτότι ήρθιν».
- αδιτώρα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ακριβώς τώρα· «αδιτώρα θα γαβαθείς».
- άδιχτους* επίθ. (Μηλ., Μοσχ.), αυτός που δε δέχεται τη γνώμη των άλλων.
- αδουῶνῶμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *δουῶνῶμι*· «αδουῶνῶμι τουμ βαλό τονν γόσμου».
- άδουτους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άδοτος· «είνι πουλλά καπνά ακόμα άδουτα».
- άδρακας* ο (Μηλ., Μοσχ.), 1) μεγάλο αδράχτι, 2) το γόνατο και η λακούβα που σχηματίζεται στο πίσω μέρος του.
- αδράχνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. περικαίομαι, καψαλίζομαι· «άδραξιν του ψουμί», 2) μτβ. αρπάζω, γραπώνω· «κι σαν αδράχῶ τονν απιράτῶ, δεν έφιβγιν απουκεί».
- άδραχτους* ο (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), αδράχτι· «ῶα του γενέῶμου τονν έχου τονν άδραχτου».
- αδράχτῶ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αδράχτι, 2) το μπροστινό κόκαλο της κνήμης.
- αδρένου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γίνομαι τραχύς· «άδρουναν τα χέρῶα μῶ».
- αδρουμάλλῶ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τραχύ μαλλί.
- αδρουμάλλῶ* τους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για πρόβατο ή γίδι) που έχει σκληρό μαλλί.
- αδρύς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τραχύς, σκληρός· «αδρύ πιπόῶ», «αδριά χέρῶα».
- αδυνατώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χάνω τη δύναμη· «άμα τραβούσαν του γιρό του ρακί, τῶ άλλου αδυνατούσιν».
- αδυσεύριτους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *δυσεύριτους*.
- αδαβάναστους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για σπίτι που δεν έχει ταβάνι, αλλά καδρόνια με κενά ενδιάμεσα.
- αδέτῶ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), έθιμο, συνήθεια· «ιμείς έτῶ τό ῶχουμ αδέτῶ».
- αδιλικάτους* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), ντελικάτος.
- αέρας* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αέρας, 2) επίρρ. γρήγορα, βιαστικά· «φτάνῶν αυτοί απού κάτῶ, αέρας!».
- αέργαστους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αθώος, απονήρευτος· «αέργαστῶ κόσμους».
- αζάλτστους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αζάλτστος· «όλῶ ζαλίθκαν κι αυτός αζάλτστους».

- αζάς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοινοτικός σύμβουλος.
- αζβέλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ασβός.
- άζβουος ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ασβός.
- αζ'μάτ'στους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ.), βλ. αζ'μάτ'στους.
- αζ'μάτ'στους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αξεμάτιστος· «να μη τ' αφήκ'ς αζ'μάτ'στου του μαλλί».
- αηδόν' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αηδόνι.
- αθέρας ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η ακμή του τσεκουριού, μαχαιριού κ.λπ.
- αθέρ'στους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αθέριστος.
- άθιρους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αθέριστος· «του ὀτιάῳ' τό 'χουμι ακόμα άθιρου», 2) αυτός που δεν έχει θερίσει· «απόμ'νιν άθιρους».
- αθόλουτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ο μη θολωμένος.
- άθρακας ο (Λόφ., Ράχ.), το σαράκι· «τό 'φαγιν του ξύλου ι άθρακας».
- άθρουπους ο (Μηλ., Ρητ.), άνθρωπος.
- αθυμνάτ'στους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αθυμιάτιστος.
- άι Γαντζ ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο άγιος Ιωάννης· «τ' αι Γανῆνού», η γιορτή του αγίου Ιωάννη.
- άι Γωρς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο άγιος Γεώργιος· «τ' άι Γουρῆού», η γιορτή του αγίου Γεωργίου.
- άι δήμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγιο βήμα· «απού πίσου απ' του άι δήμα τρέχ' αγιάσμα».
- άι Δημήτρης ο (Ελαφ., Μηλ., Ρητ.), 1) ο άγιος Δημήτριος· «τ' αι Δημητριού» και «τ' αι Δημητρού», η γιορτή του αγίου Δημητρίου, 2) ο μήνας Οκτώβριος.
- αιδημητριάτ'κα επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατά το μήνα Οκτώβριο· «τώρα αιδημητριάτ'κα τα 'φῆασαν αυτά».
- αιδημητριάτ'κου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) είδος φθινοπωρινού λουλουδιού, 2) είδος σταφυλιού.
- Αιδημητρινός ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο κάτοικος του χωριού Άγιος Δημήτριος.
- αι Δημήτρ'ς ο (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), βλ. αι Δημήτρης.
- αιθύρῆα τα (Μοσχ.), η ωραία πύλη.
- αι Κουλένδῶ' (του) (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η παραμονή των Χριστουγέννων· «ήρθιν τ' αι Κουλένδῶ' να μι δει».
- αιλήμουνας επίθ. (Μηλ.), βλ. ιλέμμουνας.
- αιλί επιφ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αλίμονο.

αλίμουνους επιφ., (Μοσχ.), αλίμονο.

αιλά επιφ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αλίμονο· «αιλά πχως είνι όξου», «αιλά απ' τουν γόσμου», «αιλά αυτόν που πάει».

αι Λας ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο προφήτης Ηλίας.
αιμόθυρα η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), η ωραία πύλη· «έβγινιν ι παπάς στ'ν αιμόθυρα».

αινέω το (Μοσχ.), βλ. *αγουνέω*'.

αιρήθους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), για το λεπτό χιόνι που σκορπίζεται στην ατμόσφαιρα και χάνεται· «ήταν ένα αιρήθου χόν' b' δε φάν'κιν διπ'».

αιρίζουμι ρ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), πέρδομαι· «βουρείς ν' αιρίζισι μβρουστά στον γόσμου;».

αίσθημα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φιλότιμο· «δεν έχ'ς αίσθημα;».

αιτήθους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αετήσιος· «έχ' αιτήθα μάτχα», οξύτατη όραση.

αιτώνγου το (Μοσχ., Ρητ.), ποικιλία σταφυλιού με ρώγες μαύρες και γλυκιές.

αιτών' το (Μοσχ.), ό,τι και *αιτώνγου*.

άκαγους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άκαγος· φρ. «άκαγου λάδ'», ωμό, όχι μαγειρεμένο.

ακαλνώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *καλνώ*· «τ'μ βαραδκιβή ακαλνούσιν ι γαμβρός», «ακάλασιν όλ' d' γειτουνά· μτχ. *ακάλασμένους*· «να ζήσ'ν όλ' οι ακάλασμέν'».

ακαλτσός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), καλεσμένος· «ήταν ακαλτσός του γάμου».

ακάλασμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάλεσμα.

ακάλαστους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ακάλεστος.

ακάμουτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.) 1) ακαλλιέργητος, όχι οργωμένος· «ακάμουτα χουράφχα», 2) για το υφαντό που δεν πέρασε από τη *δριστέλα* και το *μανδάν'* για να σφίξει και να πυκνώσει· «ακάμουτ' βιλέντζα».

ακαριζνά επίρρ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) ενάντια, κόντρα· «τουμ βάει όλου ακαριζνά», 2) απέναντι· «έκατσα ακαριζνά».

άκαρπους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στείρος· «ι άκαρπους τουν άκαρπου κι σαλά αϋφανδα», από αίνιγμα, όπου το επίθ. σημαίνει τον καλόγερο και το μουλάρι· βλ. και *αϋφανδους*.

άκαρπ'στους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), που δεν έχει καρπίσει.

ακατ'νήθους επίθ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), ο κάτω, ο αποκάτω· «ακατ'νήθου σπιτ'», «ακατ'νήθα φούστα», «ακατ'νήθου χουράφ'».

- ακατ'νός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *ακατ'νήθους*· «ι μύλους είχαν μνά τρύπα ακατ'νή», «ακατ'νή αυλή».
- ακατούρ'τους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που δεν έχει ουρήσει· «κάθουνδαν η νύφ' ακατούρτ'».
- ακλάρ'στους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που δεν τον έχουν κλαρίσει.
- άκ'λουθου* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το ύστερο, ο πλακούντας.
- ακ'λουθούρ'* το (Μοσχ.), μικρός που βοηθάει στις δουλειές και κυρίως στις κτηνοτροφικές.
- ακ'λουθώ ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ακολουθώ· «δεν δουν ακ'λούτσιν dπ».
- ακόλλα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κόλλα*.
- ακόμας* επίρρ. (Ελατ.), ακόμα.
- ακόν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ακόνι.
- ακού ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ακούω, 2) αισθάνομαι· «δεν ακούς κρύου καθόλου»· παθ. *ακούουμι*, ακούγομαι· «δεν ακούισι καλά».
- ακουβέτ'* επίρρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), επιτέλους· «τό 'καμιν ακουβέτ' αυτό που ήθιλιν»
- άκουγμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ακοή· «δεν έχ' άκουγμα».
- ακούημα* το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), ακοή· «ένα ακούημα μι απόμ'νιν μόνου».
- ακουλνώ ρ.* (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κουλνώ*· «ακόλλτσιν μέσα του χαρτί»· απροσ. (μι, σι κ.λπ.) *ακουλνάει*, μου μπαίνει στο μυαλό η ιδέα· «τουν ακόλλτσιν να πάει ζδ' Γιρμανία».
- ακουλλ'τός* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *κουλλ'τός*· ουσ. *ακουλλ'τό* το, ο ευρωπαϊκός χορός· «ιλάτι να χουρέψουμι του ακουλλ'τό».
- άκουμα* το (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *άκουγμα*.
- άκουπα* επίρρ. (Μηλ.), χωρίς διακοπή.
- ακουπάντστους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για ζώο) αυτός που δεν τον έχουν ευνουχίσει· «άφηναν κι καναδγό ακουπάντστα στου κοπάδ'».
- άκουπους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) άκοπος· «τά 'χ' τα φύλλα άκουπα», 2) άφθονος· «έχ' πιριουσία άκουπ'».
- άκουρους* επίθ. (Μηλ.), ακούρευτος.
- ακουσκίντστους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ακοσκίνιστος· «ακουσκίντστους τραχανάς».
- ακουδκίντστους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *ακουσκίντστους*.
- άκρια* η (Έλαφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) άκρη· «σ' μ βέρα ν' άκρια», «τό 'βαξαν

του τσ'κάλ' σ ν άκρια απ' του τζ'άκ'», 2) αρχή: «Θα του πάρου του τρα-
γούδ' απ' ν' άκρια πάλι» φρ. «βαστούσαν τ'ς Σαρακουστές απ' ν άκρια
σν άκρια», από την αρχή ως το τέλος, 3) η γωνία του ψωμιού: «άκρια
δόσι μι, μη μι δίντς μέδ'».

ακριάγουρος επίθ. (Λόφ., Ράχ.), αγουρωπός: «οι δουμάτις ήταν λίγου ακριά-
γουρις».

ακριανός επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που είναι στην άκρη, ακρια-
νός: «ακριανό σπίτ'».

ακριάρ'κους επίθ. (Ρητ.), ό,τι και *ακριανός*: «κάθιτι ακριάρ'κους», «του σπίτ'
είνι ακριάρ'κου».

ακριβός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ακριβός, 2)
πολύτιμος: «ένα πιδί κι ακριβό».

Ακριβου η (Έλαφ., Ρητ.), όνομα Ακριβω.

ακριδα η (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ακριδα (Λόφ., Ράχ.), 2) τριζόνι
(Μοσχ.).

ακρινός επίθ. (Μοσχ., Ρητ.), ό,τι και *ακριανός*: «ακρινό δάχλου», το μικρό
δάχτυλο του ποδιού και του χεριού.

ακριδους ο (Ρητ.), τυρόγαλο, κατάλληλο για τροφή των γουρουνιών.

ακρουγάλά η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ακρογιαλιά.

ακ'στά επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ακουστά: «τό
'χου ακ'στά».

αλαβουρσου επίρρ. (Μηλ.), βλ. *αλάβρισουν*.

αλάβρισουν επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) δόξα
τω Θεώ, ευτυχώς: «Τί φλάν'τι; –Καλά, αλάβρισουν!», «είμι καλά, αλά-
βρισουν!», 2) μακάρι: «αλάβρισουν να γίν' καλά!» (Μοσχ.).

αλαβουρνέζ'κα επίρρ. (Ρητ.), άνω κάτω, σκορπισμένα: «τα κόκαλα ήταν άνου
κάτ', αλαβουρνέζ'κα».

αλαγυρνώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεταφέρω νερό
και υγρά από το ένα δοχείο στο άλλο.

αλάδουτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χωρίς
λάδι: «φασούλα αλάδουτα», 2) αυτός που δεν τον έχει χρίσει ο παπάς
κατά τη βάφτιση, άπιστος: «αρά, αλάδουτους είσι;».

αλαθεύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *λαθεύου*: «αυτός
αλάθιψιν κι πήγιν του βράδ'».

αλάθους το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *λάθους*: «έχ'ν μυγάλα
αλάθχα», «έχ'ς αλάθους».

αλαλόρρα επίρρ. (Μηλ.), γύρο-γύρο.

αλάλ'τους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *αλά-
λ'τους*.

αλάλ'τους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αυτός

- που δεν έχει βάσανα, προβλήματα, ό,τι και *ατσίκ'στους*: «είνι αλάλ'τους ακόμα», 2) διανοητικά καθυστερημένος (Μοσχ.).
- αλάνγαθου* το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), είδος κακού σπυριού στο δάχτυλο ή στην παλάμη «έβγαλα τ' αλάνγαθου».
- αλάργα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μακριά: «έφυγιν αλάργα».
- αλαργινός* επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μακρινός: «αλαργινός συγγιής».
- άλας* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αλάτι.
- αλαταριά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το μέρος όπου ρίχνουν αλάτι για τα ζώα.
- αλατέρα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), αλατιέρα.
- αλατζιάς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ύφασμα κατώτερης ποιότητας.
- αλατιάς* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που αγαπάει το αλάτι.
- αλατίζου* ρ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), αλατίζω.
- αλατουβούτσιλα* η (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινο *φτῶελ'*, χωρητικότητας 4-5 οκάδων, όπου βάζουν το αλάτι: «πού 'νι η αλατουβούτσιλα, μουρή, να πάρου λίγου άλας;».
- αλατουβούτσιλου* το (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *αλατουβούτσιλα*.
- αλατούμπαρου* το (Μοσχ.), βλ. *ανατούμπαρου*: «έχ' ένα αλατούμπαρου μέσα του χουράφ'».
- αλατούμβουρου* το (Έλαφ., Ρητ.), βλ. *ανατούμβουρου*.
- αλατώ* ρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *αλατίζου*.
- αλαφιάς* ο (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), είδος φιδιού.
- αλαφιάς* επίθ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) (για άνθρωπο) όμορφος και λεπτός, 2) (για βόδι) με όρθια κέρατα.
- αλαφίνα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ελαφίνα, 2) μτφ. όμορφη γυναίκα: «είν' αυτή μ'να αλαφίνα!», 3) αγελάδα με όρθια κέρατα (Λόφ., Ράχ.).
- αλαφίνγους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για βόδι ή αγελάδα) με όρθια κέρατα.
- αλαφίντς* ο (Μηλ., Ρητ.), ό,τι και *αλαφίτ'ς*.
- αλαφίτ'ς* ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), δηλητηριώδες φίδι.
- αλαφότριχα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκληρή τρίχα στο μαλλί των προβάτων, ακατάλληλη για επεξεργασία.
- αλαφρίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είμαι ελαφρός, ασόβαρος: «αυτόδα αλαφρίζ' μι φαίνιτι».
- αλαφρός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ελαφρός,

2) ασόβαρος.

αλαφρουγούρη η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μικρή γιορτή, 2) μτφ. ελαφρός, επιπόλαιος άνθρωπος: «είνι διπ̄ αλαφρουγούρη κι αυτός ου Κώτδους».

αλαφχάζουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τρομάζω: «είδιν τ'ς Γιρμανοί κι αλαφχάσκιν»· μτχ. *αλαφχασμένους*: «ήρθιν αλαφχασμένους απ' του φόβου τ'».

αλαφχάις ο (Ελατ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *αλαφιάς*.

αλάφ' το (Έλαφ., Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ελάφι: «παλά είχαν πουλλά αλάφχα».

Αλβανίτ'ς ο (Λόφ., Ράχ.), Αλβανός.

αλβασάν'κους επίθ., (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), για καλύβα κατασκευασμένη με ξύλα και όχι πλεγμένη με κλαδιά.

αλειξουράδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *λειξουράδα*.

αλειξούρ'κους επίθ. (Μοσχ.), λαίμαργος.

αλειξουρους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *λείξουρους*.

αλειτούρητους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αλειτούρητος: «απόμ'νιν του χουογό αλειτούρητου», «απόμ'νιν αλειτούρητ' η εκκλησιά», 2) αυτός που δεν παρακολουθεί τη θεία λειτουργία και γενικά δεν πάει στην εκκλησία: «όλ' είν' δις αλειτούρητ'».

αλείφου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) επιχρῖω, επαλείφω: «έπριπιν να τ' αλείψ'ς μι βουνά τ' αλών' κι ύστ'ρα να στρώις τα διμάτχα», 2) ασβεστώνω: «έχου ν' αλείφου του σπίτ'»· μτχ. *αλ'μένους*, *ασβεστωμένους*, *βαμμένους*: «του σπίτ' αλ'μένου, να του χαίρισι».

αλειφτός επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ασβεστωμένος: «αλειφτό τό 'καμα του σπίτ'».

αλείφτου ρ. (Έλαφ.), βλ. *αλείφου*.

αλέτῶ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το αλέτρι, 2) το σταβάρι στο ξυλάλετρο.

αλεύρουτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χωρίς αλεύρι: «τα ψάοῖα τα τηγάντζαμι αλεύρουτα».

αλεύῶ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αλεύρι.

αλήθχου το (Έλαφ.), αλήθεια: «διπ̄ δε λέει κανένα αλήθχου», «πε κι κάνα αλήθχου».

αλήθχους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), αληθινός: «αλήθχα πράγματα».

αλήτχα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αλήθεια.

αλητχανός επίθ. (Μηλ., Ρητ.), αληθινός.

αλήθχου το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *αλήθχου*.

- αλιβροάμβαρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αμπάρι για το αλεύρι.
- αλιβρίτ'ς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βρεφική αρρώστια που το χαρακτηριστικό της γνώρισμα είναι το άσπρισμα του στόματος του μωρού, 2) η αρρώστια δαυλός στα δημητριακά (Λόφ., Ράχ.).
- αλιβρόμβλους* ο (Έλαφ., Μοσχ.), αλευρόμυλος.
- αλιβρόπιτρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η πέτρα του μύλου, πάνω στην οποία έσπαζαν το σιτάρι για το *βλουγουῶ*: «ᾗα του βλουγουῶ' ήταν η αλιβρόπιτρα, ἔλιγιν η μάνα μ'».
- αλιβρότρυπα* η (Μηλ.), τρύπα για να πέφτει το σιτάρι στην κάτω μυλόπετρα.
- αλιβρουσένδουκου* το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), σεντούκι όπου έβαζαν το αλεύρι.
- αλιβρουτένδουμα* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παρασκευάσμα, όπως περίπου η κουρκούτη, με το οποίο τάζαν τα μικρά παιδιά.
- αλιβροῶχουνου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), χιόνι πολύ μαλακό που λειώνει αμέσως.
- αλιβρώνω* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αλευρώνω: «θ' αλιβρώσου τα ψάρῶα να τα τηγανίσου», 2) ασπρίζω κάποιον με αλεύρι: «αλευρώναν του γαμβρό· παθ. *αλιβρώνουμι*, αλευρώνομαι: «πρώτα αλιβρώθ'καν κι ὑστ'ρα άρχισιν ι χουρός».
- αλικία* η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ηλικία: «η θκή μας η αλικία».
- αλίμουνου* επιφ. (Λόφ., Ράχ.), αλίμονο.
- αλίμουνους* επιφ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), αλίμονο.
- άλισμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σιτάρι ή άλλα δημητριακά που τα πηγαίνουν στο μύλο για άλεσμα: «να μι δώις του μβλάῶ' να πάνου τ' άλισμα στου μύλου».
- αλιτροῶβιργα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βέργα με την οποία συνέδεαν το *σταβάῶ*' με το *κουνδούῶ*', 2) συνθηματικά, λουκάνικα κρεμασμένα σε ξύλο: «θέλου να μι φέρ'ς μῶα αλιτροῶβιργα!».
- αλ'ῶάζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *λ'ῶάζου*: «δεν αλ'ῶάζ' να φάει».
- αλλάγματα* τα (Μοσχ.), η περίοδος της γυναικας: «ἔχ' κι τ' αλλάγματα τ'ς κι δεμ βουρεί».
- αλλάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αλλάζω.
- αλλαῶάτ'κους* επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), (για ρούχο) καθημερινός: «αλλαῶάτ'κα φουρέματα».
- αλληῶθουρους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αλληῶθουρος.
- αλληλουβουηῶ* ρ. (Ρητ.), βοηῶ κάποιον στις αγροτικές δουλειές με αντάλλαγμα την ίδια εργασία: παθ. *αλληλουβουηῶχούμι*: «αλληλουβουηῶχούνδι μιταῶύ τ'ς».

- αλλιφουρῶ* νός επίθ., (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), του παλιού καιρού, παλιός· «αλλιφουρῶ νές κουβένδης».
- αλλιφουρῶ* νός επίθ., (Ρητ.), 1) βλ. *αλλιφουρῶ* νός, 2) άσκεφτος, επιπόλαιος.
- αλλόκουτους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανακατεμένος, χωρίς τάξη· «τα μνημόργα ήταν διπ̄ αλλόκουτα».
- αλλότι* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άλλοτε· «κάπουτι κι αλλότι».
- αλλουβουήθεια* η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), αμοιβαία βοήθεια, κυρίως μεταξύ αγροτών.
- αλλουβουηθῶ* ρ. (Μοσχ.), βλ. *αλληλουβουηθῶ*.
- αλλούθι* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αλλού· «αλλούθι έκαμναν άλλα».
- αλμάκ̂* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *αλμάκ̂*.
- αλόρθα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), όρθια.
- αλόρθους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), όρθιος· «μη στέκισι αλόρθους!».
- αλογιγά* το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), μικρό άλογο.
- αλογί* το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), άλογο ενός έτους.
- αλογουφόρτ̂* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), φορτίο ενός αλόγου· «ένα αλογουφόρτ̂ ξύλα».
- Αλουνάρ* ς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), Ιούλιος.
- αλουνουσία* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ελονοσία.
- αλονοφάρον* το (Ρητ.), φτυάρι για το αλώνι.
- αλ'πόη* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *αλ'πόγα*.
- αλ'πότρυπα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τρύπα στο έδαφος όπου κρύβεται η αλεπού.
- αλ'πού* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αλεπού, 2) ξύλινος άξονας του κάρου.
- αλ'πούδ̂* το (Μοσχ.), μικρή αλεπού.
- αλ'πούλ̂* το (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *αλ'πούδ̂*· «η αλ'πού έχ' αλ'πούλα κι γαβγάει να τα δ'μάσ'».
- αλ'πουπάιδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παγίδα για αλεπούδες.
- αλ'πόχουμα* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *αλ'πόχουμα*.
- αλτσίδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αλυσίδα· «τ'ς έδινάμι μι τ'ν αλτσίδα τ'ς γίδις», «έφάσιν αλτσίδα κι τ'μ βέρασιν στου λιμό d' γίδα».
- αλτσίδ̂* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θηλειά νήματος που προορίζεται για το δ'γασίδι.
- αλτῶσινα* η (Ρητ.), ποικιλία κόκκινου σταφυλιού.

- αλτῶούτῶανα* τα (Ρητ.), ποικιλία σταφυλιών με μικρές μαύρες ρώγες.
- αλύγ'τους* επίθ. (Ελατ.), αλύγιστος· «αλύγ'του του σίδιρου».
- αλυπούμι* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *λυπούμι*· «άμα κάντς μιτάνις πουλλές, ου θιός αλυπάτι κι δίν'».
- αλυπουδάρ'ς* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *λυπουδάρ'ς*· «ήταν αλυπουδάρ'ς κι φιλότιμους».
- αλφαδῶά η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η τακτοποίηση ενός τόπου για κτίσιμο σπιτιού, καλύβας κ.λπ., ή για καλλιέργεια, 2) μτφ. ξάπλα· «έρ'ξα μῶα αλφαδῶά!».
- αλφαδῶάζου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ευθυγραμμίζω με το αλφάδι· «θα τον αλφαδῶάσουμι τον αργαλό να ρθει στα ζύ-γα τ'», 2) ευθυγραμμίζω και ισοπεδώνω ένα μέρος· «θα πααίνου ν' αλφαδῶάσου του μέρους να φῶάσου ν' γαλύβα σῆμιρα»· παθ. *αλφαδῶάζουμι*, ξαπλώνω να ξεκουραστῶ· «θα πάνου ν' αλφαδῶαστῶ».
- αλφάδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το αλφάδι του κτίστη.
- αλ'φή η* (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *αλ'φή*.
- αλ'φιρός* επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), πηλώδης και γλιστερός (για χῶμα).
- αλών'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αλώνι· φρ. «αλών' τ' φινγαρῶού» το, το στεφάνι που σχηματίζεται γύρω από το φεγγάρι, όταν έχει σύννεφα.
- αλά* επιφ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), αλίμονο· «αλά απού μας», «αλά στουν γόσμου που καρτιράει».
- αλ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατακόκκινος.
- αλλῶτ'κα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αλλιώτικα, διαφορετικά· «αλλῶτ'κα δεμ βάου».
- αλ'μα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ασβέστομα, βάψιμο του σπιτιού· «αυτές τ'ς μέρις έχου κι αλ'μα», 2) η λάσπη με την οποία άλειφαν το δάπεδο του σπιτιού, το εσωτερικό του φούρνου κ.λπ.· «έβαναν του αλ'μα στου φούρνου κι στέγγουνιν».
- αλπάλα* τα (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), οι λαβές της δοντάγρας, με τις οποίες οι κομπογιανίτες έβγαζαν τα δόντια.
- αλ'πόγα η* (Λόφ., Ράχ.), βλ. *αλ'πόγα*.
- αλ'πόγα η* (Λόφ.), άγονο έδαφος.
- αλ'πούμι ρ.* (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *λυπούμι*.
- αλ'πόχουμα* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), άγονο χῶμα.
- αλ'φή η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αλοιφή, 2) κάτι πολύ λείο· «η κουρκούτ' ήταν σκέτ' αλ'φή».
- αλ'φτους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), άβαφος· «του σπιτ' τό 'χου ακόμα αλ'φτου».
- αμάιστους* επίθ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *αμάιστους*.

- αμακατζής* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αυτός που τρώει από τους άλλους.
- άμανα-ξανάμανα* επίρρ. (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), ξανά πάλι, από την αρχή· «άιμι πάλι, άμανα-ξανάμανα στου τραγουδ' κι του χουρό».
- αμανέτ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) πείσμα· «αμανέτ' τό 'βαλιν να του κάν'», 2) αποδεικτικό στοιχείο· «δόσι μι αμανέτ'».
- αμάξους* επίρρ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), επίτηδες· «αυτό αμάξους τό 'πα ιγώ».
- αμάρανδου* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *αμάραντους*.
- αμάραντους* ο (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), το λουλουδι αμάραντος.
- αμαρούκουτους* επίθ. (Έλαφ.), στη φρ. «έφυγιν αμαρούκουτους», κακήν κακώς.
- αμάσιστους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αμάσητος.
- αμασκάλ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μασχάλη· «να υφαίντς να υφαίντς κι στ'ν αμασκάλ' να του παίρς», κατάρα του Θεού στη γυναίκα, 2) το σχοινί που περνάει κάτω από τις μασχάλες του ζώου, 3) ό,τι και *ανγινάθ'* (Μοσχ.).
- αμάσ'στους* επίθ. (Ρητ.), βλ. *αμάσιστους*.
- αμάχ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πείσμα, γινάτι· «μας έχ' πουλλη αμάχ'».
- αμβαργάξου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τοποθετώ στο αμπάρι· «αμβάργασα του δτιάθ'».
- αμβάθ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το αμπάρι στο οποίο αποθηκεύουν τα σιτηρά· φρ. «ρίξ' του στ' αμβάθ' τ' θιού», στα χέρια του Θεού, 2) το τετράγωνο αμπάρι του μύλου από όπου πέφτει το σιτάρι.
- αμβιλάχ'* το (Λόφ., Ράχ.), 1) μικρό αμπέλι, 2) εξανθηματική αρρώστια στα νεογέννητα.
- αμβιλήθους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), του αμπελιού· «αμβιλήθα σταφύλα».
- αμβιλουτόπ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αμπελότοπος.
- αμβιλουφύλακας* ο (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αμπελοφύλακας.
- αμβόδ'γου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εμπόδιο· «μ'να ζουή τουν είχιν αμβόδ'γου».
- αμβόλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ο καρπός που προέρχεται από εμβολιασμό του δέντρου· «είνι αμβόλα αυτά τα κιράδα», 2) το κλαδί που βγαίνει μετά τον εμβολιασμό του δέντρου· «απόλ'νιν αμβόλα», 3) το εμβόλιο κατά της βλογιάς, η βατσίνα· «έκαμς αμβόλ'».
- αμβόλασμα* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ο εμβολιασμός του ανθρώπου, 2) ο εμβολιασμός των δέντρων, 3) η ενέργεια του *αμβουλάξου*.
- αμβόλασ'* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) το σημείο όπου ενώνονται δυο αντι-

- κείμενα, υφάσματα κ.λπ. «στ'ν αμβόλαδ' έβαναν κατ'φέν», 2) η άρθρωση, η κλείδωση «τουμ βουνάει στ'ν αμβόλαδ'».
- αμβουδίζου* ρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εμποδίζω.
- αμβουδώ* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *αμβουδίζου*.
- αμβουλίδ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το κλωνάρι που βγαίνει δίπλα στον κύριο κορμό των δημητριακών.
- αμβουλάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) εμβολιάζω «πήγιν ν' αμβουλάδ' του πιδί», 2) μπολιάζω τα δέντρα, 3) προσθέτω ένα κομμάτι για να αυξήσω κάτι «είχα λίγου ύφασμα κι τ' αμβόλασα του φουστάν'».
- αμβουτί* (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), βλ. *απουτί*.
- άμβουχτους* ο (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), εσωτερική πίεση, βάρος: «είχα μιγάλουν άμβουχτούν, τα είπα κι ξαλάφρουν!».
- αμβρουστά* επίρρ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), 1) μπροστά, 2) πριν «ι Τόλης ήταν δραγάτ'ς αμβρουστά απ' αυτόν».
- αμήγυρους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αγύριστος, σε φρ. όπως «άι στον αμήγυρου!», «στον αμήγυρου να πας!».
- αμειρικάνγους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αμερικάνικος: «ρούχα αμειρικάνγα».
- αμμόπιτρα* η (Μοσχ.), είδος μαλακιάς πέτρας που τρίβεται εύκολα.
- αμμόχουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αμμώδες χώμα.
- αμμουδά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αμμουδερό χώμα που μπορεί να καλλιεργηθεί.
- αμμουδιρός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αμμουδερός.
- αμνάλουτους* επίθ. (Ρητ.), άμναλος: «αμνάλουτους άνθρουπους».
- αμουκατζής* επίθ. (Ρητ.), βλ. *αμακατζής*.
- αμούρα* η (Έλαφ., Μηλ.), το δεύτερο στομάχι των μηρυκαστικών.
- αμούργους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) σκυθρωπός, σνοφρωμένος, 2) ακοινωνήτος: «δεμ βάει πουθινά ι αμούργους» (Μηλ.).
- αμ'πόφουρους* επίθ. (Μηλ., Ρητ.), ανυπόφορος.
- αμψίδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανήψι.
- αμψιά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανεψιά.
- αμψός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανεψιός.
- ανάβαλμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συνήθως στον πληθ. *αναβάλματα* τα, διαβολές, συκοφαντίες.
- αναβόδιμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *αναβότζμα*.
- αναβότζμα* το (Ελατ., Μοσχ., Ρητ.), το τύλιγμα του στημονιού στην τυλίχτρα,

- πριν το περάσουν στο αντί.
- αναβουδίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), περνά το στημόνι από τα μ'τάρῳα στο χτένι.
- αναβουδώ* ρ. (Έλαφ., Λόφ.), βλ. *αναβουδίζου* μτχ. *αναβουτζμένους*, για σχέδιο του υφαντού που περνιέται εκ των προτέρων στο στημόνι και στα μ'τάρῳα «τό 'χου αναβουτζμένου».
- αναβρικό* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ό,τι και *αναβρτάῳ*.
- αναβρτάῳ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πηγή που αναβρύζει.
- αναβρώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αναβρύζω.
- αναγ'λάζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ρητ.), αναγουλιάζω.
- αναγούλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αναγούλα.
- αναγυρίζου* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), συγυρίζω «αναγύρ'σα του σπίτ'».
- ανάδῳαβα* επίρρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), παρόμερα «πέρασιν ανάδῳαβα».
- αναδουλά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αναδουλειά «είχιν αναδουλά του ῳ'μώνα κι κάθουνδαν».
- αναδρουμός* ο (Λόφ., Ράχ.), ταραχή, αναμπουμπούλα «όλα άνου κάτ', αναδρουμός!».
- αναδρουμώνουμι* ρ. (Λόφ., Ράχ.), αναπηδώ, ταράζομαι «αναδρουμώθ'καν τ' αρνίθῳα».
- ανάθιμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανάθεμα «πήριν του ανάθιμα απάνου τ'», «ανάθιμα του γουνό σ'!», «ανάθιμα τ' μάνα σ'!», κατάρες.
- αναθιναμισμένους* μτχ. (Ρητ.), αναθεματισμένος.
- αναθυμνάτ'στους* επίθ. (Μηλ.), αθυμιάτιστος.
- ανακάτουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *αναβάλματα*.
- ανακατουχούλαρα* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), γυναίκα κακιά και ανακατωσούρα.
- ανακατουχούλαρου* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), άνθρωπος κακός και ανακατωσούρης.
- ανακούκουρα* επίρρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *ανακούκουρδα*.
- ανακούκουρδα* επίρρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), οκλαδόν, ανακούκουρδα.
- ανακρένου* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), ανακρίνω παθ. *ανακρένουμι*, ανακρίνομαι «αφού αυτοί ανακρένουνδι κι βγαίν'ν στου φανιρό».
- αναλαβαίνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αναλαμβάνω «πώς αναλαβαίνιτι τέτῳις υπουθέσεις μεγάλις;», 2) αναρρώνω,

- αναλαμβάνω.
- ανάλλαγους επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), άντυτος· «ήρθαν στου χουρό ανάλλαγισ».
- αναλώ ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), λειώνω· «αναλούσαν του χουνδρό του γάλα μι νιρό», «αναλούσαμι χόν' κι έπ'ναμι».
- ανάλ'τους επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), άλειωτος· «ανάλ'τουν να σι βγάλ'ν!», κατάρα.
- ανάμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *νάμα*.
- αναμούρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξίναμμα· «έχου όλου αναμούρις», «μ' ήρθιν αναμούρα».
- ανάμπσ' επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ενάμισυ· «έχ' ανάμπσ' χρόνου που πέθανι».
- ανάμ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), καλό όνομα· «μι τ' ανάμ' τ'ν είχαν μέσ' στ' Μόρνα»· φρ. «μι τ' ανάμ' καλαμβούλ'», καλής ποιότητας.
- αναγκάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) παρακινώ, πιέζω· «ανάγκασέ τον λιγού να ρθει να μας δει», 2) συδαυλίζω τη φωτιά· «ανάγκασι τ' φουτχά».
- αναγκαίους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αναγκαίος, απαραίτητος.
- αναγκικά τα (Μηλ.), τα χρειώδη, τα απαραίτητα· «παίρνούμι μόνου τ' αναγκικά».
- αναγκιρός επίθ., θηλ., -ιά (Ελάφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αναγκαίος, απαραίτητος· «αυτή η δ'λά είναι αναγκιριά τώρα;».
- αναπεύουμι ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αναπαύομαι.
- αναπνεύου ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αναπνέω· «τώρα που δεν γαπνίζου, αναπνεύου».
- αναπουδουγιννημένους μτχ. (Ρητ.), ιδιότροπος, ανάποδος· «ού, αναπουδουγιννημένου πλάσμα!».
- ανάπουδους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανάποδος· ουσ. *ανάπουδ' η*, η ανάποδη πλευρά του υφάσματος· το αντίθετο *όψ'*· «του παλτό του γύρ'σα απ' τ'ν ανάπουδ', γ'ατί είχαν φαγουθεί η *όψ'*».
- αναπχάνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζυμώνω το προζύμι προσθέτοντας αλεύρι και νερό για να το ετοιμάσω για το κανονικό ζύμωμα· φρ. «αναπχάνου τα προζύμνα», για το προζύμι που ετοιμάζεται από την προηγούμενη μέρα για το ψωμί του γάμου· «τ'ν Διτάρτ' τ' ανάπχανάμι τα προζύμνα στου σπít' τ'ς νύφ'».
- ανάργα επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αραιά· «ανάργα ανάργα οι πιπιριές».
- ανάριγμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το φάρδεμα του

- πλεκτού με την προσθήκη πόντων· «πλέκ'ς πρώτα του λάστιχου κι ύστ'ρα αρχίζ'ς τ' αναρίγματα».
- αναρρίχνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) προσθέτω πόντους στο πλεκτό για να το φαρδύνω· «πλέγου πρώτα τρεις σειρές κι ύστ'ρα αναρρίχνου απουδώ κι απουκεί», 2) μετρώ με τη *δράγα* το μήκος της κλωστής.
- ανάρ'η* (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), νάρκη.
- ανασαίνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανασαίνω.
- ανασκιρίζου* ρ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ξεσηκώνω τα πράγματα του σπιτιού για να συγυρίσω· «ανασκί'σα του σπιτ'».
- ανασκιρνά* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *ανασκιρίζου*.
- ανασκίρ'σμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η ενέργεια του *ανασκιρίζου*.
- ανασκίρ'στους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ασυγύριστος, ατακτοποιήτος· «ανασκίρ'στου σπιτ'».
- αναστουμώνου* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αναχαιτίζω ή αναστρέφω το νερό τοποθετώντας κάποιο φράγμα· «αναστόμουσις του νερό;», «του βρήκα αναστουμωμένου».
- ανάδ'λα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανάσκελα· «έπισιν τ' ανάδ'λα», «άμα γυρνούσιν του κόδ'νου τ' ανάδ'λα, θα έκαμνιν πιδί».
- ανάδ'λώνουμι* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κάθομαι ανάσκελα.
- ανατούμβουρου* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μικρό ύψωμα· «μέσ' στου χου-ράφ' έχ' ένα ανατούμβουρου».
- ανατούμβουρους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για τόπο, ανώμαλος, με μικρές τούμπες.
- ανάφου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *ανάφτου*.
- ανάφτου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), 1) ανάβω· «του λάδ' τού 'χαμι ν' ανάφτουμι τ'ν γανδήλα», 2) αλλοιώνομαι, χαλώ· «άναψιν του τυρί»· *μτχ. αναμμένους, χαλασμένος, αλλοιωμένος*· «αναμμένου ξύλου», «αναμμέ-νου καπνό», «αναμμένου τυρί».
- άναψους* επίθ. (Μηλ.), γλωμός, αρωστιάρης.
- ανγαθίζου* ρ. (Έλαφ.), τρυπώ με αιχμηρό αντικείμενο.
- ανγαθιρός* επίθ., (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αγκα-θωτός· «η κουτδ'πιά έχ' ανγαθιρά φύλλα».
- ανγάθ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αγκάθι· «άσπρ' ανγάθ'χα, κόκ'λινα κιράδα, ιτδ, βιτδ, γάλα, κουρίτδ'», τρόπος αρίθμησης στα παιδικά παιχνίδια.
- ανγαίους* ο (Έλαφ., Ρητ.), αποχωρητήριο.
- ανγαρίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γκαρίζω· «αν-

- γάρ'ξιν του γουμάθ'», 2) μουγκρίζω· «η γιλάδα ανγάρ'ξιν, ανέβινιν κα-
βάλα στ' άλλα», 3) μτφ. φωνάζω δυνατά· «τι ανγαρίζ' αυτός έτδα;».
- ανγαστριά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ, Ρητ.), 1) εγκυμοσύνη·
«έχ' καλή ανγαστριά», 2) η περίοδος λίγο πριν δέσει καρπό το καλαμπό-
κι· «του καλαμπούκ' είναι σν ανγαστριά».
- ανγαστρώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καθιστώ
έγκυο· μτχ. *ανγαστρομέν'*, έγκυος.
- ανγίδα* η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), 1) αγίδα, 2) το καρφί στη βουκέντρα.
- ανγίζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) κεντρίζω, 2) πειράζω· «όλ' ν ώρα μ'
ανγίζ'».
- ανγιλουμύθ'* το (Έλαφ.), ό,τι και *αργυρουμύθ'*.
- ανγινάθ'* το (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), παρακλάδι.
- άνγισμα* το (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), κέντημα με αιχμηρό αντικείμενο.
- ανγίτθ'* το (Έλαφ.), το ίο.
- ανγ'νάθ'* το (Μοσχ.), βλ. *ανγινάθ'*· «απόλ'κιν ανγ'νάθ'».
- ανγόν'* το (Έλαφ., Μηλ, Ρητ.), εγγόνι.
- άνγουνας* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αγκώνας.
- ανγουνός* ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), εγγονός.
- ανγουρόσπουρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σπόρος
αγγουριού.
- ανγουρουμάνα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), μεγάλο αγγούρι που το
κρατούν για σπόρο.
- ανγούσα* η (Λόφ., Μοσχ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), δυσκολία στην αναπνοή, αγκού-
σα· «μ' έρχιτι ανγούσα».
- ανγρίζουμι* ρ. (Λόφ., Ράχ.), (για πληγή) θυμώνω.
- ανγυλουτός* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), γυριστός, καμπύλος· «α-
νγυλουτό τσιμπτάθ'».
- ανγυλώνου* ρ. (Ρητ.), αγκυλώνω.
- ανγθό* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεταλλικό σκεύος,
δοχείο· «θέλουμι ανγθό τρανό», «έπλυνάμι όλα τ' ανγθά».
- ανδάμα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαζί.
- ανδαμ'κός* επίθ. (Μηλ., Ρητ.), αυτός που ανήκει σε δύο ή περισσότερα πρό-
σωπα, κοινός· «ανδαμ'κό χουράφ'», «ανδαμ'κό σπίτ'».
- ανδαμώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συναντώ·
«δεν δουν ανδάμουσα ακόμα».
- ανδάρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ομίχλη· «ου λύ-
κους τ'ν ανδάρα χαιίριτι» παροιμία· «πηχτή ανδάρα», πυκνή ομίχλη.
- ανδαρ'γάξ'* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γεμίζει ομίχλη·
«ανδαρ'γάσιν κι δε βλέπ'ς τίπουτα».
- ανδαρτικό* το (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανταρτικό· «οι Τούρκ' είχαν

- ανδαρτικό γιρό».
- ανδάριτικου* το (Ρητ.), βλ. *ανδαρτικό*.
- άνδας* σύνδ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), όταν «άνδας ήρθαν ιδώ οι Γιωμανοί», «άνδας χώρ'σα».
- ανδέχου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αντέχω· «δεν άνδιχναν τ'ς Τούρξ'», «δούλιβιν όσου άνδιχνιν».
- ανδηρῳύμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), διατάζω, συστέλλομαι· «αυτός ανδηρῳύνδαν».
- ανδί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το αντί του αργαλειού· «μβρουσνό ανδί», «πισνό ανδί», «οι καλικαντζαράιοι χόριβαν μι τ' ανδί στον ώμου».
- ανδίγλουσσου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βρεφική αρρώστια με χαρακτηριστικό γνώρισμα το πρήξιμο κάτω από τη γλώσσα.
- ανδίδιου* το (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *αντίδουρου*.
- αντίδουρου* το (Μηλ., Ρητ.), αντίδωρο.
- αντίκρα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), απέναντι.
- αντίλουιούμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μιλώ· «αντίλουήθ'κα αλλά δεν άκουσις», 2) απαντώ· «φώνάξα, φώνάξα, δεν αντίλουήθ'κιν κανένας».
- αντίμαχους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανάποδος, δύστροπος.
- αντίπιρα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), απέναντι· «δεμ βόρ'σα να πιράσου αντίπιρα».
- ανδιρί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μέρος της παλιάς ανδρικής φορεσιάς.
- ανδιρίδ'* το (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), το παράριζο, ο μικρότερος βλαστός που φυτρώνει δίπλα στον κύριο κορμό του καλαμποκιού.
- άνδιρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), έντερο.
- αντίρρησ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αντίρρηση· «μη φέρς αντίρρησ'».
- αντίσπουρου* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *αντίσπουρους*.
- αντίσπουρους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το ενοίκιο του χωραφιού που είναι όσο ακριβώς ο σπόρος· «μι αντίσπουρουν έβανάμι καλαμβούξ'», «τό 'δουκάμι του χουράφ' μι αντίσπουρουν».
- ανδραδέρφ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η αδελφή του άντρα.
- ανδράδιρφους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο αδελφός του άντρα.
- ανδράλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζάλη· «μ' ήρθιν ανδράλα».
- ανδραλίζουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζαλίζομαι·

- «σάμβους ανδραλίδικα», «ανδραλίδικιν κι έπισιν καταή», «κριμάστι τουν αδιρφό μ', αμβουτί ιγώ ανδραλίζουμι», ειρων.
- ανδράλ'* η (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), ζάλη· «μ' ήρθιν ανδράλ'».
- ανδρέκλα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγρια γλιστρίδα, αντράκλα.
- ανδρέπουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ντρέπομαι· «ήμασαν μ'κρά κι ανδρέπουμάσαν», «ανδρέπουνδαν ι κόσμους τότες πουλύ».
- ανδρήδους* επίθ. (Μοσχ.), ανδρικός.
- Ανδριάς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), Δεκέμβριος.
- ανδρικούλουδου* το (Ελατ., Μοσχ.), βλ. *ανδρουπουλουδου*.
- ανδρίκους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ανδρικός· «νδύθ'κιν δ' ανδρίκα», «έβαλιν φουρέματα ανδρίκα».
- ανδρίνα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) μέγας άντρας, 2) χαϊδευτικό για μικρό αγόρι· «αχ, ανδρίνα μ', έλα ανγαλά!».
- ανδρίνας* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγαλόσωμος άντρας, αντρούκλας.
- ανδρουγ'ναίκα* η (Ρητ.), αντρογυναίκα.
- ανδρουγύνικα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αντρογυναίκα.
- ανδρούκλας* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγαλόσωμος και δυνατός άντρας.
- ανδρόννου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αντρούγνο.
- ανδρουπή* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ντροπή· «έφυγιν η ανδρουπή απ' τουν γόσμου», 2) είδος άγριου χόρτου που σχηματίζει φούντες και στη μέση κάθε φούντας έχει ένα μαύρο σπόρο σαν χάντρα (το θεωρούσαν σύμβολο της ντροπής), βλ. και *ανδρουπουλουδου*.
- ανδρουπουλουδου* το (Έλαφ., Μηλ.), ό,τι και *ανδρουπή* 2.
- ανέβγαλτους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άβγαλτος· «τότις ι κόσμους ήταν ανέβγαλτους».
- ανέλιχτα* επίρρ. (Έλαφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ανεξέλεγκτα· «έκαμνιν ό,τ' ήθιλιν ανέλιχτα».
- ανέλιχτους* επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ανεξέλεγκτος.
- ανέμπσις* οι (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), δαιμονικά.
- ανέμ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η άνεμη· «του νήμα του πιρνούσαμε σν ανέμ' κι του μάζουνάμι στα καλάμνα».
- ανέσουτους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αδύνατος, καχεκτικός, 2) όχι ολοκληρωμένος· «ήταν ανέσουτου ακόμα του μ'κρό μέσ' στην γλά».
- ανηλάκα* επίρρ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), χωρίς ήλιο· «ήταν ανηλάκα ικεί κάτ'».
- ανηλάκος* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανήλιος, που δεν τον βλέπει ο ήλιος· «ανηλάκα δένδρα».
- ανηλούς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανήλιος· «σν

- ανήλα d' bάνδα» ουσ. *ανήλου* το, το μέρος που δεν το βλέπει ο ήλιος.
ανημβόργα η (Μοσχ.), αδυναμία, ανημπόρια.
ανήμβουρους επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), φιλάσθενος: «η πιθιρά μ' ήταν ανήμβουρῶ».
ανήφουρα επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ανηφορικά, προς τα πάνω: «ι δρόμους πιρνούσιν απ' του πουτάμ' ανήφουρα», 2) στο επάνω μέρος: «τα πόδ'γα ανήφουρα τ'μ βχάσκαν».
άν'θους ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άνηθος: «ι μάλαθρους είνι όπους ι άν'θους, αλλά δεν έχ' τ'ν ίδ'γα τ' μυρουδ'γά».
ανθρουπάκους ο (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), άνθρωπος: «ήταν καλός ανθρουπάκους».
ανθυπαστής ο (Ρητ.), ανθυπασπιστής.
άνθ' η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), το άνθος των δέντρων: «η μηλά είνι γιμάτου άνθ'».
ανιθάριτου το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.) το ξαφνικό, το απροσδόκητο κακό: «ού, να σι βρει τ' ανιθάριτου!», κατάρα.
ανίλα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *νίλα*.
ανιλλίπητα επίρρ. (Ρητ.), συνέχεια, ανελλιπώς: «ήμασταν ικει όλ' ανιλλίπητα».
ανιλλίπητους επίθ. (Ρητ.), συνεχώς παρών: «κάθουμάσταν ανιλλίπητ' κάτ' στ' μανά», «είνι ανιλλίπητους σν ικκλησία», «ανιλλίπητους στου καφινείου».
ανιμόκ'να η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *ανιμόκουνα*.
ανιμόκουνα η (Έλαφ.), βλ. *ανιμόκουνα*.
ανιμόκουνα η (Έλαφ.), κούνια που την έδεσαν στα δέντρα.
ανιμόστρουφους ο (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), ανεμοστρόβιλος: «δ'κώθ'κιν ανιμόστρουφους».
ανιμουπύρουμα το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ερυσίπελας.
ανιμουσβούρα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ανεμοστρόβιλος.
ανιμουστάτ'ς ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κούτσουρο πάνω στο οποίο στηρίζεται η άνέμη.
ανιμουστρόβιλους ο (Λόφ., Ράχ.), ανεμοστρόβιλος.
ανιμουστρόμιλους ο (Μηλ.), βλ. *ανιμουστρόβιλους*.
ανιμουστρόφ'λους ο (Μηλ.), βλ. *ανιμουστρόβιλους*.
ανιμουστρόφους ο (Μηλ.), βλ. *ανιμόστρουφους*.
ανιπάνδιχους επίθ. (Μοσχ.), αναπάντεχος: «ού, να σι βρει τ' ανιπάνδιχου!», κατάρα.
ανιπόφικτους επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ανυπόφορος.
ανισ'λούπτουτους επίθ. (Μοσχ.), ασουλούπωτος.
ανισούρρουπους επίθ. (Μοσχ.), αυτός που δεν έχει σωματική συμμετρία.

- ανισούριτους* επίθ. (Ελατ.), αυτός που δε δίνει σημασία σε τίποτα και σε κανέναν.
- ανισούτιφτους* επίθ. (Ελατ., Μοσχ.), άσωτος, ανεπρόκοπος.
- ανισούτουτους* επίθ. (Μηλ.), άσωτος.
- ανιχόρταγους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αχόρταγος, πλεονέκτης.
- ανιχόρτατους* επίθ. (Μοσχ.), ό,τι και *ανιχόρταγους*: «του μάτ' τ' ανθρόπ' είνι ανιχόρτατου».
- ανοίγου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ανοίγω, 2) αρχίζω: «άν'ξιν ι χουρός δίπλις δίπλις».
- ανοιξάτ'κα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατά την άνοιξη: «έφυγιν απού δω ανοιξάτ'κα», «ανοιξάτ'κα πέθανιν».
- ανοιξάτ'κου*ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανοιξιάτικος: «ανοιξάτ'κα τραγούδ'γα».
- ανοίχτου* ρ. (Μηλ.), βλ. *ανοίγου*: «ανοίχτου τ'μ βόρτα κι σιβαίβ' μέσα».
- άνοιχτους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αυτός που δεν έχει ανοιχτεί, 2) αυτός που δεν τον έχουν εκχερσώσει: «άνοιχτου μέρους».
- άντζα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το βαθούλωμα που σχηματίζεται πίσω από το γόνατο.
- ανώ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το επάνω μέρος του σπιτιού που μοιάζει με σκεπαστό εξώστη και το χρησιμοποιούσαν ως κουζίνα, τραπεζαρία το καλοκαίρι κ.λπ., 2) μπαλκόνι (Μοσχ.).
- άν'ξίτ'κα* επίρρ. (Μηλ.), βλ. *ανοιξάτ'κα*.
- αξαδέρφ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εξαδέλφη.
- αξάδιρφους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εξαδελφος: «ι αξάδιρφους μ' ι πρώτους».
- αξαδιρφός* ο (Μηλ.), βλ. *αξάδιρφους*: «τονν έχου αξαδιρφόν».
- αξά* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η αμοιβή του μωλών σε αλεύρι, 2) το δοχείο με το οποίο μετρούσαν το αλεύρι στο μύλο.
- αξαμώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), απλώνω το χέρι για να πάρω ή να αγγίξω κάτι: «δεν αξαμών' να πάδ' τίπουτα», «πώς δεν αξάμουσαν οι καλικαντζαράιοι;».
- αξίουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το κόψιμο του ψωμιού από τον κουμπάρο στο τραπέζι του γάμου και η διανομή του στους συνδαιτυμόνες: «του έχουμι ακόμα στον γάμου του αξίουμα».
- άξιους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άξιος: «να σας ζήσ'ν τα νέα κι πάνδα άξιοι!», ευχή που δίνουν στον κουμπάρο μετά τον γάμο.
- αξισπύρ'στους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), που δεν τον

- έχουν ξεσπυρίσει.
- αξιόνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δίνω αξία, τιμώ· φρ. «αξιόνου του ψουμί», τιμώ το ψωμί του γάμου με την ιδιότητα του κουμπάρου, προσφέροντας από ένα κομμάτι σε όλους τους παρισταμένους.
- αξούνḡ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το ξίγκι.
- αξουνḡά η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), πολύ λίπος· «στα νιφρά μαζώνι-τι πουλλή αξουνḡά».
- αξάδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αξιωσύνη, ικανότητα.
- αξάρ'στους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για σταύλο που δεν έχει καθαριστεί· «τό' χουμι αξάρ'στού του αχούḡ'».
- άξ'φους ο (Μοσχ.), είδος δηλητηριώδους χόρτου· «θα σι ρίξου άξ'φουν στου φτι», «θα σι βάλου άξ'φουν στου γώλου κι θα πατήις μαύρου χόν'», απειλές.
- αόργουτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο μη οργωμένος· «χουράφḡα αόργουτα».
- αούτ'κα τα (Λόφ., Ράχ.), η ποντιακή διάλεκτος.
- αούτους ο (Λόφ., Ράχ.), πρόσφυγας Πόντιος.
- αουτ'ḡά η (Έλαφ.), πρόσφυγες Πόντιοι· «ήταν αουτḡά πουλλή».
- απ' προθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *απού* I· «απ' τ' ικεί κι κάτ'», «απουλύθ'καμι απ' τ'ς εικουḡουχτώ απ' του Μάη του μήνα».
- απ' (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *απού* II· «απ' λες», «να του πω ένα όνουμα, απ' να μην ḡ' άλλου», «ḡα του καλό απ' σι θέλου».
- άπαθους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), αυτός που δεν έχει πάθει κακό· «ήταν άπαθους απού τέτḡα».
- απαινός επίθ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ο επάνω· «απαινό σπίτ'», «απαινή πέτρα».
- απάκουγους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανυπάκουος.
- απάλα η (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) λεπτή και μακρόστενη τολύπη μαλλιού που βγαίνει από το λανάρι· «του λανάρ'ζαμι κι τό 'βγαζάμι σι απάλις», 2) χοντρή νιφάδα χιονιού· «βρέḡ', ḡουνίḡ' κι απάλις ρίḡ'».
- απαλάμ' η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παλάμη.
- απαλάρμιχτους επίθ. (Έλαφ., Μοσχ.), αυτός που αρμέγεται εύκολα.
- απαλεύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παλεύω· φρ. «απαλέβ' μι τα προνκόβḡα στου κριβάτ'», χαροπαλεύει.
- απαλ'νός επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *απαινός*.

- απαλό* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το μαλακό μέρος στην κορυφή του κεφαλιού του μωρού.
- απαλουμάσταρους* επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), (για ζώο θηλυκό) με ρώγες μαλακές που αρμέγονται εύκολα.
- απάλ'* η (Ελατ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *απάλα*.
- απάν'* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), επάνω· «έλα απάν'», φρ. «απάν' κάτω», επάνω κάτω, «απάν' κι απάν'», από πάνω μέχρι κάτω, μονοκόμματα· «του δαλαγάν' ήταν απάν' κι απάν', ενώ η κάπα ν είχιν ξιχουρ'στά ν γατδούλα».
- απαναθιό* επίρρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), από πάνω· «κριμάσκιν μνά κανήλα απαναθιό μ'», «απαναθιό στου ψουμί είχαμι ένα πχάτου μι ρύξ'».
- απάνξου* το (Μοσχ.), μέρος που δεν το πιάνει ο αέρας· «έκατσα λίγου στ' απάνξου».
- απανδουχή* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), απαντοχή, ελπίδα· «τον είχα μνά απανδουχή», «μνά απανδουχή ήταν κι αυτό».
- απανδώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υποστηρίζω κάποιον· «όλου τον απανδάει».
- απαν'νός* επίθ. (Μηλ.), βλ. *απαινός*.
- απανσουξ* επίρρ. (Έλαφ., Ρητ.), ξαφνικά, αναπάντεχα· «μ' ήρθιν απανσουξ».
- απαντσούς* (Λόφ., Ράχ.), βλ. *απανσουξ*.
- απαράδιχτους* επίθ. (Έλαφ., Μηλ.), αδύναμος, ανήμπορος· «η καρδῶ μ' είνι γιριά, αλλά είνι απαράδιχτα τα πουδάρῶ μ' τώρα».
- απαρατώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παρατώ· «τα γουμάρῶ τ' απαράτ'σαν τώρα», «τον απαράτ'σιν μι τα μ'κρά κι έφυγιν»· *μτχ. απαράτ'μένους και απαράτζμένους*· «τ'ν είχιν απαράτ'μέν' δέκα χρόνα» (Έλαφ.).
- απαράχουτους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άθαφτος· «τον άφ'καν δῶο μέρις απαράχουτουν»· φρ. «ιγώ πιθαμέν' κι απαράχουτ'!»· *καταντροπιασμένη*.
- απάρθινους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παρθένος· «να παν δῶο κουρίτῶα απάρθινα».
- απάρουτα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ασυλλόγιστα, επιπόλαια· «μιλάει απάρουτα».
- απάρουτους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ανυπολόγιστος, άφθονος· «απάρουτ' πιριουσία», 2) αυτός που δεν λογαριάζει, δεν υπολογίζει τους άλλους· «αυτόν τον απάρουτου θα πάρ'ς».
- απαρχή* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από την αρχή· «αυτός απαρχή ήταν ανδίθιτους».
- απάστριφτους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ακάθαρ-

τος, βρώμικος.

απασχουλούμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) απασχολούμαι «απασχουλούμι με τα μ'κρά όλ' τ' μέρα», 2) επαγγέλομαι «μι τί απασχουλέσι;».

απατάζου ρ. (Ελατ., Λόφ., Ράχ.), 1) χτυπώ, δέρονω «όπ' να πας, θα σι απατάξου!», 2) βλ. *πατάζου* «η μάνα τ'ς απάταξιν».

απάτ'τους επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), απάτητος «τα δάση ήταν πῆχο απάτ'τα τότις».

απαυτό (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εξαιτίας αυτού «απαυτό έφυγιν απ' του χουρῆό».

απέθατους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), απέθαντος «κιλίμ' απέθατου».

απείραγους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), απείραχτος «βλέπου τα κάστανα απείραγα».

απείραχτους επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), απείραχτος.

απέξου επίρρ. (Λόφ., Ράχ.), απ' έξω φρ. «απέξου μιρῆά», απ' έξω.

απιλουιά η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *απουλουιά*.

απιλουιούμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *απουλουιούμι*.

απίπ'κα επίρρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) ανάσκελα «έπίσα τ' απίπ'κα», 2) μπρούμυτα (Μοσχ.).

απιράτ'ς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *πιράτ'ς* «τραβάει τον απιράτ' κι ανοίῆ' τ'μ βόρτα».

απιρίπλαστους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ασουλούπωτος, απεριποίητος «ήταν διπ' απιρίπλαστ' σαν τ' μάνα τ'ς».

απιρώ ρ. (Μηλ.), περνώ «απιρούσιν ι Σταυρός κι έφυβγάμι απ' του β'νο».

απιτάζουμι ρ. (Ελατ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *πιτάζουμι*.

απιτούῶ το (Ρητ.), μικρό πουλί που μόλις άρχισε να πετάει.

απιτ'χάινου I ρ. (Λόφ., Μηλ.), βλ. *πιτ'χάινου* «πῆχος ξεῆ' τί άνθρουπουν απέτ'χιν», «τ' απίτ'χαμι καλά».

απιτ'χάινου II ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αποτυγχάνω «απέτ'χιν η καημέν' η Ρήνα», απέτυχε στο γάμο της.

απιτ'χούμι ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *πιτ'χούμι* «απιτ'χούνδι ι κόσμους απάν'».

απιτώ ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), πετώ «απιτώ απ' τ' χαρά», «θέλου να βγω, ν' απιτάσου».

απιχτώ ρ. (Ρητ.), βλ. *απουχτώ*.

απ'κάζου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), καταλαβαίνω, αντιλαμβάνομαι «οι Ιβραίοι τουν απείκασαν του Χριστό κι τουμ βῆάν'ν να τουν γριμάσ'ν».

απ'κάτ' επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από κάτω.

- άπλαστους* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), 1) άπλαστος: «τα πέτουρα τά 'χου ακόμα άπλαστα», 2) μτφ. άσχημος και χοντροκομμένος: «άπλαστ' γ'ναίκα».
- απλήρουντους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που δεν έχει πληρωθεί: «τουμ βήραν απλήρουντου».
- απλί* το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), η οπλή των μεγάλων ζώων.
- απλός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) καθυστερημένος πνευματικά, 2) φρόνιμος, ήσυχος: «απλός άνθρουπους», «απλά γ'ναίκα».
- απλουταριά* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το σημείο στο ποτάμι, όπου το νερό απλώνεται σε έκταση και ρηχαίνει, 2) τόπος ανοιχτός, όπου απλώνουν το στημόνι για να το μαζέψουν στο αντί: «στ' Τσινίκου ν αυλή έχ' μιγάλ' απλουταριά», 3) ξέφωτο μέσα στο δάσος.
- απλύς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ρηχός: «απλύ ταψί», «απλά πχάτα».
- απόγιμα* το (Λόφ., Μοσ., Ράχ., Ρητ.), απόγευμα.
- απόγουνμα* το (Έλαφ., Μηλ.), βλ. *απόγιμα*.
- απόδειπνα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), μετά τα μεσάνυχτα: «τα δειπνα ήταν θάνατους κι απόδειπνα χαβάρι», δημ.
- απόδικους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), υπόδικος: «κι απουκεί έναν χρόνουν εκατσαν απόδικ' μέσ' στ' φυλακή».
- απόθαρους* ο (Μοσχ.), βλ. *απουθαρός*.
- απόλυα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ελευθερία, έλλειψη εμποδίων στη βόσκηση: «τα γίδγα αυτάια ιδώ, απόλυα», «τά 'χαμι όξου τα πρόβατα, απόλυα!», «αι, αρά μάκου, τα γίδγα, απόλυα τα 'χ'ς όλ' τ' νύχτα;».
- απόπασχα* επίρρ. (Μοσχ.), μετά, κατόπιν: «τά 'φικα απόπασχα».
- απόπατους* ο (Έλαφ., Ρητ.), αποχωρητήριο.
- απόπουτους* ο (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *απόπατους*.
- Απόστουλους* ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) το όνομα Απόστολος, 2) η γιορτή των αγίων Αποστόλων: «τώρα τον Απόστουλου βαρέθ'κιν».
- απόδ'λα* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μέρη που δεν τα βλέπει ήλιος.
- απότ'στους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αυτός που δεν έχει ποτιστεί, 2) αυτός που δεν έχει ποτίσει: «πότ'ζιν αυτός που είχαν απού κινό απότ'στους».
- απού* I πρόθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από: «απού τώρα πέρα», από τώρα και στο εξής, «είνι απού τέσσιρα χρόνα», τεσσάρων ετών, «κασικ' απού τρία χρόνα», «χρόνα απού χρόνα», από πολλά χρόνια, «τό 'φχασαν κουμμάτ' απού κουμμάτ'», κομμάτια, κομμάτια, «αυτοί απού κάναν χρόνου θα παν σι αφνούς», μετά από κάμποσο καιρό, «απού ταχά», από τα χαράματα: «πήγα απού ταχά», από τα χαρά-

- ματα, «απού τότι δώθι»· από τότε και μετά, «απού ώρα σι ώρα έπιφτιν καταή», από τη μια στιγμή στην άλλη.
- απού* Π αναφορ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), όπου, που· «απού λες», «είχιν ένα όνουμα απού δεν είχιν άλλους στου χουροῖό».
- απουβραδί* επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *απουβραδίζ*.
- απουβραδίζ* επίρρ. (Έλαφ.), αποβραδίζ· «άμα λαλήσ'ν τα κουκόρῳα απουβραδίζ, είνι θάνατους».
- απουγραφή* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υπογραφή· «τί απουγραφή να βάλτς;»· φρ. «ιμείς τώρα οι γέῳ' απουγραφές μαζώνουμι», για τον επερχόμενο θάνατο.
- απουγράφου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υπογράφο· «να απουγράψ'ς κι τα χαρτῳά».
- απουδώθι* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αποδώ· «απουδώθι μιριά», από αυτή τη μεριά.
- απουθαρός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στη φρ. «πήρι τουν απουθαρό τ'», αποθαροῖνθηκε, απελπίστηκε.
- απουκαταστένου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αποκαθιστώ· «τα πιδῳά τ' απουκατάστ'σα όλα»· μτχ. *απουκασταμένους*, αποκατεστημένοι· «είν' δις απουκασταμένῳ καλά».
- απουκόβου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σταματώ το θηλασμό, απογαλακτίζω· «τουν άλλου του μήνα θα τ' απουκόψου του πιδί», «στα τρία τα χρόνα τ' απόκουβα τα μ'κρά», 2) στη φρ. «απουκόβου ζημία», υπολογίζω το μέγεθος μιας ζημίας· «έρχουνδάν ι απουκουπάρους κι απόκουβιν ζημία».
- απουκούμβῳ* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), στήριγμα, αποκούμπι· «δεν έχ' απουκούμβῳ' πουθινά».
- απουκουνδά* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από πίσω· «μβρουστά αυτοί κι ιμείς απουκουνδά».
- απουκουπάρους* ο (Μοσχ.), ο εκτιμητής μιας ζημίας.
- απουκουπή* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) συνήθεια· «του πήριν απουκουπή», 2) επίρρ. με το κομμάτι, όχι με μεροκάματο· «του πήριν του χουράῳ' απουκουπή».
- απουκουπιάις* ο (Μοσχ.), ό,τι και *απουκουπάρους*.
- απουκουπιάρ'ς* (Λόφ., Ράχ.), ό,τι *απουκουπιάις* και *απουκουπάρους*.
- απουκουψάρ'κου*ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για ζώο που σταμάτησε να θηλάζει· «απουκουψάρ'κου γ'ρούν'».
- απουκρεῖου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νηστεύω· «όλ' τ' Σαρακουστή απουκρεῖουμι ιμείς οι παλῳί», «απόκριψάμι ῳα του σαρανδάημιρου».
- Απουκιριά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), Αποκιριά· «ήρθιν

- η Απουκριά», πληθ. Απουκριές οι, Αποκριές.
απουκριάτ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αποκριάτικος· «απουκριάτ'κα τραγούδιγα».
- απουκριμίνουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κρέμομαι από κάποιον, εξαρτώμαι από κάποιον· «δε θέλου ν' απουκριμίνουμι στον ένα κι στον άλλου».
- απουληψία* η (Μηλ.), επιληψία· «ήταν σαν απουληψία αυτή η αρρώστια».
- απουλιτριούσ'* η (Μοσχ.), βλ. *απουλουτριούσ'*.
- απουλουτριούσ'* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), απαλλοτριώση.
- απουλνώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.) I αμτβ. βλαστώνω· «τα κόβουμι χαμβλά γα ν' απουλνούν», 2) χαλαρώνω· «απουλνάει τ' ανδί», 3) βγάζω υγρά και απλώνομαι· «απόλ'κιν του γαούρτ'», II μτβ., απολύω, αφήνω ελεύθερο· «θ' απουλύκου τα ζώα»· φρ. «απόλ'κιν μ'να γλώσσα δ'γο π'θαμές»· μτχ. *απουλ'μένους*, ελεύθερος· «έχ'ν τα σκ'λά απουλ'μένα».
- απουλουγία* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), απολογία· «Σας σκότουςα; Απουλουγία δε δίνου σι κανέναν».
- απουλουιά* η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *απουλουγία*, «τι απουλουιά να δώσου κι στον γόσμου».
- απουλουιούμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μιλώ, απαυτώ· «απουλουιήθ'κα κι είπα».
- απουλουλώνουμι* ρ. (Ρητ.), αποτρελαίνομαι· «απουλουλώθ'κιν διπ'».
- απουλ'ταριά* η (Έλαφ., Ρητ.), 1) βλ. *απουλταριά*, 2) τοπων.
- απουλ'τάρ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το βλαστάρι που φυτρώνει δίπλα στον κύριο κορμό του φυτού ή του δέντρου, το παρ'άριζο· «αυτά τά 'λιγάμι απουλ'τάργα ή ανδιριδ'γα».
- απουλ'τός* επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), απλωμένος, εκτεταμένος· «η βάρα είναι απουλ'τότιϙ' απ' d' βουλδούκα».
- απουλ'τους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), απούλητος· «έχ'ν τον γαπνό ακόμα απούλ'τουν».
- απουμένου* I ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.) μένω, απομένω· «έφυγαν οι άλλ' κι απόμ'ναμι ιμείς μαναχοί», «η μάκου αδέτδ' απόμ'νιν».
- απουμένου* II ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υπομένω.
- απουμονή* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), υπομονή· «θέλ' απουμονή».
- απουμουρώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αποσβλώνω· «μι απουμώρουσι»· παθ. *απουμουρώνουμι*, αποβλακώνομαι· «απουμουρώθ'κιν διπ'».
- απουξέρασ'* η (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), αποξήρανση.

- απουράλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η ρακή που βγαίνει τελευταία.
- απουρρίχνου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αποβάλλω (για τα ζώα κυρίως) «απόρρ'ξιν η γίδα».
- απουρτώρῳ* επίρρ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. *απουρτώρῳ*.
- απουσκ'νίδ'* το (Μοσχ.), βλ. *απουσκουνίδ'*.
- απουσκουνίδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), άχυρο πολύ ψιλό με σόνη.
- απουσόῳ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) παιδί ή ζώο αδύνατο και καχεκτικό· «έγινιν του κασιῳ' απουσόῳ'», 2) αβγό της κότας πολύ μικρό.
- απουσουίλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), απόδειξη· «βάλι απουγραφή σν απουσουίλα!».
- απουσταμός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σταμάτημα· «δεν έχ' απουσταμόν».
- απουστένου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουράζομαι, αποστένω.
- απουστουλάτ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που ωριμάζει τη γιορτή των αγίων Αποστόλων· «απουστουλάτ'ζ' μβλά», «απουστουλάτ'κα μήλα».
- απουσώνου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αποτελείώνω· «έφυγισ αγλήγουρα κι δεν δου απόσουσις».
- απουτέτῳ* αντ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τέτοιος.
- απουτί* (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), 1) ερωτ. γιατί· «εμ' απουτί;», 2) αιτιολ. σύνδ. επειδή· «στιναχουρεύουμι, απουτί δεμ βουρώ να βγω».
- άπουτῳ* αντ. (Μηλ.), ό,τι και *απουτέτῳ*.
- απουτώρῳ* επίρρ. (Έλαφ., Μηλ.), πρωτύτερα.
- απουφαίνουμι ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.) γ' πρόσ. (μι, σι απουφαίνιτι κ.λπ.), μου κακοφαίνεται, σου κακοφαίνεται κ.λπ.· «αντήν δεν d'ν απουφάν'κιν, 'πουτί πανδρεύκιν».
- απουφανίζουμι ρ.*, στο γ' πρόσ. (μι, σι απουφανίζιτι), (Μηλ.), μου κακοφαίνεται· «'πουτί θαρείς τώρα μι απουφανίσκιν;».
- απουχιρνό* και *απουχιρνόουμι ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χωρίζω το ζυμάρι σε πλαστά και τα τοποθετώ στην πινακωτή· «θα πάνου ν' απουχιρίσου του ψουμί».
- απουχουρ'τήριου* το (Μοσχ., Ρητ.), αποχωρητήριο.
- απουχτώ ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γεννώ· «δεν απουχτούσιν η γ'ναίκα τ'», «απόχτ'σιν τρία πιδῳά».
- απουώρα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατά διαστήματα· «τό 'πχανιν απουώρα του καημένου», αρρώστια που εκδηλώνεται κατά διαστήματα.

- απόχηρους* ο (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), αυτός που τον άφησε η γυναίκα του «απόμ'νιν απόχηρους».
- άπραγους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άπειρος, άβγαλτος.
- Απρίλτς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), Απρίλης.
- απρίπλαστους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *απιρίπλαστους*.
- απρούγάλά* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το σημείο της όχθης του ποταμιού όπου σχηματίζεται ένα άνοιγμα, σαν μικρή πλατεία.
- απύχαστους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για γιαιούρτι και τυρί), που δεν έχουν βάλει μέσα πυτιά για να πήξει.
- αρά* μόρ. κλητ. (Ελατ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βρε, μωρέ: «Αρά, όλου δ'λέβ'τισεις; Κάτστι κι λίγου!»; «τί φῆάντς ιδώια, αρά Στέφου;».
- αράμ* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *αρά*.
- αραβάς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάρο, αραμπάς· φρ. «τονν άλειψαν τονν αραβά», δωροδόκησαν κάποιον.
- αραβούβλικου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ρεμπουμπλικα.
- αραβουῶ* το (Έλαφ.), βλ. *ραβουῶ*'.
- αράδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σειρά: «να πας μι τ'ν αράδα σ'»· φρ. «αυτός είναι απ' άλλ' αράδα», διαφορετικός, 2) συγγένεια: «ιμείς είμιστι αράδα», 3) ρίγα: «πουδῆ μι αράδισ», 4) επίρρ., με τη σειρά: «αχίρ'σαν να έρχουνδι όλ' αράδα».
- αραδαριῶ* το (Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), 1) σειρά, 2) επίρρ., με τη σειρά, ο ένας πίσω από τον άλλον: «τά 'πιρνάμι ύστ'ρα τ' ανῆά όλις οι γ'ναίικισ αραδαριῶ».
- αραδῆάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βάζω στη σειρά, αραδιάζω· παθ. *αραδῆάζουμι*, μπαίνω στη σειρά: «σέφκαν μέσα σν ικκλησία κι αραδῆάσκαν ν' ανάψ'ν τα κιρῆά».
- αραδῆαστός* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ριγωτός: «αραδῆαστό πονκάμισου».
- αραδίζου* I ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πηγαινοέρχομαι, διαβαίνω: «τι αραδίζ'ν ι κόσμους, τι έπαθαν;», 2) περνά (για χρονική περίοδο): «είκουῶ χρόνα αράτσα στου β'νό».
- αραδίζου* II ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζητώ: «ήρθιν ν' αραδίῶ του ὄκ'λί».
- αράζου* ρ. (Μοσχ.), αράζω· φρ. «ιχτές τ'ν άραξα», δεν δούλεψα.
- αραθ'μώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), επιθυμώ, νοσταλγώ: «τ' αραθῆμ'σα του κουριῶ».
- αράντ'στους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αράντι-

- στος· «τά 'φκαμι τα δένδρα αράντ'στα».
- αράν' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υπόστεγο, όπου τοποθετούσαν τον καπνό για να τον ξεράνουν.
- αραπάλ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), παιδί βαμμένο μαύρο στα «ρουγατῶρα-γά».
- αραπίντς ο (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ζώο κατάμαυρο.
- αράπ'κου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το μικρό ασπρόμαυρο φασόλι, το γυφτοφάσουλο.
- αραπουφάσ'λου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γυφτοφάσουλο.
- αράπ'ς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αράπη, 2) μέλος από τα ρουγατζῶρα που φορούσε προσώπιδα και κατσικήσια προβιά, 3) κατάμαυρο σκυλί (Ελατ.).
- Αράπ'ς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), όνομα κατάμαυρου σκυλιού· «έλα ιδώ, Αράπ'!».
- αραχτός επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που αράζει· «ιχτές ήμαν αραχτός».
- αρβανάλα τα (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), παιγνίδι παιδικό που παίζεται με δυο ομάδες.
- Αρβανδόβλαχος ο (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), Αρβανιτόβλαχος.
- αρβανίτ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αρβανιτικός· «αρβανίτ'κου μήλου», ποικιλία μήλου που από τη μια πλευρά είναι κόκκινο και από την άλλη πρασινωπό.
- άρβανου το (Μηλ., Ρητ.), τόπος με αδύνατο χώμα.
- αργάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), I αμτ. 1) (για δέρματα) υφίσταμαι επεξεργασία· «τ' αφήν'ν ν' αργάσ'ν πρώτα τα τουμάρα», 2) υφίσταμαι ζύμωση· «τά 'φ'ναμι μέσ' στου καδί του κρέας ν' αργάδ'»· μτχ. αργασμένους, 1) για δέρμα, κατεργασμένος· «αργασμένου πιτσι», 2) αυτός που έχει υποστεί ζύμωση· «αργασμένου τουρσί»· ουσ. αργασμένα τα, το τουρσί, II μτβ. επεξεργάζομαι· «τ' αργάζ'ν τα πιτῶ κι τα φῶν'ν καλά».
- αργασταριά η (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), 1) αραιές βέργες πλεγμένες σε σχήμα ορθογώνιο, όπου τοποθετούσαν τις κούκλες του καλαμποκιού και τις χτυπούσαν για να πέσουν τα σπυριά, 2) μτφ. για δυνατό ξύλο, χτύπημα· «τον έφλασαν αργασταριά».
- αργαστήρ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μικρή βιοτεχνία, εργαστήριο· «είχαμι τρία αργαστήρα» (μύλο, μαντάκι και ντριπέλα) (Μηλ.), 2) παντοπωλείο· «θα πάνου στ' αργαστήρ' ν' αγουράσου λάδ'» (Μοσχ.).
- αργαστός επίθ. (Μηλ.), που έχει υποστεί ζύμωση· ουσ. αργαστό το, τουρσί.

- ἀργαῶ* ἡ (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ἄρομη, γάρος· «τά ἴβαλα σν ἀργαῶ», 2) τουρσί (Μηλ.).
- αργαῶ* ἡ (Έλαφ.), βλ. *ἀργαῶ*.
- αργατίνα* ἡ (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εργάτρια.
- αργάτ'ς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εργάτης.
- αργουλάβους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εργολάβος.
- αργουρομύθ'* το (Ελατ., Μοσχ., Ρητ.), παράσιτο του σιταριού με σκληρά αγκάθια και μικρά κίτρινα λουλούδια· «τήρα να μη σι βαρέδ' αργουρομύθ'!».
- αργάλ'* το (Μοσχ.), βλ. *ραγάλ'*.
- αργιλές* ο I (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοπάδι από ἄγρια ἄλογα ἢ μουλάρια.
- αργιλές* ο II (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ναργιλές.
- αργιλήσους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για ἄγριο μουλάρι ἢ ἄλογο που δε δέχεται σαμάρι· «φουράδης αργιλήδης».
- αρεν'* το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), παρασκευάσμα από βρασμένα κορόμηλα και ξινά δαμάσκηνα, ἢ *αγουρίδα*, που το χρησιμοποιούσαν αντί για λεμόνι.
- αρέζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αρέσω παθ. *αρέζομι*, αρέσει ο ένας στον ἄλλον· «αρέθηκαν μι του κουρίτδ'».
- αρέδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) βλ. *ρέδ'*, 2) κρόσι (Ρητ.).
- αρ'ζάϙ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *ριζάϙ'*.
- αρθούν'* το (Λόφ., Ράχ.), ρουθούνι.
- αριά* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αραιά· «αριά κι που», «έρχουνταν αριά», «να τ' απλώεις αριά τα ρούχα».
- αρίδα* ἡ (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τρυπάνι, 2) το κόκαλο της γάμπας· «θα σι κουπανήσου μνά σν αρίδα!».
- άριου* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), είδος θάμνου, ὅπως περίπου το πουρνάρι, με φαρδιά και πικρά φύλλα.
- άριουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αραιώμα· «θέλ'ν λίγου άριουμα τα φυτά», 2) στον πληθ. *αριώματα* τα, φυτά καλαμποκιού λεπτά και ξερά που τα ξεριζώνουν, για να δυναμώσουν τα υπόλοιπα· «τ' αριώματα τά ἴδινάμι στα ζώα».
- Αριστατέλης* ο (Έλαφ.), Αριστοτέλης.
- αρίτζους* ο, πληθ. -τζ'δεις (Ελατ., Ρητ.), βλ. *αρίτδους*.
- αρίτδους* ο (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) σκαντζόχοιρος, 2) επιδερμική εκβλάστηση που βγαίνει συνήθως στον αντίχειρα αλλά και ανάμεσα στα δάχτυλα.
- αριώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αραιώνω· «θα τα κόψουμι να τ' αριώσουμι».

- αρκουδουκόλλ'τσιδα* η (Μοσχ.), κολλητσίδα πιο χοντρή από την κανονική.
- αρκουδουπόρναρου* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), πουρνάρι με μεγάλα φύλλα και κόκκινο καρπό.
- αρμάθα* η (Λόφ., Ράχ.), αρμαθιά καπνού.
- αρμάν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το δάσος: «δούλιβιν όξου στ' αρμάν'».
- αρμάτα* η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), αρμαθιά καπνού: «αρμάτις μι καπνά».
- αρματουμένους* μτχ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που βρίσκεται στην άνθισή του: «τότις είναι οι κιασδες αρματουμένις, να χαίρισι να τ'ς γλέπ'ς».
- αρματχάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αρμαθιάζω.
- αρμένους* (Μηλ.), στη φρ. «ιγώ αρμέντσα κι ισύ αρμένους...», που λέγεται για το ξεμάτιασμα της λεχώνας.
- αρμέν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) άσπρο αγριολούλουδο, όμοιο με τη μαργαρίτα: πληθ. *αρμέν'να* τα, ξερά λουλούδια, φυλαγμένα από τον κλήδονα, που τα έβαζαν επί σαράντα μέρες κοντά στη λεχώνα για να αποφύγει το *αρμέν'νασμα*, 2) χαμομήλι.
- αρμέν'νασμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ψυχική ταραχή κατά τη διάρκεια της λεχωνιάς: «έπαθιν αρμέν'νασμα».
- αρμιά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λάχανο τουρσί.
- αρμινάκ'* το (Μοσχ.), χαμομήλι.
- αρμιν'* η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), η λεχώνα που *αρμινάζιτι*: «άρμιν' η μάνα, άρμινους ι γος», λόγια που τα λεν για το *ξαρμέν'νασμα*.
- αρμινάζουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παθαίνω ψυχική ταραχή κατά τη διάρκεια της λεχωνιάς: «ήταν αρμινάσμέν' κι γ'α να τ'ν ξαρμινάσ'ν είδαν κι έπαθαν», «αρμινάσκιν αυτή».
- αρμιξιά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η ποσότητα ενός αρμέγματος: «μνά αρμιξιά γάλα».
- αρμισμένους* μτχ. (Μοσχ.), βλ. *αρμινάσμένους*.
- αρμιχτάρ'ς* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αρμεχτής.
- αρμιχτάς* ο (Λόφ., Μηλ., Ρητ.), αρμεχτής.
- αρμιχτής* ο πληθ. -άδις (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), αρμεχτής.
- αρμύρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αρμύρα, 2) γάρρος.
- αρνάκ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος μανιταριού.
- αρνάθρουπους* επίθ. (Μηλ., Ρητ.), ήσυχος και ήρεμος άνθρωπος.
- αρνί* το (Έλαφ.), 1) αρνί, 2) ό,τι και *αρνάκ'*.
- αρνίθα* η, πληθ. -ις και -ά τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κότα.

- αρνιθουκούμασου το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοτέτσι.
- αρνιθουπούλ' το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), κλωσσόπουλο.
- αρνιθόψειρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ορνιθόψειρα.
- αρνιθώνας ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ορνιθώνας.
- αρνιθ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κότα· «τ' απόλ'κισ τ' αρνιθλα σήμυρα;».
- αρνόμαλλον το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαλλί από μικρό αρνί που είναι κατάλληλο για βελέντζες.
- αρνουκάτ'κα τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αρνιά και κατσίκια μαζί· «ανοιξάτ'κα είναι περισσότερου τα αρνουκάτ'κα».
- αρνούλ' το (Ρητ.), καχεκτικό αρνί.
- αρνουμάλλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαλλί αρνιού.
- αρνουμάν'ταρου το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), μανιτάρι που φυτρώνει στα μαντριά.
- αρνουπόγ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το μαλλί του πρόβατου ή αρνιού.
- αρπάι το (Έλαφ., Ρητ.), δόντι γεωργικού εργαλείου· «του τρέλ' έχ' δ'γο αρπάια».
- αρπακόνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αρπάζω, γραπώνω· «τουν αρπάκουσιν απ' του λιμό»· παθ. *αρπακόνουμι*, 1) καταπιάνομαι με κάτι· «έσουνάμι μι τα χουράφχα κι αρπακόνουμάσταν στον αργαλό», 2) πιάνομαι στα χέρια με κάποιον, μαλώνω· «αρπακώθ'καν», 3) πιάνομαι γερά, γαντζώνομαι· «όλ' είναι αρπακουμέν' απόυ μένα».
- αρπάκ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), η δαγκάνα του σκορπιού, του κάβουρα κ.λπ.
- αρπαλουγ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η κεντρική ρίζα του δέντρου· «θέλ' να σκάψ' να βρει του αρπαλούγ'», «πας γύρου γύρου να βρεις του αρπαλούγ'», 2) η ρίζα του δοντιού, 3) στον πληθ. *αρπαλουγ'κα* τα, τα δυο μεγάλα επάνω και πίσω δόντια των ζώων που τους τα σπάζουν για να μπορούν να μασήσουν, 4) παλούκι ή άλλο στήριγμα δέντρου.
- αρπάλ' το (Ελατ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *αρπάκ'*.
- αρραβουνά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αρραβώνας, αρραβόνιασμα· «κουρίτσα γα αρραβουνά»· φρ. «τού 'χαμι σν αρραβουνά του κουρίτ'», έτοιμο για αρραβώνα.
- αρραβουνάζου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αρραβωνιάζομαι· «δεν είχαμι αρραβουνάδ' ακόμα»· παθ. *αρραβουνάζουμι*, αρραβωνιάζομαι (Έλαφ.).
- αρραβουνάστ'κός ο (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), αρραβωνιαστικός.
- αρραβουνάσδ'κός ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *αρραβουνάστ'κός*.
- αρραβουνάσδ'γά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), αρραβωνιαστικιά.

- αρραβώνα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αρραβώνας: «μέχρι του προυί κρατούσιν η αρραβώνα».
- αρραβώνιαστος* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που δεν έχει αρραβωνιαστεί: «ήταν κι αυτός τότε πιδί αρραβώνιαστου».
- αρρ'βουνάζου* ρ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. *αρραβουνάζου*.
- αρρ'βουνάρα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αρραβωνιαστικά: «τώρα θα πάμι σν αρρ'βουνάρα».
- αρρ'βουνάστ'κός* ο (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), βλ. *αρραβουνάστ'κός*.
- αρρουστῆ* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αρρώστια: «δεν είχαν τόσις αρρουστῆς ι κόσμους», «αυτή τ'ν αρρουστῆ τ'ν είχαν απού μ'κρή».
- αρρουστῆρ'ς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αρρωστιάρης.
- αρρουστώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αρρωσταίνω.
- αρσάλα* τα (Μηλ.), η γιορτή της Πεντηκοστής, κατά την οποία πιστεύουν ότι οι ψυχές των νεκρών, που είναι ελεύθερες από τη Μ. Πέμπτη να κυκλοφορούν ανάμεσα στους ζωντανούς, μπαίνουν ξανά στον κάτω κόσμο: «Μιγάλη Πέμπτη νά 'ρχουνδαν 'που δῆο φουρές του χρόνου, τ' αρσάλα να μην έρχουνδαν καμινά φουρά του χρόνου».
- αρτζέν'* το (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *αρδέν'*.
- άρτηκας* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νάρθηκας.
- άρτ'σ'* το (Μοσχ.), πέρασμα στο δάσος για τα ζώα, όπου στήνουν καρτέρι οι κυνηγοί, ό,τι και *πισιδ'*.
- αρτ'δά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) λίπος: «δεν έχ' αρτ'δά του φαϊ», 2) γενικά αρτυμένο φαγητό: «δεν έτρουγάμι αρτ'δά».
- αρ'τῶνονυμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σηκώνεται η τρίχα μου από το φόβο: «αρ'τῶθ'κιν η τρίχα μ'», 2) θυμώνω: «τί αρ'τῶθ'κισ έτσα;».
- αρτώ* ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βάζω λίπος και καρνεύματα στο φαγητό για να γίνει νόστιμο: παθ. *αρτῆμι* και *αρτῆούμι*, καταλύω τη νηστεία, αρταίνομαι: «δεν αρτῆούνδι σήμιρα».
- αρύπους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η κυψέλη του αφτιού, 2) η εντεριώνη, 3) το εσωτερικό χνουδωτό περίβλημα του κάστανου: «του κάστανου έχ' πουλύν αρύπουν», «ι αρύπους είνι πικρός».
- αρυπῆάρ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για κάστανο, που έχει *αρύπουν* (3): «αρυπῆάρ'κα κάστανα».
- αρύς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αραιός.
- αρύφυλλους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αραιόφυλλος: «δένδρου αρύφυλλου».
- αρχάδα* η (Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δροσιά: «ήρθιν μ'να αρχάδα τώραια».

- αρχαίνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δροσίζω· «καθή-
στι λίγου ν' αρχάν'», «ὄλ' τ' μέρα κάν' ζέστα, αλλά του βράδ' αρχαίν'».
- αρχαίους* επίθ. (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), παλιός· «ήταν καλά τα αρχαία τα ιθί-
ματα».
- αρχείου* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αρχίζω· «άμ' αρχέψ' η πάχν',
σέφκιν ι χ' μώνας».
- αρχότ' η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δροσιά· «τί αρχότ'
έχ' η Γλυκιρία!».
- αρχουνάγ' η* (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), οι άρχοντες, οι πλούσιοι· «η
φτώχ'α τέχνη μάθινι κι η αρχουνάγ'α καμάρι», δηλ. ο φτωχός πρέπει να
μαθαίνει πολλά για να επιζήσει, ενώ ο πλούσιος δεν έχει ανάγκη.
- αρχύτιρα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νωριότερα·
«άμα δε θέλτς να κάτσ'ς, φέγ'ς απ' αρχύτιρα».
- αρχουμανδρίτ'ς ο* (Ρητ.), αρχιμανδρίτης· «βγήκιν αρχουμανδρίτ'ς».
- αρχουμινδρίτ'ς ο* (Μηλ.), βλ. *αρχουμανδρίτ'ς*.
- άσα* (Ελατ., Μοσχ.), ας· «άσα θέλ'».
- ασβέστ'ς ο*, πληθ. -χ'α τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.),
ασβέστης· «άσπρους σαν δουν ασβέστ'».
- ασβέστ' το* (Ρητ.), βλ. *ασβέστ'ς*.
- ασβέστ' η*, , βλ. *ασβέστ'ς*.
- ασβισταριά η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βαθύς λάκκος
όπου λειώνουν τον ασβέστη.
- ασβιστουκράν' η* (Λόφ., Ράχ.), είδος κρανιάς.
- ασβιστόφλαστους* επίθ. (Μηλ.), βαμμένος με ασβέστη· «ασβιστόφλαστα σπίτ-
χ'α».
- ασημουζούναρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ασημέ-
νια ζώνη με πόρπη στη μέση.
- ασημουμάχιρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρό
ασημένιο μαχαίρι με θήκη που το κρεμούσαν οι γυναίκες στο στήθος και
το στερέωναν στη μέση.
- ασημουχόρταρου* το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), χόρτο με κίτρινες βούλες στα φύλλα
και πολλά στάχυα στην κορυφή, που φυτρώνει σε υγρά μέρη.
- ασημώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ασημώνω.
- ασιγούριφτους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός
που δεν ησυχάζει, δεν σταματάει τη δουλειά· «δεν ξέῳ' να κάτῳ', είναι ασι-
γούριφτους».
- ασκαίνουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σιχαίνομαι.
- ασκέῳ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σμήνος μελισσών.
- άσκιφτα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), απερίσκεπτα·
«μιλάει άσκιφτα».

- άσκιφτους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), απερίσκηπτος· «άσκιφτους κι αυτός ι Νίκους».
- ασ'λάρουτους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), απειροποίητος, ατημέλητος.
- ασ'λούπουτα* επίρρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ατημέλητα, άκομψα· «νδύνιτι ασ'λούπουτα διπ».
- ασ'λούπουτους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) ασουλούπωτος, 2) ατημέλητος.
- άσμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άσθμα.
- ασ'μένους* επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *ασ'μένους*.
- ασ'μένους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ασημένιος.
- άσουτα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χωρίς τελειωμό· «μιλούσαν άσουτα».
- ασούτιφτους* επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άνθρωπος που δεν υπολογίζει τους άλλους, που δεν ακούει κανέναν· «πήγι στου ξένου του χουράφ' ου ασούτιφτους!».
- άσουτους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ατέλειωτος· «απόμ'νιν η δ'λά άσουτ'», 2) αναρίθμητος, πολυάριθμος· «άσουτους κόσμους χάθ'κιν», «δουμάτια άσουτα».
- ασούτουτους* επίθ. (Ρητ.), άσωτος· «ασούτουτους υιός».
- άσπαρτους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άσπαρτος· «τά 'φ'κα άσπαρτα τα χουράφ'χα».
- άσπαστους* επίθ. (Ελατ.), αυτός που δεν έχει χτυπηθεί· φρ. *άσπαστου γάλα*, που δεν έχει χτυπηθεί για να βγάλει το βούτυρο.
- ασπίθα* η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *σπίθα*.
- ασπράδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το ασπράδι του αβγού, 2) το ασπράδι του ματιού.
- ασπράνγαθου* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άσπρο αγγάθι.
- ασπρίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ασπρίζω· «ν' ασπρίστι σαν d' ζαρκαδ'γού τουν γώλου», ευχή που δίνεται στους νεοαρραβωνιασμένους.
- ασπρόγαβρου* το (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), είδος γάβρου με ξύλο πιο άσπρο από τον κανονικό γάβρο.
- ασπρόγαβρους* ο (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *ασπρόγαβρου*.
- ασπρόγα* η (Μηλ.), βλ. *ασπρόγα*.
- ασπρόγα* η (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), γη με άσπρο χάμα.
- ασπρόγισους* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), για γίδι, με μαύρο τρίχωμα στα πόδια και στα μάγουλα.
- ασπρόη* η (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *ασπρόγα*.
- ασπρόπλακα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άσπρη πέτρα,

- κατάλληλη για τη σκεπή των σπιτιών.
- ασπρόδιταρον* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ποικιλία άσπρου σιταριού· «τότις ήταν τα ασπρόδιταρα».
- ασπρουγανάξου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για φούρνο, τζάκι κ.λπ.) λαμπαδιάζω· «ασπρουγάνασιν ι φούρνους»· *μτχ. ασπρουγανασμένους*, 1) για σιτάρι, που δεν έχει ωριμάσει, με χρώμα ασπριδερό, 2) για παιδί, χλωμός· «είνι διπ ασπρουγανασμένου του καημένου καταή» (Λόφ., Ράχ.).
- ασπρουδιρός επίθ.* (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ασπριδερός.
- ασπρουίτ' το* (Μηλ., Ρητ.), σπουργίτι.
- ασπρουκαλάμβουκου* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), καλαμπόκι με άσπρο σπυρί.
- ασπρουκαλάμ'κου* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *ασπρουκαλάμβουκου*.
- ασπρουκάνουτους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για γίδα με χρώμα ψαρί προς το άσπρο.
- ασπρουκόκλανους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ασπροκόκκινος.
- ασπρουκουπή η* (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), η αίσθηση της λευκότητας που προέρχεται από άθροισμα λευκών αντικειμένων, ζώων κ.λπ.
- ασπρουκουπχό το* (Μηλ.), ό,τι και *ασπρουκουπή*.
- ασπρουκουπώ ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λάμπω από λευκότητα.
- ασπρουμάν'κου* το (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), μαχαίρι με άσπρη λαβή.
- ασπρουδ'γά η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκυιά που κάνει άσπρα σύκα.
- ασπρουφάσ'λου* το (Μηλ.), άσπρο φασόλι, σε αντίθεση με το *αραπουφάσ'λου*.
- ασπρουφόκαλου* το (Λόφ., Ράχ.), είδος άγριου χόρτου, με το οποίο κατασκευάζουν τα *φουκάλια*.
- ασπρουχουμ'σμένους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ.), χλωμός.
- ασπρόχουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ασπρόχουμα· «τ' ασπρόχουμα δεν είναι γιρό χόμα».
- αστάϙ' το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) φόδρα, 2) σκληρό τομάρι που βγαίνει από τα πλάγια του στήθους του καπριού.
- άστατους* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), ασταμάτητος· «άστατους κι αυτός ι Κώτδους!».
- αστένεια η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ασθένεια· «έχ' αστένεις κι αστένεις».
- αστήθ' το* (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), στήθος· «έχ' αστήθ' πουλύ, σαν αγιλάδα».
- αστινάχουρους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που δεν στεναχωριέται.

- αστουχώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεχνώ· «άμα φάει ψουμί ι Τούρκους, δεν αστουχάει», «αστόησα που ήταν σήμωρα γουοτή».
- αστράγαλους* ο (Μοσχ.), αστράγαλος.
- αστράνγαλους* ο (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *αστράγαλους*.
- αστράῶ* το (Μηλ.), είδος λουλουδιού.
- αστράνγ'στους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αστράγγιστος· «αστράνγ'στα ρούχα», «αστράνγ'στου τυρί», «αστράνγ'στου γαούρτ'».
- αστραπόπιτρα* η (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κεραννός· «έπισιν μῆνα αστραπόπιτρα κι τα 'στραπόκαψιν τα γίδῶα».
- αστραπουκαίου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μτβ. καίω με κεραννό· «τον αστραπόκαψι», 2) απροσ. πέφτει κεραννός· «κάπ' αστραπόκαψι».
- αστρέχα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το γείσο της στέγης, απ' όπου τρέχει το νερό της βροχής.
- αστριῶ* η (Μοσχ.), ό,τι και *αστρέχα*.
- άστρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) άστρο, 2) Αυγερινός· «κρούουνά τ' άστρου, ξυπνούσα»· φρ. «άστρου τ'ς μέρας», Αυγερινός· «βάρ'σιν τ' άστρου τ'ς μέρας».
- αστροπιλέκα* η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), αστροπελέκι.
- αστροπιλέῶ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αστροπελέκι, 2) κομήτης (Μηλ., Μοσχ.).
- αστροφινῶ* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αστροφεγγιά· «έῶ αστροφινῶ απόψι».
- ασυνέρ'στους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που δεν συνερίζει, δε δείχνει μικρότητα· «είνι ασυνέρ'στους, βοηθάει τον γόσμου όλου».
- ασύχαστους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που δεν ησυχάζει.
- ασχημομούρ'ς* επίθ., θηλ. -μούρου (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ασχημομούρης.
- άσχημος* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άσχημος· «άσχημος σαν φάνδασμα».
- ασχουλούμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ασχολούμαι· «του ῶ'μώνα ασχουλέτι λίγου κι μι του σπίτ'».
- αῶκαίνουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *ασκαίνουμι*.
- αῶμένους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *ασ'μένου*.
- αῶτρέχα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *αστρέχα*.

- ατ!* (Μηλ.), επιφώνημα για το σταμάτημα του σκυλιού.
- άτα η* (Ελατ., Μηλ., Μοσχ.), βόλτα, περίπατος (παιδική λέξη): «θα σι πάου άτα», «έλα να πάμι μ̂να άτα».
- ατάραγους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ακλόνητος, ατράνταχτος, 2) πλούσιος: «γάμους ατάραγους», με πολλούς καλεσμένους.
- ατέκνιστους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αυτός που δεν μπορεί να τεκνοποιήσει.
- ατζαμής* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ατζαμής.
- ατήρ'τους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αυτός που δεν τον φροντίζει κανένας: «πήγιν ατήρ'τους», 2) πολύ όμορφος: «είχα μ̂να αδιρφή ατήρ'τ'».
- ατικλίφ'στα* επίρρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), χωρίς παρεξήγηση: «θέλου να σι πω δ̂γο λόγ'α ατικλίφ'στα», 2) ανιδιοτελώς: «τα φ̂γάν' όλα ατικλίφ'στα».
- ατικλίφ'στους* επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) αυτός που δεν έχει ανταγωνισμό απέναντι στους άλλους, 2) αυτός που δεν παρεξηγεί.
- άτικνους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άτεκνος: «η καημ̂ν', άτικν'».
- ατόφχα* επίρρ. (Μοσχ.), σωστά και ολοκληρωμένα: «τό 'καμιν απόφχα».
- ατόφχους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ακέραιος: «ατόφχου ξύλου», «ατόφχου μαλλί», 2) γεροδεμένος, μπρατσωμένος: «άνδρας απόφχους».
- ατρανμάτ'στους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ατρανμάτιστος.
- ατσάκ'στους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) άσπαστος: «τον γαπνό τον έχου ατσάκ'στουν» φρ. «ατσάκ'στου πουδά̂' είναι, πολύ γερός, 2) αυτός που δεν έχει κουρασθεί, επειδή τα βρήκε όλα έτοιμα, 3) αυτός που δεν υπολογίζει κανέναν (Ελατ.).
- ατσάπ'στους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ατσάπιστος: «άφ'κα του χουρά̂φ' ατσάπ'στου».
- ατσίκ'στους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τρελός, παλαβός, 2) αυτός που δε στεναχωρέθηκε, δεν πέρασε βάσανα: «είνι ακόμα ατσίκ'στους».
- ατσαλένους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ατσαλένιος.
- ατσαλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ατσάλι.
- ατδουκάλτιστους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για ζώο) που δεν το έχουν ευνοχίσει.
- άτυχους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άτυχος.
- άτ'χα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άσχημα, δυσά-

- ρεστα· «μ' έρχιτι άτ'χα».
- Αύγουστος* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), Αύγουστος.
- αυλακάς* ο (Μοσχ.), ακαλλιέργητο κομμάτι που αφήνουν ανάμεσα σε δυο χωράφια για να συγκρατιέται το χώμα, όταν το έδαφος είναι επικλινές.
- αυλακά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βαθύ αυλάκι στο οργωμένο χωράφι, 2) τμήμα αγρού ανάμεσα σε δύο αυλάκια· «έχου ικεί καναδῶό αυλακές χουράφ'».
- αυλαζάξου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάνω αυλάκια στο χωράφι.
- αυλάσασμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σχηματισμός αυλακιών στο χωράφι.
- αϊπνητους* επίθ. (Ρητ.), άυπνος, άγρυπνος.
- αϊπνουτους* επίθ. (Ρητ.), βλ. *αϊπνητους*.
- αυτού* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εκεί· «κάθιτι αυτού»· φρ. «αυτού πέρα κάθιτι», εκεί πέρα.
- αυτού κι αυτού* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συνέχεια, χωρίς διακοπή· «σαν τ' αχιρ'σιν του σπιτ' αυτού κι αυτού, σι καναδῶό μήνις τό 'σουσιν».
- αυτούια* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *αυτού*.
- αϊφανδους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άνύφαντος· «του στ'μόν' τό 'χου αϊφανδου»· στο αιν. «ου άκαρπους τουν άκαρπου κι σακά αϊφανα», η φρ. «σακά αϊφανα» σημαίνει τις προβιές.
- αφαλουκόβου* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), κόβω τον αφαλό στα νεογέννητα· «του αφαλόκουσιν η μαμμή»· παθ. *αφαλουκόβουμι*, μου πονάει ο αφαλός (Ρητ.).
- αφάγανους* επίθ. (Έλαφ.), άφαγος· «ήταν όλου τουν γιρὸ αφάγανους».
- άφανους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), άφαντος· «άφανους ιγώ!».
- αφένδ'ς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πεθερός· «αφένδ' έλιγάμι τουμ βιθιρό», 2) κουνιάδος, 3) παπάς· «έλα, αφένδ', να μας δῆαβάις».
- αφήνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αφήνω· «άφ'ναμι του οτιάῶ' στ' αλών'»· παθ. *αφήνουμι*· «τότις δεν αφήνουνδαν όπουσ αφήνουνδι τώρα».
- αφηούμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.) αφηούμαι, διηγούμαι.
- αφινγίτ'ς* ο (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *φινγίτ'ς*.
- αφκριάζουμι* ρ. (Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), αφουγκράζομαι.
- αφκριούμι* ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *αφουνγκριούμι*· «ιγώ τ' αφκριούμαν όλα».
- αφ'λλάδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φυλλάδα· «τα

- λέει μέσα η αφ'λλάδα τ'ς Παναγίας».
- αφ'λλάδ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. φ'λλάδα.
- αφνός ο (Λόφ., Ράχ.), ατμός.
- αφόσουν σύνδ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εφόσον.
- αφουβούμι ρ. (Ρητ.), φοβούμαι.
- αφουνγκριούμι ρ. (Έλαφ., Ρητ.), αφουγκράζομαι.
- αφούντς σύνδ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αφ' ότου
«αφούντς κι ήρθα ιγώ ιδώ, δεν είδα τίπουτα».
- αφουρισμός ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αφορισμός·
«αφουρισμό θα κάνουμι», «αφουρισμό θέλ' αυτός».
- αφραίνουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ευφραίνομαι,
ευχαριστιέμαι· «τρώου κι αφραίνουμι».
- αφριά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αφρός· «έβγαζιν
αφριά απ' του στόμα».
- αφριάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αφρίζω·
«άφριασα απ' του κακό μ'».
- αφταλίν' η (Ρητ.), ναφθαλίνη· «θα βάλου αφταλίν' στ'ς βιλέντζις».
- αφυρά επίρρ. (Μηλ., Ρητ.), φυρά.
- αφυρός επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), φυρός· «η πόρτα είναι
αφυριά».
- αφύδ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ιδιότροπος,
ανάποδος· «είνι πουλύ αφύδ'κου του μ'κρό».
- αφύτιφτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αυτός
που δεν έχει φυτέψει· «απόμ'ναμι αφύτιφτ'», 2) αυτός που δεν έχει φυ-
τευτεί· «έχου τον γαπνό αφύτιφτουν ακόμα».
- αφαρισίτητους επίθ. (Μηλ.), ανευχαρισίτητος· «αφαρισίτητους άνθρουπους».
- αχαβάρ'στους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άνθρω-
πος που δε δίνει σημασία σε κανέναν· «δεμ βαίῶ' απού λόῶα ου αχαβάρ'-
στους».
- αχαϊριφτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αχαϊ-
ρευτος, ανεπρόκοπος· 2) (για φυτά και ζώα) ο μη αναπτυσσόμενος· «αχα-
ϊριφτου ὄτιάῶ'».
- αχάμ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκάρτος,
κακής ποιότητας· «αχάμ'ῶ' ρακή».
- αχαμνά επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άσχημα· «μι
έρχιτι αχαμνά».
- αχαμνά τα (Ελατ., Μοσχ., Ρητ.), οι όρχεις.
- αχαμνός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κακός·
«αχαμνό στόμα», «ώρα αχαμνή», 2) άσχημος.
- αχάριστους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αχάριστος.

- αχείλας επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άνθρωπος με φουσκωμένα χείλη.
- αχείλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το χείλος· πληθ. α-
χειλάτα, τα χείλη του ταψιού· «πρέπ' νά 'χ' ψ'λά αχείλα γα να φβάσουμι
του 'νιβατό».
- αχέλ' το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), χέλι· «ι λάκκους είχιν μέσα όλου
αχέλα».
- αχιλουνομάσταρους επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), αυτός που έχει μαστάρια
που σχηματίζουν διχάλα.
- αχιλώνα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χελώνα, 2)
εξωτερική βρογχοκήλη.
- αχιωνά ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αρχίζω· «άλλα
αχιονούμι, άλλα σώνουμι», «αχί'σιν να μουνγοίζ' η γιλάδα».
- αχί'τους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που
δεν τον έχουν αρχίσει· «αχί'του χουράφ'», που δεν άρχισαν ακόμα να το
καλλιεργούν, «του οτιάθ' τό 'χουμι ακόμα αχί'του».
- αχιρώνα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αχερώνας.
- αχ λιλέ (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αχ αλίμονο.
- αχιμάλουτους ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), αιχμάλωτος· «τουμ βήραν
αχιμάλουτον».
- αχνάδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ομίχλη· «έχ' αχνά-
δα όξου».
- αχνίζ' ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βρέχει ή χιονίζει
ελαφρά.
- αχνός ο (Λόφ., Ράχ.), ατιμός.
- άχνους ο (Ελατ., Ρητ.), η σκόνη που βγαίνει από τα χόρτα λαπούδ', το
φλόμου κ.λπ., όταν είναι ξερά.
- άχν' η (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), σκόνη που μαζεύεται κάτω από τα φύλλα των
φυτών εξαιτίας κάποιας αρρώστιας.
- αχόλαστους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), αμέριμνος, αδιάφορος.
- αχούθ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σταύλος.
- αχρειόλογους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αχρειόστομος, βωμο-
λόχος.
- αχρόντσους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που
δεν έχει χρονίσει.
- αχτίδα η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) αχτίδα, 2) λάμψη· «αχτίδα έβγαζιν
του δαχλίδ'».
- άχυρου το, πληθ. -έρατα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.),
άχυρο· «τ' αχέρατα τα μάζουνάμι μέσ' στ'ς αχιρώνις».
- αχώρῳα επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χωριστά· «ου

- ακαλάσμεν' απ' του γαμβρό κάθουνταν στ'ν άλλ' τ' μ βάνδα, αχώρῳα»,
«ήμασταν αχώρῳα», «ζούσαν αχώρῳα».
- αψίδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το ένα από τα έξι
ξύλινα κομμάτια που σχηματίζουν τον τροχό του κάρου.
- αψύς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νευρικός, οξύθυ-
μος· «αψύς άνθρουπους», «αψύ ζώου».
- αψώμουτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αυτός
που δεν έδεσε, δεν ωρίμασε· «αψώμουτου σπυρί», «αψώμουτου ότιάῳ»,
2) μτφ. ασθενικός, αδύνατος άνθρωπος· «δεν είναι ῳα δ'λά, είναι αψώ-
μουτ'».
- αψάδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) δριμύτητα· «του
τσιπουρου έχ' αψάδα», 2) θυμός· «όλου μι ν' αψάδα είσι, δεν ησυχάιζ'ς».
- αψ'λά επίρθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ψηλά· «έβγινιν αψ'λά
ι καπνός».
- αψ'λός επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ψηλός.
- αψώνουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θυμώνω·
«μibuτί αψ'θ'εις».

βαβατεύουμι ρ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. *βατεύουμι*.

βάγα η (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), το δέντρο βάγια· «κουνδά σν ικκλησά ήταν μνά βάγα».

βάγου το (Ελατ.), 1) ό,τι και *βάγα*, 2) φύλλο δάφνης· «στου 'φταζμίτ'κου έβαλαν κι βάγου μέσα».

βαέν' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο βαρέλι.

βαζμούρα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βουητό, βουή· «είχα βαζμούρα στ' αψηχά», «ν' άκ'σιν d' βαζμούρα».

βάζου το (Λόφ., Ράχ.), μικρή τραμετζάνα.

βάζου I ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βάζω, τοποθετώ· «μη του βάζι'ς αυτούια του ξούμ'»· φρ. «βάζου καβάλα κάποιον», ανεβάζω κάποιον σε άλογο, μουλάρι κ.λπ.· «βάζου μιτάνα», κάνω μετάνοια στους ηλικιωμένους· «παιίν' κι τουμ βάζι' μιτάνα του γέρου», «βάζου σύνουρα», οριοθετώ ένα χωράφι· «μι τουν αδιρφό μ' δεν έβαλάμι σύνουρα», «βάζου σι φρουντίδα», βάζω σ' έγνοια· «δεν ήθιλάμι να τουμ βάλουμι σι φρουντίδα», «βάζου ινέργεια» (για κάτι), αρχίζω να κάνω κάτι· «βάζου ινέργεια για σπιτ'», αρχίζω τη διαδικασία για το χτίσιμο σπιτιού, «βάζου σι μάτ'», προσέχω, ξεχωρίζω κάποιον ή κάτι· «ικεί μ' είδιν, μ' έβαλιν σι μάτ' κι έβαλιν προυξιν'τήδης», «τ'ν έβαλα σι μάτ' αυτή d' γίδα», «βάζου στουν ύπνου», βάζω κάποιον να κοιμηθεί· «ιμάς μας έβαλαν στουν ύπνου κι αυτοί βγήκαν», «βάζου τραπέξ'», κάνω το τραπέξι, φιλεύω· «τ'ς έβαζαν τραπέξ' τ'ς κλέφτις».

βάζου II ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. βουίζω· «βάξ' του φτι», 2) αντηχώ· «βάξ' του πουτάμ'», «έβαζαν τα β'νά απ' τα τραγούδγα», 3) μτβ. χτυπώ δυνατά στο πρόσωπο· «θα σι βάξου μνά», «τουν έβαξιν καμβόσις».

βαζούρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φασαρία, θόρυβος· «αμ' ικειίν' η βαζούρα όλ' τ' νύχτα, πού να κοιμ'θείς!».

βαθιά επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βαθιά· «τό 'σκαψιν βαθιά τ' αμβέλ».

βαθούκλα η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βαθούλωμα, σουδα· «είχιν μέσα βαθούκλα».

βαθύς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βαθύς, 2) σοφός· «βαθύ μνάλό είχιν».

βάια η (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *βάγα*.

βαϊζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γέρον· «βαϊζ' του

- φουρτχό», «βάσιν του γουμάϑ'»· φρ. «κατά πού να πάου, κατά πού να βαΐσου», πού να ακουμπήσω.
- βαϊνάς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που κατασκευάζει *βαέννα*.
- Βαιό* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *Βαιός*.
- Βαιός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η Κυριακή των Βαΐων· «ήρθιν τουμ Βαιό να μι δει».
- βακέτου* το (Λόφ., Ρητ., Ράχ.), 1) δέγμα καλής ποιότητας, 2) οι βάτες στα ανδρικά σακάκια.
- βακούφ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που ανήκει στην εκκλησία ή σε μοναστήρι· «τότις κι τα καζάνα ήταν βακούφ'κα», «βακούφ'κους μύλους».
- βακούφ'το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εκκλησιαστικό ή μοναστηριακό κτήμα· «έτριχιν αυτή η καμηέν' στα βακούφ'χα κι στα ξουκλήϑα», «έρ'μα κι βακούφ'κα ν' απουμείν'ν!», *κατάρα*.
- βάλα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βουβάλα· «σα βάλα είνι», πολύ παχιά.
- βαλανδίζουμι* ρ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βαλαντώνω· *μτχ. βαλαντζμένους*, βαλαντωμένος· «να κοιτάς δ' δλά σ' κι να μη βαλανδίζισι».
- βαλάνδουμα* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βάσανο, στεναχώρια· «τι βαλάνδουμα έχ'ς;».
- βαλάνά'* το (Μοσχ.), στεναχώρια, βάσανο· «έχ'ν βαλάνά' αυτοί, μη τ'ς τηράς».
- βαλανήθρα* η (Ελατ.), βελανίδι· «του 'μιράδ' έχ' καλές βαλανήθρις».
- βαλάν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βελανίδι· «έμασις βαλάν' φέτους;».
- βαλμάς* ο (Μηλ.), βοσκός βοδιών.
- βαλτακόνου* ρ. (Μοσχ.), βαλτώνω· «πού πήγις κι βαλτάκουσις αυτούια μέσ' στ' λάσπ'»;».
- βάλτους* ο, πληθ. *βάλτα* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βάλτος, 2) καλάμι που φυτρώνει στους βάλτους.
- βάλ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βουβάλι· «τα βάλ' αγαπούν του πουτάμ'».
- βαμβακάδα* η (Ρητ.), αρρώστια των δέντρων που το χαρακτηριστικό της γνώρισμα είναι ότι πιάνουν μούχλα στον κορμό τους.
- βαμβακιρνώς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βαμβακερός.
- βαμβακόπ'τα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αλεσμένος βαμβακόσπορος που τον τρών τα γίδια.
- βαμβακόσπουρους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βαμ-

- βακόσπορος.
- βαμβάκου* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατάσπρη αγελάδα.
- βάμβουρας* ο (Ελατ., Μηλ., Μοσχ.), 1) βρικόλακας, 2) άτακτο παιδί (Ελατ., Μηλ.), 3) κοντός άνθρωπος ή ζώο (Μοσχ.).
- βανγέλιου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ευαγγέλιο.
- Βανγιλτζιμός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η γιορτή του Ευαγγελισμού· «ι γαλαιτός έρχουνταν τα Βανγιλτζιμού στα μανδριά».
- βάνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βάζω, τοποθετώ· «ιμάς μας βάν'ν στον ύπνου κι αυτοί τρών», «να τα βάλτς ψ'λά στου τζάκ' τα χαρτζά», «τ'ς γέϑ' τ'ς βάν'ν στου γώλου απ' του γουμάϑ'», τους περιφρονούν.
- Βαρβάρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η γιορτή της αγίας Βαρβάρας· «τ' μέρα d' Βαρβάρα μ' ειδουποίησαν».
- βαρβάτους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) για ζώο, που δεν το έχουν ευνουχίσει και το κρατούν για αναπαραγωγή, 2) γερός, δυνατός, 3) ικανός· «είχαμι βαρβάτου δάσκαλου».
- βαρῶά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο σφυρί για να σπάζουν πέτρες.
- βαρῶό* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *βαρῶά*.
- βαρῶουκαρδῶάξου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), στεναχωρώ κάποιον· «δεν ήθιλι να τουμ βαρῶουκαρδῶάδ'».
- βαρῶουμάρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βαρυστημάρα· «έχου μ'να βαρῶουμάρα σήμυρα!».
- βαρδάκ'* το (Ρητ.), ξύλινο δοχείο νερού· «έφ'κασιν μαναχός τ' ένα βαρδάκ' μι χιρούλ' κι δῶο στουπώματα».
- βαρέλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βαρέλι· «είχαμι βαρέλις κι τ'ς φουρτώνουμάσταν στ'μ βλάτ'».
- βαρένου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), I αμτβ. 1) χτυπώ· «έπισα κι βάρ'σα στου κιφάλ'», «βάρ'σαν οι καμβάνις», 2) γίνομαι δυσκίνητος, βαρύς, εξαιτίας της ηλικίας ή αρρώστιας· «βάρινι πούλύ ι Νίκους», 3) προσπαθώ· «βάρ'σιν, βάρ'σιν, τίπουτα!», 4) απροσ. εμφανίζεται· «μόλις βάρ'σιν ι ήλους, ξικίντσα», «βάρ'σιν του φινγάϑ'», «βάρ'σιν χαραή», 5) ρίχνει (χιόνι, βροχή, χαλάζι κ.λπ.)· «άμα βαρέδ' ένα μέτρου χόν', πού να βγεις όξου!». II μτβ. 1) δέρνω· «τότις τα βάριναν τα πιδῶά», «μι βάρ'σιν η μάνα μ'», 2) χτυπώ· «του βάρ'σιν ασθένεια», 3) χτυπώ με ειδικό κόπανο τα γεννητικά όργανα των αρσενικών ζώων για να τα ευνουχίσω· «του τραϊ του βάρινάμι κι γένουνταν γισέμ'», 4) παίζω με μουσικό όργανο κάποιο σκοπό· «δε βαρέν'ν τώραια τα παλά τα τδάμ'κα», 5) φρ. *βαρένου πίσου*, καθυστερώ· «η μαμμή του βάρ'σιν πίσου του

- μ'κρό» παθ. *βαρένουμι*, με χτυπάει αρρώστια· «τώρα τον Απόστουλου βαρέθ'κιν», «του σώμα όλου βαρέθ'κιν κι του κεφάλ' καλά»· *μτχ. βαριμένους, χτυπημένους*· «ι πατέρα μ' είνι βαριμένους».
- βάρι δώσι* (Ρητ.), ό,τι και *βάρ' του κι δώσ' του* «βάρι δώσι, το 'σουσάμι του χουράφ'».
- βαριά* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βαριά, 2) σοβαρά, επικίνδυνα· «άμα σ' έπιρνιν βαριά ι κουνκύτ'ς, ήταν δύσκολα».
- βαριά η* (Λόφ., Ράχ.), βλ. *βαρῶ*.
- βάριμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χτύπημα, ξυλοδαρμός· «απ' του βάριμα που τον έκαμαν, πέθανιν», 2) ατύχημα· «ακόμα δεν είχα πάθ' του βάριμα αυτό».
- βαριουφαίνουμι ρ.* (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), απροσ. *μι, σι κ.λπ. βαριουφαίνιτι, μου, σου* κακοφαίνεται· «πουλύ μι βαριουφάν'κιν».
- βαριτός* επίθ. (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κουραστικός· «καλός είνι, μα λίγου βαριτός», 2) δύσκολος· «γιράματα βαριτά», «βαριτιά δ'λά», 3) σοβαρός, επικίνδυνος· «είχιν μ'να βαριτιά αρρώστ'χα του καημένου», 4) για έγκυο· «να είσι κι βαριτιά κι να υφαινίτς!»· φρ. «κίντιν βαριτιά», έμεινε έγκυος.
- βαρκήδους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που είναι από το *βαρκό*· «βαρκήδου νιρό».
- βαρκό* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τόπος που κρατάει νερό, 2) τοπων. του Λιτοχώρου.
- βαρκός* ο (Λόφ., Ράχ.), βλ. *βαρκό*.
- βαρουνουτίζου ρ.* (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), κρατώ *νότη*, υγρασία.
- βάρους* ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), το βάρος· «παίρν'ν πουλύν βάρουν», «έπισιν ι τοίχους απ' τουν βάρου», «δεμ βουρούμι να δ'κώσουμι τουν βάρου», «έπισιν ένας βάρους απαναθιό μ'».
- βάρ' του κι δώσ' του* (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γρήγορα και με προσπάθεια· «βάρ' του κι δώσ' του, όλ' τ' νύχτα πιρπατούσαν κι έφτασαν του πρού».
- βαρύγλουσους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τραυλός, 2) (για παιδί) που αργεί να μιλήσει.
- βαρύγνουμους* επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), αργόστροφος, καθυστερημένος πνευματικά· «είνι ένα βαρύγνουμου αυτό του κουρίτδ'!».
- βαρυνδικός* επίθ. (Ρητ.), αυτός που ενοχλεί· «τα στείρα ήταν βαρυνδικά μέσ' στα γαλάρα».
- βαρύς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βαρύς, 2) δύσκολος, ανάποδος, 3) δυσάρεστος· «ιμένα δε μι άριζιν αυτό του όνομα, μ' έρχουνταν βαρύ», 4) ακριβός, με αξία· «τότις ήταν βαριά τα χρήματα», είχαν αξία.

- βαρώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χτυπώ, 2) παίζω μουσικό όργανο· «του βαράει καλά του κλαρίνου», «άρχισαν να βαρούν τα βγουλιά»· φρ. «βαρώ ενέσεις», κάνω ενέσεις, «βαρώ μ'να βόλτα όξου», βγαίνω έξω.
- βασιλεύου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) αμτβ. αφθονώ, ευδοκιμώ· «πουλύ βασιλιβαν ιδώ οι ψείρις κι οι ψύλλ'», 2) μτβ. κλείνω τα μάτια από νύστα· «πάει αυτός, τα βασίλιψιν τα μάτχα».
- βασιλικό* το (Έλαφ.), η βαθουλωτή πλευρά του αστράγαλου με τον οποίο έπαιζαν τα κότσα.
- βασιλικός* επίθ. (Μηλ., Μοσχ.), δυνατός και μεγάλος· «...γα να βρέξει μ'να βρουχή, μ'να βρουχή βασιλική», δημ. της *πιρπιρούνας*.
- βασιλιζ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ.), βλ. *βασιλικό*.
- βασίλιμα* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βασίλεμα· φρ. «βασίλιμα ηλού», το ηλιοβασίλεμα· «απού βασίλιμα ηλού κίντσαμι κι ήρθαμι τ' χαραή».
- βασιλ'κάϑ'* το (Έλαφ.), είδος φαγώσιμου μανιταριού.
- βασιλ'κός* ο (Έλαφ., Μοσχ.), βλ. *βασιλ'κός*.
- βασιλιάς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βασιλιάς, 2) ό,τι και *βασιλικό*, 3) *d'* *βασιλά τ'άλουγου*, είδος εντόμου.
- βασιλ'κός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το λουλούδι βασιλικός· «έβαξαν στον Γλήδουνα κι βασιλ'κόν».
- βασιλ'κός* επίθ. (Ελατ., Μοσχ., Ρητ.), 1) βασιλικός, 2) μεγάλος· «βασιλ'κό μαν'τάϑ'», είδος μεγάλου φαγώσιμου μανιταριού· ουσ. *βασιλ'κό* το, είδος μεγάλου δαμάσκηνου.
- βασιλ'κούδ'* το (Μηλ.), το λουλούδι βασιλικός· «τί βασιλ'κούδ'γα είχαν κι τί λουλούδ'γα!».
- βασιμαηλού* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατά το ηλιοβασίλεμα· «ήρθην βασιμαηλού».
- βασκανδούρα* η (Ρητ.), είδος υδρόβιου φυτού με κόκκινα λουλούδια που το χρησιμοποιούσαν για να ξεματιάζουν.
- βαστώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βαστώ· «να βαστήξ'ς κι άμυνα»· παθ. *βαστ'χούμι*, είμαι καλά στην υγεία μου.
- βασ'λόπ'τα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κρεατόπιτα της Πρωτοχρονιάς.
- βασ'λουνκόκαλου* το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), το κόκαλο από το θώρακα του γουρουνιού που το βάζουν μαζί με το κρέας του στη βασιλόπιτα.
- βατεύουμι* ρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για περιστέρια, κουνέλια κ.λπ.) ζευγαρώνω· «βατέβιτι του ζιβγάϑ'».
- βάτιμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζευγάριωμα περιστεριών, κουνελιών κ.λπ.

- βατουνουρά* η (Ρητ.), είδος φαγώσιμου χόρτου με φύλλα γυαλιστερά σε σχήμα ουράς.
- βάτρα* η (Λόφ., Ράχ.), 1) η βάση του τζακιού όπου καίει η φωτιά, 2) η βάση του καμινιού.
- βατῶνόμαρου* το (Έλαφ.), βλ. *βατῶνόμουρου*.
- βατῶνόμουρου* το (Μοσχ.), βλ. *βατῶνόμουρου*.
- βατῶνόμουρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το βατόμουρο.
- βατῶνόφ'λλου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το φύλλο της βατσινιάς.
- βατῶνά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βατσινιά, βάτος.
- βαφή* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπογιά· «πήγα κι αγόρασα βαφή».
- βαφτιδικά* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τα δώρα που κάνει η νουνά στο νεογέννητο.
- βάφτου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βάφω· *μτχ. βαμμένους, κιτρι-νιάρης*.
- βαψίμ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μπογιά· «μι βαψίμνα τ'ς έβαφαν τ'ς κάνουρις», «έφλασιν διαδρομί' μι βαψίμνα», 2) *μτφ. χλωμός*· «δεν έχ' χρώμα, βαψίμ' είνι», 3) ανεπρόκοπος.
- βγάξου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βγάξω· «έβγαλα όξου τα στρώματα», 2) κάνω ανακομιδή, ξεθάβω· «ακόμα τρία χρόνα κι θα d' βγάλουμι», 3) ξεπλένω τα ρούχα· «τα πλένου πρώτα κι ύστ'ρα τα βγάξου μι κρούου νιρό»· *φρ. «βγάξου στου φόρου», βγάξω στη φόρα*· «δεν έκαμναν πιδγά, αλλά δεν τό 'βγάζαν στου φόρου».
- βγαίνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βγαίνω, 2) αποφοιτώ· «Τι βγήκιν ι Κώστας; –Βγήκιν γ'ατρός», «τι βγήκιν του κουρίτσ'».
- βγαλτσιδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ιλαρά.
- βγάλτσ'μου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βγάλσιμο, εξαγωγή· «στου βγάλτσ'μου μι πόνισιν πουλύ του δόνά'».
- βγαστ'κός* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), βιαστικός.
- βγό* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) περιουσία· «είχιν του μαναστήρ' πουλύ βγό», «είχιν βγό γιρό», 2) διαχείριση, εκμετάλλευση περιουσίας· «του πιδί είνι στου βγό».
- βγουλ'τζής* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βιολιτζής.
- βδάν'* το (Έλαφ.), φιντάνι.
- βέβι* (Μηλ.), βέβαια.
- βέλαγμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βέλασμα, 2) άγριο ξυλοκόπημα· «Ξέρ'ς τι θα πει βέλαγμα; –Πουλύ ξύλου!» (Ρητ.).

- βέμβιλ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ιλαρά.
βέμβουρας ο (Λόφ., Ράχ.), βλ. *βόμβιρας*.
βέντζ' το (Λόφ., Ράχ.), είδος δέντρου.
βέρογυμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η ενέργεια του *βιργώνου* 1 και 2.
βερέ επίρρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λοξά, πλάγια: «άιδι κι απόυ βερέ», «βερέ βερέ πααίν'», «τράβα βερέ».
βερέμ'κα επίρρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), ό,τι και *βερέ'*: «θα πας βερέμ'κα βερέμ'κα».
β'ζαίνου ρ. (Μηλ.), βυζαίνω, θηλάζω: «του β'ζαίν' ακόμα του πιδί»· *μτχ. βυζαγμένους*: «ιγώ του έχου βυζαγμένου του πιδί».
β'ζάνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βυζαίνω, θηλάζω: «β'ζάν' ακόμα του μ'κρό».
β'ζάχτρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γυναίκα που βυζαίνει ένα ξένο μωρό.
β'ζί το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βυζί.
βηχώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βήχω: «όλ' τ'ν ώρα βηχάει», «βήχ'σιν βήχ'σιν, σταμάτ'σιν».
βίγλα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ψηλό μέρος από όπου *βιγλίζουν*, 2) μικρό άνοιγμα του φούρνου στα πλάγια, απ' όπου μπαίνει ο αέρας, 3) στόμιο στο *φτῶέλ'*, 4) τοπων. (Ρητ.).
βιγλί το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ό,τι και *βίγλα* 1, 2) μικρό στόμιο στο δοχείο όπου έβαζαν τη ρακή (Λόφ., Ράχ.).
βιγλίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) παρατηρώ, 2) διακρίνω: «θα τουν βιγλίσου».
βίδρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το αμφίβιο βίδρα.
βιζινώνου ρ. (Ρητ.), βρέχω με βενζίνη· *μτχ. βιζινομένους*, βρογμένος με βενζίνη.
βιζιρ'ς ο (Ρητ.), μία από τις στενόμακρες πλευρές του αστράγαλου με τον οποίο παίζουν τα *κότσα*.
βίξιτα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), επίσκεψη.
βίκους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζιζάνιο των σιτηρών, βίκος.
βιλάζου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.) I αμτβ. 1) βελάζω, 2) μουγκρίζω: «βιλάζ' η γιλάδα», 3) μτφ. κλαίω δυνατά: «του κουρίτῶ' μέσα βελαζιν», II, μτβ. βασανίζω, ταλαιπωρώ κάποιον: «του βελαζιν του κουρίτῶ'».
Βιλβινδ'νός ο (Ελατ.), ο κάτοικος του Βελβεντού.
βιλέντζ' το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), μικρή βελέντζα.
βιλιντζί το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μικρή βελέντζα.
βιλιντζήσους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), που ανή-

- κει στη βελέντζα: «βιλιντζήσου φύλλου».
- βιλιντζούλ* 'το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μικρή βελέντζα.
- βιλόνια* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ένεση· «πιρνούσιν βιλόνις», «μι χτύπ'σιν καναδγὸ βιλόνις».
- βιλουνά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βελονιά, 2) ο-
ξύς, διαπεραστικός πόνος· «χτυπούν τα πουδάργα μ' κάτ' βιλουνές!».
- βιλάζου* ρ. (Ρητ.), βλ. *βιλάζου*.
- βινδούζα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βεντούζα· «τουμ
βέρασιν βινδούζις».
- βίρανας* ο (Μηλ.), μέρος στο ποτάμι όπου μαζεύεται πολύ νερό.
- βιοβέρα* η (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), σκίουρος.
- βιοβριζίζου* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.) I αμτβ. φωνάζω δυνατά από
πόνος· «βιοβέρ'ξα απ' τουμ βόνου», II μτβ. βασανίζω κάποιον· «του
κουρίτῶ του βιοβέρ'ξιν μέσα».
- βιοβριτίσα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σκίουρος,
2) μτφ. ευκίνητη γυναίκα· «είνι αυτή μῆνα βιοβριτίσα, όλα τα προυφταίν'».
- βιογί* το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), βέργα από λεφτοκαρυνά ή από φράξο που χρη-
σιμοποιείται στην περιφράξη του μαντριού.
- βιογινάδα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος συρτού χορού.
- βιογόμεβλου* το (Έλαφ.), το φιορίκι.
- βιογουμβλά* η (Έλαφ.), η φιοριλιά.
- βιογουτός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που
στηρίζεται με βέργες· «βιογουτά φασούλα».
- βιογώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) στηρίζω με
βέργες φασόλια, καλαμπόκια κ.λπ. «βέργουσα τα φασούλα»· μτχ. *βιο-
γουμένους*· «τα έχ' όλα τα κλήματα βιογουμένα», 2) ενώνω με βέργα το
κουνδούρι με το *σταβάρι* στο ξυλάλετρο· «βέργουσα τ' αλέτῶ».
- βιογάζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), (για νερό) μαζεύομαι στο σημείο που
το ποτάμι στενεύει.
- βιορίκουκου* το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βερίκοκο.
- βιρός* ο (Λόφ., Ράχ.), 1) δίνη που σχηματίζεται σε σημεία όπου το ποτάμι
είναι βαθύ, 2) σημείο του ποταμού με μεγάλο βάθος.
- βιτιλάκ'* το (Ελατ., Έλαφ., Ρητ.), κασίκι μικρότερο από ένα χρόνο.
- βιτ'λάκ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *βιτιλάκ'*.
- βιτούλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θηλυκό κασίκι
μετά τον απογαλακτισμό.
- βιτούλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κασίκι μετά τον
απογαλακτισμό.
- βίτσα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) λεπτή βέργα, 2)
ρίγα στο υφαντό· «φούστα μι βίτσες».

- βιτσουτός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει λεπτές χρωματιστές ρίγες· «βιτσουτή βλανγέτα», «βιτσουτό κιλίμ'», «βιτσουτή πουδιά».
- βιτσώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χτυπώ με τη βίτσα· «μι βίτσουσιν ι δάσκαλους».
- βλάβου* ρ. (Ελατ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), 1) βλάπτω, 2) πειράζω· «τουν έβλαβι τ' αυτουκίνητου».
- βλάμπσα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η φίλη της νύφης· «μαζώνουνδαν στ' νύφ' οι βλάμπσις».
- βλασάτους* επίθ. (Έλαφ.), (για μαλλί) καλής ποιότητας· «βλασάτου μαλλί».
- βλαστάῶ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βλαστός, 2) μτφ. το παιδί· «είχιν δῆο βλαστάρῶα», «άφ'κιν βλαστάρῶα πίσου».
- βλάστηῶ* η (Μηλ.), βλάστηση.
- βλαστουλογώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κόβω τα περίσσια βλαστάρια του κλήματος.
- βλάσ'* το (Ελατ.), χόρτο με φαρδύ φύλλο.
- βλασάν'* το (Μηλ.), άγριο πολυετές χόρτο με χνουδωτό φύλλο που μένει πράσινο όλο το χειμώνα.
- βλαχόπ'τα* Η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), πίτα με άγρια χόρτα και καλαμποκάλευρο.
- βλέμα* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φλέγμα.
- βλέπου* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλέπω· παθ. *βλέπουμι*· «βλέπουνδαν κάθι μέρα», «ιδήθ'καν στου θκό μας του σπιτ'».
- βλίτρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλίτο.
- βλουιά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η αρρώστια ευλογιά, 2) αρρώστια που παρουσιάζεται στα άλογα και στις αγελάδες και προσβάλλει το δέρμα γύρω στο μεγάλο νύχι τους.
- βλύστρα* η (Έλαφ.), νερό που λιμνάζει.
- β'νήσους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βουνήσιος· «γιοιά β'νήσα γ'ναίκα», «β'νήσα πέρδικα».
- β'νό* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βουνό.
- β'νά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *βουνά*.
- βόδινους* επίθ. (Μηλ.), βοδινός· «βόδινου κρέας».
- βόιδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βόδι.
- βόλτα* η (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), στροφή· «ῶα να είναι σταθιρή η μυλουνόπιτρα κι να παίρν' βόλτις πουλλές».
- βόμβιρας* ο (Μηλ.), 1) ζωηρό παιδί, 2) μικροαπατεώνας.
- βόρ'σμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δυνατός αέρας μαζί με βροχή.
- βουβαλουτζ'όβανους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βο-

σικός βουβαλιών.

βουβός επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βουβός· ουσ. *βουβό* το, είδος πλεξιμάτος με τσιγγελάκι και χωρίς *ανάροισμα*.

βουδέτα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λουριδα από ύφασμα με φούντα στην άκρη που την έδεναν πιο πάνω από το γόνατο για να στερεώνει τα *χουλέβγα*.

βουδέτ'ς ο (Μηλ.), ό,τι και *βουδέτα*.

βουδουλουῖ το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), το λουρί με το οποίο δένουν τα βόδια.

βουδώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) προκόβω, πετυχαίνω· «έφυγιν, αλλά δε βόδουσιν», «σύρι να βουδώις», 2) προλαβαίνω· «δε βόδουσιν να του χαρεί», «να μη βόδουνιν κι έρχουνδαν», «δε βόδουσαμί να του πάρουμι του πράμα κι μας ψόφ'σιν».

βούζα η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλη κοιλιά.

βούζας επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κοιλαράς· «πουλύ χουνδρός, βούζας γίνγιν».

βουζοκαρκάντζαλους ο (Ρητ.), πράσινο σκαθάρι που πάει στα *βούζα*.

βουζοκρανά η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), δέντρο άγριο που μοιάζει με κρανιά και έχει καρπό, όπως τα *βούζα*.

βούζ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θάμνος με φύλλα φαρδιά και καρπό μαύρο και μικρό.

βούζά η (Ελατ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *βούζ' το*.

βουήθημα το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βοήθεια· «κι υμείς βουήθημα απού πουθινά», «έδουσιν βουήθημα ι κόσμους».

βουηθώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βοηθώ· «μας αβόητσιν ι κόσμους όλους».

βουιδάξ' το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μικρό βόδι· «τραβούσαν ανίλα τα καημένα τα βουιδάξα», 2) μτφ. καθυστερημένο παιδί.

βουιδάμαξα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βοϊδάμαξα.

βουιδέτα η (Μηλ.), βλ. *βουδέτα*.

βουιδ'νός επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βοδινός· «βουιδ'νό κρέας».

βουιδουβουνά η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), *βουνιά* βοδιού.

βουιδουκέρατου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κέρατο βοδιού.

βουιδουλούῖ το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), λουρί από δέρμα βοδιού.

βουιδουμάτ'ς επίθ. (Ρητ.), αυτός που έχει μεγάλα μάτια.

βουιλήθρα η (Μηλ., Μοσχ.), ξύλινη σφήνα στο ξυλάλετρο που ενώνει το *σταβάῖ* με το *ζιβλουλούῖ*.

βούκ'νου το (Ελατ., Μοσχ.), βούκινο καμωμένο από ξύλο *κουτῶ'πιás* στη φρ. «σκιπάσκιν, βούκ'νου γίνγιν», σκεπάστηκε εντελώς, φρ. «γίνγιν βούκ'νου», 1) ρεξιλεύτηκε, 2) προήστηκε.

- βουλά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), φορά: «μνά βουλά», «πουλλές βουλές».
- βουλεύου* ρ. (Ελατ.), βολεύω· συνήθως απροσ. *βουλέβ'*: «όπους βουλέβ'».
- βούλουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πώμα: «βάλι του βούλουμα στου λαγήν'».
- βουλταρίζου* ρ. (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), κάνω βόλτες: «τα π'λά, μόλις πήγιναν απού κάτ' να βουλταρίσ'ν, έπιφτιν η πλάκα απού πάν' κι τα σκότουνιν».
- βουλώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) χωρώ: «δε βουλούσιν μέσα η ικκλησία», «βουλάει μέσα του ταψί;», «βουλάει μέσα ου φούρνους να ρίξου μέσα κάνα πλαστό;», 2) απρόσ. βολεύει: «να μη δε σι βουλάει όταν θα 'ρθεις», 3) έρχεται βολικά: «δε βουλάει να 'ρθώ».
- βούλαγμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υγρό μέρος κοντά στο ποτάμι, όπου βουλιάζει κανείς.
- βουλάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βουλιάζω, 2) παθαίνω καθίξηση: «βουλάξ' του μέρους», «βούλαξαν τα χουράφχα όλα».
- βούλαχ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πολυετές παράσιτο του σιταριού που το τρων τα ζώα.
- βουμόθυρα* η (Έλαφ.), η ωραία πύλη.
- βούνγαρας* ο (Μοσχ.), βλ. *βούνγρα*.
- βουνγού'* το (Έλαφ., Ελατ., Ρητ.), βλ. *βούνγρα*.
- βουνγουτσέμβ'ρου* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), είδος τσιμπουριού που είναι πιο μαλακό από την *καπούδα*.
- βούνγρα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), σκουλήκι που ζει στο δέρμα των γιδιών και των αγελάδων και δημιουργείται από το τσίμπημα του *στρέγλα*.
- βουνγώ* ρ. (Ελατ.), γογγύζω: «πουλλοί βουνγούν κι είν' δις καλά».
- βουνίζου* ρ. (Μηλ.), βλ. *βουνιά*.
- βουνουχώ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ορεινό χωριό.
- βουντσόχουμα* το (Μοσχ.), πηλώδες χώμα.
- βουνιά* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για βόδια και αγελάδες) κοπρίζω: «βουνάει η γιλάδα», «βόντσιν του βόδ'».
- βουνιά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το περίττωμα του βοδιού.
- βουρβούρα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) σβούρα, 2) στροφή: «ι παππούς μι τη μανγούρα φέρνει του χουργ'ό βουρβούρα».
- Βουργάρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), Βουλγάρα.
- βουργάρ'κους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), βουλγάρικος· ουσ. *βουργάρ'κους* ο, είδος χορού.
- βουργαρόμβλου* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ., Ρητ.), είδος κόκκινου και γλυκού μήλου.
- Βούργαρους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) Βούλγα-

- ρος, 2) άντρας με κόκκινα μάγουλα, 3) κακός (Μηλ.).
- βούρφα* η (Λόφ., Ράχ.), δευμάτι· «έφιροναν τα κραδά μέσα στ'ς βούργις».
- βουρίζου ρ.* (Ελατ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), (για γουρούνια) έχω οργασμό· «βουρίζ' του γ'ρούν'».
- βουρίζ' ρ.* απρόσ. (Λόφ., Ράχ.), φυσά και βρέχει μαζί· «βουρίζ' όξου, χαμός!».
- βούρλα* η (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αρρώστια των ζώων που τα κάνει να γυρίζουν γύρο γύρο.
- βουρλίξουμι ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χάνω τα λογικά μου· «βουρλίδικα».
- βούρλου* το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), πρόβατο ή γίδι που πάσχει από *βούρλα*.
- βουρλουπρόβατου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πρόβατο που πάσχει από *βούρλα*.
- βούρλους* επίθ. (Έλαφ., Μοσχ.), τρελός· «ι Θανάις ι βούρλους».
- βουρλάξου ρ.* (Έλαφ.), (για πρόβατο) προσβάλλομαι από την αρρώστια *βούρλα*.
- βούρτουρας* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), άνθρωπος με ανακατεμένα μαλλιά· «τά 'χ' τα μαλλιά τ' βούρτουρας», «αφένά', αφένδη βούρτουρα, κι αφένδη κασιδ'άρη», από κάλαντα που έλεγαν τα παιδιά ειρωνικά σ' αυτούς που δεν τους έδιναν τίποτα.
- βουρτού' το* (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) είδος πουλιού, 2) ζωηρό παιδί, 3) για άνθρωπο με ανακατεμένα μαλλιά· «βουρτού' τα μαλλιά τ'».
- βουρτσιδ'γα* τα (Μοσχ.), ό,τι και *γυρτσιδ'γα*.
- βουρτσιά* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βουρτσισιά· «αυτό γένιτι όλου βουρτσιά».
- βουρτσά* η (Ρητ.), βουρτσισιά.
- βουσκή* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χόρτο για βοσκή· «έχ' πουλλή βουσκή ικεί δαπάν'».
- βουσκήσιμους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατάλληλος για βοσκή· «βουσκήσιμους τόπους».
- βουτανίζου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεβοτανίζω.
- βουτάντζμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεβοτάνισμα.
- βουτάν' το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βότανο, 2) άγριο χόρτο, κυρίως παράσιτο των σιτηρών· «γ'όμ'σιν του δ'τιά' βουτάν'», 3) άγριο χόρτο, με το χυμό του οποίου περνούσαν τα ξεραμένα φρούτα, τις ντομάτες κ.λπ. για να μη σκουληιάζουν· «τα πιρνούσαμε απ' του βουτάν' γ'α να μη σκ'ληιάζ'ν».
- βουτινέλα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάδος, όπου χτυπούσαν το γάλα για να βγάλουν το βούτυρο.
- βραδιά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βραδιά.

- βραδύ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βράδυ· «ήρθιν του βραδύ».
- βρακατιάς* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που του πέφτουν τα βρακιά.
- βρακατούδα* η (Μηλ., Μοσχ.), φαγώσιμο μανιτάρι με *βρακί* 2.
- βρακατσέλα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο και ξεχειλωμένο παντελόνι, όπως η βράκα· «τι τ' φουράς αυτή d' βρακατσέλα;».
- βρακατῶαίς* επίθ. (Ελατ.), βλ. *βρακατιάς*.
- βρακί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βρακί, 2) χαρακτηριστικό εξόγκωμα στο κάτω μέρος των μανιταριών που δείχνει ότι είναι φαγώσιμα.
- βρακουζούνα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *βρακουζώνα*.
- βρακουζώνα* η (Λόφ., Ράχ.), λουρίδα από ύφασμα, με την οποία έσφιγγαν το βρακί στη μέση.
- βρακουθ'λά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η θηλειά από όπου περνάει η *βρακουζώνα*.
- βράκουμα* το (Ρητ.), ό,τι και *βρακί* 2.
- βρακουνδῆ* η (Ελατ., Μοσχ.), χόρτο με θεραπευτικές ιδιότητες, δρακοντιά.
- βρακουπῶδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λουρίδα από ύφασμα που δένει το κάτω μέρος του ανδρικού σώβρακου στην κνήμη.
- βρακούδα* η (Μηλ.), είδος φαγώσιμου μανιταριού με *βρακί* 2.
- βρακούδκου*ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) φουσκωμένος, εξογκωμένος· «βρακούδκα πουδάργα», 2) με *βρακί* 2· «βρακούδκα μαν'τάργα».
- βρακουτός* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) (για κότα) που έχει φτερά στα πόδια· «βρακουτή αρνίθα», 2) για μανιτάρι, με *βρακί* 2.
- βρακουτουῶα* η (Μηλ.), βλ. *βρακατούδα*.
- βρακῶνουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φορώ το βρακί· «να βρακουθῶ δεμ βουρώ μαναχός».
- βρανγανίζου* ρ. (Έλαφ.), 1) πετάζω ορμητικά, 2) ξοδεύω.
- βρασμένους* μτχ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κιτριλιάρης, αρρωστιάρης· «του πιδί είνι διπ βρασμένου».
- βράσ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βράσιμο, βρασμός· «έπριπι να βάν'ν νιρό ζιστό να μη σταματάει η βράσ'».
- βραχικά* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βρογχικά· «είχα βραχικά».
- βράχῆν'* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αρρώστια της κότας που το χαρακτηριστικό της γνώρισμα είναι η βραχνάδα· «έπχασαν βράχῆν' οι αρνίθις».
- βραχουκῆλ'* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βρογχοκῆλη.

- βραχουπλιμοννία* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βρογχο-πνευμονία.
- βρέζ'* το (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), είδος μονοκάλαμου χόρτου, ύψους ενός περίπου μέτρου, που φυτρώνει σε υγρά μέρη.
- βρίζα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βρίζα.
- βρίζινους* επίθ. (Μηλ.), από βρίζα: «βρίζινου αλεύθ'», «βρίζινου ψουμί».
- βριζήσους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από βρίζα: «του βριζήσου του ψουμί του σέτεου, να σι κόψ' τα ήπατα!».
- βριζήσους* επίθ. (Έλαφ.), βλ. *βριζήσους*.
- βριζίτ'κους* επίθ. (Ελατ., Μοσχ.), από βρίζα.
- βρίζ'νους* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. *βρίζινους*.
- βριζουκαλαμιά* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καλαμιά που μένει μετά το θέρισμα της βρίζας.
- βριζουκαφές* ο (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καφές από βρίζα.
- βριζά* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ό,τι και *βριζουκαλαμιά*.
- βρίσκου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βρίσκω: «όπ' εύρισκνα, δούλιβα».
- βριχουκλή'* η (Μοσχ.), βρογχοκλήλη.
- βρόζους* ο (Μοσχ.), ρόζος.
- βρόμ'νους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βρόμικος.
- βρόνσημα* το (Μηλ., Μοσχ.), βρογχίτη.
- βρόνδους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βρογχίτη, 2) κρότος: «δέσ' του βαλώματα στα πουδάργα γα να μη δώσ' βρόνδου του ζώου».
- βρουζαργάζου* ρ. (Μοσχ., Ρητ.), (για τα δέντρα) βγάζω ρόζους στα κλαδιά: *μτχ. βρουζαργασμένους*: «του δένδρου ήταν διπ' βρουζαργασμένους».
- βρουζάργασμα* το (Μοσχ., Ρητ.), η δημιουργία ρόζων στα κλαδιά των δέντρων.
- βρουζαργαστός* επίθ. (Ρητ.), (για δέντρο) που έχει *βρουζάργα*.
- βρουζάθ'* το (Ελατ., Μοσχ., Ρητ.), ο ρόζος των δέντρων.
- βρουζγάζου* ρ. (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), βγάζω ρόζους: *μτχ. βρουζγάσμένους*.
- βρουκλήθρα* η (Ελατ.), βλ. *βουκλήθρα*.
- βρουκόλακας* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βροκόλακας.
- βρουμίλα* η (Λόφ., Ράχ.), βρομιά.
- βρουμνίλα* η (Μηλ.), βλ. *βρουμίλα*.
- βρουμόπαπας* ο (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), έντομο που βρομάει, ό,τι και *βρουμουμαρούδα*.
- βρουμόδκ'λου* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) βρομόσκυλο, 2) *μτφ.* για κακό, άτιμο άνθρωπο: «άι, βρουμόδκ'λου!».
- βρουμουκούναβου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κου-

νάβι που βρομάει και δεν έχει καλό τρίχωμα: «αυτά τα βρουμουκούναβα βρουμούν».

βρουμουκουπώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βρομοκοπώ.

βρουμουμάν'ταρου το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), δηλητηριώδες μανιτάρι.

βρουμουμαρούδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ζιζάνιο του σιταριού με μικρό μαύρο σπυρί και άσχημη μυρωδιά, 2) πράσινο έντομο που μυρίζει άσχημα.

βρουμουμέρμηγνου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος κοκκινωπού μυρμηγκιού που μυρίζει άσχημα.

βρουνδαργά η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), δυνατή βροντή.

βρουνδαριά η (Ρητ.), βλ. *βρουνδαργά*.

βρουνδουφουνώ ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), φωνάζω δυνατά: «πουλύ βρουνδουφουνάς, αρέ!».

βρουνδόφουνους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), αυτός που έχει βροντερή φωνή.

βρουνδώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βροντώ, 2) πετώ κάτι με δύναμη: «του βρόντ'σιν ὀακάτ'».

βρουχίτιδα η (Ρητ.), βρογχικά.

βρουσάκ' το (Έλαφ., Μοσχ., Μηλ., Ρητ.), μικρή βρούση: «ήταν ένα βρουσάκ' σν άκρια απ' του χουρῶ».

βρουσίτσα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βρουσούλα: «βρουσίτσα μ', πιτρουνάγγελ'», δημ.

βρούσ' η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), πηγάδι.

βρύχουρους επίθ. (Μηλ.), ευρύχωρος.

βρυῶνιμι ρ. (Ελατ., Μηλ.), φωνάζω δυνατά, βρυχιέμαι: «να μη βρυῶνιμι η ψυχή μ', όταν θα πιθάνου».

βύζαγμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θηλασμός: «τα μ'κρά ιτότις τά 'χαμι όλου μι του βύζαγμα».

βυζαρού επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), αυτή που έχει μεγάλο στήθος.

βυζαχτάρ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αυτός που ακόμα θηλάζει: «βυζαχτάρ'κου είνι ακόμα», 2) ειρων. πολύ μικρός: «άιδι, αρέ, βυζαχτάρ'κου!».

βύσσινας επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βυσσινης: «τά 'βαφάμι βύσσινας!».

βχώ ρ. (Έλαφ.), βλ. *βηχώ*.

βαβακάκ' το (Λόφ., Ράχ.), μικρός βάτραχος.

βαβάκ' το (Λόφ., Ράχ.), βαμβάκι.

βαβαλίδ' το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), αγριόχορτο: «ένα βαβαλίδ' μέσα δεν έχ' ι βαχτσές».

βαβαλίζου ρ. (Λόφ., Ράχ.), βγάξω τα *βάβαλα* 3: «θα πάνου να βαβαλίσου του

βαχτσέ».

babalíx' το (Έλαφ.), σκουπίδι.

babalítō' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ό,τι και *babalíx*, 2) περιφρονητικά για άνθρωπο χωρίς αξία· «άσ' τουν αυτόν, είνι babalítō'».

bábalou το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ., Ράχ.), 1) σκουπιδάκι· «μι μήκιν ένα bábalou στου μάτ'»· φρ. «έβγα bábalou απ' του μάτ'», λέγεται για δουλειά που γίνεται γρήγορα και πρόχειρα, 2) το ύστερο της λεχώνας· «άργησι να πέδ' του bábalou», 3) άγριο χόρτο, παράσιτο του σιταριού, 4) πληθ. *bábalata* τα, άγρια φαγώσιμα χόρτα.

babaloukifτές ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κεφτές με *bábalata* 4 και μυρωδικά (δυόσμο, μάραθο, μελισσοβότανο κ.λπ.).

babatξάνου επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), γερή και θαρραλέα γυναίκα.

babatξόνου επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *babatξάνου*.

babátō'kous επίθ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γεροδεμένος· «είνι γιρός, babátō'kous», 2) προκομμένος, άξιος· «έχουμι παπαδγá babátō'x'».

babítōu η (Έλατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), 1) πήλινο δοχείο με χερούλι (Έλατ.), 2) πήλινη κανάτα για κρασί (Λόφ., Ράχ.).

bablókka η (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), άσπρο σιταρένιο καρβέλι.

bablókou η (Ρητ.), στενόμακρο ψωμί φόρμας· «θ' αγουράσου μνα bablókou να φάου».

babloux' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μικρή λειτουργιά σφραγισμένη με τη μικρότερη σφραγίδα του *φλαστηρού*· φρ. «τα χέργá μ' ήταν bablouxa», φουσκωμένα και μαλακά από τα νερά.

babóra η (Μηλ.), το παχύ έντερο του γουρουνιού, που το γέμιζαν με εντόσθια και μυρωδικά και το κρεμούσαν να ξεραθεί.

bábu η (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γριά· «bábis ήταν κι αυτές, σαν ιμάς», 2) ό,τι και *babóra*· «έφλασάμι λουκάν'κα κι bábis».

babouka η (Έλαφ., Μοσχ.), αγοραστό ψωμί.

baboux' το (Έλαφ., Ρητ.), 1) μικρό ψωμί που το μοίραζαν οι συγγενείς στα μνημόσυνα και η νιόπαντρη σε συγγενείς και φίλους (Ρητ.), 2) μικρή λειτουργιά.

babouρί το (Έλατ., Έλαφ., Μοσχ.), μικρό *babouq'*.

babouρου επίθ. (Ρητ.), κοντή και άσχημη γυναίκα.

babouq' το (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μικρό τσουκάλι, 2) μικρή πήλινη κατσαρόλα, 3) μτφ. κοντός άνθρωπος ή ζώο.

babouka η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) καχεκτικό κασίκι με κοιλιά φουσκωμένη εξαιτίας κακής διατροφής, 2) μικρό αδύνατο παιδί.

bagádas ο (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), μπαγάσας.

- βαγλαρώνου* ρ. (Ελατ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), πιάνω με τη βία, συλλαμβάνω· «τουμ βαγλάρουνσαν μ̂να κι μ̂να».
- βαγμένους* μτχ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ), μπασμένους· «ήταν βαγμένους συ όλα».
- βαδιάκου* επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοντόχοντρη γυναίκα.
- βαζάκα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοιλιά· «τι βαζάκα απόλ'κιν!».
- βαζάκας* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοιλαράς.
- βαζακλάρ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει φουσκωμένη κοιλιά.
- βαζακάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) φουσκώνω από το πολύ φαγητό, 2) (για χόμα) μαζεύομαι σ' ένα σημείο εξαιτίας της βροχής· «βαζακάζ' συ κείνου του μέρους».
- βαζακάζις* επίθ., ό,τι και *βαζάκας*.
- βαζακάσμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) φούσκωμα από το πολύ φαγητό, 2) συσσώρευση του χόματος εξαιτίας της βροχής.
- βαζακλάρ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ήσυχος, ήμερος, 2) (για ζώο) που βυζαίνει από πολλές μάνες και ακολουθεί πάντα τα άλλα· «του βαζακλάρ'κου τ' αρνί».
- βαζακλάρ'ς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ήσυχος, ήμερος, 2) νωθρός.
- βάζδρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αρρώστια των αμπελιών, των σιτηρών κ.λπ., που το χαρακτηριστικό της γνώρισμα είναι ότι καλύπτονται από μια σκόνη όμοια με στάχτη, 2) η κασίδα στο δέρμα των ζώων, 3) μέρος του χωραφιού, όπου δεν έχει φυτρώσει η παραγωγή· «έχ' μέσα βάζδρις βάζδρις».
- βαζδραβγάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) (για φυτά) προσβάλλομαι από την αρρώστια *βάζδρα* 1, 2) (για ζώο) προσβάλλομαι από την αρρώστια *βάζδρα* 2.
- βαζδραβγάρ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει *βάζδρα*· «βαζδραβγάρ'κου καπνό», «βαζδραβγάρ'κου ζώου».
- βαζδραβίτσα* η (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), ακροχορδών, μερμηγκιά.
- βαζδραβίτθ' το* (Μοσχ.), ό,τι και *βαζδραβίτσα*.
- βαζδράς* ο (Λόφ., Ρητ.), βλ. *βάζδρα*.
- βαζδρώνουμι* ρ. (Ελατ., Μοσχ.), προσβάλλομαι από την αρρώστια *βάζδρα*.
- βάζου* ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τρώω πολύ και λαίμαργα· «αν βάζου κι αν δεμ βάζου, απ' τον δρουβά μ' παίρνου», 2) απροσβάξ', ρίχνει πολύ χιόνι· «βάξ' όξου».
- βαθρί* το (Ελατ., Ρητ.), κομμάτι από χοιρινό κυρίως δέρμα που το χρησιμοποιούσαν για να μπαλώνουν τα σαμάρια, τα τσαρούχια κ.λπ. «βγήκιν

- απ' του χέρι μ' βαθρί» φρ. «τα χέρ'γα μ' γίνγαν βαθριά», ξεφλουδίστηκαν.
- βαθρώνου* ρ. (Ελατ., Μοσχ.), γεμίζω με υλικό μια ρωγμή στη βάση του τοίχου· «έχ' τρύπις ου τοίχους κι θέλου να τουμ βαθρώσου».
- βαιά* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), 1) πολύ, άφθονα· «γουτζά βαιά γίνγιν», «βαιά πίτα», «βαιά τυρί», 2) νωρίς· «σ'κώθ'κα βαιά βαιά», πρωί πρωί.
- βαιάτ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπαγιατίκος.
- βαιατχάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπαγιατιάζω.
- βαιβάν'κα* επίρρ. (Έλαφ.), με τριποδισμό· «παιίν' βαιβάν'κα».
- βαιβάν'κους* επίθ. (Έλαφ.) (για άλογο) που τρέχει με τριποδισμό.
- βαιλίζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μπβ. καταπονώ κάποιον, τον εξαντλώ· «θα σι βαιλίσου απ' του ξύλου», 2) αμπβ. εξαντλούμαι· «βαϊλτσα απ' ν γούραδ'».
- βαιλώ* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *βαιλίζου*.
- βαιμάδ'κους* επίθ. (Ρητ.), (για άλογο) με άγαρμπο περπάτημα· «πάινιν σαιμ βαιμάδ'κου άλουργου».
- βάιους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο θεός· «ι βάιους μ' ι Μήτδους».
- βαιῶ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τόπος ακαλλιέργητος.
- βάκακας* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βάτραχος· «–Σας πήραμι, σας πήραμι ένα καλό κουρίτσι. –Μας πήρατι, μας πήρατι του βάκακα απ' τ' αμβέλι» (Λόφ., Ράχ.), από παιδικό παιγνίδι.
- βακακάλ'* το (Μοσχ.), μικρός *βάκακας*.
- βακακούλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρός βάτραχος.
- βακάλ'* το (Μοσχ.), μικρός *βάκακας*.
- βακαδούῶ* το (Μηλ.), ο καρπός του πεύκου και του ελατιού.
- βακατάρ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *βακατχάρ'κους*.
- βακατάρ'ς* ο, πληθ. *-αίοι* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο κτηνοτρόφος που είχε λίγα ζώα.
- βακατσέλ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μικρός «βάκακας».
- βακατχάρ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για ζώο που ανήκει στον *βακατάῶ*· «βακατχάρ'κα πρόβατα».
- βακέτου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πακέτο.
- βακλαβουτά* τα (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), υφαντά με ρομβοειδή σχέδια· «ύφανα βλανγέτις, ύφανα κι βακλαβουτά».

- βακλάς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παράσιτο του σιταριού «του δτιάῶ του καθαρνούσαμε κι έβγαζάμι απού μέσα του βακλά».
- βακουρένους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπακιρένιος.
- βακούῶ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπακίρι «του κουτ'λί ήταν απού βακούῶ» στον πληθ. *βακούῶγα* τα, τα μπακιρένια σκευή «φέῶ τα όλα τα βακούῶγα να τα γανώσουμι».
- βαλδάς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπαλτάς.
- βαλή* επίθ. (Ρητ.), βλ. *βάλα*.
- βαλίκου* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), γίδα με άσπρο σημάδι στο πρόσωπο.
- βαλκόν'* το (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), μπαλκόνι.
- βάλουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κουρέλι «φουράει όλου βαλώματα», 2) κομμάτι για μπάλωμα των ρούχων «όλου του παντιλόν' ήταν βάλουμα στου βάλουμα».
- βαλουματίῶ* το (Μοσχ., Ρητ.), μικρό μπάλωμα.
- βαλάδα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) άσπρο σημάδι «έχ' μ'να βαλάδα στου πουδάῶ», 2) μέρος του χωραφιού, όπου δεν έχει φυτόσει η παραγωγή.
- βαλάρα* η (Μοσχ.), ό,τι και *βαλάδα* 2.
- βαλάτσας* επίθ. (Μηλ.), φαλακρός «μείς κι τώρα τον λέμι βαλάτσα».
- βαλους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ζώο με άσπρο σημάδι στο πρόσωπο, 2) μτφ. άνθρωπος με άσπρα μαλλιά (Ρητ.).
- βάνδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) άκρη «έπισα ζδ' βάνδα», 2) πλευρά, μεριά «βατ'ζ' απ' τη μ'να d' βάνδα».
- βάρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γούρνα με νερό, 2) βαθύ μέρος που κρατάει νερό «τα φασούλα γίνουνdι ζd' βάρα», 3) παλιά ονομασία του χωριού Μεσαία Μηλιά «μείς ήρθαμι ιδώ απ' d' βάρα».
- βαρατζνά* η (Ελατ., Μηλ., Μοσχ.), βλ. *βαρτζνά*.
- βάρα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), το πηγούνι «μ'να βάρα που έχ'!».
- βαρβαρεύου* ρ. (Μοσχ.), ψάχνω «μβήκιν μέσα κι βαρβαρίψιν», «βαρβαρέβ' απουδώ, βαρβαρέβ' απουκεί».
- βάρας* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) θείος «ι βάρας μ' ι Ν'κόλας», «τουν έχου βάρα», 2) ηλικιωμένος άντρας «ώι, βάρα!».
- βαρβατζούνα* η (Λόφ., Ράχ.), μεγάλη φωτιά.
- βαρβατσαλά* η (Έλαφ., Μηλ.), λαχανόπιτα με καλαμποκήσιο αλεύρι.
- βαρβάτδαλους* ο (Ρητ.), άγνωστη σημασία στη φρ. «πάει ι βαρβάτδαλους να πχει νιρό, στου (στης) ... του λιμό», που συνοδεύεται από τη χαρακτηριστική κίνηση των δαχτύλων στο λαιμό των παιδιών, όταν τα γαργαλούν.
- βαρβάτῶ* τους επίθ. (Ελατ.), βλ. *babátῶ* τους.
- βαρβούλα* η (Λόφ., Ράχ.), μαύρο κεφαλομάντιλο που καλύπτει το μέτωπο και

τα μάγουλα των γυναικών.

βαρβουλνίουμι ρ. (Λόφ., Ράχ.), δένω *βαρβούλα* στο κεφάλι.

βαρβούλ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ζωνηρό και περιποιημένο παιδί· «ήταν όλα τα *βαρβούλα*».

βαρβουλιάζουμι ρ. (Μοσχ.), βλ. *βαρβουλνίουμι*.

βάρβους ο (Μηλ.), βλ. *βάρβα*.

βαρβούσκα η (Έλαφ.), βλ. *βαβούσκα*.

βαρβούτα η (Λόφ., Ράχ.), γεμιστό χοιρινό έντερο, ό,τι και *βαβόρα*.

βαρβούτου επίθ. (Μηλ., Ρητ.), φλύαρη γυναίκα.

βαργάζου ρ. (Έλατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κρατώ νερό· «*βαργάζ'* του μέρους», 2) δακρύζω· «*βάργασαν τα μάτχα μ'*».

βάργασμα το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δάκρυσμα των ματιών, που ήταν προμήνυμα αρρώστιας· «*τα μάτχα τ' παν γά βάργασμα*».

βαργώτ'ς ο (Μηλ.), ο κάτοικος της βάρας, δηλ. της Μεσαίας Μηλιάς.

βαρούλα η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρή *βάρα*· «*πήριν απού μ'να βαρούλα νιρό κι ήπχιν*».

βαρούτ' το (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπαρούτι· «*εφαγιν του βαρούτ' όλου στ'ν Αλβανία*».

βαρτζάκ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) *καλαμπόκι* που δεν έδεσε καρπό, 2) κομμάτι στην άκρη του χωραφιού που δεν πρόλαβαν να το οργώσουν.

βαρτζ'νάδ' το (Ρητ.), το *καλαμπόκι* που δεν έδεσε καρπό.

βαρτζ'νάδ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) ό,τι και *βαρτζ'νάδ'*· «*απόμ'νιν βαρτζ'νάδ'*», 2) γίδι κόκκινο γύρω από τα μάτια ή στην κοιλιά και μαύρο στο υπόλοιπο σώμα, ό,τι και *γέσου* (Λόφ., Ράχ.).

βαρτζ'νά η (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πολυετές αγριόχορτο με φαρδύ φύλλο, που το τρων κυρίως τα μεγάλα ζώα, 2) τόπος υγρός, γεμάτος *βαρτζ'νές* (Μοσχ.).

βαρτζ'ουκάνοντους επίθ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για ζώο με καφέ πρόσωπο και γκρι σώμα.

βάρτζ'ους επίθ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για γίδα) μαύρος με ανοιχτοκόκκινα μάγουλα· «*βάρτζ'ου γίδ'*», «*βάρτζ'α γίδα*».

βαρτσαχείλας επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), άνθρωπος με ξεπεταγμένα και χοντρά χείλια.

βασαχείλας επίθ. (Μοσχ.), ό,τι και *βαρτσαχείλας*.

βασκί το (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο δέμα αποτελούμενο από πολλές αρμαθίες καπνού· «*του κάνουμι βασκί πρώτα κι ύστ'ρα του βρέχουμι μι του νιρό*».

βάστα η (Ρητ.), πιέτα.

βαστάρδιμα το (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανακάτεμα, μπέρδεμα· «*μι του βαστάρδιμα δε γέννιτι καλό του καπνό*».

- βαστρώνουμι* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), προσβάλλομαι από την αρωσσία *βάζ-δρα*: «παλά δε βαστρώνουνδαν τ' αμβέλα».
- βάσα βάσα* τα (Μηλ.), κουβέντες, κουτσομπολιά: «είστι όλου βάσα βάσα».
- βάσνα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) κομμάτι γης από κληρονομιά: «είχιν πουλλή βάσνα απ' τουμ βατέρα τ'», 2) κτήμα γενικά: «έχου μ'να βάσνα ιδώ κι μ'να βάσνα παραπέρα».
- βασνάδα* η (Μηλ.), ό,τι και *βαλάδα*: «του σ'τιάθ' χάλασιν, βασνάδισ βασνάδισ».
- βασνάρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), ό,τι και *βασνάδα*: «βασνάρις βασνάρις μέσα στου χουράφ'».
- βασούρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σημείο με διαφορετικό χρώμα στο τρίχωμα ή στα μαλλιά των ανθρώπων: «αυτός έχ' μ'να βασούρα».
- βασούρ'ς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ.), θηλ. *βασούρα* και *βασούρου*, ζώο με *βασούρα*: ουσ. *βασούρ'κου* το, 1) γίδι ή βόδι με μεγάλα μάτια, 2) σκυλί με σημάδι γύρο από τα μάτια, 3) ζώο που έχει ένα σημάδι στο σώμα.
- βασουρητή* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), κρέας χοιρινό από την κοιλιά, με το οποίο κάνουν λουκάνικα.
- βασούθ' το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παρδαλό σκυλί.
- βάτα* η I (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χαμηλό μέρος που κρατά νερό και δεν καλλιεργείται, 2) σημείο μέσα στο χωράφι, στο οποίο δεν έχει φυτρώσει η παραγωγή: «είχιν μέσα του χουράφ' βάτις βάτις».
- βάτα* η II (Έλαφ.), παγίδα για τα πουλιά.
- βαταλάχα* τα (Λόφ., Ράχ.), τοπων. «πάμι να παίξουμι στα βαταλάχα».
- βαταλίχ' το* (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ακαλλιεργητό μέρος.
- βατάλ' το* (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), παρατημένο, ακαλλιεργητό χωράφι: «πάει, τ' άφ'κιν βατάλ' του χουράφ'», «ήταν κάτ' βατάλα ικεί παραπέρα».
- βαταλάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χοντραίνω, χάνω τη φόρμα μου.
- βατάλ'κους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για άλογο) που δεν έχει εκπαιδευτεί να τρέχει με *ριβάν'*.
- βατανήσους* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), για υφαντό, που έχει χτυπηθεί στο *βατάνι*: «βατανήσις κουβέρις».
- βατανίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χτυπώ στο *βατάν'* τα υφαντά για να πυκνώσουν, 2) χτυπώ: «τήρα πώς βατανίζ' τα πουδάργα του μ'κρό!».
- βαταντζής* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο ιδιοκτήτης του *βατανού*.

- βατάν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *μανδάν'*.
βατζάκας επίθ. (Μηλ.), βλ. *βαζάκας*.
βατζαχειίλας επίθ. (Ελατ.), αυτός που έχει χοντρά και ξεπεταγμένα χείλια.
βατζούζ το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), το παιγνίδι *τζιζ*: «έλα να παίξουμε του βατζούζ».
βατζούρα η (Μηλ.), μουντζούρα: «έκαμιν βατζούρις».
βατζουργάσου ρ. (Λόφ., Ράχ.), λερώνω· μτχ. *βατζουργασμένους*, λερωμένος.
βατζανάκ'ς ο, πληθ. -*γδισ* και -*λα* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σύγαμπρος.
βατζάρωνου ρ. (Ελατ.), σουφρώνω (συνήθως για τα χείλη): «τα βατζάρουσι τα χείλα».
βατζό το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) το μέρος, όπου είχαν τις εγκαταστάσεις για την κατασκευή του τυριού, 2) συνεταιρισμός κτηνοτρόφων: «του χουργό είχαν δ'γο βατζό», 3) το αγελαδινό γάλα.
βατζόκουρους ο (Μοσχ.), ξύλο με το οποίο χτυπούν το γάλα στο καδί για να βγάλουν το βούτυρο.
βατζουκάδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), καδί όπου έβαζαν το *βάτζο* I.
βάτζους ο I (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος αποβουτυρωμένου τυριού.
βάτζους ο II (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο υπηρέτης που παρασκεύαζε το τυρί, έπλενε τα δοχεία, *λαλούσε* τα πρόβατα κ.λπ. «αλλού άμα πήγινιν να δ'λέψ', δεν άνδixin, μπουτί ήταν *βάτζους*».
βατζουτύ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), είδος τυριού καμωμένου από *ούρδα* και *βάτζο*.
βατουρώ ρ. (Ελατ., Μοσχ., Ρητ.), εξαντλούμαι: «βατούρ'σα απ' τη δ'λά».
βατσαχειίλας επίθ. (Μηλ.), ό,τι και *βατζαχειίλας*.
βατῶς ο (Έλαφ.), ο κατασκευαστής του *βάτζου*.
βατῶκό το (Μοσχ.), βλ. *βατζό* 1.
βατῶ το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), βλ. *βατζό* 1 και 2.
βατῶξ'λου το (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *βατῶκουρου*.
βατῶουκάδ' το (Μοσχ.), βλ. *βατζουκάδ'*.
βάτῶους ο (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *βάτζους*.
βατῶουστέφανου το (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *βατῶκουρου*.
βατῶουτύ' το (Μοσχ.), βλ. *βατζουτύ'*.
βατχαβά επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) δωρεάν: «μι τό 'δουκιν βατχαβά», 2) άδικα: «του κουρίτῶ βατχαβά τό 'δουκάμι μακριά».
βατχάζου ρ. (Ρητ.), για χωράφι που το χώμα του έχει αδυνατίσει από την πολλή βροχή ή από το πολύ πότισμα: «*βάτχασιν* αυτό του *χουράφ'*»· μτχ.

- βατῆρασμένους*: «βατῆρασμένου χουράφ'».
- βαχτά* τα (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υφαντές κουβέρες, κιλίμια κ.λπ. με πυκνή ύφανση και σχέδια στην επάνω και κάτω πλευρά που γίνονται με το χέρι.
- βαχτή* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος κουβέρας με τα χαρακτηριστικά που έχουν τα *βαχτά*.
- βαχτσές* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κήπος, μπαχτσές.
- βαχτσιβαντζής* ο, πληθ. -αίοι (Ελατ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), μπαχτσεβάνης.
- βαχτσιῶ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φιλοδώρημα: «τουν ἔδουσαν δῶο λίρις βαχτσιῶ».
- βγαδάῳ* το (Λόφ., Ράχ.), μικρό πηγάδι.
- βγαδέλ* το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), μικρό πηγάδι.
- βγαδοῦλ* το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), μικρό πηγάδι.
- βγάδ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *βηγάδ*.
- βῆάλα* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κομμάτια από *προκόβα* ή δέρματα αρνιού, που τα τύλιγαν στα πέλματα των ποδιών.
- βδητά* επίρρ. (Μηλ.), *πηδηχτά*: «του χόριβαν βδητά».
- βδοῦλ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκουλήκι που βγαίνει στο τυρί.
- βδοῦλάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) (για τυρί) γεμίζω *βδοῦλα*: «βδοῦλασιν του τυρί κι δεν δρώγιτι», 2) (για σπόρο καπνού) *σάζω*: «του καπνόσπουρου βδοῦλασιν».
- βδώ* ρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), 1) *πηδώ*: «ήρθιν βῆούνδα βῆούνδα»: φρ. «βδώ τ'ς τρεις», *πηδώ άλμα* εις τριπλούν, «βήτσιν η βέργα», ξέφυγε από τη θέση της στο αντί του αργαλειού, 2) *χοροπηδώ*: «κάθι βράδ' βδοῦσαν ὀαπέρα».
- βέλα* η (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατάσταση προβατίνα.
- βέλκιμ* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μακάρι: «βέλκιμ να γέν'!», «βέλκιμ να ῥθει!».
- βέλου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άσπρο σκυλί ή πρόβατο.
- βέμβιλ* η (Ρητ.), βλ. *βέμβιλ*.
- βέστρα* η (Μηλ.), βλ. *πέστρα*.
- βέχλαβους* επίθ. (Έλαφ.), ευπροσήγορος: πβ. και *πέχλαβους*.
- βζούκα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοιλιά μικρού παιδιού: «σι πουνάει η βζούκα σ', καλό μ'».
- βζούκας* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), *κοιλαράς*.
- βζάβζάκους* ο (Έλαφ., Μηλ.), το στομάχι της κότας: «ι βζάβζάκους όλου πέτρις ἔχ' μέσα».
- βηγάδ* το (Λόφ., Ράχ.), πηγή.

βήγου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπήγω· «δεν έβηξάμι μι τουν αδιρφό μ' πέτρις», «έβηξάμι τα παλούγα σήμωρα» (για σύνορα του χωραφιού).

βηδητός επίθ. (Έλαφ.), βλ. *βηδηχτός*.

βηδηχτός επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), πηδηχτός· «βηδηχτός χουρός».

βήχνου ρ. (Ρητ.), βλ. *βήγου*.

βιάκα επίρρ. (Μοσχ.), ό,τι και τ'ς κ'λάς· «πάμιν μέσα στου πατούλ' τα βιάκα».

βιάκου το (Ρητ.), το πρόβατο (παιδική λέξη)· «έλα να πάμι στα βιάκα, καλό μ'».

βιάφα η (Έλαφ., Ρητ.), ψευτιά, καυχησιολογία· «όλου βιάφισ είσι»· βλ. και *βριάφα*.

βιβίλα η (Μηλ., Ρητ.), στρίφωμα στα πλεκτά που γίνεται με το τσιγγελάκι.

βιβίλας ο, πληθ. -*ίλα* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κούρκος, 2) άνθρωπος με μεγάλη μύτη, 3) μυξιάρης (Ελατ.).

βιβιλό το (Ρητ.), μπιμπελό· «σα να έχ'ς ένα βιβιλό στου τραπέζ'».

βιβίλ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κούρκος· «δεν είχαμι βιβίλα μείς».

βιβίλα τα (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) παιδικό παιχνίδι, στο οποίο έστηναν κομμάτια από κεραμίδια και τα χτυπούσαν από μακριά με μια πέτρα για να τα ρίξουν, 2) κομμάτια από σπασμένα κεραμίδια ή πέτρες που τα έστηναν τα παιδιά στο ομώνυμο παιχνίδι· βλ. *βιλβίσα* και *βίλα*.

βιβιλάις ο (Ελατ., Μηλ.), αυτός που φύλαγε τα *βίλα*· «στήσ' τα βίλα, βιβιλάι!».

βιβιλάνους ο (Λόφ., Ράχ.), βλ. *ίλανους*.

βιβιλάρ'ς ο (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *βιβιλάις*.

βιγλέθ' το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), πλεκτό κομπολόι.

βιζβιρίκους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σπυρωτό χιόνι.

βιζέλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπιζέλι.

βιζιωνώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βαριέμαι· «η μάνα τ' βιζέρ'σιν να πλέν'»· παθ. *βιζιωνούμι*· «η ζουή δε βιζιωνέτι».

βιζιλόσπουρος ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σπόρος μπιζελιού.

βινδώ ρ. (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), 1) εκτιμώ, σέβομαι, υπολογίζω· «δεν του βινδάει του σόι», 2) καταδέχομαι· «του βάζου μι μανδίλ', πάλι δε βινδάει», δημ.

βικάδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αρσενικό βόδι τεσσάρων ετών, που δεν το έχουν ευνουχίσει, 2) μέρος του χωραφιού που δεν έχει οργωθεί· «μι άφ'κιν μέσα όλου βικάδ'γα».

βίκας ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αρσενικό βόδι για

αναπαραγωγή.

βικατσέλας επίθ. (Έλαφ., Μοσχ.), ό,τι και *βικατσέλ* 2.

βικατσέλ 1 το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) αρσενικό βόδι ενός έτους,

2) μτφ. χαϊδευτικό για μικρό αγόρι: «έλα ιδώ, βικατσέλι μ'!».

βιλάρ 1 ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ελεύθερος, ανύπαντρός.

βιλάρ 2 οσα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανύπαντρη γυναίκα.

βιλβίδγα τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στραγάλια.

βιλβιδουμάτ 1 επίθ. (Ρητ.), αυτός που παίζει τα μάτια.

βιλβιδ 1 το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), στη φρ. «βιλβιδ' του μάτ' τό 'χ'», για άνθρωπο έξυπνο.

βιλβιλ 1 (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), στη φρ. «τα μάτχα βιλβιλ'».

βιλβιδα τα (Ρητ.), βλ. *βιβίλα*.

βιλβιτόακους ο (Μηλ.), βλ. *βιρβιτόακους*.

βιλιδ 1 ος επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), είδος χορού που χορεύεται προς την ίδια πάντα κατεύθυνση.

βιλίντσου το (Ρητ.), λουλούδι άσπρο όμοιο με μαργαρίτα.

βιλτζιζ 1 το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *βιλ* 1 'τζιζ'.

βιλ 1 'τζιζ' 2 το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), βραχιόλι καμωμένο με χάντρες.

βίλα τα (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), βλ. *βιλβίλα*.

βιλάς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπελάς, βάσανο: «τι βιλά τσάκουσάμι!».

βιλχατάνγους ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *ίλανους*.

βίλους ο (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), 1) παιδικό παιγνίδι, όπου έστηναν ένα ξύλο και προσπαθούσαν με τις *λιμάδες* να το ρίξουν, 2) η ματσούκα με την οποία χτυπούσαν τη στρογγυλή πέτρα στο ομώνυμο παιγνίδι.

βινέλου το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), το πιρούνι.

βινζινόμβλους ο (Έλαφ.), μύλος που κινείται με βενζίνη.

βινιδ 1 το (Ελατ., Λόφ., Ράχ.), ανδρικό γιλέκο με τα μανίκια δεμένα πίσω.

βιράτ 1 ος επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος χορού.

βιρβάτ 1 επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπερμπάντης.

βιρβάτ 2 (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στη φρ. «γίνουμι βιρβάτ'», λερώνομαι: «φύγι, πιδί μ', απ' αυτού, γίνγεις βιρβάτ'!».

βιρβιλουμάτ 1 επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που παίζει τα μάτια συνέχεια.

βιρβιρίζου ο. (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), παίζω τα μάτια.

βιρβιτόακους ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το στομάχι της κότας.

βιρδεύου ο. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπερδεύω: μτχ.

- βιοδιμένους*, 1) μπερδεμένος, ανακατεμένος, 2) (για καιρό) ακατάστατος· «βιοδιμένους κιορός».
- βιοιλάβρισουν* επίρρ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δόξα τω θεώ, ευτυχώς· «λίγου έβριξιν, αλλά βιοιλάβρισουν κι αυτό».
- βιοιλάτ'* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δόξα τω θεώ, ευτυχώς· «πόνου δεν είχα, βιοιλάτ'».
- βισαλής* επίθ., θηλ. *βισαλήτσα* (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) μπεσαλής, 2) επίμονος· «ήταν βισαλήτσα η μάκου».
- βισίλ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), η κούνια του μωρού.
- βισ'λώ* ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπουσουλώ· «ι αδιρφός μ' βισ'λούσιν ακόμα», «ήρθιν βισ'λουνά».
- βιστιριά* η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *πιστιριά*.
- βίσκα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), παιδικό παιγνίδι, όπου ο καθένας κρατούσε από μια *τζιμούκα* για να χτυπήσει τον τενεκέ που τον έστηναν σ' ένα *μουρλιδ'*.
- βισ'λώ* ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *βισ'λώ*.
- βιδτιριά* η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *βιστιριά*.
- βιτζέλα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κρέας με πέτσες, νεύρα κ.λπ.
- βιτζιβίδα* τα (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εντόσθια των ζώων.
- βιτζιλάνα* η (Μοσχ.), βλ. *βιτζέλα*.
- βιτζιλίνα* η (Ελατ., Μοσχ.), βλ. *βιτζέλα*.
- βιτίζου* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. τελειώνω· «βίτ'σιν του φαϊ», «βιτίζ' η δ'λα μ'», 2) μτβ. «βίτ'σαμι του θέρου».
- βιτουλάνα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στρογγυλό χάλκινο ή μπρούντζινο κουδούνι των μεγάλων ζώων.
- βιτουλάνκα* η (Έλαφ.), βλ. *βιτουλάνα*.
- βιτσιλίνα* η (Έλαφ.), βλ. *βιτζιλίνα*.
- βίτκα* η (Ελατ.), ό,τι και *βίσκα*.
- βιτώ* ρ. (Μοσχ., Ρητ.), βλ. *βιτίζου*.
- βιτ' γα διπ* (Ρητ.), εντελώς, πέρα για πέρα· «ήταν βιτ' γα διπ παλαβός».
- βιχτσής* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), δραγάτης.
- βλαδούσ'* το (Έλαφ., Ρητ.), 1) είδος βελανιδιάς, 2) μέρος που έχει *βλαδούσα*.
- βλαδούχα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) είδος βελανιδιάς με φαρδύ φύλλο, 2) ο τρυφερός βλαστός της βελανιδιάς (Μηλ.).
- βλαδουχώνου* ρ. (Μοσχ.), (για καπνό, λαχανικά κ.λπ.) μεγαλώνουν πολύ τα φύλλα μου· «βλαδούχουσιν ι καπνός».
- βλαδούχ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος βελανιδιάς με μεγάλο φύλλο, όπως της κληματαριάς, ό,τι και *βλαδούσ'*.
- βλάνα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κομμάτι τυρί· «έφιρα μ'να βλάνα τυρί», 2) μεγάλος χωμάτινος βώλος (Μηλ.), 3) πελε-

- κημένο σανίδι για τα μαντριά, 4) πελεκούδι· «πατάρ'σιν μ'να βλάνα»,
5) χοντρός σπόρος καλαμποκιού (Λόφ., Ράχ.).
- βλανγέτα* η (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), είδος μάλλινης κουβέρας με σχέδια.
- βλανκέτα* η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *βλανγέτα*.
- βλάνη* η (Μοσχ.), η πλάνη των μαραγκών.
- βλαστάρα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ο καρπός της *ζυμαρδαλιάς*.
- βλαστάρ'* το (Λόφ., Ράχ.), βλαστάρι.
- βλατζούχα* η (Έλαφ., Ρητ.), 1) ό,τι και *βλαδούχα* I (Ρητ.), 2) αρωσμία των δημητριακών, λαχανικών κ.λπ., που εκδηλώνεται με την αδυναμία να δέσουν καρπό και την τάση των φύλλων τους να μεγαλώνουν υπερβολικά· «τό 'πχ'ασιν βλατζούχα», 3) φυτό που έχει προσβληθεί από την αρωσμία *βλατζούχα*· «γίνγιν βλατζούχα».
- βλατσάρας* επίθ. (Μηλ., Ρητ.), ασουλούπωτος, χοντροκομμένος.
- βλατσαργά* η (Μηλ.), ανοησία· «λέει όλου βλατσαργές».
- βλατσαρώνου* ρ. (Έλατ.), κάνω κάτι γρήγορα και πρόχειρα· «τα βλατσαρώνουν κι έφυγιν».
- βλάτσ'χασμα* το (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξαφνική συνάντηση.
- βλατδάζου* ρ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πετώ κάτι απότομα· «τα βλάτδασα κι έφυγα»· παθ. *βλατδάζουμι*, συναντιέμαι ξαφνικά· «βλατδάζαμι μι τουμι βατέρα μ' σ'ν Γισάρεια».
- βλαχουμάλλ'* τους επίθ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για πρόβατο) με μακρύ μαλλί.
- βλαχούρ'* τους επίθ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για ζώο) με κρεμασμένα αφτιά.
- βλαχούρ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), (για ζώο) με μακριά και κρεμασμένα αφτιά.
- βλέτζους* επίθ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), άνθρωπος με τα ρούχα απ' έξω, ασυμμάζευτος.
- βλί* το (Έλατ.), βλ. *πλι*.
- βλιγούρ'* το (Έλαφ.), πλιγούρι.
- β'λιτζίλ'* το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *βιλ'τζίλ'*.
- β'λίτσα* η (Ρητ.), τόπος με άσπρο χώμα που το χρησιμοποιούσαν για να αλείφουν το δάπεδο του σπιτιού, το φούρνο κ.λπ.
- βλουγούρ'* το (Έλατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *βλιγούρ'*.
- βλούδα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εξανθήματα, όπως η αναφυλαξία· «απ' του καρβ'ρουτσέμβουρου σ' επ'χανιν βλούδα».
- β'λούκ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπουλούκι· «έρχουνταν β'λούκα β'λούκα».
- βλούχους* ο I (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), το σιδεράλετρο.
- βλούχους* ο II (Λόφ., Ράχ.), έντομο που τρώει χόρτα και καρπούς.

- βλουῖχ'* το (Λόφ., Ράχ.), πουλί που τρυπάει καρύδια, κάστανα κ.λπ.
- β'νέλ'* το (Έλαφ.) βλ. *βινέλου*.
- βόι* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μπόι, ανάστημα, 2) ύψος, ίσο με το ανάστημα του ανθρώπου· «του βουδρούμ' ήταν ένα βόι», 3) κάθετο ξύλο στο οποίο στηρίζεται η πόρτα ή το παράθυρο (Ρητ.).
- βόλτσα* η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), πίτα, ψωμί κ.λπ. που έμειναν άψητα· «η πίτα είνι βόλτσα», «γίνγιν βόλτσα του ψουμί».
- βόλ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μπόλικος, άφθονος· «βόλ'κα γινήματα», 2) πολυάριθμος· «ήταν παρέα βόλ'κ'».
- βόντσα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πήλινο στρογγυλό ταψί, μέσα στο οποίο έψηναν το ψωμί και την πίτα (Ελατ., Ρητ.), 2) μικρός φούρνος (Μοσχ.).
- βόρβουτους* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), μεγάλη φωτιά που προκαλεί δυνατό θόρυβο· «πήριν έναν βόρβουτουν».
- βόσ'κα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χαλαρά· φρ. «του πήριν βόσ'κα», «βρέθ'κα βόσ'κα».
- βόσ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) νωθρός, χαλαρός· «είνι βόσ'κους στη δ'λά»· φρ. επιρρμ. «στου βόσ'κου», χαλαρά· «του πήραμι λίγου στου βόσ'κου», 2) αργόστροφος.
- βόσ'να* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χωμάτινος βάλος με χόρτα επάνω.
- βούβα* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), στις φρ. «ψείρα βούβα», μεγάλη φτώχεια και «ψείρα βούβα κι του νούρου απάν'», για άνθρωπο ψωροπερήφανο.
- βούβαρους* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μπαμπούλας· «θα σι φάει ι βούβαρους».
- βουβ'νώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βροντώ, κάνω θόρυβο· «βουβ'νάει του τζ'άκ'», «βουβ'νάει η βρύσ'», 2) απρροσ. *βουβ'νάει*, μπουμπουνίζει, βροντά· «όξου βουβ'νάει», «πρώτα τσακμακάει κι ύστ'ρα βουβ'νάει».
- βουβόλα* η (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), άγονο έδαφος που μοιάζει με στάχτη.
- βουβόλ'* το (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) στραγάλι, 2) ο καρπός της *τζιλνιάς*.
- βουβότα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπομπότα.
- βουβότσαλου* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.) ο καρπός της *βουβουτσαλάς*.
- βουβούκα* η (Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), 1) ψωμί, συνήθως αγοραστό (Ρητ.), 2) παιδική λέξη για την κοιλιά· «σι πουνάει η βουβούκα σ', καλό μ'»· (Έλαφ.).
- βουβουκούλ'* το I (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μικρό ψωμί που γίνεται από το ζυμάρι που περισεύει.
- βουβουκούλ'* το II (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) ο καρπός ενός θάμνου, 2) όμορφο μικρό κορίτσι (Μηλ.).

- βουβουκουμάτ'ς* επίθ. (Μοσχ.), αυτός που έχει προσημένα μάτια.
- βουβούῶ* το I (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μπουμπου-
κι, 2) μτφ. για κάτι πολύ όμορφο και περιποιημένο· «γιννούν σν γλινική
κι τα φέρν'ν βουβούῶ' τα μ'κρά στου σπίτ'», 3) φρ. «γίνγαν βουβούῶ' τα
μάτῃα μ' απ' τα κλάματα», πρήστηκαν.
- βουβούῶ* το II (Ρητ.), μικρό άσπρο ψωμί.
- βουβούλα* η (Έλαφ., Μοσχ.), βλ. *βουβόλα*.
- βουβούνιγμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπουμπου-
νητό.
- βουβουντᾶρός* ο (Έλαφ.), μπουμπουνητό, βροντή.
- βουβουνᾶζουμι* ρ. (Μηλ., Μοσχ.), μαζεύομαι από το κρούο· «τι βουβουνᾶσκις
έτᾶ;».
- βούβους* ο (Ελατ.), ό,τι και *βούβαρους*.
- βουβουτίζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ποτίζομαι σιγά σιγά· «βουβότ'σιν
καλά του χουράφ'».
- βουβουτᾶλά* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) δέντρο αγκαθωτό με κόκκινο
καρπό (Λόφ., Ράχ.), 2) άγρονο χωράφι.
- βουβουχταρός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δυνατό
μπουμπουνητό· «πρώτα 'στράφτ' κι ύστ'ρα ξικινάει ι βουβουχταρός».
- βουγᾶς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αρσενικό βόδι,
2) μτφ. δυνατός άντρας.
- βουγάτᾶ* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ψωμί χωρίς
προζύμι· «η βουγάτᾶ ήταν χουρίς προζύμ'ι, μόνου μι αλάτ' μέσα»,
«βουγάτᾶ καλαμικήᾶ», 2) πλατύ ψωμί που ψήνεται πιο γρήγορα από το
κανονικό, ό,τι και η *πλαλ'τή* (Έλαφ.).
- βουγτζᾶδισ* οι (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), οι κάλεσμένοι
στο γάμο από την πλευρά της νύφης· «θα 'ρθουν οι βουγτζᾶδισ απόψι».
- βουγτζᾶς* ο (Ρητ.), μεγάλο μαντίλι με το οποίο τυλίγουν διάφορα πράγματα,
όπως ψωμί, ρούχα κ.λπ.
- βουῃατζᾶς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπογιατζᾶς.
- βουῃατίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπογιατιζώ,
βάφω.
- βουῃούρουμι* επιφ. (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), ορίστε να φάτε.
- βουδάκου* η (Λόφ., Ράχ.), γυναίκα με μεγάλη περιφέρεια.
- βουδάῶ* το (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), εξόγκωμα, στα γέρικα
κυρίως δέντρα· «μι τα βουδάῶα έφῆναναν π'νάῶα κι άλλα».
- βουδαῶᾶζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), γεμίζω εξογκώματα (για δέντρα)·
μτχ. *βουδαῶασμένους*· «βουδαῶασμένου δένδρου».
- βουδαῶας* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανόητος·
«ήταν κι οι δῃο βουδαῶαδισ».

- βουδβία* η (Έλαφ., Ρητ.), στις φρ. «βουδβία φέγ' του νιρό», ορμητικά, μετά από δυνατή βροχή, «βουδβία νιρό», πάρα πολύ.
- βουδέλου* η (Μηλ.), γυναίκα κοντόχοντρη.
- βουδίνους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεταξοσκώληκας· φρ. «τρώνει σα βουδίνους», ακατάπαυστα και πολύ, «έγινης βουδίνους», πάχυνες.
- βουδιούρου* η (Μηλ., Ρητ.), αγαθιάρα και χοντροκομμένη.
- βουδουβία* η (Μηλ., Μοσχ.), βλ. *βουδβία*.
- βουδούρου* η (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ.), βλ. *βουδιούρου*.
- βουδρούμ' το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υπόγειο.
- βουζμάς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατσάδα· «τ'ς πήριν έναν βουζμάν καλόν».
- βούζνας* ο (Ελατ., Μοσχ.), 1) η γωνία του δωματίου· «έκατσιν στου βούζνα», «τουν στρίμουξιν στου βούζνα», 2) η εσωτερική γωνία του τζακιού.
- βουζουκινέφαλους* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), χοντροκέφαλος.
- βούζ' το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πολύ κρύο· «κρύου βούζ'», «γίνγιν βούζ' του νιρό».
- βούζάνα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γυναικείο όνομα, 2) γυναίκα με πολύ άσπρο πρόσωπο, 3) όνομα όμορφης αγελάδας.
- βούζάν' το* (Έλαφ., Λόφ.), 1) βόδι με καμπούρα (Λόφ., Ράχ.), 2) άσπρο βόδι με μια βούλα στο κεφάλι (Ελατ.).
- βουιά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπογιά.
- βουιάτα* η (Έλαφ.), υπόστεγο στο πίσω μέρος του μαντριού.
- βουίρουν* επιφ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ορίστε να φάτε· «ήθιλιν να τ'ς πει βουίρουν».
- βουκαλάλ' το* (Μοσχ.), μικρό μπουκάλι.
- βουκέτου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπουκέτο· «ήρθιν να μι δει κι έφιριν κι ένα βουκέτου».
- βουκλήθρα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *βουκλήθρα*.
- βουκλουίλ' το* (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) σκουπίδι, 2) ασήμαντο πράγμα· «μάσι τα βουκλουίλα σ'».
- βούκουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εξόγκωμα· «έβγαλιν ένα βούκουμα στουν γουρμό».
- βουκώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. παραγεμίζω, φουσκώνω, 2) μτβ. παραγεμίζω κάτι· «του βούκουσα του μαλλί στου τδουβάλ'».
- βούλα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.) θεία.
- βουλάλ' το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μακάρι· «βουλάλ' να βρέξ'».
- βουλβότσα* η (Μοσχ.), βράκα της παλιάς ανδρικής φορεσιάς.

- βουλδόξ* το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), κοντός άνθρωπος.
- βουλδουζέρινα* η (Λόφ., Ράχ.), η γυναίκα του μπουλντοζέρι.
- βουλδούκα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γούρνα με νερό.
- βουλδουλάζου* ρ. (Ρητ.), γεμίζω *βουλδούκας*: «βουλδούκασαν τα χουράφχα απ' d' βρουχή».
- βουλτσόχουμα* το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *βουντσόχουμα*.
- βουλκάκ* το (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), γυναικείο γιλέκο με μανίκια.
- βουνάτσα* η (Μηλ., Ρητ.), υγρός καιρός.
- βούνδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *πούνδα*: «βούνδα φαρμακουμέν».
- βουντζόχουμα* το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *βουντσόχουμα*.
- βουντσαχείλας* επίθ. (Έλαφ., Ρητ.), άνθρωπος με χοντρά και ξεπεταγμένα χείλια.
- βουντσόχουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αμμουδερό χώμα, με το οποίο κατασκευάζαν τους φούρνους, άλειφαν τα δάπεδα κ.λπ.
- βουραζάνα* η (Λόφ., Ράχ.), φαρδιά βράκα της παλιάς ντόπιας φορεσιάς.
- βουραζάντς* επίθ. (Μηλ., Ρητ.), 1) τεμπέλης και αργοκίνητος: «διπ βουραζάντς είσι», 2) κοιλαράς.
- βουραζάν* το (Ρητ.), φαγητό με καλαμποκήσιο αλεύρι, λίγδα και μέλι.
- βουραζέρ* 'ς ο (Λόφ., Ράχ.), 1) ανύπαντρος νέος, 2) μικρό αγόρι.
- βουρανί* το (Ελατ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), πίτα που γίνεται με καλαμποκήσιο αλεύρι και άγρια χόρτα.
- βουρανόπ* 'τα η (Ρητ.), πίτα καμωμένη με άγρια χόρτα, καλαμποκήσιο αλεύρι και μικρό κόθρο.
- βουράτου* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), άσπρο ψωμί, καμωμένο από αλεύρι επεξεργασμένο σε κυλινδρόμυλο: «έφχασα βουράτου ψουμί», «τρώου βουράτου».
- βουρβάνα* η (Μηλ.), δυνατή φωτιά που προκαλεί θόρυβο.
- βούρβ* 'λα επίρρ. (Ρητ.), μπρούμυτα: «τί έπισις τα βούρβ'λα;», «όλ' τ' μέρα έκλιγαν τα βούρβ'λα».
- βούρβ* 'λας ο (Μοσχ.), χοντρά άσπρο σκουλήκι που τρώει το ξύλο των δέντρων: «ι βούρβ'λας του τρώει του ξύλου κι του φχάν' τξουραλίδ'κου του δένδρου»· φρ. «άνδρας βούρβ'λας, γαμβρός τ'ς αχιλώνας», ειρων. για ανίκανο και ανεπρόκοπο άντρα.
- βουρβ* 'λήθρα η (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φουσαλίδα.
- βουρβ* 'λώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γουργουρίζω: «βουρβ'λούν τ' άνδρα μέσα», «βουρβλάει η κ'λά».
- βουρβ* 'λάζουμι ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *βουρβουλάζουμι*.

- βουρβόσαρους* ο (Ρητ.), στη φρ. «βουρβόσαρους τα μαλλιά τ'», ανακατεμένα.
- βουρβόσσαλου* το I (Ρητ.), κομμένο κλαδί· «σύρι μάσι λίγα βουρβόσσαλα γα τ' φουτχά».
- βουρβόσσαλου* το II (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) ο καρπός της *βουρβουτσαλιάς* που μοιάζει με άγριο απίδι, 2) μτφ. αχτένιστος.
- βουρβόσσαλους* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) ό,τι και *βουρβόσσαλου* II 2, 2) έντομο που σκαρφαλώνει και μοιάζει με τον *καρκάντζαλου*.
- βουρβούλα* η I (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *βαρβούλα*· «οι χήρις έδιναν του μανδίλ' βουρβούλα».
- βουρβούλα* η II (Έλαφ.), φυσαλίδα.
- βουρβουλνώ* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ρίχνω κάτι απότομα στο νερό· «τον βουρβουλ'ξα μέσ' στου νιρό», «βουρβούλα του μέσ' ζδ' βραγάτσα κι πάμι».
- βουρβουλόι* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το συμπληρωματικό μάξιμα της σοδειάς· «πάιναμι στ' αμβέλ' γα βουρβουλόι».
- βουρβουλουγώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαξεύω ό,τι απομένει από το μάξιμα της σοδειάς· «βουρούμι τώρα να βουρβουλουγήσουμι».
- βουρβούλ'* το (Έλαφ.), ό,τι και *βουρβούλα*· «του μανδίλ' διμένου βουρβούλ'».
- βουρβούλ'* (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), στη φρ. «βουρβούλ' τα μάτχα τ'», ορθάνοιχτα.
- βουρβουλάζουμι* ρ. (Έλαφ.), δένω το μαντίλι *βουρβούλ'*.
- βουρβούνα* η (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ό,τι και *βουρβάνα*.
- βουρβουνάζου* ρ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ανάβω πολύ, λαμπαδιάζω· «βουρβουνάσαν τα ξύλα»· παθ. *βουρβουνάζουμι*, ζεσταίνομαι.
- βουρβουρούτα* η (Έλαφ.), ό,τι και *βόρβουτους*.
- βουρβούτα* η (Έλαφ.), ό,τι και *βόρβουτους*.
- βουρβουτσαλιά* η I (Ελατ., Ρητ.), αφράτη πίτα· «βουρβουτσαλιά γίνγιν η πίτα».
- βουρβουτσαλιά* η II (Ελατ., Ρητ.), σωρός από κομμένα κλαδιά· «πήγα κι βρήκα βουρβουτσαλιά».
- βουρβουτσίνα* η (Μοσχ.), μεγάλη φλόγα.
- βουρβουτσαζου* ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) αμτβ. (για φωτιά) δυναμώνω· «βουρβότσασιν η φουτχά», 2) μτβ. δυναμώνω τη φωτιά· «d' βουρβότσασα τ' φουτχά».
- βουρβουτσαλιά* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), είδος δέντρου με μικρό καρπό και φύλλα όμοια με της ελιάς.
- βουρβουτχάζου* ρ. (Έλαφ.), (για φωτιά) καίω δυνατά.
- βούρδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο τσουβάλι.
- βούρδα* η (Ελατ.), βλ. *βούρδα*.
- βουρδαλεύουμι* ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ξεπέφτω ηθικά· «βουρ-

- δαλέφκιν ι κόσμους τώραια», 2) ερωτοτροπώ ξεδιάντροπα: «να παν νά ῥχουνδι κι να βουρδαλέβουνδι», «βουρδαλέβουνταν μι τουν ξένου».
- βουρδάλιμα* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ηθικός ξεπεσμός, 2) ερωτοτροπίες.
- βουρδαλά* η (Μοσχ.), ζωνηρή γυναίκα.
- βουρδέλ'* το (Έλαφ.), βλ. *βουρδέν'*.
- βουρδέν'* το (Έλατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), άγριο φαγώσιμο χόρτο με ρίζες, όπως περίπου του κρεμμυδιού.
- βουρδιανουκιφτές* ο (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), κεφτές καμωμένος με *βουρδένα*.
- βουρί* το (Λόφ., Ράχ.), ο κεντρικός άξονας του τροχού του κάρου.
- βουρκέλα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προγούλι: «απόλ'κιν βουρκέλα».
- βουρκίζουμι* ρ. (Ρητ.), (για τραγιά και βόδια) χτυπιούμαι με τα κέρατα παίζοντας.
- βουρκάζουμι* ρ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *βουρκίζουμι*.
- βουρλίδ'* το (Λόφ., Ράχ.), στη φρ. «βουρλίδ' τα μάτ'χα», ορθάνοιχτα.
- βουρλόι* το (Μοσχ.), βλ. *βουρλόζ'*.
- βουρλόζ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αβγό χωρίς κρόκο που θεωρούνταν κακός οιωνός, 2) αδύνατο νεογέννητο, 3) μτφ. άνθρωπος γρουσουζης.
- βουρλότους* ο (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), απότομο και δυνατό άναμμα: «πήριν βουρλότου η φουτ'χά», «δώσ' του βουρλότου!».
- βουρλά* η (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αρμαθιά από ξερά φρούτα, φύλλα κ.λπ.
- βουρλάζου* ρ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αρμαθιάζω φύλλα, ξερά φρούτα κ.λπ., 2) μαχαιρώνω, σφάζω: «του βούρλαξιν του γ'ρούν'» (Έλατ.).
- βουρτζαχείλας* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *βουρτζαχείλας*.
- βούσ'λα* επίρρ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπουσουλώνας: «βούσ'λα βούσ'λα πάει».
- βουδκαμάρα* η (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νωθρότητα, χαλαρότητα: «τι βουδκαμάρα ήταν αυτή!».
- βουταράς* επίθ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), με χοντρά μπούτια.
- βουτζόχουμα* το (Μηλ.), βλ. *βουντσόχουμα*.
- βουτζώνου* ρ. (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), συνοφρυώνομαι: μτχ. *βουτζουμένους*, 1) μουντός, βαρύς, 2) (για χείλια) σφιγμένος: «έχ' τα χείλα βουτζουμένα».
- βουτζ'αχείλας* επίθ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), άνθρωπος με χοντρά και ξεπεταγμένα χείλια.
- βουτζ'ουχείλας* επίθ. (Μηλ.), βλ. *βουτζ'αχείλας*.

- ῥουτί* (Λόφ., Ράχ.), βλ. *απουτί* «εμ ῥουτί;».
βουτόῶ το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), βλ. *πουτόῶ*’.
βούφ’κους επίθ. (Ρητ.), πετεινός ή κότα με φτερά που πετούν αποδώ κι αποκεί.
βουφόρνια η (Ρητ.), κότα με χοντρό κεφάλι και φτερά που πετούν αποδώ κι αποκεί.
βούφος ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μπούφος, 2) μπφ. ανήτος, καθυστερημένος.
βουχαρί το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) είδος παλιού τζακιού, που είχε φαρδύ άνοιγμα· «κρέμα του φινγιτ’ στου βουχαρί!», 2) άνοιγμα στο πίσω μέρος του φούρνου για να αερίζεται το εσωτερικό του.
βουχάῶ το (Έλαφ., Μηλ.), 1) το τζάκι (Έλαφ., Μηλ.), 2) εντοιχισμένο ράφι δίπλα στο τζάκι (Έλαφ.).
βουχαῶ τα (Ελατ.), κόκκινα κεντήματα πάνω σε άσπρο φόντο στις παλιές φορεσιές.
βουχασίλα τα (Ελατ.), ό,τι και *βουχαῶ*.
βραβρούδκα η (Ελατ., Ρητ.), καρπός της *τζαρνιάς*, άσπρος και πιο μικρός από τον κανονικό· «η τζαρνιά έχ’ όλου βραβρούδκις».
βραγανίζου ρ. (Έλαφ., Μηλ.), ροδίζω το ψωμί στα κάθουνα.
βραγάτσα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπακιρένιο δοχείο νερού με χερούλι· «τριάνδα κιλά βραγάτσα d’ βάντς στου κιφάλ’ χουρίς να d’μ βχάντς».
βραγασί το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρή *βραγάτσα*.
βραγατσούλ’ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρή *βραγάτσα*.
βραγάτῶ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *βραγάτσα*.
βραζῶτ’κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που είναι ή ανήκει στο χωριό Βραζά, τη σημερινή Βρύα.
βραζῶτ’ς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο κάτοικος της Βρύας.
βρατίμπα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η φίλη της νύφης.
βρατ’μιάτ’κους επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), του *βράτ’μου* «βρατ’μιάτ’ῶ κ’λούρα».
βρατ’μήῶ επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), του *βράτ’μου* «βρατ’μήῶ κ’λούρα».
βράτ’μους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φίλος του γαμπρού.
βρατσαχείλας επίθ. (Ρητ.), αυτός που έχει χοντρά και ξεπεταγμένα χείλια.

- βρατσνά* η (Μηλ.), είδος άγριου χόρτου που βγαίνει στο δάσος το καλοκαίρι και το τρών τα γίδια.
- βρατσουμένους* επίθ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), άνθρωπος με δυνατά μπράτσα, μεγαλόσωμος.
- βριάνα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος ποταμήσιου ψαριού.
- βριάσκα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλος βάτραχος της ξηράς.
- βριάφα* η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ό,τι και *βιάφα*: «λέει βριάφας», «έκουψιν βριάφας αυτός!».
- βρίζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), χτυπώ με τα κέρατα: «μ' έβρισιν του βόδ'».
- βριζόλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπριζόλα: «ισείς στ'ς βριζόλις έχιτι στον νου».
- βριόλουγας* ο (Μοσχ.), ό,τι και *βρόλουγας*.
- βρόλουγας* ο (Μοσχ.), ό,τι και *βουρλόζ'*.
- βρουζγάδ'* το (Έλαφ.), 1) καρούμπαλο, 2) ρόζος.
- βρουζά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πύρα, ζέστη από αναμμένα κάρβουνα.
- βρουζάλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αναμμένα κάρβουνα, 2) δυνατή ζέστη: «είνι βρουζάλα στου θέρου», 3) χωράφι με αδύνατο χώμα.
- βρουζάλνώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φρυγανίζω το ψωμί: «βρουζάλνα του λίγου του ψουμί» παθ. *βρουζάλνούμι*, ροδίζομαι, ζεσταίνομαι, καίομαι: *μτχ. βρουζαλτζμένους*: «ψουμί βρουζαλτζμένου».
- βρουκέλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *βουρκέλα*.
- βρουκέλου* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), γυναίκα με προγούλι.
- βρουκλήθρα* η (Ελατ.), βλ. *βουκλήθρα*.
- βρουμάς* ο (Έλαφ.), ψεύτικο βραχιόλι.
- βρουμάν'κα* τα (Ελατ., Έλαφ., Μηλ.), βλ. *προυμάν'κα*.
- βρούμ'τα* επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπρούμυτα: «έπισα τα βρούμ'τα».
- βρουσκάδ'* το (Μοσχ.), βλ. *προυσκάδ'*.
- βρουσνέλα* η (Μοσχ.), βλ. *μβρουσνέλα*.
- βρουστημνά* η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *μβρουστημνά*.
- βρουστούρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *προυστούρα* I και II.
- βρουσγκλου* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ο κισσός.
- βρουσγκλους* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *βρούσγκλου*.
- βρουσγκλά* η (Ρητ.), ο κισσός.
- βρούσγκλάν'* η (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), πρασινάδα που βγαίνει πάνω στις πέτρες.

βρουῦκου το (Μηλ.), ο κισσός.

βρουτζαχείλας επίθ. (Μηλ.), ό,τι και *βουτζαχείλας*.

βρουτζουχείλας επίθ. (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *βρουτζαχείλας*.

βρουτζόχουμα το (Μηλ.), βλ. *βουντσόχουμα*.

βρούχαβους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πλαδαρός, μαλακός: «βρούχαβου πιδί», «βρούχαβου ζώου», 2) αραιός: «βρούχαβ' βλούζα», 3) φιλάσθενος: «βρούχαβ' γ'ναίκα», 4) (για καρύδι) που βγαίνει εύκολα η ψίχα του: «βρούχαβ' κουκόσα».

γαβγά ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γαβγίζω «τι γαβγιάς σα δκ'λί;», 2) (για αλεπού) βγάζω φωνή «η αλ'πού γαβγάει», 3) μιμούμαι το γάβγισμα του σκυλιού «τον άρρουστου τον γαβγούσαν στου φινγάδ' κι έλιγαν: γαβ, γαβ, σήμωρα είσι, ταχά να μη σι βρει η μέρα».

γαβρηδους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) από ξύλο γάβρου, 2) μτφ. καθυστερημένος άνθρωπος.

γαβρί το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος δέντρου, ο γάβρος.

γαβρίτ'κους επίθ. (Ελατ.), ό,τι και *γαβρηδους*.

γάβρου το (Έλαφ.), ο γάβρος.

γάβρους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γάβρος.

γαζουμηχανή η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μηχανή που γαζώνει τα φύλλα του καπνού.

γαζόλα η (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *γαζόλα*.

γαζόλ' το (Μοσχ.), γαϊδούρι.

γαϊδάρα η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινη διχάλα στην οποία τοποθετούν το φορτίο που κουβαλούν στην πλάτη.

γαϊδουρίνα η (Ρητ.), μικρή γαϊδάρα.

γαϊδουρίτσα η (Μοσχ.), το ξύλινο πόδι του κρεβατιού.

γαϊτάντς ο, θηλ. -νου (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βόδι με κοκκινωπό χρώμα και γραμμές στο κεφάλι.

γαϊτάν' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαύρο βόδι με κοκκινωπές γραμμές.

γαλαιτός ο (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), είδος αετού που τρώει τις *γαγαράτζις* των γιδιών «ι γαλαιτός έρχουνδαν τα Βανγιλτζμού στα μανδριά».

γαλακτιρός επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για γυναίκα ή ζώο, που έχει πολύ γάλα: «γαλακτιριά γ'ναίκα».

γαλανέλ' το (Ρητ.), μικρό παιδί που έχει γαλανά μάτια.

γαλανίζου ρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για φρούτα) αρχίζω να ωριμάζω και να παίρνω χρώμα, παρδαλίζω «γαλάντσαν τα κιράδα», «πήραν να γαλανίζ'ν τα κράνα».

γαλανός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για φρούτα) που άρχισαν να ωριμάζουν και να παίρνουν χρώμα: «γαλανά κιράδα», «γαλανά σταφύλα».

γαλάν' το (Μοσχ.), ασπρόμαυρο βόδι.

γαλάρου το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *γαλάρ'*: «χώρ'ζαν τα στείρα απ' τα

- γαλάρα».
- γαλαρουκέπῳ το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μικρό κυπρί για γαλάρια.
- γαλαρουκόπαδου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοπάδι από γαλάργα.
- γαλαρουχόρταρου το (Λόφ., Ράχ.), άγριο χόρτο κατάλληλο για τροφή των ζώων.
- γαλάῳ το (Μηλ.), 1) ζώο που παρέχει γάλα, 2) είδος κουδουνιού.
- γαλατένους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άσπρος όπως το γάλα· «μῆνα σταξιά ρουγούλα γαλατένα σαν γουρ'τσχάτ'κ'».
- γαλατιάις επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που αγαπάει το γάλα.
- γαλατόδουνδου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δόντι του μωρού.
- γαλατσίδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) είδος χόρτου που βγάζει ένα υγρό όμοιο με γάλα, 2) είδος μανιταριού (Μηλ.).
- γαλατῶνά η (Μηλ.), ό,τι και γαλατσίδα 1· «ήταν σι κάτ' γαλατῶνές μέσα».
- γαλαχτίζου ρ., παρ. γαλάγτζα (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αλείφω την επιφάνεια του καλαμποκήσιου ψωμιού με κουρκούτι για να είναι λεία.
- γαλίκα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο γαλίκ'.
- γαλίκ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πλεχτό κοφίνι με χερούλια.
- γαλόδουνδου το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και γαλατόδουνδου.
- γαλουδέριματoυ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δερμάτι, όπου τοποθετούν το γάλα για να γίνει ξινόγαλο.
- γαλουκούτ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουτί για γάλα· «τ'ς έβαλιν του κουνάκ' στου γαλουκούτ' μέσα», «δεν είχαμι ούτε ένα γαλουκούτ' να πίνουμι νιρό».
- γαλουμέτρημα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το μέτρημα του γάλακτος.
- γαλουμέτρηῶ η (Μηλ.), ό,τι και γαλουμέτρημα.
- γαλουμέτρος ο (Μοσχ.), ό,τι και γαλουμέτρημα· «στον γαλουμέτρου έφυγιν».
- γαλουμιτρίδ' το (Μοσχ.), ό,τι και μιτρίδ'.
- γαλουμιτρώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μετρώ το γάλα· «d' Διφτέρα του πρού γαλουμιτρούσαμε».
- γαλούνάις ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), γαλονάς, αξιωματικός.
- γαλουπούλ' το (Μηλ., Μοσχ.), γαλοπούλα· «τα γαλουπούλα γιννούν κει που βουσκούν».
- γαλουτινικές ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τενεκές για γάλα.

- γαμβριάτ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), του γαμπρού, γαμπριάτικος· «γαμβριάτ'κ' φουριδά».
- γαμβρός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γαμπρός, 2) μέλος στα *ρουγατσάρ'γα*, που φορούσε φουστάνελα και παρίστανε το γαμπρό.
- γάμους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γάμος· «έχ' γάμ' αθ' γάμ'», διαφόρων ειδών.
- γάνγλα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ελικοειδές σχήμα· «του σκ'φούν' ήταν μι γάνγλις», «τ'ς προουκόβις τ'ς έφλανάμι μι γάνγλις»· φρ. «γάνγλα μουνή», σχέδιο με μισό ρόμβο, «γάνγλα διπλά», με ολόκληρο ρόμβο.
- γανγλίζου* ρ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. *γανγλάζου*· «ι δρόμους γανγλίζ'».
- γανγλουτός* επίθ. (Μηλ., Ρητ.), ό,τι και *γανγλαστός*.
- γανγλάζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάνω στροφές, *γάνγλις*.
- γάνγλασμα* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το μπέρδεμα στις κλωστές του στημονιού.
- γανγλαστός* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αυτός που έχει στροφές· «γανγλαστός χουρός», 2) αυτός που έχει ελικοειδή σχέδια· «γανγλαστό τρυπισουτό», υφαντό με τρύπες και *γάνγλις*· ουσ. *γανγλαστά* τα, υφαντά με *γάνγλις* 2.
- γανουτάς* ο (Ρητ.), γανωτής.
- γανάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) λερώνομαι· «γάνασαν τα φουρέματα», 2) σκουριάζω· «γάνασαν τ' ανγά», 3) κουράζομαι υπερβολικά, αποκάνω· «γάνασα απ' τη δ'λά», «γάνασιν του πιδί απ' του κλάμα».
- γαραλία* η (Μηλ.), γαλαρία.
- γαργαρένους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γάργαρος· «γαργαρένου νιρό».
- γαργαρίζου* I ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κάνω κάτι γάργαρο· «τά 'πλυνα, τα γαργάρ'σα», 2) απροσ. *γαργαρίζ'*, αστράφτει (Ρητ.).
- γαργαρίζου* II ρ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), στη φρ. «γα έβγα νύφη όξου, τι γαργαρίζ' ου γάργαρους», τι γαβγίζει το σκυλί (από αίνιγμα).
- γαργαρινούς* επίθ. (Μηλ.), γάργαρος· «γαργαρινου νιρό».
- γάργαρους* επίθ. (Μηλ., Ρητ.), γάργαρος, καθαρός· «τα φουρέματα τά 'πλυνιν, τά' φλάσιν γάργαρα».
- γάργαρους* ο (Λόφ., Ράχ.), το σκυλί· βλ. *γαργαρίζου* II.
- γαρδάλουμα* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), σκάψιμο, χάραγμα του ξύλου.
- γαρδάλουσ'* η (Λόφ., Ράχ.), αυλάκωση χαραγμένη στο ξύλο.
- γαρδαλώνου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) σκάβω, χαράζω το ξύλο, 2) ψαχουλεύω· «πήγαν να γαρδαλώσ'ν τ'ν νάριμα».

- γαρδούλουθ' η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), 1) εργαλείο, όμοιο με σκαρπέλο, με το οποίο χαράζουν τα καδιά και άλλα ξύλινα αντικείμενα (Ρητ.), 2) βλ. γαρδάλουθ'.
- γαρδουλώνου ρ. (Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. γαρδαλώνου· «τι γαρδουλώντς αυτού μέσα;».
- γαρδουλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εργαλείο, με το οποίο σκάβουν το ξύλο.
- γαρηνό το (Μοσχ., Ρητ.), βλ. αγαρηνό· «αυτό του γαρηνό τι ζημνά μ' έκαμιν!».
- γαρηνός επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), άτιμος· «'γαρηνέ!».
- γάρους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο ζωμός του αλατιμένου κρέατος και του τυριού.
- γάστρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σιδερένιο σκεύος με στρογγυλό καπάκι που το χρησιμοποιούν για να ψήνουν τις πίτες και τα ψωμιά.
- γαστρώνουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στρογγυλοκάθομαι· «γαστρώθ'κα γα καλά».
- γάτα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γάτα, 2) «η γάτα κι του προυζύμ'», παιδικό παιχνίδι, όπου τα παιδιά σχηματίζουν κύκλο και ένα απ' αυτά παριστάνει τη γάτα που πάει να φάει το προυζύμι κι ένα άλλο τη μάνα που την εμποδίζει (Λόφ., Ράχ.)· «ιλάτι να παίξουμι d' γάτα κι του προυζύμ'».
- γατεύουμι ρ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), 1) (για γάτες) ζευγαρώνω, 2) χαϊδεύομαι· «αι, τι γατέβισι πάνου μ'».
- γατουμάλλα τα (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το ψιλό τρίχωμα των μικρών πουλιών.
- γ'δόμαλλου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γιδόμαλλο· φρ. «γ'δόμαλλου στον γ'δόμαλλου», για υφαντό με στημόνι και υφάδι από γιδόμαλλο.
- γ'δουμαλλήθους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατωμένος από μαλλί γίδας· «γ'δουμαλλήθα τριχά», «γ'δουμαλλήθα προυκόβα».
- γ'δουμαλλίτ'κους επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), ό,τι και γ'δουμαλλήθους.
- γειτόν'κους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), γειτονικός.
- γειτόντσα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γειτόνισσα.
- γειτουνεύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γειτονεύω· παθ. γειτουνεύουμι, επισκέπτομαι· «ιγώ πάντα τ'ς γειτουνεύουμαν».
- γέννους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η γέννα· «τ' αθνίθλα ξέρ'ς τι γέννουν κán'ν!».
- γένουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γίνομαι· «γέννι η

- μαιά στου λουγαργάσμο τ'ς καλά», ωριμάζει, γίνεται όπως πρέπει· μτχ. γινουμένους, για το ψωμί που ζυμώνεται με προζύμι· «η πλατή ήταν ψουμί γινουμένου».
- γέν'α τα (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) τα γένεια· «άφ'κιν κατ' γέν'α σαμ βαπάς», 2) ο θύσανος της κούκλας του καλαμποκιού· «τα γέν'α απ' του καλαμπούκ'», «οι κούκλις είχαν γέν'α τρανά τότες».
- γέν'μα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γένημα, σοδειά των δημητριακών· «πήγι να μαζέψ' του γέν'μα», «είχαμι φέτους γέν'μα βόλ'κου».
- γέρακος ο (Ρητ.), γεράκι μεγάλης ηλικίας.
- γέρους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γέρος· «αυτός είναι γριότερους απού μένα», «είνι γριότειθ'».
- γέου ο. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προσφέρω, δίνω φαγητό ή ποτό· «δεν σι γέβ' αυτός τίπουτα», «δεν σι γέβ' ούτι νιρό να πχεις».
- γη η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γη· φρ. «γης Μαριάμ», γης Μαδιάμ· «του αίρουδρομίου του έφ'κασαν γης Μαριάμ».
- γηρατεία τα (Έλαφ., Ρητ.), γηροκόμηση· «τ'ς τό 'γραφα γ'α γηρατεία».
- γητεύου ο. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γιατρεύω με πρακτικά μέσα, με γητιές· «αυτός ξέθ' κι γητέβ'».
- γήτιμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γιάτρεμα με πρακτικά μέσα.
- γιανός επίθ. (Μηλ.), βλ. *υγιανός*.
- γ'ιασμός ο (Μηλ.), *αγιασμός*.
- γιδάρ'ς ο (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), ιδιοκτήτης και βοσκός γιδιών.
- γιδ'γους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από γίδα, γιδήσιος· «γιδ'γου μαλλί».
- γιδότριχα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η τρίχα της γίδας.
- γιδουβουνά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το περιτόωμα της κατσίκας.
- γιδουμάν'ταρου το (Λόφ., Ράχ.), μανιτάρι που βγαίνει στην κοπριά των γιδιών.
- γιδουμάν'θ' το (Λόφ., Ράχ.), μαντρί για γίδες.
- γιδουστέφανου το (Μηλ.), ξύλινο στεφάνι για το λαιμό της γίδας.
- γιλάδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αγελάδα, 2) έντομο με δυο κεραίες, ό,τι και *καρκάντζαλους*.
- γिलाδαρηθ'ους επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), αγελαδινός· «στάλους γिलाδαρηθ'ους».
- γिलाδαριά η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αγέλη βοδιών,

- 2) πρόχειρο κατάλυμα αγελάδων και βοδιών για το καλοκαίρι, 3) τοπων. (Ρητ.).
- γίλαδάϱ'ς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βοσκός αγελάδων.
- γίλαδ'νός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αγελαδινός· «τσαρούχα γίλαδ'νά», «γίλαδ'νό κρέας».
- γίλαδ'νουτσάρουχου το (Μοσχ., Ρητ.), βλ. γίλαδουτσάρουχου.
- γίλαδόσταλους ο (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), τόπος κοντά σε ρέμα, όπου σταλίζουν τα γελάδια.
- γίλαδουβουνά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βουνιά αγελάδας· «πάτ'σα μ'να γίλαδουβουνά».
- γίλαδούλα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αγελάδα τριών τεσσάρων ετών.
- γίλαδουμάνδαρου το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο και μαύρο φαγώσιμο μανιτάρι.
- γίλαδουπαρμάρα η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αρρώστια των αγελάδων, στην οποία πρήζονται οι μαστοί τους και κόβεται το γάλα τους.
- γίλαδούδ' το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), είδος μανιταριού που ζει στις κοπριές των αγελάδων.
- γίλαδουτσάρ'χου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσαρούχι από αγελαδινό δέρμα.
- γίλέλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μακρύ γιλέκο της παλιάς γυναικείας φορεσιάς, 2) μακρύ γυναικείο φόρεμα χωρίς μανίκια (Ελατ.).
- γίλώ ϱ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γελώ, 2) ξεγελώ, εξαπατώ· «αυτός τον γέλασιν», «τά 'λιγαν ψέμματα κι τα γιλούσαν τα πιδῆα»· μτχ. γιλούμινους, γελαστός· «να είναι καλή κι γιλούμιν'».
- γίματώ ϱ. (Μηλ.), γευματίζω· «γίματούσαν κι αχιρνούσαν του τραγούδ'».
- γίμόζου ϱ. (Ρητ.), γεμίζω.
- Γινάϱ'ς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), Ιανουάριος.
- ῆγινέϱ' το (Έλαφ.), βλ. ἀῆγινέϱ'.
- γινῆν'τάρ'κους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) αυτός που μόλις έχει γεννηθεί· γινῆν'τάρ'κου πρόβατου (Ρητ.), 2) από γεννησιμιού.
- γινῆν'τάτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από γεννησιμιού· «έτῶ ήταν γινῆν'τάτους».
- γινῆν'τούδ' το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), νεογέννητο.
- γινῆν'τάρ'κου το (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το νεογέννητο.
- γιορά επίϱ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δυνατά· «μην γλαις τόσο γιορά!».
- γιορακῆδους επίθ. (Ρητ.), του γερακιού· «γιορακῆδου μάτ'», οξύ, διαπεραστικό.

- γιρακουμύτ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άνθρωπος με μεγάλη και καμπουρωτή μύτη.
- γιρακουμύτ'ς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *γιρακουμύτ'κους*.
- γιρακουμύτ'η* (Μοσχ.), καμπουρωτή μύτη.
- γιράκ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γεράκι· «του γιράκ' έχ' μύτ' καμβουρωτή».
- γιραλέδ'κα* τα (Ρητ.), η σύνταξη για τα γεράματα.
- γιραλέικους* επίθ. (Ρητ.), γερασμένος.
- γιρανίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαυρίζω, μελανιάζω· «όταν γιρανιδ' έτθ' του χέθ', είναι κακό», «είχιν γιρανιδ' του μ'κρό».
- γιρανουτός* επίθ. (Μοσχ.), μελανωπός.
- γιράνους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μελανός· «γίνγιν γιράνου του πιδί», μαύρισε από ασφυξία.
- γιρασμένους* μτχ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ηλικιωμένος.
- γιρατχά* τα (Ρητ.), γεράματα.
- γιρεύου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αναρρώνω, συνέρχομαι· «γέριπιν τώρα, είν' δους καλά».
- γιρλάνδα* η (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), γιρλάντα στα ανδρικά ρούχα της παλιάς φορεσιάς.
- γιρλάνδου* το (Ελατ.), βλ. *γιρλάνδα*.
- γιρμάς* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χοντραλεσμένο καλαμποκι, σιτάρι, κριθάρι, ρόβι κ.λπ. που χρησιμοποιείται για τροφή των ζώων.
- γιρός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γερός, υγιής· «ήμαν γιριά τότες, πλαλούσα!», 2) δυνατός· «ισύ είσι γιρότιθ' απού μένα», 3) εύφορος, καρπερός· «ήταν χουράφ' μι χώμα γιρό», «γιρό χουράφ'».
- γιρουκουκούδουνου* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μικρό στρογγυλό κουδούνι για τα ζώα.
- γιρουκουμίνό* το (Λόφ., Ράχ.), γηροκόμηση.
- γιρουμ'κό* το (Μοσχ.), μέρος όπου σύχναζαν οι γέροι· «θα πάνου κα 'του γιρουμ'κό».
- γιρουνάφασμένους* μτχ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γερασμένος.
- γιρουνδίστικα* τα (Μηλ., Ρητ.), σύνταξη για τα γεράματα· «παίρου όμους κι τα γιρουνδίστικα».
- γιρουνδίστικου* το (Ρητ.), το επιπλέον κτήμα που δίνουν οι γονείς στο παιδί που τους φροντίζει στα γεράματα.
- γιρουσπέθ'* το (Μοσχ.), σπυράκι της εφηβίας.

- γίτῶ το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το ίο (Ράχ., Ρητ.), 2) άγριο φα-
γώσιμο χόρτο (Μηλ.).
- γλαφυρός επίθ. (Μοσχ.), λείος.
- γλένδημα το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), γλέντι, χαρά· «του κένδημα είναι γλένδημα κι
η ρόκα είναι σιργάνι, του κούτσουρου κι ου αργαλός είναι σκλαβγά μεγάλη»,
δημ.
- γλέπου ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλέπω.
- γ'λί το (Ρητ.), το ούλο.
- γλίτσα η (Μοσχ., Ρητ.), γλίτζα.
- γλιτσούρ'κους επίθ. (Ελατ., Ρητ.), για χώμα πηλώδες που είναι κατάλληλο
για κατασκευή φούρνων κ.λπ.
- γλιτσάζου ρ. (Μοσχ.), πιάνω γλίτσα· «του χώμα γλιτσάζ'».
- γλούπουμα το (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), η ενέργεια του γλουπώνου.
- γλούπους επίθ. (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), λαίμαργος· «τι γλούπους
είσι!».
- γλουπώνου ρ. (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) τρώω βιαστικά και λαί-
μαργα, 2) κλέβω· «του γλούπουσιν».
- γλουσσούλ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), πρήξιμο κάτω από τη γλώσσα του μωρού.
- γλυκάδ' το, συνήθως στον πληθ. γλυκάδ'γα τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ.,
Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τα μαλακά κρέατα γύρω από τα σπλάχνα και το
λαιμό του ζώου· «είνι νόστιμα τα γλυκάδ'γα».
- γλυκαντζούρ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υπό-
γλυκος.
- γλυκαντζούρ' το (Ρητ.), γλειφιτζούρι· «ήφιριν κι γλυκαντζούρ'γα απ' του πα-
ζάρ'».
- γλυκάντζους ο (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. γλυκάντσους.
- γλυκάντσους ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γλυκάνισος· «έβαζαν μέσ'
στ' ρακή τουν γλυκάντζου να βράσ'», «ρακή καλή, μι γλυκάντζουν».
- γλυκιντζούρ' το (Μηλ.), γλειφιτζούρι.
- γλυκόμβλου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος γλυκού
μήλου.
- γλυκουσαλίξου ρ. (Μοσχ.), συνήθως στον αόρ. (ειρων.), 1) μηβ. προκαλώ ευ-
χαρίστηση· «μι γλυκουσάλτσιν», 2) αμηβ. ευτυχώ, περνώ καλά· «γλυκου-
σάλτσιν ικεί μέσα».
- γλυφικός επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), για χώμα πηλώδες που γλιστράει,
ό,τι και αλ'φικός και το γλιτσούρ'κους· «γλυφικό χώμα».
- γλυφός επίθ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), (για χώμα) πηλώδης, που μπορεί όμως να
καλλιεργηθεί· «γλυφό χώμα».
- γλύφτου ρ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), σκαλίζω το ξύλο για να κάνω τις διακοσμήσεις
σε διάφορα ξύλινα αντικείμενα, όπως γκλίτσες, κουτάλια κ.λπ.· μηχ.

- γλυμένους· «τό ᾿χ᾿ ᾿γλυμένου του ξύλου».
- γλύφτ'ς ο (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο τεχνίτης που γλύφει το ξύλο.
- γνέθου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γνέθω· «γνέθου τα κάτ'», προς τα κάτω, «γνέθου τα πέρα», πλάγια, για να μη ξηλώνεται εύκολα η κλωστή· *μτχ. γνισμένους*· «μαλλί γνισμένου μι τ' ρόκα».
- γνέμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νήμα για γνέσιμο· «φέρι του γνέμα».
- γνέδ'μου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γνέσιμο· «είχα άλλου αδράχτ' ᾿γα γνέδ'μου κι άλλου ᾿γα να μαζώνου μασούρ᾿γα».
- γνιδά η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), γνέσιμο· «κι η γνιδά είχαν κόπουν».
- γνουρίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γνωρίζω, 2) αναγνωρίζω· «δεν έχου παράπουνου, του γνουρίζ' του καλό»· *παθ. γνουρίζουμι, διακρίνομαι*· «είχαν σταυρό οι κ'λούρις να γνουρίζουνδι».
- γνουδός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γνωστικός.
- γνώμ' η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γνώση, μυαλό· «τ'ν ἐχ' τριακόδα d' γνώμη τ'ς», «πουλλά μαλλ'λά κι γνώμ' διπ'».
- γνώριμους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γνωστός· «έχου έναν γνώριμου ᾿γατρόν».
- γνάζουμι ρ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ενδιαφέρομαι, νοιάζομαι· «ιγώ τ'ς γνάζουμι τουν γόσμου όλουν».
- γόνα το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γόνατο· φρ. «γυρίζου γόνα», για τα ψηλά στελέχη του σιταριού που γέρνουν από το βάρος της σοδειάς· φρ. «βάν' πάλι γόνα του ᾿τιά᾿», σηκώνεται πάλι ὄρθιο, «δεν γάθουνδι καταή, είναι στου γόνα», είναι ὄρθιοι.
- γόνας ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. γόνα· «μι πουνούσιν ι γόνας».
- γούβα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εσοχή στον τοίχο, δίπλα στο τζάκι, όπου τοποθετούσαν τις εικόνες.
- γουβουτός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοίλος, βαθουλός· «γουβουτό π᾿χάτου».
- γουιάτα η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *γουιάτα*.
- γούλ' η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), 1) το σίδερο στο μύλο, που ὑψωνε ή χαμήλωνε την επάνω πέτρα και την κρατούσε σταθερή, 2) το στόμιο του σακιού· «ἀιδι, δέσ' του ζd' γούλ'», «π᾿χάσ' του απ' d' γούλ' του σακί».
- γουμαράγκαθου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γαϊδουράγκαθο.
- γουμαρ' δάμασκου το (Έλαφ.), βλ. *γουμαρ' δάμασκ'νου*.
- γουμαρί το (Λόφ., Ράχ.), μικρό γαϊδούρι.
- γουμαρλίζ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τεμπελιά, 2) αδιαφορία, κνισμός· «είνι πουλλοί που του βαραίν'ν στου γουμαρ-

- λίχ'».
- γουμαρ'νός επίθ. (Μηλ., Ρητ.), πολύ μεγάλος και χοντρός· «γουμαρ'νά δαμάσκηνα» ποικιλία μεγάλων και χοντρών δαμάσκημων.
- γουμαρουβ'νά η (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το περίττωμα του γαϊδουριού.
- γουμαρουδαμάσκη'νου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ποικιλία χοντρού και κόκκινου δαμάσκημου.
- γουμαρουί' το (Μηλ.), μικρό γαϊδούρι.
- γουμαρουφόρτ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το φορτίο ενός γαϊδουριού· «ένα γουμαρουφόρτ' ξύλα».
- γουμάρ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γαϊδούρι· «γα τουν γιρό έχ'ν τα γ'ρούνα, γα τ'ν ώρα έχ'ν τα γουμάρ'γα» φρ. «τ'ς τρανοί τ'ς έχ'ν στον γώλου απ' του γουμάρ'», τους περιφρονούν, 2) ονομασία της βαθουλωτής πλευράς στον αστράγαλο με τον οποίο παίζουν τα κότσια.
- γούμινους ο, πληθ. -αίοι (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ηγούμενος.
- γούνα η (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), μαλλί σκληρό που δεν γραίνεται.
- γουνάτζιμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γονάτισμα.
- γουνατίζου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) αμτβ. γονατίζω, 2) μτβ. γονατίζω κάποιον· «όταν πέθανιν η μανά, d' γουνάτ'σιν τα πουδάργα γα να τ'ν ιώδ'».
- γουνατώ ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. γουνατίζου· «έπριπιν να γουνάτς καταή να καμ'ς του μ'κρό».
- γουνής ο, πληθ. -ήδισ (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γονιός· «τί να κάν' αυτός ι γουνής!», «δεν τ'ς τηρούν d'ζ γουνήδισ τώρα».
- γουνιάζου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), δίνω μορφή γωνίας· «αφού στούσαν τ'ς φούρκις, γουνιάζαν ύστ'ρα».
- γουνουμάλλ' το (Ρητ.), ό,τι και γουνάρ'κου.
- γουνά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η βάση του τζακιού που προεξέχει προς τα έξω· «θα καθαρίσου d'γουνά», 2) η τιμητική θέση δίπλα στο τζάκι· «τουν έβαλαν να κάτδ' ζd' γουνά».
- γουνάξου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στρογγυλοκάθωμα· «γώνασιν κι δε φέγ'».
- γουνάρ'κους επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), (για μαλλί) κακής ποιότητας που ανοίγει δύσκολα· «βγήκιν γουνάρ'κου του μαλλί».
- γουνασμένους μτχ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και το γουνάρ'κους.
- γουνός ο (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γονιός· φρ. «απού d'λά, του γουνό τ'ς έφαγιν!», δούλεψε πολύ σκληρά.

- γουργούλα η (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), στρογγυλή πέτρα.
 γουργουλίζου ρ. (Μοσχ.), γουργουρίζω· «γουργουλίζ' η κ'λά», «γουργουλίζ'ν τ' άνδρα».
 γουργουλουμάσταρους επίθ. (Ελατ., Μοσχ.), για κασίκι ή πρόβατο, με μαστάρια στρογγυλά, όπως η γουργούλα.
 γουργουλουτός επίθ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), στρογγυλός.
 γουργούλ' το (Μοσχ.), βλ. γουργούλα.
 γουργουλό το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ανακάτεμα, ανακατωσούρα· «είχαν γουργουλό σήμιρα στου σπίτ'».
 γουργουλόνα η (Μοσχ.), ό,τι και γουργουλό.
 γούργουρας ο (Μηλ.), ο τροχός.
 γουργούτας επίθ. (Μοσχ.), φαλακρός.
 γουργούτ'ς επίθ. (Μοσχ.), βλ. γουργούτας.
 γουργουτχάζου ρ. (Μοσχ.), γίνομαι γουργούτας.
 γουριόδα η (Μοσχ., Ρητ.), βλ. αγουριόδα.
 γουριδγάζου ρ. (Μοσχ.), σκληραίνω, σφίγγομαι· «του μαστάδ' γουριδγάζ'».
 γουριόλας ο (Μοσχ.), 1) γουριόλας, 2) δυνατός και μεγαλόσωμος άντρας.
 γούρνα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γούρνα· «ήταν μ'να γούρνα μι νιρό», 2) τάφος· «τουν έβαλαν ζδ' γούρνα».
 γουρ'νάλιβρου το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. γ'ρουνάλιβρου.
 γουρ'νάρ'ς ο, πληθ. -ροί (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), βοσκός γουρουνιών.
 γουρ'νάς ο (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βοσκός γουρουνιών.
 γουρ'νήδους επίθ. (Ρητ.), γουρουνήσιος· «γουρ'νήδα μύτ'».
 γουρ'νόκ'λου το (Μηλ.), σκυλί κατάλληλο για κυνήγι αγριογούρουνων.
 γουρ'νότουπος ο (Μηλ.), μέρος με πολλά αγριογούρουνα.
 γουρ'νότριχα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τρίχα γουρουνιού, 2) μτφ. άνθρωπος με σκληρά μαλλιά.
 γουρ'νότριπα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τρίπα που σκάβει το γουρούνι με το ρύγχος του.
 γουρ'νουβράγατσου το (Μηλ.), το βραγάτσι, όπου τοποθετούσαν τα πλύματα.
 γουρ'νουκάλυβου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καλύβι για γουρούνια.
 γουρ'νουκιφτές ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κεφτές από χοιρινό κιμά.
 γουρ'νουκούμασσυ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουμάσι για γουρούνια.
 γουρ'νουσάπ'νου το (Ελατ., Ρητ.), σαπούνι από λίπος γουρουνιού.
 γουρ'νουσκαφίδα η (Έλαφ.), τρίπα που σκάβει το γουρούνι με το ρύγχος του.
 γουρ'νουσκαφτούρα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλη έκταση ανασκαμμένη από γουρούνια.

- γουρ'νουτόμαρου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δέρμα γουρουνιού.
- γουρ'νουτσά'χου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσαρούχι από δέρμα γουρουνιού.
- γουρ'νουφέλ' το (Μοσχ., Ρητ.), κομμάτι χοιρινού κρέατος.
- γουρ'νουφ'λά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γεύμα με χοιρινό κρέας που προσφέρεται μετά το σφάξιμο του γουρουνιού.
- γουρ'νόφουσα η (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η ουρήθρα του γουρουνιού «τ' φούσκουναν τα πιδῆ' d' γουρ'νόφουσα κι έπιζαν βάλα», 2) μτφ. αδύνατος άνθρωπος.
- γουρουνουβουῖ' η (Μηλ.), το περίττωμα του γουρουνιού.
- γουρουσκατίδα η (Ρητ.), το περίττωμα του γουρουνιού.
- γουρουσκαφιῖ' η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και γουρ'νουσκαφί'δα.
- γού'τας επίθ., θηλ. γού'τσου (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βόδι ή κατσίκι χωρίς κέρατα, 2) μτφ. κοντόχοντρος (Λόφ., Ράχ.).
- γούτ'κου'ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) (για βόδι ή κατσίκι) με μικρά κέρατα ή χωρίς κέρατα και μεγάλη βρουκέλα, 2) φαλακρός.
- γούτ'ς επίθ. (Μοσχ., Ρητ.), φαλακρός: «γίν'γιν διτῆ γούτ'ς».
- γουτῶ'ρέλας επίθ. (Ελατ., Μοσχ.), 1) αυτός που του έχουν πέσει τα μαλλιά, ο φαλακρός, 2) ό,τι και γούτῶ'ρους (Μοσχ.).
- γουτῶ'χειλάς επίθ. (Ελατ., Μοσχ.), άνθρωπος με μικρά χείλια.
- γούτῶ'ρους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), καλοθρεμμένος, κορδαμένος.
- γουφά'ῶ' το (Έλαφ., Ρητ.), γοφός.
- γραβαλνώ ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάνω θόρυβο, όπως το φίδι που σέρονται σε ξερόχορτα, ξερά αντικείμενα κ.λπ.: «τι γραβαλνάει ικειία στα χουράφῆ'α;», «τι γραβαλνάς κι δε μι αφήν'τς να κοιμ'θώ;».
- γραβά'λτζμα το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θόρυβος από ξερά αντικείμενα, φύλλα κ.λπ.
- γραβανώ ρ. (Ελατ., Ρητ.), βλ. γραβαλνώ.
- γραβανός επίθ. (Ελατ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), γκρίζος.
- γραίνου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ρητ.), ανοίγω με τα χέρια το μαλλί: «του στέγγουνάμι κι ύστ'ρα τό 'γρινάμι» μτχ. γρανμένους: «γρανμένου μαλλί».
- γράμμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η μόρφωση: «ξέῶ' γράμματα», 2) οι σπουδές: «ισύ τα πιδῆ' σ' στα γράμματα πα'αίν'ν;», «ήταν κι του κουρίτῶ' στα γράμματα κι αγαπήθ'καν», 3) το σχέδιο σε ένα πλεκτό ή υφαντό: «σκ'φούν' μι γράμμα», «κλούτσα μι γράμματα», 4) το σημάδι, το στίγμα που σχηματίζεται στα φύλλα του καπνού κυρίως, εξαιτίας της βροχής: φρ. «κάν' γράμμα του καπνού», αχρηστεύ-

- εται (Έλαφ.).
- γραμματέσσινα η (Ρητ.), η γυναίκα του γραμματέα της κοινότητας.
- γραμματζμένους μτχ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γραμματισμένος, μορφωμένος· «ήταν κι ι πατέρα μ' γραμματζμένους».
- γραμματιζούμινους μτχ. (Ρητ.), γραμματισμένος (ειρων.)· «αυτοί οι γραμματιζούμιν' είνι μη χειρότιρα».
- γραμματ'κός ο (Μοσχ., Ρητ.), 1) ο γραμματέας της κοινότητας, 2) επώνυμο· «ι Μήτδους ι Γραμματ'κός».
- γραμματ'λίκ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το επάγγελμα του γραμματέα της κοινότητας.
- γραματούδ' το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), σχέδιο σε σχήμα ζικ ζακ, χαραγμένο σε *ξούμνα*, τεντζερέδες κ.λπ., ή κεντημένο σε ρούχα.
- γραματούλ' το (Ρητ.), μικρό σχέδιο.
- γρανσίμου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το άνοιγμα του μαλλιού με τα χέρια.
- γραπάτσα τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), πυκνά αγκαθωτά κλαδιά.
- γραπατσώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αγκυλώνω, γρατζουνώ· «μι γραπάτσουσιν η γάτα»· παθ. *γραπατσώνουμι*, 1) αγκυλώνομαι, τρυπιέμαι, 2) προσκολλιέμαι σε κάποιον, αρπάζομαι, εξαρτώμαι από κάποιον· «όλ' απού μένα γραπατσουμέν' είνι».
- γραπώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αρπάζω· «έρχιτι κι μι γραπών' απ' του λιμό».
- γρατσανίζου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γρατζουνώ· «τι γρατσανάει ιδώια;».
- γρατσούντζιμα το (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γρατζούνισμα.
- γραψίμ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άνθρωπος άτιμος και ζόρικος· «πού έχ' μπιστουσύν' αυτό του γραψίμ'!».
- γραψονχέρ'ς επίθ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), επιτήδειος, χρυσοχέρης.
- γρέκ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πρόχειρο κατάλυμα για τα ζώα το καλοκαίρι· «κάθι δικαπένδι μέρις άλλαζαν γρέκ'».
- γρηπίδα η (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το επάνω μέρος του τοίχου, όπου πατούσαν οι πλάκες της σκεπής (Λόφ., Ράχ.), 2) η βάση του τοίχου ενός κτίσματος μέχρι το πρώτο διάζωμα (Ρητ.).
- γριάν'κου το (Μηλ.), βλ. *αγριάν'κου*.
- γριβάδ' το (Ρητ.), είδος φαγώσιμου μανιταριού, καφέ από κάτω, που μοιάζει με ήσκα.
- γριβγάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γίνονται γκριζα τα μαλλιά μου· «να τουν δεις, γριβγάσιν διπ'».
- γριβόλ' το (Έλαφ., Μοσχ.), χόμα ανοιχτόχρωμο και εύφορο.
- γριβους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γκριζομάλλης·

«γίνγιν γρίβους».

γρινδιά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χοντρό οριζόντιο ξύλο που πάνω του στηρίζονται τα ντουβάρια και το *τῶατί* «μι τ'ς γρινδιές δέν' του σπίτ'».

γρινδά ρ. (Μοσχ.), βροντώ, κάνω κρότο· «δίνου κλουτῶά στημ βόρτα σου, γρινδάει του παραθύρι», δημ.

γρίπ' η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), γρίπη.

γροισίδ' το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σπυρί που μοιάζει με λέπρα και το θεράπευαν με κηραλοιφή, 2) μικρό εξόγκωμα στην επιφάνεια του ξύλου.

γροικώ ρ. (Ρητ.), βλ. *αγροικώ*.

γρούβα η (Ρητ.), άγριο φαγώσιμο χόρτο, η βρούβα.

γρουθαριά η (Έλαφ.), η γροθιά ως μονάδα μετρήσεως.

γρουθάῶ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και η *γρουθαριά*: «μιτρούσα του φλόκου μι του γρουθάῶ'».

γρουθιά η (Μηλ., Ρητ.), 1) γροθιά: «του ζύμουνάμι μι d' γρουθιά», 2) μήκος, όσο η γροθιά: «μ'να γρουθιά φλόκου».

γρουμβούλ' το (Μοσχ., Ρητ.), καρούμπαλο, και γενικά μεγάλο και σκληρό σπυρί.

γ'ρουνάλιβρου το (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), αλεύρι κατάλληλο για τα γουρούνια: «αρά, γ'ρουνάλιβρου μι τό 'φ'κασις τ' αλέβῶ'»; «θα πάνου ν' αλέσου λίγου γ'ρουνάλιβρου»· βλ. και *γουρ'νάλιβρου*.

γ'ρουναρῶ' το (Λόφ., Ράχ.), τόπος με πολλά γουρούνια.

γ'ρουνάς ο (Λόφ., Ράχ.), βλ. *γουρ'νάς*.

γ'ρουνήῶους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *γουρ'νήῶους*.

γ'ρουνόφουσκα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *γουρ'νόφουσκα*.

γ'ρούν' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γουρούνι: «δεν έμνισκιν σπίτ' χουρίς γ'ρούν'»· παροιμ. «όλα τα γ'ρούνα μ'να μύτ' έχ'ν», για ανθρώπους που είναι όμοιοι στην κακία, στην ασχήμια κ.λπ.

γρουσάῶ' το (Λόφ., Ράχ.), μικρό γρόσι.

γυμουσῶά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γύμνια, 2) στέρηση από φτώχεια: «πουλλή γυμουσῶά έχ'».

γυνικαδέρφ' η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γυναικαδέλφη.

γυνικάδιρφους ο, πληθ. *γυνικαδέρφῶα* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο αδελφός της γυναίκας.

γυνικάς επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), γυναικιάς.

γυνικήῶους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), γυναικείος: «νδύθ'κιν μι γυνικήῶα ρούχα».

- γυνικόπιδου* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), γυναικόπεδο· «έφυγιν όλου του γυνικόπιδου».
- γυνικούλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νέα γυναίκα· «ήταν τότες γυνικούλα».
- γυνιλάις* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γυναικάς· «είνι ρέβιλους, γυνιλάις», «είσι γυνιλάις κι π'λαλάς στ'ς γ'ναίικις».
- γύρα* η (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), φορά· «τ'ν άλλ' d' γύρα μι φέῶ του γράμμα».
- γυρ'βουλά* η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), γυροβολιά, στροφή· «του ταψί τό 'φιρονάμι γυρ'βουλά να δούμι πῶος ήταν τυχιρός», «έφιριν γυρ'βουλές στου τῶάμ'κου».
- γυρνῶ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γυρνῶ, 2) (για νεόνυμφη) επισκέπτομαι μαζί με τον άντρα μου και τους συγγενείς του το πατρικό μου σπίτι για πρώτη φορά μετά το γάμο· «τ'ν Δορίτ' ή τ'μ Βέμτ' γυρνούσιν του κουρίτ'».
- γυρουβούλα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ὅτι και *γυρ'βουλά*· «έφιρονάμι γυρουβούλις απού τρουύρου», «η πιρπιρούνα έφιριν γυρουβούλις».
- γύρ'σμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γύρισμα, επιστροφή· «στου γύρ'σμα τουν χτύπ'σιν τ' αυτουκίνητου», «στου γύρ'σμα έπισα», 2) η άκρη του χωραφιού, όπου δεν έφτανε το αλέτρι και την όργαναν προς την αντίθετη κατεύθυνση· «έσουνάμι πρώτα του χουράφ' κι ύστ'ρα τα γυρίσματα» (Ελατ., Λόφ., Ράχ.)· ουσ. *γυρίσματα* τα, η επίσκεψη των νιοπαντρων στο σπίτι της νύφης λίγες μέρες μετά το γάμο (Λόφ., Ράχ.).
- γυφτουκάρβ'νου* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κάρβουνο, κυρίως από ξύλο καστανιάς, που ανάβει και σβήνει γρήγορα, χωρίς ν' αφήνει καρβουνιά.
- γυφτουδάμαρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γύφτικη γενιά, 2) μτφ. κακό σόι, κακή γενιά.
- γυφτουκάρφ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο καρφί.
- γυφτουλάναρα* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λανάρια, πιο μεγάλα από τα κανονικά, που τα χρησιμοποιούν για να βγάξουν πιο μακρύ μαλλί για τα φλόκια στις βελέντζες και για το στημόνι.
- γυφτουτάκμακου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο τσακμάκι που είχε μπροστά ατσάλι και άναβε με ήσκα.
- γυφτουφάσ'λου* το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρό ασπρόμαυρο φασόλι, το μπαρμπονοφάσουλο.
- γύφτ'σσα* η (Ελατ.), 1) γύφτισσα, 2) μεγάλο χαμοκέρασο.
- γῶνασμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ισοπέδωση ενός τόπου και ευθυγράμμιση των πλευρών του.

- ἴα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υγεία· φρ. «ἴα κι χαρά», χαιρετισμός· «ἴα κι χαρά τ'ς ἀκαλασμέν'».
- ἴακί το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατάπλασμα για τον κοιλόπονο, καμωμένο ἀπὸ θυμίαμα, ἀβγό, ρακή και σαποῦνι.
- ἴαλένους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γυάλινος· «ἴαλένα πῆατα», γυάλινα με σχέδια, 2) μτφ. ντελικάτος, εὐθραυστος· «εἶνι διπῆ ἴαλένους, δεν γάν' ἴα δ'λά»· φρ. ἴαλένους νουδάς, επίσημο δωμάτιο.
- ἴαλίζουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καθρεφτίζομαι· «ὄλ' τ'ν ὥρα ἴαλίζιτι».
- ἴαλί το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μπουκάλι· «του ἴαλί μι του κρασί», «ἡ μῆα κιρνάει μι του ἴαλί κι ἡ ἄλλη μι την γούπα», δημ., 2) καθρέφτης· «ἴαλίζιτι μέσ' στου ἴαλί», 3) επιγονατίδα (Μοσχ.), 4) ἡ βεντούζα· «τουν ἐρ'ξαν ἴαλά μι αἶμα», κοφτές βεντούζες, 5) ἐπίρρ. καθαρά, πεντακάθαρα· «d' βιλέντζα τ'ν ἐπλυνα καλά, ἴαλί».
- ἴαλήδους επίθ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), (για ἀέρα) θαλασσινός· «ἰ ἴαλήδους εἶνι ἰ καλύτιρους ἀέρας».
- ἴαλτσιρός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γυαλιστερός· «ἐβανιν ἴαλί ἴαλτσιρό», «ἴαλτσιριά κουριά».
- ἴανισάρ'κους επίθ. (Μηλ.), ἀπὸ τα Γιανισά· «γίδῆα ἴανισάρ'κα».
- ἴαρδίμ' το (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βοήθεια που προσφέρεται χωρὶς ἀμοιβή.
- ἴαρλάνδα η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *γιρλάνδα*.
- ἴαρλανδήδους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), με γιρλάντες· «ἴαρλανδήδης φούστις».
- ἴαρμάς ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), μείγμα ἀπὸ σπασμένο βίκιο και καλαμπόκι για τροφή των ζώων.
- ἴασέν επιφ. (Λόφ., Ράχ.), μπράβο.
- ἴασούμι το (Μοσχ.), φυλακή.
- ἴαταγάνα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), γιαταγάνι· «μι d' ἴαταγάνα σκότουςιν τέσιῶ'».
- ἴαταγάνης ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) μεγάλο γυριστό μαχαίρι (Λόφ., Ράχ.), 2) μτφ. κλέφτης· «ἤρθαν οἱ ἴαταγάν'δης».
- ἴαταγάν' το (Ελατ., Ρητ.), γιαταγάνι.
- ἴατάχ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατάλυμα για ὕπνο· «εἶχιν ικεῖ φῆασμένου ἕνα ἴατάχ'».
- ἴαταῦτου (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γι' αὐτό.
- Ἰατί Κουλέ το (Λόφ., Ράχ.), το Γεντί Κουλέ.
- Ἰατίκουῶ' η (Μηλ.), βλ. *Ἰατί Κουλέ*.
- Ἰατιχοῦῶ' η (Μοσχ.), βλ. *Ἰατί Κουλέ*· «κι οἱ ἀνδρῆς μέσα ζδ' Ἰατιχοῦῶ'».
- ἴατρείου το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ιατρεῖο.

- γ^ατρ^εσσι^να η (Λόφ., Ράχ.), η γυναίκα του γιατρού· «ι γ^ατρ^ος είχιν κι δ' γ^α-
τρ^εσσι^να κουνδά».
- γ^ατρ^εύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γιατρεύω.
- γ^ατρ^ιά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γιατριά· «να μη
βρεις γ^ατρ^ιά!», κατάρα.
- γ^ατρ^οβα η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), γυναίκα γιατρός· «έχουμι καλή γ^ατρ^ο-
βα».
- γ^ος ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γιος· «γ^ε μ'», προσφ.
σε άντρες και γυναίκες· «αμάν, γ^ε μ', τι κόσμους είν' αυτός;».
- γ^ομα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γέυμα, 2) ο χρό-
νος γύρο στις δέκα το πρωί.
- γ^ομουδ' η (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η γέμιση του φεγγαριού· «είνι
ζδ' γ^ομουδ' τ' φινγαργ^ο», «χάδ' κι γ^ομουδ' τ' φινγαργ^ο», 2) η γέμιση
ενός φαγητού· «ν έφ^ασις δ' γ^ομουδ' απ' του φαϊ;».
- γ^ομ'δ' η (Ρητ.), βλ. γ^ομουδ'.
- γ^οματάκ' το (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο χρόνος γύρο στις δέκα το
πρωί, όταν οι εργάτες κάνουν ένα σύντομο διάλειμμα για να κολατί-
σουν.
- γ^οματίζου ρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), γευματίζω· «ιλάτι να γ^οματίσουμι».
- γ^ομέκ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γέυμα· «ένα καλό
γ^ομέκ'».
- γ^ομ^οζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γεμίζω·
«γ^ομ'σιν ι τόπους».
- γ^οντζές ο (Έλαφ., Μηλ.), άγριο τριφύλλι που είναι κατάλληλο για τροφή
των ζώων.
- γ^οργάν' το (Λόφ., Ράχ.), πάπλωμα.
- γ^ούργα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), έφοδος, επίθεση·
«αν γάνουμι μ^να γ^ούργα, βουρεί να γλυτώσουμι».
- γ^ουρλάνδα η (Μηλ.), βλ. γ^ουρλάνδα.
- Γ^ουρμανός ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), Γερμανός.
- γ^ουρτινός επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γιορτινός, 2) επίσημος·
«αυτό του δουμάτιου είνι κι του καθημερινό κι του γ^ουρτινό».
- γ^ουφτουλιγά η (Μοσχ., Ρητ.), άγρια λυγαριά χωρίς αγκάθια που σέρονεται
στο έδαφος.
- γ^ουφτουκάρφ' το (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. γ^ουφτουκάρφ'.
- γ^ουφτουλάναρα τα (Ελατ.), βλ. γ^ουφτουλάναρα.
- γ^ουφτ'σα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. γ^ουφτ'σσα.
- γαβαίνουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τυφλώνομαι·
«γαβάθ'κα απ' τ' νύστα».

- γαβαμάρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *γαβομάρα*: «η γαβαμάρα μ' έκαμιν κι κάθουμι», «γαβαμάρα έχ'ς;».
- γαβός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τυφλός: «έχου ιννά χροόνα που είμι γαβός».
- γαβουτυφλίτ'ς* ο (Λόφ., Ράχ.), το φίδι τυφλίτης.
- γαβούρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *καμπούρα*.
- γαβούρας* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *καμπούρης*.
- γαβουρῶζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *καμπουριάζω*.
- γαβουρός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *καμπούρης*.
- γαβούρ'ς* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), *καμπούρης*.
- γαβουρώνου* ρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), *καμπουριάζω*.
- gab'ρά* επίρρ. (Μοσχ.), *σφυττά*, *καμπουριαστά*: «παιίν' gab'ρά gab'ρά».
- γαβραλνώ* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) ροδίζω το ψωμί στα *κάρβουνα*, 2) *καίω* το ξύλο για να το λυγίσω και να του δώσω το σχήμα που θέλω.
- γαβράλτζμα* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), η *ενέργεια* του *γαβραλνώ*: «θέλ' γαβράλτζμα του ξύλου ᾱ να ιδάξ'».
- γαβρανίζου* ρ. (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), ροδίζω το ψωμί στα *κάρβουνα*.
- γαβρανήδους* επίθ. (Ρητ.), *ροδίνος*, *ψημένος*.
- γαβράντς* επίθ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), *καμπούρης*.
- γαβρανά* η (Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), *είδος* δέντρου με *στραβό κορμό* και *φύλλα* όμοια με του *πλατανιού*.
- gab'ρός* επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *γαβουρός*.
- gab'ρώνου* ρ. (Ρητ.), βλ. *γαβουρώνου*: «τι gab'ρώντς έτδα;».
- γαβτῆά* η (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *γαβτῶά*.
- γαβτῆούρ'κους* επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *ζωηρός*, *σκανταλιάρης*.
- γαβτῆούρ'ς* επίθ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), *ό,τι και γαβτῆούρ'κους*.
- γαβτῶά* η (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), *δέντρο* *αγκαθωτό*: «ήρθαν κι τουμ βρη-
καν κριμασμένουν ζδ' γαβτῶά».
- γαγανίζου* I ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), *βγάζω* τα *γαγάνα*.
- γαγανίζου* II ρ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), *χαχανίζω*: «τι γαγανίζ'ς έτδα;» παθ. *γαγανίζουμι*, *χαχανίζω*: «όλου γαγανίζιτι».
- γαγάνου* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *αυτή* που *γελά* *συνέχεια*.
- γαγάντζμα* το (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ.), *ό,τι και γαγάνασμα*.
- γαγάν'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *αγκάθι*.
- γαγάνασμα* το (Μηλ.), *δυνατό γέλιο*, *χαχανητό*.
- γαγαράτζα* η (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το *περίττωμα* του *κατσικιού*.
- γαγαρατζάζου* ρ. (Λόφ., Ράχ.), *μαζεύομαι*, *σουφρώνω*: «γαγαράτζασαν τα φρούτα».

- γαγαρόσ'κου* το (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), είδος μικρού στρογγυλού σύκου.
- γαγάρουμα* το (Έλαφ.), ζάρωμα, σούφρωμα.
- γαγαρουσ'γά η* (Έλαφ., Ρητ.), σνικιά που κάνει τα *γαγαρόσ'κα*.
- γαγαρώνου ρ.* (Έλαφ.), σουφρώνω, ζαρώνω· «γαγάρουν του τζ'αρνίλ'».
- γαγάφα η* (Έλαφ.), το καλαμποκήσιο ψωμί· «βάλι d' γαγάφα να ζισταθεί».
- γάγλα η* (Έλαφ.), βλ. *γάνγλα*.
- γαγλάξου ρ.* (Έλαφ.), βλ. *γανγλάξου*.
- γαζ'γά η* (Μοσχ.), γυάλινη μπίλια.
- γαζίνα η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γκαζοτενεκές· «γαζίνις λίγδα, να μουσχοβουλάει ι τόπους!».
- γαζιρό το* (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φωτιστικό σκεύος που καίει με πετρέλαιο.
- γαζουκάνd'λου το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φωτιστικό σκεύος με φτιλί.
- γαζώνου ρ.* (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), περιβρέχω με πετρέλαιο.
- γάξ' το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πετρέλαιο.
- γαζ'όλα η* (Μηλ., Ρητ.), θηλυκό γαϊδούρι.
- γαζ'όλ' το* (Μηλ.), γαϊδούρι.
- γαιγούσα* επίρρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *γαλαγούσα*· «του ένα του μ'κρό ανγαλά κι τ' άλλου γαιγούδα».
- γαϊδατζής ο* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που παίζει τη γκάιντα· «ήταν καλός γαιδατζής, απ' τ'ς πρώτ'».
- γαϊδουφλόρα η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η φλογέρα της γκάιντας.
- γαλγανίζου ρ.* (Μοσχ.), βλ. *γαγανίζου 2*.
- γαλγάντζ, θηλ. γαλγάνου, γαλγάντ* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), δηλ. πολύ ψηλός· «γίνγιν μ'να γαλγάνου, τ'μ βέρασιν τ' μάνα τ'ς».
- γαλδιριμί' το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καλντερίμι.
- γαλίνα η* (Λόφ., Ράχ.), χελώνα.
- γαλαγούσα* επίρρ. (Ελατ., Μοσχ.), στους ώμους· «τ'μ βήριν γαλαγούδα».
- γαλούρας* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που *γαλούριζ'*.
- γαλούριζου ρ.* (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κοιτάζω με μάτια ανοιχτά και αγριωπά.
- γαρβλίγου ρ.* (Ελατ., Ρητ.), πιάνω κάποιον από το λαιμό να τον πνίξω.
- γαρβλίζου ρ.* (Έλαφ.), βλ. *γαρβλίγου*.
- γαρβλώ ρ.* (Ρητ.), βλ. *γαρβλίγου*.
- γαρβουλάχανου το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λάχανο· «γαρβουλάχανου αργαστό», τουρσί.
- γαρβουλνώ ρ.* (Μοσχ.), ό,τι και *γαρβλίγου*· «μας γαρβουλνούσιν του λιμό».
- γαργαλάνους ο* (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), λάρυγγας.

- γαρσαρίζου* ρ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), (για υγρά) παράγω χαρακτηριστικό ήχο, όταν περνά από στενό στόμιο· «γαρσαρίζ' η φτῶελα».
- γαρ'λαιμ'ς* επίθ. (Ελατ., Μοσχ.), άνθρωπος με ψηλό λαιμό.
- γαρλάπα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) διχαλωτό ξύλο, από όπου κρεμούν την τσαντίλα με το τυρί για να στραγγίσει, 2) διχαλωτό ξύλο με το οποίο πιάνουν το πόδι των μικρών ζώων για να μη φεύγουν· «θα σι βάλου ζd' γαρλάπα!», απειλή.
- γαρλαπώνου* ρ. (Μοσχ.), βάζω τη *γαρλάπα* στα πόδια των ζώων.
- γαρλίγκα* η (Έλαφ., Μηλ.), 1) διχαλωτό ξύλο με το οποίο κλείνουν το λαιμό της κασίικας για να μη φεύγει· «θα σι βάλου d' γαρλίγκα!», απειλή που απευθύνουν στα ατίθασα παιδιά, 2) το διχαλωτό ξύλο της ζεύλας.
- γαρουφύλλ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *καρουφύλλ'*.
- γατζαρός* επίθ. (Έλαφ., Ρητ.), κατσαρός· «γατζαρά μαλλά».
- γατζ'νώ* ρ. (Μοσχ.), κεντώ με αιχμηρό αντικείμενο· «γατζούνα του!».
- γατζός* επίθ. (Έλαφ., Μοσχ.), βλ. *γατζός*.
- γατζότριχα* η (Έλαφ., Ρητ.), γουρουνότριχα.
- γατζουφχάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), κατσουφιάζω· *μτχ. γατζουφχασμένους*.
- γατζ'νίζου* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), γκρινιάζω, γρουλλίζω σιγά (κυρίως για γουρούνι)· «τρῶει κι πάλι γατζ'νίζ' του έρ'μου».
- γατζ'νώ* ρ. (Μοσχ.), ό,τι και *γατζ'νίζου*· «τι γατζ'νάς;».
- γατζό* το (Μοσχ.), αγριογούρουνο.
- γατζόγουρ'νου* το (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γουρούνι αδύνατο με όρθια αφτιά (Λόφ., Ρητ., Ράχ.), 2) αγριογούρουνο (Μοσχ.).
- γατζόρ'* το (Λόφ., Ράχ.), 1) αγριογούρουνο, 2) *μτφ.* άνθρωπος με γρουπή μύτη.
- γατζός* επίθ. (Ρητ.), (για γουρούνι) με όρθια αφτιά· «τα άγρια είναι όλα γατζά».
- γατζούντζμα* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) γρούλλισμα γουρουνιού, 2) γκρίνιασμα.
- γατζούντς* επίθ. (Μοσχ., Ρητ.), 1) άγριος και νευρικός, 2) ό,τι και *γατζούρ'κους*.
- γατζούν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), γουρούνι με όρθια αφτιά.
- γατζούρ'κους* επίθ. (Μηλ.), άνθρωπος με γρουπή μύτη.
- γάτζους* ο (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), αδύνατο γουρούνι με όρθια αφτιά.
- γ'βί* το (Μηλ.), άνοιγμα στα πλάγια του φούρνου για να μπαίνει ο αέρας.
- γδούνα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μεγάλο κουδούνι, 2) *μτφ.* ανόητος άνθρωπος· «άδι, βρε, γδούνα!».
- γδούν'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουδούνι.
- γέγας* ο, πλθ. *γέγ'δισ* (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), Γκέγκας· «θα πάτι να δ'λέψ'τι, αλλά όχ' σαν d'ζ Gég'δισ».

- γέσα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μουλάρι, γίδα ή σκυλί, με άσπρο σημάδι ή άσπρες γραμμές στο κεφάλι ή στο πρόσωπο.
- γέσου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ό,τι και *γέσα*, 2) ό,τι και *βαρτζ'νάϑ'*.
- γιδέϑ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βάσανο, καημός· «έπαθαν πουλλά γιδέϑ'α».
- γιζέϑ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που του αρέσει να τριγυρίζει· «γιζέϑ'κου πιδί», «γιζέϑ'ζ' γ'ναίκα».
- γιζέϑ'ς* επίθ., θηλ. -ρου (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *γιζέϑ'κους*· «αυτή η γιζέϑου να κάν' δ'λά!».
- γιζεϑ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τριγύρισμα, σεργιάνι· «δε σών' απ' του γιζεϑ'», «όλου γιζεϑ'γα είσι».
- γιζιράϑ'ς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *γιζέϑ'κους*· «είνι ένας γιζιράϑ'ς, δε σταματάει στου σπίτ'».
- γιζιρώ ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. τριγυρίζω, περιφέρομαι, σεργιανώ· «γιζέϑ'σα κόσμουν κι δουνάν», «πώς δε φουβάτι κι γιζιράει όλ' τ' νύχτα μι d'ν γούρσα;», 2) μτβ. περιφέρω κάποιον, τον σεργιανώ· «του γιζιρούσιν όλ' τ' νύχτα στ'ν ανγαλά»· παθ. *γιζιροϑούμι*, μεταφέρομαι· «δε γιζιροϑέτι η βιλέντζα».
- γιλέπ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), θηλειά που αποτελείται από κλωστές κάνορας· «έφλασα τέσσιρα γιλέπ'χα».
- γίμα* η (Μηλ., Ρητ.), βλ. *ζούμα*.
- γιμουίλ'* το (Μηλ., Ρητ.), βλ. *ζουμουίλ'*.
- γιρζέϑ'* το (Ελατ., Έλαφ.), ξύλινο τετράγωνο τελάρο για το κέντημα· «ξέϑ' κι κινδάει μι του γιρζέϑ'».
- γιρμέ* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Αρχ., Ρητ.), στη φρ. «έναν γιρμέ», συνέχεια, ασταμάτητα.
- γισέμ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τραγί για αναπαγωγή που πάει μπροστά και οδηγεί το κοπάδι.
- γισές* ο (Έλαφ., Ρητ.), η γωνία του τζακιού.
- γισουκάνουτους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για γίδι γκρίζο και καφέ· «γισουκάνουτ' γίδα».
- γισούλ'κους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), (για σκυλί) μαυροκόκκινος.
- γισούλτζ* ο (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σκυλί κοκκινωπό γύρο από τα μάτια ή την κοιλιά και μαύρο στο υπόλοιπο σώμα, 2) όνομα σκυλιού που έχει τα χρώματα αυτά.
- γιφύϑ'* το (Έλαφ., Μηλ.), γεφύρι.
- γλαβανή* η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), καταπακτή στο πάτωμα.
- γλαβάτσα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αρωστία που

προσβάλλει το σπκώτι και τα νεφρά των προβάτων, διστομίαση, 2) μεγάλη καταρροή που συνοδεύεται από πολλά φλέγματα· «τι γλαβάτσα είνι αυτή που σ' έπχασιν!», 3) κίτρινο αγριολούλουδο που προκαλεί την ομώνυμη αρρώστια στα ζώα.

γλαβατσουβότανου το (Ελατ., Ρητ.), ό,τι και *γλαβάτσα* 3.

γλαβατσουχόρταρου το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ό,τι και *γλαβάτσα* 3.

γλαβατσῶζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προσβάλλομαι από *γλαβάτσα* 1.

γλαβατῶρ'κους επίθ. (Ελατ.), 1) για ζώο, που προσβλήθηκε από την αρρώστια *γλαβάτσα*, 2) μτφ. καχεκτικός και αδύνατος άνθρωπος.

γλαβατῶρ'ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *γλαβατῶρ'κους*.

γλαβατσῶρ'κους επίθ. (Ρητ.), βλ. *γλαβατῶρ'κους*.

γλέφαρου το (Έλαφ., Ελατ.), μέτωπο.

γλέφαρους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *γλέφαρου*· «αν βγάλ' ι γλέφαρους μαλλί, θα βγάλ' κι αυτόια του χουράφ' γέν'μα», για κάτι που είναι αδύνατο να συμβεί.

γλιμότσα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χόμα πηλώδες και βαρύ που δύσκολα καλλιεργείται, ό,τι και *μούζγα*, 2) μτφ. άψητο ψωμί· «είνι γλιμότσα, δεν δρώγιτι».

γλιμουτσόχουμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *γλιμότσα* 1.

γλιμουτῶρ'κους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για χόμα βαρύ και υγρό που δύσκολα καλλιεργείται.

γλιτσῶζου ρ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), πιάνω γλίτσα· «γλιτσῶζ' του χόμα κι γλιτσῶζει».

γλιτσῶσασμα το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), το να πιάνει κάτι γλίτσα, το γλίτσιασμα.

γλώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατακυλώ, κυλώ· «γύλτιν ένα δένδρου»· παθ. *γλούμι*, κυλιέμαι· «τα βάλια πααίν'ν κι γλούνδι στα νιρά».

γ'λάζου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), (για μωρά συνήθως) πίνω δυνατά γάλα κάνοντας ένα χαρακτηριστικό ήχο· «γ'λάζ' του πιδί».

γλάνιζ' ρ. (Μηλ.), ό,τι και *γλάνιάζ' ρ.*

γλάνός ο (Μηλ., Μοσχ.), γουλιανός.

γλάν' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η πρασινάδα στην επιφάνεια του στάσιμου νερού· «η πέτρα δεν έπχανιν γλάν'», 2) η γλίτσα που πιάνει ο γάρος· «έχ' γλάν' ι γάρους απ' του τυρί».

γλάνιάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) (για νερό) πιάνω γλάν' 1, 2) (για γάρο) πιάνω γλάν' 2· «γλάνιάζ' ι γάρους άμα δεν δου ανακατέψ'ς του τυρί».

- γλαουριζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κλαψουρίζω.
- γλαουριζ' τους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κλαψιάρης.
- γόγουλ' η* (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), παράσιτο του σιταριού.
- γόλαβους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γυμνός: «γόλαβα σα'λήλα».
- γόργλα* επίρρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ.), (για φαγητό) που τρώγεται χωρίς ψωμί, σαν μεζές: «τό 'φαγιν γόργλα».
- γόρτσου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγριο απίδι.
- γούβα* η (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *γούβα*.
- γουβουτός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *γουβουτός*: «γουβουτά πχάτα», «γουβουτά χλάργα».
- γούβρικούς* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συνοφρωμένος, κατσουφιασμένος.
- γούβρους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *γούβρικούς*.
- γουβρώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συνοφρώνομαι: *μτχ. γουβρουμένους*: *φρ.* «γουβρουμένους κιρός», *συννεφιασμένος*.
- γουβές* ο (Έλαφ., Μηλ.), ο θόλος του φούρνου: «του φούρνου μι του γουβέ τον έφανάμι *μαναχοί*».
- γουγούνα* τα (Ελατ., Λόφ., Ράχ.), ρούχα που συνήθως φοριούνται το ένα πάνω στο άλλο: «έμασιν όλα τα γουγούνα τ'», «τι πουλλά γουγούνα έβαλις;».
- γουγουνάζουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαζεύομαι, ζαρώνω: *μτχ. γουγουνάσμένους*, *μαζεμένος*, *ζαρωμένος*: «τι κάθισι γουγουνάσμένους;».
- γουγουρέλ' το* (Έλαφ.), ό,τι και *γουγουρέτθ'*: «ψηλός είναι ου πλάτανους κι κάνει γουγουρέλα, χαμβλή είναι κι η ρουιδιά κι κάν' τα ρόιδα», *παροιμ.*
- γουγουρέτθ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο καρπός του πλατανιού.
- γουγουριάτ'* το (Ελατ.), ο καρπός του πεύκου.
- γουδριλά* η (Ρητ.), βλ. *κουτριλά*.
- γουδρουβέλ' το* (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) χωμάτινος σβώλος, 2) μικρό παχουλό παιδί: «έλα, γουδρουβέλι μ'!», 3) μικρό παχουλό σκυλί.
- γουζγούνας* επίθ., *θηλ. γουζγούνου* (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που συνεχώς ψάχνει να βρει κάτι: «είν' ένας γουζγούνας, δεν αφήν' τίποτα *καταή*».
- γουζγουνεύου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ψάχνω, γυρεύω.
- γουιάτα* η I (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *βουιάτα*: «να φιάσου *μνά* γουιάτα να *μβω* μέσα».
- γουιάτα* η II (Ρητ.), *πρήξιμο* στο δάχτυλο του ανθρώπου.

- γουιάτου* το (Ελατ.), βλ. *γουιάτα* I.
- γουλιμέρ'κους* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), για πουλιά χωρίς φτέρωμα στο λαιμό· «έχου καναδῆ ἀρνίθῆα γουλιμέρ'κα».
- γουλινδρινή* η (Μοσχ.), ο κόκκυγας, η ουρίτσα· «μι χτύπ'σιν μι του σκούλου στ'ν γουλινδρινή».
- γουλτεύου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), καταπίνω το φαγητό λαίμαργα, χωρίς να το μασήσω· «του γούλιψις, μουρή, όλου;»· «τι του γουλτέβ'ς έτῶα, θα πνιγείς».
- γουλαβίδ'* το (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), μικρό πουλί που δεν έχει βγάλει ακόμα φτερά.
- γουλαβούδ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *γουλαβίδ'*· «βρήκα μῆνα φυλά που είχαν μέσα όλου γουλαβούδῶα».
- γουλαβουκέφαλους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) φαλακρός, 2) (για κόκορα ή κότα) που δεν έχει φτερά στο κεφάλι.
- γουλαβουλαίμ'κους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), (για πετεινό) που δεν έχει φτερά στο λαιμό.
- γουλανούδ'* το (Λόφ., Ράχ.), νεογέννητο αγόρι.
- γουλάντσα* η (Μηλ.), αρρώστια των γιδοπροβάτων.
- γούλου* το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), νεογέννητο αγόρι.
- γούργλας* ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ο λάρυγγας του γουρουνιού· «ι γούργλας δεν δρώιτι».
- γουργλός* ο (Λόφ., Ράχ.), τροχός.
- γουργλώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καταραυλώ· «η πέτρα γουργύλτσιν»· παθ. *γουργλόμι*· «τα ζουνδανά γουργλόυندان καταή».
- γουργλάνα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κουκουλάνα*.
- γουργούλα* η (Έλαφ.), στρογγυλή πέτρα.
- γουργούλου* η (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *γουργούλα*.
- γουργουλουτός* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), στρογγυλός· «είχιν κι γουργουλουτόμ βάτουν ικείν' η βραγάτσα».
- γουργούλ'* το (Έλαφ., Μοσχ.), στη φρ. «γουργούλ' τα μάτῆα», ορθάνοιχτα.
- γουρλίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) (για γουρού-νι) γρυλλίζω· «τι γουρλίζ' έτῶα του γ'ρούν;», 2) (για άνθρωπο) φωνάζω δυνατά και πνιχτά· «τι γουρλίζ' έτῶα αυτός;»· φρ. «του κρέας γουρλίζ' ακόμα», είναι ωμό και σκληρό.
- γούρλιμα* το (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), το δυνατό και πνιχτό γούλισμα του γουρουνιού.
- γούρλουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το αποτέλεσμα του *γουρλώνουμι*.

- γουρλουμάτ'ς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γουρλομάτης.
- γουρλώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προκαλώ πνιγμονή σε κάποιον, συνήθως σε μικρό παιδί, δίνοντάς του να φάει ή να πιει νερό βιαστικά: «του γούρλουσις του μ'κρό» παθ. *γουρλώνουμι*, πνίγομαι, όταν καταπίνω βιαστικά: «ήπχ'α λαίμαργα κι γουρλώθ'κα».
- γούρλαγμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), πνιχτή κραυγή, τσιρίδα.
- γουρλάζου* I ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), καταπίνω λαίμαργα και βιαστικά.
- γουρλάζου* II ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *γουρλίζου* 2: «γούρλαξα», «τι γουρλάζ'ς έτσα;».
- γούρα* η (Μηλ.) βλ. *γούρα*.
- γουρουμάνα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *ανγουρουμάνα*.
- γουρτσήσου*ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από γκορτσιά: «γουρτσήδα ξύλα».
- γουρτσουλαίμ'κου*ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει λεπτό και μακρύ λαιμό.
- γουρτσουλαίμ'ς* επίθ. (Μηλ.), ό,τι και *γουρτσουλαίμ'κου*ς.
- γουρτσά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγρια απιδιά.
- γούδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ο οισοφάγος της κότας, 2) βρογχοκήλη, 3) το πίσω μέρος της γάμπας.
- γούδαβου* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ποικιλία δαμάσκηνου με μακρουλό λαιμό: «είχαμι κι κάτ' άλλα δαμάσκηνα που τά 'λιγάμι γούδαβα».
- γούδτιρας* ο (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *γούδτιρας*.
- γούδτιραίτσα* η (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *γούδτιραίτσα*.
- γούδτιρας* ο (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), μεγάλη σαύρα.
- γούδτιραίτσα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), σαύρα.
- γουτζά* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πρόθημα που δηλώνει την έννοια του ογκώδους, της ποσότητας: «γουτζά πιδί είνι», «είνι γουτζά μακριά», «γουτζά βαιά γίνγιν».
- γουτζουνκ'λώ* ρ. (Έλαφ.), κατακυλώ: «γουτζουνκ'ύλτσα».
- γουτζούν'* το (Ρητ.), γουρουνάκι.
- γουτζούπ'* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), η βάση του κορμού ενός δέντρου μαζί με τις ρίζες του: «d' βάια τ'ν έκουψαν κι τ'ν έφλασαν γουτζούπ'».
- γούτ'κας* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κούτ'κας*.
- γουτρουβόβαλου* το (Μηλ.), βλ. *κουτρουβόβαλου*.
- γουφάθ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *γουφάθ'*: «μι πουνούν τα γουφάθ'α».

- γουφός* ο (Μηλ.), γοφός.
- γουφούριους* ο (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *κουκουφούριους* «ακόμα γένιτι γουφούριους;», «άμα του βράις, γένιτι γουφούριους».
- γόφους* ο, πληθ. οι *γόφ'* και τα *γόφχα* (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), γοφός.
- γόφ'* το (Ρητ.), ό,τι και *γόφους*.
- γρας* ο (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), 1) είδος όπλου, 2) παιδικό παιγνίδι που παίζεται με μια πέτρα που την κλωτσούν για να τη βάλουν μέσα σ' ένα κύκλο που έχουν χαράξει στο έδαφος· «θα παίξουμε τον γρα».
- γρας* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), αργόστροφος· «άιδι, αυτός είναι διπ' γρας, πού να πάθ' μβροσ!».
- γραχατίζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), φλυαρώ ακατάσχετα.
- γραχάτ'μα* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ακατάσχετη φλυαρία.
- γρέμουρας* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλος γκρεμός.
- γρέμους* ο (Μηλ.), γκρεμός.
- γρηήους* επίθ. (Έλαφ.), αυτός που αναφέρεται στο όπλο *γκρας*· «γρηήις σφαιρις».
- γριουθ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θάμνος που μοιάζει με πουρνάρι, αλλά είναι πιο χαμηλός κι έχει πιο μικρά φύλλα.
- γριουθά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τόπος γεμάτος με *γριουθά*.
- γριδέλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοπάδι από γουρούνια.
- γριζάλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γκρίνια· «είχαν πουλλή γριζάλα μέσ' στον σπίτ'».
- γριζάλνέμι* ρ. (Έλαφ., Μοσχ.), βλ. *γριζάλνούμι*.
- γριζάλνούμι* ρ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), γκρινιάζω· «ιγώ δεμ βουρώ όλου να γριζάλνούμι μέσ' στον σπίτ'».
- γριζάλτς* επίθ., θηλ. *γριζάλου* (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), γκρινιάρης.
- γριμούλα* η (Ελατ., Μοσχ.), βλ. *γριμούλα*.
- γριμώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γκρεμίζω· «τον γρέμπσιν του γουμάθ'», 2) ρίχνω· «τα γριμούσαν μι του πρώτου τα θ'μάδγα».
- γρινάζου* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γκρινιάζω, 2) γαυγίζω σιγά και μονότονα· «τί γρινάζ' του θκ'λί;».
- γρουδά* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), (για φωτιά) δυναμώνω τη φωτιά· «γρουδάει τ' φουτχά μέσ' του τζάκ' κι φέγ'».
- γρουμ'λουτός* επίθ. (Μηλ.), βλ. *γρουμουλουτός*· ουσ. *γρουμ'λουτή* η, πέτρα στρογγυλή· «έπιονάμι γρουμ'λουτές κι έπιζάμι».
- γρουμούλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κομμάτι

- βούτυρο που βγαίνει στην επιφάνεια του καδιού, όταν χτυπούν το γάλα,
2) κεφάλι τυρί, όπως βγαίνει μετά το στράγγισμα στη τσαντίλα: «πόσις
γρουμούλις έφῆσας σήμωρα;».
- γρουμουλουτός* επίθ. (Μηλ., Ρητ.), στρογγυλός: «γρουμουλουτές πέτρις».
- γρουμούλ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), σκληρό στρογγυλό ψωμί για τα σκυ-
λιά.
- γ'τζ'ουπουμάν'ταρου* το (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος μικρού μα-
νιταριού που βγαίνει στα *γ'τζ'ούπχα*.
- γ'τζ'ουπουμάρταρου* το (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *γ'τζ'ουπουμάν'ταρου*.
- γ'τζ'ούπ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *γουτζ'ούπ'*
«του γ'τζ'ούπ' τό 'βγαζάμι μι του τσαπί».
- γυλανδράδ'* το (Έλαφ., Ρητ.), ο τροχός του κάρου.
- γυλσταριά* η (Ελατ., Μοσχ., Ρητ.), τόπος γεμάτος στάχτη, όπου κυλιούνται
τα γαϊδούρια: «μι τ'ν αράδα τα γουμάρῆα ζδ' γυλσταριά».
- γύλανδρας* ο, πληθ. -αίοι (Ελατ., Μοσχ., Ρητ.), τροχός.
- γύλ'μα* το (Μοσχ., Ρητ.), κύλισμα: «γύλ'μα στ'μ βρουκόβα».
- ḡοντς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το πουλί γκιόνης.
- ḡούμα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπακιρένιο σκεύος
με χερούλι, κατάλληλο για μεταφορά νερού: «θα πάμι στου πανγύῶ' ν'
αγουράσουμι ḡούμις».
- ḡουμούλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρή *ḡούμα*.
- ḡούμ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρή *ḡούμα*.
- ḡουδάν'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), περιδέραιο με φλουριά.
- ḡουφύῶ'* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *γιφύῶ'*.

δα (Έλαφ., Μοσχ.), θα· «δα πάμι, δα ῥθούμι».
 δαδῆθους επίθ. (Μηλ.), καμωμένος από δαδί· «δαδῆθις πόρτις».
 δακρυάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), δακρύζω· «ἀμ' αοχίς'ν
 τα μάτχα να δακρυάζ'ν, εἶνι κακό».
 δακρύζου ρ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), 1) δακρύζω, 2) βγάζω λίγο υγρό· «του λα-
 γήν' δακρυζ'», 3) πυορροώ· «δάκρυζιν η πληγή», «δάκρυζιν η ιγχειρήθ'».
 δαμάλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αρσενικό βόδι
 ενός ως δύο ετών.
 δαμασκηνά η (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), δαμασκηλιά.
 δαμασκήνηθους επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καμωμένος
 από δαμάσκηνα· «δαμασκήνου ρακί».
 δαμασκήνουβότανου το (Ελατ.), χόρτο που το βράζουν και με το ζουμί του
 περνούν τα ξερά φρούτα για να μη σκουληκιάζουν.
 δαμασκήνά η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. δαμασκηλιά.
 δαν (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), δεν· «δαν ήταν κι όμουρφ'».
 δάνγουμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δάγκωμα, οξύς
 πόνος· «έχου ένα δάνγουμα στην γλά».
 δανγουτιά η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) δαγκωνιά, 2) η ποσότητα
 μιας δαγκωνιάς· «δο μ' μ'να δανγουτιά κι μένα».
 δαν'καριά η (Μοσχ.), ανταπόδοση βοήθειας σε αγροτική εργασία με παρό-
 μοια εργασία.
 δαν'κός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δανεικός·
 «δαν'κό αλεύθ'».
 δασκαλεύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), διδάσκω·
 «πού δασκαλέβ'ς φέτου, δάσκαλι;».
 δασκαλίγματα τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ψέμματα, υποκρισίες· «δεν δα
 ξέρου ιγώ τέτχα δασκαλίγματα».
 δασκαλίξ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το επάγγελμα
 του δασκάλου· «θα πάθ' σύνδαξ' απ' του δασκαλίξ'».
 δασκάλ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), του δα-
 σκάλου· «δασκάλ'κου σπίτ'».
 δασκαλούδ' το (Ελατ., Μοσχ.), μαθητής δημοτικού.
 δασκαλούλ' το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και δασκαλούδ'·
 δάσου το (Ελατ.), δάσος· «έχου κι δάσου ιγώ».
 δασουαργάτ'ς ο (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), δασεργάτης.
 δάσουμα το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), δασωμένο μέρος· «τ' αρνί ήταν κρυμ-

- μένου μέσ' στου δάσουμα».
- δαυλί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) λεπτό ξύλο για το άναμμα του τζακιού «τα δαυλά αναμμένα στον τζάκ'», 2) στον πληθ. *δαυλά* τα, συκοφαντίες, διαβολές· «όλου δαυλά βάζ'».
- δαυλίζου ρ.* (Έλαφ., Ρητ.), συδαυλίζω τη φωτιά· «δαυλίζου του τζάκ'».
- δαυλός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αρωσσία των δημητριακών που το χαρακτηριστικό της γνώρισμα είναι το μαύρισμα των σταχυών· «δαυλός σ' έπχασιν κι μαύρισις έτσα;»· φρ. «γίνγειν δαυλός», έγινε κατάμαυρος.
- δαυλάρ' κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αυτός που του αρέσει να κάθεται κοντά στη φωτιά.
- δαυλάρ' ζ* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ό,τι και *δαυλάρ' κους*.
- δαχλίδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δαχτυλίδι· φρ. «αλλάζου τα δαχλίδ'α», αρραβωνιάζομαι· «ιψές άλλαξαν τα δαχλίδ'α».
- δάχλου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δάχτυλο.
- δγαβάζου I ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) διδάσκω· «πού δγαβάζ'ς τώρα, πού δασκαλέβ'ς;», 2) σαραντίζω· «είχα δγαβάδ' τότι στου κουριτό'»· παθ. *δγαβάζουμι*, παρακολουθώ τη θεία λειτουργία· «δγαβάδ'καν, μιτάλαβαν».
- δγαβάζου II ρ.* (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), οργώνω το χωράφι για δεύτερη φορά· «του δγαβάσις του χουράφ'».
- δγαβαίνου ρ.* (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ξεπερνά κάποιον· «αυτός μι δγαβαίν' μένα στα τραγούδ'α», «αυτή μι δγαβ'κιν στον αργαλό».
- δγαβάσμα* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το δεύτερο όργωμα.
- δγαβαδά η* (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), σίδερο που μπαίνει στο στόμα των αλόγων.
- δγαβέτ'ς* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εργαλείο των μαραγκών με το οποίο χαράζουν σχέδια πάνω στο ξύλο, διαβήτη· «μιτρούσιν δζ δόγις μι τον δγαβέτ'».
- δγαβόλτσα η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σατανική γυναικά· «φύγι, αρέ, δγαβόλτσα!».
- δγαβουλεύου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πονηρεύομαι· «δγαβόλιψιν ι κόσμους;»· μτχ. *δγαβουλιμένους*· «τώρα είμιστι π'χο χειρότιϙ', π'χο δγαβουλιμέν'».
- δγαβουλους* ο, πληθ. τα *δγαβόλα* (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), διάβολος· «τώρα γίνγαν ι κόσμους δγαβόλα»· φρ. «πατεί ι δγαβουλους τ' ανγάθ' κι έρχιτι», σπάζει ο διάβολος το πόδι.
- δγάβουμα* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), πέρασμα.
- δγάδρουμους* ο (Μοσχ.), το κούφωμα όπου έμπαινε ο περάτης.
- δγάζουμι ρ.* (Ρητ.), βιάζομαι.

δῆγκόβου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υπερπηδώ, περνώ πηδώντας πάνω από κάτι· «κι φίδῆα να εἶνι, ιγώ θα δῆγκόψου κι θα πιράσου», «δῆγκουψα του καμίν'», «δῆγκουψάμι τ'ν ξυλουθήκα κι αρμινάδκαμι».

δῆγκόν' το (Μοσχ.), ζητιανιά.

δῆγκόπ' το (Μοσχ.), πέρασμα, διάβαση· «έκατσα στου δῆγκόπ' κι τουν γαρτιρούσα».

δῆγκουμμα το (Μηλ.), η ενέργεια του *δῆγκόβου*.

δῆγκουνεύου ρ. (Μοσχ.), ζητιανεύω

δῆγκουνάρ'ς ο (Μοσχ.), ζητιάνος.

δῆγάλεγου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), διαλέγω· παθ. δῆγάλεγομι· «δῆγάλεγονδαν τα βρατίμνα κι έπιωναν μέλ'»· μτχ. *δῆγαλιγμένους*, επιλεγμένους, εξαιρετικούς· «καρυές καλές κι δῆγαλιγμένις».

δῆγαμιρίζουμι ρ. (Μηλ., Ρητ.), μοιράζομαι, κατανέμομαι.

δῆγούλους ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *δῆγβουλους*.

δῆγαουλουσπαρμένους μτχ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), άνθρωπος διαβολικός, κακός.

δῆγάρουμα το (Μηλ.), ό,τι και *δῆγάρους*· «αυτές οι χαψούνις βγαίν'ν μέσ' στα δῆγαρώματα».

δῆγάρους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μέρος που αφήνουν ακαλλιέργητο ανάμεσα σε χωράφια που βρίσκονται σε πλαγιά για να συγκρατεί το χώμα.

δῆγάρυρους ο (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), υδράρυρος.

δῆγασιδίζου ρ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), ετοιμάζω το *δῆγασίδ'*.

δῆγασίδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νήμα λεπτό, γνεσμένο στη ρόκα, κατάλληλο για το στημόνι.

δῆγασκά επίρρ. (Ρητ.), βιαστικά· «ζύμουσα λίγου δῆγασκά».

δῆγασκός επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βιαστικός.

δῆγάτζου ρ. (Λόφ., Ράχ.), βάζω στη σειρά, τακτοποιώ· «τα δῆγάταξιν όλα μῆα χαρά».

δῆγαταγμένους μτχ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προορισμένος, κανονισμένος· «του ψουμί αυτό τό 'χιν δῆγαταγμένου ῆα τα σκ'λά».

δῆγαφουρά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κέρδος, όφελος· «αντάμα όλα εἶνι δῆγαφουρά μέσ' στου σπίτ'».

δῆγάφουρου το (Μοσχ.), 1) κέρδος, 2) (για ετοιμοθάνατο) σωτηρία· «αυτός δεν έχ' δῆγάφουρου».

δῆγαχουρίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μοιράζω, χωρίζω· «δε δῆγαχώρ'σαμι ακόμα τ'ς πιριουσίς»· παθ. *δῆγαχουρίζουμι*, χωρίζομαι· «ήμασταν πρώτα στου παλό του χουρῆό κι μιτά δῆγαχου-

ριστήκαμι».

δῆαχουρνῶ ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. δῆαχουρίζου· «ήταν ένας λάκκος που μας δῆαχουρνούσιν».

δῆαχῶρ'σμα το (Έλαφ., Μηλ.), χωριστό μέρος· «τα ζῶα ἔχ'ν αυτά τα δῆαχουρίσματα ἴα τ'ν δρουφή».

δῆόκρουκους επίθ. (Μοσχ.), βλ. δίκρουκους· «δῆόκρουκου αβγό».

δῆότ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για ζῶο) δύο ετών.

δῆουσαν'δου το (Μηλ., Μοσχ.), σανίδα με τρύπες, από όπου περνούν τις κλωστές του στημονιού για το *ιδῆασμα*.

δῆουτᾶκ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αγγελάδα ή μουλάρι δύο ετών.

δειλ'νό το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το γεύμα του δειλινού.

δειλ'νός ο (Μοσχ.), βλ. δειλ'νό.

δειλ'νώ ρ., αορ. δειλνίντσα (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τρώγω δειλινό.

δειλ'νάτ'κα επίρρ. (Έλαφ., Μοσχ.), κατά την ώρα του δειλινού· «ήρθιν δειλ'νάτ'κα».

δεινό το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το κακό, η καταστροφή· «ιγώ θα κοιτάξου τουν ιαυτό μ', άμα δω του δεινό», «πρέπ' να μας βρει του δεινό ἴα να πάμι στον ἴατρώ».

δείπνα τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το χρονικό διάστημα γύρο στις δέκα με δώδεκα το βράδυ· «τα δείπνα ήταν θάνατους κι απόδειπνα χαβάρι», δημ.

δέκατου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο φόρος της δεκάτης· «ιδῶια έπιρναν τα δέκατα».

δέμα το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μίγμα από σαπούνι, αβγό κ.λπ., που το τοποθετούσαν αντί για γύψο στα κατάγματα (Μηλ.), 2) δέμα καπνού· «έχουμι ακόμα δῆο δέματα να αρμαθῆάσουμι».

δένδρινους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), δρύινος· «δένδρινα ξύλα».

δένδρου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βελανιδιά.

δένδρους ο (Μηλ., Μοσχ.), βλ. δένδρου.

δέξα επίρρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βολικά· «μας ήρθαν όλα δέξα».

δέουνδα τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χαιρετίσματα· «τα δέουνδα στ' μάνα σ'!».

δέσ' η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σημείο όπου συγκεντρώνεται το νερό κι από κει διοχετεύεται σε αυλάκια.

δηλ'τήριου το (Λόφ., Ράχ.), δηλητήριο.

δημόσιους ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δρόμος ασφαλτοστρω-

- μένος, σε αντίθεση με τον χωραφόδρομο· «κατέφκαμι στου δημόσιου».
- δηχώ ρ. (Ελατ., Ρητ.), οδηγώ με φωνές· «δηχώ τα πρόβατα».
- διαδρουμικά επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σταδιακά· «θα του φλάσσουν διαδρουμικά».
- ἰδιαίτιρα επίρρ. (Ρητ.), ιδιαίτερα.
- διαλώ ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), διαλύομαι, σκορπίζω· «του προυί διαλούσιν ι κκλησία».
- διατήρησ᾽ η (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), φροντίδα, περιποίηση· «αυτή, άμα είχιν καλή διατήρησ᾽, θα ζούσιν».
- διατηρώ ρ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), συντηρώ, φροντίζω κάποιον· «τουμ βαππού μας τον διατηρεί η κόρη τ᾽».
- δίτα τα (Ρητ.), η δίαιτα· «καλύτιρα μι τα χάπχα κι μι τα δίτα».
- δικάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καταδικάζω· «άμα φέρ᾽ν ψιφτουμάρτυρις, πάει, σι δίκασαν», «αφού μι δίκασιν ι θιός τώρα, δεμ ουρώ να κάνου άλλώς».
- δικαίωμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η αμοιβή του μυλωνά σε αλεύρι», ό,τι και αξάι.
- δικανίλ᾽ το (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), στη φρ. «ου ήλους πήγιν ένα δικανίλ᾽», για το χρονικό διάστημα γύρο στις δέκα το πρωί ή λίγο πριν από το σούρουπο.
- δικαουχτάρα η (Ελαφ.), η δεκαοχτούρα.
- δικαουχτάϑ᾽ το (Ρητ.), αριθμός που δηλώνει το είδος του σίδηρου· «πόρτα μι δικαουχτάϑ᾽ σίδιρου».
- δικαουχτώ (Ρητ.), δεκαοχτώ.
- δικαπινδάμιρον το (Ρητ.), η νηστεία του Δεκαπενταύγουστου.
- δικαριά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δεκαριά· «ήταν κάνα δικαριά άτουμα που είχαν τα χουράφχα», «είχαν απού κάνα δικαριά ζιβγάργα σκ᾽φούνα».
- δίκαδ᾽ η (Μηλ., Μοσχ.), δίκη· «πέρασιν πρώτα η δίκαδ᾽ η θγή μας».
- δικαχτούρ᾽ ο, πληθ. -ρ᾽δισ (Λόφ., Ράχ.), άνθρωπος που ανήκε σε μία από τις δεκαοχτώ οικογένειες που ήρθαν από τη Λάκα Σουλίου της Ηπείρου και εγκαταστάθηκαν στο παλιό χωριό Παλουξάξακου, από το οποίο προήλθαν αργότερα τα χωριά Λόφος και Ράχη· «αυτός δεν ήταν απ᾽ τ᾽ς δικαχτούρ᾽δισ».
- δικηόρους ο (Μηλ.), δικηγόρος· «βγήκιν δικηόρους».
- δίκουρκους επίθ. (Μηλ., Ρητ.), βλ. *δίκουρκους*.
- δικουχτάρ᾽ ος επίθ. (Ρητ.), δεκαοχτώ χρονών.
- δικουχτώ αριθ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), δεκαοχτώ.
- δικράν᾽ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γεωργικό εργαλείο με δυο δόντια, με το οποίο γύριζαν τα στάχυα στο αλώνι.

- δίκρουκους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για αβγό, με δυο κρόκους.
- δίμα* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), η όραση, η ικανότητα να βλέπει κάποιος.
- διματίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάνω δεμάτια.
- διματ'κό* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καλαμιές από βρίζα, με τις οποίες δένουν τα δεμάτια, ό,τι και *χιρόβ'λου*.
- δίμιτρους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει μήκος δυο μέτρα· «ένα ξύλου δίμιτρου».
- διμόνιου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) δαίμονας· «ικεί του πιδί του βάρ'σιν του διμόνιου», 2) αναποδιά· «ικεί τουν τσάκουσιν του διμόνιου».
- διμουνικό* το (Λόφ., Ράχ.), δαίμονας· «είχιν του διμουνικό μέσα».
- διμόν'οι* (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), δαίμονες, δαιμονικά.
- δινδρήσους* επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δρούνος· «δινδρήσα ξύλα».
- δινδρί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρό δέντρο· «η γαζίνα ήταν κριμασμέν' στον δινδρί».
- δινδρουβάλανου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο καρπός της βελανιδιάς.
- δινδρουκαλά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δεντρογαλιά.
- δινδρουκουριά* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), η φλούδα του δέντρου.
- δινδρουπέπουνου* το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), μακρουλό πεπόνι με σκληρή φλούδα.
- δινδρόφυλλου* το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), φύλλο βελανιδιάς.
- δίνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δίνω· φρ. «έδουκιν απόυ κάτ' ου ήλους», ανέτειλε.
- διξά* επίρρ. (Μοσχ., Ρητ.), δεξιά.
- διξίματα* τα (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), υποδοχή, δέξιμο· «καλά διξίματα!», ευχή σε όσους έχουν ξενιτεμένους.
- διξός* επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δεξιός.
- διουρθώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τακτοποιώ· παθ. *διουρθώνουμι*, τακτοποιούμαι, συνέρχομαι· «σ' ένα μήνα μέσα διουρθώθ'κιν μ'να χαρά»· μτχ. *διουρθουμένους*, τακτοποιημένος, καλοντυμένος· «να τ'ν ήγλιπς διουρθουμέν', αλλαγμέν', μ'να χαρά».
- διουρίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ορίζω, έχω το πρόσταγμα· «ι πατέρας διουρίζ'».
- δίπλα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο κύκλος του χορού· «άν'ξιν ι χορός δίπλις δίπλις».
- δίπλα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δίπλα, πλάγια· «του φόρτουναν στα δίπλα», «ήρθιν απόυ δίπλα».
- διπλάθ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.) 1) λεπτό ξύλο,

- τοποθετημένο οριζόντια από το ένα *στυλ* ως το άλλο στις περιφράξεις, 2) δίδυμος· «η γ'ναίκα έχ' διπλόργα», «διπλάδ' γίδ'», 3) είδος κυπριού με δυο γλώσσες και με δυο ήχους, 4) δίχροκο αβγό· «διπλάδ' αβγό».
- διπλόθυρα* η (Μοσχ.), πόρτα με δυο φύλλα.
- διπλόθυρους* επίθ. (Μοσχ.), για το χτένι του αργαλειού που στην κάθε *θύρα* του μπαίνουν από δυο κλωστές.
- διπλός* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) διπλός, 2) γεροδεμένος, εύσωμος· «ήταν διπλά, προκουμμέν'».
- διπλουκέπθ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρό κυπρί με διπλή φωνή που ζύγιζε περίπου εκατό δράμα.
- διπλουτό* το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), είδος χορού που χορεύεται με τα χέρια διπλωμένα χιαστί.
- διπλουτός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *διπλουτό*.
- διπλουχάχαλους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για πετεινό) που έχει διπλό χαρχάλι.
- δίπλ'* η (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), ξύλο από καστανιά, τοποθετημένο οριζόντια στο επάνω μέρος της καλύβας, πάνω στο οποίο καρφώνονται τα *στημονανάργα*.
- διρομόν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δερομόνι.
- διρομονίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δερομονίζω.
- διροπάν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δροπάνι· «να θιρίσου μι του διροπάν'».
- διροπάνά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *δροπανά*.
- διροφουλόγημα* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρό κλαδί που βγαίνει δίπλα στον κύριο κορμό των δημητριακών· «έχ' διροφουλόγηματα του καλαμπούχ'».
- διροφουλόγηθ'* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *διροφουλόγημα*· «άμα είναι γιρό του χώμα, έχουμι διροφουλόγηθ'».
- διροφουλουγώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.) (για τα δημητριακά) βγάζω *διροφουλόγημα*· «διροφουλόγ'σιν του καλαμπούχ'».
- δισάχ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δισάκι.
- δισίνγουνου* το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *δισίνγουνου*.
- δισίνγουνου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δισέγγονο.
- δισπόταρους* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγαλόσωμος δεσπότης (ειρων.).
- δισπουτ'κό* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο δεσποτικός θρόνος.
- διτιάς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που δένει τα δεμάτια στο θέρο.
- διφτέρ'σμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το πρώτο τσά-

- πισμα μετά τη σπορά των δημητριακών.
- διφτέῖ* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), τειφτέρι· «έπειρι να του γράψ' στου διφτέῖ ᾗ να μη του χάσ'».
- διφτιργάτ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), της Δευτέρας· «διφτιργάτ'κου παζάῖ»· φρ. «διφτιργάτ'ᾗ νύφ'», ειρων. για άνθρωπο πολύ κουρασμένο, όπως η νύφη τη Δευτέρα μετά το γάμο· «διφτιργάτ'ᾗ νύφ' μ' ἦρθις κι στέκισι ιδώ;».
- διφτιρίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσαπίζω το χωράφι μετά τη σπορά.
- δίφυλλους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δίφυλλος· «πουλλά φυτά βγαίν'ν δίφυλλα».
- διχαλά* επίρρ. (Μοσχ.), σχηματίζοντας διχάλα· «κάθιτι διχαλά», «πατάει στου ξύλου διχαλά».
- διχαλάῖ* το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το διχαλωτό κόκαλο της κότας μετά το λαιμό.
- διχαλός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), διχαλωτός· «έμβινι μέσα ένα διχαλό ξύλου», «διχαλό μαστάῖ».
- διχάλουμα* το (Ρητ.), 1) το σχηματίσιμα διχάλας, 2) τόπος ανάμεσα σε δυο ποτάμια ή βουνά που σχηματίζουν διχάλα.
- διχαλουμάσταρους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για ζώο) με μεγάλα μαστάρια που το άνοιγμα μεταξύ τους σχηματίζει διχάλα.
- διχαλουτός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), διχαλωτός· «ήταν ξύλα διχαλουτά», «διχαλουτό μαστάῖ», «τό ᾗκουβαν του φτι διχαλουτό».
- διχαλώνουμι* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σχηματίζω διχάλα, 2) ενώνομαι σχηματίζοντας διχάλα· «ικεί διχαλώνουνδι δῶο λάῖᾗ».
- διχόνου* το (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), διχόνοια· «τ'ς έπᾗσιν ένα διχόνου».
- διχούλα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), διχάλα· «του ζαρκιάδ' είχαν διχούλις διχούλις στα κέρατα».
- διχούλ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) μικρή διχάλα· «του ζαρκιάδ' είχαν στα κέρατα διχούλα», 2) ξύλο με μικρή διχάλα (Λόφ., Ράχ.), 3) φτυάρι γυριστό μπροστά για να τραβάν τα κάθουνα (Μηλ.), 4) επίρρ. καβάλα, με τα πόδια περασμένα στις δυο πλευρές του σαμαριού· «έρχουνταν απού κάτ' διχούλ'», «καβαλ'κέβ' διχούλ'»· αντίθ. «καβαλ'κέβ' ζᾗ ἄνδα».
- διχώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) είμαι έτοιμος να δεχτώ κάτι· «διχάς να σι ρίξου κάτ'», 2) περιμένω· «ου άλλους ᾗ διχούσιν», «είδατι σύννιφα; διχάτι βρουχή»· η μτχ. *διχούμενους*, φιλόξενος· «ήταν πουλύ διχούμιν' γ'ναίκα».
- δίψα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) δίψα, 2) άχτι· «τ'ν

- έχ'ν πουλλή δίψα» (Λόφ., Ράχ.).
- δ'λεύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δουλεύω· «είπαμι να δ'λέψουμι ζδ' γιουργία»· μτχ. *δουλιμένους*, κουρασμένος από υπερβολική δουλειά· «κι πῶς δεν ήταν δουλιμένους τότες!».
- δ'λιφαγουμένους μτχ. (Μηλ.), εξαντλημένος από υπερβολική δουλειά.
- δ'λά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δουλειά· φρ. «θα φανεί η δ'λά τ'», θα φανεί η αξία του.
- δόγα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η δόγα του βαρελιού.
- δόνδου η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γυναίκα με μεγάλα δόντια.
- δόνδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) δόντι, 2) το δόντι στα γεωργικά εργαλεία· «του τσαπί έχ' δῶο δόνδῶα».
- δόξα η I (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δόξα στη φρ. «δόξα τουν Γύριου».
- δόξα η II (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ουράνιο τόξο.
- δουκανουσύρ'ς ο (Μοσχ.), σχοινί με το οποίο τραβούσαν τη *δουκάνη*.
- δουκάν' η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), η δοκάνη· «μείς δεν είχαμι στύλουν, είχαμι δουκάνις».
- δουκάν' το (Μηλ.), βλ. *δουκάν' η*.
- δουκνούμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θυμούμαι· «δουκήθ'κα όλα τα παλά», «d' δουκνούμι τ' μάνα μ'».
- δούλα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), υπηρέτρια· «απού μ'κρή τ'ν έβαλιν δούλα σ' ένα σπίτ'».
- δούλιμα το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), δουλειά· «απού δούλιμα, δούλιβιν πουλύ».
- δουλιφτάρ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εργατικός· «έχου πιδῶά δουλιφτάρ'κα».
- δουλιφτάρ'ς επίθ., θηλ. -ρου (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εργατικός.
- δούλους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο γάντζος της πόρπης ή της καρφίτσας που είχε στην επιφάνεια τον δικέφαλο αετό.
- δουλουφαγουμένους μτχ. (Έλαφ.), βλ. *δ'λιφαγουμένους*.
- δουλουφαγουμένους μτχ. (Ρητ.), βλ. *δουλουφαγουμένους*.
- δουμένους μτχ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), δοσμένος· «τ' θυγατέρα μ' τ'ν έχουν δουμέν' στον Καταφύ».
- δουμή η (Ελατ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *δουμή*· «άν'ξιν η δουμή».
- δουνάγορα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η δοντάγορα του οδοντίατρου.
- δουνάγαστό το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υφαντό με σχέδια οδοντωτά.
- δουνάουγαστρός ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), οδοντία-

τρος.

δουρώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) διαρκώ· «είνι γιρά τα τσ'πούνα κι δουρούν», 2) προλαβαίνω· «δε δουρώ να πλένου κάθι μέρα», 3) επαρκώ· «πόσου να δουρήθ' κι του νιρό;».

δουσούμινους μτχ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), γενναιόδωρος· «δουσούμιν' γ'ναίκα».

δόχ' το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μέρος όπου έστηναν ενέδρα.

δράκους ο (Ρητ.), γερός άνθρωπος· «ήμαν δράκους κι γίνγα γάτους».

δραμνάρ'κους επίθ. (Μηλ.), αυτός που ζυγίζει ένα δράμι· «δραμνάρ'κα σκάια».

δράνγουμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το πιάσιμο των νεύρων.

δρανγώνουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πιάνονται τα νεύρα μου· «δρανγώθ'κιν του πουδάρι τ'ς».

δρασκίλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δρασκελιά ως μονάδα μετρήσεως· «του μέτρησα κι ήταν δικαπένδι δρασκίλα», «δε ρίχ' δρασκίλ'», δεν κάνει βήμα· φρ. «είνι ένα δρασκίλ' ου ήλους ακόμα», λίγο πριν βασιλέψει.

δρασκ'λά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δρασκελιά.

δρέινους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), δρούνος.

δρένους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. δρέινους· «δρένου καδί».

δριμοννίδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σπασμένο στάχυ μαζί με άχυρο, που μένει μετά το δερμόνισμα.

δριπανουκουσά η (Μηλ., Ρητ.), εργαλείο γεωργικό με δρεπάνι μπροστά για να κόβουν χόρτα, κλαδιά κ.λπ.

δριπανουτός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει σχήμα δρεπανιού· «του παλό του κλαδιφτήθ' του δριπανουτό».

δριπανά η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), η ποσότητα που κόβει το δρεπάνι· «μνά δριπανά στάχα».

δρουιστά επίρρ. (Ρητ.), βλ. δρουσ'στά.

δρουμί το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στάχυα που αφήνει στη σειρά ο θεριστής πριν δεθούν σε δεμάτια.

δρουνγάθ' το (Μηλ.), άγριο χόρτο, όμοιο με τη ρίγανη, που το τρων τα ζώα.

δρουσάτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δροσερός· «είνι δρουσάτου του σπίτ'».

δρουσίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ραντίζω· «του δρούζαν τ' αλεύθ' κι έριχναν κι τα λάχανα παναθιό», «του πισπιλνούσαμι παναθιό μι αλεύθ' κι του δρούζαμι καλά».

δρουσ'τά επίρρ. (Μηλ.), ραντίζοντας· «κι του ρίχς του λίπους δρουσ'τά

δροουσ'τά».

δροουσά ρ. (Ελατ., Μοσχ.), δροσίζω· απροσ. δρουσάει, ψιλοβρέχει· «δρουσάει όξου».

δυναζουμι ρ. (Ρητ.), μπορώ· «δυναζισι να πας;».

δύναμ' η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), οικονομική δυνατότητα· «κατά δ' δύναμ' που είχαν ι καθένας», «όπ'χους είχαν δυνάμεις, αγόραζιν καμν'ά ουκά».

δυναστεύου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), κρατώ γερά, πιάνω· «του δυναστεύου του κλουνάδ'»· παθ. *δυναστεύουμι*, στηρίζομαι, πατώ γερά· «δυναστεύουμι στου ένα του πουδάδ'».

δυνατεύου ρ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), γίνομαι δυνατός· «δυνατίπιν καλά τώρα τιλιφταία».

δυνατός επίθ., θηλ. -ιά (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) δυνατός· «ήταν πουλύ δυνατιά γ'ναίκα», 2) με καλές επιδόσεις· «δυνατιά μαθήτρια».

δύνουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπορώ· «δε δύνουμι να δώσου άλλα», «άμα δύνισι».

δυσεύριτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δυσεύριτος· «του καθάρ'γου του ψουμί ήταν δυσεύριτου», «τα λιφτά ήταν δυσεύριτα τότις».

δυσκουλάρμιχτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που δύσκολα αρμέγεται.

Δυσσέας ο (Μηλ.), Οδυσσέας· «ου ένας τουν λεν Δυσσέα, ου άλλος τουν λεν Νίκου».

δυστυχεύου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δυστυχώ.

δυστύχημα το (Μηλ.), βάσανο· «ιγώ να πάθου αυτά τα δυστυχήματα!».

δυστυχώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δυστυχώ, υποφέρω· «δυστυχούσιν ι κόσμους τότις»· μτχ. *δυστυχημένους*· «χρόνα δυστυχημένα».

δώθι επίρρ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), εδώ· «έρχουνδι δώθι»· φρ. «ύστ'ρα απού δώθι δώθι», από τότε και μετά· «ύστ'ρα απού δώθι δώθι αχίρσαμι να φ'άνουμι κάτ' κ'λούρ'γα».

δώια επίρρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), εδώ· «απού δώια».

δώρα η (Έλαφ.), δώρο· «έκαμναν κι δώρις τότις».

δώρους ο (Μηλ.), δώρο.

δαβάν' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), έντομο, όμοιο με σφήκα, που τσιμπάει τα ζώα.

δαβάν'άξου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τοποθετώ τα σανίδια στο ταβάνι· μτχ. *δαβάν'ασμένους*· «τό 'χ' δαβάν'ασμένου του

- σπίτ'».
- δαβ'ζάρ'κους* επίθ. (Έλαφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άνθρωπος που επίμονα και χωρίς ντροπή απαιτεί από τους άλλους εκδουλεύσεις.
- δαβίζου* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζητώ κάτι· «πήγα κι δάμισα απ' d'γειτουνά ψουμί», «θα πάνου να δαβίσου παράδες δαν'κές».
- δαβάκους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καπνός· «τράβ'ξιν d' dαβακέρα τ' να πάῶ' δαβάκουν».
- δαβάν'* το I (Ελατ.), βλ. *δαβάν'*.
- δαβάν'* το II (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), ξύλινο κομμάτι του τροχού στα παλιά κάρα που περιβάλλεται από σιδερένιο στεφάνι.
- δαγλαράς* επίθ. (Μοσχ.), βλ. *δαγλαράς*.
- δαγλαράς* επίθ., θηλ. -ού (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλοςσωμος και άγαρμπος άνθρωπος.
- δαής* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νταής.
- δαϊανδώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. αντέχω, βαστώ· «δαϊανδάει ακόμα αυτό του παλ'ουδάμ'»;», 2) μτβ. στηρίζω, υποστηρίζω· «τον δαϊάντσα όσου βόρισα».
- δαϊκόνουμι* ρ. (Μοσχ.), στηρίζομαι, πατώ στα πόδια μου· «δαϊκώθ'κα καλά».
- δαϊλέκ* το (Μοσχ.), 1) τιμή, υπόληψη, αξιοπρέπεια· «πανδρεύκαμι μι του δαϊλέκ μας», 2) καλή οικονομική κατάσταση· «έχ'ν δαϊλέκ αυτοί».
- δαϊλεύουμι* ρ. (Λόφ., Ράχ.), περηφανεύομαι· «αυτή δαϊλέβιτι».
- δαϊλάνα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), όμορφη και γεροδεμένη γυναίκα· «τι γ'ναίκα ήταν αυτή, δαϊλάνα!», «ήταν μ'να δαϊλάνα αυτή στα νάτα τ'ς!».
- δάμισα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συχνά· «έρχουνδι δάμισα ιδώια».
- δάλα* η (Ρητ.), το ξινόγαλο.
- δαλαβέῶ'* το (Μηλ.), 1) φασαρία, ξεσήκωμα· «είχαμι δαλαβέῶ'γα σήμιρα μι τ'ς μαστόῶ'», 2) ερωτική δοσοληψία· «η Μαρία πουλύ δαλαβέῶ' έχ' μι του Νίκου».
- δαλαβιρίζουμι* ρ. (Μηλ., Ρητ.), ερωτοτροπώ· «σαμ πουλύ δαλαβιρίζιτι μι τ' Μαρία».
- δαλαγάν'* το (Έλαφ., Μηλ.), βλ. *ταλαγάν'*.
- δαλάχ'* το I (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δηλητηριώδες φίδι.
- δαλάχ'* το II (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το στομάχι· «αυτό του έρ'μου του δαλάχ' τι πόνου μι κάν'!».
- δάλα* η (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *τάλα*· «σ' έβαλα μ'να δάλα», σε κέρδισα, «ιφτά κι δάλα», εφτά χτυπήματα, ένας πόντος.
- δαμαρ'λούδ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.),

- αυτός που είναι από καλό νταμάρι, από ράτσα.
- δαμάῳ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γενιά· «είνι ἔξυπνου δαμάῳ», «απ' του θκό μ' του δαμάῳ τίπουτα δεμ βήρατι», 2) είδος· «είνι δαμάῳγα δαμάῳγα πέτρις».
- δάμκα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κηλίδα, λεκές.
- δάμ* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), εγκαταλελειμμένο, ἔρημο σπίτι.
- δάνα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλος σωρός από ξύλα.
- δανάλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τανάλια.
- δανάς* ο (Μηλ., Ρητ.), 1) αρσενικό βόδι· «είνι δανάς κι δε βράζ'», 2) ηλικιωμένος και μεγαλόσωμος άνθρωπος· «διπ δανάς είναι».
- δαρδάνα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γυναίκα ψηλή και γεροδεμένη· «πουλύ ουραία γ'ναίκα, δαρδάνα!».
- δάφ* η (Λόφ., Ράχ.), δάφνη.
- δ'βαράχ* το (Μοσχ., Ρητ.), ντουβαράκι.
- δ'βάῳ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ντουβάρι· «τά 'βαλέτι όλα τα χρήματα στα δ'βάῳ».
- δέλιχνα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), περήφανα· «πιρπατάει δέλιχνα».
- δέλιχνους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ευθυτενής, ίσιος, 2) περήφανος, 3) αυτός που βγαίνει ελαφρά ντυμένος, όταν κάνει κρύο (Έλαφ.).
- δέρτ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ντέρτι, καημός· «θα στα πω τα δέρτχα μ'».
- δήρα* η (Ελατ.), 1) ακαλλιέρηγο κομμάτι στη μέση του χωραφιού, 2) πρόχειρο πέρασμα ανάμεσα από χόρτα, σιτηρά κ.λπ.· «πήγα κι ἔφλασα δήρα».
- διδέ* (Μηλ.), παιδική λέξη για τη βόλτα· «θα σι πάου διδέ».
- διδ'μάρ'κους* ο (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) δίδυμος, 2) με διπλό καρπό· «κιράδα διδ'μάρ'κα», «τζαρνίλα διδ'μάρ'κα».
- διλάλτς* ο (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοινοτικός υπάλληλος, τελάλης.
- διλβουχανάς* επίθ. (Μοσχ.), τεμπέλης, τεμπελχανάς.
- διλβιδέο* 'ς επίθ. (Μοσχ., Ρητ.), ντεομπεντέρης.
- διλιπαπάς* ο (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), λεβέντης παπάς· «καλός παπάς, διλιπαπάς!».
- διλκῶν* το (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *διλφίν*'.
- διλφίν* το (Ρητ.), άνθρωπος με ψηλό, λεπτό και γεροδεμένο κορμί.
- διλφόνου* επίθ. (Μηλ.), για γυναίκα, ψηλή και λεπτή.
- διλφῶν* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *διλφίν*'.
- διουδιούλα* η (Μοσχ.), πλεξούδα από κούκλες καλαμποκιού.

- διουδιούμ'ς* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), καθυστερημένος διανοητικά, αργό-στροφος.
- διπ̂* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) καθόλου· «δεν δουν άκ'σα διπ̂», 2) εντελώς· «του διπ̂ του λιπτό», «καλά είναι, μου γ̂α μας τ'ς γέϑ' όχ' διπ̂ καλά», «ιχτές καλά έγραψιν, μου σήμιρα ούτι διπ̂ καλά».
- δίρα* η (Μοσχ., Ρητ.), ντορός.
- διριδιέϑ'ς* επίθ. (Ελαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *διριδιέϑ'ς*.
- διριδιβλάμ'δισ* οι (Ρητ.), δαιμονικά· «θα σι πάϑ'ν οι διριδιβλάμ'δισ».
- διρέζ'* το (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) όρθιο ξύλο στον *τ̂σ*ατμά, 2) μτφ. πολύ ψηλός άνθρωπος.
- δ'λάπ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ντουλάπι, 2) στρογγυλό σκεύος, όπου έφηναν τα σπυριά του καφέ· «τον έκιγάμι τον γαφέ στου δ'λάπ'» (Ελατ.), 3) μικρό χώρισμα στο σεντούκι, όπου φύλαγαν πολύτιμα αντικείμενα (Ρητ.).
- δόβουλου* το (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) κουρέλι· «γίνγαν δόβουλα, πέταξέ τα», 2) κωλόπανο· «σύρι όξου να θ̂μάις τα δόβουλα», «τα δόβουλα απ' του μ'κρό», 3) παλιό σκέπασμα, κουβέρτα κ.λπ.· «έχου τα δόβουλα κριμασιμένα όξου να στιγνώσ'ν γ̂α να σκιπαστούμι του βράδ'» (Ελατ.).
- δόδου* η (Ελαφ.), μεγάλη αδελφή.
- δόνγα* η (Ελαφ., Μηλ., Ρητ.), χρέος· «έβαλιν δόνγα».
- δόνκα* η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *δόνγα*.
- δόρους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θόρυβος.
- δότ̂σ*ας επίθ. (Μοσχ.), αποβλακωμένος.
- δότ̂σ*ακρους επίθ. (Ελαφ., Ρητ.), 1) αποβλακωμένος (Ρητ.), 2) γεροδεμένος (Ελαφ.).
- δότ̂σ*ακς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *δότ̂σ*ας.
- δουβόλ'* το (Λόφ., Ράχ.), κωλόπανο.
- δουβέζ'* το (Μηλ.), πέτρινο γουδί· «του στουμιβίζουμι στου δουβέζ'».
- δούβλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χρυσό νόμισμα.
- δουγρού* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ίσια· «ήρθιν δουγρού στου σπίτ'».
- δουδ'μάϑ'κα* τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *διδ'μάϑ'κα*.
- δουδ'μαρούλα* τα (Μηλ.), ό,τι και *διδ'μάϑ'κα*.
- δουκανόπιτρα* η (Ελατ., Έλαφ.), η πέτρα που μπαίνει κάτω από τη *δουκάν'*.
- δουκάν'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δοκάνη.
- δουλαδ̂μάνου* η (Λόφ., Ράχ.), αντρογυναίκα.
- δουλβιδ'* το (Ελαφ., Λόφ., Ράχ.), στη φρ. «δουλβιδ' του μάτ'», ορθάνοιχτο.
- δουλ'θ̂μάνου* επίθ. (Μηλ.), βλ. *δουλαδ̂μάνου*.
- δουματόσπουρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σπόρος ντομάτας.

- ἄδουμή* η (Μηλ.), πληγή: «έχ' όλου ἄδουμές».
- δουμουδάρο* κους επίθ. (Μηλ.), (για ζώο) φρόνιμος, ήσυχος.
- δούνα* επίρρ. (Μοσχ.), μούσκεμα: «γίνγιν δούνα αυτός».
- δουνάς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κόσμος, κοινωνία: «άτιμους δουνάς».
- δουροδουρώνω* ρ. (Ελατ., Μοσχ.), παραγεμίζω: «του δουροδούρουσιν του τδου-βάλλ'».
- δουρέχ'* το (Έλαφ., Ρητ.), βλ. *διρέχ'*.
- δουρής* ο (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), 1) το γκρίζο άλογο, 2) το κοκκινωπό άλογο (Έλαφ.).
- δουρλάπ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *δρουλάπ'*.
- δουρός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ίχνη ζώου: «έχασα τουν δουρό μέσ' στου χόν'».
- δουρού* επίρρ. (Ελατ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *δουροού*.
- δούρτ'* το (Μοσχ.), λειωμένο ρούχο.
- δραγαδά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το μέρος όπου έμενε ο δραγάτης.
- δραγαδάτ'κου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η αμοιβή του δραγάτη από τους κατοίκους της κοινότητας.
- δραγατ'λίχ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το επάγγελμα του δραγάτη.
- δραγάτ'ς* ο (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δραγάτης.
- δραγουμάνους* επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άνθρωπος αυταρχικός, που του αρέσει να κουμαντέρνει τα πάντα: «τι, δραγουμάνουν σ' έχουμι ιδώ;».
- δραγάλα* η (Μοσχ.), 1) δικράνι, 2) διχαλωτό ξύλο.
- δραγάλας* επίθ. (Μοσχ., Ρητ.), ψηλός, μαντράχαλος.
- δραγάλ'κους* επίθ. (Μοσχ., Ρητ.), (για ζώο) με ανοιχτά κέρατα.
- δραγάλ'* το (Μοσχ., Ρητ.), ο κόμπος στα κέρατα του ελαφιού.
- δραγατζίλα* τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ευτελή μικροπράγματα, μικροσκεύη: «σών'ν αυτά τα δραγατζίλα καμνά φουρά;».
- δραμάλα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος κούνιας που περιφέρεται γύρο από κεντρικό άξονα.
- δραμαλίζουμι* ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουνιέμαι στη *δραμάλα*.
- δραματόξ'λον* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ο κεντρικός άξονας της *δραμάλας*.
- δράνγα* η (Μοσχ., Ρητ.), ξύλινο όργανο με διχάλα στις δύο άκρες με το οποίο σταυρώνουν το *διασίδι*.
- δρασκίλ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *δρασκίλ'*: «πήγιναν δρα-σκιλα δρασκίλα καταπίσου», «δε ρίχ' δρασκίλ'».

- δραχήλας* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), άγαρμπος, ασουλούπωτος.
- δριακότ'ς* επίθ. (Μοσχ., Ρητ.), βλ. *δριασκότ'ς*.
- δριασκότ'ς* επίθ. (Έλαφ., Μοσχ.), άγριος, ακοινώνητος.
- δρίλουξους* επίθ. (Μοσχ.), πολύ λοξός, στραβός: «δένδρα δρίλουξα», «χου-
ράφ' δρίλουξου».
- δρίμα* η (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), 1) παρακλάδι, 2) κλαδί για να χτυπούν
τη σκλέντζα, 3) πυκνά χαμόκλαδα: «έχ' δρίμα», 4) η τρυφερή κορυφή του
δέντρου (Μοσχ.).
- δρίμινς* οι (Μηλ.), οι πρώτες μέρες του Μάρτη κατά τις οποίες απέφυγαν ν'
αφήνουν το βράδυ έξω τα ρούχα: «άδι να δ'μάσουμε τα φουρέματα, θα
πέσ'ν δρίμινς απόπι».
- δρίμ'* το (Μηλ.), ό,τι και το *'μιράδ'*: «τα δρίμνα είναι τα μιράδγα».
- δρίνα* η (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ρίγος: «μ' έπ'χασιν μ'να δρίνα».
- δρινάζου* ρ. (Μοσχ., Ρητ.), με πιάνει ρίγος.
- δρίνασμα* το (Μοσχ., Ρητ.), ρίγος.
- δριστέλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νεροτριβή.
- δρουβόλ'* το (Λόφ., Ράχ.), τριβόλι.
- δρουβουλίζου* ρ. (Λόφ., Ράχ.), αγκυλώνω, κεντώ: «μι δρουβουλίζ' η κουτδ'-
πιά», «μι δρουβόλτσιν του χέδ'».
- δρουβουλουδά* η (Μοσχ.), 1) ίχνος, ντορός: «δεν άφ'σιν δρουβουλουδά», 2)
φασαρία: «τί δρουβουλουδά γένιτι;» (Λόφ., Ράχ.), 3) συγκέντρωση πολ-
λών ανθρώπων.
- δρουβουλουτός* επίθ. (Ελατ., Μοσχ.), αυτός που έχει *δρουβώλα*: «δρουβου-
λουτό χουράφ'».
- δρουβουλώ* ρ. (Ελατ.), βλ. *δρουβουλίζου*: «μι δρουβουλάει του μάτ'».
- δρουβουλάζου* ρ. (Ελατ., Μοσχ., Ρητ.), γειμίζω *δρουβώλα*: «μι δρουβώλασιν
του κουρκούτ'».
- δρουβώλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) μεγάλος χωμάτινος σβώ-
λος: «πήγα να ουργώσου, αλλά κόπ'κιν δρουβώλα δρουβώλα», «σήκουσιν
πουλύ δρουβώλ'», 2) συμπαγής σφαιρικός όγκος από αλεύρι κ.λπ.: «έχ'
δρουβώλα η κουρκούτ'».
- δρούγα* η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μάλλινη, αραιοκλωσμένη κλωστή,
κατάλληλη για χοντρά υφαντά: «δρούγα κάνουρα».
- δρουγάδ'* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) άγριο πολυετές χόρτο
με μίσχο γύρο στους είκοσι πόντους και φύλλο όμοιο με του τριφυλλιού,
(Ελατ., Ρητ.), 2) δέντρο με λεπτό κορμό, μικρά φύλλα και καρπό σαν
φούσκα: «τα γίδγα θα τα πάμι στου δρουγάδ'» (Λόφ., Ράχ.).
- δρουλάπ'* το (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), άνεμος με βροχή: «έριξι δρουλάπ'», «βρέχ'
δρουλάπ'».

έβγα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η έξοδος, 2) το τέλος· «στου έβγα 'π' του μήνα».

έγιωμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ηλιοβασίλεμα· «στου έγιωμα του ήλου».

έθιμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), έθιμο· «ήταν του έθιμα τέτχου».

ειδουποιώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ειδοποιώ· «στ'ς ουχτώ πάλι ειδουποιήζιν τα σόια ι γαμβρός κι πάιναμι κι χόριβάμι του φλάμβουρου».

εικόνισμα το (Ρητ.), εικόνισμα.

εικουσαριά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εικουσαριά· «σι καμινά εικουσαριά μέρις πέθανιν».

εικουσιδγάϞ' το (Λόφ., Ράχ.), το νούμερο εικουσιδυό.

είμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είμαι· «τα πιδḡά είν' δα πουλύ καλά» φρ. «είμι σκουτιδḡα», στο σκοτάδι, «είμι στα πόδḡα», όρθιος, «πρώτα ήμασταν ταγμέν' στ'ν αḡα Ειρηḡ' κι ύστ'ρα μας πήγαν στ' άλλου του μαναστήḡ'».

ειμή μόνου (Μηλ.), παρά μόνο.

είνουρου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), όνειρο· «είδι μ βαναγία στου είνουρου».

έλαμα το (Μοσχ.), ερχομός· «καλά πήγαμι, αλλά στου έλαμα, μη χειρότιρα», «στου έλαμα, πώς θα ρθούμι;».

έλατους ο (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), έλατο.

έλιους το, πληθ. *έλα* τα (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), έλεος· «αφήḡ' στου έλιους τ'ν οικουγένεια», «ιγώ τράβηξα τα έλα».

έλλειμμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), έλλειψη· «έχου έλλειμμα απού γέν'μα», «ι προτουβράτ'μους κοιτούσιν τί ιλλείμματα είχιν ι γάμους».

Έλυμβους ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), Όλυμπος· «να ζήσ'τι, ν' ασπρίσ'τι σαν τουν Έλυμβου», ευχή στους νιόπαντρους.

εμ... εμ (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), και και· «έχ'ν εμ πί- τυρα εμ αλεύḡ' τα σκυλουψάμινά».

έμβα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) είσοδος, 2) αρχή· «στου έμβα απ' του χρόνου».

έμβλαστου το (Μηλ., Ρητ.), έμπλαστρο· «είνι καλό του έμβλαστου στ' μέδ'».

έμβουλου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ο βλαστός·

- «του ὀτιάϙ' ἔχ' ἔμβουλα», 2) το κλονί της κλωστής· «κάνουρα μι τρία ἔμβουλα», «γ'δουμαλλήϙου μαλλί μι τρία ἔμβουλα».
- ἔμβουρας* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ἔμπορος.
- ἔμουρφους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ὄμορφος.
- έναργα* επίρρ. (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αργά, με βραδύ ρυθμό· «μιλούσιν έναργα έναργα».
- έναργους* επίθ. (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βραδυκίνητος, αργός.
- ένγυα* η (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ἔγκυος· «κίντσιν ένγυα», ἔμεινε ἔγκυος.
- ἐργατους* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μνησικακία· «δεν ἔχ' μέσα ἐργα-
τουν».
- ἐρ'μους* επίθ. (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ἐρημος, κακό-
μοιρος· «αυτός ι ἐρ'μους δεν εἶχιν πιδῆα».
- ἐρτσ* το (Λόφ., Ράχ.), ἄσπρο αγριολούλουδο με μαύρη βούλα στη μέση· «μας
γκρέμισαν του ἐρτσι μας...», δημ.
- ἐρτσ'μου* το (Μοσχ.), ερχομός· «καλά στου πάμμα, αλλά στου ἐρτσ'μου ήταν
δύσκουλα».
- ἐρχουμι* ρ. (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ἐρχομαι· «ἦρθα
στου χάρου τα δόνδῆα», κινδύνεισα να πεθάνω, 2) (για χρώμα) πλησιάζω,
κλίνω προς· «ἐρχιτι στου ἄσπρου», προς το ἄσπρο, «ἐρχιτι λίγου στου
κόκῆανου».
- ἐτ'μους* επίθ. (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ἔτοιμος.
- ἐτῶ* επίρρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ἔτσι φρ. «ἐτῶ κι πως».
- ἐτῶα* επίρρ. (Ἐλαφ., Μηλ., Μοσχ.), βλ. *ἐτῶ*· «ἐτῶα κι ἐτῶα».
- ἐτῶας* επίρρ. (Ἐλαφ., Μηλ., Μοσχ.), βλ. *ἐτῶ*·
- εὐλουγους* επίθ. (Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σωστός, λογικός·
«του βρήκαμι εὐλουγου να γέν' ἐτῶ», «τῶρα του βρήκαμι πουλύ καλύτι-
ρου, εὐλουγου».
- ἔχου* ρ. (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ἔχω· «ἔχου τριά-
νδα χρόνα», εἶμαι τριάντα χρονών, 2) θεωρώ· «τουν εἶχαν πιθαμένουν»,
«του ψουμί δεν τό 'χου φαῖ, τό 'χου να τρώγιτι», θεωρώ ότι τρώγεται·
μτχ. *ἔχουνδα* τα, η περιουσία· «πούλτσιν τα ἔχουνδα κι ἐφυγιν».

ζάβα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η κόπιτσα.
 ζαβά επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λοξά, στραβά·
 «κοιτάει ζαβά», «τι ζαβά πααίν'!».
 ζαβαλκό το, ζαβαλκά τα (Μοσχ.), άχρηστα μικροπράγματα.
 ζαβγά η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), ζαβολιά· «κάν' όλου ζαβγάς».
 ζαβίζου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), παίζω τα μάτια.
 ζαβός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αυτός που
 μετά βίας βλέπει (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), 2) αλλήθωρος (Ελατ., Έλαφ.), 3)
 ανάποδος (στο χαρακτήρα).
 ζαβουδγασμένους μτχ. (Ρητ.), (για καρπό) με φλούδα ζαρωμένη.
 ζαβουκοιτώ ρ. (Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), κοιτάζω λοξά, στραβοκοιτώ· «Τι ζαβου-
 κοιτάς; Θαρείς θα σι φουφ'θά;».
 ζαβουμάτ'ς επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει το ένα
 μάτι κλειστό.
 ζαβράκ' το (Μοσχ.), κατσάδα, μάλωμα· «μας έδουκιν ένα ζαβράκ'».
 ζαβρακάζου ρ. (Ρητ.), κατσαδιάζω κάποιον άγριον.
 ζαβώνου I ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) στραβώνω·
 «ζάβουσα τ'ν αυλακά», 2) λυγίζω· «του ζάβουσα του σταβάδ'».
 ζαβώνου II ρ. (Ελατ.), ράβω· «του ζάβουσις καλά του φουστάν'».
 ζαβούκ' το (Μηλ.), παραφυάδα του καλαμποκιού που δεν το αφήνει να ανα-
 πτυχθεί κανονικά.
 ζαβούνγους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αρρωστιά-
 ρης, καχεκτικός.
 ζαβουνίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αδυνατίζω,
 χάνω τη δύναμή μου· «ζαβούντσιν του ζώου», 2) αδιαθετώ.
 ζαβούν'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. ζα-
 βούνγους.
 ζαβουνώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. ζαβουνίζου.
 ζαβουνάρ'ς επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αρρωστιάρρης, καχεκτικός.
 ζάβουρου το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), πολλή ζέστη, αποπνικτική ατμόσφαιρα·
 «τι ζέστ' είναι, ζάβουρου!».
 ζαγαλάρ'κους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζωηρός και ιδιότροπος·
 «του πιδί ήταν λίγου ζαγαλάρ'κου».
 ζαγάδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κυνηγετικό σκυλί.
 ζαγραβγάζου ρ. (Ρητ.), για ύφασμα και πλεκτό που έχει φθαρεί και αρχίζει να
 χνουδιάζει και να ξεπλέκεται.
 ζαγριάζου ρ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), 1) για κλωστή που σχηματίζει κόμπους και
 βγάζει χνούδι· μτχ. ζαγριασμένους· «ζαγριασμένου νήμα», 2) για ύφασμα
 που η όψη του αποκτά τραχύτητα· «ζαγριασμένου ύφασμα».
 ζαδνά η (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αγριόχορτα που συνήθως βγαίνουν μέσα

- στα σιτάρια: «είχιν όλου ζαδνά κι δεν έμασα τίπουτα».
- ζαδράτῶ το (Ελατ.), το μαχαίρι του πεταλωτή.
- ζαίρες ο (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) προμήθειες για το σπίτι, 2) η γέμιση στην πίτα, στην κότα, και γενικά στα φαγητά.
- ζακαλνέμι ρ. (Ρητ.), κινούμαι: «τι ζακαλνέσι έτῶα;».
- ζακανούρας ο (Ελατ., Ρητ.), 1) ο λύκος: «μείς του λύκου τουν έλιγάμι ζακανούρα», 2) το πειραχτήρι: «ήρθιν ου ζακανούρας».
- ζάκατα τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ευτελή μικροπράγματα.
- ζακατίζου ρ. (Μηλ., Μοσχ.), κρύβω: «πού του ζακάτιψαν του σκιακάῶ;».
- ζαλάδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ζαλάδα, 2) στεναχώρια: «έχου ζαλάδα σήμιρα μι του πιδί».
- ζαλίκα η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) διχαλωτό ξύλο που βοηθάει στο φόρτωμα του ζαλικιού, 2) πρόχειρο έλκνηρο για να μεταφέρουν δεμάτια και άλλα υλικά (Ελατ., Ρητ.).
- ζαλίκας επίθ. (Ρητ.), πειραχτήρι.
- ζαλικώνουμι ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τοποθετώ το ζαλιῶ, στην πλάτη, φορτώνομαι.
- ζαλιῶ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.) το φορτίο που κουβαλούν στην πλάτη.
- ζαλιῶρ'ς επίθ. (Ρητ.), βλ. ζαλίκας.
- ζαλ'κώνουμι ρ. (Έλαφ.), βλ. ζαλικώνουμι.
- ζαλ'γά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η ποσότητα του φορτίου που τοποθετείται στην πλάτη: «μ'να ζαλ'γά ξύλα».
- ζαμάρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), διχαλωτό κόκαλο στο στήθος της κότας.
- ζάνδης ο (Έλαφ.), ό,τι και ζάνουνας.
- ζάνουζας ο (Ελατ., Μοσχ.), βλ. ζάνουνας.
- ζάνουμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το σφίξιμο του αντιού με το ζάνουνα.
- ζάνουνας ο (Μοσχ., Ρητ.), το ξύλο με το οποίο σφίγγουν και ξεσφίγγουν το αντί στον αργαλειό.
- ζάνουντζας ο (Μηλ.), βλ. ζάνουνας.
- ζάντζους ο (Λόφ., Ράχ.), βλ. ζάνουνας.
- ζανώνου ρ. (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), σφίγγω το αντί με το ζάνουνα: παθ. ζανώνουμι, σφίγγομαι, τεζάρω: «άμα δε βάλτς d' βέργα, δε ζανώνιτι».
- ζαπέου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και ζαπώνου: «δεμ βόρ'σαν να ζαπέψ'ν του νιρό» παθ. ζαπέουμι: «άμα σκάῶ η κόνδα, δε ζαπέβιτι η ψείρα», «τα νιρά είναι ζαπιμένα τώρα».
- ζάπουρου το (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ.), βλ. ζάβουρου.

- ζαπώνου ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) πιάνω, συλλαμβάνω· «του ζάπουσαν του καημένου του αλάφ'», 2) αναχαιτίζω, τιθασεύω· «ήθιλαν να ζαπώσ'ν του νιρό που έρχουνδαν απ' του β'νό»· παθ. ζαπώνουμι· «δε ζαπώνιτι εύκουλα η αλ'πού».
- ζάπ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στη φρ. «κάνου ζάπ'», δαμάζω, αναχαιτίζω· «δεμ βουρώ να του κάνου ζάπ' του μ'κρό».
- ζάρα η (Μοσχ.), ρίγος.
- ζαραλούξ' το (Μοσχ., Ρητ.), ελάττωμα.
- ζαράλ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ελάττωμα, κουσούρι· «ιγώ σι αυτό του κουρίτῶ πήρα ζαράλ'», «κοίτα να μη σι μείν' κανένα ζαράλ'».
- ζαρόντσα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η εξόπορτα.
- ζαροβλίζου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), στραγγαλίζω· «τουν ζαροβούλ'ξα τουν γόκουτα», «τουν ζάροβλιξα απ' του λιμό».
- ζαροβούλιγμα το (Λόφ., Ράχ.), στραγγάλισμα.
- ζαρίζου ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλέπω με δυσκολία· «μι του ένα μάτ' γλέπου, μι τ' άλλου ζαρίζου».
- ζαρίφ'κους επίθ. (Μηλ., Μοσχ.), αρρωστιαρής, ανήμπορος.
- ζάρακα επίρρ. (Μηλ., Ρητ.), (για πήδημα) με τα πόδια ενωμένα και χωρίς φόρα· «αβδώ τα ζάρακα».
- ζαροκάδα η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), το θηλυκό ζαροκάδι.
- ζαροκαδάκα επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ό,τι και ζάρακα· «αβδώ τα ζαροκαδάκα».
- ζαροκάδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζαροκάδι· «ζαροκάδ'γα, γουμάτους ι τόπους».
- ζάροκους ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) το αρσενικό ζαροκάδι· «αυτός αβδάει σα ζάροκους», 2) μτφ. για άνθρωπο ή ζώο που πηδάει όπως το ζαροκάδι.
- ζάρ'σμα το (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), το να βλέπει κάποιος με δυσκολία.
- ζαρώνου ρ. (Λόφ., Ράχ.), 1) αμτβ. ζαρώνω· «ζάρουσα σι μ'να γουν'ά», 2) μτβ. κρύβω κάτι· «τ'ν είδα κι μουν δου ζάρουσα να μην δου δει», «πού του ζάρουσις πάλι του κ'τί;».
- ζάϱ' η (Μοσχ.), ρίγος.
- ζαφιρίζου ρ. (Μοσχ.), κοιτάζω με μισόκλειστα μάτια
- ζαφίρ'κα επίρρ. (Μοσχ.), με μισόκλειστα μάτια· «κοιτάει ζαφίρ'κα».
- ζαφίρ'ς ο (Μηλ., Μοσχ.), μικρός ποντικός.
- ζαχαράτου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καραμέλα με ζάχαρη.
- ζαχαρένους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γλυκός· «κουλονκύθα ζαχαρένα».
- ζαχαρήδους επίθ. (Μηλ., Ρητ.), αυτός που έχει χρώμα ζάχαρης· «ήταν κάτ' χάπ'χα ζαχαρήδα», «ζαχαρήδα φούστα».

- ζαχαρόσ'κου το (Ελατ., Ρητ.), ποικιλία μικρού στρογγυλού σύκου, ιδιαίτερα γλυκού.
- ζαχαρουκουλόκ'θα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κολοκύθα κίτρινη και γλυκιά, κατάλληλη για πίτα.
- ζαχαρουνέϋ' το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νερό ανακατεμένο με ζάχαρη, ζαχαρόνερο· «πίνου λίγου ζαχαρουνέϋ' κι σταματάει του ρουγάλισμα».
- ζαχαρουσ'κά η (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), είδος συκιάς με γλυκά σύκα.
- ζαχαρώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζαχαρώνω· μτχ. ζαχαρουμένους· «νιράκ' ζαχαρουμένους».
- ζβαγανίζου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ξοδεύω ασυλλόγιστα· «τα ζβαγάντιν όλα».
- ζβάκου η (Μοσχ.), πολύ κοντή γυναίκα.
- ζβαλάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πιέζω με τα χέρια τα ρούχα στην πλύση· «τα ζβάλαζάμι πουλλή ώρα», «τα ζβάλασα, τα ζβάλασα να καθαρίσ'ν».
- ζβάρα η I (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γεωργικό εργαλείο με το οποίο ισοπεδώνουν το χώμα μετά τη σπορά, 2) ατελές μεταφορικό μέσο, αποτελούμενο από μια ξύλινη βάση, πάνω στην οποία τοποθετούν δεμάτια κ.λπ., 3) μτφ. ατημέλητος, ασουλούπωτος.
- ζβάρα η II (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), το υγρό που μένει μετά το βράσιμο του τυρογάλου.
- ζβαρνίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ισοπεδώνω με τη ζβάρα το χωράφι· μτχ. ζβαρνισμένους· «τα 'χ' όλα ζβαρνισμένα τα χωράφχα»· παθ. ζβαρνίζουμι, σέρνομαι· «ζβαρνίζιτι κι έρχιτι καταδώ».
- ζβαρνίστρα η (Ρητ.), βλ. ζβάρα I.
- ζβαρονόζους επίθ. (Ρητ.), ατημέλητος, κουρελής.
- ζβαρονόκουλους επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), ανοικοκύρευτος, σβαρνιάρης.
- ζβαρνονκουτή επίθ. (Μοσχ.), ανοικοκύρευτη.
- ζβαρνονκουτσούλου η (Μοσχ.), ανοικοκύρευτη.
- ζβαρνονκουτύλου επίθ., ό,τι και ζβαρνονκουτσούλου.
- ζβαρνάρ'ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Λόφ., Ράχ.), ατημέλητος, ασουλούπωτος.
- ζβαρνάρ'ς επίθ. (Μοσχ.), βλ. ζβαρνάρ'ς.
- ζβέλτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σβέλτος.
- ζβέρκου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σβέρκο.
- ζβέρκου ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. ζβέρκου.
- ζβέρνουσ' η (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και ζέρνα.
- ζβέτα η (Μοσχ.), μικρός μάνταλος της πόρτας ή του παράθυρου.
- ζβιρλά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χτύπημα στο σβέρ-

- κο· «θα σι πατήσου μνά ζβιογά!».
- ζβιογάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χτυπώ κάποιον στο σβέροκο.
- ζβρανγαλνώ ρ. (Ελατ.), 1) στραγγαλίζω· «θα τουν ζβρανγαλίσου», 2) ξεοδεύω, σπαταλώ· «τα ζβρανγάλ' τσιν όλα ου ανιπρόκουπους».
- ζβρανγουλνώ ρ. (Μοσχ.), ό,τι και ζβρανγαλνώ 2· «τα ζβρανγουλτσιν όλα».
- ζβάπ'ς επίθ. (Λόφ., Ράχ.), κοντός και ζαρωμένος άνθρωπος.
- ζβάπ' το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ό,τι και ζβάπ'ς· «κουνδός ζβάπ'».
- ζβαρδάλ' το (Μηλ.), το δέντρο ζβαρδαλά.
- ζβαρδαλά η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. ζμαρδαλά.
- ζβόρους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουβέντα, ομιλία· «δεν είχαν ζβόρουν μέσ' στου σπίτ'».
- ζβουρίζου Ι ρ. (Μηλ., Ρητ.), μιλώ· «κανέννας διπ' δε ζβόρ'ζιν'», «έλα να του ζβουρίσουμι».
- ζβουρίζου ΙΙ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για βόδια) χτυπώ με τα κέρατα· «αρά φεύγα, θα σι ζβουρίδ' του βόδ'!».
- ζβρώχνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σπρώχνω· «μη μι ζβρώχς»· παθ. ζβρώχνουμι· «να ζβρώχνουνδι τα χρόνα», να κυλούν.
- ζγάρα η (Μοσχ., Ρητ.), εργαλείο του ξυλουργού, η αρίδα.
- ζγαρμώνου ρ. (Ελατ., Μοσχ.), κρύβω· «πού του ζγάρμουσα κι δεν δου βρίσκου;».
- ζγλήβγους επίθ. (Μηλ.), (για χώμα), σκληρός και άγονος.
- ζγούλουμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μέρος που δεν το πιάνει ο αέρας.
- ζγούλους ο (Μοσχ.), βλ. σκούλους.
- ζγουλώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), Ι αμτβ. 1) χώνομαι κάπου, τρουπώνω· «ζγούλουσα σι μνά γουνά κι κοιμήθ'κα», 2) σπρώχνω· «ζγούλουσα κι βγήκα», ΙΙ μτβ. 1) χώνω, τρουπώνω· «πού του ζγούλουσις κι δεν δου βρίσκου;», 2) πιέζω· «μη μι ζγουλώντς», «μι ζγούλουσις».
- ζγούρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκουριά.
- ζγουργάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκουριάζω.
- ζγουριά η (Ρητ.), σκουριά.
- ζγουρνεύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκοτεινιάζω· «πάει, ζγουρνεψιν», σκοτεινίασε η όψη του (για ετοιμοθάνατο), «ζγουρνεψιν ου κιρός».
- ζγουρνός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκοτεινός.
- ζγουρνάζου ρ. (Μοσχ.), ό,τι και ζγουρνεύου.
- ζγουρνάρ'ς επίθ. (Μοσχ.), συνοφρωμένος· «είνι ζγουρνάρ'ς, δε γιλάει».
- ζγουρ' η (Έλαφ.), αρρώστια των φυτών που το χαρακτηριστικό της γνώρισμα

- είναι ότι τα φύλλα τους καλύπτονται από σκόνη, όμοια με στάχτη.
 ζερουβαλουτός επίθ. (Έλαφ.), αυτός που έχει ζερουβάλα· «ζερουβαλουτός
 τραχανάς».
 ζερουβάλ' το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), συμπαγής σφαιρικός όγκος από αλεύρι ή
 άλλο υλικό που δεν έχει διαλυθεί.
 ζερουβαλάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σχηματίζω
 ζερουβάλα· «μι ζερουβάλασιν του ζ'μί».
 ζερουβολουτός επίθ. (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. ζερουβαλουτός.
 ζδαν' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), κρέας από το στήθος του ζώου.
 ζδουμίζου ρ. (Μοσχ.), βλ. στουμίζου.
 ζδούμγουσ επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κουλός, χωρίς δάχτυ-
 λα· «ζδούμγου χέϙ'», χωρίς δάχτυλα, 2) (για εργαλείο) που δεν κόβει, 3)
 κοντός.
 ζδραμβάλα η (Έλαφ.), βλ. δραμάλα.
 ζδραμβάλνούμι ρ. (Έλαφ.), κουνιέμαι στη ζδραμβάλα.
 ζδραν' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το ρούχο· πληθ.
 ζδράνα τα, ο ρουχισμός γενικά· «έπλυνα σήμερα όλα τα ζδράνα».
 ζδρουβόλ' το (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. δρουβόλ'· «τα ζδρουβόλα
 είναι αναθιρά».
 ζένου ρ. (Λόφ., Ράχ.), βρομώ· «ζει κι ζέν'», είναι σε κακή κατάσταση.
 ζέρδαλου το (Λόφ., Ράχ.), βλ. ζέρδιλου.
 ζέρδιλου το (Μηλ.), βλ. ζέρδιλου.
 ζέρδιλου το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), βερίκοκο.
 ζέρζιλου το (Μηλ.), βλ. ζέρδιλου.
 ζέρνα η (Ρητ.), άγριο χόρτο με γαλάζια λουλούδια και καρπό όμοιο με μικρή
 ντομάτα.
 ζεύλα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζεύλα.
 ζηλάρ'ς επίθ., θηλ. -ρου (Μηλ.), ζηλιάρης.
 ζιβγαράς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γεωργός.
 ζιβγαρόκλονους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.) (για
 υφαντό) με διπλή κλωστή που μπαίνει στην ίδια θύρα του στημονιού· ουσ.
 ζιβγαρόκλονου το, υφαντό με τα παραπάνω χαρακτηριστικά.
 ζιβγίτ'ς ο (Μηλ.), γεωργός.
 ζιβλόσ'νου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το σχοινί, με
 το οποίο δένουν τις ζεύλες στο λαιμό των βοδιών.
 ζιβλουλούϙ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το λουρί που
 δένει το ζυγό με το σταβάρι.
 ζίγρα η (Μοσχ.), αγκαθωτός θάμνος που φυτρώνει σε υγρά μέρη.
 ζιέτ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βάσανο· «ικεί κάτ' πιρασάμι ζιετ' πουλύ».
 ζιλ'νά η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), δέντρο που μοιάζει με ελιά, αλλά τα φύλλα του

- είναι πιο μικρά.
ζιμβίλ 'το (Μηλ.), ζουμπούλι.
ζιμβλάϑ 'το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το σκαρπέλο του μαραγκού, σμιλάρι· «τ' στρώδ' τ'ν δρουπούσαν μι του ζιμβλάϑ'».
ζιμβό το (Μοσχ.), ό,τι και *ζουμβάς* 1· «χουρίς του ζιμβό του χανδακόντς του ξύλου».
ζιנגί το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σπιρούνι, 2) μτφ. η αναχαίτιση· «τα ζινγιά που τ'ς τραβάει ι Γώργους, είναι άλλου πράγμα!».
ζιנגλουχέρ 'ς επίθ. (Λόφ., Ρητ., Ράχ.), βλ. *ζουνγλουχέρ* 'ς.
ζιγώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χτυπώ με το σπιρούνι.
ζιοβά επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αριστερά· «όλου ζιοβά αγνανδεύεις», δημ.
ζιοβαγνανδέου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλέπω με στεναχώρια· «τουν είδιν κι τουν ζιοβαγνανδιψιν».
ζιοβός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αριστερός.
ζιοδίλ 'το (Έλαφ.), βερικόκο.
ζιοδίλά η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βερικοκιά.
ζιοδίλά η (Ρητ.), βλ. *ζιοδίλά*.
ζιοδίλ 'το (Έλαφ.), βλ. *ζιοδίλ* '.
ζιοξιβούλτς ο (Λόφ., Ράχ.), ζωηρό παιδί.
ζιστόπ'τα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), πίτα με καλαμποκήσιο αλεύρι που το διαλύουν με ζεστό νερό.
ζιχιόγ'α τα (Ρητ.), η κολλώδης μαύρη ουσία που βγάζουν τα φυτά του καπνού.
ζιανγανίζου ρ. (Ελατ.), για κουδούνια που ο ήχος τους έχει αλλοιωθεί.
ζ'λάπ 'το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ο λύκος· «μας έφαγι του ζ'λάπ' τα πρόβατα», 2) μτφ. το ανδρικό όργανο.
ζ'λεύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζηλεύω· «πουλύ σας ζ'λεύου από 'χιτι καλά φουρέματα».
ζ'λίγον ρ., αορ. *ζούλτσα* (Ελατ., Ρητ.), πιέζω, συνθλίβω· «μην da ζ'λίγ'ς έτσα».
ζλίτσα η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), αφώμωτο σπυρί σιταριού· «είχι μέσα όλου ζλίτσις», «έχ' ζλίτσα πουλλή».
ζμάλα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εργαλείο των ξυλουργών, με το οποίο ξύνουν και στρογγυλεύουν τα κουτάλια κι άλλα ξύλινα αντικείμενα.
ζμαλίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στρογγυλεύω με τη *ζμάλα* την επιφάνεια ενός ξύλου.
ζμαλνώ ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *ζμαλίζου*· «του ζμαλνάει του ξύ-

λου».

ζμαρδαλήθους επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που είναι από ξύλο ζμαρδαλιάς.

ζμαρδαλά' το (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και ζμαρδαλά.

ζμαρδαλά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος θάμνου με λεπτά κλαδιά, με τα οποία έπλεκαν τον τῶατμά στα σπίτια, τα καλάθια και τα κοφίνια κ.λπ., ενώ με τα φύλλα του έβαφαν τα κίτρινα, το χρυσόξυλο.

ζ'ματόπ'τα η (Ρητ.), ό,τι και ζιστόπ'τα.

ζ'ματ'στός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζεματιστός· «πιπιριές ζ'ματ'στές».

ζ'ματώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζεματώ «ούνδας τό 'κουβάμι του γ'ρούν', του ζ'ματούσαμι», «πήγα να ζ'ματήσου τ'ς κάπισ», «πρώτα του ζ'μάτ'ζαμι του μαλλί», «άμα δεν δου ζ'μάτ'ζαμι του καλαμκήδου τ' αλεύῳ, δε γένουνδαν ψουμί».

ζμέτ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αδύνατο ζῶο ή άνθρωπος· «είνι ζμέτ' του καημένου».

ζ'μί το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζουμί· «κιφτέδισ μι ζ'μί».

ζμούνγρα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) μίσος, έχθρα· «αυτές οι φάρις πῆάσκαν σι ζμούνγρα», 2) γκρίνια, φαγωμάρα· «τι ζμούνγρα σ' έπῆασιν;».

ζμούνγρια η (Μηλ.), βλ. ζμούνγρα.

ζ'νάῳ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ζώνη, 2) το ξύλινο διάζωμα στον τοίχο, 3) ξύλινο στεφάνι βαρελιού, καδιού κ.λπ. «κόφι φράψου να φῆάσουμι ένα ζ'νάῳ'», 4) γενιά, συγγενολόι· «είνι απ' του θκό μι' του ζ'νάῳ'» (Μηλ.), 5) στον πληθ. ζ'νάῳ'γα τα, τα δυο χοντροά ξύλα που ζώνουν γύρο γύρο τη σκεπή.

ζνίχας επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει χοντροά ζνίχ'.

ζνίχ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το πίσω μέρος του λαιμού των ανθρώπων και των ζῶων· «τό 'ξυναν του ξύλου ῆα να μη τσουζουνδι τα ζνίχα απ' τα βόδῆα».

ζνιχά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χτύπημα πίσω στο ζνιχ'· «τον έδουκα μῆα ζνιχά».

ζόρ'κα επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζόρικα, δύσκολα· «πιρνούμι λίγου ζόρ'κα αυτό τον γιρό».

ζόρ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζόρικος.

ζόρλα επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), με το ζόρι· «τρώει ζόρλα», «δε βγαίν' η ψ'χή ζόρλα».

ζῳῳ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δυσκολία· «μας ῆρθιν

ζόϛ'».

ζουγοράνα η (Ελατ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *τζουγοράνα*.

ζουδαβριάζου ρ. (Ρητ.), ό,τι και ζουδαβριάζου.

ζουδαβριά η (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), αδυναμία εξαιτίας αρρώστιας· «τί ζουδαβριά τον επάσιν τον Νίκου!», «έχ' ζουδαβριά ι καπνός φέτους».

ζουδαβριάζου ρ. (Λόφ., Ράχ.), κασιάζω, γίνομαι καχεκτικός· «πάει, ζουδαβριάσιν αυτός!».

ζουζ'λίτῶ το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ό,τι και ζούζουλου.

ζουζ'λου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. ζούζουλου.

ζούζουλου το (Ελατ., Μηλ.), 1) ζώο· «αν είχισ πένδι ζούζουλα, καλά», 2) μτφ. ανόητος και ανεπίδεκτος μαθήσεως άνθρωπος· «διπ ζούζουλου είσι, δε σι κόβ'».

ζουζούλ' το (Μηλ., Ρητ.), έντομο.

ζουηρός επίθ., θηλ. -οιά (Μηλ.) ζουηρός· «ήταν πουλύ ζουηριά».

ζουκαλνώ ρ. (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), 1) πειράζω, 2) ασελγώ· «d' ζουκάλτσιν».

ζουκάλ'μα το (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), 1) πείραγμα, 2) συνουσία.

ζούκου επίθ. (Ελατ., Μοσχ.), κοντή γυναίκα.

ζούκουσ ο (Ρητ.), 1) κλωστή που μένει όταν τελειώνει μια δαντέλα ή ένα πλεκτό και δένεται στην εσωτερική πλευρά· «έφυγιν ου ζούκουσ όξου», 2) η κλωστή που μένει όταν τελειώνει το στημόνι· «κουμβόδισι κι του ζούκου να μη φύγ'», 3) η κλωστή που κρέμεται από ένα ρούχο· «βάλι κι του ζούκου μέσα».

ζουλαβίδα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), πολύ ώριμο σύκο· «γίνγαν ζουλαβίδις τα σύκα».

ζουλαβιδ'γάζου ρ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), για το σύκο που ωριμάζει πολύ, γίνεται ζουλαβίδα· «ζουλαβιδ'γασαν τα σύκα, θα τα μάσουμι».

ζούλου η (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), πολύ ώριμο φρούτο.

ζουμβακάδ' το (Μηλ., Ρητ.), κοντόχοντρος άνθρωπος.

ζουμβακάς επίθ. (Ρητ.), κοντόχοντρος.

ζουμβάς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), 1) εργαλείο του ξυλουργού, χοντρό στην άκρη, με το οποίο χτυπούν τα ξύλα, 2) μτφ. κοντός, πατημένος.

ζουμβιλιάλ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ζουμπουλάκι· «ζουμβίλι, ζουμβιλιάκι μ'», δημ.

ζουμβιλί' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ζουμπούλι.

ζούμβουσ επίθ., θηλ. ζούμβου (Ελατ.), κοντός.

ζουνγλός επίθ. (Ρητ.), 1) κουλός, 2) αδέξιος, ανίκανος να κάνει κάτι με τα χέρια του.

ζούνγλουσ επίθ. (Ρητ.), κοντός.

ζουνγλουχέρ'ς επίθ. (Ρητ.), ό,τι και ο ζουνγλός.

- ζουνδανά τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τα ζώα· «είχαμι τότες πουλλά ζουνδανά».
- ζουνδίμι' το (Λόφ., Ράχ.), βόδι με ανοιχτά κέρατα.
- ζουνάξου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), (για την υφάντρα) κανονίζω, ώστε το στημόνι να έχει τόσο μήκος, όσο φτάνουν τα χέρια μου για να υφάνω.
- ζούπιγμα το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ.), ζούληγμα.
- ζουπίξου ρ. (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πιέζω, ζουλώ· παθ. ζουπίξουμι· «απού πού ζουπίδικα κι δεν δου πήρα χαβάδ'».
- ζουπ'στιά η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ό,τι και ζούπιγμα.
- ζουπάω ρ. (Μηλ.), βλ. ζουπιζόν· «του ζούπ'σα».
- ζουπάνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χώνω· «του πήρα του πανί κι του ζούπουσα στ'ν δούπα».
- ζούρα η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), ρίγος που προέρχεται από ελονοσία.
- ζουρβάς επίθ. (Ρητ.), κοντός.
- ζουρῶ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυλάκι από το οποίο φεύγει το νερό του μύλου προς τα έξω.
- ζουρζουβίλα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σβούρα· «τα μαλλά ζουρζουβίλα θα στα φέρουν», 2) γυροβολιά, 3) μτφ. άνθρωπος αεικίνητος· «τί κλώθ'ς, ζουρζουβίλα, ιδώ;», «ζουρζουβίλα ι παπάς!».
- ζουρζουβιλίδ' το (Μηλ.), σβούρα.
- ζουρζουβιλνώ ρ. (Ρητ.), στριφογυρίζω.
- ζουρζουβιλ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) σβούρα, 2) ο καρπός της παλιουριάς.
- ζουρλός επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ζουρλός, τρελός.
- ζουρνάς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ο ζουρνάς, 2) το ρύγχος του γουρουνιού· «μι του ζουρνά σκάβ' του γ'ρούν'».
- ζουρνόξ'λου το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ξύλο κατάλληλο για το ζουρνά· «έφκασα d' γάιδα κι έχου τα ζουρνόξ'λα άφκασα».
- ζουρτεύουμι ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), στεναχωριέμαι· «ζουρτεύα σήμια».
- ζουστάδ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ζωνάρι της ντόπιας ανδρικής φορεσιάς.
- ζούτσου η (Έλαφ.), νεογέννητο κορίτσι.
- ζουφαίνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αδυνατίζω.
- ζουφός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καχεκτικός, αδύνατος· «ζουφό πρόβατου».
- ζουφούτδ'κου επίθ. (Μηλ., Ράχ., Ρητ.), καχεκτικός, αδύνατος· «του κουρίτδ' ήταν ζουφούτδ'κου».
- ζουχά η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ο ζοχός.
- ζυ το, πληθ. ζύια τα (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), 1) ζυγοστάθμιση· «τον διόρθουσιν τον αργαλό κι τον έφιριν στα ζύια τ'», 2) φορτίο από ξύλα που ζυγίζει

- εκατό οκάδες· «ένα ζυ ξύλα».
- ζυγός ο (Έλαφ., Μηλ.), ο ζυγός του αλετριού.
- ζυγουλιούτο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λουρί από χοιρινό ή βοδινό δέρμα με το οποίο δένουν το ζυγό με το σταβάρι στο ξυλάλετρο.
- ζυμουδά η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), η ποσότητα ενός ζυμώματος· «μύνα ζυμουδά ψουμί».
- ζυμουτ'κός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζυμωμένος με το χέρι· «του ψουμί τότις ήταν όλου ζυμουτ'κό».
- ζυμουτός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και ζυμουτ'κός· «ζυμουτή λειτουργά».
- ζώβλικους επίθ. (Έλαφ., Μοσχ.), μικροκαμωμένος αλλά δυνατός· «ισύ δε γιράιζ'ς διπ, είσι ζώβλικους», «έχ' σκαρί ζώβλικου».
- ζώνα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), γίδα που το μισό πόδι της είναι άσπρο και το άλλο μισό μαύρο.
- ζώνατζους ο (Μηλ.), ό,τι και ζάνουζας.
- ζώντζας ο (Μηλ.), ό,τι και ζάνουζας.
- ζώντσα η (Ρητ.), λουρίδα από δέρμα, κατάλληλη για κατασκευή τσαρουχιών.
- ζώστρα η (Ελατ.), ζώνη.
- ζάβα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλος βάτραχος της ξηράς.
- ζάβακας ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ό,τι και ζάβα.
- ζαβνόλ'το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ό,τι και ζαβνά, 2) είδος μανιταριού που δεν τρώγεται (Μηλ.).
- ζαβνά η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), πρασινάδα που βγαίνει στην επιφάνεια του στάσιμου νερού.
- ζαγάιου επίθ. (Μηλ.), ανόητη· «άιδι, μουρη, ζαγάιου!».
- ζακατίζουμι ρ. (Μηλ.), παρεξηγιέμαι· «ζακατίδκαμι κι δεν ουμιλούμιστι», «είμιστι ζακατζμένις».
- Ζακούδα η (Μηλ.), η μάνα του Ζιάκα.
- ζάρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χόβολη, μισοσβησμένα κάρβουνα μαζί με στάχτη· «του τζάκ' βαστάει ζάρα ακόμα».
- ζαρίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μετά βίας διακρίνω, 2) απρόσ. ζαρίζ', χαράζει· «άιδι, σήκου, ζαρίζ'», «ζάρ'σιν», χάραξε.
- ζάϑ' η (Μηλ.), βλ. ζάρα.
- ζ'γαριά η (Ρητ.), πλεξούδα από καλαμπόκια που την κρεμούσαν πάνω στα καμάλα της σκεπής για να ξεραθεί.
- ζ'γός ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. ζυγός.
- ζ'γός επίθ. (Λόφ., Ράχ.), ζυγός, άρτιος· «να μην είνι ζ'γά τα σκ'τέλα ους τα

σαράνδα».

ξ̂'γουράδ' το (Μηλ.), βλ. ξ̂'γούϝ'· «άμα απουκόβουνδαν τ' αρνά τά 'λιγαν ξ̂'γουράδ'γα».

ξ̂'γουράτου το (Ρητ.), βλ. ξ̂'γούϝ'· «ύστ'ρα γένουνδι ξ̂'γουράτα ή ξ̂'γούϝ'γα».

ξ̂'γούϝ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αρνί μετά τον απογαλακτισμό.

ξ̂'γώ ρ. (Λόφ., Ράχ.), ζυγίζω.

ξ̂'γώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πλησιάζω· «μόλις ξ̂'γώσ' η ώρα, φέγ'ν οι καρκαντζαλαίοι».

ξ̂'γάξου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. πέφτω με ορμή· «όπ' ξ̂'γάσ' η ουβίδα, ικεί χαλνάει», «όπ' ξ̂'γάσ', τα ζβάει η ακρίδα», 2) μτβ. ζυγίζω· «του δίνουμι του καπνό στον έμβουρα κι του ξ̂'γάξ'».

ξ̂'μαρ'κά τα (Ρητ.), ζυμαρικά.

ξ̂'μαρώνου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. μένω ωμός και άψητος· «ξ̂'μάρουσιν του ψουμί», «ξ̂'μαρών' η πίτα», 2) μτβ. γεμίζω με ζυμάρι· «σι ξ̂'μάρουσα».

ξ̂'μάϝ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζυμάρι· φρ. «ιμείς διπ' ξ̂'μάϝ' είμαστι», μαλθακοί.

ξ̂'ματ'στός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. ξ̂'ματ'στός.

ξ̂'ματώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. ξ̂'ματώ.

ξ̂'ουβγάϝ' το (Έλαφ.), βλ. ξ̂'ιβγάϝ'.

ξ̂'ούδαβους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για ζώο) αδύνατος και ζαρωμένος.

ξ̂'ουματίζου ρ. (Μοσχ.), ξεματίζω.

ξ̂'ουμβακάδ' το (Μηλ., Ρητ.), βλ. ξ̂'ουμβακάδ'.

ξ̂'ούμβακας ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) σίδερο με ξύλινο κόπανο στην άκρη· «φέρι του ξ̂'ούμβακα να στουμβίσουμι τ'ς πιπιριές», 2) άνθρωπος κοντός και χοντρός, 3) πρήξιμο (Ελατ.).

ξ̂'ουμβάκ' το (Μοσχ.), το καλάμι του φυτού *φούνδα* που δεν αναπτύχθηκε και έμεινε κοντό.

ξ̂'ουμβάς ο (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. ξ̂'ουμβάς.

ξ̂'ούμ'κους επίθ. (Μηλ.), βλ. ξ̂'δούμ'γους.

ξ̂'ούνα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το πράσινο αγκαθωτό περίβλημα του κάστανου.

ξ̂'ούνγλους επίθ. (Μοσχ.), βλ. ξ̂'ούνγλους.

ξ̂'ούν' το (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), η βελόνα του πεύκου.

ξ̂'ούρα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. ξ̂'ούρα.

ξ̂'ουρίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζορίζω· «άρχισαν να μι ξ̂'ουρίζ'ν»· παθ. ξ̂'ουρίζουμι· «δε θέλου να ξ̂'ουρίζουμι».

ηλικιωμένους *μτχ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ενήλικος· «ήταν ηλικιωμένους μι τ' όπλου στου χέϑ'», 2) ηλικιωμένος· «ιμείς οι ηλικιωμέν' τώρα καταπού πάμι;».

ηλικιώνουμι *ο.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ενηλικιώνομαι· «άμα ηλικιουθεί, θα μάθ' τ'ν δέχν'», 2) γεράζω· «άμα ηλικιουθεί ου άνθρουπους, έχ' χούια».

ηλάζου *ο.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εκθέτω στον ήλιο, ξεραίνω· «θα τα ηλάις όλα τα λουλούδ'γα;»· παθ. *ηλάζουμι*, εκτίθεμαι στον ήλιο, ξεραίνομαι· «ηλάζουνδαν καλά ι καπνός κι στέγνουνιν».

ηλάστρα *η* (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινο πλαίσιο στο οποίο κρεμούσαν τις αμαθιές του καπνού για να στεγνώσουν.

ηλόγιωμα *το* (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ηλιοβασίλεμα· «ήρθιν στου ηλόγιωμα».

ηλόματου *το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ηλιοτρόπιο· «του ηλόματου γυρνάει κατ' τον ήλου».

ηλόν' *το* (Ρητ.), ό,τι και ηλόματου.

ηλούμα *το* (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και ηλόματου.

ηλούς *ο* (Έλαφ.), ό,τι και ηλόματου.

ημιρεύου *ο* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ημερεύω· «τώρα ι κόσμους ημίριψιν».

ημιρόπιτρα *η* (Έλαφ.), είδος μαλακιάς άσπρης ή κόκκινης πέτρας.

ήμιρου *το* (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), είδος βελανιδιάς.

ήρα *η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζιζάνιο του σιταριού.

ηρουχόρταρου *το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και ήρα.

ήσκνα *η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ήσκα· «η ήσκνα είναι γα ν' ανάβουμι του τσακμάλ'».

ησύχαδ' *η* (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ησυχία· «δεν έχ' ησύχαδ'», «μούνγι ησύχαδ' να έχουμι».

ήσζους *ο* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ήσκιος, 2) όνομα, φήμη· «είχαν ήσζουν καλόν» (Μοσχ.), 3) στη φρ. «μι πάτ'σιν ι ήσζους», εμφανίστηκε μελανιά στο σώμα μου.

ησζώνου *ο.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σκιάζω· «ησζών' του σπιτ' η κληβαταργά», 2) βάζω στα θεμέλια του σπιτιού τον ήσκιο ανθρώπου ή ζώου για να στερεώσει το κτίσμα· «άμα ιγώ τώρα ήμουν νέους, μι λυπούνδαν να μι ησζώδ'», «λεν ότι τον ησζούσαν κι πέθανιν».

ηχός ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ήχος, 2) μουσικός ρυθμός: «πααίῆ' κι σι αυτόν τουν ηχό, πααίῆ' κι στουν άλλου», «του χό-ριβάμι σι αυτόν τουν ηχό».

θάγμα το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), θαύμα.
 θάμα το (Μηλ.), θαύμα.
 θαμαίνουμι ρ. (Ρητ.), θαυμάζω· «μη του θαμαίνισι!».
 θαματ'κός επίθ. (Μηλ.), 1) άξιος θαυμασμού, απορίας, 2) ουσ. θαματ'κά τα, θεραπεία με πρακτικά μέσα· «απού θαματ'κά τό 'χασα του μάτ'».
 θάνους ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ο βαλές της τράπουλας.
 θαρατεία η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θεραπεία.
 θαρώ ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), νομίζω.
 θαύμα το (Ελατ.), ποικιλία σιταριού.
 θέρμ'η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πυρετός· «όλου θέρμ' είχαν».
 θέρους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), Ιούνιος· «κατ' του Μάη μήνα μι θέρου».
 θες ο (Μοσχ.), θεός· «θες σ'χουρέσ' τουν».
 θηλάζου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κάνω θηλειά· «έβαλα του φόρτουμα κάτ' να του θηλάσου».
 θηλάστος επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), για υφαντά που τα σχέδιά τους γίνονται με θ'λές που προεξέχουν· ουσ. θηλαστή η και θηλάστο το, κουβέρτα ή υφαντό που γίνεται με την ίδια τεχνική· «ύφανα δ'γο θηλαστές».
 θιληματικά επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), οικειοθελώς, αυτοβούλως· «ήρθε θιληματικά».
 θιμιλάκός επίθ. (Λόφ., Ράχ.), 1) γερός, δυνατός· «φιδ' θιμιλάκό», 2) εύφορος· «χουράφ' θιμιλάκό», «δένδρου θιμιλάκό».
 θιμιλώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) θεμελιώνω, 2) τοποθετώ κάτι στα θεμέλια για να γίνουν γερά· «όλ' οι μαστόϋ' ήθιλαν να θιμιλώσ'ν κάτ'».
 'θημιρίδα η (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), εφημερίδα.
 θημουνά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σωρός· «μ'να θημουνά ξύλα».
 θηρίους επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), δυνατός, γεροδεμένος· «θηρίους άνθρουπους ήταν», «θηρία γ'ναίκα».
 θιος ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θεός· «ιγώ άμα ιδώ άνθρουπουν κουνδά, βλέπου τουν θιο», «θιος σχουρέσ'».
 θιουρώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υπολογίζω· «δεν θιουρούν τίπουτα».
 θιουτ'κός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) θεϊκός,

- θείος, 2) φυσικός, όχι κατασκευασμένος· «θιουτ'κό γιφύϙ'»· ουσ. *θιουτ'κά* τα, τα εκκλησιαστικά· «στα θιουτ'κά μέσα βαγμένους».
- Θιουφάννα* τα (Μοσχ.), Θεοφάνεια.
- θιωμαίνουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάνω πυρετό· «άμα θιωμαίνουνάν, τ'ς έδουναν σουλφάτου»· μτχ. *θιωμασμένους*, με πυρετό· «πότι ι Γάντς άρρουστους κι πότι θιωμασμένους», ειρων. για κάποιον που είναι συνέχεια άρρωστος.
- θιωμαϙ' το* (Ελατ., Ρητ.), το *ξουμ'*, όπου ζέσταιναν νερό για πλύσιμο.
- θιωμασουβότανου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος άγριου χόρτου που με το χυμό του θεράπευαν την ελονοσία.
- θιωμαδά η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πυρετός· «τό 'πχασιν θιωμαδά του πιδί».
- θιωμός ο* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νερό που ζεσταίνουν για πλύσιμο· «άναψα του θιωμό», «έβραζιν ι θιωμός».
- θκέλ' το* (Ελατ., Λόφ., Ράχ.), δικέλι.
- θκός αντων.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δικός· «κουρίττα θκά μας», «θκό μας πιδί κι αυτό».
- θ'λύκουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θηλειά που χρησιμεύει για κούμπωμα.
- θ'λυκουτάκα* επίρρ. (Μοσχ.), με τα χέρια του ενός περασμένα σφιχτά κάτω από τη μασχάλη του άλλου· «χόριβάμι θ'λυκουτάκα».
- θ'λυκουτάϙ' το* (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) *θ'λύκ'*, 2) πόρπη.
- θ'λυκουτός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) συνδεμένος με εγκοπές, χωρίς καρφιά· «είχιν βέργα θ'λυκουτή», 2) ουσ. *θ'λυκουτό* το, χορός που χορεύεται με τα χέρια του ενός περασμένα κάτω από τις μασχάλες του άλλου· «χόριβάμι κι τα θ'λυκουτά», 3) τραγούδι που το χορεύουν με τον παραπάνω τρόπο· «θ'λυκουτά τραγούδ'γα».
- θ'λυκώνου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κουμπώνω με *θ'λύκ'*, 2) πιάνω σφιχτά· «θ'λυκών' τα χέργα στον απιράτ' κι δεμ βαραμιρνούσιν», «τον θ'λύκουσιν απ' του λιμό».
- θ'λύκ' το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θηλειά για κούμπωμα.
- θ'λά η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) θηλειά στο πλέξιμο, 2) αρμαθιά από καλαμπόκια, σταφύλια, κυδώνια κ.λπ.· «είχαμι θ'λές μι καλαμβούκ' κριμασμένις».
- θ'λάσता* τα (Ρητ.), βλ. *θηλάσता*.
- θ'μούμι ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θυμούμαι· «ήμαν γουτζά κουρίτ' κι τα θ'μούμι».
- θόλους ο* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θόλος· «ι φούρνους έχ' θόλουν».

- θόλουδ' η (Μηλ.), το θολωτό μέρος του φούρνου· «αχιρνούσαν απού κάτ' κι στουμ βάτου έφλιναν τ' θόλουδ'».
- Θουδώρα η (Μηλ.), Θεοδώρα.
- θουλουγύρ'σμα το (Έλαφ., Ρητ.), το θολωτό μέρος του φούρνου.
- θουλουγυρ'σμένους μτχ. (Έλαφ., Μηλ.), θολωτός.
- θουλουγυρ'στός επίθ. (Μηλ., Ρητ.), θολωτός· «ι φούρνους είνι θουλουγυρ'στός».
- θουλούδγα τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) τα βρώμικα νερά που μένουν μετά το πλύσιμο του μαλλιού· «τα θουλούδγα τα βαστούσαμε γα τα βαψίματα», 2) τα νερά που μένουν μετά το πλύσιμο των πιάτων· «τα θουλούδγα τά 'δινάμι στα γ'ρούνα».
- θουλουμένους μτχ. (Μηλ.), με θόλο· «τού 'χαν θουλουμένου του βουδρούμ'».
- θουλουνέϙ' το (Ρητ.), βρώμικο νερό.
- θουλούργα τα (Ρητ.), βλ. θουλούδγα.
- θουλουστός επίθ. (Έλατ., Μοσχ., Ρητ.), θολωτός.
- θουλουτός επίθ. (Έλαφ.), θολωτός.
- θουλώνου ρ. (Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. θολώνω· «θόλουσιν ι ουρανός»· φρ. «θόλουσιν του κέφ'», χάλασεν, 2) μτβ. θολώνω κάτι· «τ' ρακή τ' θόλουσαν», έβαζαν νερό και θόλωνε.
- θραπάϙ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), το δέντρο φράξος.
- θρέβου ρ. (Έλαφ., Μηλ.), τρέφω μεσ. θρέβουμι· «η ρίζα προυχουράει κι θρέβιτι μι του νιρό».
- θρέμμα το (Ρητ.), γουρούνι σπιτικό· «είχαμι θκά μας θρέμματα».
- θρησκιφτικός επίθ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θρήσκος· «είνι γ'ναίκα πουλύ θρησκιφτικά».
- θριφτό το (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γουρούνι· «είς θριφτό».
- θρουφανός επίθ. (Μοσχ.), ό,τι και τρουφανός.
- θυμητ'κό το (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μνήμη· «δεν έχου θυμητ'κό καλό».
- θυμηχτό το (Μηλ.), ενθύμιο· «να μ' έχ'ς θυμηχτό, να μι θυμάσι!».
- Θυμία η (Μηλ.), Ευθυμία· «η θχά η Θυμία».
- θυμνάμα η (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), το θυμίαμα· «καθαρή θυμνάμα».
- θυμνάτιζου ρ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θυμιατίζω· «στ'ς τρεις τ'ς μέρις έρχουνταν η λιχώνα, τ'ν έπλυναν κι τ' θυμνάτ'ζαν», «του θυμνάτ'ζαμι του μέρους μι του φκαραάλ'».
- θυμνάτό το (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θυμιατό· «αυτός θυμνάτ'ζιν μι του θυμνάτό».
- θυμνάτουλ' το (Μηλ., Ρητ.), μικρό θυμιατό.
- θυμνάτω ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. θυμνάτιζου.

θυμώ ρ. (Ελατ.), θυμίζω.

θυμώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) θυμώνω, 2) πρήζομαι· *μτχ. θυμουμένους*, 1) θυμωμένος, 2) πρησμένος· «ήταν του ποδάϙ' θυμουμένου».

θύρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πόρτα, 2) το κενό ανάμεσα στα δόντια του ξυλόχτενου· «σι κάθι θύρα κι απού μ'να κλουστή».

θχαλουτός επίθ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. *διχαλουτός*.

θχα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), θεία.

θχαμαίνουμι ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *θαμαίνουμι*· «θχαμαίνιτι ι κόσμους».

θχάτσα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), θεία· «ήρθιν η θχάτσα η Λέν'».

ια μόρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) προτροπικό: «ια, σύρι, ώρα νύφ'!», 2) δεικτικό: «ια του βγάδ'».

ιγώ (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εγώ.

ιδγάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), διάζομαι

ιδγασμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το διάσιμο.

ιδέα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γνώμη φρ. «μι πααίῃ' η ιδέα», έχω τη γνώμη, την εντύπωση «ιμένα μι πάινιν η ιδέα ότι δεν ήθελιν αυτή», 2) έγνοια, φροντίδα: «πρέπ' να έχ' λίγου ιδέα γι' αυτόν».

ιδιγους αντων. (Μοσχ.), βλ. *ιδιγους*.

ιδίγους αντων. (Ελατ., Μηλ.), ίδιος.

ιδίμα το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η ικανότητα που έχει κάποιος να βλέπει, η όραση: «έχ' ένα ιδίμα!».

ιδίμα το (Ρητ.), βλ. *ιδίμα*: «έχ' καλό ιδίμα».

ιδρουτου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ιδρώτας: «μ' έκουσιν ιδρουτου».

ιδώια επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εδώ: «είν' δους ιδώια».

ίζβους ο (Ελατ., Μοσχ., Ρητ.), ο μαρασμός, το στέγνωμα των φυτών: «απού πάν' ους κατ', ίζβους η δουμάτα!».

ιθύργα τα (Έλαφ., Ρητ.), βλ. *αιθύργα*: «άν'ξαν τα ιθύργα».

ικεί επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εκεί.

ικεία επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εκεί.

ικ θιού (Μηλ., Ρητ.), εκ θεού: «όλα ικ θιού είνι».

ικρέτιτου το (Ελατ.), απόθεμα, αποταμίευση: «αυτός έχ' ικρέτιτου».

ικρέτ' το (Λόφ., Ράχ.), η καλή οικονομική κατάσταση: «έχ' ικρέτ' καλό».

ιλάτ' το (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), έλατο: «τα ιλάτχα θέλ'ν ύψους».

ιλαφούλ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μικρό ελάφι.

ιλέμμουνας επίθ. (Ρητ.), φιλεύσπλαχνος: «ήταν νιβρικός, μου ήταν κι ιλέμμουνας».

ιλιεινός επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), στη φρ. «ιλιεινός κι τρισάθλιους», αξιολύπητος: «η αδιωφή μας, ιλιεινή κι τρισάθλια».

ιλληνικό το (Μηλ., Ρητ.), η ελληνική επικράτεια, το ελληνικό κράτος: «ύστ'ρα ήρθιν του ιλληνικό».

ιλάνους ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), λέξη άγνωστης σημασίας που λεγόταν στην αριθμηση που έκαμναν τα παιδιά στα παιγνίδια τους: «ιλάνους, βι-βίλάνους κι βίλα βιλαχτάνγους, μι του σπαθί, μι του γαλί, μι της ιλάς

- του φύλλου, βάρ' κλείσ' του γιοράκ', κι έβγα ισύ βρε γουρλουμάτ', τον ανήφουρου διομάτ', φέρι σκύλα του κουμμάτ', κι η γάτα του τυρί, τσιτ ιδώ, τσιτ ικεί, τ' άνδρια μέσ' στου σακί».
- ιλιατζίδ'κους* επίθ. (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), αυτός που θεραπεύει· «ιλιατζίδ'κου ρακί», «όλ' αυτά τα πρακτικά τα είχαν ιλιατζίδ'κα».
- ιλιάτσ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πρακτικό φάρμακο· «θα πάνου να βρω ιλιάτσ' να γατριφτώ», «μουν μαρτυρούσαν κι ήλιγαν μι του Χριστού τα ιλιάτσ'χα», από τοπικά κάλαντα.
- ιμπαθήσ* επίθ. θηλ. *ιμπαθήσσα* (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), άρρωστος· «τό 'πινιν του θιρμασουβότανου ου ιμπαθήσ κι γένουνδαν καλά».
- ιμοπληγία* η (Λοφ, Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αιμοπληγία.
- ιμυρου* το (Μηλ.), το μύρο.
- ιμυρώνου* ρ. (Μηλ.), μυρώνω.
- ινάνδιους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αντίθετος· «θα πεις κι καμνά κουβένδα ινάνδια».
- ινατώνουμι* ρ. (Μηλ.), θυμώνω, γινατώνω· «ινατώθ'καν κι δε μιλούν».
- ινάτ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πείσμα· «σ' έχ' ινάτ', γατί πήρις τα πιδγá».
- ινγάθιθ'* η (Μηλ.), καθίζηση· «είχιν ινγάθιθ' ι τόπους», «ικείνου του χουργó πάθινιν ινγάθιθ'».
- ινγιάνζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αρχίζω μια τελετουργία· «αυτό του ψουμί ινγαίναζιν του γάμου».
- ινγλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το λουρί που περνά κάτω από την κοιλιά του ζώου και συγκρατεί το σαμάρι.
- Ινγλία* η (Μηλ.), Αγγλία· «πήγιν στ'ν Ινγλία κι στ'ν Αμυρική».
- ινγόν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εγγόνι.
- ινγουνός* ο (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), εγγονός.
- ινδόπχους* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), εντόπιος.
- ινδός* επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μέσα· «ινδός σι μ'να ώρα θα σκάθ'», «ινδός του δικαίου».
- ινδούτοις* (Μηλ., Ρητ.), εντούτοις· «ινδούτοις όμους», παρ' όλ' αυτά, όμως· «ινδούτοις όμους, άμα δεν έχ'ς πιδγá, είσι στ' κακού τ' μάνα», σε κακή μοίρα.
- ινέργεια* η (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), ενέργεια· φρ. «θα βάλ'ν ινέργεια γ'α σπίτ'», θα ξεκινήσουν το κτίσιμο σπιτιού.
- ιnthύμιου* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ενθύμιο.
- ινοιργώ* ρ. (Έλαφ.), προκαλώ διάρροια· «ήπναμι καθάρσιου κι μας ινοιργούσιν».
- ινουχλέμι* ρ. (Μηλ., Μοσχ.), ενοχλούμαι· «ι άνδρας μ' ινουχλέτι απ' τα τηλιφουνήματα».

- ίντζα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), άντζα, το νεύρο της κνήμης· «μι πουνούν οι ίντζις».
- ινώνου* I ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ενώνομαι· «η πχέτα ίνουσιν».
- ινώνου* II ρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), νιώθω, αισθάνομαι· «η γ'ναίκα του ίνουσιν του μ'κρό».
- ιξαγουράζου* ρ. (Λόφ., Ράχ.), αγοράζω· «αυτοί οι δικαουχτώ ιξαγόρασαν του χουρῳό».
- ιξάμιτρους* επίθ. (Ρητ.), αυτός που έχει μήκος έξι μέτρα.
- ιξανανγάζουμι* ρ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), αναγκάζομαι· «ιξανανγάζουμι κι τά 'δουκιν πίσου τα χρήματα», «ιξανανγάζουμι να φύγουμι όλ'», «τ' αλών' ιξανανγάζουμάσαν να τ' αλείφουμι μι β'νές».
- ιξανανγαστικά* επίρρ. (Μηλ., Ρητ.), αναγκαστικά· «ιξανανγαστικά αυτός κρατούσιν κι τ'ς εικόνας».
- ιξαρχής* επίρρ. (Λόφ., Ράχ.), από την αρχή· «ζούσιν χουρ'στά ιξαρχής».
- ιξετάσ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ιατρική εξέταση· «δεμ βήγα να κάνου κι καμινά ιξετάσ'».
- ιξέχου* ρ. (Έλαφ., Μηλ.), προεξέχω· «του βαλκόν' ιξέχ' καταόξου».
- ιξηνδάημιρου* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ό,τι και *ιξηνδάρα*· «είχαμι του σαρανδάημιρου τα Χριστούγινα κι του ιξηνδάημιρου του Πάσχα».
- ιξηνδάρα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), η εξηνταήμερη νηστεία του Πάσχα.
- ιξιπίτηδισ* επίρρ. (Ελατ., Μοσχ.), επίτηδες· «ιξιπίτηδισ ήρθα».
- ιξιρέτου* το (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), το *εξαιρέτως* της θείας λειτουργίας· «έμβινισ στ'ν ικκλησία κι ν ώρα στου ιξιρέτου έπριπι να τριψ'ς τα χέρῳα ῳα να φύῳ' ι αρίτδους».
- ιξιτάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υπολογίζω, λαμβάνω υπόψη· «ιμείς τα ιξιτάζουμι αυτά».
- ιξόν* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εκτός· «τίπουτα δε σας δίνου, ιξόν απού κάναν γραφέν».
- ιξώθυρα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), εξώθυρα.
- ιούστ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), τα επιπλέον χρήματα που δίνουν όταν ανταλλάζουν τα ζώα.
- ιπειδής* σύνδ. (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), επειδή.
- ιπέρ'δ'* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πέρουσι· «ιπέρ'δ' του Πάσχα ήρθαν», «απ' τα ιπέρ'δ' είναι φιβγάτους».
- ιπί* πρόθ. (Λόφ., Ράχ.), επί· «είχαμι τ'ς κλέφτις ιπί Τουρκίας».
- ιπιβουλή* η (Μηλ.), αποβολή· «έκαμα κι ιῳά καναδῳό μ'κρά κι καναδῳό ιπιβουλές».
- ιπίκιρους* επίθ. (Έλαφ.), καιριος, κατάλληλος· «έστ'σαν τα κανόνα σ' ιπίκιρα μέρη».

ιπιμένον ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. επιμένω· «άμα δε θέλτς, δεν ιπιμένου», 2) μτβ. «δεν σι ιπιμένου», «δεν δουν ιπιμένουμι γόλας».

ιπινουματίμ' επίρρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), στο όνομά μου, επ' ονόματί μου· «του σπίτ' τό 'γραφιν ιπινουματίμ'».

ιπίσημου το (Μηλ.), επισημοποίηση αροαβώνα· «μίλτσαν τα δγὸ τα κι έκαμαν του ιπίσημου».

ιπισθουχώρηθ' η (Λόφ., Ράχ.), οπισθοχώρηση.

ιπιτόπου επίρρ. (Μηλ., Ρητ.), επί τόπου· «ικείνους πάει ιπιτόπου».

ιπιτουπλείστου (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ως επί το πλείστον· «ιπιτουπλείστου αυτός έρχιτι πρώτους».

ιπιτούτου επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), επί τούτου· «ήταν δουνδάγρια ιπιτούτου».

ίπουρα τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), οπωρικά· «απ' όλα τα ίπουρα έχουμι».

ιπουρτώρῶ επίρρ. (Μοσχ., Ρητ.), προηγουμένως, πρωτύτερα· «ιπουρτώρῶα στου είπα».

ιπουφασίζου ρ. (Μηλ.), αποφασίζω· «βγήκαν τυχιρά, αλλά δεν ιπουφασίζ'».

ιπικιά τα (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το ιπικικό· «αυτός ήταν στα ιπικιά ι πρώτους ιππέας».

ιπροπέρῶ επίρρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), προπέρισι.

ιπρουχτέ επίρρ. (Ρητ.), βλ. *ιπρουχτές*.

ιπρουχτές επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), προχτές.

Ιράχ' οι (Μηλ.), Ιεράρχες· «οι τρεις Ιράχ'», η γιορτή των τριών Ιεραρχών.

ιρ'μάδα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Μηλ.), δύστυχη, άμοιρη· «αχ η ιρ'μάδα, τι έπαθιν!».

ιρ'μάδ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), (για άνθρωπο και ζώο) κακόμοιρο, καημένο· «ήρθαν κι αυτά τα ιρ'μάδῶα να τα δώσουμι να φαν».

ιρτῶ το (Ρητ.), ντροπή· «διπ̄ δεν έχ'ς ιρτῶ'».

ιστουρικός επίθ. (Λόφ., Ράχ.), αυτός που έχει ζήσει πολλά και ξέρει να διηγείται ιστορίες· «είνι ιστουρικοί γα οι δγὸ αυτοί», «άμα ζούσιν ι αδιρφός τ' ήταν πχὸ ιστουρικός».

ισχυρόγνουμους επίθ. (Ρητ.), ισχυρογνώμων.

ίσα επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ίσια· «ίσα κατ' τουν ήλου» φρ. «ίσα είμιστι», έχουμι την ίδια ηλικία.

ιδάδα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ευθύτητα, ειλικρίνεια· «ιδώ θα μιλής τ'ν ιδάδα».

ιδάδ' το (Μηλ., Ρητ.), ίσιο μέρος.

ιδάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.) 1) σιάζω· «άμα πιθανου, αβδάτι όλ' ψ'λά σ'ν γαβούρα μ' να ιδάσου!» 2) μτβ. «του ιδασαν του μέρους».

- ιδανδώ* ρ. (Μηλ.), σημαδεύω «δεν ιδάντεις καλά».
- ιδάντζμα* το (Μηλ.), σκόπευση, σημάδεμα.
- ιδουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ίσιο, επίπεδο μέρος· φρ. «κοίτα μη σι πλανέψ' καμνά άλλ' κι του κουρίτδ' τ' αφήκ'ς στου ίδουμα», στα κρύα του λουτρού· επίρρ. «κι σαν τουμ βαίϙ' του μύλου, ίδουμα!», τον ισοπέδωσε· πληθ. *Ιδώματα* τα, τοπων. (Μηλ.).
- ιδους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ίσιος, 2) ουσ. *ιδους* ο, χορός που χορεύεται χωρίς φιγούρες· «χόριβάμι τον ίδου».
- ίταμους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αειθαλές δέντρο, όμοιο με κυπαρίσσι, που, όταν το τρων τα γαϊδούρια, ψοφούν.
- ιτιά* η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ιτιά.
- ίτιλι* (Λόφ., Ράχ.), άγν. σημ. στη φρ. «ίτιλι, πιπίτιλι, κι κάνι καναβέλα, δγάτι, σιμίτι, κανέλα», που έλεγαν τα παιδιά στα παιχνίδια τους για να δουν σε ποιον θα πέσει η τελευταία συλλαβή για να φυλάξει.
- ιτότι* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τότε.
- ιτότις* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *ιτότι*.
- ιτούνα* αντων. (Μηλ., Ρητ.), αυτή· «πήρα μνα λάμπα, ιτούνα».
- ιτούτους* αντων. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός· «ιτούτου, ικείνου».
- ιφκέλου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ευχέλαιο.
- ιφκουλεύουμι* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ευκολύνομαι· «ιφκουλεύκαν ιτότις ι κόσμους», «δεν ιφκουλεύουμι να 'ρθω».
- ιφκουλύνουμι* ρ. (Έλαφ., Μηλ.), ευκολύνομαι.
- ιφκούμι* ρ. (Ρητ.), βλ. *ιφχούμι*.
- ιφταϊτ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για ζώο) εφτά ετών· «ιφταϊτ'κου μβλαϙ'».
- ιφχαριστχούμι* ρ. (Έλαφ, Μηλ., Ρητ.), ευχαριστιέμαι· «τα τρω τα τραχανά αλλά δεν ιφχαριστχούμι».
- ιφχούμι* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), εύχομαι· «όταν ήφιβγαν απ' του σπιτ', ιφχούνταν».
- ιχλής* ο, θηλ. *ιχλήτσα* (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) ειδικός, τεχνίτης, 2) ο κομπογιανίτης.
- ίχουχου* στη φρ. «ίχουχου ίχουχου, δγo πιδγá κι δγo κουρίτδα» (Έλαφ.), ευχή που έδιναν στους νιόπαντρους.
- ιχτές* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χτες· φρ. «ιχτές τ'ν άλλ' τ' μέρα», προχτές.

καβαλαριά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παράσιτο των σιτηρών.

καβαλάρ 'ς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χοντρό οριζόντιο ξύλο της σκεπής, πάνω στο οποίο καρφώνονται τα *τσιμβίδγα* (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), 2) το δεμάτι που τοποθετούν στην κορυφή της *στάβας* (Μηλ.), 3) το σίδερο, πάνω στο οποίο περνάει το κάλυμμα που σκεπάζει τα καπνά.

καβούκου η (Ελατ., Μοσχ.), σουπιέρα.

καβούκ' το (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), 1) μικρή μεταλλική κατσαρόλα, 2) χωμάτινο μικρό τσουνάλι.

καβουρουτσέμβουρου το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) είδος τσιμποურიού, 2) αδύνατος, αλλά νευρώδης άνθρωπος.

καβραμάς ο (Μηλ.), καβουρμάς.

καβ'ρουτσέμβουρου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), βλ. *καβουρουτσέμβουρου*.

κάβ'ρας ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κάβουρας, 2) μτφ. σαράκι, βάσανο· «τώρα αχίρσαμι νά 'χουμε τον γάβ'ρα μέσα».

καβάδ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλοςσωμος και άγαρμπος· «του κουρίτδ' είναι καβάδ'κου», «καβάδ'κου ζώου».

καβούλ' το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στη φρ. «κάνου καβούλ'», 1) συγχωρώ· «ιγώ θα του κάνου καβούλ'», θα συγχωρήσω, 2) υποχωρώ· «θα του κάνουμι καβούλ' κι θα d' διχτούμι γ̂α νύφ'».

κάβουτου το (Ελατ.), είδος χοντρού υφάσματος, το κάμποτο.

καδένα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καδένα.

καδί το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινο δοχείο για γάλα, πιο μεγάλο από το καρδάρι.

καδίνα η (Μηλ.), βλ. *καδένα*.

καδόπ'λου το (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), μικρό καδί.

καδρόν' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καδρόνι.

κάδρου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φωτογραφία μέσα σε κορνίζα· «θα τον είδεις του γ̂ο μ' στου κάδρου», «τον έχουμι ψ'λά στου κάδρου».

κάδ' η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο καδί· «είχαμι τα καδ'γά, είχαμι κι τ'ς κάδεις».

καζάκα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ξύλινη σκάφη με βάση πλεγμένη με βέργες, όπου στούμπιζαν το καλαμπόκι (Λόφ., Ράχ.),

- 2) ξύλινο φορείο για μεταφορά εργαλείων κ.λπ. (Ρητ.).
καζμάς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κασμάς.
καημός ο (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), καημός, βάσανο· «έχου τρανόν γαημόν».
καθάργους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για αλεύρι ή ψωμί σιταρένιο, χωρίς ανάμειξη με άλλα δημητριακά, σε αντίθεση με το *σιμιγό*· «ήταν κόσμους που δεν έτρουγαν πουτές καθάργους ψουμί», «φκάν̄ μ̄να τούρτα μι καθάργους αλεύδ̄».
καθαρονώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καθαρίζω· «καθαρονούσαν του στιάδ̄ ᾠα του βλουγούδ̄».
καθαρουβδόμαδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η εβδομάδα μετά τις Αποκριές που αρχίζει με την Καθαρά Δευτέρα.
καθαρουβδόμαδου το (Έλαφ., Μηλ.), βλ. *καθαρουβδόμαδα*.
καθαρουμάτ̄ς ο (Ρητ.), 1) είδος αετού που είναι άσπρος γύρο από τα μάτια και στο κάτω μέρος του σώματος, 2) μτφ. καθαρός άνθρωπος· «είνι διπ̄ καθαρουμάτ̄ς».
καθαρουσπόδ̄ το (Ελατ., Ελάφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) καθαρό σπυρί σιταριού που το κρατούν για σπόρο, 2) μτφ. άνθρωπος έντιμος.
καθαρουτός επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), καταρρακτώδης, στο δημ.· «... ᾠα να βρέξει μ̄να βρουχή, μ̄να βρουχή καθαρουτή», από το έθιμο της περπερούνας.
καθαρ̄στά επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καθαρίζοντας· «θέλ̄ απόυ λίγου να τα κόβ̄ς τα φύλλα καθαρ̄στά καθαρ̄στά».
καθέδρα η (Μηλ., Ρητ.), έδρα, ορμητήριο· «ικεί είχαν καθέδρα οι κλέφτις, μέσ̄ στα σπίτ̄χα».
καθιμανδριάς ο (Μηλ., Μοσχ.), άσπρο και μεγάλο αποδημητικό πουλί που τρώει χελώνες και ψοφίμια.
καθιστό το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τραγούδι που τραγουδιέται, αλλά δε χορεύεται· «είχαμι κι πουλλά καθιστά τότες», «αυτό δεν δου χορεύουμι, είναι καθιστό».
καθόδ̄ το (Έλαφ., Ρητ.), δυνατή βροχή· «καθόδ̄ έριξιν».
καθουλίθηδ̄ η (Μηλ.), κατολίσθηση.
κάθουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. κάθουμαι· «κάθισέστι ακόμα;», 2) μτβ. βάζω κάποιον να καθήσει· «θα σι κάτδ̄ όπ̄ θέλ̄ αυτός».
καθουνδάχα επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καθιστά· «καθουνδάχα θερ̄ζα», «έτρουγα καθουνδάχα».
καθουστιλίδ̄ η (Έλαφ.), κατολίσθηση· «πάθινιν του χόμα καθουστιλίδ̄».
καθουστιλ̄ το (Έλαφ., Μοσχ.), κατολίσθηση.
καίγουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καίγομαι· φρ. «μι καίγιτι», υποφέρω, μου κακοφαίνεται· «φαίνιτι τουν γαίγουνδαν κι δε

- μιλούσιν», «τ'ν γαίγιτι, αλλά τι να κάν';».
- καλουράα* τα (Λόφ., Ράχ.), βλ. *καλουγιράα*.
- καμμακλής* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), με καϊμάκι «έναν γραφέν καμμακλήν».
- καϊπχώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), εξαφανίζω, κρύβω κάτι «πού του καϊπχουσικι δεν δου βρίζου;».
- καϊπ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εξαφάνιση· φρ. «γίνγιν καϊπ'», εξαφανίστηκε.
- καϊρέτ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βάσανο, καημός· «έχ' καϊρέτ', δεν έχ' πόνου», «θα τραβήξ' του καϊρέτ' ι άλλους!».
- καίτοι* (Ρητ.), αν και, παρόλο που· «καίτοι δεμ βουρώ να μείνου, θα μείνου».
- κακά* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) δυνατά, έντονα· «βάρα του κακά του τσικούρ'», 2) επιδέξια.
- κακαβούκ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), το καύκαλο της χελώνας, του σαλιγκαριού κ.λπ.
- κακάβ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατσαρόλα.
- κακαμίκας* επίθ. (Μοσχ.), αδύνατος και ζαρωμένος άνθρωπος.
- κακαμούκας* επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) τραυλός, κεκές, 2) αγαθιάρης, χαζούλης (Ρητ.).
- κακανέβγαλτους* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), άπειρος, άβγαλτος.
- κακαργέμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κακαρίζω· «σήμιρα κακαργέτι απ' του προύι η αρνίθα», 2) μτφ. χαχανίζω.
- κακαφλέτ'* το (Μοσχ.), το καύκαλο του σαλιγκαριού.
- κακαφλάτ'* το (Ρητ.), βλ. *κακαφλέτ'*.
- κακεύου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γίνομαι κακός, αναποδιάζω· «ύστ'ρα αρχίξ' κι κακέβ'», «τί κάκιψιν έττα;».
- κακήν τ' κακώς* επίρρ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), κακήν κακώς· «έφυγιν κακήν τ' κακώς», «μας πάει πουλύ κακήν τ' κακώς φέτους η χρουνά».
- κακλατδόνιθου* το (Ρητ.), 1) κοτόπουλο καχεκτικό, 2) μτφ. για άνθρωπο καχεκτικό και αδύναμο.
- κακόλακκας* ο (Μηλ.), φαράγγι.
- κακόπιδου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κακό και ανυπάκουο παιδί.
- κακός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κακός· φρ. *κακό βουτάν'* (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), χόρτο, όμοιο με *καρουφύλλι*, που μετριάζει τον πόνο, αλλά συγχρόνως δημιουργεί πληγή στο πονεμένο μέρος· «κακό σπυρί», ο άνθρωκας, «κακός πόνους», πρήξιμο στο γόνατο, 2) ικανός, άξιος· «είχα μάνα κακά, δούλιβιν κι μας τηρούσιν», «είνι κακός στη δ'λά».
- κακόστουμους* επίθ. (Μοσχ.), ό,τι και *κακουμίλητους*.

- κακότουπους* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), δύσβατο μέρος.
κακουκιζιά η (Ρητ.), κακοκαιρία.
κακουμίλητος επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), αυτός που μιλάει άσχημα.
κακουπόδαρος επίθ. (Μηλ.), αυτός που έχει κακό ποδαρικό ανήμερα την Πρωτοχρονιά.
κακουσύν η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κακία· «έχ' μνά κακουσύν».
κακόφουνους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), αυτός που έχει κακή φωνή.
καλάθα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο καλάθι.
καλαματχάνο το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο καλαματιανός χορός.
καλαμβουκάλιβρου το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), καλαμποκάλευρο.
καλαμβουκόψουμου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καλαμποκήσιο ψωμί.
καλαμβούζ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καλαμπόκι· «κιτρίντσιν του καλαμβούζ».
καλαμβουκάξου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για καλαμπόκι) ωριμάζω και δένω καρπό· «πάει, καλαμβούλασιν του καλαμβούζ».
καλαμβουσπύρ το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σπυρί καλαμποκιού.
καλαμιά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τα στελέχη του σιταριού, της βρίζας κ.λπ., που μένουν στο χωράφι μετά το θέρισμα· «δεμ βουρείς να πατήεις σν γαλαμιά ξυπόλ'τους».
καλαμιίδ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βέργα πίσω από το χτένι, που κρατά το στημόνι τεντωμένο.
καλαμιίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), περνά το νήμα στα καλάμια 4.
καλαμκήδους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καλαμποκήσιος· «καλαμκήδου ψουμί», «καλαμκήδου αλεύθ».
*καλαμκίτ'κου*ς επίθ. (Ελατ.), καλαμποκήσιος.
καλαμκότσαπα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσαπί στρογγυλό και φαρδύ, ειδικό για το σκάψιμο του καλαμποκιού.
καλαμκόφ'λλου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το φύλλο του καλαμποκιού.
καλαμιλά η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), άχυρα και κοτσάνια καλαμποκιού.
καλαμουμάσταρους επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), για ζώο, που έχει μακριά μαστάρια και αρμέγεται εύκολα.
καλαμουτός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για δέντρο, που ο κορμός του είναι ίσιος σαν καλάμι· «δένδρου καλαμουτό».
καλάμ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) καλάμι, 2) το κόκαλο της κνήμης· «μι βάρ'σιν στ' μέδ' απ' του καλάμ», 3) το μέρος

- της πλεκτής κάλτσας που καλύπτει τη γάμπα: «έχου να πλέξου του καλάμι», 4) το καλάμι, στο οποίο μαζεύουν το υφάδι για τον αργαλειό.
- καλάνγαθου* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), πρήξιμο στα δάχτυλα ή στη φτέρνα που προκαλείται από το κέντημα ενός σκληρού αγκαθιού.
- καλαπόδ'* το (Μοσχ.), άγριο χόρτο που βγαίνει το καλοκαίρι· πληθ. *καλαπόδ'γα* τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), οι ρίζες ενός είδους λουλουδιού που έχει χρώμα μελιτζανί και κοντό καυλό.
- καλέις* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο ζώο που έχει ανοιχτό ή άσπρο χρώμα γύρω από τα μάτια ή στο πρόσωπο.
- καλέμι'* το (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) εργαλείο των κτιστών, ειδικό για να σκαλίζουν την πέτρα, 2) μτφ. όμορφος και ευθυτενής: «βρε, καλέμι' είνι!».
- καλέσ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μεγάλο και όμορφο ζώο, 2) ζώο με βούλες γύρω από τα μάτια.
- καλέσ'ους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για βόδι, με όμορφο κεφάλι και μάτια.
- καλημάφ'* το (Ελατ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), το καλημαύκι.
- καλιγουνκάρφ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καρφί για καλίγωμα.
- καλιγουτής* ο, πληθ. -αίοι (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καλιγωτής, πεταλωτής.
- καλιγουτσιμβ'δου* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), η τανάλια του πεταλωτή.
- καλιγουψύλλ'δισ* οι (Μηλ.), ειρων. ονομασία των κατοίκων του χωριού Βριάζα.
- καλιστήργα* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χειρόγραφη πρόσκληση για γάμο.
- καλιστής* ο (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), παιδί του οποίου ζουν και οι δυο γονείς και το στέλνουν να προσκαλεί στο γάμο.
- καλάν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το εσωτερικό της σκεπής στα παλιά σπίτια, που αποτελείται από χοντρά καδρόνια.
- κάλλους* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ομορφιά.
- καλνώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καλώ «καλνούσαν τ'ς συγγιηδισ».
- καλόγρους* ο, πληθ. *καλουγέθ'* (Ελατ., Έλαφ.), 1) καλόγερος, 2) είδος μαύρου μανιταριού, 3) τοπων. (Ράχ.).
- καλόγνουμους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καλόβολος.
- καλόγθ'* το (Έλαφ.), κατάμαυρο βόδι.
- καλόιρους* ο, πληθ. -έθ' (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) καλόγερος, 2)

- σπυρί, βουζούνη, 3) συνθημ. καφές, όπως τον αποκαλούσαν αστειευόμενοι στο τραπέζι του γάμου «θέλου τρεις καλουέϛ'!»», 4) μαύρο κούφιο καρούδι· «η καρυά αυτή γιμάτ' καλουέϛ'!» (Μοσχ.), 5) η ποιινή σε όποιον έχανε στο παιδικό παιγνίδι *καλουιράϛα*· «σ' έβαλα τονν γαλόριου».
- καλόπιδου* το (Ελατ., Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), καλό παιδί.
- καλός* επίθ. (Ελατ., Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), 1) καλός· «ή καλός ή 'χαμνός θα τουμ βάρ'ς», *καλός κακός* θα τον πάρεις· «καλές αγάπες να έχιτι» και «καλές αγάπες», ευχές που δίνονται στους νιόπαντρους· «καλές σαράνδα», ευχή στη λεχώνα, «καλές ειδήσεις», ευχή για όσους είχαν ξενιτεμένους· «καλέ μ', καλή μ', καλό μ'», προσφ. «αμάν, καλέ μ'!»», «έλα, καλή μ'», «σι γέλασιν, καλό μ'», 2) όμορφος· «η γ'υναίκα τ' ήταν καλή».
- καλόσαρκους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ.), αυτός που θεραπεύει εύκολα τις πληγές του.
- καλουβύζ'κους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ραχ., Ρητ.), για ζώο, με μαστάρια που αομέγονται εύκολα.
- καλουγιράϛα* τα (Ελαφ., Μηλ., Ραχ.), παιχνίδι που παίζεται με τέσσερις ομάδες κοριτσιών, από δυο ζεύγη η κάθε μια.
- καλουγνισμένους* μτχ. (Ελατ., Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), καλογνεσμένος· «τό 'χ' καλουγνισμένου του μαλλί».
- καλουγριά* η (Ελατ., Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), 1) καλογριά· «του μουναστήϛ' έχ' μέσα όλου καλουγριές», 2) το νεογνό του βατράχου, ο γυρίνος, 3) κατάμαυρη αγελάδα.
- καλουγρίτϛ'* το (Ελαφ.), είδος μανιταριού που στο πάνω μέρος είναι μαύρο και στο κάτω άσπρο.
- καλουγ'άντς* ο (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Ραχ.), 1) το πουλί καλογιάννης, 2) έντομο που ζει στις κοπριές και κάνει σβώλους.
- καλούδ'γα* τα (Ελατ., Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), οι λιχουδιές, οι απολαύσεις γενικά· «τώρα έχ'ν τα καλούδ'γα όλα».
- καλουέϛ'* το (Μηλ., Μοσχ.), 1) βλ. *καλουγρίτϛ'*, 2) μαύρο κούφιο καρούδι.
- καλουξιβγίτ'ς* ο (Μηλ.), καλός γεωργός.
- καλουιράϛα* τα (Μηλ., Ραχ.), βλ. *καλουγιράϛα*.
- καλουκιρ'νά* επίθ. (Ελατ., Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), κατά την περίοδο του καλοκαιριού· «καλουκιρ'νά ήταν που ήρθαν».
- καλουκιρ'νός* επίθ. (Ελατ., Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), καλοκαιρινός.
- καλουκ'όρ'τσου* το (Ρητ.), καλό κορίτσι.
- καλουμίλητους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ.), γλυκομίλητος.
- καλουξημερώνου* ρ. (Ελατ., Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), ξημερώνω με καλή διάθεση και υγεία.

- καλουξουδιμένους* μτχ. (Ελατ., Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), καλοξοδεμένος· *καλουξουδιμένου!*, ευχή σε κάποιον που αγοράζει κάτι φαγώσιμο.
- καλουπιλικ'μένους* μτχ. (Ελατ., Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), καλοπελεκημένος· «βιργούλα καλουπιλικ'μέν'».
- καλουπλασμένους* μτχ. (Μηλ., Μοσχ.), καλοκαμωμένος, όμορφος.
- κάλους* επίρρ. (Ελατ., Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), καλώς, καλά, στις φρ. «κάλους κάμ'τι», «κάλους ήρθις».
- καλονσίφραμι!* (Ελαφ., Μοσχ.), πρόσκληση σε κάποιον που εύρισκε ανθρώπους στο τραπέζι και ισοδυναμούσε με το *βουίρουν!*, δηλ., έλα να φας.
- καλουσουρνώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καλωσορίζω· «πρώτα καλουσουρνούσαν τ'ς *ακαλασμέν'*».
- καλουτήρηθ'* (Μηλ.), καλή φροντίδα, καλή επίβλεψη· «ι πιθιρός μ' δεν είχαν καλουτήρηθ' απ' αυτήν».
- καλούτθ'να* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καλούτσικα.
- καλούτθ'ρους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καλούτσικος.
- καλουφέρουμι* ρ. (Ρητ.), συμπεριφέρομαι σωστά· «μι καλουφέρουμι».
- καλουφτασμένους* μτχ. (Μηλ.), (για φρούτο) ώριμος· «δεν ήταν καλουφτασμένα ακόμα τα σταφύλα».
- καλόψουμον* το, πληθ. *καλόψουμα* και *καλουψώματα* (Ελατ., Μοσχ., Ρητ.), μικρό και ξεροψημένο ψωμί για τα σκυλιά.
- καλπάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καλπάζω· «πήγιν καλπάζουνδας».
- καλπασμός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δυνατό τρέξιμο ανθρώπου ή ζώου.
- καλπουζάν'ρους* επίθ. (Ρητ.), τεμπέλης· «πχον έμ'ναςις κι βγήκις καλπουζάν'κου;».
- καλπουζαν'νά* η (Μηλ.), πονηριά, μπαμπεσιά.
- καλτσούκ'* το (Λόφ., Ράχ.), μάλλινη κάλτσα που καλύπτει μόνο το πέλμα του ποδιού και τον αστράγαλο.
- καλυβουτότ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τόπος όπου υπάρχουν καλύβια.
- καλακούδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το πουλί καλοιακούδα.
- καλακούδ'* το (Μηλ.), βλ. *καλακούδα*.
- καλαμάφ'* το (Ελαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *καλημάφ'*.
- καλαστής* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που καλούσε στο γάμο.

- καλ'βαρί* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρό καλύβι των τζομπάνων.
- κάμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δυνατή ζέστη «έχ' κάμα γιρό σήμιρα».
- 'καμάκας* ο (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), 1) ο κηφήνας των μελισσών, 2) μτφ. άνθρωπος ανεπρόκοπος (Μοσχ.).
- καμάκας* επίθ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), άνθρωπος ψηλός και με μακριά πόδια «είνι ένας καμάκας, δ'γο μέτρα».
- 'καμάκ'ς* ο (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *'καμάτ'ς*.
- καμάκ'ς* ο (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), (για μεγάλο ζώο) που ιδρώνει από την πολλή ζέστη.
- καμάλ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χοντρό ξύλο που πατάει στη *γρινιά* της σκεπής.
- καμάρα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) εντοιχισμένο ράφι δίπλα στο τζάκι, όπου τοποθετούσαν διάφορα μικροαντικείμενα, 2) είδος παιδικού παιχνιδιού (Μοσχ.).
- κάμαρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δωμάτιο «έκατσιν σ'ν γατ'νή τ'ν γάμαρα».
- καμάρουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) καμάρομα, 2) η ενέργεια του *καμαρώνου* 2· «κουνδά απ' τ' στέψ', η νύφ' είχαν του καμάρουμα στου σπίτ'».
- καμαρουτός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), με καμάρα «καμαρουτό γιφύθ'».
- καμαρώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) καμαρώνω, 2) (για νύφη) στέκομαι όρθια σε όλη τη διάρκεια του γλεντιού μετά το γάμο στο σπίτι του γαμπρού.
- κάμαθ'* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κάμαρα*.
- καματέθ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), το καματερό βόδι «τα καματέθ'γα τα προυδ'κώνουμάσταν».
- 'καμάτ'ς* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ο κηφήνας των μελισσών, 2) μτφ. τεμπέλης, ακαμάτης «άιδι, αρέ 'καμάτ', φύγι ισύ, δεν είσι γ'α δ'λά».
- καμάτ'ς* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), μεγάλο ζώο που ιδρώνει από την πολλή ζέστη.
- καματώνου* ρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για ζώα) ιδρώνω από την πολλή ζέστη «άι, τα βόδ'γα πώς καματών'ν!».
- καμβανουκέπθ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κυπρί σε σχήμα καμπάνας, με χαμηλό ήχο.
- καμβάν'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), είδος μεγάλου κυπριού σε σχήμα καμπάνας.
- καμβγάξου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γεμίζω κά-

- μπιες· «κάμβῳασιν τ' αλεύῳ».
- καμβέρα* η (Μηλ., Μοσχ.), είδος σιταριού.
- καμβλίτσα* η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *καμηλίτσα*.
- καμβότι* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάποτε, κάποια φορά.
- κάμβουθινά* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πουθενά· «δεμ βααίῳ' κάμβουθινά».
- καμβουράδα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), η καμπούρα, το κύρτωμα· «αυτό του κόκαλου έῳ' καμβουράδα».
- καμβουρουμύτ'ς* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει καμπορωτή μύτη.
- καμβουρουσίν'η* (Ρητ.), κυρτότητα, καμπυλότητα.
- καμβουρουτός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), κυρτός, καμπύλος· «η ζαμάρα είναι κόκαλου καμβουρουτό».
- καμβουρώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καμπουριάζω· «τήρα πώς καμβούρουσιν!»· μτχ. *καμβουρουμένους*· «είνι πῳο καμβουρουμένους τώρα».
- κάμβους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κάμπος, 2) το φόντο ενός υφάσματος, πλεκτού, κ.λπ.· «τον γάμβου τον είχα κίτρινον κι τα λουλούῳα πράσινα».
- καμβουτός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ.), (για υφαντό) με σχέδια στην ύφανση· «καμβουτός τρουβάς»· ουσ. *καμβουτά* τα, υφαντά με σχέδια καμωμένα με το χέρι κι όχι με τη σαίτα.
- καμβουχῳῳ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), καμποχώρι.
- καμβρίτσα* η (Ελατ.), βλ. *καμηλίτσα*.
- καμηλάρ'ς* ο (Λόφ., Ράχ.), καμηλιέρης.
- καμηλίτσα* η (Μηλ.), είδος παιδικού παιχνιδιού, στο οποίο ο ένας πηδάει στην πλάτη του άλλου.
- καμίν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η φωτιά για το πλύσιμο των ρούχων· «άναψιν του καμίν' να πλύῳ'».
- κάμῳνα* η (Λόφ., Ράχ.), κάμπια που καταστρέφει κυρίως τις βελανιδιές· «η κάμῳνα τα ζβάει τα δένδρα».
- καμός* ο (Μηλ., Ρητ.), βλ. *καημός*.
- κάμου* ρ. (Έλαφ.), οργώνω· «θα του κάμου του χουράῳ'».
- κάμουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), όργωμα· «καλό κάμουμα», «κακό κάμουμα», «του χουράῳ' δεν είναι ακόμα ῳα κάμουμα».
- καμουτά* τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), υφαντά με αραιή ύφανση που τα χτυπούν στο *μανδάνι* για να σφίξουν.
- καμουτ'κός* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), για υφαντό, με αραιή ύφανση που το χτυπούν στο *μανδάνι* για να σφίξει· ουσ. *καμουτ'κά* τα, 1)

- οι γεωργικές εργασίες: «βάλι ισύ τα καμουτ'κά κι ιγώ του χουράφ'», 2) τα χρήματα που δίνονται για τις γεωργικές εργασίες: «πλήρουσα πουλλά καμουτ'κά».
- κάμουτους* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) το όργωμα, η καλλιέργεια του χωραφιού (Μηλ.), 2) εξάντληση από την πολλή ζέστη (Λόφ., Μηλ., Ράχ.).
- καμτῶικῶνου* ρ. (Έλαφ., Μοσχ.), χτυπώ με το *καμτῶϊκῶ*: «του καμτῶικουσα του ζῶου».
- καμτῶϊκῶ* το (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), καμουτσίκι φρ. «γίνγιν καμτῶϊκῶ», για το ζῶο που του έπεσαν οι τρίχες της ουράς.
- καμώνου* ρ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), οργώνω το χωράφι παθ. *καμώνουμι*: «είνι ξιρ'κό του χουράφ' κι δεν γαμώνιτι».
- κάνα* η (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), καπνιά, αραχνά: «ῥόμ'σιν κάנים του δαβάν'».
- κάνα* (Μηλ., Ρητ.), κάπου, περίπου: «είχιν κάνα δικαριά χροῶνα».
- καναβατσῶτριχα* η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), κλωστή από κανάβι.
- καναβεζῶ* 'κους επίθ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που προέρχεται από τον Καναδά: «καναβεζῶ'κῶ λεύκα», είδος λεύκας.
- καναβῶς* επίθ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ασπρόμαυρος.
- κανάβῶ* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *καναβεζῶ'κῶ λεύκα*.
- κανακεύου* ρ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χαϊδεύω: «κανακεβῶ τα ινγῶνα τ'ς».
- κανακίζου* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), χαϊδεύω: «όσου τον γανακίζῶ, τόσου γένιτι χειρότιρους».
- κανάκῶ* το (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χάδι: «τ'ν έκαμναν πουλλά κανάκα».
- καναμβῶσου* αντ. (Μηλ.), κάμποσο.
- καναράς* ο (Μοσχ.), ομαδική πώληση ζῶων για σφαγή: «δε θα τα σφάξου, θα τα π'λήσου καναρά», «τά 'δουκάμι όλα καναρά».
- καναρχῶ* ρ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), επαναλαμβάνω συνέχεια και μονότονα κάτι: «δεν έπαβιν να καναρχάει».
- κάνας* αντων. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κάποιος: φρ. «κάναν γιρῶ», κάποτε: «κάναν γιρῶ έρχιτι απού δαπάν'», 2) κανένας: «κάνας δεν ήρθιν καταδώ».
- κανάτῶ* το I (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παντζούρι μονοκόμματο χωρίς γρίλιες.
- κανάτῶ* το II (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινο δοχείο για γάλα, που χωρούσε μιάμισυ οκά: «του κανάτῶ ήταν ξῶλένου κι έπιρην μῆάμπῶ ουκά», «πόσα κανάτῶα γάλα έβγαλις;».
- κάνγαένας* αντων. (Έλατ., Έλαφ., Μηλ.), βλ. *κάνγαένας*.

- κάνγαμβότι* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ποτέ, καμιά φορά· «δε δυσκουλεύκα κάνγαβότι», «'που κάνγαμβότι», από ποτέ.
- κάνγαμβού* επίρρ. (Μηλ.), πουθενά.
- κάνγαμβώς* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στη φρ. «είμι κάνγαβώς», σε δίλημμα, σε δύσκολη θέση· «άμα μβλιχτείς ύστ'ρα, είσι κάνγαμβώς».
- κάνγκανένας* αντων. (Λόφ., Μηλ., Ραχ.), κανένας.
- κανγέλα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) στροφή· «δρόμους μι κανγέλις», 2) ελικοειδές σχέδιο στα πλεκτά, υφαντά κ.λπ.· «σκ'φούνα μι κανγέλις».
- κανγέλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η στροφή στο χορό, 2) στροφή του δρόμου· «ι δρόμους είχαν όλου κανγέλα».
- κανγιλουτός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει στροφές, *καγκέλια*· «κανγιλουτός χουρός».
- κανγιλτστός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *κανγιλουτός*· «κανγιλτστός χουρός».
- κανγίλαστός* επίθ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ό,τι και *κανγιλουτός*.
- κανδαργά* η (Έλαφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η ποσότητα που χωράει ένα καντάρι· «μ'να κανδαργά φασούλα», 2) ομάδα ανθρώπων στη σειρά· «ήταν μ'να κανδαργά σαράνδα νουμάτ'».
- κανδηλανάφτρια* η (Μοσχ.), *κανδηλανάφτισσα*.
- κανδίπουτα* αντων. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), τίποτα· «δεν είχαμι κανδίπουτα», «δεν ήξιρα κανδίπουτα».
- κανδίπουτας* (Λόφ., Μηλ.), βλ. *κανδίπουτα*.
- κανδ'λάϱ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), *καντηλέρι*.
- κανδούπουτείνους* αντων. (Μηλ.), *τιποτένιος*.
- κανέστρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), μεγάλο *κάνιστρο*.
- κανέστϱ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), *κάνιστρο*.
- κανί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), *μπουκαλάκι* για *ρακή*.
- κανίϱ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ραχ., Ρητ.), *πανέρι*, *κανίσκι*· «μας ήρθιν ένα βαρύ κανίϱ' απ' τουν κυρ σύνδικνου!».
- κάνου* ϱ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *κάνω* φρ. «κάνου γράμμα», *γράφω* γράμμα, «κάνου καλόν ή κακόν θάνατουν», *πεθαίνω* ανώδυνα ή το αντίθετο· «παρακαλώ τ'μ βαναγία να κάνου καλόν θάνατουν», «κάνου da», *χτυπώ* (στην παιδική γλώσσα)· «π'χλος σ' έκαμιν, καλό μ', da;», «κάνου σιγουργά», *αφήνω* σε κάποιον κάτι με συμβολαιογραφική πράξη· «τό 'καμιν του χουράϱ' σιγουργά», «κάνου γιράματα», *γεράζω*, *περνάω* τα γεράματά μου· «κάν' γιράματα καλά, ουραία!», «κάνου κουμάνδου», 1) *κουμαντέρω*, *έχω* το πρόσταγμα· «εκάμιννιν κουμάνδου ι

- γαμβρός» 2) φροντίζω· «είνι πουλλά πιδῆά που κἀν'ν κουμάνδου μα-
ναχά».
- κάνουνας ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ποινή που επιβάλλει ο εξομολόγος·
«σι ρίχ' κάνουνα ου ἔξιμουλόγος».
- κάνουρα η (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μάλλινη κλωστή
γνεσμένη στο *ταικοῖλ'* ἢ στη ρόκα.
- κανούτους επίθ. (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για κατσίκι,
με γκριζο χρώμα.
- καντσκελά η (Ελατ., Μοσχ.), πρόχειρο ρηχό πανέρι.
- καούρα η (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάψιμο· «είχα κα-
ούρις στου στομάχ'».
- καούρ'κουσ επίθ. (Μηλ.), καυτερός· «ήταν καούρ'κου κι μ' ἔκαψιν».
- κάπα η (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάπα τσομπάνου κα-
μωμένη από γιδόμαλλο· «άμα χτυπούσιν ἄρν', ἔπιοναν ν γάπα».
- καπακώνου ο. (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκεπάζω ένα
δοχείο με καπάκι· «του καπάκουσιν καλά του πῆχ'του».
- καπάλ' το (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) καπάκι, 2) βλέ-
φαρο, 3) η επιγονατίδα, 4) στον πληθ. *καπάλα* τα, τα δυο κόκαλα που
βρίσκονται στο διάφραγμα· «μι πουνάει ιδῶια στα καπάλα» (Λόφ., Ράχ.),
5) κεντημένο κομμάτι που μπαίνει μπροστά στο στήθος των γυναικών για
στολίδι (Λόφ., Ράχ.).
- καπαλάλ' το (Ρητ.), ὅ,τι και *κάπαλου*.
- καπαλάῳ' το (Μοσχ.), ὅ,τι και *κάπαλου*.
- καπαλόνα η (Μηλ., Ρητ.), χελώνα.
- κάπαλου το (Μηλ., Ρητ.), το κἀνάλο της χελώνας.
- καπαρδίζουμι ο. (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καμαρώνω,
περηφανεύομαι.
- καπί το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρή κάπα.
- καπίστῳ' το (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καπίστρι· «του
σέρν' του γουμάῳ' απ' του καπίστῳ'».
- καπιταναράτου το (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), καπετανάτο· φρ. «τό
ἄχ' στου καπιταναράτου», δεν υπολογίζει κανέναν.
- καπιτανάτου το (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το αξίω-
μα του καπετάνιου· «πήγιν καπιτανάτου», έγινε καπετάνιος, 2) η ἔδρα,
το κονάκι του καπετάνιου· «ιδῶ στου χουρῳῳ' είχαν του καπιτανάτου».
- καπιτάνους ο, πληθ. -αράιοι (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.),
ο αρχηγός στα *ρουγατσάρῳα* που φορούσε φουστάνελα και προσωπίδα.
- κάπιτου το (Μηλ., Ρητ.), βλ. *κάβουτου*.
- κάπνα η (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), καπνιά· «έβαλιν κάπνα κι ξιδ'
κι τό ἄφ'ασιν κρασὶ χουνῳῳ'» (από παραμῳθι).

- καπνίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *καπνίζω* φρ. «καπνίζου ουτζάχ'», ανοίγω νοικοκυριό· «προυσ'κ'νήστι, καπνίστι ουτζάχ' κι ισείς, όπους όλους ι κόσμους» (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.).
- καπνόσπουρους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο σπόρος του καπνού.
- καπνότουπους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), καπνότοπος.
- καπνότσαπα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσάπα στενή, κατάλληλη για το σκάψιμο του καπνού.
- καπνουαράματα* η (Μηλ., Μοσχ.), αραματιά καπνού.
- καπνουέμβουρας* ο (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), καπνέμπορος.
- καπνουσπόϋ* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σπόρος καπνού.
- καπνάρ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καπνισμένος, λερωμένος· «καπνάρ'κα φουρέματα».
- καπουδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσιμπούρι πλατύ και πολύ σκληρό, που χώνει το κεφάλι του στο δέρμα των ζώων και δε φεύγει.
- κάπουτι* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάποτε· «κάπουτι λέει ένας»· φρ. «κάπουτι κι όπουτι», επιτέλους κάποτε· «κάπουτι κι όπουτι έρχιτι», «κάπουτι κι αλλότι», κάποτε· «κάπουτι κι αλλότι φάν'κιν», «κάπουτι κάπουτι».
- κάπουτου* το (Μοσχ.), βλ. *κάβουτου*.
- καπρί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αρσενικό γουρουνί, 2) μτφ. άνθρωπος χοντροκομμένος.
- καπριές* οι (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μυρωδιά κάπρου στη φρ. «καπριές μυρίζ'».
- καπρόδουνδου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το δόντι του αγριογούρουνου, 2) μτφ. μεγάλο δόντι ανθρώπου που προεξέχει.
- καπρότριχα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), τρίχα άγριου γουρουνιού.
- καπρουδόνδας* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που τα μπροστινά του δόντια προεξέχουν.
- καπυργάζουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πυρώνομαι, ξεσταίνομαι· «τουμ βάππου τουν έχ'ν στου ουτζάχ' να καπυργαστεί», «έλα μέσα να καπυργαστείς».
- κάπχους* αντων. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάποιος· φρ. «κάπχουν δίπουτα», τίποτα, χωρίς αξία· «ήταν κάπχουν δίπουτα».
- καρβέλ'* το I (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) είδος μαύρου πουλιού, 2) μτφ. άνθρωπος πολύ μαύρος.
- καρβέλ'* το II (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *καρβέλ'*.
- καρβαίς* επίθ. (Μηλ.), ό,τι και *καρβαά'κους*.

- καραβάσους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *καραβάσ'κους*.
- καραβάσ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), για πρόβατο, με μαύρα πόδια και άσπρο σώμα.
- καραβέλ'* το (Λόφ., Ράχ.), 1) μαύρο πουλί, πιο μικρό από την *καρακάξα*, 2) ό,τι και *καραβέϛ'*.
- καραβέϛ'* το (Λόφ., Ράχ.), βόδι κατάμαυρο.
- καραβουιά* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μαύρη μπογιά· «αγόρασα *καραβουιά* να βάψου τ'ς φούστις».
- καραβουτσάλ'* το (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) είδος χόρτου, κατάλληλου για τροφή των ζώων (Μηλ., Μοσχ.), 2) τροφή για τα ζώα από *καλαμκές* και τριφύλλι (Ρητ.).
- καραγάτσ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η φτελιά.
- καραζόξα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) προβατίνα με μαύρο χρώμα γύρο από τα μάτια, 2) γυναίκα πολύ μελαχροινή.
- καραζούξα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *καραζόξα*.
- καραδόνδας* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) άνθρωπος με δόντια που προεξέχουν, 2) έντομο πιο μεγάλο από τον *κατσαβό*, που μοιάζει κάπως με *καραβίδα*.
- καραδάνα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δεκάρα τούρκικη· «μ' έδουναν κι ιμένα απού *καμνά* *καραδάνα*».
- καράι* το (Μηλ., Μοσχ.), μεγάλο σακί καμωμένο από γιδόμαλλο.
- καρακαμβγά* η (Ράχ.), ό,τι και *καρακαμβίλα*.
- καρακαμβίλα* η (Ρητ.), 1) εκτεταμένος κάμπος, 2) ανοιχτό μέρος, ανοιχτοσύνη· «μβρουστά απ' του σπít' έχουμι *καρακαμβίλα*», «ένας όργους, *καρακαμβίλα!*».
- καρακανδήλα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλη ξαστεριά.
- καρακανδήλ'* το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *καρακανδήλα*· «σήμιρα τό 'χ' *καρακανδήλ'*».
- καρακάξα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η *καρακάξα*, 2) είδος γαλάξιου και όμορφου πουλιού (Μοσχ.).
- καρακόλ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κτίριο σε ύψωμα, όπου στεγάζονταν η αστυνομία· «ικεί που *κάθουνταν* η αστυνομία τ'ν *έλιγάμι* *καρακόλ'*», «βγήμιν *ψ'λά* στου *καρακόλ'*».
- καρακούσ'* το (Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), προξέιμο στο γόνατο των πεισινών ποδιών των μεγάλων ζώων· «*κατέβασιν* *καρακούσ'*».
- καραμανταλάς* επίθ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), *κρεμανταλάς*.
- καραμάν'κον* το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), πρόβατο με πλατιά ουρά.
- καραμούξα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτοσχέδια φλογέρα

- καμωμένη συνήθως από ξύλο *ζμαροδαλιάς*.
- καραμουστακλής* ο (Ράχ.), ό,τι και *νυφίτῶ*.
- καραουλνώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παρατηρώ, κοιτάζω· «οι άνδρῶ' *καραουλνούσαν* απού γύρου».
- καραούλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ύψωμα· «λέγιτι δῆο, εμ τῶ'καῶ' εμ *καραούλ'*», 2) σκοπιά· «κάθι βράδῶ' έβγαζαν *καραούλ'*».
- καράπ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), κούτελο· φρ. «τό 'καμα του κιφάλ' *καράπ'*», γουλί.
- καράς* ο, θηλ. *καράσου* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαύρος (για ζώο).
- καρατζουβίτ'ς* ο (Έλαφ.), ο βόρειος άνεμος· «σήμιρα φ'σάει *καρατζουβίτ'ς*».
- καρατζούλτς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για βόδι, με μαύρο τρίχωμα.
- καρατζούλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μαύρο βόδι, ό,τι και *καραβέῶ'* και *μαυρέλ'*, 2) μεγάλο ζώο με ένα μαύρο σημάδι (Μοσχ.).
- καρατῶαόλας* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αυτός που έχει μεγάλο και στραβό σαγόνι.
- καράφλα* η (Ρητ.), φαλάκρα.
- καραφλός* επίθ. (Ρητ.), φαλακρός· «διπ *καραφλός* γίνγις».
- καραφλάζου* ρ. (Μοσχ., Ρητ.), 1) κάνω φαλάκρα, 2) μεθώ· «*καράφλασιν*, γίνγιιν σκνίπα».
- καρβέλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καρβέλι· «μπσό *καρβέλ'*».
- καρβ'ναριά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σωρός από ξύλα μέσα στο δάσος, που τα έχουν κάψει για να τα κάνουν *κάρβουνα*.
- κάρβ'νου* το (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *κάρβουνο*.
- καρβ'νόχουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χόμα από καμένα *κάρβουνα*.
- καρβ'νά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Ραχ.), σωρός από *κάρβουνα*, *καρβουνιά*.
- καρβ'νάρι'ς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), *καρβουνιάρης*.
- καρβούν'κους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), για γουρούνι, ασπρόμαυρος.
- καρβουλάχανου* το (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), *λάχανο*.
- καρδάις* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *καρδάις*.
- καρδαλονκέφαλους* επίθ. (Μηλ.), βλ. *καρδαρονκέφαλους*.
- καρδάρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο *καρδάρι*.
- καρδαρονκέφαλους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), για άνθρωπο, με μεγάλο κεφάλι.

- καρδαρουνοκά* η (Έλαφ.), μια οκά βούτυρο που βγαίνει από ένα καρδάρι γάλα· «έβγαλάμι δῶο καρδαρουνοκάδης».
- καρδαρουτός* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), καταρρακτώδης στο τραγούδι της περπερούνας «... ἴνα να βρέξει μῆνα βρουχή, μῆνα βρουχή καρδαρουτή, να φυτρών'ν τα καλαμιούκα, βάρις βάρις τα νιρά, λίμνις λίμνις του κρασί, πάρι Γάννη μ' του τσαπί, φῆσι αυλάκι πῆο βαθύ».
- καρδάῶ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), ξύλινο δοχείο που χωρούσε δεκαέξι οκάδες· «του καρδάῶ' ήταν ξ'λένου κι ἐπιρην δι-κάξ' ουκάδης»· φρ. «πέφτ' μι του καρδάῶ», βρέχει καταρρακτωδώς.
- καρδασίνα* η (Λόφ., Ράχ.), η αδελφή.
- καρδασίνα* η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *καρδασίνα*.
- καρδάσ'* το (Έλαφ.), βλ. *καρδάις*.
- καρδῶ* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καρδιά· φρ. «τραγούδῶα τ'ς καρδῶας», τραγούδια που τραγουδιούνται με μεράκι.
- καρδῶακλής* επίθ., θηλ. *καρδῶακλήτσα* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πονετικός, ευαίσθητος· «είμι καρδῶακλήτσα ἴνα τον γόσμου όλου», 2) τολμηρός, γενναίος.
- καρ'δότσιφλου* το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ.), το τσόφλι του καρυδιού.
- καρ'δότῶουφλα* η (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *καρ'δότσιφλου*.
- καρ'δότῶουφλου* το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *καρ'δότσιφλου*.
- καρδούλα* η (Ελατ., Μηλ.), καρδούλα· «είνι καμένις οι καρδούλις».
- καρδονπόνιμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πόνος κυρίως στην κοιλιά των ανθρώπων και των ζώων.
- καρδουπονῶ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για ζῶα) αρρωσταίνω· «καρδουπόνισι κι ψόφ'σι του ζῶου», «τ' ἄλουγου καρδουπονάει».
- καρδάις* ο (Λόφ., Ράχ.), αδελφός.
- καρέκλου* το (Μοσχ.), μικρή καρέκλα.
- καρήῶου* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), 1) της καρυδιάς, από καρυδιά· «καρήῶα φύλλα», 2) βαμμένος με φύλλα καρυδιάς· «καρήῶου μαλλί».
- καρί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), μικρή καρυδιά.
- καρικῶνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τελειώνω τη δαντέλα κάνοντας ένα σχέδιο, 2) ενώνω τη δαντέλα με το ύφασμα.
- καρίκ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το ένωμα της δαντέλας με το ύφασμα.
- καρκαλέτῶ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ακρίδα (Ελατ., Μοσχ.), 2) έντομο που μοιάζει με ακρίδα, 3) μτφ. αδύνατος άνθρωπος.
- καρκαλάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεραίνομαι,

- στεγνώνω «καρκάλασιν ι τόπους», «καρκάλασιν του στόμα μ'».
- καρκαντζαλότρουπα* η (Λόφ., Ράχ.), τρούπα που κάνει στα ξύλα το έντομο *καρκάντζαλους*.
- καρκάντζαλους* ο, πληθ. -*αιοι* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χρυσοπράσινο έντομο, χρυσόμυγα· «καρκαντζαλαίοι γόμ'σιν ι τόπους» φρ. «τώρα χέσκιν ι καρκάντζαλους!», σπουδαία τα λάχανα!, 2) μτφ. ζωηρό παιδί που του αρέσει να σκαρφαλώνει.
- καρκαντζάλ'* το (Λόφ., Ράχ.), σκαθάρι.
- καρκατδούλα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το ποπ κορν· «έψ'ναν καρκατδούλις κι έτρουγαν» (Λόφ., Ράχ.), 2) απότομο φούσκωμα της πίτας, του ψωμιού κ.λπ.· «τό 'φ'λασις καρκατδούλα του ψουμί» (Ρητ.), 3) σωρός· «τα ξύλα τά 'φ'λαξιν καρκατδούλα» (Έλαφ., Μοσχ.), 4) καρούμπαλο· «τήρα τι καρκατδούλα σ'κόθ'κιν στου κιφάλ'!» (Ρητ.).
- κάρλιγμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δυνατή φωνή· «δε σών' κάρλιγμα».
- καρλίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) φωνάζω δυνατά, κραυγάζω· «τι καρλίζ' αυτή;», 2) κακαρίζω.
- καρ'λουμένα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ένα από τα δυο όρθια ξύλα στον αργαλειό που συγκρατούν τα *καρούλα* και τις *πατήθρες*.
- καρ'λόψα* (Μηλ., Μοσχ.), βλ. *καρ'λόψ'χα*.
- καρ'λόψ'χα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το καρούλι από το οποίο περνάει το σχοινί που συνδέει τα μιτάρια με τις *πατήθρες*.
- καρναριά* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *καρβ'ναριά*· «μνά τρανή καρναριά».
- κάρνου* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κάρβ'νου*· «πάν' στα κάρνα έριχνις τα σπόρ'γα, γυρνούσις του π'χάτου, του κάπνιζις, κι έπιρνις τ'ν γαπνά απ' αυτά τα σπόρ'γα».
- καρόβιργα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μακριά βέργα με την οποία τινάζουν τις καρδιές.
- καρούλας* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αυτός που έχει αφτιά μεγάλα και γυριστά προς τα μέσα.
- καρούλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η τροχαλία στο πηγάδι· «του νιρό τό 'βγαζάμι μι του καρούλ'»· πληθ. *καρούλα* τα, ό,τι και *καρ'λόψ'χις*.
- καρούτα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) επικλινή στενόμακρη ξύλινη σκάφη, από την οποία πέφτει με δύναμη το νερό στο νερόμυλο και στο *μαντάνι*, 2) ξύλινη σκάφη, όπου βάζουν την τροφή για τα ζώα (Μοσχ., Ρητ.).
- καρουτή* η (Μοσχ.), βλ. *καρούτα*.
- καρουφύλλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αρωματικό χόρτο με μυτερά φύλλα· «σύρι φέρι λίγου καρουφύλλ' να βάλουμι στου

- φάϊ».
- καρόφ'λλου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φύλλο καρυδιάς.
- καρπόκαψα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλη ζέστη που καίει τους καρπούς και καταστρέφει την παραγωγή.
- καρπουδένου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δένω καρπό· «η ζημνά έγινιν, όταν καρπόδισιν».
- καρπουζόσπουρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σπόρος καρπουζιού.
- καρπουλόι* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινο γεωργικό εργαλείο με τρία ή τέσσερα ή και έξι δόντια, που το χρησιμοποιούσαν για να γυρίζουν τα δεμάτια στο αλώνι ή για να λιχνίζουν.
- καρπώ* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) καρπίζω, κάνω καρπό, 2) ανθίζω· «άμα έχ'ς ήθζουν, δεν γαρπούν τα λουλούδ'γα».
- καρπώνουμι* ρ. (Μηλ.), καρπώνομαι, επωφελούμαι· «άμα ζήθ', θα καρπουθεί».
- καρσί* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αντικρουστά, απέναντι· «ήρθαν κι στάθ'καν καρσί καρσί», «καρσί τα παραθύρ'γα μας».
- καρτζνά* επίρρ. (Μοσχ.), ό,τι και *ακαριζνά* 2· «πααίν'ν πουλύ καρτζνά οι δ'γο τ'ς».
- καρτιρώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), περιμένω· «καρτέρα μι!».
- καρτ'μάρα* η (Μηλ.), βλ. *κρατ'μάρα*.
- κάρτ'ακλα* τα (Μοσχ.), ανακατεμένα αντικείμενα· «άδισ, μαζέψτι τα κάρτ'ακλα να φύγουμι».
- καρυά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), καρυδιά.
- καρυάδας* επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ραχ., Ρητ.), αυτός που το καρύδι στο λαιμό του προεξέχει.
- καρυδάτους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ραχ., Ρητ.), ό,τι και *καρυάδας*.
- καρυδώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), πιάνω κάποιον από το καρύδι του λαιμού, πνίγω· «άμα σι π'χάσου, θα σι καρυδώσου!».
- καρύδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), το καρύδι του λαιμού· «θα σι βγάλου του καρύδ'!».
- καρφής* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ.), αυτός που προσβάλλει τους άλλους.
- καρφί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), 1) καρφί, 2) το κεντρί της μέλισσας, της σφήκας κ.λπ.· «η σφήκα έχ' π'χο δυνατό καρφί απ' τ' μέλτσα».
- καρφιτσώνω* ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ραχ.), 1) κεντώ, δαγκάνω, τσιμπώ· «τον γαρφίτσουσιν του φίδ'», 2) διαβάλλω, κουτσομπολεύω· «τον γαρφίτσουσιν στον γόσμου».

- καρφουβέλουνου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καρφίτσα γυναικεία, με την οποία στερεώνουν το μαντίλι στο κεφάλι.
- καρφώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) καρφώνω, 2) προσβάλλω κάποιον· «τον γάρφουσιν ἦα τα καλά».
- κάσα* η I (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κάσα, 2) φέρετρο· «τον έβαλαν μέσ' στ'ν γάσα».
- κάσα* η II (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τύπος σπιτιού με σάλα στη μέση κι από ένα δωμάτιο στην κάθε πλευρά.
- κασαπάς* ο (Ρητ.), το κέντρο μιας περιοχής, μιας πόλης.
- κασίδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κασίδα· «ῆόμ'σιν του κιφάλ' κασίδα», 2) τάση για ανταγωνισμό· «απού μ'κρό είχιν στου σκουλό πουλλή κασίδα».
- κασίδας* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) λερωμένος (Έλαφ.), 2) πεισματάρης.
- κασιδῆάξου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γεμίζω κασίδα, 2) ανταγωνίζομαι κάποιον.
- κασιδῆάρ'κου*ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αυτός που έχει κασίδα, 2) άπλυτος, 3) ανταγωνιστικός, πεισματάρης· «αυτό ήταν κι στου σκουλό κασιδῆάρ'κου».
- κασιδῆάρ'ς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κασιδιάρης· «πώς να πάου στ' χαρά μι τουν γασιδῆάρ'ς;», δημ.
- κασνάκ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κασνάκ'*.
- κασνάκ'* το (Έλαφ.), το πλαίσιο του κόσκινου, της σήτας, το δερμονιού κ.λπ.
- κάσουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το ξύλινο πλαίσιο του παράθυρου, της πόρτας κ.λπ.
- κασταλάξου* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κατασταλάζω· «η στάχτ' κασταλάξιν κάτ' κι του νιρό ήταν απάν'».
- κασταλαή* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σταχτόνερο· «έπλυνάμι μι κασταλαή τα παλά τα χρόνα».
- κασταλαϊζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) περνώ τα ρούχα με κασταλαή για να καθαρίσουν, 2) περνώ τις συκομαγίδες με κασταλαή για να μην πιάσουν σκουλήκια.
- κασταλουψώμ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ψωμί καμωμένο με αλεσμένα ψητά κάστανα· «τα έψηνάμι τα κάστανα κι τ' άλιθάμι να φῆάσουμι κασταλουψώμ'».
- κασταναργό* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τόπος γεμάτος καστανιές· «ικεί απάν' στα κασταναργά ανέφκαμι να μάσουμι κάστανα», 2) παραγωγή από κάστανα· «είχαμι πουλύ κασταναργό φέτους».
- καστανήδους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που είναι από καστανιά· «έβανάμι απού πάν' καστανήδα φύλλα να μην

γαίιτι του ψουμί».

καστανίτ'ους επίθ. (Ελαφ., Μηλ.), ό,τι και *καστανήδους*.

καστανόμιλου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το μέλι που προέρχεται από τη γύρη των λουλουδιών της καστανιάς.

καστανότουπους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τόπος με καστανιές.

καστανουτό το (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), τόπος γεμάτος με καστανιές· «είχαμι όλου καστανουτά τρούρα».

καστανουτόπ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τόπος με καστανιές.

καστανά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) καστανιά, 2) το ξύλο της καστανιάς· «μείς δούλιβάμι πουλύ ν γαστανά».

καστραβέτδ' το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), το αγγούρι· «ξέρ'ς ιγώ, βάρα, θέλου καστραβέτδα, δε θέλου ανγούρῳα!», «μείς ανγούρῳα έχουμι, τα καστραβέτδα να τα φας μοναχός», ειρων. για τους ξένους που νομίζουν ότι τα καστραβέτσια είναι διαφορετικά από τα αγγούρια.

καδάρα η (Μοσχ.), 1) περιποίηση, 2) τάξη· «δεν έχ' καδάρα μέσ' στου σπít'», 3) προκοπή· «δεν έκανιν καδάρα διπ!».

καδραεύου ρ. (Μοσχ.), 1) περιποιούμαι, 2) τακτοποιώ.

καδóp'τα η (Μοσχ.), πίτα με άγρια χόρτα και καλαμποκήσιο αλεύρι.

κάδουμα το (Ελαφ.), βλ. *κάσουμα*.

κα' προθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κατά*.

κατ' προθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κατά*.

κατά προθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *κατά* σημαίνει:

1) την κατεύθυνση σε τόπο· *κατακάτ'*, προς τα κάτω· «παιίν' κατακάτ'», «κατ' του Τσουτύλ'», «κατά Βέρῳα», «κατά μανδριά», «κα' μ βαναγία», προς το εκκλησάκι της Παναγίας· «νά 'ρχουσάσταν κα' μ βαναγία», «καταπάν'», προς τα πάνω, «καταπέρα», «καταπίσου», «κατ' ιδώ», «κατ' κει», «καταόξου», «καταψ'λότιρα», 2) την στάση σε τόπο· «καταπάν'», επάνω· «άλλ' είν' τς καταπάν'», «κατ' ιδώ», εδώ· «τώρα ῳόμ'σιν ι τόπους, παπούτδ' κατ' ιδώ, ρούχου κατ' κει», «κατακάτ'», κάτω· «ι παππούς ι βόβους ζούσιν κατακάτ' ιξαρχής», «καταψ'λά», επάνω· «καταψ'λά είχιν άλλις πέτρις, πατούσις κι έβγινις όξου», 3) αναφορά· «κατά τ' ιμένα», κατά τη δική μου άποψη, 4) αναλογία· «κατ' του γέρου», ανάλογα με το γέρο· «αυτό είναι κατ' του γέρου, άλλους βαστάει καλύτιρα κι άλλους διπ», 5) χρόνο· «κατ' αρχή και κατ' αρχής», από την αρχή, «κατά πρώτου», πρώτα, στην αρχή· «ιγώ κατά πρώτου ήμαν ζιβγαράς».

καταγανάζου ρ. (Ελαφ.), κουράζομαι υπερβολικά.

καταγίνουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ασχολούμαι με κάποιον, συνήθως με κακή διάθεση· «δεν γοιτάει τη δ'λά τ'ς κι

- καταγίνιτι μ' ιμένα, 2) μτβ. πειθαναγκάζω· «τουν γαταγίν'καμι να τ'μ βάῳ'».
- κατάγνανδα τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η παραμονή μιας γιορτής· «τα κατάγνανδα τ' αι Γάνῃου».
- κατάγνανδα επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), απέναντι· «κατάγνανδα έκαισιν».
- καταγύρου επίρρ. (Μηλ.), γύρο γύρο· «πάμιν καταγύρου».
- καταγουράζου ρ. (Έλαφ.), φωνάζω πολύ δυνατά.
- καταή επίρρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. καταής· «είχα έναμ βόνου, να σι ὄκων' απού καταή».
- καταηλού επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προς τον ήλιο· «του ηλόματου έχ' τα λουλούδα καταηλού», «γύρ'σαιμ καταηλού».
- καταής επίρρ. (Έλαφ.), καταγής· «έπισιν καταής κι δεν ὄκώθ'κιν».
- καταησυχάζου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ησυχάζω εντελώς, ηρεμώ· «έβαλα τ'ς κάλτσις κι καταησύχασα».
- κατακάθαρος επίθ. (Έλαφ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πεντακάθαρος· «ήταν κατακάθαῳ' η βραδιά».
- κατακάθουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κάθουμαι κάτω, κατασταλάζω· «να κατακάτῳ' ι κουρῃναχτός, να μιτρηθεί τ' ασκέρι», δημ., 2) μένω κάπου για πολλή ώρα, καθυστερώ· «κατάκατσιν κι δεν έφιβγιν».
- κατακαμιάς επίρρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), στη μέση του κάμπου· «σταμάτ'σαν κατακαμιάς να πάρ'ν ανάσα».
- κατακαρσί επίρρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), εντελώς απέναντι· «έκατσιν κατακαρσί».
- κατακάτ' επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προς τα κάτω· «κοίταξα κατακάτ' κι απόρησα».
- κατακεί επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) προς τα εκεί· «τουν είδα κατακεί που πήγινιν», 2) εκεί· «ιγώ ήμουν καταδώ, αυτή ήταν κατακεί».
- κατακέφαλα επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατακέφαλα· «μ' ήρθιν κατακέφαλα».
- κατάκουρφα επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ακριβώς στην κορυφή.
- κατακρένου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατακρίνω· «μη μι κατακρέντς».
- καταλλού επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προς διαφορετική κατεύθυνση· «πήγιν καταλλού».
- κατάλυμα το (Μοσχ.), κατάλυμα· «να βρούμι κάνα κατάλυμα ῃα τα ζώα».
- καταμβρουστά επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προς τα εμπρός.

- καταμισήμιρον* το (Έλαφ.), καταμεσήμερο· «αρά, καταμισήμιρου πας κι δ'λέβ'ς;».
- καταμισί επίρο*. (Λόφ., Ράχ.), βλ. *καταμισίς*.
- καταμισίς επίρο*. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), στη μέση· «πατών' καταμισίς».
- καταμιδ'μιρον* το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καταμεσήμερο.
- καταμουσκιδ' επίρο*. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εντελώς μούσκεμα· «γίνγειν καταμουσκιδ'».
- κατάμουτρα επίρο*. (Μοσχ.), κατάμουτρα.
- κατανέμ' επίρο*. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *κατανέμου*.
- κατανέμου επίρο*. (Ρητ.), κατά διαβόλου, κακήν κακώς· «αυτό πήγιν κατανέμου».
- κατάξιρους* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), κατάξερος.
- καταπάν' επίρο*. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) προς τα πάνω· «κίντισιν καταπάν'», 2) επάνω· «κάθιτι καταπάν'».
- καταπατώ ρ*. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κατασκοπεύω, παρακολουθώ κάποιον· «αυτός ήθιλιν να μι καταπατήδ'», 2) παρατηρώ τις αντιδράσεις κάποιου, σφυγμομετρώ· «ιγώ ήθιλα να σι καταπατήσου, θα μι δώις δουμάτις;».
- καταπέτδ' επίρο*. (Μοσχ.), κατάσαρκα.
- καταπέφτου ρ*. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εξασθενώ, καταρρέω· «κατάπισιν διπ κι αυτή η καημέν'», «ικείν' τ' χρουνά κατάπισα πουλύ».
- καταπίσου επίρο*. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προς τα πίσω· «έλα λίγου καταπίσου».
- κατάπιτσα επίρο*. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατάσαρκα· «τά 'βαλιν κατάπιτσα».
- καταπρόσουπου επίρο*. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), κατάμουτρα· «του λέου καταπρόσουπου».
- καταπχά η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γουλιά· «θα πχούμι όλις απού μνα καταπχά».
- καταπχόνα η* (Μοσχ., Ρητ.), βλ. *καταπχόνας*.
- καταπχόνας ο* (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ο φάρυγγας· «ι καταπχόνας είν' δους μέσ' στον λιμό».
- καταρίζουμι ρ*. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καταριέμαι· «τ'ν γαταρίσκιν ι Χριστός· να υφαινίτς να υφαινίτς κι σ'ν αμασκαλ' να του παίρις», κατάρα του Χριστού στη γυναίκα· *μτχ. καταρ'σμένους*, καταραμένος· «η γ'ναίκα είνι καταρ'σμέν'».
- καταροάχτ'ς ο* (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το πρήξιμο των ματιών των μεγάλων ζώων που συνοδεύεται από καταροή.

- καταροάχ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), καταροάκτης.
- κατασαρηήδους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που φοριέται κατάσαρκα· «κατασαρηήδης φούστις».
- κατασάϑ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φανέλα της παλιάς φορεσιάς που τη φορούσαν κατάσαρκα.
- κατασέρονου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατηγορώ, κακολογώ κάποιον· «κάπχους μι κατασέρν'».
- κατασέρου* ρ. (Μηλ.), βλ. *κατασέρονου*· «πχός μι κατασέϑ'».
- κατασκουπικός* επίθ. (Μοσχ.), συνθηματικός· «είνι τραγούδῆα κατασκουπικά να δώσ'ν στ'ς άνδρις να καταλάβ'ν τραγουδῆώνδα».
- κατασκουπού* επίρρ. (Ρητ.), επίτηδες· «κατασκουπού ήρθιν».
- κατάσπρους* επίθ. (Μηλ.), κάτασπρος.
- καταστένουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τακτοποιούμαι, αποκαθίσταμαι επαγγελματικά· «άμα κατασταθεί, τότες θα πανδριφτεί», «τώρα καταστάθ'κιν καλά».
- κατάδα* επίρρ. (Έλαφ., Μοσχ.), απέναντι· «είμι διπ̄ κατάδα».
- κατατάζουμι* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κατατάσσομαι στο στρατό· «άρχιψαν να κατατάζούνδι στου στρατό».
- κατατζουνίζουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τρουπιέμαι, αγκυλώνομαι.
- κατατρύπχους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εντελώς τρύπιος.
- κατατσίκαρα* επίρρ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), (για τον ήλιο) εντελώς κάθετα· «χτύπ'σιν ου ήλους κατατσίκαρα», «έκατσα κατατσίκαρα στουν ήλου».
- κατατσικ'ρα* επίρρ. (Μοσχ.), βλ. *κατατσίκαρα*.
- καταφέρουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εξασθενώ, ξεπέφτω· «ήταν πουλύ γιοιά γ'ναίκα, αλλά τώρα καταφέρθ'κιν».
- καταφρόνα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), περιφρόνηση, ταπείνωση· «μ' έρχουνδαν καταφρόνα», αισθανόμουν ταπείνωση.
- καταφρουνά* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), περιφρονώ· παθ. *καταφρουνούμι*· «τα ουρφανά κι οι χήρις καταφρουνούνδι».
- καταχαμβλά* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εντελώς χαμηλά.
- κατάχρονα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάθε χρόνο· «άμα τα κάν'τι τα πιδῆα κατάχρονα, δε σκέφτιστι».
- καταψύχ'σιν* ρ. απροσ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), «καταψύχ'σιν ι κιοός», δρόσισε, ψύχρανε.
- καταψ'λά* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), επάνω· «καταψ'λά είχαν τρανύτιϑ' γούρνα του συρτουπήγαδου».
- καταψ'λότιρα* επίρρ. (Μοσχ.), πιο ψηλά· «καταψ'λότιρα είχαν γούβις στ'ς

- βάνδις».
- κατάψ'χους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δροσιά· «κά-
θιτι όξου στον γατάψ'χουν».
- καταώρας επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προς το
παρόν· «καταώρας είμισι στον πόδ'».
- κατέχου ρ. (Έλαφ.), γνωρίζω· «τι να σι πο; Δεν γατέχου».
- κατηγορωό ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατηγορώ·
παθ. *κατηγορογούμι* (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), με κατηγορούν· «απ' αυτόν ιτία
κατηγορογούνταν όλ'».
- κατήφουρα επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προς τα
κάτω· «σαν κίντισιν του νιρό κατήφουρα, σ'άθ'κα», «έκαμιν κατήφουρα»,
«γνέθ' κατήφουρα, όχ' ζδ' βάνδα».
- κατιβαδά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) νερό που
κατεβαίνει ορμητικά μετά τη βροχή και προκαλεί ζημιές (Ελατ., Λόφ.,
Ράχ.), 2) πρήξιμο στα μάτια ή στα πόδια των ανθρώπων και των ζώων·
«είχα κατιβαδά στον γόνα» (Έλαφ., Λόφ., Ρητ.).
- κατικνά η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ζέστη με υγρασία.
- κατίνα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η μέση· «τουν χτύ-
π'σιν στ'ν γατίνα», «μι πουνάει η κατίνα».
- κατιχνά η (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καταχνιά, ομίχλη.
- κατ'λήθρα η (Μοσχ.), η ουρήθρα του θηλυκού γουρουνιού.
- κατ'μέρ'κουσ επίθ. (Μοσχ.), κατώτερος· «κατ'μέρ'κου ζώου» (όχι άλογο ή βό-
δι).
- κατ'νός επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), αυτός που είναι πιο κάτω·
«η κατ'νή η πέτρα ήταν ακίνητ'».
- κατουλίστησ' η (Μοσχ.), κατολίσθηση.
- κατουμαχαλάς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο κάτω
μαχαλάς.
- κατουμαχαλίτ'ς ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ο κάτοικος του κάτω μαχαλά.
- κατουμαχαλώτ'ς ο (Έλαφ., Ρητ.), βλ. *κατουμαχαλίτ'ς*.
- κατουστάϑ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κύπελο που
χωράει εκατό δράμια· «φέρι του κατουστάϑ' να π'χούμι νιρό».
- κατουδάγοννου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το κάτω
σαγώνι.
- κατρανάϑ' το (Μοσχ.), μεταλλικό σκεύος, όπου τοποθετούσαν το κατράνι.
- κατρανουσάπουνου το (Μοσχ.), σαπούνι καμωμένο με κατράνι.
- κατράν' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κατράνι· φρ.
«μαύρους κατράν'», κατάμαυρος, 2) ο χυμός του δαδιού που τον χρησι-
μοποιούσαν για να θεραπεύουν τις πληγές των ζώων· φρ. «κατράν' στο
όργουμα», λέγεται για κάποιον που δεν περπατά γρήγορα ή δεν κάνει

- γρήγορα τις δουλειές του.
- κάτσα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), η καθισιά στο χορό· «έκαμνιν όλου κάτσις».
- κατσαβγάξου* ρ. (Ρητ.), (για φύλλα) συρρικνώνομαι, μαζεύομαι· «κατσάβγάσαν διπ̂ τα φύλλα στ' αμβέλ'».
- κατσαβός* ο, πληθ. -αίοι (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), έντομο με μικρές δαγκάνες και σκληρά περύγια που ζει συνήθως στις κουφάλες των δέντρων, όπου ανοίγει τρύπες, τις *τσανγαρότρυπες*, «κάτσι κάτσι κατσαβέ», λογοπαίγνιο των παιδιών.
- κατσαμάκ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κατ̂σαμάκ'*.
- κατσάνους* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πλανόδιος έμπορος· «έρχονταν οι κατσαναράιοι».
- κατσαρέλου* η (Λόφ., Ράχ.), το ανδρικό όργανο.
- κατσαρομάλλιτς* επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατσαρομάλλης.
- κατσαρομάλλα* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τα σγουρά μαλλιά.
- κάτσαρους* ο (Έλαφ.), είδος λουλουδιού που μοιάζει με τον κρίνο.
- κατσιγανά* η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), μπαμπεσιά, απάτη· «γίνονταν κι κατσιγανές πουλλές».
- κατσιά'* το (Έλαφ., Μηλ.), καμημός, σαράκι· «άμα τό 'χ'ς μέσα του κατσιά' να σι τρώει, πας χαμένους».
- κατ̂σαλούσα* η (Μηλ.), 1) ό,τι και *καρκάντζαλους*, 2) το ψημένο ποπ κορν.
- κατ̂σαμάκ'* το (Μηλ., Μοσχ.), παρασκευάσμα από καλαμποκήσιο αλεύρι, λίπος και νερό.
- κατ̂σανδρους* ο (Λόφ., Ράχ.), χόρτο με ίσια στενά φύλλα και κίτρινα λουλούδια που ανθίζουν από το Μάρτη ως το Δεκέμβρη.
- κατ̂άν'κου* το (Μηλ., Ρητ.), άσπρο πρόβατο με καφέ βούλες στο πρόσωπο.
- κατσαπλίνγανα* τα (Μοσχ.), κλαμπατσιμίπαλα.
- κατ̂σαρδί* επίρρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στη φρ. «κατ̂σαρδί του μ̂ναλό», με ταραγμένο μυαλό.
- κατ̂σαρδώ* ρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χάνω τα λογικά μου, ταράζομαι· «τι κατ̂σάρτσιν αυτή;».
- κατ̂'κήθους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατσικήσιος· «κατ̂'κήθου γάλα», «κατ̂'κήθου κρέας».
- κατ̂'κόδρομους* ο (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), δρόμος απότομος και δύσβατος, κατσικόδρομος.
- κατ̂'μίντζουρας* επίθ. (Μοσχ.), ό,τι και *κατ̂'μίντζαρας*.
- κατ̂'μίντζαρας* επίθ. (Ελατ., Ρητ.), αδύνατος και ζωηρός.
- κατ̂ούλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κουκούλα, 2) γυναικεία μαντίλα, στολισμένη με πούλια και δαντέλα (Ελατ.), 3) η κο-

- ρουφή ενός πράγματος που προεξέχει· «τό 'φλάνιν η μάνα μ' του ζ'μάϱ' κατδούλα κι έβαζιν τ'ν γουρκοϋτ' απού πάν'».
- κατδουλουτός* επίθ. (Έλαφ.), με *κατδουίλ'*· «κατδουλουτή αρνίθα».
- κατδουίλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το λοφίο του κορυδαλλού, 2) το δέσιμο του γυναικείου μαντιλιού στην κορυφή του κεφαλιού (Έλαφ.), 3) στρογγυλή βάση για το κεφάλι, πάνω στην οποία μεταφέρουν διάφορα αντικείμενα, ό,τι και *πιδουλόγους* (Έλαφ.).
- κατ'φές* ο, πληθ. -έδης και -έδῶ τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατιφές· «η νύφ' φουρούσιν φουστάν' χουρῶτ'κου μι κατ'φεδῶ απού κάτ'», «πουδῶ μι κατ'φέδης κι τσίπα στου κιφάλ'».
- κατ'φιλουλουδου* το (Λόφ., Ράχ.), είδος λουλουδιού.
- κατώδρουμα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στον κάτω δρόμο· «μόλις βγαίν'τι κατώδρουμα».
- κατώδρουμος* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο κάτω δρόμος.
- κατώι* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το κάτω μέρος του σπιτιού που το χρησιμοποιούσαν κυρίως για αποθήκη.
- κατώμιρα* τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), το κάτω μέρος του σώματος των ζώων.
- κατώστρατα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η κάτω στράτα.
- κατώστρατα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προς τα κάτω, από την κάτω στράτα· «πάμιν κατώστρατα».
- κάτ'* αντων. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάτι· «ι καθένας που έχ' του κάτ' του δίν' στα πιδῶ τ'».
- καύκα* η (Λόφ., Ράχ.), τσαμπί, κλωνάρι με πολλά φουντούκια· «βροῖκα μῆνα καύκα».
- κανκάλα* η (Μηλ., Ρητ.), μπάτσα.
- κανκαλάϱ'* το (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) η επιγονατίδα, 2) το κόκαλο στο κέντρο του κεφαλιού· «θα σι βάξου μῆνα, θα σι φύῖ' του κανκαλάϱ'» (Ρητ.).
- κανκαλνώ* ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χτυπώ κάποιον στο πρόσωπο ή στο κεφάλι· «τουν γανκάλτσα καναδῶ».
- καύκαλου* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το σκληρό τσόφλι του καρδιού, 2) το καύκαλο της χελώνας.
- κανκαλά* η (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), μπάτσα.
- κανκί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πιάτο που ο κουμπάρος το περιέφερε στο γάμο για να μαζεϋεί χρήματα από τους καλεσμένους· «θα γυρίδ' του κανκί τώρρα», 2) ξύλινο σκεϋος για το μέτρομα των σιτηρών και του γάλακτος, που χωρούσε μισή οκά, 3) η επίσκεψη του πατέρα του γαμπρού και άλλων συγγενών του στο σπίτι της νύφης την Πέμπτη το βράδυ πριν από το γάμο για να συζητήσουν λεπτο-

- μέρειες του γάμου και να ανταλλάξουν δώρα: «μείς τ' μ βέφτ' του βράδ' είχαμι του κανκί», «έχουμι κανκί απόψι» (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 4) το επάνω μέρος του μανιταριού που μοιάζει με ομπρέλα.
- κανκούδκου*ς επίθ. (Μηλ., Μοσχ.), για αφτιά, μανιτάρια, τριαντάφυλλα κ.λπ. που κλείνουν προς τα μέσα «κανκούδκα φτῆα».
- καφέβρικου* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), το μπρίκι του καφέ.
- καφόβρικου* το (Ρητ.), βλ. *καφέβρικου*.
- κάψα* η (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δυνατή ζέστη.
- καψάλα* η (Έλατ., Μηλ., Μοσχ.), 1) καμένο δάσος, 2) δυνατή φωτιά: «πήριν καψάλα του δάσους».
- καψαλίζου* ρ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), καψαλίζω, περικαίω: «θα του καψαλίσου λίγου να λυγιδ'»: *μτχ. καψαλτζμένους, καψαλισμένους*: «αυτός ήταν σαν ρένγα καψαλτζμέν'», πολύ αδύνατος.
- καψαλνώ* ρ. (Έλατ., Λόφ., Μηλ., Ραχ., Ρητ.), βλ. *καψαλίζου*.
- καψαλός* ο (Έλατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), 1) δυνατή και ορμητική φωτιά: «όπους τ'μ βήριν ι καψαλός τ'ν γαργιά, τ'ν έκαψιν», «ου γείτοννας πήριν καψαλόν», 2) ο φανός της Αποκριάς: «άναβάμι έναν καψαλόν ίδα μι του σπίτ'».
- καψαλόχουμα* το (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγονο, αδύνατο χώμα.
- καψάλ'* το (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *καψάλα*.
- καψαλάρ'ς* επίθ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που του αρέσει να κάθεται κοντά στη φωτιά.
- καψαλές* οι (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μυρωδιά από κάτι που καίγεται, στη φρ. «καψαλές μυρίζ'».
- καψίλα* η (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάψιμο, καούρα: «έχου καψίλα στου στομάχ'».
- καψίμ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μέρος που έχει καεί.
- καψιρός* επίθ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δυστυχισμένος, κακόμοιρος: «έκλιγιν ου καψιρός».
- καψόξ'λου* το (Μηλ., Μοσχ.), καυσόξυλο.
- καψουβότανου* το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *καψουβότανου*.
- κάψουννας* ο (Μοσχ.), καύσωνας.
- καψουπαίδ'* το (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δυστυχισμένο, κακόμοιρο παιδί: «κι πάει του καψουπαίδ'».
- καψούρα* η (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αμμουδερό και άγονο χώμα.
- καψουρῶα'ρους* επίθ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγονος, αδύνατος (για χώμα): «καψουρῶα'ρου χουράφ'».
- καψόχουμα* το (Έλαφ., Ρητ.), ό,τι και *καψούρα*.

- κέδρο*ς ο, πληθ. τα *κέδρα* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το κέδρο.
- κένδ'μα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κέντημα.
- κηδεύου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) περιποιούμαι· «δεν έχου κι κανέναν να μι κηδέψ'», 2) αντιμετωπίζω με επιτυχία κάτι, τα καταφέρνω· «άμα ήταν ους του γόνατου, του κέδιβα του χόν'».
- κθαράκ'ς* ο (Μηλ., Ρητ.), βλ. *κθαράκ'*.
- κθαράκ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κριθαράκι στο μάτι.
- κθαρήδους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από κριθάρι· «κθαρήδους καφές».
- κθαρίτ'κους* επίθ. (Έλαφ.), ό,τι και *κθαρήδους*· «κθαρίτ'κους καφές», «του κθαρίτ'κου του ψουμί είχαν μέσα όλου άγανα».
- κθαρουκαφές* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καφές από κριθάρι.
- κθαρουτρουβάς* ο (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) τροβάς όπου τοποθετούν το κριθάρι για τα ζώα, 2) μπφ. κοντός· «σαν κθαρουτρουβάς είνι» (Ρητ.).
- κθάρ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κριθάρι.
- κι* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), και· φρ. «κι τρανά κι μ'κρά» (Μοσχ.), κι έτσι κι αλλιώς, και το ένα και το άλλο· «βρήμισ κι έτδ' κι έτδ', κι τρανά κι μ'κρά;», «κι του ένα κι τ' άλλου».
- κιαμέτ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλη ποσότητα από κάτι, αφθονία· «πουλύ καπνό, κιαμέτ'».
- κιδρήδους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από κέδρο· «στημονάσ'γα κιδρήδα».
- κιδρουβόβαλου* το (Λόφ., Ράχ.), ο καρπός του κέδρου.
- κιδρουπόπ'λου* το (Μηλ., Μοσχ.), ό,τι και *κιδρουβόβαλου*.
- κιλανίδ'* το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *κιλανίτ'*.
- κιλανίτ'ς* ο (Λόφ., Ράχ.), είδος βελανιδιάς με φύλλα πιο μαύρα από τις άλλες.
- κιλανίτ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κιλανίτ'ς*.
- κιλάρ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), κελάρι.
- κιλέπ'* το (Μηλ.), βλ. *γιλέπ'*.
- κιλίμ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κιλίμι.
- κιλότα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κιλότα της ντόπιας ανδρικής φορεσιάς.
- κιμέρ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πορτοφόλι, πουγγί· φρ. «ή το κιφάλ' πατσι, ή του κιμέρ' κουρδί», για τους κλέφτες που διακινδύνευαν τη ζωή τους με αποτέλεσμα ή να σκοτωθούν ή να πλουτίσουν.
- κινδριά* η (Μηλ.), το κεντρί της βουκέντρας.

- κινδρώνου* ρ. (Λόφ., Ράχ.), (για σπόρους) σκάζω· «ι καπνόσπουρους κινδρών'».
- κινδῶ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κεντώ· «κένδα του βόδδ' να γυρίδ'», 2) τρυπώ· «ι πατέρα μ' μι του κινδούσιν του πουδάδ' κάθι βράδδ' μι του μαχαϊδ' να φύγ' του κακό του αίμα», 3) σκαλίζω το ξύλο.
- κινῶ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. ξεκινώ· «απού βασίλιμα ηλού κίντσαμι κι ήρθαμι στου χουρῶ», 2) αρχίζω να τρέχω· «κίντσιν του αίμα απ' τ'ς μύτις», 3) μτβ. αρχίζω, ξεκινώ· «αυτό του προυξύμ' κινούσιν του γάμου κείνα τα χρόνα».
- κινώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σερβίρω, βάζω φαγητό στο πιάτο· «κένουσι του φαῖ να φάμι».
- κιραλ'φή* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αλοιφή καμωμένη από κερί.
- κιραμαρῶ* το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) κεραμοποιείο, 2) τοπων. (Ρητ.).
- κιραμίδα* η (Μηλ., Μοσχ.), κεραμίδα.
- κιραμίδ'* το (Μηλ., Μοσχ.), κεραμίδι.
- κιρασηῶ*ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), της κερασιάς· «κιρασηῶ ξύλα».
- κιρασουπαραγωγός* ο (Λόφ., Ράχ.), παραγωγός κερασιών.
- κιρασόφ'λλου* το (Ελατ.), φύλλο κερασιάς· «άμα έβαζις κιρασόφ'λλου, του τραβούσιν του όμβῶ».
- κιρασώνα* η (Λόφ., Ράχ.), κερασώνας.
- κιραῶ* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κερασιά.
- κιρατζής* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αγωγιάτης· «του κρασί μας τό 'φιωναν οι κιρατζήδισ».
- κιρδαίνου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), κερδίζω.
- κιρουγγυριμένους* επίθ. (Ρητ.), βλ. *κιρουγγυριμένους*.
- κιριστές* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), οικοδομήσιμη ξυλεία.
- κιριστόξυλου* το (Μοσχ.), ξύλο από τον *κιριστέ*.
- κιρουγγυρεύου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ψάχνω με λαχτάρα να βρω κάτι· μτχ. *κιρουγγυριμένους*, 1) για καρπό εποχής, λαχταριστός· «τα κιράδα ακόμα είναι κιρουγγυριμένα», 2) για μονάκριβο παιδί ή το πρώτο παιδί της οικογένειας που είναι ιδιαίτερα αγαπητό· «ήταν μαναχουκόδ' κι τ'ν είχαν κιρουγγυριμέν'».
- κιρουδῶβαίνω* ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), περνῶ τον καιρό μου γυρίζοντας εδώ κι εκεί.
- κιρουπάν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πανί περασμένο με καθαρό κερί.

- κιρουστάλαγμα* το (Μηλ., Ρητ.), στάξιμο κεριού· «... κι τα κιρουσταλάγματα στον άγιο Κουσανδίνου», από τοπικά κάλαντα.
- κιρουσταλάζου ρ.* (Ρητ.), 1) (για κεριό) στάζω, 2) κιτρινίζω.
- κιρώνου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αλείφω με κεριό· «θα κιρώσου του ταψί κι θα βάλου του πέτουρου απουπάν'».
- κισές ο* (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) εξωτερική γωνία του σπιτιού· «κάθιτι στον γισέ», 2) μεγάλη τετράγωνη πέτρα που την τοποθετούσαν στις εξωτερικές γωνίες του σπιτιού· «θα πάμι να βγάλουμι κισέδις γα του σπιτ'».
- κίσσα η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), το πουλί κίσσα.
- κιτρινάδ' το* (Μηλ.), βλ. *κιτρινάδ'.*
- κιτρινίζου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), κιτρινίζω.
- κίτρινους επίθ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), κίτρινος.
- κιτρινουτός επίθ.* (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ραχ., Ρητ.), κιτρινωπός· «κιτρινουτό π'λί».
- κιτρινάδ' το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Ραχ., Ρητ.), ίκτερος.
- κιδρουνόβαλου το* (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *κιδρουνόβαλου.*
- κιδρουνόβουλου το* (Ελατ., Έλαφ.), βλ. *κιδρουνόβαλου.*
- κιφαλαριά η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το τμήμα της σαγής των ζώων, στο οποίο είναι στερεωμένο το καπίστρι (Ρητ.), 2) το δέρμα του προσώπου ζώου που το έχουν γδάρει· «κρέμασιν τ'ν γιφαλαριά ζδ' γρινιά».
- κιφαλάϑ' το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η δίοδος στο μαντρί, από όπου περνούν ένα ένα τα πρόβατα για να τα αρμέξουν, 2) το ξύλο όπου κάθονται οι αρμεχτάδες και αρμέγουν τα πρόβατα, 3) το επάνω μέρος της κουβέρας, σεντονιού κ.λπ. με τη μπορντούρα και τα σχέδια, 4) το κέντρο του τροχού, όπου μπαίνουν οι ακτίνες (Μοσχ.).
- κιφαλάς ο* (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κόκκινο μυρμήγκι με χοντρό κεφάλι.
- κιφαλόδιμα το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαύρο κομμάτι ύφασμα που το φορούσαν οι χήρες στο μέτωπο· «έβαζαν κι του κιφαλόδιμα να φαίνουνδι που είνι χήρις».
- κιφαλουδένουμι ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) δένω το μαντίλι στο κεφάλι· «τι κιφαλουδέθ'κισ έτδ'», 2) φορώ κεφαλομάντιλο· «οι λιχώνις κιφαλουδέουννδαν».
- κιφαλουμάνδ'λου το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το καθημερινό τσεμπέρι των γυναικών.
- κιφαλούσα η* (Ελατ., Μηλ., Μοσχ.), κόκκινο μυρμήγκι με χοντρό κεφάλι.
- κιφαλόφουνους επίθ.* (Μοσχ.), αυτός που έχει δυνατή φωνή.
- κιφάλ' το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κεφάλι, 2) ό,τι

- και *κιφαλάτῳ* 4, 3) μεγάλο στρογγυλό κομμάτι τυρί ή βούτυρο.
κιφαλάτῳ του το (Μηλ.), τα χρήματα που πληρώνει στον τζομπάνο ο ιδιοκτήτης ενός ζώου για να το βοσκήσει.
κιφτιδουσανῳ του το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κούτσουρο, όπου χτυπούν το κρέας για να κάνουν κιμά, ό,τι και *κριατουσανῳ* του.
*κιχαγῳ*βα η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η σύζυγος του *κεχαγῳ*: «ήμαν *κιχαγῳ*βα απ' τον άνδρα μ'».
*κιχαιῳ*ς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλος κτηνοτρόφος.
κιχρί το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), *κεχρί*.
κλαδί το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *χλωρά κλαδιά βελανιδιάς, κατάλληλα για τροφή των ζώων το χειμώνα*: «έμασις *κλαδί* φέτους;».
κλαδιρή η (Μηλ.), ό,τι και *κλαδούρα* 1.
κλαδιφήτῳ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γεωργικό εργαλείο για να κόβουν κλαδιά.
κλαδούρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πυκνά κλαδιά, 2) δημητριακά με πυκνή βλάστηση: «έγινιν *κλαδούρα* του *χουράφῳ*».
κ'λαίνουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *κουλαίνουμαι*: «κ'λάθ'κα απ' τα *πουδάργῳ* σήμια».
κλαμβούρα η (Έλαφ.), μεγάλο κλαδί.
κλαμβουρώνου ρ. (Έλαφ.), *σπάζω ένα ένα τα κλαδιά των δέντρων*.
κλαμουρώνου ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για φυτά που φουντώνουν και φράζουν ένα μέρος: «*κλαμούρουσιν ι καπνός*», «*κλαμούρουσιν του καλαμβούκῳ*».
κλαμουῳ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κλαδί χωρίς τα φύλλα: «σέφκαν τα γίδῳ *κι* άφ'καν μόνου τα *κλαμούργῳ*».
κλαμώνου ρ. (Μηλ.), *διακλαδίζομαι*: «*κλαμώνῳ* πουλύ του καπνό».
κλανάργῳ ζ επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *κλανιάρης*.
κλάπα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το ξύλο που συνδέει δυο *καδρόνια*, 2) το σίδερο που βάζουν στο λαιμό των ζώων, 3) ξύλο, με το οποίο δεσμεύουν τα πόδια των *αλόγων*: «στ' *άλουγα* στα *μβρουσνά* τα *πουδάργῳ* *έβανάμι* τ'ς *κλάπης*» (Μοσχ.), 4) *φαρδύ παλιοπάπουτσο*, 5) λεπτό κάθετο ξύλο της *σκεπής* που *καρφώνεται* πάνω στα *ζουνάργῳ*.
*κλαπουτῳ*ζάξου ρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *χλαπουτῳ*ζάξου.
κλάρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο κλαδί: «*είχαν* *κάτῳ* *κλάρις* *κι* *μι* *αυτές* *έκρουγαν* του *λύκου*», «*θα* *πάρου* *μνα* *κλάρα* *να* *σι* *τῳ* *νάξου* *καναδῳ*».
κλαρί το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κλαδί*: «*θα* *πάμι* *να* *μάσουμι* *κλαρί*».

- κλαρίνου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κλαρίνο· φρ. «στέκουννί τα μάτ̂χα μ' κλαρίνου», μένω άγρουπνος, «είμι κι ιγώ η καη- μέν' κλαρίνου σι όλ'», στέκουμαι σουύζα, τους υπηρετώ.
- κλαρνώ ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κόβω τα κλαδιά του δέντρου.
- κλαρτζής ο* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που παίζει το κλαρίνο.
- κλειδαριά η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κλειδαριά.
- κλειδί το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κλειδί, 2) ξύλινο καπάκι του καδιού που εφαρμόζει με εγκοπή.
- κλειδουμάχιου το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαχαίρι που διπλώνει και κλείνει, σουγιάς.
- κλειδουνά η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κλειδαριά· «κλειδουνι κι μι τ'ν γλειδουνά, τραβούσιν κι τουν απιράτ'».
- κλειδουπίνακου το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινο πινάκι με καπάκι που κλείνει ερμητικά για να βάζουν μέσα φαγητό.
- κλειδουστόμν'ασμα το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το αποτέλεσμα του *κλειδουστομν'άζου*· «του κλειδουστόμν'ασμα σε βαρέν' στου κιφάλ'».
- κλειδουστομν'άζου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κλείνω το στόμα μου και δεν δέχομαι τροφή, 2) κλείνω το στόμα μου και δε μιλώ· «δε μιλάει, κλειδουστόμν'ασιν»· μτχ. *κλειδουστομν'ασμένους*, αυτός που δεν τρώει ή δεν μιλάει· «κλειδουστομν'ασμένους όλ' τ' μέρα σήμικρα».
- κλειδουτός επίθ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που εφαρμόζει μόνο με εγκοπές, χωρίς καρφιά· «τα ξύλα αυτά ήταν κλειδου- τά, κόκισ κι του ένα, κόκισ κι του άλλου».
- κλειδώματα τα* (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), οι κλειδώσεις.
- κλειδώνου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κλειδώνω, 2) συνδέομαι, εφαρμόζω· «μι κόκισ κλειδουναν καλά».
- κλειστουμάτ'ς επίθ.* (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει τα μά- τια του μισόκλειστα.
- κλέτσκας ο* (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αγκώνας.
- κλέτσκους ο* (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ό,τι και *κλέτσκας*.
- κλέφκα επίρρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κρυφά· «πήριν τα μ'κρά κλέφκα κι έφνυιν».
- κλέφου ρ.* (Μηλ., Ρητ.), βλ. *κλέφτου*.
- κλέφτ'κους επίθ.* (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), 1) αυτός που γίνεται στα κλε- φτά, 2) στη φρ. «κλέφτ'κους ύπνους», σύντομος.
- κλέφτου ρ.* (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), κλέβω· παθ. *κλέφτουμι*· «έτδ' κλέφτουννι

- τάρα», «κλέφτουνταν μέσ' στου δάσους».
- κλέφτ'ς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κλέφτης, 2) είδος μεγάλου μυρμηγκιού, 3) μια από τις πλευρές του αστράγαλου στο παιχνίδι κότσια, 4) μέλος από τα *ρουγατζέαργα* (Λόφ., Ράχ.).
- κληβαταργά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κληβαταριά*.
- κληβαταριά* η (Λόφ., Ράχ.), κληματαριά.
- κληβαταρήσους* επίθ. (Μοσχ.), βλ. *κληβαταρήδους*.
- κληβαταρήδους* επίθ. (Μηλ., Ρητ.), της κληματαριάς· «κληβαταρήδα σταφύλα».
- κλήδονα* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), η τελετή του κλήδονα στη γιορτή του αγίου Ιωάννη (24 Ιουνίου).
- κλήδονου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), χαρτάκι με το όνομα κάποιου νέου, που ήταν τοποθετημένο μέσα στα λουλούδια του κλήδονα· «μόλις έβαζιν του χέϑ' να πάϑ' του κλήδονου, πιρίμιναν όλ'».
- κληματαρήδους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), της κληματαριάς.
- κληματόφ'λλου* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κληματόφυλλο.
- κληματσίδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ο έλικας του κλήματος, της φασουλιάς κ.λπ., 2) κληματόβεργα (Ρητ.).
- κλήρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γενιά, καταγωγή· «ήταν μ'να κλήρα όλ' αυτοί», «ιγώ κρατώ απ' αυτή ν γλήρα».
- κληρικό* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) η καταγωγή, η ρίζα, 2) η κληρονομικότητα· «είνι του κληρικό απ' τουμ βατέρα τ'».
- κλητήρινα* η (Ρητ.), η γυναίκα του κλητήρα.
- κλικουτώ* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) δεν μιλώ καθαρά λόγω κακής άρθρωσης· «τα κλικουτάει στου στόμα κι δεν δουν γαταλαβαίντς» (Λόφ., Ράχ.), 2) για τον ήχο που κάνουν τα υγρά μέσα σε μισογεμισμένα δοχεία· «κλικουτούσιν του γάλα στου διρμάτ'».
- κ'λλίξ'* το (Μοσχ.), μεγάλο τούβλο, καμωμένο από *βουτσόχουμα* για το χτίσιμο του φούρνου· «τά 'φ'ασέτι τα κ'λλίξα;».
- κλιτσ'νάϑ'* το (Μοσχ.), βλ. *κλιτσ'νάϑ'*.
- κλιτσ'νάϑ'* το (Ρητ.), 1) ό,τι και *κοτσ'* 2, 2) ο αστράγαλος, 3) μτφ. αδύνατος άνθρωπος· «διπ κλιτσ'νάϑ' είναι κι αυτός».
- κλιφκά* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), στα κλεφτά, κρυφά· «ήρθιν κλιφκά σν Γατιρίν'».
- κλιφταράλα* τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κοριτσίστικο παιχνίδι, όπως το κρυφτό· «έπιζάμι τα κλιφταράλα».
- κλιφτουργά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σύνολο κλεφτών· «τραβούσαν πουλλά απ' ν γλιφτουργά ι κόσμους», «είχαμι κλιφτουργά γιοιά».

- κλιφτούρ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που ρέπει προς την κλεισιά.
- κλιφτούρ'ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. κλιφτούρ'κους.
- κλιφτουχάϱ' το (Μηλ.), χωριό που βγάζει πολλούς κλέφτες· «ήταν κλιφτουχάϱ'».
- κλιψιμινό το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), κλέψιμο, κλοπή· «γίνγιν μιγάλου κλιψιμινό».
- κ'λλουτσίδα η (Λόφ., Ράχ.), κολλητσίδα· «γένουνταν οι κ'λλουτσίδες μιγάλις κι τσάκουναν στα φουρέματα».
- κλο κλο κλο! (Μηλ., Ρητ.), απομίμηση της φωνής της κότας που ετοιμάζεται να κλωσσήσει· «αχίρ'σιν πάλι κλο κλο κλο!».
- κ'λός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), κουλός.
- κλουβγάζου ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), βγάζω τα αβγά κλούβια· «η άτιμ', έβγαλι μούνγι δέκα κι τ' άλλα τα κλούβγασιν».
- κλουβίζου ρ. (Έλαφ.), βλ. κλουβγάζου.
- κλουθουγυρνά ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καθυστερώ γυρίζοντας εδώ κι εκεί· «τι κλουθουγυρνάς ιδώ κι ικεί;».
- κ'λουθά ρ. (Ελατ.), ακολουθώ· «μείς κ'λουθούσαμι απού κουνά».
- κλονί το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κλωστή του πλεκτού ή στημονιού· «του νήμα τό 'τ'λιγάμι μι τ' φούρα κι τρία κλονά», «κάνουρα μι τρία κλονά».
- κ'λούρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουλούρα· «κι κ'λούρις έφάσαν τα βρατίμνα».
- κ'λουράκ' το (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), κουλουράκι· «έδουναν κ'λουράκα κι ξυλουκέρατα».
- κ'λουρόπ'τα η (Λόφ., Μηλ., Ραχ., Ρητ.), πίτα με φύλλα στριφτά.
- κ'λουρουκέρατους επίθ. (Μηλ.), (για κριάρι) με γυριστά κέρατα.
- κλουσσαριά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), η κλώσσα· «έχουμι τρεις κλουσσαριές».
- κλουστάϱ' το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) κορδόνι από στριμμένες κλωστές που το έραβαν στην άκρη των ρούχων· «έβαζαν στ'ς άκρλις ένα κλουστάϱ'» (Έλαφ.), 2) κλωστή που την έπλεκαν μαζί με τις κοτσίδες τους οι γυναίκες.
- κλουστό το (Ρητ., Μηλ.), πλεκτή κοτσίδα.
- κλουστόπ'τα η (Λόφ., Ραχ.), ό,τι και κλουρόπ'τα.
- κλουστός επίθ. (Ρητ.), αυτός που έχει σχέδια σε σχήμα οχτώ· ουσ. κλουστά τα, υφαντά με σχέδια σε σχήμα οχτώ.
- κλούτσα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), 1) βελόνα πλεξίματος, 2) το γυριστό μέρος του μπαστουνιού· «βαστούν' καλό, αγουρα-

στό, μι κλούτσα», 3) η γκλίτσα του τσομπάνου, 4) η στροφή στο χορό· «όλου κλούτσις είνι», 5) μακρύ ξύλο κυρτό στην άκρη για να τραβούν και να κατεβάζουν τους καρπούς των δέντρων· φρ. «ξέῤῥῖ μῖνα κλούτσα γράμματα», πολύ λίγα.

κλουτσαρνῶ ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκαλίζω, κλωτσώ το χώμα πετώντας το ολόγυρα· «ήρθαν τῖ αρνίθλα κι κλουτσάρῖσαν σν αυλή».

κλουτσόβιργα η (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η βέργα της γκλίτσας.

κλούτσουμα το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το λύγισμα των ποδιών στο χορό.

κλουτσουνούρῖκους επίθ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), (για ζῶο) με γυριστή ουρά.

κλουτσουτῶς επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γυριστός, κυρτός· «ήταν μῖνα βέργα κλουτσουτή», «βαστούνῖ κλουτσουτό»· ουσ. *κλουτσουτή η*, ξύλο μακρῶ και κυρτό στην άκρη, με το οποίο τραβούν τα κλωνάρια των δέντρων.

κλουτσῶζῶ ρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), παθαίνω κράμπα· «κλούτσῶζασαν τα πουδάργῶ μῖ».

κλωτσῶ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κλωτσώ, 2) στρίβω, λυγίζω· φρ. «δεν κλουτσῶει πουδάῤῥῖ», δε χορεύει ωραία.

κλωτσῶννου ρ. (Μοσχ., Ρητ.), 1) αμτβ. γυρίζω εδώ κι εκεί, σεργιανῶ, 2) μτβ. στρίβω, λυγίζω κάτι· «του κλούτσουσις πουλύ»· φρ. «του κλωτσῶνῖ πουλύ του πουδάῤῥῖ στου χουρό», χορεύει ωραία, με φιγούρες και καθίσματα.

κλωτῶρῖκους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που κλωτσῶει· «κλωτῶρῖκου ζῶου».

κλώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κλείνω· «άμα κλάει η ζαμάρα στῖ φουτῶ, θα κῶνῖ κουρίτῶ», «κλάς τῖ μῖ βόρτα κι φέγς»· φρ. «μι κλάει του στομάῤῥῖ» κλείνει το στομάχι μου.

κλώθου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. στριφογυρίζω· «κλώθῖ η ρόδα», «η απαινή η πέτρα έκλουθιν», 2) επιστρέφω· «μη φουβάστι, θα πάει, θα παέι, θα κλώσῖ», 3) μτβ. γυρίζω κάτι γύρο γύρο· «τό κλουθάμι του κατῶαμάῤῥῖ μέσῖ στου τηγῶνῖ», «αυτό ήταν ῶ να κλώσῖ τῖ μῖ βέτρα στου μύλου»· φρ. «κλώθου του μάτῖ», φέρνω το βλέμμα γύρο γύρο.

κλώσιμου το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο τρόπος που γυρίζει κάποιος τα μάτια· «έῤῥῖ ένα κλώσιμου!».

κλώσμα το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), οι μάλλινες κλωστές του στημονιού.

κῶ ῖ η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοιλιά· «γῶμῖσιν η κῶῖ»· φρ. «τῖς κῶῖς», μπρούμυτα· «κοιμούμι τῖς κῶῖς».

κῶμα το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κλάμα· «γέρασα απῖ τα κῶματα».

- κλαφτάει* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για σκυλί και ζαγάρι) βγάζω ψιλές φωνές.
- κλουνκουτώ* ρ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), βλ. *κλικουτώ*.
- κλούφ'* το, πληθ. -*φά* (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η θήκη του μαξιλαριού, 2) το καύκαλο της χελώνας, του σαλιγκαριού κ.λπ., 3) το μικρό χρώσιμα μέσα στο σεντούκι, όπου τοποθετούν διάφορα μικροαντικείμενα.
- κ'νάβ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουνάβι· «τα κ'νάβγα είναι όλα ένα σχέδιου».
- κ'νάκου* η (Ελατ.), γυναίκα κοντόχοντρη με περπάτημα στραβό.
- κ'νάκ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παλιά χειροποίητη κυψέλη, πλεγμένη συνήθως με κλαδιά λεπτοκαρυσά ή ιτιάς.
- κ'νάκα κ'νάκα* επίρρ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), όπως η βάρκα· «πιρπατάει κ'νάκα κ'νάκα».
- κνήστρια* η (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), σκορπιός.
- κ'νούπ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουνούπι.
- κ'νώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουνώ· «του κούντσα μεσ' σν γούνα», «κ'νούνδα κ'νούνδα πιρπατάει»· παθ. *κ'νούμι*, κουνιέμαι.
- κόβου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), I αμτβ. φεύγω, απομακρύνομαι στη φρ. «κόβου πέρα»· «μ' είδιν κι έκουψιν πέρα», II μτβ. 1) κόβω, 2) ορίζω, καθορίζω· «κόβου σύνδαξ'», «κόβου μισθό», 3) κατασπαράζω· «να σι κόψ' ι λύκους!»· κατάρρα, 4) σφάζω· «τα Χριστούγινα κόφουμι τα γ'ρούνα», 5) πετώ κάτι μακριά· «κόψ' τα πέρα όλα τα φάρμακα»· παθ. *κόβουμι*, σκοτώνομαι· «Θα κουπείς, μημ βασ. –Ας κουπά»· μτχ. *κουμμένους*· φρ. «κουμμένου αβγό», κλούβιο (Μοσχ.).
- κόξ'βας* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κότσηφας.
- κόθαρους* ο (Μηλ., Ρητ.), βλ. *κόθουρους*.
- κόθουρους* ο, πληθ. -*ρῆ* τα (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) ο γύρος της πίτας, 2) χοντρός και γυρισμένος πολλές φορές ποδόγυρος της φούστας που μοιάζει με *κόθουρο* (Μοσχ.).
- κόθ'ρους* ο (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ.), βλ. *κόθουρους*.
- κοιλουπουνά* ρ. (Ρητ.), μου πονάει η κοιλιά· «κοιλουπουνούσα ιχτές όλ' τ' μέρα».
- κοιμ'τήριον* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), κοιμητήριο.
- κοιμώ* ρ. (Μηλ.), κοιμίζω· «μη τ'ν γοιμάς διπ' τ' μάκου».
- κοιτώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοιτάζω· παθ. *κοιτχούμι*, δέχομαι περιποίηση· «μόνου να κοιτχέτι τ' ανδρόγνου»· μτχ. *κοιταγμένους*, περιποιημένος, φροντισμένος· «θα πααίβ' κοιταγμέν'».
- κοίτ'* η (Μηλ.), φωλιά άγριων ζώων.
- κόκα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) εγκοπή, 2) σημάδι

- στο αφτί των γιδοπροβάτων· φρ. «κόκα πίσου», κόψιμο στο πίσω μέρος του αφτιού, «κόκα μβρουστά», κόψιμο στο προστινό μέρος του αφτιού.
- κόκαλου* το (Ελαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) κόκαλο, 2) κουκούτσι· «κατάπχ^α πουλλά κόκαλα απ' τα κιράδα κι μι πουνάει η κ'λά».
- κόκισμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) εγκοπή· «έχ' ένα κόκισμα του ξύλου», 2) σχισμή· «ένα κόκισμα στου β'νό».
- κόκοντας* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πετεινός· «λαλούν οι κουκουταίοι, πχ^{ος} θα πιθάν'», 2) πετεινός του τουφεκιού.
- κόκχανους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *κόκκινος*· ουσ. *κόκχανου* το, 1) το κόκκινο χρώμα· «δεν άφ'ναν κόκχανου στ' λιχάνα», 2) είδος κόκκινου σιταριού· «είχαμι κι τα κόκχανα τότες».
- κόλινδρα* τα (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κόλανδρα*.
- κόλλα* η (Μοσχ.), *κόλλα* χαρτιού.
- κόλανδα* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η παραμονή των Χριστουγέννων· «κόλανδα, μάκου!», «χαρά στουν γόσμου, κόλανδα!», όπως φώναζαν τα παιδιά την παραμονή των Χριστουγέννων μπαίνοντας στα σπίτια για να πουν τα κάλαντα, 2) τα κάλαντα των Χριστουγέννων· «θα πάμι να πούμε τα κόλανδα».
- κόλανδρα* τα (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), δώρα που πρόσφεραν οι νοικοκυρές στα παιδιά που έψαλλαν τα κάλαντα· «στημ Βλά έδιναν πουλλά κόλανδρα», στη Μηλιά ...
- κόλλ'βα* τα (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *κόλλυβα*· «μοίρασαν τα κόλλ'βα».
- κόμα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ακόμη, 2) μόριο, πιο· «'κόμα καταπάν'».
- κόμους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σταγόνα· «δόμι έναν γόμβου νιρό να ξιτσακώδ' του στόμα μ'», 2) η άρθρωση στα δάχτυλα των χειρών· «χτύπ'σα ιδώ στουν γόμβου απ' του χέϞ'».
- κόγγουλ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *γόγγουλ'*.
- κόνδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *κόνιδα*.
- κόνδυλους* ο (Έλαφ., Μηλ.), κοντύλι με το οποίο έγγραφαν στην πλάκα.
- κόπα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σωρός· «ήταν κόπις κόπις».
- κόπανους* ο, πληθ. *-αίοι* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ο κόπανος που χτυπάει τα υφαντά στο *μαντάνι*, 2) το ξύλινο έμβολο που πιέζει τα *κουτρούβαλα* στην *κουφουτ'λά* για να βγαίνουν με κρότο.
- κόρδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γίδα κατάμαυρη.
- κόρδα* η I (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χορδή μουσικού οργάνου, 2) περηφάνεια· «έχ' κόρδα πουλλή».
- κόρδα* η II (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πρόχειρη περί-

- φραξή όπου μένουν τα γιδοπρόβατα το καλοκαίρι· «έφ'κανάμι μ'να κόρδα γ'α του κουπάδ'».
- κόρφους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το στήθος· «αορώ-στινιν η λιχώνα κι πρήξουνδαν ι κόρφους»· φρ. «ιγώ τα τράνιψα όλα απ' τον γόρφου», τα θήλασα.
- κοῶ' η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), το τραπουλόχαρτο ντάμα.
- κόσα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κόσα*.
- κόσκ'νου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κόσκινο· «είχαν του κόσκ'νου ψ'λά ριγμένου».
- κόσμιους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άνθρωποι· «ήταν κόσμιους τότες, δεν έτρουγαν καθάρ'γου ψουμί».
- κόσα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πλεξούδα, 2) χο-ντρό και ψωμωμένο στάχυ που μοιάζει με πλεξούδα, 3) είδος σιταριού με πλατύ στάχυ (Ελατ.).
- κόσκ'νου το (Μοσχ., Μηλ., Μοσχ.), βλ. *κόσκινου*· «όλου του μέρους κόσκ'νου», ανασκαμμένο.
- κότσακας ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινη σφήνα που συνδέει το *κουνδούρι* με το *σταβάρι* και την *αλιτροβίργα*.
- κότσαλου το (Έλαφ.), *κότσαλο*.
- κότῶ' το I (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ο αστράγαλος· φρ. «άμα βαρούν τα κότῶ σ', έλα!», αν έχεις κουράγιο, 2) το στρογγυλό κόκαλο που προεξέχει στην εξωτερική πλευρά του χεριού, 3) στον πληθ. *κότῶ* τα, το ομώνυμο παιδικό παιχνίδι που παίζεται με τέσσερις αστρά-γαλους και μια πέτρα, τον *κούκο*.
- κότῶ' το II (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πρόβατο με καφέ χρώμα στο πρόσωπο και στα πόδια.
- κότῶ η (Έλαφ.), προβατίνα με μικρά κέρατα.
- κότῶκας ο (Μοσχ.), βλ. *κότσακας*.
- κότῶλου το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κότσαλου*.
- κότῶνους ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) αγκώνας· «αχ, χτύπ'σα στον γότῶ-νου!», 2) γόνατο (Λόφ., Ράχ.).
- κότῶ'βας ο (Έλαφ.), *κότσηφας*.
- κότῶκου το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), ό,τι και *κότῶ' I*.
- κουβαλώ ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), *κουβαλώ*.
- κουβανώ ρ. (Έλαφ., Ρητ.), βλ. *κουβαλώ*.
- κουβάρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μεγάλο κουβά-ρι, 2) σωρός από κούκλες καλαμποκιού· «μάσ'τι τ'ς κουβάρις».
- κουβαργάσου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τυλίγω το νήμα σε κουβάρι.
- κουβαρδαλίξ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *κουβαρδα-*

- λίκι· «τουν έπχασαν τα κουβαρδαλίκα».
- κουβαρδάς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουβαρδάς.
- κουβαρέλ' το (Έλαφ., Μοσχ.), μικρό κουβάρι.
- κουβές ο (Έλαφ.), ο θόλος του φούρνου· «έφρανάμι πρώτα κάτ' κι ύστ'ρα τουν γουβέ στου φούρνου».
- κούδα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) ομάδα ανθρώπων, παρέα· «κατέβιναν κούδις κούδις», 2) σύνολο συγγενών· «είχαν κούδα πουλλή».
- κουδούνα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουδούνι για μεγάλα ζώα.
- κουδούν' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κουδούνι για ζώα.
- κουδρουκ'λώ ρ. (Ρητ.), αναποδογουρίζω.
- κουζ'βάϱ' το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κότσυφας.
- κουθόϱ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και κόθουρους I και II.
- κουθουρόπ'τα η (Ρητ.), πίτα από ζεματιστό καλαμποκήσιο αλεύρι, άγρια χόρτα και κόθουρο.
- κουιαμτζής ο (Ελατ., Μοσχ.), ο αργυροχόος και ο χρυσοχόος.
- κουιμτζής ο (Μοσχ., Ρητ.), βλ. *κουιαμτζής*.
- κουιροϱ' το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τρόπος δεσίματος του γυναικείου κεφαλομάντιλου στην κορυφή του κεφαλιού.
- κουκάϱ' το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος ελικοειδούς σιριτιού, με το οποίο στόλιζαν τις παλιές φορεσιές.
- κουκαλένους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοκάλινος· «να κουκαλένου κι δώσι σιδιρένου», όπως έλεγαν τα μικρά παιδιά, όταν πετούσαν στις σκεπές των σπιτιών τα πρώτα τους δόντια· φρ. «κουκαλένου δόνά'», το φυσικό, «κουκαλένου μαχαίϱ'», με θήκη κοκάλινη.
- κουκάλινους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), κοκάλινος.
- κουκαλίτϱ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοκαλάκι.
- κουκαλάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γίνομαι σκληρός, κοκαλιάζω· «κουκαλάσιν του ψουμί», 2) κοκαλιάζω από το κρύο· «κουκαλάσιν όξου όλ' τ' νύχτα».
- κουκαλάϱ'ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοκαλιάρις.
- κουκαρουζούμ' το (Μοσχ., Ρητ.), σούπα καμωμένη με κρεμυδάκια.
- κουκαρόφ'λλου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φύλλο κρεμμυδιού.
- κουκίζου ρ. (Έλαφ., Ρητ.), βλ. *κουκάζου*.
- κουκίτ'ς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοκίτης· «ένας κουκίτ'ς, να λαλάς!».
- κουκίτσα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μικρή εγκοπή,

- 2) σχέδιο στη δαντέλα: «ταντέλα μι κουκίτσισ».
- κουκκάθ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρός βολβός κρεμμυδιού που τον χρησιμοποιούν για μεταφύτευση.
- κουκκινόπλακα* η (Έλαφ.), πέτρα κοκκινωπή, κατάλληλη για σκεπές.
- κουκκ'νάδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοκκινάδα, κοκκινίλα: «είχιν κάτ' κουκκ'νάδισ στου πρόσσουπου».
- κουκκ'νόβα* η (Μηλ.), βλ. *κουκκ'νόγα*.
- κουκκ'νόγα* η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *κουκκ'νόη*.
- κουκκ'νόη* η (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), έδαφος με κόκκινο χρώμα.
- κουκκ'νουούης* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το πουλί κοκκινολαίμης.
- κουκκ'νουούδα* η (Έλαφ.), είδος φαγώσιμου κοκκινωπού μανιταριού.
- κουκκ'νουτός* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κοκκινωπός: «κουκκ'νουτό π'λί».
- κουκκ'νόχουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοκκινόχωμα.
- κούκλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ο καρπός του καλαμποκιού, 2) ο καρπός του πεύκου, η κουκουνάρα.
- κουκκλένους* επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), κουκκίστικος, όμορφος: «φούστα άσπῶ, κουκκλένα».
- κουκκλέτῶ* το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), μικρή κούκλα καλαμποκιού με αδύνατο σπυρί.
- κουκλί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *κουκκλέτῶ*: «ψησι καναδῶ κουκλί να φάμι».
- κουκ'λώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκεπάζω: «τουν γούκ'λουσιν μι κλαδῶά», «ρίξι νιρό ους να τα κουκ'λώδ'»· *μτχ. κουκ'λουμένους*: «ήταν στου στρώμα κουκ'λουμένους».
- κουκ'μάκ'* το (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αδύνατη κούκλα καλαμποκιού με μικρό σπυρί, 2) ο καρπός του πλατανιού (Ελατ., Μοσχ.).
- κουκ'ματζέλ'* το (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *κουκ'μάκ'*.
- κουκκόνα* η (Λόφ., Ράχ.), άντρας ντυμένος με κόκκινη φούστα και ποδιά, που παρίστανε τη γυναίκα του *καπετάνιου* στα *ρουγατζάροῶ*.
- κουκκόσα* η (Λόφ., Ράχ.), καρύδι.
- κουκκόδα* η (Έλαφ., Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *κουκκόσα*.
- κουκκόδα* η (Ρητ.), ό,τι και *κουκκόσα*.
- κουκκότῶ* το (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), κούκλα καλαμποκιού χωρίς τα σπυριά.
- κουκουβάια* η (Ρητ.), κουκουβάγια.
- κουκουβαϊούλ'* το (Ρητ.), μικρή κουκουβάγια.
- κουκουβίτ'κου* το (Μοσχ.), είδος χορού.

- κουκουδῆζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βγάζω *κουκούδα*: «κουκούδαζιν του κιφάλι τ'»· μτχ. *κουκουδῆσμενους*: «μαλλί κουκουδῆσμενους», με κόμπους.
- κουκουδῆρ'κου*ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει κόμπους: «κουκουδῆρ'κου μαλλί».
- κουκούδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η κρούστα που μένει στο δέγμα, αφού ξεραθεί ένα σπυρί ή μια πληγή, 2) το κακάδι, 3) ο κόμπος, το εξόγκωμα.
- κουκουούλ'* το (Ρητ.), παιδί που ανήκει στο κομμουνιστικό κόμμα: «τότις μας ἔλιγαν κουκουούλα».
- κουκούλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μέρος που προεξέχει, σε ένα πολύ γεμάτο δοχείο ή τσουβάλι, 2) ο θόλος του φούρνου: «ἐφῶνάμι κουκούλα στου φούρνου».
- κουκούλ'* το (Ελαφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) το κουκούλι του μεταξοσκώληκα, 2) άσπρο πανί, μήκους ενάμισυ μέτρου, για να τυλίγουν τα μωρά.
- κουκούλ'κου*ς επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για κότα που έχει μεγάλο λοφίο: «κουκούλ'κα αρνίθλα».
- κουκουμάκ'* το (Ελατ.), 1) μικρή και όχι ανεπτυγμένη κούκλα: «όλου του καλαμπούκ' τό 'χ' κουκουμάκ'», 2) ο καρπός του πλατανιού.
- κουκουμάλλ'κου* το (Έλαφ.), μαλλί κακής ποιότητας που σχηματίζει κόμπους.
- κουκουμβλάκ'* το (Ρητ.), 1) ο καρπός του άγριου πουρναριού, 2) μικρή στρογγυλή και καυτερή πιπεριά.
- κουκουμβλέκου* η (Λόφ., Μηλ., Ρητ., Ραχ.), γυναίκα κοντή.
- κουκουμβλέκ'* το (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *κουκουμβλάκ'* 2.
- κουκουνάρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ο καρπός του έλατου.
- κούκουρδα* επίρρ. (Έλαφ., Ρητ.), ανακούκουρδα: «έκατσιν κούκουρδα».
- κουκουρδεύουμι* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), κορδώνομαι.
- κουκουρδής* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) λέγεται για άνθρωπο που κάθεται στη μέση *κούκουρδα* εμποδίζοντας τη θέα στους άλλους: «τι κάθισι στ' μέσ' σαν κουκουρδής;», 2) νταής και πολύξερος, που δεν αφήνει κανέναν να μιλήσει.
- κουκουρδίκους* επίθ. (Μηλ.), ό,τι και *κουκουρδής*.
- κουκουρδόκου*ς επίθ. (Μηλ.), ό,τι και *κουκουρδής*.
- κουκουρεύουμι* ρ. (Ρητ.), βλ. *κουκουρδεύουμι*.
- κουκουροτόκου*ς επίθ. (Ελατ., Μοσχ.), βλ. *κουκουροτόκου*ς.
- κουκουροτόκου*ς επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γερός, δυνατός, 2) ντούρος, αλύγιστος: «αυτή κουκουροτόκ' σν γαρέκλα».
- κούκου*ς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κούκος: φρ. «απόμ'νιν ένας κούκους μαναχός», 2) πετραδάκι που πετούν προς τα

- πάνω τα παιδιά και προτού πέσει το πιάνουν στον αέρα έχοντας ήδη στο χέρι ένα άλλο μικρότερο πετραδάκι· «κούκους άμμους», φράση που λεν τα παιδιά κρύβοντας στο ένα χέρι ένα σπυρί για να μαντέψουν οι άλλοι σε ποιο χέρι είναι κρυμμένο, 3) κομμάτι ακαλλιέργητο ανάμεσα σε δυο αυλακιές· «δεν ήθιλάμι ν' αφήνουμι κούκουν».
- κουκουσλήθρα* η (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), σουσουράδα.
- κουκουσόπ'τα* η (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πίτα χωρίς λάδι, καμωμένη με καρύδια.
- κουκουσουπάπαρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παπάρα με ψωμί και καρύδια.
- κουκουσφύρα* η (Μοσχ.), μικρό καρύδι.
- κουκουσφύρου* η (Μηλ., Μοσχ.), βλ. *κουκουσφύρα*.
- κουκουσφύρ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βλ. *κουκουσφύρα*, 2) κάτι πολύ μικρό, 3) άνθρωπος λεπτός, αλλά σφιχτός.
- κουκουσόπ'τα* η (Έλαφ.), βλ. *κουκουσόπ'τα*.
- κουκουπάρ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρός πετεινός.
- κουκουτσέλας* ο (Έλαφ., Μοσχ.), 1) μικρός πετεινός, 2) μικροκαμωμένο παιδί· «απόμ' νιν κουκουτσέλας».
- κουκουτσέλ'* το (Ρητ.), μικρός πετεινός.
- κουκούτῶ* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *κουκότῶ*.
- κουκουφρίκους* ο (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το πρωτόγαλα, 2) η κρούστα στην επιφάνεια του βρασμένου γάλακτος (Λόφ., Ράχ.).
- κουκῶζου* ρ. (Μοσχ., Ρητ.), κάνω εγκοπή σε ξύλο· «τα ξύλα τα κῶζαν κι τὰ ἴβαν χουρίς καρφῶ»· *μτχ. κουκῶσμένους*, αυτός που έχει εγκοπές, *κόκισ*· «τα ξύλα τὰ ἴχαν κουκῶσμένα να μβαίν'ν του ένα στ' άλλου».
- κουκῶστός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει σχέδια που μοιάζουν με *κόκισ*.
- κουλάζουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κολάζομαι· «κι ιμείς κουλάσκαμι».
- κουλαμάρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουλαμάρα· «σαράνδα μέρις δεμ βουρούσα να πατήσουν, κουλαμάρα καταή!».
- κουλάνδιρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το παχύ έντερο του ζώου.
- κουλάν'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το λουρί που περνά κάτω από την ουρά του ζώου για να συγκρατεί το σαμάρι.
- κουλαούζους* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το μικρό γαϊδουράκι που πάει μπροστά από τις καμήλες και τις οδηγεί, 2) το άλογο που πάει μπροστά από τα μουλάρια και τα οδηγεί.
- κουλατσιίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τρώγω *κουλατῶ*· «άμα δεν γουλατσίσου, δεμ βουρώ να δ'λέψου».

- κουλατσό* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γεύμα κατά τις δέκα το πρωί.
- κουλί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το κωλομέρι.
- κουλινδρονίτσα* η (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), βλ. *κουλιτρνίτσα*.
- κουλινδρού* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αρκετά μεγάλο κορίτσι που λέει τα κάλαντα.
- κουλινδρούδ'* το (Ελατ.), παιδί που λέει τα κάλαντα: «έρχουνδι τα κουλινδρούδ'α».
- κουλινδρούσινα* η (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *κουλινδρού*.
- κουλιτρνίτσα* η (Μοσχ.), ο κόκκυγας, η ουρίτσα.
- κουλλητικός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κολλητικός: «κουλλητικά ασθένεια».
- κουλλ'τσίδα* η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κολλητσίδα: «γόμε'σαν τα πρόβατα κουλλ'τσίδις».
- κουλνώ* ρ. (Μοσχ.), κολλώ.
- κουλόκουρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαλλί κατώτερης ποιότητας από την ουρά και την κοιλιά του προβάτου.
- κουλόρθα* η (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κουλόρνια*.
- κουλόρνια* η (Μηλ.), δερματική αρρώστια που εμφανίζεται κυρίως στο πρόσωπο.
- κουλουβάρδακους* επίθ. θηλ. -ᾶ' (Μηλ., Μοσχ.), κοντός: «είνι διπ̄ κουλουβάρδακους».
- κουλουβεύου* ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), κόβω τις ουρές του καλαμποκιού: «του κουλούβιπα του καλαμπούλ'».
- κουλουβός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κολοβός: «κουλουβό ζώου», με κομμένη ουρά, «φίδ' κουλουβό η μάνα σ'», 2) χωρίς φύλλα: «κουλουβές κούκλις» ουσ. *κουλουβό* το, ποικιλία καλαμποκιού χωρίς φύλλα.
- κουλουβουτός* επίθ. (Έλαφ.), για υφαντό, με τετράγωνα σχήματα.
- κουλουγυρνά* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αναποδογυρίζω: «κουλουγύρ'σιν του σαμάτ'», 2) τριγυρίζω στον ίδιο τόπο: «τί κουλουγυρνάς έτδ'».
- κουλουδούρους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινη προεξοχή στο πίσω μέρος του *κουνδουργού*, που την πατάει ο γεωργός, όταν θέλει να μπει το αλέτρι βαθιά στο έδαφος: «ι κουλουδούρους ήταν πχασμένους απ' του κουνδούτ'».
- κουλουκαθιά* η (Μηλ., Μοσχ.), ό,τι και *κάτσα*.
- κουλουκάτσα* η (Έλαφ.), ό,τι και *κάτσα*.
- κουλουκατδά* η (Ελατ., Ρητ.), ό,τι και *κάτσα*.
- κουλουκ'θιάς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χοντρο-

- κομμένος, άξεστος.
- κουλουκ'θόπ'τα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κολουκ-
θόπιτα.
- κουλουκ'θόσπουρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σπό-
ρος κολουκθιού.
- κουλουκούμβας* επίθ. (Μοσχ.), κοντόχοντρος.
- κουλουκουρεύου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουρεύω
τα γιδοπρόβατα κάτω από την κοιλιά και στην ουρά.
- κουλουκουρνά* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κου-
λουκουρεύου*.
- κουλουκοιῶ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το κούρεμα
των γιδοπροβάτων κάτω από την κοιλιά και στην ουρά.
- κουλουκύθας* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) φα-
λακρός (Μηλ.), 2) χοντροκομμένος (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), 3)
αδύναμος (Ρητ.).
- κουλουκίθ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κολουκίθι· φρ.
«τό 'χ'ν κολουκίθ'», έχουν καλές σχέσεις.
- κουλουνούρους* ο (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), 1) ο κόκκυγας (Ρητ.), 2) το λουρί που
μπαίνει ανάμεσα στα πίσω πόδια του ζώου, το *κολάνι*.
- κουλουνοῦῶ'* το (Έλαφ.), σφήνα που ένωνε το *σταβάρι* με το *κουνδούρι* στο
ξυλάλετρο.
- κουλουπανού* η (Μοσχ.), αγν. σημασ· βλ. *σούρλου*.
- κουλουπάν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κωλόπανο,
2) μτφ. άνθρωπος διεφθαρμένος, ανήθικος.
- κουλουπλένου* ρ. (Μοσχ.), πλένω τον κάλο κάποιου· «τουν γουλόπλινα τόσα
χρόνα».
- κουλουπλέντζ* επίθ. (Μοσχ., Ρητ.), κόλακας, γλείφτης.
- κουλουρῳάζουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κολου-
ριάζομαι, τυλίγομαι· «η τσαμβούνα απ' τα φασούλα κολουρῳάζιτι», 2)
στρογγυλοκάθομαι· «κολουρῳάσκιν κι δε φέγ'».
- κουλουρίζ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), παραφυάδα δίπλα στον κορ-
μό του φυτού.
- κουλουσουλήθρα* η (Μηλ.), βλ. *κουλουσουσ'λήθρα*.
- κουλουσουσ'λήθρα* η (Μοσχ.), σουσουράδα.
- κουλουτουμβά* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γυρίζω
ανάποδα, 2) κάνω κωλοτούμπα.
- κουλουφουτῳά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πυγολα-
μπίδα.
- κουλουχέρ'ς* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουλός, κολουχέ-
ρης.

- κουλτσάκ'* το (Ελατ., Μηλ.), κέντημα σε σχήμα κύκλου καμωμένο με γαϊτάνι.
- κουλυμβήστρα* η (Ελαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), κολυμβήθρα.
- κουλυμβώ* ρ. (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) αμτβ. κολυμπώ, 2) μτβ. καταβρέχω· «ας φέξει κι ας ιδούμι, τίνους μανούλα κουλυμπούμι», από παραμύθι (Λόφ., Ράχ.), «έρ'ξιν του νιρό κι τ'ς κουλύμβ'σιν τ'ς βλανγέτις γ'α να τ'ς πλύν'»· παθ. *κουλυμβγούμι*, 1) καταβρέχομαι, γίνομαι μούσκεμα, 2) ιδροκοπώ, κολυμπώ στον ιδρώτα· «κουλύμβγούμαν κι έπιφτα στου κοιβάτ'».
- κούλα* η (Μηλ., Ρητ.), κοκκινωπή κατσικά ή θηλυκό μοσχάρι.
- κούλανγας* ο (Μηλ., Μοσχ.), 1) άνθρωπος που στέκεται στη μέση και εμποδίζει· «τι στέκισι σαν κούλανγας;», «αι φύγι απού δω, κούλανγα!», «τι μ' ήρθις ιδώ σαν κούλανγας;», 2) μικρό παιδί που αργεί να περπατήσει (Ελαφ.).
- κούλανδροῦδ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το παιδί που λέει τα κάλαντα την παραμονή των Χριστουγέννων· «απού νύχτα έρχουνταν τα κούλανδροῦδ'γα».
- κούλανδρώ* ρ. (Λόφ., Ράχ.), λέω τα κάλαντα την παραμονή των Χριστουγέννων· «θα πάνου να κούλανδρήσου».
- κούλανίτσαβους* επίθ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), αρρωστίαρης.
- κούλάντζα* η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουλαμάρα· «τί σ' έπ'χασιν κούλάντζα κι πιρπατάς έτδα;».
- κούλάντσα* η (Ελαφ.), βλ. *κούλάντζα*.
- κούλαντσουβότανου* το (Ελατ.), άγριο χόρτο, με το οποίο θεράπευαν την *κούλάντζα*.
- κούλάστρα* η (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το πρωτόγαλα.
- κούλλ'* τός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κολλητός.
- κούλουμβώ* ρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κουλυμβώ*.
- κουμάνδα* η (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κουμάντο, φροντίδα· «ας κάν' κουμάνδα ι καθένας μαναχός τ'», 2) στον πληθ. *κουμάνδισ* οι, προμήθειες· «πρέπ' να κάνουμι τ'ς κουμάνδισ γ'α του χ' μώνα».
- κουμανδαργούμι* ρ. (Ελαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), τα βγάζω πέρα μόνος μου, τα βολεύω· «ακόμα κουμανδαργούνδι μαναχοί τ'ς».
- κουμανδαρνούμι* ρ. (Μοσχ., Ρητ.), ό,τι και *κουμανδαργούμι*· «γέρασάμι κι δεμ βουρούμι να κουμανδαρ'στούμι», «κουμανδαρνούνδι ακόμα οι γέδ'».
- κουμανδάρ'ς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που κάνει καλή *κουμάνδα*.
- κουμάνδου* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουμάντο, βόλεμα των οικονομικών και άλλων υποθέσεων· «απού λίγου λίγου, να γένιτι καλό κουμάνδου».
- κουμαριά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), κουμαριά.

- κουμαρηθους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), 1) καμωμένος από ξύλα κουμαριάς· «κουμαρηθις πόρτις», 2) καμωμένος από κούμαρα· «κουμαρηθου τσίπουρου».
- κούμαρον* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), 1) κούμαρο, 2) μικρή πλεκτή σφαιρα, με την οποία τελείωναν ένα πλεκτό· «ιμείς τα τιλείουνάμι τα πλιχτά μι κούμαρα».
- κουμάσ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), 1) κοτέτσι, 2) καλύβα για γουρούνια (Μηλ.).
- κουμπαρούδ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το παιδί που βαφτίζει κάποιος· «πχ̄ο όνομα θα του βγάλτς του κουμπαρούδ̄».
- κουμβῆγάρ* κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αυτός που έχει κόμπους· «κουμβῆγάρ̄ κλουστή», «κουμβῆγάρ̄ κού μαλλί», 2) αυτός που έχει ρόζους· «κουμβῆγάρ̄ κού δένδρου».
- κουμβῆγαστός* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ό,τι και *κουμβῆγάρ* κους.
- κουμπί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κουμπί, 2) ο πρώτος σπόνδυλος που βρίσκεται στο πίσω μέρος του λαιμού.
- κουμβόστα* η (Μηλ.), κομπόστα.
- κουμβόστρα* η (Ρητ.), βλ. *κουμβόστα*.
- κουμβουδένου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δένω σφιχτά, κομποδένω· φρ. «του χρήμα του κουμβουδέν̄», για τσιγγούνη· παθ. *κουμβουδένομι*, δένομαι κόμπο, μπερδεύομαι· «κουμβουδέθ̄ καν τ̄ άνδιρα».
- κουμβουδέτ̄ς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η βέργα πάνω στην οποία δένουν τις κλωστές από το *δῆασίδι*, 2) σακούλα πάνινη, όπου τοποθετούσαν τα χρήματα (Μηλ.).
- κουμβουλάξ* το (Ελατ., Έλαφ.), ο κόκκινος καρπός του *αρκουδουπούραρου* (Ελατ.), 2) πλεκτή μπάλα στη δαντέλα (Έλαφ.).
- κουμβουλέτ̄* το (Μηλ.), άγριο χόρτο με ρίζες όμοιες με μήλα.
- κουμβούρας* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ραχ., Ρητ.), αυτός που αγαπά τον ύπνο και δε νοιάζεται για δουλειά.
- κουμβώ* ρ. (Μηλ., Ρητ.), ακουμπώ.
- κουμμάς* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ένα από τα τέσσερα μεγάλα καρδόνια της σκεπής.
- κουμματσούλ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρό κομμάτι.
- κουμμάτ̄* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κομμάτι· «ικείνου έπιφτιν κουμμάτ̄ απόυ κουμμάτ̄ να χαλάσ̄ κι δεν ξέβαφιν διπ̄».
- κουμούρα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εξάντληση, κομάρα· «είχιν κουμούρα».
- κουμπτῶς* ο (Μηλ., Ρητ.), περιδέραιο αποτελούμενο από τρεις αλυσίδες.

- κουναβόχουνου* το (Λόφ., Ράχ.), χιόνι που μόλις έχει στρωθεί.
- κουνάκ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καλύβι των Σαρακατσάνων.
- κουνδά* επίρρ. συγκρ. *κουνδότιρα* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κοντά, 2) μετά, ύστερα· «ήρθιν κουνδά απού μένα», «είνι δέκα χρόνα πανδροιμέν' κουνδότιρα απού μένα», «κουνδά απ' τον άνδρα μ' πέθανιν κι αυτή», 3) πίσω· «μβρουστά ιγώ, απού κουνδά κι αυτός».
- κουνδακ'νός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοντούτσικος· «καλός είναι, μου λίγου κουνδακ'νός».
- κουνδανάσα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), γρήγορη αναπνοή· «έχου κουνδανάσα, δε μπουζώ ν' ανιβώ».
- κουνδανασαίνω* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοντανασαίνω, ασθμαίνω.
- κουνδέου* ρ. (Ελατ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) λιγοστεύω, 2) κονταίνω, χαμηλώνω· παθ. *κουνδέουμι*, 1) κονταίνω, χαμηλώνω· «βουνά μου χαμηλώσιτι, ραχούλις κουνδιφτείτι», δημ., 2) λιγοστεύω· «τώρα κουνδέυκαν τα νιρά».
- κουνδότου* το (Ελατ.), συμφωνία· «ι Νίκους έκαμιν κουνδότου».
- κουνδουζβάπ'ς* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κοντός και μαζεμένος.
- κουνδουζβάπ'* το (Μοσχ.), βλ. *κουνδουζβάπ'ς*.
- κουνδουκάπ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοντή κάπα.
- κουνδούλα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ποικιλία άσπρου και χαμηλού σιταριού.
- κουνδουπλεϋῶ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το τελευταίο πλευρό που είναι πιο κοντό από τα άλλα.
- κουνδούῶ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλο που ενώνεται με το σταβάρι και στην άκρη του προσαρμόζεται το νιί.
- κουνδουπίθαρος* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), κοντοπίθαρος, κοντός.
- κουνδουχουρῶγανός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), ο κάτοικος γειτονικού χωριού.
- κουνδόφαρδους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοντόφαρδος.
- κουνδόφταλμους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μύωπας.
- κουνδύλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κοντύλι, 2) το μπόλι που εμφυτεύουν στον κορμό των δέντρων.
- κουνδύλ'άζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), γράφω με το κοντύλι· «παίρῶν' του κουνδύλ' κι κουνδύλ'άζ'».
- κουνέτου* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μπουκάλι, όπου φύλαγαν το ρετσινόλαδο, 2) μελανοδοχείο (Μοσχ.), 3) ντουλάπι, όπου τοποθετούσαν τις εικόνες· «βάλ'του ψ'λά στου κουνέτου» (Λόφ., Ράχ.), 4) μτφ. αδύνατος, καχεκτικός· «πῆχος ξέῶ' τι κουνέτου ήσουν!».

- κουνεύου* ρ. (Λόφ., Ράχ.), στρογγυλοκάθομαι· «πήγιν κι κόνιψιν στο βάροβα τ'».
- κουνιλεύουμι* ρ. (Ελατ., Ρητ.), (για κουνέλια) βατεύουμαι· «είχαμι πρώτα δῆγο, μου ὕστ'ρα κουνιλεύκαν κι γίνεαν πουλλά».
- ῥκουνίσματα* τα (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *εικόνισμα*· «άναβα τα κιρῶά στα ῥκουνίσματα», «σιρῶανούσαμι του χουρῶῶ μι τα ῥκουνίσματα».
- ῥκουνουμῶ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), διευθύνω, κουμαντέρω· «ῥκουνουμῶ του σπῖτ'».
- κουνουσλουῖ* το (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ.), συναναστροφή, παρέα.
- ῥκουνουστάσ* το (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εικονοστάσι.
- κουνουστῶ* ρ. (Μηλ., Ρητ.), συναναστρέφομαι.
- κουνουστῖ* το (Μηλ., Ρητ.), συναναστροφή, παρέα· «δεν είχαμι διπ κουνουστῖ μι αυτόν».
- κουνουῖ* το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *κουνουστῖ*· «κάῖν κουνουῖ μι αυτόν».
- κουντσκέλα* η (Μοσχ.), σκέρτσσο, κουτσουκέλα· «έκαμιν κουντσκέλις».
- κουνῶάξου* ρ. (Μοσχ.), στρογγυλοκάθομαι· «κῶνάσιν κι δε φέῖ'».
- κουνῶάῖ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουνιάκ· «θα σας κιράσου απού ένα κουνῶάῖ'».
- κουνῶάρ* ῥκους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), των Κοιναίων Τούρκων· «κουνῶάρ'κα πρόβατα», «κουνῶάρ'κα χουράφῶα»· «κουνῶάρ'κα γιλάδῶα», κοντά, χωρίς κέρατα και με γάλα κακής ποιότητας.
- κουνῶάρ* ῥς ο I (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) πειραχτήρι, ζιζάνιο.
- κουνῶάρ* ῥς ο, II για άνθρωπο και ζῶο, που του αρέσει να κάθεται μέσα, που δεν ξεκολλά από κάπου.
- κουνῶαχτήῖ* το (Έλαφ.), το πειραχτήρι.
- κούπα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) φλυτζάνι του τσαγιού· φρ. «του κουρίτῶ' σαν γούπα είνι!», όμορφο, 2) βεντούζα· «να πιράσουμι κούπις».
- κουπαδῶάξου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζω κοπαδιαστά· «ι στρόντζους κουπαδῶάξ'», «δεν γουπαδῶάξ'ν όλα τα ζῶα».
- κουπαδῶάρ* ῥκους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για ζῶο που ζει σε κοπάδι.
- κουπαδῶαστά* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοπαδιαστά· «ι στρόντζους πάει όλου κουπαδῶαστά».
- κουπαδῶαστός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πουλί ή ζῶο που ζει σε κοπάδι· «ι στρόντζους είνι π'λί κουπαδῶαστό».
- κουπάνα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινη σκάφη για το πλύσιμο των ρούχων.
- κουπανῶ* το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), το μπούτι της κότας.
- κουπανέλ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ο κόπανος

- στο *βατάν'*: «ου κόπανους στου *βατάν'* είχαν τέσσιρα κουπανέλα», 2) το μπουτί της κότας (Λόφ., Ράχ.).
- κουπανί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρή ξύλινη σκάφη, όπου τοποθετούσαν την τροφή των ζώων.
- κουπανούλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρή *κουπάννα*.
- κουπανουφουρώ* ρ. (Λόφ., Ράχ.), φέρω πάνω μου κόπανο· «πλαστηρουφουρώ κι κουπανουφουρώ», από τοπικό παραμύθι.
- κουπανώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *κοπανώ*, *χτυπώ*: «κουπανώ τ'ς βιλέντζις»· φρ. «μι κουπάντσαν ινέσεις», μου έβαλαν ενέσεις· *μτχ.* *κουπαντζμένους*, για ευνουχισμένο ζώο· «κουπαντζμένου γίδ'», «κουπαντζμένα γιλάδ'γα».
- κουπανά* η (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ξύλινη σκάφη.
- κουπατῶρ* 'ς επίθ., θηλ. -*ρου* (Μοσχ., Ρητ.), 1) αργός στη δουλειά, 2) για γυναίκα, άσχημη και χοντρή.
- κουπέλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) νόθο παιδί, 2) κλωσσόπουλο που η κλώσσα το κλώσσησε σε ξένες φωλιές· «μας τά 'φιραν αυτά κουπέλα» (Μοσχ.).
- κουπίδ'* το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), εργαλείο με το οποίο κόβουν τα κλαδιά των δέντρων ή χαράζουν τη μυλόπετρα· «του κουπίδ' τό 'χαν ἴα να χαράζ'ν τ'μ βέτρα».
- κουπιλού* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γυναίκα κακής διαγωγής (Έλαφ.), 2) γυναίκα που απέκτησε παιδί πριν παντρευτεί.
- κουπός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δρόμος, πέρασμα μέσα στο χιόνι· «πού να πάμι να σκίσουμι κουπόν μέσ' στα ἴχ'να!».
- κουπούλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρή κούπα· «μ'να κουπούλα γάλα ήπ'χιν».
- κουπριά* η, πληθ. *κουπριές* και *κόπρια* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) *κοπριά*: «να φάτι *κουπριές!*», κατάρα, «θα τα ρίξου στου χουράφ' τα *κόπρια*», 2) *μτφ.* *τεμπέλης*: «είνι *διπ* *κουπριά*, δεν γάν' ἴα δ'λά».
- κουπρίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) *κοπρίζω* το *χωράφι*, 2) *γεμίζω*, *λερώνω* με *κοπριά*: «μας *κόπρισαν* τ'ν *αυλή*».
- κουπρόφ'καρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φτυάρι για να μαζεύουν την *κοπριά*.
- κουπτῶς* ο (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), το *γαντζάκι* που στερέωνε τα κοσμήματα στις παλιές τοπικές φορεσιές.
- κουπχάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συνήθως στην προστακτική *κόπ'χασι* και *κουπχάστι*, πέρασε, περάστε· «*κόπ'χασι* απάν!», «*κουπχάστι* μέσα!».

- κουράι* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κουράγιο, δύναμη· «θέλ' κουράια, μάνα!», «έκαμα κουράι κι πήγα».
- κουρασάν'η* (Μηλ., Ρητ.), κονίαμα από κοκκινόχωμα και άμμο.
- κουρασάν'το* (Έλαφ., Μοσχ.), βλ. *κουρασάν'η*.
- κουράσιον* το (Μηλ.), μικρό κορίτσι.
- κούρασμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η κούραση· «τι κούρασμα μ' έκανις!», 2) τοπων. (Λόφ., Ράχ.).
- κουρατζίνα* η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *κουρατζίν'*.
- κουρατζίν'* το (Μοσχ.), μαύρο πουλί που μοιάζει με κοράκι και ζει σε κοπάδια.
- κούρβ'λου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το κλήμα του αμπελιού.
- κουρβ'λουστάφ'λου* το (Μοσχ.), βλ. *κουρβουλουστάφ'λου*.
- κουρβουλουστάφ'λου* το (Λόφ., Ράχ.), σταφύλι αμπελήσιο, σε αντίθεση με το σταφύλι της κληματαριάς.
- κούρβα* η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), στροφή· «ζδ' δεύτιϑ' τ'ν γούρβα είναι ι τάφους».
- κουργ'αστής* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πριόνι με δυο χερούλια.
- κουργ'ός* ο, πληθ. τα *κουργ'ά* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο κοριός.
- κουρδαλής* επίθ. (Ελατ.), περιποιημένος, κορδωμένος.
- κουρδαρής* επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *κουρδαλής*.
- κουρδάτους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κορδωμένος, καμαρωτός· «πιρπατάει κουρδάτους».
- κουρδέουμι* ρ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), κορδώνομαι.
- κουρδί* το (Λόφ., Ράχ.), λέγεται για κάτι φουσκωμένο· φρ. «έγινης κουρδί», ντύθηκες ωραία.
- κουρδουπιρήφανους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ψωροπερήφανος.
- κουρδίζουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καλλωπίζομαι, ντύνομαι ωραία· «κουρδίσκιν καλά κι έφυγιν»· μτχ. *κουρδζμένους*, περιποιημένος, καλοντυμένος.
- κουρέλ'* το I (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), άλογο δυο ή τριών χρονών· «έχου δ'γο φουράδις, έχου κι ένα κουρέλ'».
- κουρέλ'* το II (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η κουρελού· «όλου του σπít' τό 'χαμι στρουμένου μι κουρέλα».
- κουρί* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαύρο τσιμπούρι που τσιμπάει τις κόττες.
- κουριά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κόρα του ψω-

- μιού· «άμα βρει μνά κουριά ιδώ καταή, τ'μ βαίρν' κι d' βάζ' στ'μ βά-
νδα»· φρ. «αυτή τ' νύφ' τ'μ βήραμι να φάει κουριά, που ήταν φτουχά»,
να ζήσει καλύτερα, 2) η φλούδα του δέντρου· φρ. «ιδώ στα μούτρα ήμα-
σταν κουριά απού δένδρου», γεμάτοι σπυριά από την ιλαρά.
- κουριλάτ'* το (Έλαφ.), μικρό άλογο.
- κουριλού* η, πληθ. -ούσις (Μοσχ.), φοράδα· «έχου δῆο κουριλούσις», «θα γέν'
αυτή μνά κουριλού!».
- κουριμάδα* η (Λόφ., Ράχ.), κακομοίρα, αξιολύπητη.
- κουρκάλα* η (Έλαφ., Μοσχ.), στρογγυλή ποταμήσια πέτρα.
- κουρκόντζαλους* ο (Μηλ.), αναταραχή, αναμπουμπούλα· «τι γίνιτι ικει πέρα;
-Κουρκόντζαλους!».
- κουρκουτεύου* ρ. (Έλατ., Ρητ.), ανακατεύω, κάνω άνω κάτω· «τι πήγιν κι τα
κουρκούτιψιν;».
- κουρκούτου* επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), γυναίκα χωρίς μέθοδο και τάξη στις
δουλειές της.
- κουρκουτῆζου* ρ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) για φα-
γητό που έχει βράσει πολύ και έχει χάσει τα υγρά του, 2) αποβλακώ-
νομαι, χάνω τις πνευματικές μου δυνάμεις· «γέρασιν κι κουρκούτῆσιν
διπ», 3) ανακατεύω· «τι τα κουρκούτῆσιν;».
- κουρκουτώνου* ρ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αλείφω
με κουρκούτη την επιφάνεια του καλαμποκῆσιου ψωμιού, 2) ανακατεύω,
μπερδεύω.
- κουρκούτ'* η (Έλαφ.), βλ. *κουρκούτ'* το.
- κουρκούτ'* το (Έλατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) το κουρκούτι· φρ. «γίνγιν η
πλάτι τ' κουρκούτ'», γέμισε πληγές, 2) τα λερωμένα νερά που μένουν
μετά το πλύσιμο των ρούχων (Λόφ., Μηλ.).
- κουρ'μάδα* η (Έλαφ., Μοσχ.), βλ. *κουριμάδα*.
- κουρμ'δουζούμ'* το (Μοσχ.), ζουμί από φρέσκα κρεμυδάκια, *τζαρνίκα* και
αλεύρι.
- κουρμιά* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), κορμός δέντρου· «κουρμιά ουλό-
κληῖ' είνι ιτούτους!»· φρ. «ικείνους πάει ιπιτόπου, κουρμιά καταή», τέζα
κάτω.
- κουρμιρός* επίθ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ραχ., Ρητ.), εύσωμος.
- κουρμύδ'* το (Έλατ.), κρεμύδι.
- κουρνάρα* η (Μηλ.), κορνάρισμα, κόρνα· «κι πααίν'ν μι ν γουρνάρα στου
δρόμου κι μι του ῆατρό».
- κουρνούτ'κου*ς επίθ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ.
κουρνούτους.
- κουρνούτους* επίθ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για πρό-
βατα, με μικρά κέρατα· «πῆάσι τ'ν γουρνούτα».

- κουρνάχτος* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κορνιαχτός· «δ'κώθκιν κουρνάχτος».
- κουρουδῆγάρ* ἑς επίθ. (Ελατ., Μοσχ.), αυτός που κοροϊδεύει τους άλλους.
- κουρουδεύου* ρ. (Ελατ.), κοροϊδεύω.
- κουρουδιφάτῶ* ἑς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ὅτι και *κουρουδῆγάρ* ἑς.
- κουρουμβλά* η (Έλαφ., Μηλ.), κορομηλιά.
- κουρούνα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), κουρούνα.
- κουρουφύλακας* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χωροφύλακας· «πάιναμι κι μείς κουνδά απ' τον κουρουφύλακα».
- κουρουψάλ* ἑδου το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ψαλίδι για το κούρεμα των γιδοπροβάτων.
- κούρπα* η (Ελατ., Μοσχ.), βλ. *κούρβα*.
- κουρδούμ* ἑ το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), μπίλια· «θα παίξουμι του κουρδούμ».
- κούρταλα* τα (Μοσχ.), 1) μικροαντικείμενα, 2) η σαγή του ζώου· «φέρι μι τα κούρταλα να ζέψου τ' άλουγα».
- κουρῑτσαριά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), γερή και προκομμένη κοπέλα· «έχουμι τρεις κουρῑτσαριές!».
- κουρῑτσαρόνα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγαλόσωμη και δυνατή κοπέλα.
- κουρῑτχάτῶ* ἑς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοριτσιστακος.
- κουρῑφή* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η κορυφή στο κεφάλι· «του πιδί έχ' δῆο κουρῑφές», 2) το βούτυρο που ανεβαίνει στην επιφάνεια μετά το χτύπημα του γάλακτος μέσα στο καδί (Ελατ.).
- κουρφηῑδου*ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), της κορυφής· φρ. «κουρφηῑδα καλαμῑλά», το κομμάτι του στελέχους του καλαμποκιού από την κούκλα και πάνω.
- κουρφυουλόγημα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το κόψιμο της κορυφής των κλημάτων του αμπελιού.
- κουρφυουλογώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κόβω τις κορυφές των κλημάτων.
- κουρῑφουστάφ* ἑλου το (Έλαφ., Ρητ.), σταφύλι που βγαίνει στην κορυφή των κλημάτων.
- κουρῑφύλακας* ο (Ρητ.), βλ. *κουρουφύλακας*.
- κουσαριάδα* η (Λόφ., Ράχ.), σουσουράδα.
- κουσεύου* I ρ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), τρέχω· «τι κουσέβῑς».
- κουσεύου* II ρ. (Ρητ.), κόβω το χόρτο με την κόσα.
- κουσίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ὅτι και *κουσεύου* II.

- κουσιρλού* επίθ. (Ράχ.), γυναίκα με μεγάλες πλεξούδες.
- κουσίτσα* η (Λόφ., Ράχ.), πλεξούδα πλεγμένη με κλωστές που την έραβαν στον ποδόγυρο της φούστας για διακόσμηση.
- κουσκιντσιά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η ποσότητα που χωράει ένα κόσκινο· «μῆνα κουσκιντσιά αλέβῳ».
- κουσκ'νίδ'* το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), ό,τι πέφτει μετά το κοσκίνισμα του σιταριού, αποκοσκινίδι.
- κουσκ'νίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοσκινίζω.
- κουσκ'νώ* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κουσκ'νίζου*· «τ'ν γουσκ'νούσαμι τ'ν γασταλαή», «του αλέβῳ' του κουσκ'νούσαμι καλά μι τ'σῆτα».
- κουσκούτας* επίθ. (Έλαφ.), αυτός που συνέχεια ψάχνει να βρει κάτι.
- κουσκουτεύου* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ψάχνω· «τι κουσκουτέβ'ς αυτού μέσα;».
- κουσλάς* ο (Μοσχ.), τόπος κατάλληλος για βοσκή· «θα νοιῶσου τον γουσλά».
- κουσλατζής* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ο ενοικιαστής του *κουσλά*.
- κουσμάκου* ο (Έλαφ., Μηλ.), κοσμάκης· «είδα κόσμουν κι κουσμάκουν».
- κούσμαρί* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), παρασκεύασμα καμωμένο με φρέσκο ανάλατο τυρί και καλαμποκήσιο αλεύρι· «του πέτυχις του κούσμαρί».
- κουσμικός* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ανθρώπινος· «αυτά είναι κουσμικά πράγματα».
- κουσμουγυρνώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γυρνώ τον κόσμο· «δεν γουσμουγύρ'σιν»· μτχ. *κουσμουγυρ'σμένους*.
- κουσμούρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), πολύς κόσμος.
- κουσουρλής* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), αυτός που έχει *κουσούρι*.
- κουσούῳ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), σωματικό και ψυχικό ελάττωμα, *κουσούρι*.
- κουσουσλήθρα* η (Μηλ., Μοσχ.), βλ. *κουλουσουσ'λήθρα*.
- κουστανδινάτου* το (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), φλουρί κωνσταντινάτο.
- κουστουμαρίζουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φορώ *κουστούμι*· «κουστουμαρίζικιν κι βγήκιν».
- κουῳά* η (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), γεωργικό εργαλείο με το οποίο κόβουν το χόρτο, *κόσα*.
- κούῳαλου* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άνθρωπος καθυστερημένος· «είνι διπῆ κούῳαλου κι αυτός».
- κουῳκ'νίδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *κουσκ'νίδ'*.
- κουῳκ'νίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κουσκ'νίζου*.
- κουῳκ'νώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κουσκ'νώ*.

- κουδός* ο (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), το τρέξιμο· «έτριξα τον γουδός».
- κουδτοράβα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος αγριόχορτου που συνήθως βγαίνει μέσα στα καλαμπόκια και στα καπνά.
- κουτάλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουτάλα· «σι καμβόδ' του δίν' του μνάλο ου θιός μι του βιλόν' κι σι αλλ'νούς μι ν γουτάλα» (παροιμ.).
- κουτιλέτῶ* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η κλωστή, η θηλειά του μπιταριού.
- κούτιλου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το κούτελο· «μι πουνάει του κούτιλου», «βάω'σα στον κούτιλου», 2) μυαλό· «δε σι κόβ' του κούτιλου».
- κουτιρλός* επίθ. (Μηλ.), 1) (για σιτάρι) αυτός που δεν έχει άγανα· «κουτιρλό ὄτιάῶ', 2) άμυαλος· ουσ. *κουτιρλό* το, κεφάλι· «θα σι δώσου μνά στου κουτιρλό», «άδῶσιν του κουτιρλό σ'»;
- κουτιρλά* η (Ελατ., Μηλ., Μοσχ.), είδος σιταριού χωρίς άγανο.
- κούτ'κας* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το πίσω μέρος του κεφαλιού, 2) η κορυφή του κεφαλιού.
- κούτ'λα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινο δοχείο με χερούλι που χωράει είκοσι οκάδες.
- κουτ'λί* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), μπακιρένιο τσουκάλι· «στου κουτ'λί έβραζάμι φασούλα».
- κουτ'λουῖόμοιῶ* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το κενό της σκεπής που το γέμιζαν με μικρές πέτρες και άλλα υλικά.
- κούτ'λους* ο (Ελατ., Μηλ.), ξύλινο δοχείο, χωρητικότητας μιας οκάς, με το οποίο μετρούν τα σιτηρά.
- κουτ'νουγούης* ο (Ελατ.), βλ. *κουκ'νουγούης*.
- κουτουρά* η (Ελατ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *κουτρουλά*.
- κουτουρού* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατ' αποκοπή, με το κομμάτι, όχι με μεροκάματο· «του πήραν του σπίτ' κουτουρού».
- κούτρα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) κούτελο, 2) γούρνα στη γη· «πότι να ῥουνιδ', να ῥουμόσ'ν οι κούτρις ῥόνα κι νιρά στα β'νά».
- κουτροιά* η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *κουτρουλά*.
- κουτρονά* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλη πέτρα.
- κουτρουβάλα* η (Μοσχ.), κατρακύλα· «πήριν μνά κουτρουβάλα».
- κουτρουβαλώ ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατρακυλώ· «κουτρουβάλτσιν στ' σκάλα», «ζαλίῶκα κι κουτρουβάλτσα».
- κουτρουβάλα* η (Ρητ.), βλ. *κουτρουβάλα*· «πήριν μνά κούτρουβάλα».
- κουτρουβέλας* επίθ., θηλ. -α (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), (για παιδιά) παχουλός και ζωηρός.

- κουτρουβέλ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *κουτρουβέλας*.
- κουτρουβέλ'το* (Ρητ.), παχουλό παιδί.
- κουτρουβίλα* η (Ρητ.), βλ. *κουτρουβάλα*: «σαμ βήριν μ̂να κουτρουβίλα!».
- κουτρουβόβαλου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κιδρουβόβαλου*.
- κουτρουκ'λώ ρ.* (Μηλ., Ρητ.), 1) γυρίζω ανάποδα, 2) κατρακυλώ, 3) παραπατώ «κουτρουκ'λάει απ' τ' νύστα».
- κουτρουλός* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), παλαβός, χαζός: «κουτρουλή διπ̂ είσι».
- κουτρουλά* η (Ελατ., Έλαφ.), βλ. *κουτιρλά*.
- κουτρουμβλός* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), στρουμπουλός.
- κουτρουμβλώ ρ.* (Ρητ.), κατρακυλώ.
- κουτρουμβλά* η (Λόφ., Ράχ.), στρογγυλή πέτρα.
- κουτρούπας* επίθ. (Έλαφ.), άνθρωπος με πολύ κοντά μαλλιά.
- κουτρούπ'το* (Ρητ.), παχουλός: «κουτρούπ' γίνγειν».
- κουτσαδόρους* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χοντρό ξύλο με τρύπα στη μέση, με το οποίο μεταφέρουν κορμούς δέντρων.
- κουτσαδούρα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 2) ξύλινη σφήνα που μπαίνει στο ξυλάετρο, στη σβάρα κ.λπ., η *βουκλήθρα* (Μοσχ.), 2) το σίδερο που συνδέει την πλατφόρμα με το τραπέζο.
- κουτσάκ'το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ένα από τα δύο κυριά ξύλα στο πίσω μέρος του σαμαριού: παροιμ. «άμα βάλτς κουτσάκα στου σαμάκ̂, σκαλών'ν οι άλλ' τρουβάδγα», ειρων. για όσους δίνουν την ευκαιρία στους άλλους να τους εκμεταλλεύονται.
- κουτσαλίδ'το* (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρό *κότσαλου*.
- κουτσαμάρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουτσαμάρα: «δεν έχ' πουλλή κουτσαμάρα».
- κουτσανάτους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοτσονάτος: «είνι γιρός, κουτσανάτους».
- κουτσέκ'το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινος σκελετός με οριζόντια χωρίσματα, όπου στεγνώνουν το καλαμπόκι.
- κουτσιμβός* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κουλός, 2) για βελόνα, μαχαίρι κ.λπ. που δεν έχει μύτη: «κουτσιμβή βιλόνα».
- κουτσιρός* ο (Έλαφ., Ρητ.), 1) ό,τι και *κουτσέκ'το*, 2) μικρό κτίσμα για τα ζώα (Ρητ.).
- κουτσ'λόρνιθα* η (Έλαφ., Μοσχ.), ό,τι και *κουτσ'λόρνιθου*.
- κουτσ'λόρνιθου* το (Έλαφ., Μοσχ.), καχεκτικό κοτόπουλο.
- κουτσ'λουπούλ'το* (Μοσχ.), κλωσσόπουλο.
- κουτσ'λά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κουτσουλιά.

- κουτσομυβόλτς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουτσομπόλης.
- κουτσομυβόλα* τα (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουτσομπολιά: «έβαλαν κουτσομυβόλα ι κόσμους».
- κουτσομυβούλάρ'ς* επίθ. (Έλαφ., Ρητ.), κουτσομπόλης.
- κουτσομπάππους* ο (Λόφ., Ράχ.), παιδικό παιχνίδι, όπου ένα παιδί, που παριστάνει τον ηλικιωμένο και τον κουτσό, κυνηγάει μ' ένα μπαστούνι τα υπόλοιπα για να τα χτυπήσει: «ιλάτι να παίξουμι τουν γουτσομπάππου».
- κουτσομπχά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), είδος αγκαθωτού δέντρου, όπως η χαρουπιιά: «δεν δου δίνου ιγώ του κουριτό' μέσ' στ'ς κουτσομπχές κι μέσ' στ'ς ζμαρδαλές».
- κουτσοουριά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο κούτσουρο.
- κουτσοού'* το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), κούτσουρο.
- κουτσοουφτιάς* επίθ. (Έλαφ., Μηλ.), αυτός που έχει μικρά αφτιά.
- κουτσοουχέρας* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), αυτός που του λείπει η άκρη του χεριού.
- κουτσοουχέο'ς* επίθ. (Μοσχ.), βλ. *κουτσοουχέρας*.
- κουτσοαβέλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το κουτάβι, 2) μικρό παιδί: «είχιν έναν δέλουν κουτσοαβέλα να τα χουρτάδ'» (Μοσχ.).
- κουτσοαδούρους* ο (Μηλ.), ξύλο που συνδέεται με το ζυγό, πάνω στο οποίο μεταφέρουν διάφορα γεωργικά εργαλεία και αντικείμενα.
- κουτσοαλεύου* ρ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) κουτσοουρεύω: «τ' αχρηστήψιν, του κουτσοάλιψιν», 2) χασομερώ: «θα τού 'χα φ'λαγμένου, αλλά ήρθιν κι μι κουτσοάλιψιν»: παθ. *κουτσοαλεύουμι*, ερωτοτροπώ: «κουτσοαλέβουνδαν όλου».
- κουτσοάλιμα* το (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), η ενέργεια του *κουτσοαλέβου*.
- κουτσοαλνώ* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), σπαρταρώ, σφαδάζω από τον πόνο: «ι αδιρφός μ' κουτσοαλνούσιν καταή».
- κουτσοαμάρα* η (Ελατ.), βλ. *κουτσοαμάρα*.
- κουτσοανάρ'* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) το κόκαλο που προεξέχει στην εξωτερική πλευρά του καρπού, 2) ο αστράγαλος, 3) το επάνω μέρος του πράσου μαζί με το κεφάλι (Λόφ., Ράχ.).
- κουτσοάν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοτσάνι.
- κούτσο'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρούτσικος.
- κουτσομυβός* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κουτσομυβός*.
- κουτσοουρός* ο (Έλαφ.), βλ. *κουτσοουρός*.
- κουτσο'πιά* η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *κουτσομπχά*.
- κουτσο'πιάις* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), παρατσούκλι που το χρησιμοποιούν ειρων.

- οι κάτοικοι των γειτονικών χωριών για τους κατοίκους της Ράχης.
κουτῶ'πήδους επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), από *κουτσομπῆ* «κουτῶ'πή-
 ῶα ξύλα», «κουτῶ'πήῶα φύλλα».
κουτῶ'πόφ'λλου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το φύλλο
 της *κουτῶ'πιάς*.
κουτώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τολμῶ «δεν γου-
 τάει να μιλήῶ».
κουφάλα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κουφή «εἶνι διπ̄ κουφάλα η καημέν'».
κουφαλιρός επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αυτός που έχει κουφάλες «του κ'νάβ'
 ζει μέσα σι δένδρα κουφαλιρά».
κουφαλός επίθ. (Έλαφ.), ὅ,τι και *κουφαλιρός* «κουφαλό δένδρου».
κούφαλους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κουφός,
 2) αυτός που δεν ακούει κανέναν και δε δίνει σημασία σε τίποτα.
κουφίν' το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το αμπάρι του μύλου όπου απο-
 θήκευαν το αλεύρι.
κούφῆους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κούφῆους*.
κουφουλινῆ η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *κουφουλινῆ*.
κουφουλινῆ η (Έλαφ.), ξέφωτο μέσα στο δάσος.
κούφουμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ακαλλιέρ-
 γητος τόπος «εἶχιν κούφουμα τ' αμβέλ' κι ικεῖ μέσα εἶχιν ἕνα φιδάῶ'», 2)
 ὅ,τι απομένει ἀπὸ το σφαγμένο γουρούνι, ἀφοῦ του ἀφαιρέσουν το κεφάλι
 και τα εντόσθια.
κουφουῶκλιά η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), το δέντρο κουφοξυλιά.
κουφουτ'λά η (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τρύπα στον κορμό ενός μαλακού
 δέντρου, ὅπως της κουφοξυλιάς, της ζμαρδαλιάς κ.λπ., που τη γέμιζαν
 τα παιδιά με *κιδρουπόπ'λα* και τα ἔσπρωχναν μ' ἕνα ξύλο για να βγουν
 ορμητικά και να κάνουν θόρυβο, 2) μτφ. ἀχρηστο κυνηγετικό ὄπλο «αρέ,
 μι τ'ς κουφουτ'λῆς θα πάμι να σκουτώσουμι d'ζ Γερμανοί;», ειρων.
κουφουτύλου επίθ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), κοντή γυναίκα «τ' νύφη τ'ς τ' λέει
 κουφουτύλου ιπειδή εἶνι κονδή».
κουφουτύλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το πῶμα του
 βαρελιού, του καδιού κ.λπ.
κουφούρους ο (Έλαφ.), βλ. *κουκουφούρους*.
κουφτά επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάθετα, σύρ-
 ριζα «τουμι βαῖῶ' κουφτά του δρόμου».
κούφῆους επίθ. (Έλαφ., Ρητ.), κενός φρ. «μῆνα κούφῆα, μῆνα γιμάτ'», ὅταν
 στο υφαντό αφήνουν μια θύρα κενή και περνούν την κλωστή στην ἄλλη
 «κούφῆις βινδούζις», κανονικές, σε ἀντίθεση με τις κοφτές.
κουψαχείλας επίθ. (Λόφ., Ράχ.), ο λαγόχειλος.
κουμίδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κομμάτι κρέας

- «άιμι να φάμι κána κουψίδ'».
- κουψουβότανου* το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), το χόρτο πεντάνευρο που το χρησιμοποιούσαν για να σταματούν το αίμα στις πληγές.
- κουψούθ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δάσος που το έκοψαν και αρχίζει να ξαναφυτρώνει.
- κουψουχείλτς* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κουψαχείλας*.
- κόφα* η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινο δοχείο για κρασί: «ακαλνούσαν μι ν γόφα μι του κρασί».
- κόφου ρ.* (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *κόβου*.
- κόφτου ρ.* (Ρητ.), βλ. *κόβου*.
- κόψιμου* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κόψιμο, σχέδιο: «όλα τα σπίτζα ένα κόψιμου είχαν».
- κόψου* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πολυλογού: «είνι κόψου, κόβ' πουλλά».
- κόψ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κόψη: «μαχαίθ' μι δ'γο κόψις».
- κρανήθους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από ξύλο κρανιάς: «κρανήθις ρόκις», «κρανήθις κλούτσις».
- κρανός* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *ακριανός*.
- κράνου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κράνο.
- κρανά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η κρανιά, 2) βέργα κρανιάς: «κρανά που θέλτς!».
- κραπανίζου ρ.* (Μοσχ.), μασώ κάτι σκληρό, τραγανίζω.
- κραπανιστός* επίθ. (Μοσχ.), τραγανιστός.
- κρασάτους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) καμωμένος με κρασί: «βριζ'όλα κρασάτ'», 2) αυτός που έχει χρώμα κρασιού: «θλανγέτα κρασάτ'».
- κρασόμβλου* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ποικιλία κόκκινου και γλυκού μήλου που είναι κατάλληλο για κρασί.
- κρασουβούτσιλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *φτδέλα* για κρασί.
- κρασουστάφ'λου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σταφύλι κατάλληλο για κρασί.
- κρατ'μάρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βαριά αρρώστια των ζώων που τους κόβει το γάλα και τα εμποδίζει να περπατήσουν.
- κρατουσάν'δου* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *κριατουσάν'δου*.
- κρατσαβγάζου ρ.* (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) αμβ., τριβομαι από την ξηρασία (για κλαδιά, φύλλα κ.λπ.), 2) μτβ. καίω στην επιφάνεια, ξεραίνω (ψωμί, πίτα, φαγητό κ.λπ.): «τ'ν γρατσάβγασις τ'μ βίτα».
- κρατσανάκ'ς* ο (Μοσχ.), ό,τι και *κριτθ'μανάκ'ς*.

- κρατσανάκ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ο λοβός του αφτιού, 2) ο χόνδρος του κρέατος, 3) ξεροψημένο φύλλο πίτας· «δο μ' αυτό του κρατσανάκ' να του φάου».
- κρατσανός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τραγανός· «κρατσανό τζαρονίλ'», «κρατσανά κιράδα».
- κρατσανώ* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κάνω κρότο τρώγοντας κάτι ξερό, τραγανιστό.
- κρατώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κρατώ, βαστώ· «κρατάει ακόμα καλά»· φρ. «ι ήλους κρατούσιν ακόμα», δεν είχε βασιλέψει, 2) κατάγομαι· «αυτός κρατάει απ' τ'ς Ζησαίοι»· παθ. *κρατχούμι*, είμαι εύπορος· «κρατχέτι καλά, έχ' πιριουσία».
- κρέμασ'* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) νερό που πέφτει από ύψος, καταρράκτης, 2) πολύ επικλινές μέρος, 3) ο κρίκος απ' όπου κρέμεται το σκουλαρίκι· «κρέμιτι απ' ν γρέμασ'».
- κρένου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), 1) μιλώ· «μην γρένιτι διπ', 2) απαντώ· «δεν έκριναν τίπουτα».
- κρέπα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεταξωτό κεφαλομάντιλο που το φορούσαν τις γιορτές.
- κρηβαταρῶ* η (Μηλ.), κληματαριά.
- κρηβαταρήδου* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), της κληματαριάς· ουσ. *κρηβαταρήδου* το, το σταφύλι της κληματαριάς· «είχαμι άσπρα κρηβαταρήδα κι μαύρα κρηβαταρήδα».
- κριαῖ* γουρουνός επίθ. Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *ακριαῖ* γουρουνός.
- κριανάκ'* το (Μηλ.), ο λοβός του αφτιού.
- κριαῖ* γουρουνός επίθ. (Μοσχ.), βλ. *ακριαῖ* γουρουνός.
- κριαῖ* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κριαῖρι.
- κριας* το, πληθ. *κριατά* τα (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), κρέας· φρ. «είν' δις νύχ' κι κριας», πολύ στενοί φίλοι.
- κριατόκουμμα* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), το πιάσιμο των μυών της μέσης.
- κριατοκόβουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πιάνονται οι μύες της μέσης μου· μτχ. *κριατουκουμμένους*.
- κριατουκουπώ* ρ. (Έλαφ.), ό,τι και *κριατοκόβουμι*.
- κριατουμάνδαρου* το (Ρητ.), είδος μεγάλου μανιταριού που έχει γεύση κρέατος.
- κριαταπουκρια* η (Μηλ.), η μεγάλη αποκριά.
- κριατουπουλείου* το (Ρητ.), κρεοπωλείο.
- κριατουσάν'δου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κούτσουρο, όπου χτυπούσαν το κρέας με το τσεκούρι για να το κάνουν κιμά.
- κριατουφαγάς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός

- που αγαπάει πολύ το κρέας.
- κριβατίνα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ο σκελετός της κληματαριάς.
- κριβατ'νήσους* επίθ. (Μηλ.), της κληματαριάς· «κριβατ'νήσα σταφύλα», σε αντίθεση με τα *αμβιλήσα*.
- κριβατόγυρους* ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), άσπρο κεντημένο ύφασμα με το οποίο καλύπτουν τα πόδια του κρεβατιού.
- κριβατουστάφ'λου* το (Έλαφ.), σταφύλι από κληματαριά.
- κριβατ'χάρ'κους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), (για υφαντό) που είναι για το κρεβάτι· «έφλναναν κι γ'α τα κριβατ'χ'α πουλλά κριβατ'χάρ'κα».
- κριβάτ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κρεβάτι, 2) ηλιάστρα για το στέγνωμα του καπνού (Μοσχ.).
- κρικέλα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κρίκος.
- κριμανδαλάξ'* το (Έλαφ.), βλ. *κριμανδαλάς*.
- κριμανδαλάς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κρεμανταλάς, 2) σιδερένιος σκελετός, όπου κρεμούν τις αρμαθιές του καπνού για να στεγνώσουν, 3) μεγαλόσωμο βόδι (Λόφ., Ράχ.).
- κριμαντζούλα* η (Μηλ.), ο λοβός του αφτιού· «ισύ έχ'ς μ'κρή κριμαντζούλα», «απ' ν γριμαντζούλα κρέμιτι του σκ'λαρίξ'».
- κριμαστό* το (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), καταρράκτης.
- κριμαστός* ο (Ελατ.), βλ. *κριμαστό*.
- κριμάστρα* η (Μηλ., Ρητ.), βλ. *κριμαστό*.
- κριτσανάθ'* το (Έλαφ., Μηλ.), ο λοβός του αφτιού.
- κριτσίν'μα* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ξερός κρότος, όπως αυτός που κάνει ο γρύλλος, τα ξερά φύλλα κ.λπ.
- κριτσ'νάθ'* το (Ελατ.), βλ. *κριτσανάθ'*.
- κριτσνώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κάνω ξερό κρότο, τρίζω· «τι κριτσνάει η παλόπουρτα;», «κριτσνούν τα κόκκαλα τ'», «κριτσίντσαν τα νιφρά», «τα παπούτσα κριτσνούσαν», 2) υποφέρω· «τα θ'μούμι κι κριτσνάει η καρδ'γά μ'».
- κριτσανός* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), τραγανός.
- κριτσαντός* επίθ. (Έλαφ.), τραγανός· «σταφύλα κριτσαντά».
- κριτσανώ* ρ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), κάνω κρότο σπάζοντας κάτι ξερό και σκληρό με τα δόντια μου.
- κριτ'κα* επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), εντελώς γεμάτο, φίσκα· «του άλουγου κριτ'κα κι δρόμου!».
- κριτ'κάνου* ρ. (Έλαφ., Μοσχ.), παραφορτώνω· «του κριτ'κ'ουσα του ζώου».
- κριτ'μανάκ'ς* ο, πληθ. *κριτ'μανάγδ'ς* οι (Ελατ., Μηλ.), παρατσούκλι για τον κάτοικο των Ριζωμάτων, της παλιάς *Έβστιανης*.
- κριτ'μάς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το γιορταστικό γεύμα μετά το τέλος της συγκομιδής· «έχουμε κριτ'μάν απόψι που έσου-

- σάμι τουν γαπνό», 2) το γεύμα στα εγκαίνια σπιτιού, καφενείου κ.λπ.
- κρου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χτυπώ· «τό 'κρου-
γιν του πιδί», «αμβουτί τουν γρους;», «έκρουγιν αριά η αρρώστ̂χα»,
«κρούουνδα η σάλπινγα του προύι, ήμαν στου πόδ̂», 2) απροσ. πέφτει·
«κι να κρούει κι η βρουχή όξου!», «έκρουγαν πουλλές βρουχές», 3) κλίνω
προς κάτι, μοιάζω· «κρούει στου κόλλ̂ανου», έρχεται προς το κοκκινωπό,
«κρούει στ' αστείου», έρχεται προς το αστέιο, 4) προσπαθώ· «τι κρούει να
φλάδ̂;», «κι κρού να βγω απ' τ'ν δρύπα, τίπουτα!»· παθ. *κρούουμι*, χτυ-
πιέμαι· «άμα δεις δ̂γο φίδ̂γα να κρούουνδα, θα γέν̂ πόλιμους».
- κρουγκάλα* η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *κουγκάλα*.
- κρουμι'δόςπουρους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σπόρος
κρεμυδιών.
- κρουμι'δόςτσιφλου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το ξερό
φύλλο του κρεμυδιού.
- κρουμι'δουζούμ̂* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), σούπα καμωμένη με
κρεμύδια και τ̂ζαρνί̂γα.
- κρουμι'δουμάνα* η (Μηλ.), κρεμύδι που το κρατούν για σπόρο.
- κρουμι'δουφάγους* ο (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), κρεμυδοφάγος.
- κρουμι'δουφάης* ο (Ελατ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *κρουμι'δουφάγους*.
- κρουμι'δουφάι* το (Ελατ., Ρητ.), σούπα καμωμένη με κρεμύδια και αλεύρι.
- κρουμι'δός'λλου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φύλλο
κρεμυδιού.
- κρουμι'δός'τους* ο (Ελατ., Ρητ.), η *φντεία* των κρεμυδιών.
- κρουμι'δουφ'τός* ο (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *κρουμι'δός'τους*.
- κρουμι'δ̂* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κρεμύδι.
- κρουσουτός* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει
κρόσια· «κρουσουτό μανδίλ̂».
- κρουσταλλήθρα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σταλακτίτης.
- κρουσταλλίδα* η (Έλαφ.), σταλακτίτης.
- κρούσταλλου* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σταλακτίτης· «τα
κρούσταλλα κρέμουνταν ους κάτ̂».
- κρουστάλλ̂* το (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), ποικιλία άσπρου σταφυλιού.
- κρουσταλλάζου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοκαλώνω
από το κρύο· «κρουστάλλασαν τα χέρ̂γα μ' απ' του κρύου».
- κρυάδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το κρύο· «έχ̂ μ̂να
κρυάδα όξου!».
- κρυόπ'τα* η (Ελατ., Μηλ., Μοσχ.), πίτα με καλαμποκήσιο αλεύρι που το ανα-
κατεύουν με κρύο νερό.
- κρουσταλένους* επίθ. (Μηλ.), κρουστάλλινος.
- κρυψ̂* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), κρυψώνας· «πάει σν γρούψ̂».

- κ'τάβα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), θηλυκό κουτάβι.
- κ'τάβ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουτάβι.
- κ'τί το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουτί.
- κ'τούλ' το Ι (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουτός· «άιδι κ'τούλ'!».
- κ'τούλ' το ΙΙ (Μηλ.), το φλέγμα ή η μύξα που πετιέται με δύναμη· «έβγαλιν κ'τούλ'».
- κ'τσά επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουτσά· «κ'τσά στραβά».
- κ'τσός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουτσός.
- κυβιρνώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) διοικώ, κουμαντρένω· «δεν έπιρνιν σειρά η νύφ' να κυβιρνήθ' του σπít'», «δεμ βουρεί να κυβιρνήθ' τα χρήματα», 2) φροντίζω· «θέλ' δ'γο νοματ' να τουν γυβιρνήσ'ν» παθ. *κυβιρνόύμι*, τα βγάζω πέρα, βολεύομαι· «ους πότι ήμαν γιοιά, κυβιρνόύμαν», «κυβιρνόύμασταν στου σπít' μέσα».
- κυδουνάτου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ποικιλία κίτρινου μήλου, 2) γλυκό με κυδώνι.
- κυδουνίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για καλαμπόκι) ωριμάζω και κιτρινίζω· «κυδουνίζ' ύστ'ρα κι δεν φρώγιτι».
- κυδουνήσους επίθ. (Ρητ.), της κυδωνιάς· «κυδουνήσα φύλλα».
- κυνηγόσκ'λου το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κυνηγόσκυλο.
- κυνηγάρ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κυνηγετικός· «κυνηγάρ'κου σκ'λί».
- κυνηγ'μα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κυνήγημα.
- κύπιρ' η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αγκαθωτό αγριόχορτο που μοιάζει με βρίζα, κύπερις.
- κυπρί το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μικρό μπρούντζινο κουδούνι με ωραίο ήχο (Μοσχ.), 2) είδος στρογγυλού κουδουνιού (Ελατ.)· «λάνό κυπρί», λεπτό.
- κυρά η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) η σύζυγος (Λόφ., Ράχ.), 2) η μεγαλύτερη συνυφάδα, 3) η μεγαλύτερη κουνιάδα (Μηλ.).
- κυράτσα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η μεγάλη κουνιάδα (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Ρητ.)· «θα πάου να δω τ'ν γυράτσα μ' τ' Λένου», 2) συνυφάδα (Έλαφ., Μοσχ.).
- Κυργάκ'ς ο, θηλ. -κου, ουδ. -κ' το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ.), βόδι γεννημένο την Κυριακή.
- κυργαλήσους ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ.), το *Κύριε ελέησον*.
- κύριους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), κύριος· ουσ. *κύριου* το (Ρητ.), το πιο σπουδαίο· «ιγώ είναι το κύριου ότι δεμ βουρώ να κοιμ'θώ μαναχά».

- κυριουγυρισμένους* μτχ. (Ρητ.), βλ. *κυριουγυρισμένους*: «είχαν κι ένα κουρίτῶ κυριουγυρισμένους».
- κ'φάλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η κουφάλα του δέντρου: «έκουψαν τα δέντρα κι άφ'καν μόνου τ'ς κ'φάλις», 2) κούφιο δόντι: «γίνγιν κ'φάλα του δόντ'», 3) ο τραπεζίτης (Μηλ.).
- κ'φάλας* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), αυτός που δεν ακούει καλά.
- κ'φαλός* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), αυτός που έχει κουφάλες: «κ'φαλό δένδρου».
- κ'φόλουδου* το (Λόφ., Ράχ.), μαλλί αραιό και σκληρό που δεν δουλεύεται.
- κ'φόμελλου* το (Λόφ., Ράχ.), μαλλί που δε γραίνεται εύκολα.
- κ'φουλουνγιά* η (Μοσχ.), βλ. *κουφουλουνγιά*.
- ῶα* (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), και: «ήρθαν ῶα τα πρώτα ῶα τα δεύτερα».
- ῶαραμίδα* η (Έλαφ.), κεραμίδα.
- ῶαραμίδ'* το (Λόφ., Ράχ.), κεραμίδι: ῶαραμίδ' το, χωριό της Πιερίας: «στου ῶαραμίδ' σκουτώθ'κιν ένας».
- ῶαρατάς* επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), κερατάς.
- ῶόρ'κα* επίρρ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), λοξά, αλλήθωρα: «κοιτάει ῶόρ'κα».
- ῶόρ'κους* επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), αλλήθωρος.
- ῶόρ'ς* επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), αλλήθωρος.
- ῶούνγ'* το (Λόφ., Ράχ.), πήλινη σωλήνα νερού.
- ῶούπ'* το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), κιούπι: «στα ῶούπ'χα μάζουνάμι τ' αβγά ῶα του Πάσχα».
- ῶουστέα* τα (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), κοσμήματα με αλυσίδες που τα κρεμούσαν στο στήθος.
- ῶουτέλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλο, χτύπημα: «τουν έχ' στου ῶουτέλ'».
- ῶουτεύου* ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. φοβούμαι: «ύστ'ρα του καημένου ῶούτιπιν», 2) μτβ. φοβίζω κάποιον: «ιμένα μ' είχαν ῶουτέψ' οι ῶατροί», «μι ῶούτιπιν κι ου ένας, μι ῶούτιπιν κι ου άλλους».
- ῶουτής* επίθ., θηλ. -ήτσα (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δειλός, φοβιτσιάρης: «ήταν ῶουτήτσα πουλύ γ'ναίκα».
- ῶουτίδ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δειλός: «του κουρίτῶ ήταν ῶουτίδ'κου του καημένου κι φουβήθ'κιν».
- ῶώνουμι* ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), στρώνω: «σαν δου ῶώθ'καμι στου άρμιγμα, τό 'σουσάμι», «τουν ῶώθ'κα στου ξύλου», τον ξυλοφόρωτσα, «του ῶώθ'κιν ῶα καλά του ῶόν'», «σα μι ῶώθ'κιν μι ν ῶρανά!».

λάβα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θόρυβος από δυνατή ομιλία.

λαβαίνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), λαβαίνω, παίρνω «να λάβ'ς δεν έχ'ς», «λαβαίνου γράμμα κάθε μήνα» φρ. «έλαβα ανάνθ'», αναγκάστηκα.

λαβατούρας επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), αυτός που μιλάει πολύ και έντονα: «είνι κι αυτός ένας λαβατούρας, σαν δ' γ'ναίκα τ'».

λαβδά επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), με τα πόδια ανοιχτά· βλ. και *χαβδά*.

λαβδός επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει πόδια ανοιχτά, που σχηματίζουν λάμδα (Λ)· βλ. και *χαβδός*.

λαβίδα η (Μοσχ.), κόκκαλο για τα παπούτσια.

λαβίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μιλώ δυνατά και γρήγορα: «τι λαβίζ' αυτός;».

λάβαβα επίρρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.) χαλαρά: «πλέκ'ς λάβαβα».

λάβαβους επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) νωθρός, βραδυκίνητος, 2) χαλαρός: «λάβαβου πλιχτό».

λάγανου το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), πρήξιμο στα μπροστινά ούλα των μεγάλων ζώων, όταν είναι σε νεαρή ηλικία.

λαγαρό το (Ρητ.), το υπογάστριο.

λαγήνα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο λαγίни.

λαγηνουτός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει σχήμα λαγηνιού: «λαγηνουτά δαμάσκηνα», πολύ μεγάλα και άσπρα.

λαγήν' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λαγίни.

λαγούρας ο (Μηλ.), βλ. *λαγούρας*.

λαγόμεβλα η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), αλογόμυγα.

λαγόσκ'λου το (Μηλ.), λαγωνικό.

λαγουβουνά η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το περίττωμα του λαγού.

λαγούρας ο (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ζώο, όμοιο με νυφίτσα, που ζει σε λαγούμα.

λαγονκοιμούμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λαγονκοιμούμαι.

λαγουμβλά η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.) αγκαθωτό χόρτο με ρίζα όμοια με μήλο και κόκκινο καρπό.

λαγούμ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λαγούμι.

λαγουν'κό το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λαγωνικό σκυλί.

- λαγούδκους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει τα αφτιά προς τα επάνω (κυρίως για γουρούνι).
- λαγουφτίδ'κους* επίθ. (Ρητ.), ό,τι και *λαγούδκους*.
- λαγουφτίκας* επίθ. (Ρητ.), ό,τι και *λαγούδκους*.
- λαγουφτίγ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ζώο ή άνθρωπος με όρθια αφτιά.
- λαγατζ'άργα* τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *ρουγατζ'άργα*.
- λαδίκα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), τενεκές για λάδι.
- λαδιρός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) λαδερός, 2) (για χρώμα) πηλώδης, ακατάλληλος για καλλιέργεια.
- λαδόπ'τα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πίτα καμωμένη με λάδι.
- λαδουβουατίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βάφω με λαδομπογιά: «μαναχός του λαδουβουάτ'σιν του σπίτ'».
- λαδουτινικές* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τενεκές για λάδι.
- λαδώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αλείφω με λάδι φρ. «έτρουγάμι λίγου κόκουρα να λαδώδ' τ' άνδιρου», να χορτάσουμε· παθ. *λαδώνουμι*, για το παιδί που το λαδώνει στα βαφτίσια ο παπάς: «ισύ δε λαδώθ'κισ, δεν είσι χριστιανός;».
- λαζ'άγ'* το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), μικρό κοφτερό μαχαίρι.
- λαθεύου* ρ. (Μοσχ.), κάνω λάθος.
- λαθκό* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρό δοχείο για λάδι.
- λαθούθ'* το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *λαθύθ'*.
- λάθους* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λάθος.
- λαθύθ'* το (Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), 1) ο αρακάς, 2) ο λοβός του φασουλιού, του αρακά κ.λπ.: «του βιζέλ' έχ' λαθούργα».
- λαϊκουπχό* το (Μοσχ.), αίσθηση του μαύρου χρώματος που προκαλείται από πολλά μαύρα αντικείμενα.
- λάιους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατάμαυρος: «λάιου πρόβατου».
- λακαργό* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *ρακαργό*.
- λάκκα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) λάκκος: «τ'ς έρ'χαν τ'ς όμηθ' σι μ'να λάκκα», 2) εγκοπή: «του ξύλου είχαν μ'να λάκκα γ'α να μβαίν' μέσα τ' άλλου».
- λάκκουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βαθούλωμα, λάκκωμα: «πήγινάμι στα λακκόματα κι έπλυνάμι».
- λακούβα* η (Μοσχ.), λακούβα.
- λαλλά* η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), εγκοπή, χαραγματιά: «του ξύλου είχαν μ'να

- λαῖκᾶ να μβαίν᾿ μέσα τ' άλλου του κουμμάτ'».
- λαλανγίτα η (Μοσχ., Ρητ.), λαλαγγίτα.
- λαλάς ο (Λόφ., Ράχ.), θείος.
- λάλους ο (Λόφ., Ράχ.), βλ. λαλάς.
- λαλ'τής ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που παρακινεί τα πρόβατα να περάσουν από το *κιφαλάῶ* για να τα αρμέξουν.
- λαλώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. λαλώ· «λάλτσιν ι κόκουτας», 2) μτβ. φωνάζω τα πρόβατα για να τα βάλω στο μαντρί για άρμεγμα· «έμβα μέσα, λάλα τα!», «ένας τα λαλάει κι άλλους τ' αρμέγ᾿»· φρ. «δεν δουν λάλτσιν η τουρτούρα ακόμα», δεν μπήκε ακόμα στα βάσανα.
- λαμανίζου ρ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), πιάνω και ανακατεύω κάτι με τα χέρια μου· «λαμάντζα τότις πουλλά νιρά».
- λαμβάδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ορμητικό ρεύμα μετά από δυνατή βροχή· «τουμ βήριν η λαμβάδα», «κατέβασιν λαμβάδα».
- λαμβαδῶζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανάβω, καίω δυνατά και απότομα· «άναψιν απότουμα, λαμβάδῶσιν», «λαμβάδῶσιν η φουτχά».
- λαμβαράκ' το (Έλαφ., Μοσχ.), τοπων. κοντά στο ποτάμι με πλάκες, όπου οι γυναίκες άπλωναν τα ρούχα για να στεγνώσουν.
- λαμβίικους ο Ι (Μηλ., Ρητ.), μικρή γκαζόλαμπα που την τοποθετούσαν στην εξωτερική πόρτα του σπιτιού.
- λαμβίικους ο ΙΙ (Μηλ., Ρητ.), λέγεται για κάτι πολύ καθαρό· «τό ᾿φῶσα λαμβίικουν του σπιτ'».
- Λαμβρόη η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η πρώτη μέρα του Πάσχα.
- Λαμβρουτρίτ' η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η τρίτη μέρα του Πάσχα.
- λάμμουμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το βούλιαγμα στη λάσπη· «έκαμα ένα λάμμουμα, να μη μβορώ να βγω».
- λαμμούρα η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), λάσπη ανακατεμένη με άμμο· «άμα έχ' λαμμούρα, είνι δύσκουλα να πιράις», «είχιν λαμμούρα ους του γόνα».
- λαμμώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βαλτώνω στη λάσπη· «λάμμουσαν μέσα τα βάλᾶ».
- λαμνί το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) στάχνα στρωμένα στο αλώνι (Ελατ., Ρητ.)· «έστρουνάμι πρώτα του λαμνί στ' αλών᾿», 2) το σιτάρι που πέφτει στο λίκνισμα· «έπισιν του λαμνί».
- λανάρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μηχανή για λανάρισμα.

- λαναρίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λαναρίζω.
- λανάϑ'* το Ι (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το λανάρι.
- λανάϑ'* το ΙΙ σιδερένιο στεφάνι με καρφιά που το περνούν στο λαιμό των σκυλιών για να μην μπορεί να τα δαγκώσει ο λύκος: «άμα του βάντς του ὄκ'λί του λανάϑ', πού να ζ'γώϑ' ι λύκουσ!».
- λάνγα* η (Μοσχ.), κυπρί πεπλατυσμένο και μακρόστενο.
- λανγαζέ* επίρρ. (Ελατ.), αγκαζέ: «τ'ς παίρν'ν τώρα λανγαζέ κι δρόμουν!».
- λανγάζου* ρ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), στραμπουλίγω το χέρι ή το πόδι.
- λανγατζ'άργα* τα (Μηλ.), βλ. *ρουγατζ'άργα*.
- λανγίτα* η (Έλαφ., Μηλ.), βλ. *λαλανγίτα*.
- λανγόν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), λαγόνι.
- λανγυρίζου* ρ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.) βγάζω το *λάνγυρου*.
- λανγυρνώ* ρ. (Μοσχ.), μεταγγίζω υγρά από το ένα δοχείο στο άλλο.
- λάνγυρου* το (Λόφ., Ράχ.), η πρώτη ρακή, που δεν την έχουν μεταβράσει.
- λανουκούτσουρου* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), κούτσουρο που το χρησιμοποιούν για να τοποθετούν επάνω τα λανάρια.
- λαπατίνα* η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), μεγάλο λάπατο.
- λαπατίτϑ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρό και τρυφερό λάπατο.
- λάπατου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ, Ρητ.), άγριο φαγώσιμο χόρτο που το χρησιμοποιούσαν και για να βάφουν τα μαύρα.
- λαπατχάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βάφω κάτι μαύρο με λάπατα.
- λαπατώνου* ρ. (Ρητ.), ό,τι και *λαπατχάζου*.
- λαπόπουρδου* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος στρογγυλού και άσπρου μανιταριού.
- λαπούϑ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) είδος δηλητηριώδους μανιταριού, 2) το χόρτο *φλόμους* (Ρητ.), 3) τοπων. (Ρητ.).
- λαπούτα* η (Ελατ., Μοσχ.), βλ. *λαπούϑ'*.
- λαρανουκούτσουρου* το (Ρητ.), ό,τι και *λανουκούτσουρου*.
- λαργινός* επίθ. (Μοσχ.), βλ. *αλαργινός*.
- Λάρ'σα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), Λάρισα.
- λαρ'σινό* το (Μοσχ.), βλ. *λαρ'ϑ'νό*.
- λαρ'ϑ'νό* το (Μηλ., Ρητ.), ποικιλία κόκκινου σιταριού με μεγάλο σπυρί.
- λασκά* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) βία, φούρια: «μι τ' 'λασκά τώρα ξέχασα κι τι είπαμι», 2) συγκύρισμα, βιαστικό τακτοποίησημα.
- λασνά* η (Μηλ.), ανακατωσούρα, ανακάτεμα: «έχου πουλλή 'λασνά στου σπít'».
- λασουρτου* επίθ., πληθ. -ούσις (Μηλ., Ρητ.), για γυναίκα, που γυρίζει συνεχώς στους δρόμους.

- λασπένης* επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.) ό,τι και *βρούχαβους*: «είνι διτ̄ λασπένα, δεν έχ' κότσα».
- λασπιρός* επίθ. (Ρητ.), λασπώδης, λασπερός: «λασπιρό χώμα».
- λασπότουπος* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρητ.), λασπότοπος.
- λασπουκαμώνου* ρ. (Έλαφ.), στη φρ. «μι τη λάσπη λασπουκάμουνη, μι την ξέρα ξιρουκάμουνη κι στου κουστουχώδ' μημ βαζ» (από παραμύθι).
- λασπουνάνου* ρ. (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), στη φρ. «μι τη λάσπη λασπουνάνι, μι την ξέρα ξιρουνάνι», για τον γεωργό που πρέπει να σπείρει οπωσδήποτε και με οποιονδήποτε καιρό.
- λασπουνινδώ* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), στη φρ. «μι τη λάσπη λασπουνένδα, μι την ξέρα ξιρουνένδα» (από παραμύθι), που σημαίνει: να μην κάθεται άπραγος, αλλά να βρίσκεις πάντα κάτι να κάνεις.
- λάστιχου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η λαστιχένια σφεντόνα: «φέρι 'δω του λάστιχου να ρίξουμι στα π'λά».
- λασχά* η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *λασχά*.
- λαδάζου και λαδάζουμι* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βιάζομαι: «Τι 'λαδάζισι έτσα; –Πώς να μη 'λαδάσου;».
- λατζάς* ο (Μοσχ.), βλ. *αλατζάς*.
- λατούμβουρου* το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *ανατούμβουρου*.
- λατουτούμβουρου* το (Ρητ.), βλ. *ανατούμβουρου*.
- λατρεύου* ρ. (Μηλ., Μοσχ.), περιποιούμαι: «του λάτριβάμι του ζώου κι πάλι ψόφ'σιν».
- λαφιάς* ο (Μηλ.), βλ. *λαφχάς*.
- λαφίνα* η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), 1) βλ. *αλαφίνα*, 2) μτφ. όμορφη γυναίκα: «ήταν αυτή 'λαφίνα!», 3) αγελάδα με όρθια κέρατα.
- λαφίνγους* ο (Μηλ.), βλ. *αλαφίνγους*.
- λαφίν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) ζώο με όρθια και ψηλά κέρατα (Ελατ.), 2) βόδι με όρθια κέρατα και μαύρο σώμα (Έλαφ.).
- λαφινώτ'κα* τα (Έλαφ., Μηλ.), η διάλεκτος της Ελάφου: «τα 'λαφινώτ'κα έχουνάι λίγου βαργιά».
- λαφότριχα* η (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *αλαφότριχα*.
- λαφριτζίκους* επίθ. (Μηλ., Μοσχ.), άνθρωπος ελαφρός.
- λάφχα* τα (Μοσχ.), λόγια, κουβέντες.
- λαφχάις* ο (Μοσχ.), βλ. *αλαφχάις*.
- λαφχάς* ο (Έλαφ., Μοσχ.), είδος φιδιού.
- λάχανου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγριο φαγώσιμο χόρτο: «θα πάμι να μάσουμι λάχανα γα τ'μ βίτα».
- λαχανόπ'τα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχα., Ρητ.), πίτα καμωμένη με άγρια χόρτα.

- λαχανάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λαχανιάζω· «λαχάναξα στον ανήφουρου».
- λαχταρώνω* ρ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), λαχταρώ· «του κρέας του λαχταρονούσαμι».
- λαχτένδου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γουρουνάκι γάλακτος· παροιμ. «η γοιά δεν είχαν δαίμουναν κι αγόραζιν λαχτένδα», ειρων. για κάποιον που δεν έχει βάσανα και τα επινοεί.
- λαχτινδούλ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), γουρουνάκι γάλακτος.
- λειξουράδα* η (Ελατ., Μοσχ., Ρητ.), λαίμαργια.
- λείξουρους* επίθ. (Ελατ., Μοσχ., Ρητ.), 1) λαίμαργος, 2) αυτός που δε χορταίνει δουλειά.
- λείπιτι* ρ. απροσ. (μι, σι κ.λπ.) (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μου λείπει, σου λείπει κ.λπ. «τί σι λείπιτι; Τα έχ'ς όλα», «ι άνθρουπους ό,τ' δεν έχ' κι τουν λείπιτι, ικείνου θέλ'».
- λέλιμ'* επιφ. (Έλαφ., Μηλ.), αλίμονο! «λέλιμ' λέλιμ'!».
- λέλαμ'* επιφ. (Ελατ.), βλ. *λέλιμ'*.
- λέουρδα* η (Μηλ., Ρητ.), είδος άγριου φαγώσιμου χόρτου με γεύση σκόρδου που ζει κοντά στα ποτάμια και με τη μυρωδιά του απομακρύνει τα φίδια.
- λέουρδου* το (Ρητ.), βλ. *λέουρδα*.
- λέδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πτώμα ζώου· «λέδ' καταή τα πρόβατα όλα»· φρ. «γίνγα λέδ'», λερώθηκα.
- λεύκασμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το άπλωμα βρεγμένων ρούχων στον ήλιο για να ασπρίσουν.
- λεύτιρους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), 1) ελεύθερος, 2) άνετος· «στη δ'λά αυτή είναι πουλύ λεύτιρ'».
- λημέδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λημέρι· «είχαν του λημέδ' ικει κάτ'».
- λήμνου* το (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *λήμνους*· «του καλύτιρου βλουγούδ' έκαμνιν του λήμνου».
- λήμνους* ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ποικιλία κόκκινου σιταριού.
- λιβαδηήσου*ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), του λιβαδιού· «λιβαδηήσου χουράτ'».
- λίβας* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νότιος άνεμος, λίβας.
- λιβινδαράς* ο (Έλαφ., Μηλ.), πολύ λεβέντης· «έχ' έναν λιβινδαράν άνδρα, να τουν χαιρισι!».
- λιγδόπ'τα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πίτα καμωμένη με λίγδα.
- λιγδόχουμα* το (Μοσχ.), χώμα πηλώδες.
- λιγδουπάρα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), παπάρα με λίγδα και

ψωμί.

λιγδώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γεμίζω κάτι με λίπος, λίγδα, 2) λερώνω με λίπος· «λίγδουσα τα φουρέματα».

λιγόπ'τα η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *λιγδόπ'τα*.

λιγουθ'μώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λιποθυμώ· «ικεὶν' τ'ν ώρα εἶχιν λιγουθ'μῆθ' η μάνα μ'».

λιγουτίδ'κους επίθ. (Μηλ., Ρητ.), αυτός που δεν μπορεί και δεν έχει διάθεση να κάνει κάτι· «ήταν λιγουτίδ'ζ' γυναίκα».

λιγαβέτθ' το (Έλαφ., Μοσχ.), είδος άγριου αγκαθωτού χόρτου.

λιθάῶ' το (Λόφ., Ράχ.), 1) λιθάρι, 2) παιδικό παιχνίδι που το έπαιζαν πετώντας μια μεγάλη πέτρα από μακριά.

λιλέξ' το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), 1) ο λέλεκας, 2) είδος δρεπανιού που είναι πιο μεγάλο και πιο κυρτό από το συνηθισμένο.

λιλί το (Ρητ.), το κέρμα· «τανγ του λιλί του τίναξιν καταή».

λιλίτθ' το, πληθ. -*τσῶα* (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), μικρό κομμάτι από σπασμένο βάζο, πιάτο κ.λπ. «του σπασμένου του κόκαλου λιλίτσῶα γίνγιν».

λιμάδα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) στρογγυλή ποταμόπετρα που την πετούσαν στο μουρλί για να ρίξουν τα κεραμίδια (Μηλ.), 2) το παιδικό παιχνίδι *αμάδα* (Λόφ., Ράχ.).

λιμαδί το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μικρή *λιμάδα* 1.

λιμαρής επίθ. (Ελατ., Μηλ.), αυτός που έχει ψηλό λαιμό.

λιμαριά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) καμπύλο ξύλο, μέσα στο οποίο μπαίνει το κεφάλι του ζώου (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), 2) το τμήμα του σαμαριού που εφαρμόζει στο μπροστινό μέρος της ράχης του ζώου (Ρητ.), 3) το λουρί με το οποίο δένουν το λαιμό των ζώων (Ρητ.).

λίμβα η I (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) γυάλινο πιάτο· «φέρι τ' λίμβα μι του λουκούμ'!».

λίμβα η II (Μηλ.), η λίμα.

λιμβά τα (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), οι όρχεις των ζώων.

λιμβεύουμι ρ. (Έλαφ., Μηλ.), βλ. *λιμβίζουμι*· «τα κιράδα τα λιμβεύουμι».

λιμβίζουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ορέγομαι, επιθυμώ.

λιμνάζου ρ. (Έλαφ.), λιμνάζω.

λιμνώνου ρ. (Μηλ.), σχηματίζω λίμνη· «λίμνουςιν του αίμα καταή».

λιμουκουμμένους μτχ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κομμένος με λίμα, λιμαρισμένος.

λινάῶ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λινάρι.

λιναρηῆσους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από λινάρι.

λινγέῶ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπακιρένιο πιάτο.

- λιπουθυμώ* ρ. (Λόφ., Ράχ.), κάνω κάποιον να λιποθυμήσει· «άμα του τραβήξ'ς, θα σι λιπουθυμήθ' απ' τουμ βόνου».
- λιργάρ'ς* επίθ. (Έλαφ.), λερωμένος, βρόμικος.
- λιριγάτα* η (Μοσχ.), ό,τι και *ριγάτα*.
- λιρουφουρώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φορώ μαύρα σε ένδειξη πένθους· «λιρουφουρούσαν τρία χρόνα».
- λισβός* επίθ. (Έλαφ.), (για σιτηρά) μη ανεπτυγμένος.
- λισγάθ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γεωργικό εργαλείο με το οποίο σκάβουν αμπέλια, μπαχτσέδες κ.λπ.
- λιπρά* η (Έλαφ., Μηλ.) χρυσή κλωστή με την οποία κεντούσαν τις παλιές φορεσιές.
- λιφκαίνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), απλώνω στον ήλιο βρεγμένα ρούχα για να ασπρίσουν· *μτχ. λιφκασμένους*· «σινδόνα λιφκασμένα».
- λιφουρείου* το (Λόφ., Ράχ.), λεωφορείο.
- λιφτιράδα* η (Λόφ., Ράχ.), ευκολία, άνεση· «έχ' λιφτιράδα στη δ'λά».
- Λιφτιρία* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), Ελευθερία· «φώναξι κι τ' Λιφτιρία να 'ρθει».
- λιφτόκαρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο καρπός του φουντουκιού, το λεφτόκαρο.
- λιφτουκαρυά* η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λεφτοκαρυά· «ξύλου απού λιφτουκαρυά».
- λιφτουκαρηθούς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από λεφτοκαρυά· «βέργα λιφτουκαρηθά», «λιφτουκαρηθά ξύλα».
- λιχνίδα* η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) λεπτό άχυρο που πέφτει με το λίκνισμα, 2) το εξωτερικό περίβλημα του φουντουκιού (Μηλ.).
- λίχνους* ο (Ρητ.), το λίκνισμα· «ι λίχνους είναι δύσκουλα άμα δεν φ'σάει αέρας».
- λιχνώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) λιχνίζω· «λιχνούσαμι στ' αλών'», 2) ορμώ να φύγω· «έφυγιν λιχνούνδα»· παθ. *λιχνίζουμι* και *λιχνούμι*, φεύγω τρέχοντας· «λιχνίσκιν απ' μ βόρτα».
- λιχουνεύουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γίνομαι λεχώνα· «άμα λιχουνιφτείς, πρέπ' να φυλαχτείς», «λιχουνεύκα, σαράντ'σα, μ'να χαρά!».
- λιχουνουδ'* το (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), νεογέννητο.
- λιχουνά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λεχωνιά· «απού λιχουνά η καμμέν' πήγιν».
- λιχουνάτ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), της λεχωνιάς· «λιχουνάτ'κους πυριτός», «λιχουνάτ'κου φαΐ».
- λ'κάν'* η (Λόφ., Ράχ.), λεκάνη.

- λ'μαḡ' το (Έλαφ., Μοσχ.), τρυφερό κλαδί βελανιδιάς.
- λόγους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουβέντα, λόγος·
«κι ισύ να μημ βουρείς να πεις λόγουν» στον πληθ. *λόγια* τα, πικρά
λόγια, επικρίσεις· «κι η μάνα να λέει λόγια!».
- λόζ̣̣̣γασμα το (Ελατ., Μηλ.), μπέρδεμα, ανακάτεμα.
- λόζ̣̣̣ους ο (Μοσχ.), ανακάτεμα, ακαταστασία· «έχου έναν λόζ̣̣̣ου στου σπίτ'
σήμουρα!».
- λότους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λαχνός.
- λουβ̣̣̣γάρου επίθ. (Μηλ., Ρητ.), ακατάστατη, τσαπατσούλα.
- λουβ̣̣̣ίδ' το (Έλαφ., Μηλ.), ο λοβός του βίκου, του ροβιού κ.λπ.
- λουβουδιά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος άγριου
φαγώσιμου χόρτου.
- λουγικός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λογικός·
«λουγιζά γ'ναίκα».
- λουγουδουμένους μτχ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), λογοδοσμένος· «ήμασταν λου-
γουδουμέν' τότες».
- λουζ̣̣̣ιάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανακατεύω,
μπερδεύω· «γατί μι λόζ̣̣̣ιασισ του μαλλί!».
- λουιάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλέπω· «τον λόιασα»· παθ.
λουιάζουμι, 1) μιλώ, κουβεντιάζω· «κάτσι να λουιαστούμι», 2) σκέφτομαι.
- λουιός, -ιά, -ιό (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.) λογής· «πα-
τέρα, τι λουιοί ήταν;», «ικεί να τά βλιπιας τα πιδγά τι λουιά ήταν!»· φρ.
«λουγών του λουγών», λογής λογής· «λουλουδγὰ λουγών του λουγών»,
«λουιών τι λουιών», λογής λογής· «λουιών τι λουιών φίδγὰ».
- λουκανήθρα η (Μηλ., Ρητ.), κόκκινο σημάδι που σχηματίζεται στα πόδια,
όταν κάθεται κανείς κοντά στην πύρα του τζακιού.
- λουκάν'κου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λουκάνικο.
- λουκανόκρατου το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κρέας από την
κοιλιά του γουρουνιού που το βάζουν στα λουκάνικα.
- λουλακήδους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός
που έχει το χρώμα του λουλακιού· «λουλακήδισ βλανγέτις».
- λουλός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νέος και άμυα-
λος· «ήμαν λουλά κι η πιθιρά μ' μι συμβαθούσιν», «ήμασταν ακόμα λου-
λά».
- λουλουδγαστ'κός επίθ. (Ελατ., Μηλ.), λουλουδάτος, με λουλούδια.
- λουλούδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λουλούδι· φρ.
«λουλούδ' αμάρανδου» το, ο αμάραντος.
- λουλουπαίδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άπειρο και
παλαβό παιδί· «ήμαν δικαουχτώ χρόνα λουλουπαίδ'».
- λουλουπουταμίτ'ς ο (Ρητ.), ειρωνική ονομασία για τον κάτοικο του χωριού

Μοσχοπόταμος.

λουίνγα η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), προήξιμο των αδένων κάτω από τις
μασχάλες ή στο εσωτερικό μέρος των μηρών.

λουινόφλαρον το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ.
αλουινόφλαρον.

λουίντζμα το (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), γέμισμα ενός τόπου με λουίν'.

λουίν' η (Ελατ., Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λάσπη που μένει όταν
τραβηχτούν τα νερά της βροχής.

λουξεύου ρ. (Ελαφ., Μηλ.), 1) λοξίζω, είμαι λοξός· «λουξέβ' λίγου η πόρτα»,
2) στραβώνω, γίνομαι ανάποδος· «ύστ'ρα λόξιψιν αυτός».

λούρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μεγάλη βέργα·
«λούρα απ' θέλτς!», 2) η ρίγα στα υφαντά· «η φούστα είχαν λούρις λού-
ρις».

λουργαστός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που
έχει ρίγες· «ύφασμα λουργαστό», «λουργαστό σινδόν'».

λουρί το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η ρίγα στα υφαντά·
«σινδόν' μι λουργά».

λουρίδα η (Ελατ.), ό,τι και *bóðna*· «σήκουσιν λουρίδης».

λουρίδ' το (Ελαφ., Μηλ.), 1) ρίγα· «ένα σινδόν' άσπρου κι λουριδγά λουριδγά
κόλλανου», 2) λουρίδα· «τά 'κουψα λουριδγά λουριδγά».

λούρουμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το χτύπημα με
τη λούρα· «θέλτς ένα λούρουμα!».

λουρουτός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ριγωτός.

λουρώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χτυπώ με βέργα
ή με λουρί· «θα σι λουρώσου καμβόσις μι d' βέργα».

λουσάτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λουσάτος,
φανταχτερός· «τό 'βαφάμι κι γίνουνδαν λουσάτου λουσάτου, να χαιρίσι».

λούστρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τόπος γεμάτος
νερό και λάσπες· επιρρημ., μούσκεμα· «γίνγα λούστρα».

λουστρίζουμι ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), (για γουρούνια) κυλιέμαι
στα λασπόνερα· «έχου μνά σκρόφα, κι άμα λουστρίζιτι, χαλνάει ι κιρός»·
«λουστρίσκιν η σκρόφα».

λουστριούμι ρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), ό,τι και *λουστρίζουμι*· «λουστριούνδι τα
γ'ρούνα».

λουστριδά η (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), μυρωδιά από λάσπη ανακατεμένη με
βρωμόνερα, στη φρ. «μυρίζ' λουστριδές».

λουτριά η (Ρητ.), βλ. *λιτριά*.

λούτσα η (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *λούστρα*· «γίνγα λούτσα».

λουτβάλα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μέρος που
μαζεύει νερό.

- λουτσάρων ρ. (Μοσχ.), γεμίζω κάποιον ή κάτι με λάσπη· «μι λουτσάρ'σιν».
- λουχά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) οξύς πόνος, 2) άγριο ανοιξιάτικο χόρτο, όμοιο με μαρούλι, κατάλληλο για τροφή των ζώων.
- λτσιδ' το (Μηλ.), βλ. αλτσιδ'.
- λτσινίνα τα (Ρητ.), ό,τι και αλτσιδ'να.
- λτσάρ'κους επίθ. (Ρητ.), βλ. λυτσάρ'κους.
- λτσέζ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μονάδα μετρήσεως σιτηρών με χωρητικότητα εικοσιτεσσάρων οκάδων· «ένα λτσέζ', τέσσιρις κούτ'λις».
- λτσάζου ρ. (Μοσχ.), βλ. λυτσάζου.
- λτσάζου ρ. (Μηλ.), βλ. λυτσάζου.
- λυγά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λυγαριά.
- λυκεύου ρ. (Μηλ.), αναποδιάζω, αγριεύω· «απού κει κι πέρα λύκιψιν», «τώρα λύκιψιν ι κόσμους».
- λυκίδου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγριο γίδι· «ου, του λυκίδου, να μη φανεί!».
- λυκιδ'λου το (Μηλ.), λυκόσκυλο.
- λυκουκάπ' το (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), άγριο καπρί· «να μη φανεί του λυκουκάπ'!».
- λυκούλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρός λύκος.
- λυκουμάιρα η (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), κακιά, δύστροπη γυναίκα· «τί λυκουμάιρα είν' αυτή;».
- λυκουμούλαρου το (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), άγριο, ζωηρό μουλάρι· «τί λυκώθ'κισ έτσα, λυκουμούλαρου;».
- λυκουπάιδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παγίδα για τους λύκους.
- λυκουτόμαρου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το τομάρι του λύκου· «έβαλα του λυκουτόμαρου στ'μ βλάτ'».
- λυκουτσάκαλου το (Έλαφ., Μηλ.), λυσσασμένο σκυλί· «μι δάνγουσιν ένα λυκουτσάκαλου».
- λυκουφάγουμα το (Έλαφ., Λοφ, Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) δερματική αρρώστια που εμφανίζεται στο πρόσωπο, το *ανιμουπύρουμα* (Μηλ.), 2) ιδιότροπο, ανάποδο ζώο· «ου, να χαθεί του λυκουφάγουμα!».
- λυκουφαγουμένους μτχ. (Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), (για ζώο) ιδιότροπος, ανάποδος· «ου, λυκουφαγουμένου!».
- λύκ'σσα η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), 1) λύκαινα, 2) γυναίκα ανάποδη και κακιά.
- λυκώνουμι ρ. (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), (για ζώο), αγριεύω και αναποδιάζω· «τι λυκώθ'κισ κι κλουτσάς έτσα;».
- λυγάζου ρ. (Ρητ.), λυσσάζω· «πουλλοί τότες λυγάζαν».

- λύνηγμα το (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), λόξυγγας.
λυνηξάξου ρ. (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), έχω λόξυγγα.
λύνησασμα το (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), λόξυγγας.
λυπητιρός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λυπητερός·
«λυπητιρό τραγούδ'».
λυπούμι ρ. (Μοσχ., Ρητ.), λυπούμαι.
λυπουσύν' η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λύπηση· «δεν
έχ' λυπουσύν' γα κανέναν».
λυπουδάρ' τους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και
λυπουδάρ' ς.
λυπουδάρ' ς επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), αυτός που λυπάται τους άλλ-
λους· «πειδής είμιστι λυπουδάρ'δεις, λυπούμαστι τον γόσμου».
λύρα η (Έλαφ., Μηλ.), η λύρα (είναι πιο χοντρή από την ποντιακή).
λυσβάξου ρ. (Μηλ., Ρητ.), λυδβάξου· «λύσβαξιν του καημένου του κουρίτδ'».
λυδβάξου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), λυσσαξίω· «κι οι γάτις λυδβάξ'ν».
λυτδάρ' τους επίθ. (Ελατ., Μηλ.), λυσσασμένος· «λυτδάρ'κου δκ'λι».
λυτσχάρ' τους επίθ. (Ρητ.), βλ. λυτδάρ' τους.
λυχνάδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φωτιστικό σκεύος
που καίει με πετρέλαιο.
λυχτάου ρ. (Λόφ., Ράχ.), ουρλιάζω.
λώβα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ανεπρόκοπη, ανοικοκώρευτη.
λγαβετέδ' το (Ελατ., Έλαφ., Ρητ.), βλ. λιγαβετέδ'·
λγαβετέδους ο (Έλαφ., Ρητ.), 1) είδος αγκαθωτού χόρτου, ό,τι και λιγαβετέδ',
2) χιόνι χωρίς βροχή (Έλαφ.).
λάζγα η (Έλαφ.), ό,τι και μουζγα.
λάκατα τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πολτοποιημένα
εντόσθια· «θα σι πιριλάβου στου ξύλου, θα σι φλάσου λάκατα!».
λακατσούρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λασπόνερο·
«γίνγιιν λάκατσούρα του χουράφ'», «πιτάζιτι λάκατσούρα».
λάνγουρας ο (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), λάρυγγας.
λάνίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κομματιάζω,
λειανίζω· «θα σι λανίσου απ' του ξύλου», «η ουπισθουχώρηδ' μας λάν-
τιν όλ'»· παθ. λανίζουμι, χτυπιέμαι, κομματιάζομαι· «σκοτώθ'καν, λανί-
σκαν».
λάνοπιδου το (Μηλ., Ρητ.), μικρό παιδί.
λάνοπιτρα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), λεπτή πέτρα.
λάνός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λεπτός· «λανά
κιράδα», «τώρα αγαπούν τα λανά τα κουρίτδα», «λανά δάχλα», «λάνο
χαλάξ'».
λάντσμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το τεμάχισμα

- του σφαγμένου γουρουνιού τα Χριστούγεννα.
 λανουδροουσίζ' ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), πέφτει ψιλή βροχή, όπως η δροσιά.
 λανουειδίσματα τα (Έλαφ., Μηλ.), μικροαντικείμενα χωρίς αξία.
 λανουζβόρους ο (Έλαφ., Μηλ.), γλυκιά ομιλία, κουβέντα· «γέλα τραγανά κι λανουζβόρουν», δημ.
 λανουζβουρίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μιλώ ευχάριστα.
 λανουλίθ' το (Έλαφ., Μηλ.), λεπτή πέτρα.
 λανούραβους επίθ. (Μοσχ., Ρητ.), λεπτός, ξερακιανός.
 λανούϋ' το (Έλαφ., Μηλ.), λεπτό φυτό, ζώο κ.λπ.· «ικείνου του λανούϋ' άμα δεν δου ανακατέψ'ς, θα πέδ' πουλύ πυκνό του φυτό».
 λανουσπύρ'κους επίθ. (Λόφ., Ραχ.), (για καλαμπόκι) με λεπτό σφυρί.
 λανουφαιμβλά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), οικογένεια με πολλά μικρά παιδιά.
 λανόφ'λλου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λεπτό και μικρό φύλλο.
 λανώματα τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μαγειρίτσα με εντόσθια αρνιού· «σήμιρα είχαμι λανώματα».
 λάπ'κους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), κουρελής· ουσ. λάπ'κα τα, κουρέλια· «τί, στα λάπ'κα γυριζ'ς;».
 λάπ'ς επίθ. (Λόφ., Ράχ.), κουρελής.
 λάστρα η (Λόφ., Ράχ.), βλ. ηλάστρα.
 λάχα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος αγκαθωτού δέντρου που μοιάζει με πεύκο και το ξύλο του χρησιμοποιείται για να κατασκευάζουν πατώματα και κουφώματα.
 λ'γάξου ρ. (Ρητ.), πάντα με άρνηση, πλησιάζω το φαγητό· «δεν λ'γάξ' να φάει», «δε λίχασιν χαψά».
 λ'μάλ' το (Έλαφ., Μηλ.), ό,τι και λ'μάλ'· «έριχνιν στον ουτζάλ' λ'μάλα».
 λ'ναρίτ'κους επίθ. (Ελατ.), καμωμένος από λινάρι· «λ'ναρίτ'κα φουρέματα».
 λ'νάϋ' το (Ελατ.), βλ. λινάρι.
 λ'νός επίθ.(Ελατ.), βλ. λινός.
 λ'τῶρ'κους επίθ. (Μηλ., Ρητ.), βλ. λυτῶρ'κους.
 λ'τῶεχ' το (Μηλ., Μοσχ.), βλ. λ'τῶεχ'·
 λῶ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λέω, μιλώ.

μαγαρίζου ρ (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λερώνω κάτι, μαγαρίζω.
μαγαρουσύν' η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) λέρα, 2) ακαθαροσία· «πιτάμι τ'ς μαγαρουσύνις».
μαγάρ'σμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λέρωμα.
μαγειργό το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πρόχειρη κουζίνα στην αυλή, όπου ήταν εγκατεστημένος και ο φούρνος· «είχα μ'να πιθιρά, όλου αλ'μένου τού 'βλιπλις του μαγειργό!».
μαγειριά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η ποσότητα που χρειάζεται για το μαγείρεμα ενός φαγητού· «μ'να μαγειριά φασούλα».
μαγειρλίξ' το (Έλαφ., Μηλ.), η τέχνη, η ιδιότητα, η ειδικότητα του μάγειρα· «του πιδί στου στρατό ήταν στου μαγειρλίξ'».
μαγέριμα το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαγείρεμα· «κάθι μέρα έχου μαγέριμα».
μαγλικουτάϑ' το (Έλαφ.), πόρπη στολισμένη με μικρά γρόσια.
μάγ'λου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μάγουλο· «κι ήβλιπλις τα μάγ'λα κόλλ'ανα κόλλ'ανα, ρόιδου!».
Μαγούλα η (Μοσχ.), τοπων.
μαγούλ' το (Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), 1) το προγούλι (Ρητ.), 2) το κρέας του γουρουνιού από το λαϊμό και κάτω· «του μαγούλ' είναι νόστιμου» (Μοσχ.), 3) στον πληθ. *μαγούλα* τα, οι κρόταφοι (Ρητ.), 4) η εξωτερική κάμαρα του φούρνου (Μοσχ.).
μάδ'μα το (Μηλ., Ρητ.), δυνατός θρήνος που συνοδεύεται από τράβηγμα των μαλιών.
μαδ'μός ο, ό,τι και *μάδ'μα*· «γίν'γιν μαδ'μός στα μνήματα σήμια».
μαδώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μαδώ, 2) γρατσουνώ δυνατά, χτυπά· «μαδούσαν τ'μ βόρτα να τ' σπάσ'ν»· παθ. *μαδγούμι*, θρηνώ τραβώντας τα μαλλιά μου, χτυπιέμαι· «έσκουξιν, μαδθή'κιν», «μαδγέτι κάθι μέρα στα μνήματα».
μαεύου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), κάνω μάγια σε κάποιον· «του μάλινιν του πιδί».
μαζγάλα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), το κλαδί που βγαίνει δίπλα στον κορμό του κλήματος, το παρακλάδι.
μαζγάλ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ό,τι και *μαζγάλα*.
μαζουκούβαρου το (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), λέγεται για γυναίκα μαζεμένη και κοντή.

μαζώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μαζεύω, 2) παρασύρω· «παν όλα τα έθιμα, τά 'μασιν του πουτάμ'!»· παθ. *μαζώνουμι*, 1) μαζεύομαι· «δε μαζώνουντι οι παράδεις εύκουλα», 2) περιορίζομαι· «μαζώθ'καν οι δ'λές τώρα».

μάξ'μα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μάζεμα.

μάης ο (Λόφ., Ράχ.), κίτρινο ανοιξιιάτικο λουλούδι, με το οποίο στολίζουν τον Επιτάφιο.

Μάης ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο μήνας Μάιος.

μαθαίνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μαθαίνω· φρ. «μαθαίνου τα γράμματα», μορφώνομαι, σπουδάζω· «έμαθις τα γράμματα κι είσι καλά».

μάια τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μάγια· «πχός ξέϙ' τί μ' έβαλιν μέσα, μ' έβαλιν μάια»· φρ. «μάια κι κατάρα να γέν', θα στα χαρίσου όλα», ο κόσμος να χαλάσει, θα σου τα χαρίσω όλα.

μαιά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μαγιά, 2) κεφάλαιο· «βρήκιν μαιά απ' τουμ βατέρα τ'», 3) απόγονοι· «δεν άφ'κιν μαιά;», 4) αναρριχητικό φυτό, με τα φύλλα του οποίου έκαμναν μαγιά για το ψωμί· «η μαιά ήταν καλύτιϙ' απ' του προυζύμ' γ'α του ψουμί».

μαϊδανό το (Μοσχ.), μαϊδανός.

μαϊμάρ'σσα η (Λόφ., Ραχ.), γυναίκα που κάνει τον πρακτικό γιατρό, κομπογιανίτισσα.

μάισμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ., Ρη.), 1) μάσημα, 2) αλυσίδα που μπαίνει στο στόμα του ζώου για να μπορούν να το οδηγούν· «βάζου μάισμα».

μάισσα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ.), μάγισσα.

μαϊστρα η (Έλαφ., Ρητ.), γυναίκα που ασχολείται με τα μάγια.

μακανίζου ρ. (Ρητ.), μασουλώ· «τι μακανίζ' κι αυτός;».

μακανάζου ρ. (Ρητ.), αδυνατίζω από έλλειψη τροφής· «μακάναςιν, δεμ βουρεί να φάει».

μακάναςμα το (Ρητ.), αδυνάτισμα από έλλειψη τροφής.

μακαρόνα τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ποικιλία από στρογγυλά φασουλάκια που μοιάζουν με μακαρόνια.

μακιδονηϙ' το (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), μαϊδανός.

μακιλεύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σφάζω· «του μακέλιψι του ζώου», 2) δέρονω· παθ. *μακιλεύουμι*, σφαδάζω από τον πόνο· «να του βλέπ'ς του ζώου όλ' τ' μέρα, να μακιλέβιτι».

μακλιδάρα η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *μακροδάνα*.

μάκου η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γριά· «όταν βουβ'νάει, βαρέν' ι παππούς τ' μάκου», «είχαμι πουλλές μάκισ τότες», 2) πολύ ώριμο σύκο· «να πάρ'ς ένα σύκου απ' τ'ς μάκισ να φας», 3) μέλος

- από τα ρουγατῶαργα που παριστάνει τη γριά, 4) το μικρό και ασχημάτιστο ακόμα βατράχι (Ρητ.).
- μακρουρός επίθ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), μακρουλός· «μακουρλά καρότα».
- μακριαπουδώ ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), διάβολος· «πέρασιν κι ου μακριαπουδώ μῆνα βριάσκα».
- μακριδάνα η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), παρασκευάσμα από καλαμποκήσιο αλεύρι, νερό και ζάχαρη που το ψήνουν στο φούρνο.
- μακριδάρα η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. μακριδάνα.
- μάκρον το (Ελατ.), το μάκρος.
- μακρουμάλλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μακρύ μαλλί, κατάλληλο για βελέντζες· «του μακρουμάλλ' ήταν ᾱ τ'ς βιλέντζις».
- μακρουμάλλ' κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει μακρύ μαλλί.
- μακρουμάσταρους επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), για ζώο, με μακριά μαστάρια.
- μακρουνούρ'ς επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ.), για ζώο, με μακριά ουρά.
- μάκρους ο (Ελατ., Έλαφ.), το μάκρος.
- μακρουῶκ'νώ ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χρονοτριβώ, καθυστερώ· «τι μακρουῶκ'νάς;».
- μακρουῶκοίντζια το (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καθυστέρηση μιας εργασίας, χρονοτριβή.
- μακρουφλόρα η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.) η κανονική φλογέρα.
- μακρουχώραφου το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), μακρύ χωράφι.
- μακρουδάνας επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), άνθρωπος με μακριά πόδια.
- μαλαή η (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), πληγή στο σώμα του ζώου· «του ἐφᾱσιν μαλαή του ζώου του σαμάῶ».
- μαλαθριά η (Μοσχ.), το μάραθο.
- μάλαθρου το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μάραθο· «έβαζαν μέσα πιπιριές, λίγου μάλαθρου, λίγου γαρουφύλλ' κι σαρπούν'».
- μάλαθρους ο (Ρητ.), βλ. μάλαθρον· «πλότιρου πααίν' ι μάλαθρους στα λανώματα».
- μαλαιά η I (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), τόπος με άφθονο και απάτητο χόρτο, κατάλληλο για βοσκή των ζώων· «έχ' καλή μαλαιά κει».
- μαλαιά η II (Έλαφ.), βλ. μαλαή.
- μαλακός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μαλακός, 2) αδύνατος· «μαλακά ρακή», αδύνατη.
- μαλακουσύν' η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) η ιδιότητα του μαλακού, 2) πληθ. μαλακουσύνις οι, μαλακτικές ουσίες· «να του βάιζ'ς μαλακουσύνις του χέῶ' να σι πιράῶ».
- μάλαμα το (Ελατ., Έλαφ., Λοφ, Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο χρυσός.

- μαλαματείνους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), χρυσός· «μαλαματείνᾱ αλτσίδα», «μαλαματείνου κ'τι».
- μαλαματικά* τα (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), χρυσαφικά· «είχιν πουλλά μαλαματικά απ' τ' μάνα τ'ς».
- μαλαματικός* επίθ. (Έλαφ., Μηλ.), χρυσός· «βέρα καλή, μαλαματικά», «δαχλίδ' μαλαματικό».
- μαλιχέϛ* το (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το όπλο μάνλιχεϛ· «είχιν κρουμμένα μαλιχέϛ μέσ' στου σπίτ'».
- μαλιχιηῶους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που ανήκει στο μάνλιχεϛ· «να μι φέϛ'ς πένδι σφαίρις μαλιχιηῶις κι ένα κ'τί πυρουμαχικά», συνθηματικά για τα τσιγάρα και το κουτί με τα σπύρα.
- μαλλάτους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για ζώο) με άφθονο μαλλί.
- μαλλῆῶους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μάλλινος· «φούστις μαλλῆῶις».
- μαλλίτ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), μάλλινος· «προυκόβα μαλλίτ'κ'».
- μαλλούτα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) μάλλινη υφαντή κουβέρτα, 2) προβατίνα με πολύ μαλλί, 3) είδος φαγώσιμου μανιταριού με χνουδωτή επιφάνεια (Μηλ.).
- μάλτα* η I (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πλούτη, περιουσία· «είνι πλούσιους, έχ' μάλτα γιοιά», «βρήκιν μάλτα ικεί που πήγιν σῶγα-μῆρους».
- μάλτα* η II (Έλαφ., Ρητ.), είδος μάλλινου μπλε υφάσματος.
- μαλτέζα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γίδα με μακριά αφτιά και γάλα καλής ποιότητας.
- μαμά* το (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), το ψωμί στην παιδική γλώσσα.
- μάμμισα* η (Μοσχ.), μαμμή.
- μαμμουλόγους* ο (Έλαφ., Μηλ.), γυναικολόγος· «πήγα σι μαμμουλόγουν κι μ' είδιν».
- μαμουδῆζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γεμίζω μαμούδια· «μαμουδῆζασιν η φακή», «μαμουδῆζασμένα φασούλα».
- μαμούδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαμούδι.
- μάνα* η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.) 1) το αρχικό ύφασμα ενός ρούχου· φϛ· «μας λείπ' η μάνα, του βρακί, του μπσό του πουδουνάϛ'», ειρων., όταν λείπουν τα πάντα· «δεν γαταλάβινις πῆα ήταν η μάνα κι πῆο του λα-νῆόλ'», 2) το λίπος γύρο από τα εντόσθια του γουρουνιού (Μηλ.), 3) μέρος που προεξέχει μπροστά από το στόμιο του φούρνου· «τραβούσις τα κάϛβουνα στ' μάνα» (Έλαφ.).
- μανάλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μανάλι.

- μανάρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προβατίνα, μάνα *μαναριού*.
- μανάϱ* το (Ελατ., Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αρνάκι που το κρατούν στο σπίτι.
- μαναστήϱ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μοναστήρι.
- μαναφλούκου* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), γυναίκα που της αρέσει να συκοφαντεί.
- μαναφλουῶ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) συκοφαντία· «όλου μαναφλουῶ βάζ'», 2) προσάναμμα· «φέρει καναδῶ μαναφλουῶ ν' ανάψουμι τ' φουτῶ».
- μαναφλουῶρ* ζ επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που διαβάλλει.
- μαναφλουτζής* επίθ. (Ελατ., Έλαφ.), ό,τι και *μαναφλουῶρ* ζ.
- μαναχός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *μωναχός*· «κάθιτι μέσα μαναχά» φρ. «μῆνα μαναχά», μόνο μία· «τ'ν έχ'ν μῆνα μαναχά», «ι Νίκους είνι σπίρτου μαναχό», πολύ έξυπνος, «δε χάν' λιφτό μαναχό», ούτε λεπτό.
- μαναχουθυγατέρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μοναχοθυγατέρα.
- μαναχουκόϱ* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μοναχοκόρη.
- μαναχουσύν* η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), μοναξιά· «έχου μαναχουσύν' πουλλή», «η μαναχουσύν' δεν δραβῆτι».
- μαναχούτῶ* κους επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μοναχός· «ήταν μαναχούτῶ κους ι καημένους».
- μανγανίζου* I ϱ. (Μοσχ.), βγάζω νερό με το μαγγάνι.
- μανγανίζου* II ϱ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ό,τι και *μακανίζου*· «τα γ'ρούνα μανγανίζ'ν όλ' τ'ν ώρα».
- μανγάντζμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το μάσημα, κυρίως των γουρουνιών.
- μανγάρα* η (Έλαφ.), γαιδάρα.
- μανγούρα* η I (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ.), 1) τα κρεμαστά φλουριά, 2) επίρρ., με τη σειρά· «του ένα πίσου απ' τ' άλλου, μανγούρα».
- μανγούρα* η II (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαγκούρα· «θα ὀ'κώσου τ' μανγούρα!».
- μανγούτα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) δηλητηριώδες χόρτο με χοντρό κορμό, 2) μτφ. για κάτι πολύ χοντρό· «σα μανγούτα τ'ν έφῶσαις τ' βουμβάρα» (Λόφ., Ράχ.).
- μάνδαλους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μάνταλος, 2) ο ζάνουνας στον αργαλειό (Έλαφ.).
- μανδαλώνου* ϱ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κλείνω την

- πόρτα με τον μάνταλο· «μανδαλών' τ'μ βόρτα κι κάθιτι μαναχά»· *μτχ. μανδαλουμένους, κλεισμένος· «τό 'χ' μανδαλουμένου του σπίτ'».*
- μανδανήδους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), για μάλλινα υφαντά, που έχουν χτυπηθεί στο *μανδάνι*· «μανδανήδα πανδιλόνα», «μανδανήδεις φούστις».
- μανδαντζής* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ο ιδιοκτήτης του *μανδανιού*.
- μανδάν'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), σύστημα που κινείται με νερό και χτυπάει με κόπανους τα υφαντά για να πυκνώσουν και να σφίξουν.
- μάνδ'γου* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), μάντεμα, μαντεία· «χαλούσιν του μάνδ'γου».
- μανδέμ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μαντέμι, νταμάρι· «βρήραμι μανδέμ' ιδώ».
- μανδίλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το καθημερινό τσεμπέρι των γυναικών· φρ. «του πουδάρι τ' διτ' μανδίλ' ήταν», σπασμένο και μαλακό, 2) η ίσια πλευρά του αστράγαλου, με τον οποίο τα παιδιά παίζουν τα *κότσια*.
- μανδιμήδους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από *μανδέμ'*· «μανδιμήσις πέτρις».
- μανδίου* το (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *ανδιρί*.
- μανδουλόι* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ξεμάτιασμα με καθορισμένα λόγια, ευχές κ.λπ.
- μανδρόδκ'λου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαντρόσκυλο.
- μανδρουστάσ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το μέρος όπου είναι κτισμένο το μαντρί.
- μανέλα* η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), μαναβέλα.
- μανικότουπου* το (Ρητ.), η καβαδούρα· «αγόρασα μ'να μπλούζα μι μανικότουπου», χωρίς μανίκια.
- μανικουκάπ'* το (Μοσχ.), το μανίκι της κάπας· φρ. «θα σ' έχου μανικουκάπ' ισένα;», γαντζωμένο επάνω μου.
- μανίλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μανίκι, 2) η λαβή του μαχαιριού, 3) το μέρος στο ποτάμι όπου μαζεύεται πολύ νερό, 4) μικρός παραπόταμος που χωρίζει από το ποτάμι και πιο κάτω ενώνεται πάλι με αυτό.
- μαν'τάϞ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μανιτάρι· «τα μαν'τάϞ'α είνι πουλύ νόδτ'μα».
- μαντζαφλάκ'* το (Λόφ., Ράχ.), η φλογέρα που κρατά τον τόνο στην γκάντα.
- μαντζαφλάϞ'* το (Έλαφ.), η πρώτη τρύπα στην επάνω πλευρά της φλογέρας της γκάντας.
- μαντζίρ'κου* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος ντόπιου καλαμποκιού με ψιλό κόκκινο σπυρί και μικρή κούκλα.

- μάντζα* η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), 1) το φαγητό γενικά, 2) φαγητό με λαχανικά· «κάθι μέρα του καλουκαίῳ εἶχαμι μάντζα» (Ελατ., Ρητ.).
- μαντζαρία* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το φαγητό· «δεν ἔχ' μαντζαρία σήμερα».
- μαντζούν'* το (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μαντζούνι, γιατροσόφι.
- μαντζουφάι* το (Ρητ.), φαγητό με λαχανικά μαγειρεμένα στο τσουκάλι.
- μαντή* η (Μηλ.), βλ. *ματή*.
- μανά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γιαγιά· «η μανά τ'ς Παπαῶουργαί», 2) γριά· «ἤρθιν στου σπίτ' μῆα μανά».
- μαξούλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το σύνολο της γεωργικής παραγωγής· «εἶχα χίλα πινδακόδα κιλά μαξούλ' φέτους».
- μάξους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκόπιμα, επίτηδες· «του κάντς μάξους».
- μαξουτάρ'κους* επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατάλληλος για κάτι, ειδικός· «έχου μαξουτάρ'κα ιγώ ῆα τουν ὕπνου κι κάλτσις κι ζακέτα», «μαξουτάρ'κ' βαφή».
- μαξουτινός* επίθ. (Ελατ.) επιτήδειος, κατάλληλος, ειδικός· «εἶνι μαξουτινός ῆα τι αυτή τη δ'λά».
- μάρα* η (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στεναχώρια, καημός· «έχ' μάρα ῆα του πιδί».
- μαραζιάρ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αδύνατος, μαραζιάρης.
- μαράζ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καημός.
- μαραζάρ'ς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *μαραζιάρ'κους*.
- μαραγουσύν'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η τέχνη του μαραγκού.
- μαρανζάζου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαραίνομαι· «μαρανζάσιν του καπνό απ' ν ξιραῖλα».
- μαράνδα* (Λόφ., Ράχ.), στη φρ. «τι σαράνδα, τι μαράνδα», για κάτι που δεν διαφέρει, είναι το ίδιο.
- μαραφέτ'* το (Μοσχ.), βλ. *μουραφέτ'*· «φλάσ' του κána μαραφέτ' να κλείν'».
- μαργώνου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παγώνω, ξεπαγιάζω· *μτχ. μαργουμένους*, παγωμένος· «νά ἔξιριν η πιθιρά μου, πό ἔρχουμι απού τη βρύση, κρουμένη, μαργουμένη, νά ἔβρου τη φουτῆ αναμμένη», δημ.
- μαρκάτ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το γαιούρι.
- μαρκούτα* η (Ελαφ.), βλ. *μουρκούτα*.
- μαρκούτ'* το (Ελαφ.), βλ. *μουρκούτ'*.
- μαρ'κούμι ρ.* (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μηρυκάζω· «θέλ'ν να πουν ότι, όσα

- ζώα μαρ'ζούνδι, είναι του κρέας *π̂χο καλό*», «του γ'ρούν' δε μαρ'ζέτι, ούτι η κότα», «μαρ'ζούνδι οι καμήλις».
- μαρμανγεύου* ρ. (Ελατ., Μοσχ.), διορθώνω, τακτοποιώ.
- μαρμανδέυου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κάνω κάτι στα κρυφά, 2) ψάχνω για κάτι στα κρυφά· «τι μαρμανδέβ'ς αυτού μέσα;».
- μαρμάρα* η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), στείρο ζώο.
- μαρμαρέινους* επίθ. (Έλαφ., Μηλ.), μαρμαρίνος· «μαρμαρέινα όλα, πώς τ' ανατίναξαν;», «μαρμαρέινα στύλα».
- μαρμαρόσκον' η* (Μοσχ.), μαρμαρόσκη.
- μαρματεύου* ρ. (Λόφ., Ράχ.), διορθώνω, τακτοποιώ· «μαρματεύου τα φυτά».
- μαρνός* επίθ. I (Ελατ., Έλαφ., Λοφ, Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για ζώο, που έχει λίγο άσπρο κάτω από την κοιλιά.
- μαρνός* επίθ. II (Ελατ., Έλαφ., Λοφ, Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για άνθρωπο και ζώο, αργόστροφος, ανόητος· «διτ' μαρνό είναι αυτό του κουριτ'».
- μαρουδά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), κίτρινο έντομο με μαύρες βούλες.
- μαρουκλώνου* ρ. (Έλαφ., Ρητ.), τελειώνω κάτι γρήγορα και πρόχειρα· «ιγώ είπα πώς να του μαρουκλώσου του σπίτ'».
- μαρτάϑ'* το (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *μιλισσουμάν'ταρου*.
- μαρτζάρα* η (Λόφ., Ράχ.), γίδα με καλή παραγωγή γάλακτος.
- μαρτζέλ'κους* επίθ. (Έλαφ.), ό,τι και *μαρτζέλους*.
- μαρτζέλους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) για ζώο, και κυρίως για γίδα, που έχει *μαρτζέλα*, 2) για άνθρωπο, με προγουλία, 3) για γυναίκα, μακροπρόσωπη.
- μαρτζέλ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σάρκινη απόφυση στο λαιμό της γίδας.
- μαρτήδους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για ύφασμα ή κλωστή με ρίγες μπλε και κόκκινες· «μαρτήδου τραπιζουμάνδου», «μαρτήδου σιντόν'».
- μαρτίτ'ο* (Ρητ.), πλεξούδα από ασπροκόκκινες κλωστές που φορούσαν τα κορίτσια στον καρπό του χεριού την πρώτη Μαρτίου για να μη μαυρίζουν.
- Μάρτ'ς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο μήνας Μάρτιος.
- μάρτ'ς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *μαρτίτ'ο*.
- μαρτῶλου* (Έλαφ.), βλ. *μαρτζέλου*.
- μαρτῶέλ'* το (Έλαφ.), βλ. *μαρτζέλ'*.
- μάρτυρας* ο, πληθ. *μαρτύϑ'* (Λόφ., Ράχ.), αυτός που παρίσταται στην ακολουθία που διαβάζει ο παπάς στην εκκλησία και στο μοίρασμα του σιταριού ως μάρτυρας, κατά κάποιο τρόπο, αυτών που κράτησαν την τριήμερη νηστεία (από την Καθαρά Δευτέρα μέχρι την Τετάρτη μετά τις Αποκριές).
- μαρτυργά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαρτυρία,

- κατάθεση.
- μαρτυρία* η (Λόφ., Ράχ.), συμβουλή· «μ' είπιν μ'να κυρία μ'να καλή μαρτυρία».
- μαρτυρώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαρτυρώ, αποκαλύπτω· «δεν δουν μαρτύρ'σαν».
- μαρτύρ'* το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *μάρτυρας*.
- μαρτῆάτ'κα* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατά το Μάρτη· «σαν τ' χπάει μαρτῆάτ'κα πλιμουνία, πάει!».
- μαρτῆάτ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), του Μαρτίου· «μαρτῆάτ'κου χόν'», «μαρτῆάτ'κους κιρός».
- μασίδῆα* τα (Μοσχ., Ρητ.), τα ροκανίδια.
- μάσιμα* το (Μοσχ., Ρητ.), προεξοχή σε λεία επιφάνεια· «πρέπ' να του ξυδ' καλά, ἔγ'ατι αφῆν' μασίματα».
- μασλατάρ'ς* επίθ. (Έλαφ., Ρητ.), αυτός που αγαπάει τα *μασλάτῆα*.
- μασλάτας* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *μασλατάρ'ς*.
- μασλατίζου* ρ. (Ελατ.), κουβεντιάζω, φλυαρώ.
- μασλατῆάρ'ς* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ό,τι και *μασλατάρ'ς*· «η μ'να τ'ς είνι πουλύ μασλατῆάρα».
- μασλατώ* ρ. (Ρητ.), βλ. *μασλατίζου*.
- μασλάτ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουβέντα, φλυαρία.
- μασουλώ* ρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), 1) μασουλώ, 2) (για γαιδάρα) μασουλώ κατά την περίοδο του ζευγαρώματος.
- μασουρά* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλαστός φυτού ή τρυφερό κλωνάρι δέντρου· «πέταξιν του δάσου μασούρις».
- μασουρῆάξου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βγάξω *μασούρις*.
- μασουῆ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το μασούρι του αργαλειού· φρ. «σάματ' τον είχ'αν μι του μασουῆ' τον γόσμου μαζουμένουν», για μεγάλο πλήθος.
- μασταράς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ.), αρρώστια των γιδοπροβάτων που το χαρακτηριστικό της γνώρισμα είναι το πρήξιμο των μαστών· «του βαρέν' ι μασταράς κι γουριδῆάξ' του ζώου».
- μασταρώνου* ρ. (Έλαφ.), (για ζώα) που φουσκώνουν, μεγαλώνουν τα μαστάρια τους.
- μαστῆ'* το (Μοσχ., Ρητ.), παράσιτο του σιταριού.
- μαστόρ'κους* επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), αυτός που έχει γίνει από μάστορα· «μαστόρ'κους φούρνους».
- μαστόρ'σσα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ.), η γυναίκα του μάστορα· «θα πάθου κι ιγώ σαν τ' μαστόρ'σσα, να μι ρίξ'ν απού ψ'λά να μι χτίσ'ν!».
- μάστουρας* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τεχνίτης, κυ-

- ρίως μαραγκός.
- μαστραπάς* ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), κανάτα μεταλλική.
- μασώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μασώ, 2) (για ψαλίδι ή ραπτομηχανή) μαξεύω και τσαλακώνω, όταν βρω αντίσταση· «του μασάει η μηχανή του ύφασμα».
- μάσ'μου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η φόρα· «πήριν ένα μάσ'μου κι πήγιν πέρα».
- μαδουκουμμένους* μτχ. (Μοσχ.), αυτός που έχει *μασίματα*.
- μάτα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προβατίνα με ρίγες γύρο από τα μάτια.
- ματαβράζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *μιταβράζου*.
- ματάβραδ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το δεύτερο βράσιμο της ρακής.
- ματαγυρνώ* ρ. (Μοσχ.), (για ζώο) αποβάλλω στους δυο πρώτους μήνες της εγκυμοσύνης· «ματαγύρ'σιν η γίδα».
- ματαγύρ'σμα* το (Μοσχ., Ρητ.), 1) αναποδογύρισμα· «του δγ'άβασμα ήταν του ματαγύρ'σμα απ' του χόμα», 2) (για ζώα) η αποβολή στους δυο πρώτους μήνες της εγκυμοσύνης· «του ματαγύρ'σμα ούτι του καταλάβινις στου ζώου».
- ματακάνου* ρ. (Λόφ., Ράχ.), ξανακάνω· «δεμ βουρώ τώρα να του ματακάνου».
- ματακούου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξανακούω· παθ. *ματακούουμι*· «δεν ματακούσκαν τ' αλάφχα απού τότι».
- ματαλέου* ρ. (Λόφ., Ράχ.), ξαναλέω· «ματαπές του!», «δεν δου ματαλέου».
- ματαπανδρεύουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξαναπαντρεύομαι· «χήριψιν κι δεν ματαπανδρεύκιν».
- ματαράς* επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), άνθρωπος με μεγάλα μάτια.
- ματαράς* ο (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στρογγυλό τενεκεδένιο δοχείο με χερούλι με το οποίο μεταφέρουν το γάλα.
- ματαφουρά* η (Ελατ.), μεταφορά.
- ματιή* η (Ρητ.), βλ. *ματιά*.
- ματιά* η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χοιρινό παχύ έντερο που το γέμιζαν με συνώτι, καρδιά, ρύζι κ.λπ.
- ματινίτσα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το ξινόγαλο που μένει μετά την παρασκευή του *βάτζου*.
- μάτ'κου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πρόβατο με μαύρο χρώμα γύρο από τα μάτια και με γραμμές στα μάγουλα.
- ματόδουνδου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ένα από τα δυο επάνω μεσαία δόντια των μικρών παιδιών.

- ματουγάλα* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γυαλιά· φρ. «τι μάτχα σαν ματουγάλα είναι αυτά!», για μεγάλα μάτια.
- ματούλτζ* επίθ., θηλ. -λον (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άσπρο ζώο με μαύρες γραμμές στα μάγουλα και γύρο από τα μάτια.
- ματουίλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ζώο με σημάδια στα μάτια.
- ματουτσίνουρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλεφαριίδα.
- ματόφ'λλου* το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλέφαρο.
- ματραγούνα* η (Ρητ.), ελκυστικότητα, γλυκύτητα στην κουβέντα· «έχ'ς τ' ματραγούνα ισύ κι τα καταφέρω».
- ματραγούνας* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), ικανός, καταφεριτής· «αυτός είναι γιρός ματραγούνας».
- ματσ'κάλ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μικρό ματσούκι, με το οποίο χτυπούν τη *σκλέντζα*· ουσ. *ματσ'κάλα* τα, το παιδικό παιχνίδι *σκλέντζα*· «ιλάτι να παίξουμι τα ματσ'κάλα».
- ματσ'κάζου* ρ. (Μοσχ.), κεντώ, τρυπώ· «μι άρπαξαν τ' ανγάθλα κι μι μάτσλασαν»· παθ. *ματσ'κάζουμι*, μαλώνω με κάποιον, έρχομαι στα χέρια· «ματσ'κάσκαν στου δρόμου».
- ματσούκα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινο ραβδί.
- ματσούκ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρή *ματσούκα*.
- ματσ'χάζου* ρ. (Έλαφ., Ρητ.), βλ. *ματσ'χάζου*· «σι μάτσχασιν τ' ανγάθ'».
- μάτσχασμα* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τρύπημα, κέντημα, 2) χειροδικία, μάλωμα.
- ματσώνου* ρ. (Μοσχ.), βάζω στο χέρι, αρπάζω· «τα μάτσουσιν σαράνδα χιλάρ'κα».
- ματσ'όκουρου* το (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), το ξύλο με το οποίο χτυπούσαν το γάλα μέσα στο καδί για να βγάλουν το βούτυρο· «άμα δεν χτυπούσις μι του ματσ'όκουρου πένδι χιλιάδισ φουρές, δεν γόβουνδαν να γέν' βούτυρου».
- ματ'χά* η (Έλαφ.), βλ. *ματιά*.
- ματ'χάζουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βασκαίνομαι.
- ματώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ματώνω· φρ. «ματών' η γη», βγάζει χόρτα, βλαστάνει· «τ'ν αν'ξ' ματών' η γη», «μάτουσιν πάλι η γη».
- μάτ'* το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μάτι· φρ. «μάτ' πρους ματ'», πρόσωπο με πρόσωπο· «φέρ'τι ιδώια του συμβέθιρου μάτ' πρους μάτ'», 2) το χώρισμα του αμπαριού· «τ' αμβάδ' είχαν τρία μάτχα», 3) σχέδιο σε σχήμα ρόμβου στα υφαντά (Λόφ., Ράχ.).
- μανλώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λοφ, Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φωνάζω τα ζώα για

- να έλθουν να φαν· «ου ένας τα φέϑ' κι ου άλλους τα μαυλάει», «άμα του μαυλούσις έρχουνδαν κουνδά».
- μαυραγάν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ποικιλία σιταριού με μεγάλο μαύρο άγανο.
- μαυράδα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκούρο στίγμα στο πρόσωπο· «είχιν όλου μαυράδις στου πρόσουπου».
- μαυρέλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κατάμαυρο βόδι, 2) κατάμαυρος άνθρωπος.
- μαυρή* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) μαύρο στίγμα· «του λουλουδ' αυτό ήταν άσπρου κι στ' μέδ' είχιν μ'να μαυρή», 2) σύνολο μαύρων πραγμάτων· «μαυρή καταή», κατάμαυρα.
- μαυρόγαβρου* το (Έλαφ.), είδος γάβρου πιο μαύρου από τον συνηθισμένο.
- μαυρόγαβρους* ο (Ελατ., Έλαφ.), βλ. *μαυρόγαβρου*.
- μαυρόμαυρους* επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), κατάμαυρος, κυρίως για το λύκο.
- μαυρόμουργους* επίθ. (Μηλ.), μαύρος.
- μαυρόσ'κου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαύρο σύκο.
- μαυρουδιρός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαυριδερός.
- μαυρουκάνουτους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γκριζωπός, ψαρής, με απόχρωση περισσότερο προς το μαύρο.
- μαυρουκαρκάντζαλους* ο (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), μαύρο σκαθάρι.
- μαυρουκάψαλους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), με χόμα μαύρο και σκληρό, δύσκολο στο όργωμα· «μαυρουκάψαλου χουράφ'».
- μαυρουκόκ'κ'λ'ανους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), μαυροκόκκινος· «τα μαυρουκόκ'κ'λ'ανα τα ζώα τά 'λιγάμι βάρτζα».
- μαυρουκούναβου* το (Έλαφ.), είδος μαύρου κουναβιού.
- μαυρουκουπή* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αίσθηση του μαύρου χρώματος που δημιουργείται από πολλά μαύρα αντικείμενα ή ζώα· «μαυρουκουπή ου κάμβους», «μαυρουκουπή έγινιν κάτ'».
- μαυρουκουπά* ρ. (Μοσχ., Ρητ.), μαυρίζω, σκοτεινιάζω· «μαυρουκόπ'σιν του προυσήλου».
- μαυρουλάχανου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λαχανίδα.
- μαυρουμάν'κου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαχαίρι με μαύρη λαβή· «φέρι του μαυρουμάν'κου που κόβ' καλά».
- μαυρουμαρούδα* η (Ελατ., Ρητ.), μαύρη *μαρούδα*.
- μαυρουμάτ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαυρομάτης· «μαυρουμάτ'κα γίδ'γα».
- μαυρουπιτοσ'χ'ασμένους* μτχ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άνθρωπος μαύρος και ξερακιανός.
- μαυρουσ'γά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος συκιάς

- που κάνει μαύρα σύκα.
- μαυρουτήγανου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βρεφική αρρώστια που το χαρακτηριστικό της γνώρισμα είναι το μαύρισμα του δέρματος.
- μαυρουφόκαλου* το (Μηλ.), ό,τι και *σιδιρουφόκαλου*.
- μαυρουχαχαλάζου* ρ. (Ρητ.), γίνομαι μαυροκίτρινος εξαιτίας αρρώστιας: «μαυρουχαχαλάσιν ι Κώττους»· μτχ. *μαυρουχαχαλάσμενους*: «ι παππούς είνι μαυρουχαχαλάσμενους».
- μαυρόροχουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαύρο χώμα.
- μαχαίρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο μαχαίρι.
- μαχαλάς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γειτονιά: φρ. «άφ'κιν έναν μαχαλά πιδῶ», πολλά, «ένας μαχαλάς σπίτῆα».
- μαχαλώτ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γειτονικός: «μαχαλώτ'κου πιδί».
- μαχαλώτ'ς* ο (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), γείτονας.
- μαχαλώτ'σσα* η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), γειτόνισσα.
- μαχιράς* ο (Λόφ., Ράχ.), ο κλέφτης: «έφτασαν οι μαχιράδεις».
- μαχιριά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαχαιριά: «του πιδί να σφάξ' τουμ βατέρα τ' ιφτά μαχιριές!».
- μαῖά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ένα από τα δυο λοξά ξύλα της σκεπής που σχηματίζουν τρίγωνο και καρφώνονται πάνω στον *καβαλάρη* και στα *ζουνάργα*.
- μβαίνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπαίνω: «μβαίνουνα οι Γιρμανοί».
- μβιροδουῖά* η (Λόφ., Ράχ.), μπέρδεμα.
- μβλαρί* το (Ελατ., Μοσχ.), μικρό μουλάρι.
- μβλαρουῖλ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), μικρό μουλάρι.
- μβλαρουφόρτ'* το (Μηλ.), φορτίο ενός μουλαριού: «ένα μβλαρουφόρτ' ξύλα».
- μβλάῖ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μουλάρι.
- μβλά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μηλιά, 2) *Mβλά* η, το χωριό Μηλιά της Πιερίας.
- μβλόῖ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατσίκι ή πρόβατο μετά τον πρώτο χρόνο.
- μβλώτ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που είναι από το χωριό Μηλιά: «ιγώ γαμβρός μβλώτ'κους είμι».
- Mβλώτ'ς* ο, θηλ. *Mβλώτ'σσα* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο κάτοικος του χωριού Μηλιά.
- μβόλ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ρητ.), 1) εμβόλιο, 2) το μπόλι στο δέντρο.
- μβουτί* (Μηλ.), βλ. *αμβουτί*.

- μβρουδνέλα* η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), το λουρί που περνάει κάτω από το στήθος του ζώου και εμποδίζει το φορτίο να φεύγει προς τα πίσω στον ανήφορο.
- μβρουδνός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπροστινός· «μβρουδνό ανδί».
- μβρουστά* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μπροστά· «στάθ'κιν μβρουστά απού μένα», 2) πριν· «είχιν πιθάν' μβρουστά ι Νίκους απ' τουν Γώστα», «μβρουστά απού πουλλά χρόνα».
- μβρουσταρίλ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρό υπόστεγο μπροστά από το μαντρί για να προφυλάγει τα πρόβατα από τη βροχή.
- μβρουστάρ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το μπροστινό μέρος του σαμαριού.
- μβρουστημνά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στήθος ανθρώπου ή ζώου· «θέλου να μι κόψ'ς μνά μβρουστημνά».
- μβρουστιλίνα* η (Ρητ.), άσπρο κεντημένο ύφασμα ή υφαντό, που το φορούσαν οι γυναίκες στο στήθος για στόλισμα.
- μβρουστόβαρα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), με το φορτίο στο μπροστινό μέρος του σαμαριού· «έπιφτιν μβρουστόβαρα του φουρτχό».
- μβρουστόβαρου* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), το βάρος του φορτίου που πέφτει στο μπροστινό μέρος του σαμαριού.
- μβρουστούρα* η (Έλαφ.), το πρώτο στομάχι των μηρυκαστικών ζώων, όπου μπαίνει αμάσητη η τροφή.
- μβρουστουσηήν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινη σφήνα που στερεώνει το υνί στο *σταβάρι*.
- μβρουστουφουρτώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τοποθετώ το φορτίο στο μπροστινό μέρος του σαμαριού· «του μβρουστουφούρτουςις κι φέγ' καταμβρουστά».
- μδούλ'* το (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *μινδούλ'*.
- μέλτσα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μέλισσα.
- μένγ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) δυο κάθετα ξύλα με εγκοπές, μέσα στις οποίες τοποθετούσαν το ξύλο που ήθελαν να κόψουν για να το σταθεροποιήσουν, 2) ξύλινη ή σιδερένια βάση, πάνω στην οποία τοποθετούν κάτι για να το κόψουν· «ν έβαλαν στου μένγ' τ'ν γότα κι τ'ν έκουψαν»· φρ. «δεν θα σι βάλου στου μένγ'», «δεν θα σε πιάσω».
- μερεμέτ'* το (Μηλ., Ρητ.), διόρθωμα, μερεμέτι.
- μέρους* το, πληθ. *μέρ'γα* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το μέρος· «έρχουνάι απ' όλα τα μέρ'γα», «καλό μέρους η Μ'κρά Ασία».
- μέρτζους* επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), σκληρός.
- μέσουν* το (Μηλ.), το μέσο· «έχ' μέσουν», «μι του μέσουν μβήκιν στη δ'λά».
- μέσ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το μέσον, 2) το

- εσωτερικό του ψωμιού· «τ' μέδ' d' δίνουμι στουμ βαππού κι μείζ τρώμι τ'ν γουριά».
- μέτρημα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκεύος που χρησιμοποιεμε για μέτρημα· «τα γάλατα τα μιτρούσαν μι τα μιτρήματα».
- μέτρους* ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), μέτρημα, μέτρο· «σ' έπιρουνιν έναν μέτρουν κι αυτό ήταν όλου»· παροιμ. «κι ι μέτρους σουστός κι ι λύκους χουρτάτους».
- μέχουμι* ο. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανέχομαι· «δεν da μέχιτι τέτχα!».
- μηλαδέρφ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αδελφός ή αδελφή από διαφορετικό πατέρα ή μητέρα.
- μηλαδιρφή* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αδελφή από διαφορετικό πατέρα ή μητέρα.
- μηλινγίτ'ς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μηνιγγίτης.
- μηλίνḡ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το μηνίγγι.
- μήλου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μήλο· φρ. «μήλου τ'ς γης», κίτρινο λουλούδι που μοιάζει με ηλιοτρόπιο (Έλαφ., Ρητ.).
- μηναίου* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ο μισθός ενός μηνός.
- μηνάτ'κου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *μηναίου*· «ένα μηνάτ'κου πήρι μβρουστά».
- μήτι* (Ρητ.), μήτε· «μήτι του ένα, μήτι του άλλου».
- μητριά* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), μητριά· «είχιν μητριά μάνα».
- μητριός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θετός πατέρας.
- μι* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), με· «ήταν ικεί μι τ' μάνα τ'».
- μια* μόρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) προτρεπτικό· «μια, έλα!», 2) βεβαιωτικό «μια καλά».
- μιγαλουβδόμαδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η Μεγάλη Εβδομάδα.
- μιγαλόφουνους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αυτός που έχει δυνατή φωνή.
- μιγαλόφυλλους* επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), για φυτό, που έχει μεγάλα φύλλα· «ικείνους ι καπνός ήταν μιγαλόφυλλους».
- μιγδάν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανοιχτό μέρος· φρ. «βγήκιν στου μιγδάν'», εμφανίστηκε δημόσια.
- μιγμένους* μτχ. (Έλαφ.), ανάμεικτος· «μιγμένου ψουμί».
- μιδούρ'ς* ο (Μηλ.), δραγάτης.
- μίζμιλον* το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), αφθονία, μεγάλη ποσότητα, κυρίως φρούτων· «έχ' τζαρνίκα μίζμιλον», «ένα μίζμιλον ξέν'».
- μιθούκλας* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μέθυσος.
- μικρουμάνα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νεαρή μητέρα, μικρομάνα· «ήταν μικρουμάνα μέσ' στουμ βόλιμου».

- μικρουπανόρευου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παντρεύω κάποιον σε νεαρή ηλικία: «του μικρουπάνορεψαν του καημένου».
- μικρουφαμβλά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), οικογένεια με μικρά παιδιά.
- μιλανάδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μελανιά.
- μιλίς* ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ασπρόμαυρο βόδι.
- μιλανίζου* ρ. (Ρητ.), γίνομαι μελανός: «όσου πάριν κι μιλάνιζιν του πιδί».
- μιλίνζρα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το έντομο που προκαλεί την αρρώστια *μιλούρα*.
- μιλίσσου* η (Μηλ.), ασπρόμαυρη αγελάδα.
- μιλισσουμάν'ταρου* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), είδος μανιταριού που φυτρώνει στις βελανιδιές και το χρησιμοποιούν για να ζαλίζουν με τον καπνό του τις μέλισσες.
- μιλίσθ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βόδι με χρώμα μελί.
- 'μιλ'κό* το (Μοσχ.), το χάνι: «όπους άλλα χουρῳά τού 'λιγαν χάν'», μείς τού 'λιγαν 'μιλ'κό».
- μιλουνέῳ'* το (Μοσχ.), μέλι με νερό: «μι του μιλουνέῳ' γίνιτι ρακί».
- μιλουπόνιμα* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μώλωπας.
- μιλουπουνά* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), έχω μώλωπες: «πρήσκιν κι μιλουπουνάει» μτχ. *μιλουπουνιμένους*, με μώλωπες: «είνι μιλουπουνιμένου του μέρους».
- μιλούρα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αρρώστια που προσβάλλει κυρίως τα καλαμπόκια και τα αμπέλια, με αποτέλεσμα να μαυρίζουν τα φύλλα τους.
- μιλουρῳάζου* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (κυρίως για αμπέλι) προσβάλλομαι από την αρρώστια *μιλούρα*.
- μιλτσάς* ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μελισσοτρόφος, μελισσάς.
- μιλτσουβότανου* το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), η μέντα.
- μιλτσουμάν'ταρου* το (Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), ό,τι και *μιλισσουμάν'ταρου*.
- μιλτσόχουμα* το (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), ασπριδερό χόμα που το χρησιμοποιούν κυρίως για να βάφουν τα δάπεδα.
- μιλτσός* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γκριζωπός, σταχτής: «μιλτσό βόδ'».
- μιλώνου* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), (για φυτό) μαυρίζω από την αρρώστια *μιλούρα*.
- μιλ'τζανί* (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), μελιτζανί: «κρούει λίγου στου μιλ'τζανί».
- μιλ'τζανήσους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει χρώμα μελιτζάνας: «μιλ'τζανήσα φούστα».
- μιλ'τζανίτ'κους* επίθ. (Έλαφ., Μοσχ.), ό,τι και *μιλ'τζανήσους*: «η βιλέντζα έχ'

- μιλ'τζανίτ'κου χρώμα».
- μιλ'τζανόπ'τα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πίτα με γέμιση μελιτζάνας.
- μιλ'τζανός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει χρώμα μελιτζάνας.
- μιλ'τζανουκάδ' το (Έλαφ., Ρητ.), καδί για μελιτζάνες τουρσί.
- μιλάδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το δέντρο μελιά.
- μιλαούν' το (Ρητ.), μυλιούνι· «μιλαούν'να κόσμους».
- μινδάνα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *μουνδάνα*.
- μινδάτ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), είδηση, μαντάτο· «καλό μινδάτ'».
- μινδούλ' το (Μηλ., Μοσχ.), μεδούλι.
- μιραδηήσους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από το δέντρο *μιράδ'*· «'μιραδηήσου βαλάν'», «'μιραδηήσα ξύλα».
- μιράδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος βελανιδιάς με πιο γλυκό βαλάκι από τις άλλες.
- μιράδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), μερίδιο· «ιγώ δε θέλου του μιράδι μ'».
- μιρακλεύουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λαχταρώ κάτι, επιθυμώ· «να τρως, άμα μιρακλέβισι», «τα μιρακλεύκα κι τά 'φαγα».
- μιρακλής επίθ. θηλ. -ήτσα και -ού (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μερακλής· «είνι μιρακλήτσα στον χορό κι στον τραγούδ'».
- μιράκ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεράκι· «μνήκα κι ιγώ στα μιράκα να μάθου κλαρίνου».
- μιραλάζου ρ. (Μοσχ.), έρχομαι στο κέφι, μερακλώνομαι.
- μιργά η (Μηλ.), βλ. *μιριά*.
- μιργάρ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) για άνθρωπο που κοιμάται ή καθιζεύει στη μια πλευρά· «ιγώ είμι μιργάρ'κους στον ύπνου», 2) για αντικείμενο που είναι τοποθετημένο στη μια πλευρά· «μιργάρ'κισ φτσέλις», φορτωμένες στη μια πλευρά.
- μιριά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεριά, πλευρά· «πιδγά απού τρεις μιριές», «απού πάν' μιριά», «απού κάτ' μιριά», από πάνω, από κάτω, «μέσα μιριά», μέσα· «έκατσιν μέσα μιριά»· φρ. «σι καλή μιριά», ευχή σε κάποιον που παίρνει χρήματα.
- μιριμέτ' το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κόλπο· «αυτός ξεῖ' όλα τα μιριμέτχα»· βλ. και *μερεμέτ'*.
- μιρονά ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μοιράζω· «μιρονούσιν εις τρεις», στα τρία, «πάνου κι μιρονά τ'ν αβραιά».
- μιρουδάμαλου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ευνουχι-

- σμένο βόδι ηλικίας δυόμισυ έως πέντε ετών.
- μιρουμήνα* τα (Μοσχ.), οι πρώτες δώδεκα μέρες του Αυγούστου που πιστεύεται ότι καθορίζουν τον καιρό του επόμενου έτους.
- μιρουτσούνιδου* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ήμερη τσουνκίδα με μικρότερα φύλλα από την άγρια.
- μιρτζάνουδάμαρου* το (Ρητ.), άγρια και σκληρή γενιά· «αυτοί είναι μιρτζάνουδάμαρου, δεν παίζ'ν».
- μιρτικό* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μερτικό.
- μιρ'τσούνιδου* το (Έλαφ.), ήμερη τσουνκίδα.
- μισαίους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεσαίος· «μισαίου δάχλου».
- μισάλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) υφαντή πετσέτα με την οποία τυλίγουν το ψωμί· «του σκέπαζάμι του ψουμί μι καλές μισάλις υφαντές» (Έλαφ., Μηλ.), 2) γυναικείο κεφαλομάντιλο (Ελατ., Ρητ.), 3) άσπρο φουστάνι της παλιάς γυναικείας φορεσιάς με κεντήματα (Μοσχ.).
- μισάλ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γυναικείο κεφαλομάντιλο.
- μισάνδρα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), εντοιχισμένη ντουλάπα.
- μισάνδρα* η (Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *μισάνδρα*.
- μισαριά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ακαλλιέργητο μέρος μέσα στο χωράφι· «τουν είδα, είχαν τα βόδ'γα μέσ' στ' μισαριά».
- μισαρίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βόσκω τα ζώα στη *μισαριά*· «θα πάμι να τα μισαρίσουμι τα πρόβατα».
- μισθουτός* επίθ. (Έλαφ., Ρητ.), μισθωτός· «θα είσι μισθουτός».
- μισίτσα* η (Μηλ.), έντομο που τσιμπάει.
- μισῶς* επίθ. (Έλαφ., Ράχ., Ρητ.), μεσαίος· «αυτή ήταν η μισῶ η θυγατέρα», «η μισῶ η αδιρφή μ'»· ουσ. *μισῶ* η, η πόρτα της εισόδου του σπιτιού· «άνοιξι τ' μισῶ».
- μισουκουμείου* το (Έλαφ., Μηλ.), νοσοκομείο· «να μη πιθάνου σι μισουκουμείου».
- μισουπουλιτεία* η (Ρητ.), αρκετά μεγάλο χωριό, κάτι ανάμεσα σε πόλη και χωριό· «του χουρῶ μας ἔγινι μισουπουλιτεία».
- μισουτοῖχ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεσότοιχος.
- μισουχώρ'σμα* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τοίχος που χωρίζει ένα σπίτι στη μέση· «είχαμι του μισουχώρ'σμα απ' τ'ς παππούδεις».
- μισόφλουρου* το (Μηλ.), μισό φλουρί που το φορούσαν για κόσμημα· «κι τ' άλλα τα μισόφλουρα 'που δίπλα απ' του ζ'νάρι», δημ.
- μιστριώτ'κου* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), άγριο κατσίκι που βγάζει λίγο γάλα.
- μισῶάζου* ρ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), βλ. *μισῶάζου*.
- μισῶς* επίθ. (Μοσχ.), βλ. *μισῶς*.

- μισώ* ρ. (Ρητ.), *μισώ* «ισύ τώρα μι μισάς, που σι λω ν αλήθχα».
- μιδακός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για χωράφι) που το δίνει ο ιδιοκτήτης σε άλλον να το καλλιεργεί και μοιράζεται με αυτόν τη σοδειά: «έδουκάμι τα χουράφχα μιδακά φέτους», «θα τα σπείρουμι μιδακά μι τον Γώτδου».
- μιδίν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το μαλακό δέγμα του σαμαριού: «του σαμάρ' έχ' καλό μιδίν'».
- μιδῶός* επίθ. (Μοσχ.), βλ. *μισῶός*.
- μιδ'μέθ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεσημέρι.
- μιδ'μιρῶάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοιμούμαι το μεσημέρι: «του χ' μώνα που δεν έχουμι δ'λές, μιδ'μιρῶάζουμι».
- μιδός* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) ενδιάμεσος: «τ'ν αλλ' τ' μιδά τ' μέρα ήταν ι αι Γῶρος», 2) μεσαίος.
- μιδῶάζου* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), φτάνω κάτι μέχρι τη μέση: «σι μ'να ώρα του μιδῶάζιν του πακέτου».
- μιδῶός* επίθ. (Έλαφ.), βλ. *μισῶός*.
- μιτ'* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *μι*: «μιτ' ιμάς καλά μιλάει».
- μιταβράζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βράζω τη ρακή για δεύτερη φορά με γλυκάνισο: *μιτχ. μιταβρασμένους*: «μιταβρασμέν' ρακή».
- μιταλαβαίνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεταλαβαίνω, κοινωνώ: «ξιμουλουγήθ'κιν κι μιτάλαβιν».
- μιταλαβῆ* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η θεία μετάληψη.
- μιταμιδ'μιρου* το (Μηλ., Μοσχ.), η ώρα της ημέρας μετά τις δώδεκα το μεσημέρι.
- μιτάνα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μετάνοια, 2) βαθιά υπόκλιση σε ένδειξη σεβασμού: «η νύφ' έκαμνιν μιτάνα στ' μ βιθιρά, στουμ βιθιρό».
- μιταξουτή* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πυκνή σήτα: *φρ.* «του ριχ'ν' μι τ' μιταξουτή», για πολύ πυκνό χιόνι.
- μιταξύ* επίρρ. (Έλαφ., Μηλ.), ανάμεσα: «μιταξύ τ'ς εικουθ'πένδι ιγώ ήμαν ι πρώτους».
- Μιταξιά* η (Μηλ., Ρητ.), βαφτιστικό όνομα.
- μιτιλίχ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νόμισμα με αξία ίση με το ένα τέταρτο του γροσιού: «τέσσιρα μιτιλίχα, ένα γρόδ'».
- μιτιρίζ'* το (Μοσχ.), μετερίζει: «στου κυνήγ' ι καθένας έπχανιν του μιτιρίζ'», «φύλαγιν μιτιρίζ'».
- μιτριά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ραχ, Ρητ.), 1) δοχείο για το

- μέτρομα του γάλακτος, που χωράει μιάμισυ οκά, 2) μέτρομα· «του κύπυλλου τό 'χου γα μιτριά».
- μιτριάδ' το (Έλαφ., Μηλ.), ξύλο από λεφτοκαρούά όπου χάραζαν με εγκοπές την ποσότητα του γάλακτος, ό,τι και ραβούδ'.
- μιτριδά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το μέτρομα· «τρεις κλουστές η κάθε μιτριδά».
- μ'κριάτ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), που ανήκει σε μικρό παιδί· «αυτά είναι μ'κριάτ'κα», «μ'κριάτ'κα φουρέματα» ουσ. μ'κριάτ'κα τα, καμώματα, λόγια μικρού παιδιού· «αυτά που λες είναι μ'κριάτ'κα».
- μ'κρός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρός· ουσ. μ'κρό το, μικρό παιδί· «έχ' τρία μ'κρά», «πήριν του μ'κρό ανγαλά».
- μ'κρούτ'κους επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), μικρούτσικος.
- μνήμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τάφος· «θα πάνου να καθαρίσου του μνήμα».
- μνημόθ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μνήμα· «του μνημόθ' έβγαλιν χουρτάργα», «τ'ς έβαλαν όλ' σ' ένα μνημόθ'» στον πληθ. μνημόθ'γα τα, νεκροταφείο· «πήγαμι πέρα στα μνημόθ'γα».
- μνημουθ' το (Μοσχ.), βλ. μνημόθ'.
- μνίσκου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), μένω· «μνίσκου στ' άλλου του χουρθό».
- μ'νουχίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ευνουχίζω.
- μ'να (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μία· φρ. «μ'να φουρά», συγχρόνως· «ήρθαν μ'να φουρά κι οι δ'γο», «τα βάσανα έρχουνδι όλα μ'να φουρά»· «μ'να κι μ'να», αμέσως· «μ'να κι μ'να του κουριτ'θ' φέγ'», «μ'να κι όξου», μια κι έξω.
- μ'ναλό το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μυαλό· «δεν έχ' μ'ναλό»· φρ. «τό 'βραζάμι του κρέας κι γένουνταν μ'ναλό», μαλάκωνε πολύ, «τό 'σκαψα του χουράφ' κι τό 'φάσα μ'ναλό», το καλλιέργησα πολύ καλά.
- μ'ναουρίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νιαουρίζω.
- μ'ξάρ'κους επίθ. (Μοσχ.), μυξιάρικος· στον πληθ. μ'ξάρ'κα τα, τα μικρά παιδιά· «έχ' ένα σουρό μ'ξάρ'κα κατακεί».
- μοίρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μοίρα· φρ., «ήταν σι κακά μοίρα», άτυχος.
- μοιργ'ουλόι το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μοιρολόι.
- μοιργ'ουλονγίστρα η (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), μοιρολογίστρα.
- μοιργ'ουλογώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μοιρολογώ.
- μόκας επίθ. (Έλαφ.), ανίκανος για εργασία.
- μόλαβους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ήσυχος και γλυκός άνθρωπος.

- μόλτσα* η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) ο σκόρος· «τα τρώει η μόλτσα τα μάλλινα», 2) μτφ. άνθρωπος που κολλάει στους άλλους επίμονα και ενοχλητικά.
- μόλυμμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μόλυνση, 2) μτφ. σιχαμερός άνθρωπος· «άδεις, μόλυμμα, φύγι απουδά!».
- μόλα* τα (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), λεπτές πέτρες με τις οποίες γέμιζαν τα κενά της σκεπής· «φέρ'τι μόλα τώρα να ρίξουμε μέσα».
- μόναχα* επίρρ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), μονάχα, μόνο.
- μόναχους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), μοναχός.
- μόνγι* επίρρ. (Μηλ.), μόνο.
- μόργας* ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκυλί με χρώμα σκούρο σταχτί, ό,τι και *μόργου*.
- μόργου* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκυλί με χρώμα σκούρο σταχτί.
- μόσχους* ο (Έλαφ., Ρητ.), το άρωμα του μόσχου.
- μου(ν)* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μόνο· «μου στου π'χάμπσου», μόνο με το πουκάμισο, «μου στου βρακί», μόνο με το βρακί, 2) αμέσως, μόλις· «μουν δραβώ του τηγάν' απ' τ' φουτχά κι πααίνου απάν'», «μουν αρπάζου του γουμάϙ' κι του βάζου σ'ν γάμαϙ'», «ιτότις μου τ'ς έπιρναν, κι άδεις!», «μου βγήκιν όξου κι έπισιν», 3) αλλά όμως· «ήταν νιβρικός, μου ήταν κι ιλέημουνας».
- μουβόρους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αιμοβόρος.
- μουβόρ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *μουβόρους*.
- μουβός* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), αυτός που δεν μπορεί να μιλήσει.
- μουζαβγά* η (Ελατ.), σνκοφαντία.
- μουζαβέζας* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), ζαβολιάρης.
- μουζαβέλτς* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), υποκριτής.
- μουζαβιρλής* επίθ. (Μηλ.), ό,τι και *μουζαβίρ'ς*.
- μουζαβίρ'ς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σνκοφάντης, ανακατωσούρης.
- μούζγα* η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), μαύρο πηλώδες χόμα, ακατάλληλο για καλλιέργεια.
- μούζγας* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) συνοφρωμένος, 2) βαρύς, αμίλητος, ακοινωνήτος.
- μουζγόχουμα* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), χόμα που δεν καλλιεργείται εύκολα, ό,τι και *μούζγα*.
- μούιγας* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λιγομίλητος και νοθηρός.
- μουκαέλ'κους* επίθ. (Ράχ.), ανίκανος για εργασία.

- μουκαέλτς* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ό,τι και *μουκαέλ'κους*.
μούκανους επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *μόκας*.
μούκας επίθ. (Μηλ., Ρητ.), λιγόλογος.
μούλα η I (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), το θηλυκό μουλάρι· «κι μ' έφριναν καφέδισ στ' μούλα», δημ.
μούλα η II (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), η κοίτη των ζώων και μεταφορικά και των ανθρώπων· «τουν απέτ'χιν του λαγό στ' μούλα τ'», «κι ι σκύλους φλάτ' μ'να μούλα κι κάθιτι», «κι ιγώ έφ'κασα μ'να μούλα κι κοιμήθ'κα» φρ. «ι καθένας στ' μούλα τ'», ο καθένας στη θέση του.
μουλαχτός επίθ. (Μοσχ.), μουλωχτός.
μουλένου ρ. (Ελατ., Έλαφ.), μολύνω· μεσ. *μουλένουμι* και *μουλεύουμι*, μολύνομαι· «δε μουλένουندان εύκουλα»· «του αίμα είχιν μουλιφτεί».
μούλ'λ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλη κτηματική περιουσία· «άμα δεν έχ'ς μούλ'λ' δε γένισι παλικάδ'», «αγόρασις ένα μβλάδ', αγόρασις ένα μούλ'λ'», για τη μεγάλη αξία που είχε το μουλάρι στους αγρότες.
μουλλώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σιωπώ.
μουλ'μουτά ρ. (Ελατ.), βλ. *μουλουμουτά*· «τα μουλ'μουτάει».
'μουλουγά ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), διηγούμαι, αφηγούμαι· «έτ'τα τα 'μουλόγ'σαν οι πάλιοί ι κόσμους», «τι να σι πω, τι να σι 'μουλουγήσου», «δεν σι 'μουλόγ'σιν καμ'νά φουρά η μάνα σ'», «να δεις κι να 'μουλουγάζς»· μεσ. *'μουλουγ'ούμι*· «ου καλός 'μουλουγ'έτι κι ου κακός 'μουλουγ'έτι», «δε 'μουλουγ'ούνδι αυτά τα θκά μας».
μουλουκάστανου το (Λόφ., Ράχ.), κάστανο που έχει μονό κεφάλι.
μουλουμότ' το (Μηλ.), η πρώτη και πιο μικρή τρύπα στη φλογέρα της γκάι-ντας και της κοινής φλογέρας, που βγάζει τον οξύ τόνο.
μουλουμουτά ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μουρμουρίζω· «τι μουλουμουτάς αυτούια;».
μουλόχα η, πληθ. *μουλόχισ* οι και *μουλόχα* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το γνωστό λουλούδι, 2) φαγώσιμο άγριο χόρτο (Λόφ., Ράχ.).
μουλτζουνκλαίου ρ. (Μοσχ.), ό,τι και *μουντζουνκλαίου*.
μουλτ'δακό το (Μοσχ.), ό,τι και *μουρτ'δακό*.
μουλτ'δουβότανου το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) βοτάνι που διώχνει το σκόρο, 2) η ναφθαλίνη.
μουλτ'δουφαγουμένους μτχ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), σκοροφαγωμένος.
μουλυβόπιτρα η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), είδος σκληρής πέτρας.
μουλυβουκόνδουλου το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κοντύλι από μαλακιά πέτρα, με το οποίο έγγραφαν τα παιδιά στην πλάκα.
μουλυβώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γυαλίζω πή-

- λινο δοχείο· *μτχ. μουλυβουμένους*: «λαγήν' μουλυβουμένου».
μουλώνου ρ. (Έλαφ.), *μολύνω*· μεσ. *μουλώνουμι*.
μουμουδῆζου ρ. (Ρητ.), βλ. *μαμουδῆζου*.
μουμουδ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *μαμουδ'*.
μονάκριβους επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *μονάκριβος*.
μουναχός επίθ. (Μοσχ.), *μόνος*: «κάθιτι μέσα μουναχός».
μούνγι σύνδ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *μόνο*: «μούνγι να 'ρθεις».
μούνγρα η (Ελατ., Έλαφ., Ρητ.), *επιθυμία, πόθος*.
μουνγρίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *μουγκρίζω*.
μουνδάνα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), *ποικιλία σιταριού*: «οι μουνδάνις κι τ' ασπρόδῆταρα ήταν καλά ὀτῆρα».
μουνόθυρα η (Μοσχ., Ρητ.), *πόρτα με ένα φύλλο*.
μουνόθυρους επίθ. (Μοσχ., Ρητ.), *με ένα φύλλο (για πόρτα)*.
μονόκλουρους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για φυτό) *με έναν κλώνο*: «αυτά τα κρουμύδῆα εἶνι μουνόκλουρα».
μουνόλ'κους ο (Μηλ.), *ιδιαίτερα ἄγριος λύκος που ζει μόνος του*.
μουνόλ'κους ο (Μοσχ.), βλ. *μουνόλ'κους*.
μουνόριζα η (Ρητ.), *μονή ρίζα*.
μουνόριζους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *με μια ρίζα*: «κι τα καρότα εἶνι μουνόριζα».
μουνός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *μονός*: φρ. «μουνός χουρός», σε μια σειρά, «μουνή σφαίρα», για σφαίρα όπλου, που μπαίνει από μία κάθε φορά, «μουνά όπλα», που παίρνουν από μία σφαίρα κάθε φορά.
μουνόσκ'λιδους επίθ. (Ρητ.), *για σκόρδο, που έχει μόνο μία σκελίδα*.
μουνόσκουρδου το (Έλαφ.), *το «μουνουκέφαλου» σκόρδο*.
μουνουβύζα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *για ζώο, με ένα μαστάρι*.
μουνουβύζ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *για ζώο, με ένα μαστάρι*.
μουνουθύρ'κους επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), *για μιτάρια, που σε κάθε θύρα του χτενιού μπαίνει από μια κλωστή*: «μουνουθύρ'κα μ'τῆρα».
μουνουκάλαμους επίθ. (Μοσχ.), (για φυτά) *με ένα καλάμι*: «του βρέζ' εἶνι μουνουκάλαμου».
μουνουκέφαλους επίθ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), 1) *για σκόρδο, που έχει μόνο το κεφάλι χωρίς σκελίδες*, 2) *για κρεμύδι, που το κεφάλι του δεν αναπτύσσεται κανονικά* (Λόφ., Ράχ.).
μουνουκκλησία η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) *λειτουργία που γίνεται σε μια μόνο εκκλησία της περιοχής*: «τ'ν Γυρῆακή εἶχαμι

- μουνουκκλησία», «τουν αι Λουκά έχουμι μουνουκκλησία ιμείς κι έχουνδι οι Λουφίτις», 2) η κεντρική εκκλησία του χωριού.
- μουνουχάχαλους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για πετεινό που έχει ένα χαρχάλι.
- μουνούχημα το (Λοφ, Μηλ., Ράχ.), το ευνούχισμα των ζώων.
- μουνουχώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ευνουχίζω.
- μουνουχί' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ευνουχισμένο ζώο.
- μουντζουκλαίου ρ. (Ελατ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), μυξοκλαίω· «τι μουντζουκλαίς;».
- μουντζά η (Ρητ.), μούντζα· «τουν έδουκιν μ̂να μουντζά».
- μουννάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ταιριάζω, προσαρμόζομαι· «η σφήνα μβαιν' μέσα κι μουννάξ'», «ήταν δ̂γο ξύλα κι μόναζαν του ένα μι τ' άλλου», «του ξύλου του πιλικούσαμε κι του μόναζάμι του ένα μέσα στου άλλου».
- μούρα προσφ. (Μηλ.), μωρέ· «μούρα Γώργου», «μούρα Κούλα!».
- μουραφέτ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) τέχνη, κόλπο· «πώς του βρήκιν του μουραφέτ' κι τό 'φ̂κασιν;», 2) εργαλείο· «πρέπ' να έχ' του μουραφέτ' ου μάστουρας».
- μουραφιτλής επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), τεχνίτης· «ήταν καλός μουραφιτλής».
- μουργέλα η (Λόφ., Ράχ.), βαρεμάρα, τεμπελιά· «έχου μουργέλα σήμωρα».
- μουργίξ' ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σουρουπώνει· «μούρξι όξου», «άνδας μουργιδ', θα 'ρθω».
- μουργός επίθ. (Μηλ.), σκούρος, σκουρόχρωμος.
- μούργου το (Μηλ., Μοσχ.), σκυλί σκούρο γκριζό.
- μούργ'σμα το (Ελατ., Έλαφ, Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σουρούπωμα, δειλινό.
- μούργα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στη φρ. «ώρα μούργα», το σούρουπο· «ήρθιν ώρα μούργα».
- μουραργά η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ, Ράχ.), λέρωμα· «έβριξι ίδα ίδα γ̂α μουραργά».
- μουρδάρ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βρόμικος· «π̂χο μουρδάρ'κου ζώου απ' τ'ν γότα κι του γ'ρούν' δεν έχ'».
- μουρδάρ'ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βρόμικος.
- μουρή, προσφ. για γυναίκες (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.)· «σουστά, μουρή;», «μουρή Λέν'!».
- μούριους επίθ. (Μοσχ.), σκούρος κόκκινος προς το βυσσινί.
- μουρκαλώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για κριάρι) οχεύω· «γ̂α να τα παν στου κουπάδ' να μουρκαλήσ'ν τα πρόβατα, έπριπι να τα χουρίσ'ν δικαπένδι μέρις»· παθ. μουρκαλώμι και μουρκαλνώμι· «τώρα

- μουρκαλούνει αρχίτιρα τα πρόβατα».
- μουρκοῦτα η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), θηλυκό μουρκοῦτ'.
- μουρκοῦτάχ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρό μουρκοῦτ'.
- μουρκοῦτ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουτάβι που έχει συμπληρώσει το πρώτο έτος.
- μουρλί το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τρύπα, γούβα στο έδαφος, όπου μπαίνει η σκλέντζα, η ματσούκα, το τόπι κ.λπ. στα παιδικά παιχνίδια.
- μουρλίδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. μουρλί.
- μουρλώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κερδίζω κάποιον χτυπώντας τη σκλέντζα στο μουρλίδ'· «σι μούρλουσα», «θα σι μουρλώσου».
- μούρνονυς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. μούρινους.
- μούρραγία η (Μηλ.), αιμορραγία.
- μουρτζούλα η (Μοσχ., Ρητ.), μουντζούρα.
- μουρτζούλουμα το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), 1) μουντζούρωμα, 2) λέρωμα.
- μουρτζουλώνου ρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μουντζουρώνω, 2) λερώνω κάποιον· «του μουρτζούλουςις του φουστάν'»· μτχ. μουρτζουλουμένους.
- μούρτζους επίθ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), 1) (για ζώο) σκουρόχρωμος, 2) λερωμένος.
- μουρτῶακό το (Ελατ., Μηλ.), μέρος όπου αναβρῦζει νερό.
- μουρτῶάχ' το I (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), 1) για κάτι πολύ λερωμένο· «πήγεις μέσ' στ'ς λάσπες κι γίνεις μουρτῶάχ'», 2) άνθρωπος ή ζώο έξυπνο και ζωηρό· «στου σχολῶ ήταν μουρτῶάχ'», 3) για άνθρωπο καθαρό· «τό 'πλυνα του πιδί κι τό 'φῶασα μουρτῶάχ'».
- μουρτῶάχ' το II (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), είδος μανιταριού.
- μουρφώνου ρ. (Λόφ., Ράχ.), σιάζω, λειαίνω (κυρίως το ξύλο).
- μουσαφίρ ουδάς ο (Ελατ., Έλαφ.), το δωμάτιο υποδοχής.
- μουσακρόσουπα η (Μοσχ.), σούπα καμωμένη με κρέας μωσακρήσιο.
- μουσκάθ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μωσχάρι.
- μουσκίδα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νεαρή αγελάδα.
- μουσκιάδ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τα βρύα που φντρώνουν στους κορμούς των δέντρων και κυρίως στις οξιές, τα έλατα κ.λπ.
- μουσκουβουλώ ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), μωσκοβολώ· «μουσκουβουλῶσιν ι φούρνους».
- μουσκοῦλ' το (Μηλ.), είδος σταφυλιού, το μωσχάτο.
- μουσκουστάφ'λου το (Έλαφ.), το μωσχάτο σταφύλι.
- μούσκρουνυς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για γίδι,

- μαύρο με λίγες άσπρες τρίχες στη μύτη· θηλ. *μούσκρα* η, 1) στρογγυλή σκούρα ποταμόπετρα, 2) γίδα με μαύρες γραμμές στο πρόσωπο (Λόφ., Ράχ.), 3) γίδα με μαύρο σώμα και γκριζό πρόσωπο (Ρητ.).
- μούσκρου* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ό,τι και *μουσκλάδ'*.
- μούσκου* το (Μηλ.), νερό όπου μουσκεύουμε τα ρούχα· «τό 'βαλα στου μούσκου».
- μούσκουμα* το (Μοσχ., Ρητ.), μούσκεμα· «γίνγιν μούσκουμα».
- μουστακλής* ο (Λόφ., Ράχ.), 1) μουστακαλής, 2) είδος σκαθαριού που έχει μουστάκια και τρώει σαύρες.
- μουστιρέκ'* το (Ρητ.), τουαλέτα, αποχωρητήριο.
- μουσχουβουλώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *μουσκουβουλώ*.
- μούδουρα* (Λόφ., Ράχ.), στη φρ. «τα δούδουρα τα μούδουρα», τα άχρηστα πράγματα, η σαβούρα.
- μουτζνά* η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *μτζούνα*.
- μουτζουνκλαίου* ρ. (Ράχ.), ό,τι και *μουντζουνκλαίου*· «τι μουτζουνκλαίς;».
- μουτίφ'* το (Ρητ.), μοτίβο, σχέδιο σε υφαντά, πλεκτά κ.λπ.
- μούτλανγας* επίθ. (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), αυτός που δε μιλάει· «ού, μούτλανγας που είσι!».
- μούτους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μουγγός.
- μούτσανα* τα (Μοσχ.), το πρόσωπο, τα μούτρα· «να νίψ'ς τα μούτσανα σ' που ζγούργασαν», «σαν δουν κουπάντσιν μ'να στα μούτσανα, κίντσαν τα πιτ'μέζα», τα αίματα.
- μουτσ'αριά* η (Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συρμάτινο πλέγμα που το τοποθετούν στο στόμα των ζώων για να μην τρών στο αλώνι τα στάχυα.
- μουτσ'νίζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), (για αργαλειό) ξεφεύγω από τη θέση μου· «ι αργαλιός μουτσ'νίζ'».
- μουτσαγκό* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), μέρος που κρατά νερό.
- μούτσανου* το (Μοσχ.), μικρό παιδί· «πααίνου να ταΐσου τα μούτσανα», «γ'όμ'σιν του σπίτ' μούτσανα».
- μουτσάρα* η (Ελατ.), μέρος που κρατά νερό.
- μουτσαγκό* το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), βλ. *μουτσαγκό*.
- μουχαβέτ'ς* επίθ. (Ρητ.), αυτός που αγαπάει τα αστεία, τις κουβέντες.
- μουχαβέτ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κουβέντα· «αντάια τώρα είναι μουχαβέτ'χα», 2) κουβεντολόι· «δεν χόρτινιν μουχαβέτ'».
- μουχαβιτώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουβεντιάζω, λέω αστεία· «κάθουμάσταν του βράδ' όξου κι μουχαβιτούσαμε».
- μούχλα* η (Μηλ.), καιρός βροχερός και μουντός.
- μουχλάδα* η (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), ατμόσφαιρα θολή εξαιτίας υπερβολικής

ζέστης.

μούχλας επίθ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), αρρωστιάσης.

μούχλα η (Έλαφ.), βλ. μούχλα.

μουχόζ'κους επίθ. (Έλατ., Μηλ., Ρητ.), 1) υπόξινος· «τα μήλα έρχουνδι λίγου
στου μουχόζ'κου, 2) ορεκτικός.

μουχτάρ'ς ο (Μοσχ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), πρόεδρος.

μουχ'το (Έλαφ.), ό,τι και μουνουχ'.

μουχώ ρ. (Έλαφ.), ό,τι και μουνουχώ.

μπσαχείλας επίθ. (Έλατ., Μοσχ.), λαγόχειλος.

μπσαχείλτς επίθ. (Έλαφ.), βλ. μπσαχείλας.

μπσκάϱ' το (Έλατ.), βλ. μουσκάϱ'.

μπσιουκάϱ' το (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μισή οκά· «μ'
έδουκιν κάνα μπιουκάϱ' γάλα».

μπσός επίθ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μισός· «μπσή
τδούμα», «τη μπσή ζουή μ' έχασα»· φρ. «του μπσό απ' του μπσό», ένα
τέταρτο, «μι άφ'κιν στα μπσά», στη μέση.

μπσότριβους (Μοσχ.), μεσήλικας.

μπσουβούν' το (Μοσχ., Ρητ.), η μέση ενός βουνού· «βγήκα ους του μπου-
βούν'».

μπσουζουνδανός επίθ. (Μηλ.), μισοζωντανός· «τουν έβγαλαν μπουζουν-
δανόν».

μπσουνκέφαλους επίθ. (Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παλαβός και εριστικός· «οι Μου-
σχουπουταμίτις είναι μπουσκέφαλ'».

μπσουνκόβουμι ρ. (Μοσχ., Ρητ.), ξεμεσιάζομαι, κουράζομαι υπερβολικά· μτχ.
μπσουνκουμμένους, ξεμεσιασμένος από την κούραση.

μπσουνματέζ'κους επίθ. (Ρητ.), για πρόβατο ή κατσίκι, με μεγάλα αφτιά.

μπσουνπλαγά η (Μηλ., Ρητ.), όχι πολύ επικλινές έδαφος.

μπσούρα η (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πήλινη γαβάθα·
«έβανάμι του φαϊ μέσα σι μνά μπουόρα να φάμι όλ' μι τα κουτάλα».

μπσουϱ' το (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πήλινο πιάτο.

μπσουτ'λίγαδου το (Ρητ.), μικρό τυλιγάδι, περίπου το μισό από το κανονικό.

μπσουτρώου ρ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), τρώω το μισό φαγητό, φτάνω στη μέση του
φαγητού· «όσου να κάτϱ' αυτή, είχαν μπουσφάει».

μπσουνχείλας επίθ. (Μηλ.), βλ. μπσαχείλας.

μπσουνχουρίζω ρ. (Μοσχ.), χωρίζω στη μέση· «μπσουνχώρ'σα τ'ν αχιρώνα».

μπσουνχώϱ' το (Λόφ., Ράχ.), το κεντρικό σημείο του χωριού, όπου βρισκόταν
και το χ'ρουστάϱ'.

μπσόχλουρους επίθ. (Μοσχ.), όχι εντελώς χλωρός.

μπστάκας επίθ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μουστακλής.

μπστρωίτ'κους επίθ. (Μοσχ., Ρητ.), για ζώο, που προέρχεται από διασταύ-

- ρωση δυο διαφορετικών ειδών.
μπδουνκάϙ’ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τενεκεδένιο δο-
 χείο χωρητικότητας μισής οκάς.
μ’τάρα η (Έλαφ.), το μιτάρι του αργαλειού.
μ’τάϙ’ το (Μηλ.), το μιτάρι του αργαλειού.
μ’τάϙ’ το (Έλαφ., Ρητ.), υφαντό από γιδήσιο μαλλί με το οποίο σκεπάζουν το
 σαμάρι.
μτζούνα η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ.), χόρτο με ροζ λουλούδια, που μοιάζει
 με τριφύλλι και το τρων τα γίδια.
μτζούν’ το (Ρητ.), ό,τι και *μτζούνα*.
μτζούϙ’ το (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μονάδα μέτρησης των σιτηρών,
 ίση με τέσσερις γκαζοτενεκέδες: «έσπειρα φέτους είκουθ’ μτζούργα».
μ’τζώνου ρ. (Μοσχ.), μουντζώνω.
μ’τριά η (Ρητ.), βλ. *μιτριά*.
μύγα η (Μοσχ.), 1) μύγα, 2) στίγμα σε ύφασμα: «του ύφασμα είχι κι απού
 καμνά μύγα μέσα».
μυγαρούδ’ το (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), μικρή μύγα.
μύγαλου το (Ρητ.), γυναικεία καρφίτσα σε σχήμα αμύγαλου που τη στερέω-
 ναν στο κεφαλομάντιλο.
μυγούλ’ το (Μηλ.), στίγμα σε ύφασμα: «είχιν κάτ’ μυγούλα μέσα του ύφα-
 σμα».
μυλαύλακου το (Μοσχ., Ρητ.), 1) φαρδύ αυλάκι που το νερό του πέφτει με
 ορμή στην *καρούτα* του νερόμυλου ή του *μανδανιού*, 2) πολύ νερό: «ένα
 μυλαύλακου νιρό έφριζις».
μυλωνάς ο (Έλαφ.), 1) μυλωνάς, 2) σκαθάρι που πάει στις κερασιές.
μυλονόπιτρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μυλόπετρα.
μυρμήνγα η (Ελατ., Ρητ.), μεγάλο μυρμήγκι.
μυρμηγκίζου ρ. (Ρητ.), κνήζω: «μι μυρμηγκίζ’ του χέϙ».
μυρμηγκόδρομους ο (Μοσχ.), ο δρόμος που ακολουθούν τα μυρμήγκια μέχρι
 τη φωλιά τους.
μυρμηγούφαγους ο (Μοσχ.), μυρμηγκοφάγος.
μυρμήνϙ’ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μυρμήγκι,
 2) μεγάλο πλήθος: «ήρθαν οικογένειεις απ’ ν Γατιρίν’, απ’ τ’ Σαλονίνιϙ,
 μυρμήνϙ’!».
μυρουδάτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αρω-
 ματικός: «χουρτάϙ’ μυρουδάτου».
μυρουδ’κό το (Μηλ.), αρωματικό χόρτο, όπως ο δυόσμος, το μάλαθρο κ.λπ.
 «ήμαν τρανιμέν’ μι τα μυρουδ’κά ιγώ».
μυρουθ’κά τα (Μηλ.), ο μαΐδανός.
μυρ’σμάρα η (Έλαφ.), μύρισμα, μυρωδιά: «έχ’ μνά μυρ’σμάρα του καπνό,

άμα χαλάσ'».
μυτάκ' το (Μοσχ., Ρητ.), η σκάλα που σχηματίζουν τα σγουρά μαλλιά· «τα
μαλλά τ'ς έκαμναν όλου μυτάκα μυτάκα».
μύτας επίθ. (Ελατ., Μοσχ.), μυταράς.
μύτ' η (Ελαφ.), το ράμφος· «του γιράκ' έχ' μύτ' καμβουρουτή».
μωρ' (Ρητ.), μωρέ· «μάννα μωρ'!».
μώρα (Μηλ.), μωρέ· «μώρα Κούλα!».
μωρά (Μοσχ.), ό,τι και μώρα· «ονχ, μωρά!».

ναζῆαρ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) δύσκολος, ιδιότροπος, 2) καχεκτικός, αδύνατος· «ναζῆαρ'κου ὀτιάρ'».

νάθιμα το (Ρητ.), βλ. *ανάθιμα*· «νάθιμα τ' φούργα μ'».

νακατιμένους μτχ. (Έλαφ., Μηλ.), ανακατεμένος· «έβαζαν στραγάλα, κουφέτα, σταφίδις, νακατιμένα όλα».

νακατουδά η (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), 1) ανακατωσούρα, 2) διαβολές· «έβαλιν νακατουδά στου σπίτ'».

νακατουχούλαρα η (Έλαφ.), ὅ,τι και *ανακατουχούλαρου*.

νακατώνου ρ. (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), ανακατώνω· «μη του νακατώντς του φατ'!».

ναλώ ρ. (Μοσχ.), βλ. *αναλώ*· «ναλώ τ' λίγδα».

νάμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κρασί εκλεκτής ποιότητας που προσφέρεται στη θεία μετάληψη.

νανάξ' το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ποικιλία μικρόσωμης κότας· «αυτά τ' αβγά δεν είνι απού π'λάδις, είνι απού νανάξα».

ναπεύουμι ρ. (Μοσχ.), βλ. *αναπεύουμι*· «άσ' τουν ν' αναπιφτεί».

ναπουλέουν το (Λόφ., Ράχ.), ποικιλία άσπρου τραγανού κερασιού.

νγουκυρά η (Έλαφ., Μοσχ.), 1) νοικοκυρά, 2) προσφώνηση συζύγου· «τώρα, νγουκυρά, τι θα φάσσουμε;».

νγουκυράτου το (Ελατ., Έλαφ.), νοικοκυριό· «έφάσάμι του νγουκυράτου μας».

νγουκύρ'ς ο (Έλαφ., Μοσχ.), νοικοκύρης· «νγουκυραίοι γιροί».

νδάς σύνδ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), όταν· «νδάς χτύπ'σιν η πόρτα»· βλ. και *άνδας*.

νδένου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπλέκω· «να μη νδέις»· μτχ. *νδισμένους*, νευρικός και απότομος.

νδέσμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κακιά ώρα, μπλέξιμο.

νδηργούμι ρ. (Μοσχ.), βλ. *ανδηργούμι*.

νδρέπουμι ρ. (Μηλ., Μοσχ.), ντρέπομαι.

νδρουπή η (Μηλ., Μοσχ.), βλ. *ανδρουπή*· «τώρα που άσπρισιν η νδρουπή, πάει, έφυγιν η νδρουπή απ' τουν γόσμου!».

νδρουπουλουλούδου το (Μοσχ.), βλ. *ανδρουπουλουλούδου*.

νδύμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.) 1) το πρώτο ντύσιμο του μωρού από τη νουνά, 2) ο φλοιός του σιταριού, του φουντουκιού κ.λπ.

νδυμαδά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ενδυμασία· «έχ'ς

νδυμαδά καλή;».

νδω ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ντύνω· «η νούνα τα νδούσιν τα μ'κρά», «ένδ'σαν του κουμβαρούλ'», 2) επικαλύπτω, σκεπάζω· «τα μήλα απ' τουν Γλήδουνα τα νδούσαν μι λουλούδ'γα»· παθ. νδ'γούμι· «παιει κι νδ'γέτι στα γυνικεία», «να νδ'γέσι καλά».

νε... νε σύνδ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ούτε ... ούτε· «νε κρέν' νε λαλάει», «νε χαλνούσιν νε τίπουτα, άμα ήξιρις να του φλάις», «νε γ'ατροί ήταν νε τίπουτα».

νέα τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), οι νεόνυμφοι· «να ζήσ'ν τα νέα», ευχή μετά το γάμο.

νειρογάζουμι ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ονειρεύομαι· «νειρογάζουν μ'να μι βαναγία».

νειρεύουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ.), ονειρεύομαι.

νεύρα η (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), 1) το νεύρο (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), 2) η φλέβα (Ρητ.).

νηστ'κός επίθ. (Μηλ.), νηστικός.

νήστ'χου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αυστηρή νηστεία κατά τη διάρκεια της οποίας έτρωγαν μόνο το βράδυ της Τετάρτης και της Παρασκευής.

νηθ'κός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. νηστ'κός· «ήταν νηθ'κοί κόσμους».

νηχός ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. ηχός· «δεν διρ'γάξ' ι νηχός μι τα λόγα».

νιβατό το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σιταρήσιο ψωμί που ψήνεται στο ταπί.

νίβου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νίβω, πλένω· «ένιψα τα χέρ'γα», «νίβου του πρόσουπου».

νιβουρός ο I (Έλαφ., Μοσχ.), 1) βαθύ μέρος στο ποτάμι (Μοσχ.).

νιβουρός ο II (Έλαφ., Μοσχ.), φραγμένο καλοκαιρινό κατάλυμα για βόδια (Έλαφ.).

νιβριάζουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νευριάζω· «η μάνα τ' νιβριάζκιν».

νιβρικό το (Μηλ.), βλ. αναβρικό· «ήταν νιβρικό του μέρους».

νιβρικός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νευρικός· «τώρα γίνγαμι ιμείς νιβρικότιθ'»· ουσ. νιβρικά τα, αρρώστια των νεύρων· «έχ' τα νιβρικά τ'ς».

νιβρόσπασμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νευρικός άνθρωπος, νευρόσπαστο.

νιβρώματα τα (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και σταυρώματα.

νιζάμπς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), 1) Τούρκος χωροφύλακας

- (Λόφ., Ράχ.), 2) στρατιώτης (Ελατ.), 3) καθυστερημένος (Μοσχ.).
νίλα η (Ρητ.), δοκιμασία, τυράννια· «τράβηξα πουλλή νίλα».
νιλλίπητα επίρρ. (Μηλ.), βλ. *ανιλλίπητα*· «ήμασταν κάτ' όλ' νιλλίπητα».
νιλλίπητους επίθ. (Μηλ.), βλ. *ανιλλίπητους*· «ήμασταν όλ' τ' μέρα ικεί νιλ-
 λίπητ'».
νιμόκ'να η (Ελατ., Μηλ.), βλ. *ανιμόκ'να*.
νιμόκouna η (Μοσχ.), βλ. *ανιμόκouna*.
νιμόστρουφους ο (Μοσχ.), βλ. *ανιμόστρουφους*.
νιμουτύρουμα το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), βλ. *ανιμουτύρουμα*.
νιμουστρόφους ο (Ρητ.), βλ. *ανιμουστρόφους*.
νιριγάτα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το μήλο του Αδάμ, το καρύδι του
 λαιμού.
νιρ'λόχουνου το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), χιονόνερο.
νιρ'λό'ρους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νερουλός.
νιρόγαλου το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), αραιό γάλα κακής ποιότητας· «έχ'
 πουλύ γάλα, αλλά νιρόγαλου».
νιρόκouna η (Ελατ., Μοσχ., Ρητ.), δυνατή φαγούρα στο πέλμα του ποδιού.
νιρόμβλους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νερόμυλος.
νιρόπouna η (Λόφ., Ράχ.), πούντα από βρέξιμο.
νιρόπ'χασμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μάζεμα νε-
 ρού στην κοιλιά, υδρωπικία· «αυτό του κουρίτ' είχαν νιρόπ'χασμα».
νιρουανλακά η (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *νιρουλακά*.
νιρουβλάκ'ζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ.
 φουσκώνω από το πολύ νερό, γεμίζω το στομάχι μου με νερό· «νιρου-
 βλάκ'ασα κι δεμ βουρώ να σταθώ», 2) μτβ., γεμίζω κάτι με νερό· «τα
 πότε'σα, τα νιρουβλάκ'ασα».
νιρουκόν'na η (Μοσχ.), βλ. *νιρόκouna*.
νιρουκουλό'θα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νεροκολό-
 κυθο.
νιρουκουλό'θου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νεροκο-
 λόκυθο.
νιρουκρατ'μα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μέρος που
 κρατάει νερό.
νιρουκρατώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κρατώ νερό,
 υγρασία· «αυτό του χουράφ' νιρουκρατάει».
νιρουκρατ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ.), 1) μέρος που κρατάει νερό, 2)
 υδρόβιο χόρτο με μακρύ σπαθωτό φύλλο και ψηλό κορμό.
νιρουλαθ'κά η (Μηλ.), βλ. *νιρουλατ'κά*.
νιρουλακά η (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), πρόχειρο αυλάκι· «τράβηξα μ'να νιρου-
 λακά να φύγ' του νιρό».

- νιρουλατχά η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), άλμη.
- νιρουμβλάκας επίθ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που πίνει πολύ νερό.
- νιρουπουναγάζου ρ. (Λόφ., Ράχ.), πουντιάζω ύστερα από βρέξιμο.
- νιρουπχάνουμι ρ. (Έλαφ.), μαζεύω νερό στην κοιλιά.
- νιρουσταλήθρα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το υγρό που μαζεύεται στο ξύγγι που περιβάλλει την κοιλιά του άρρωστου ζώου.
- νιρουσταλίδα η (Έλαφ.), μέρος που κρατάει νερό.
- νιρουσουριμή η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νεροσουριμή, νερό που κατεβαίνει με ορμή μετά από δυνατή βροχή παρασύροντας το χόμα· «ήρθι νιρό κι έφχασι νιρουσουριμές».
- νιρουτριβή η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), νεροτριβή.
- νιρουφάγουμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νεροφαγιά.
- νιρουφαιά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νεροφαγιά.
- νιρουφαϊζου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), για το νερό απότομης βροχής που παρασέρνει το χόμα· «μι του νιρουφάμισιν του χουράφ».
- νιρουφίδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νερόφιδο.
- νιρουφύλακας ο (Ελατ., Μηλ., Μοσχ.), νεροφύλακας· «νιρουφύλακα δεν είχαμι, γιὰτι δεν είχαμι νιρά».
- νιρουχέλουνα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νεροχελώνα.
- νιρόχουνου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χιονόνερο.
- νισπόϋ το (Μοσχ.), ό,τι και ανδίσπουρους.
- νιδάν' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σχέδιο· «έχ' κι άλλα νιδάνα», 2) διακριτικό σημάδι στο αφτί των γιδοπροβάτων· «είχιν του καθένα του νιδάνι τ'».
- νοικουκυρεύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νοικοκυρεύω· παθ. νοικουκυρεύουμι· μτχ. νοικουκυρομένους.
- νοικαστής ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ενοικιαστής, νοικάρης· «τον είχα νοικαστή δγὸ χροάνα».
- νοικαστού η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νοικάρισσα.
- νόδτ'μους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νόστιμος
- νότχους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υγρός, βρεγμένος· «νότχου πανί», «νότχου χόμα».
- νότ' η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υγρασία· «άμα έχ' νότ' του χουράφ' δεν ουργώνιτι».
- νουβρός ο (Έλαφ., Μοσχ.), βλ. νιβουρός I.
- νουδάς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το επίσημο δωμάτιο.
- νουδόπ'λου το (Μηλ., Μοσχ.), μικρό δωμάτιο.
- νουδούλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρό δωμάτιο.
- νουζίτσα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λουρι από χοιρινό

- ή αγελαδινό δέρμα με το οποίο στερεώνουν τα τσαρούχια: «τ'ν έβαναν τ' λιχώνα μ'να νουζίτσα μι σκόρδου».
- νουζίτσα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. νουζίτσα.
- νουματοί οι (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άτομα, πρόσωπα: «ήταν δώδιστα νουματοί οικογένεια».
- νουμβρόστ' το (Έλαφ.), χώρος σκεπαστός μπροστά από το σπίτι, το χαγιάτι: «τότις όλα τα σπίτχα είχαν νουμβρόστ'».
- νούμρου το (Μοσχ.), ποικιλία σιταριού.
- νούνα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) νουνά, 2) κουμπάρα.
- νούνους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) νουνός: «τι νούνους ήταν αυτός κι μ' είπιν τέτχου όνουμα;», 2) κουμπάρος: «τουν είχαμι νούνουν, μ'βουτί μας σφιάνουσιν», «ι νούνους στου γάμου αξίουν του ψουμί».
- νουνουσύν' η (Ρητ.), κουμπαριά: «έχουμι νουνουσύν' μι αυτόν».
- νουπός επίθ. (Έλαφ., Μοσχ.), για αβγό, με πολύ λεπτό τσόφλι.
- νουρά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ουρά: «φούνδα η νουρά πίσου», «θέλου πουνδικόν μι νουρά!», παραγγελία που δίνουν αστειευόμενοι οι καλεσμένοι του γαμπρού στους συγγενείς της νύφης και υπονοεί το μπρίκι του καφέ, 2) η λαβή, το χερούλι στο αλέτρι.
- νούρα η (Μοσχ.), ό,τι και νουρά.
- νούραβους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), με ουρά: ουσ. νούραβις οι, οι κλωστές του στημονιού που περισσεύουν από το χτένι.
- νουρίτσα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ουρίτσα, κόκκυγας.
- νουρόσ'κου το (Έλαφ., Μοσχ.), ποικιλία άσπρου και όψιμου σύκου με μεγάλο κοτσάνι.
- νούρους ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ουρά: φρ. «Να 'νι ανγαστρουμέν' αυτή; – Πώς, στου νούρου τό 'χ'!», δεν είναι (ειρων.): «ι νούρους απ' του γ'ρούν'».
- νουσουκόμπσα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νοσοκόμα: «όλα τα κουρίτσα παν νουσουκόμπσις τώρα».
- νουτίζου ο. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υγραίνομαι, βρέχομαι: «νόντ'σιν του πουδάδ'», «νόντ'σιν του χώμα».
- νουτχάς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νότιος άνεμος.
- νουχταρέλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρός νόχτους.
- νουχτάδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρός νόχτους.
- νουώ ο. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) καταλαβαίνω, αντιλαμβάνομαι: «διπ' δε νουάς», «δε νουάει τίπουτα», 2) σκέφτομαι: «αυτοί του νουούν».

- νόχτους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γκρεμός με ρέμα στο βάθος.
- ντσάκ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μικρός απομονωμένος τόπος κοντά σε ποτάμι.
- ντσι το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τόπος, χωράφι κοντά σε ποτάμι, 2) τοπων. «του κάτ' του Ντσι», «του πάν' του Ντσι».
- νυφαδῆ γά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νύφη από γιο ή αδελφό· «είχιν δῆο νυφαδῆ γές», «απ' τ' θική τ'ς τ' νυφαδῆ γά τον αδιρφό».
- νυφίτσα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) νυφίτσα, 2) το πρώτο άνθος της ροδιάς που μοιάζει με χωνί· «όπουσ βγαίν'ν οι νυφίτσις απ' τ' ρουδῆ γά» (Λόφ., Ράχ.).
- νυφίτῶ το (Ράχ.), έντομο με δαγκάνες και μουστάκια, ό,τι και *καραμουστακλής*.
- νύφ' η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) νύφη, 2) πρόχειρη κούκλα καμωμένη με κουρέλια (Μηλ., Μοσχ.).
- νυχάκ'ς ο (Μοσχ., Ρητ.), ψύξη στα νύχια από το πολύ κρύο· «μ' έπῆξασιν νυχάκ'ς».
- νυχάκ' το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η βάση πάνω στην οποία πατάει το υνί, 2) είδος φαγώσιμου κιτρινωπού μανιταριού (Μηλ.).
- νυχτιρεύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δουλεύω τα βράδουα· «του χ' μώνα νυχτέριβα μι τον αργαλό».
- νυχτιρίδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νυχτερίδα.
- νυχτουβάτ'ς ο (Μοσχ.), υπνοβάτης.
- νυχτουπάτ'ς επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που *νυχτουπατάει*.
- νυχτουπατώ ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τριγυρίζω, μπερμπαντεύω τις νύχτες· «τ' χώρ'σιν, μπουτί νυχτουπατούσιν».
- νυχτουπιρπατώ ρ. (Έλαφ.), ό,τι και *νυχτουπατώ*.
- νυχτουπούλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) νυχτοπούλι, 2) κουνκουβάγια (Μηλ.), 3) μτφ., άνθρωπος που δουλεύει και τη νύχτα.
- νυχά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρή ποσότητα από κάτι στερεό· «μῆνα νυχά τυρί».
- νυχάξου ρ. (Μηλ.), (για ζώο) αφήνω ίχνη πάνω σε μαλακό έδαφος ή σε χιόνι με τα *παράνυχια*· «νύχασαν, έκαμαν δουρό».
- νυχάις ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *νυχάκ'ς*.
- ν'χά η (Έλαφ.), βλ. *νυχά*.
- νώμους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ώμος· «να σι πέδ' του χέῤ' απ' του νόμου!», κατάρα, «μι πουνάει ι νόμους».
- νάμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χωράφι που ανοίγουν μέσα στο δάσος· «πόσα νάματα άν'ξιν;», «άνοιξάμι σαράνδα στρέμματα νάματα».
- νάματίζου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), αφήνω το χωράφι ακαλλιέ-

γητο για να δυναμώσει.

Νάουστα η (Έλαφ.), Νάουσα.

νάτα τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ομορφιά· «έχ' πουλ-
λά νάτα».

νόνυφ' η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νεόνυμφη· «ήμαν
τότις νόνυφ'».

νός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νέος· «ήμαν να κι
γέρασα».

νουνγάμβρια τα (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), οι νιόπαντροι.

νουνπανδριμένους μτχ. (Λόφ., Ράχ.), νιόπαντρος· «τότις ήμασαν νουνπανδρι-
μέν'».

νούτσ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πολύ νέος·
«χάθ'κιν νούτσ'κους ου καημένους!».

ἑξάμηνον το (Ρητ.), ἑξάμηνο· «πάνου στου ἑξάμηνου ἥρθιν».

ξαμώνου ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *αξαμώνου*· «ξαμών' λίγου, τρώει;», «δεν ξαμών' να πάῳ' τίπουτα».

ξαναδίνου ρ. (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δίνω ξανά· «ξαναέδουσιν του πιδί κι πέρασιν καθηγητής».

ξανακλώθου ρ. (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κλώθω ξανά· «του μαλλί τό ἔγνιθάμι κι του ξαναέκλουθάμι κι γένουνδαν γιρό».

ξαναπατώ ρ. (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πατώ ξανά· «δεν ξαναπάτ'σαν ἀλλ' φουρά».

ξαναπιρνώ ρ. (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) περνώ ξανά, 2) περνώ· «ξαναπέρασιν καμβόσους κιρός κι έφυγιν».

ξαναπίσου επίρρ. (Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ξανά, πάλι, ἄλλη φορά· «δεμ βααίνου ξαναπίσου, λέει», «ιγώ δεν έκαμα ξαναπίσου πιδί», «θα δώις ξαναπίσου να πιράις καθηγητής».

ξαναῦστ'ρα επίρρ. (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ὕστερα· «θα ῥθω ξαναῦστ'ρα».

ξας ο (Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) θεός· «ἥρθιν ι ξας», 2) ξάδελφος (Ἐλαφ., Λόφ., Ράχ.).

ξαφνίζουμι ρ. (Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), τρομάζω· «ξαφνίζουνδαν η λιχώνα».

ξάφ' το, συνήθως στον πληθ. ξάφχα τα (Ἐλαφ., Μοσχ.), τα τέλια της νύφης.

ξέγναστους επίθ. (Ἐλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ξένοιαστος.

ξέρα η (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξηρασία· «τέτχα ξέρα δεν έκαμιν ιπέρ'σ'».

ξέρακας ο (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξερό δέντρο· «ικεί στον ξέρακα να πας διξά», «όταν θ' ανοίξ' ου ξέρακας, τότε θα ῥθω στου σπίτι μου, θα ῥθω κι στην καλή μου», δημ.

ξέρου ρ. (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξέρω· παθ. ξέρουμι· «τ'ς είχαν χουριστά γα να μη ξέρουνδι», «ξέρουμάσταν απού παλά».

ξέταγμα το (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) έλεγχος· «ικεί ήταν του ξέταγμα», 2) μονάδα μέτρησης· «του π'νάχ' του είχαν ξέταγμα γα του γάλα», 3) εξήγηση, ερμηνεία ονείρου (Μοσχ.).

ξέφτ'σμα το (Ελατ., Ἐλαφ.), τόπος που το χόμα του έχει φύγει εξαιτίας δυνατής βροχής· «έχ' όλου ξιφτίσματα του χουράφ'».

ξέχασμα το (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ψυχαγωγία· «αδέτ' γα ξέχασμα».

- ξέχουρους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), απομακρυσμένος· «του σπιτ' ήταν λίγου ξέχουρου».
- ΄ξηχαστούϙ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρό παιδί που ψυχαγωγεί τους μεγάλους· «μι πήριν ΄ξηχαστούϙ' η μάνα μ' στον γάμβου».
- ΄ξηχώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. διασκεδάζω, ψυχαγωγούμαι· «βάντς κι ένα στρέμμα καπνό κι ΄ξηχάει η οικογένεια», «΄ξηχώ λίγου μι τα μ'κρά», «΄ξηχάει μι τ' ανγόνα τ'ς τώρα», 2) μτβ. διασκεδάζω, ψυχαγωγώ κάποιον· «μι πήριν η μάνα μ' γ'α να ΄ξηχώ τουμ Βασιλάχ'».
- ξιβαφτίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πλένω κάτι με άφθονο νερό· «τα κιλίμνα τα ξιβάφτ'σαμι στον λάκκου».
- ξιβγαλμένους μτχ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εξελεγμένους· «δεν ήταν ξιβγαλμένους ου κόσμους».
- ξιβιργώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βγάζω τη βέργα που στηρίζει τα φασόλια κ.λπ.· «θα ξιβιργώσου τα φασούλα», 2) βγάζω τη βέργα από το αλέτρι· παθ. ξιβιργώνουμι· «ξιβιργώθ'κιν τ' αλέτϙ'».
- ξιβραϊζουμι ρ. (Λόφ., Ράχ.), (για έδαφος) παθαίνω κατολίπηση.
- ξιβρούισμα το (Λόφ., Ράχ.), η καθίζηση του εδάφους.
- ξιβρούίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βρούίζω· «τουν ξέβρισα».
- ξιβρούζου ρ. (Μοσχ.), αναβλύζω, τρέχω σιγά σιγά· «ξιβρούζ' νιρό».
- ξιβαβαλίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *βαβαλίζου*.
- ξιβιζιρνώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παύω να βαριέμαι· «ξιβιζέρ'σαμι τώρα, πάμι να φύγουμι».
- ξιβιλδάρουτους επίθ. (Ρητ.), άνθρωπος που έχει απ' έξω τα ρούχα του, ασυμμάζευτος.
- ξιβιρδιμός ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεμπέρδεμα.
- ξιβλανίζουμι ρ. (Μηλ.), για το κλωνάρι που κόβεται εκεί που ενώνεται με τον κορμό· «ξιβλανίσκιν ένα κλωνάϙ'».
- ξιβλάντζιμα το (Μηλ.), το κόψιμο ενός κλωναριού στο σημείο που ενώνεται με τον κορμό.
- ξιβλάτσουτους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. ξιβλέτσουτους.
- ξιβλέτζουτους επίθ. (Μοσχ.), βλ. ξιβλέτσουτους.
- ξιβλέτσουτους επίθ. (Μηλ.), ασυμμάζευτος.
- ξιβλάτσουτους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. ξιβλέτσουτους.
- ξιβλάτσουτους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. ξιβλέτσουτους.
- ξιβουβλάζου ρ. (Μηλ., Μοσχ.), αφαιρώ τα φύλλα του καπνού που είναι χα-

- μηλά για να δυναμώσει ο κορμός: «τουν ξιβούβλασα τουν γαπνό».
- ξιβουκάνου ρ. (Έλαφ.), καθαρίζω το υνί από το χώμα.
- ξιβουρλάζου ρ. (Ρητ.), 1) κόβω τη *βουρλά*: «ξιβούρλασα τα τζαρνίκα», 2) καθαρίζω τα ξερά φύλλα του καπνού όταν πρόκειται να τα δέσω σε δεμάτια: «ξιβούρλασα τουν γαπνό», 3) χαλώ τη συνεργασία, το συνεταιρισμό με κάποιον.
- ξιγανώνουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξιγανώνομαι: «άμα τά 'φηνις του τυρόγαλου μεσ' στ' βραγάτσα, ξιγανώνουνδαν», «ξιγανώνουνδαν τ' ανξά απ' τ'ν ξ'νάδα».
- ξιγητεύου ρ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ξηματιάζω: «θα πάνου να του ξιγητέψου του πιδί».
- ξιγήτιμα το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), ξεμάτιασμα.
- ξιγουμαρίζουμι ρ. (Λόφ., Ράχ.), ξετσιπώνομαι: «ξιγουμαρίσκιν διπ».
- ξιγράφου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεγράφω: «ό,τ'μας έγραιψιν δεν ξιγράφ'».
- ξιγουλάβίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ξεγυμνώνω: «τι του ξιγουλάβ'σις έτδα του πιδί;», 2) ξεσπυρίζω: «του ξιγουλάβ'σις όλου του καλαμβούλ'».
- ξιγουλάβωνου ρ. (Ρητ.), βλ. *ξιγουλάβίζου* 1.
- ξιγουφίζουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ξεγοφώνομαι: «έτδα πως έπισα ξιγουφίδκα», 2) μου βγαίνει το κόκαλο από τη θέση του: «μι ξιγουφίσκιν ι νόμους».
- ξιδανλίζου ρ. (Ρητ.), καθαρίζω τη φωτιά από τα κάρβουνα: παθ. *ξιδανλίζουμι*, χάνω την πύρα, ξεθυμαίνω: «ξιδανλίσκιν η φουτχά».
- ξιδανλάζου ρ. (Έλαφ., Μηλ.), βλ. *ξιδανλίζου*.
- ξιδαύλασμα το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), η ενέργεια του *ξιδανλίζου*.
- ξιδουβούτσιλα η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινο δοχείο για ξίδι.
- ξιδουβούτσιλου το (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *ξιδουβούτσιλα*.
- ξιδουνδγάζου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ξεδοντιάζω: *μτχ. ξιδουνδγάσμενους*, αυτός που έχει στραβά ή ξεπεταγμένα δόντια.
- ξιδουπάπαρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παπάρα με νερό και ξίδι.
- ξιδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξίδι.
- ξιδουνδγάσμενους *μτχ.* (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αυτός που έχει ξεπεταγμένα δόντια.
- ξιδουρνά ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ., φεύγω *κακήν κακώς*: «πάει, ξιδούρ'σιν αυτός απού δω», 2) μτβ., διώχνω *κακήν κακώς*: «τα ξιδούρ'σα απού δω».
- ξιζακατίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παραμερίζω κάτι για να καθαρίσω το χώρο: «όλα τα ξιζακάτ'σα σήμιρα».

- ξίζακάτ'μα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η ενέργεια του ξίζακατίζου.
- ξίζανώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και ξίζοννάζου.
- ξίζάρωμα το (Λόφ., Ράχ.), η ενέργεια του ξίζαρώνου.
- ξίζαρώνου ρ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), ξετροπώνω.
- ξίζαρωμώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ.), ό,τι και ξίζαρώνου· «τα ξίζαρωμουσα όλα», «του ξίζαρωμουσάμι του γατζό».
- ξίζουλώνου ρ. (Ρητ.), ξετροπώνω· «πού πήγεις κι του ξίζουλούσις του μαχαίϑ'».
- ξίζεύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεξεύω· «ξέξιψιν τα βόδγα».
- ξίζινχάζου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βγάζω το ζινχ' κάποιου· «μι ξίζινχασίς».
- ξίζουνδανεύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ., ζωντανεύω· «ύστ'ρα ξίζουνδάνιψαν όλ'», 2) μτβ. βοηθώ κάποιον να συνέλθει· «ώσπου να τ'ς ξίζουνδανέψ'ν, είδαν κι έπαθαν».
- ξίζούνουτους επίθ. (Έλαφ.), απεριποίητος.
- ξίζουννάζου ρ. (Έλαφ., Μηλ.), ό,τι και ζουννάζου.
- ξίζώνασμα το (Έλαφ., Μηλ.), η διαδικασία που χρειάζεται η υφάντρα για να ξίζούνάσει το στημόνι.
- ξίθαροριτός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άνετος στις κοινωνικές σχέσεις· «η Πανάμου ήταν ξίθαροριτιά».
- ξίθαρωρώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεθαρωρεύω· «οι νύφης ουχτώ μέρις δε μιλούσαν· ύστ'ρα ξίθαρωρούσαν».
- ξίθέρμισμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το πέραςμα του μαλλιού από το καυτό νερό στο κρύο.
- ξίθιρμώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), περνώ το μαλλί από το καυτό νερό στο κρύο· «του ξίθιρμούσαμι του μαλλί».
- ξίθιρνώ ρ. (Μοσχ.), τελειώνω το θέρισμα.
- ξίθ'λινκώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεκουμπώνω.
- ξίκαθαρίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ξεκαθαρίζω, 2) απρόσ. «ξίκαθαρίζ' ι κιρός», ξανοίγει, καθαρίζει η ατμόσφαιρα.
- ξίκαλουκιρῳάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), περνώ το καλοκαιρι, ξεκαλοκαιριάζω· «πήγινα στου β'νό να ξίκαλουκιρῳάσου».
- ξικάνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεκάνω, σκοτώνω· «τα ξέκαμαν τα καημένα τα 'λάφχα».
- ξίκαπνίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βγάζω τις καπνιές· «ξικάπνισα του σπίτ'».
- ξίκαρβουννάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τραβώ,

- βγάζω τα κάρβουνα.
- ξικαρδίζουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξικαρδίζομαι.
- ξικαταφυΰχ' ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δροσίζει· «ξικαταφυΰχ'σιν καλά τώρα», «βαράτι τώρα, ξικαταφυΰχ'σιν», δουλέψτε.
- ξικατ'νόνομι ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ξεμεσιάζομαι.
- ξικατ'νάζουμι ρ. (Έλαφ., Ρητ.), ό,τι και ξικατ'νόνομι.
- ξικαυκαλώνου ρ. (Μοσχ.), βγάζω, αφαιρώ το καύκαλο· «τουν ξικαυκαλώουσιν».
- ξικλειδώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξικλειδώνω· παθ. ξικλειδώνουμι, βγαίνω από την κλειδώση· «είχιν ξικλειδουθεί του κόκαλου στου γόνα», «ξικλειδώθ'κιν του χέρι μ'».
- ξικλουτσάζου ρ. (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), ξεμπερδεύω· «στάσ' να ξικλουτσάσου τα πουδάργα».
- ξικλώθου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξικλώθω· παθ. ξικλώθουμι, ξικλώθομαι, ξεφτίζω· «αχίρ'σιν να ξικλώθιτι του ύφασμα».
- ξικλώναρους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), αυτός που τα κλαδιά του πετιούνται προς τα έξω· «δεν δα κλάδιφα καλά τα δέντρα κι όλα είναι ξικλώναρα».
- ξικλών' το (Μοσχ.), δέντρο που τα κλαδιά του πετιούνται προς τα έξω.
- ξικόβου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αποσπώ, κόβω ένα κομμάτι από ένα σύνολο· «του μαλλί του ξέκουβάμι σι απάλις», «ξέκουβάμι ένα κουμμάτ'», 2) βρίσκω, εξοικονομώ χρόνο· «ξέκουψι λίγου κι κάτσι καταή», «δεν ξέκουψα ακόμα να πάνου να τ'ς δω».
- ξικουκλίζου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), κόβω την κούκλα του καλαμποκιού από το στέλεχος· «του ξικουκλιστα όλου του χουράφ'».
- ξικουκλισμα το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), το κόψιμο της κούκλας του καλαμποκιού από το στέλεχος.
- ξικουκ'λώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεσκεπάζω· «του ξικουκ'λουσα του π'νάλ'»· παθ. ξικουκ'λώνουμι· «μη ξικουκ'λώνισι, θα κρωίς!».
- ξικουλώνουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βγαίνει έξω η έδρα μου, 2) εξαντλούμαι από την πολλή δουλειά, 3) νιώθω δυσφορία από το πολύ φαγητό (Μηλ.)· «έφαγα, ξικουλώθ'κα».
- ξικουπή η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και αποουκουπή.
- ξικουπρίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καθαρίζω ένα μέρος από την κοπριά.
- ξικουρασμένους μτχ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεκούραστος· «ιγώ πένδι στρέμματα καπνό να έβαζα ιδώια, θα ήμαν κι ξικου-

ρασμέν'».

ξικούραθ' η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεκούραση.

ξικουρίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βγάξω την κόρα του ψωμιού· «του ξικόρ'σα»· παθ. *ξικουρίζουμι*· «του ψουμί ξικουρίζουνταν».

ξικουροκυτόνου ρ. (Ρητ.), ξεμπερδεύω· «άιμι, πάινι τώρα να τα ξικουροκυτόνις».

ξικόφτου ρ. (Έλαφ., Ρητ.), βλ. *ξικόβου*.

ξικρού ρ. (Έλαφ., Μοσχ.), ξεδίνω· «βγαίν' λίγου κι ξικρούει».

ξικόλουμα το (Έλαφ., Ρητ.), λαίμαργος άνθρωπος· «αυτός είνι πουλύ ξικόλουμα».

ξилаκκίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), σκάβω λάκκο γύρο από τη ρίζα του κλήματος κατά το μήνα Οκτώβριο.

ξилаκκώνου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *ξилаκκίζου*.

ξιλέστατους επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *ξ'λέστατους*.

ξιλιχονεύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεγεννώ· «αυτή μας ξιλιχόνιβιν».

ξιλ'νώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λύνω· «δεν δου ξιλ'νάει όλου του διματ'ι, αλλά βγάξ' μόνου του κουφουτύλ'».

ξιλύνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) λύνω, 2) απελευθερώνω, αποδεσμεύω· «θα τουμ βάρουμι να τουν ξιλύσουμι».

ξιλυταρίζου ρ. (Λόφ., Ράχ.), απαλλάσσομαι, ξεμπερδεύω· «ξιλυτάρ'σα μι σένα».

ξιμαδ'μός ο, βλ. *μαδ'μός*

ξιμαζγαλλάζου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ.), κόβω τα περιττά κλαδιά του καλαμποκιού.

ξιμαμμεύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεγεννώ· «αυτή ξιμαμίβιν στου χουρῆ».

ξιμαρλούκλουτους επίθ. (Ελατ.), βλ. *ξιμαρνούκλουτους*.

ξιμαρνούκλουτους επίθ. (Μηλ., Μοσχ.), αυτός που φεύγει βιαστικά από κάπου χωρίς να πραγματοποιήσει το στόχο του· «δ'κώθ'κιν κι έφυγιν ξιμαρνούκλουτους».

ξιμαρτεύουμι ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), εκμυστηρεύομαι· «ιγώ σι ξιμαρτεύουμι».

ξιμασουρῆζου ρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), ό,τι και *μασουρῆζου*.

ξιμασουρώνουμι ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) ξηλώνομαι, 2) πέφτω φαρδύς πλατύς· «ξιμασουρώθ'κιν καταή γουτζά άνδρας».

ξιματεύου ρ. (Μοσχ.), ξεματιάζω· «έλα να σι ξιματέψου».

ξιματσῆζου ρ. (Μοσχ.), μαλώνω με κάποιον, έρχομαι στα χέρια.

ξιμέτουχους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αδιάφο-

- ρος, αμέριμος· «δε νάζιτι διπ̄ ου ξιμέτουχους».
- ξιμνάλιζου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) ξιμναλίζω «τους ξιμνάλτσιν», 2) (για καπνό) κόβω όλα τα φύλλα από το κλωνάρι του καπνού ή από το χωράφι «του ξιμνάλτσιν του καπνό», 3) (για τα φυτά του καπνού) πέφτω κάτω εξαιτίας δυνατού αέρα ή βροχής· «του ξιμνάλτσιν ι αέρας του καπνό»· παθ. ξιμνάλιζουμι, ό,τι και ξιβραϊζουμι· «ξιμνάλισκιν του μέρους».
- ἔξιμουλόγησ̄ η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εξομολόγηση.
- ἔξιμουλόγ'μα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εξομολόγηση.
- ἔξιμουλόγους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εξομολόγος· «τα είπισ όλα στον ἔξιμουλόγου».
- ἔξιμουλουγώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εξομολογώ· «πήγαν σν ικκληθ̄ά να τ'ς ἔξιμουλουγήσ̄ ι παπάς».
- ξιμουρδαρεύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καθαρίζω· παθ. ξιμουρδαρεύουμι, καθαρίζομαι· «μι τα φάρμακα τώρα ξιμουρδαρεύκιν ι τόπους».
- ξίνα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξινάδα· «άμα τ' αφήμ'ς του τυρί χουρίς άλας, παιδ̄' ξίνα».
- ξιנגλίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σπάζω, αποσπώ κλωνάρια ή φύλλα από το δέντρο· «ξένγλισα καναδ̄ό φύλλα», «θα π̄χαστούμι όλ' να του ξινγλίσουμι του κλοννάδ̄'»· παθ. ξινγλίζουμι, αποσπώμαι, κόβομαι, σπάζω· «ξινγλίσκιν του κλοννάδ̄' απ' τ' δ'γά κι έπισιν», «ξινγλίσκιν του κόκαλου».
- ξινδροουτχάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεντροπιάζω.
- ξινόγαλου το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ξινόγαλο.
- ξινουδ'λά η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. ξινουδουλά.
- ξινουδουλά η (Λόφ., Ράχ.), ξένη δουλειά, όχι δική μου· «πάμνιν κι δουλίβιν σι ξινουδουλές».
- ξινουλάπατου το (Έλαφ.), λάπατο πιο ξινό από το συνηθισμένο.
- ξινουμάλλα τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξένα μαλλιά που τα πρόσθεταν οι γυναίκες στις πλεξούδες για να φαίνονται πιο χοντρές.
- ξινουμανώτ'ς επίθ. (Έλαφ., Ρητ.), 1) αυτός που κοιτάζει ξένες γυναίκες, 2) ξενομανής, 3) ο ξένος.
- ξινουμώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), διώχνω· «τ'ς ξινόμπσαμι τ'ς Τούρλ'», «ξινόμπσιν όλα τα πιδ̄γά τ'».
- ξινούρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξενούρα, ξένος κόσμος· «έβγινιν απάν' στου χουογ̄ό πουλλή ξινούρα».
- ξινούτ̄'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξινού-

- τσικος, υπόξινος· «του κρέας απ' του άλουγου είνι ξινούτδκου».
- ξιπαιάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεπαγιάζω· «σν Αλβανία ξιπάιασαν όλα τα πιδγιά»· μτχ. *ξιπαιασμένους*· «ολ' ξιπαιασμέν' σν Αλβανία».
- ξιπαιασμός ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ξεπάγιασμα, 2) παγωνιά· «ήταν κρούου όξου, ξιπαιασμός!».
- ξιπαλαβώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξετρελαίνω, ξελογιάζω· «τα ξιπαλάβουσιν τα κουρίτδα όλα».
- ξιπανάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καθαρίζω το φούρνο από τα κάρβουνα και τις στάχτες με την πάνα· «θα ξιπανάσου πρώτα κι ύστ'ρα θα ρίζου του ψουμί».
- ξιπαραχώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεθάβω το νεκρό, κάνω ανακομιδή.
- ξιπαρταλάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουρελιάζω ένα ρούχο· παθ. *ξιπαρταλάζουμι*, *κουρελιάζομαι*· «ξιπαρταλάσκιν η φούστα»· μτχ. *ξιπαρταλάσμένους*, *ρακένδυτος*.
- ξιπατ'ώνουμι ρ. (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), 1) (για κάλτσα) χαλάει η πατούσα· «ξιπατ'νόθ'καν οι κάλτσες», 2) εξαντλούμαι από υπερβολική κούραση· «ξιπατ'νόθ'κα σήμιρα».
- ξιπατ'νάζου ρ. (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), πλέκω ξανά την πατούσα στη μάλλινη κάλτσα.
- ξιπατουτά επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από τον πάτο, σύρριζα· «ήθιλιν ξιπατουτά να του βγάιζ'ς του ότιάδ'».
- ξιπατώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεπατώνω· παθ. *ξιπατώνουμι*, 1) κουράζομαι υπερβολικά· «έσκαψα, ξιπατόθ'κα», 2) ξεκληρίζομαι, εξαφανίζομαι· «μνά οικουγένεια ιμείς ξιπατόθ'κιν».
- ξιπαχνάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καθαρίζω το παχνί από τα κότσαλα κι άλλα άχρηστα υλικά.
- ξιπάχνασμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το καθάρισμα του παχνιού.
- ξιπέτροημα το (Λόφ., Ράχ.), καθάρισμα ενός τόπου από τις πέτρες.
- ξιπιζεύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεπεζεύω.
- ξιπιτάλουτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), απετάλωτος· «δεν δ' άφ'νιν τα πράματα ξιπιτάλουτα».
- ξιπιτουργούμι ρ. (Ελατ., Έλαφ.), ξεφλουδίζομαι· «ξιπιτουρήθ'κιν του χέδ'», 2) φεύγει κομμάτι από την επιφάνειά μου· «ξιπιτουρήθ'κιν του πχάτου».
- ξιπιτριζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βγάζω τις πέτρες από το χωράφι· «ξιπιτριζου του χωράφ'».
- ξιπιτσώ ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *ξιπιτσώνου*· «σι ξιπιτσάει του χέδ'».

- ξίπιτσώνου ρ. (Έλαφ.), φεύγει η πέτσα μου.
- ξίπιτῶάξου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ό,τι και ξίπιτσώνου· «σι ξίπιτῶάξ' του χέϙ'»· παθ. ξίπιτῶάξουμι· «ξίπιτῶάσκιν όλου του μέρους»· μτχ. ξίπιτῶάσμένους· «ιδώια τα χέϙ'γα είνι διπ ξίπιτῶάσμένα».
- ξίπλατίξουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πιάνεται η πλάτη μου από την κούραση· «ξίπλατίδκα σήμιρα».
- ξίπλατουϙάσμένους μτχ. αυτός που από γεννησιμιού του έχει τη μια ωμοπλάτη πιο κάτω από την άλλη.
- ξίπλάτ'σμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υπερβολική κούραση μετά από έντονη χειρωνακτική εργασία.
- ξίπλάτῶκάνου ρ. (Μοσχ.), κατακλέβω· «του ξίπλάτῶκουσιν».
- ξίπουλφάνουμι ρ. (Μοσχ.), χάνω το πόλφουμα· «ξίπουλφῶθ'κιν του πᙓάτου».
- ξίπραῶ'νίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χάνω το πράσινο χρώμα, ξεθωριάζω.
- ξίπριτσινώνουμι ρ. (Έλαφ., Μοσχ.), αποσυνδέομαι, φεύγω από τη θέση μου (για ό,τι είναι ενωμένο με πριτσίνα).
- ξίπροουβουδῶ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεπροβοδῶ· «τουν ξίπροουβῶτσα που έφυβγιν».
- ξίπυρνῶ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χάνω την πύρα μου· «ήθιλιν να ξίπυριδ' ι φούρνους», «ξίπυρνάει ι φούρνους».
- ξίπᙓαδίξου ρ. (Μοσχ.), 1) ξερωγιαζώ το σταφύλι, 2) μαλώνω, έρχομαι στα χέρια· «ξίπᙓαδίδκαν».
- ξίραδᙓάτ'κου το (Λόφ., Ράχ.), δῶρο που έδινε κατά το γάμο η γυναίκα του μικρότερου αδελφού στο μεγαλύτερο κουνιάδο της επειδή τον ξίραδᙓάσαν στο γάμο.
- ξίράδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξερό δέντρο.
- ξίρανᙓανός επίθ. (Μοσχ.), αδύνατος, ξερακιανός.
- ξίρ'κός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ξερικός, που δεν ποτίζεται· «ξίρ'κά χουράφλα», 2) ξερός· φρ. «ξίρ'κό ᙓόν'», που δε λειώνει, «ξίρ'κός πόνους», ξερόπονος.
- ξίρόβ'κας ο (Ρητ.), ξερόβηχας· «τ'μ βᙓάᙓ' ένας ξίρόβ'κας».
- ξίρόκιρους ο (Μοσχ., Ρητ.), ξερός καιρός, χωρίς υγρασία.
- ξίρόλακκας ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξερός λάκκος.
- ξίρόπουνους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξερός πόνος.
- ξίρός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ξερός, 2) σκέτος· «ξίρη βιλέντζα», χωρίς φλόκια, «ξίρο ψουμί», χωρίς φαγητό· φρ. «πανδρέυκαμι μόνου μι ξίρά κουρμιά».
- ξίρουβάτραχους ο (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και ξίρουβάβακας.
- ξίρουβουᙓ' το (Λόφ., Ράχ.), βουνό χωρίς βλάστηση.

- ξιρουβάβακας ο (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), είδος βατράχου που ζει στη στεριά· «λάλτσιν ι ξιρουβάβακας, θα βρέξ'».
- ξιρουβάκακας ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *ξιρουβάβακας*.
- ξιρουγλείφουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοντοστέκομαι για να μου δώσουν κάτι· «άνδας έρχιτι, δε λέει να φύγ', όλου ξιρουγλείφιτι».
- ξιρουγάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξερωγιάζω· μτχ. *ξιρουγασμένους*.
- ξιρουδάνγουμα το (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), ό,τι και *δάνγουμα*.
- ξιρουδίβαρου το (Μηλ., Μοσχ.), ξερολιθιά.
- ξιρουκάμβ' το (Λόφ., Ράχ.), τοπων. του Λιτοχώρου χωρίς καθόλου βλάστηση.
- ξιρουκαμώνου ρ. (Έλαφ.), βλ. *λασπουκαμώνου*.
- ξιρουκάνου ρ. (Ελατ., Μηλ., Μοσχ.), βλ. *λασπουκάνου*.
- ξιρουκινδώ ρ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *λασπουκινδώ*.
- ξιρουκιργά η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλη ξηρασία.
- ξιρουκλώθουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καθυστερώ να φύγω από κάπου περιμένοντας να μου δώσουν κάτι, ν' ακούσω κάτι κ.λπ.· «τι ξιρουκλώθισι; ή θέλτς να πάρου d' βέργα;».
- ξιρουλάγκ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξερός λάκκος.
- ξιρουλίθ' το (Ελατ.), ξερολιθιά.
- ξιρουλουιά η (Έλαφ., Ρητ.), ξεραϊλα, μεγάλη ανομβρία· «μιγάλ' ξιρουλουιά φέτου».
- ξιρουμαρζούμι ρ. (Ρητ.), μασώ χωρίς να έχω τροφή στο στόμα μου· «τι ξιρουμαρζέτι;».
- ξιρουόργουμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), όργωμα χωρίς σπορά.
- ξιρουουργώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), οργώνω το χωράφι χωρίς να το σπείρω.
- ξιρουπαιά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παγωνιά χωρίς υγρασία.
- ξιρουπαιάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεπαγιάζω.
- ξιρουπλάτανους ο (Λόφ., Ράχ.), πλατάνι με αραιά φύλλα και κλαδιά εξαιτίας της ξηρασίας του εδάφους.
- ξιρουπόταμον το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *ξιρουπόταμους*.
- ξιρουπόταμους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεροπόταμος.
- ξιρουφάι το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νηστήσιμο φαγητό.
- ξιρουφαιά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γεύμα με νηστή-

- σιμο φαγητό· «ὄλ' δ' βδουμάδα έχουμι ξιρουφαιά».
- ξιρουφαιάζου ρ. (Μοσχ.), νηστεύω «ξιρουφάιασα αυτές τ'ς μέρις».
- ξιρουφαιίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ὅ,τι και ξιρουφαιάζου· παθ. ξιρουφαιίζουμι.
- ξιρουφκώ ρ. (Έλαφ., Ρητ.), βλ. ξιρουφκώ.
- ξιρουφκώ ρ. (Μηλ., Μοσχ.), ξεροβήχω.
- ξιρουχώραφου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγονο χωράφι.
- ξιρουχώδ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ορεινό και εντελώς άγονο χωριό.
- ξιρόφ'λλου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξερό φύλλο.
- ξιρότζιμα το (Μοσχ., Ρητ.), γλιστρημα προς τα κάτω με τον πισινό.
- ξισιμβρεύου και ξισιμβρεύουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παύω να είμαι συντάιρος με κάποιον άλλο γεωργό· «ψόφ'σιν του βόδ', ξισίμβρουψάμι».
- ξισιρνά ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) στάζω λίγο λίγο, τρέχω· «ξισιρνάει του λαγήν'», «ξισιρνούσιν του ρέμα», 2) αφαιρώ τα φύλλα του καπνού που βρισκονται χαμηλά στη ρίζα του φυτού τραβώντας τα με τα χέρια προς τα κάτω· παθ. ξισιρνάουμι, γλιστρώ προς τα κάτω με τον πισινό (Μοσχ.).
- ξισκάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ψυχαγωγούμαι, διασκεδάζω «αμάν, ξέσκασα λίγου!».
- ξισκαρίζου ρ. (Έλαφ., Μηλ.), ξετρυπώνω, ὅ,τι και ξιζγαρωμώνου· «του ξισκάρ'σαν του καημένου του ζαρκάδ' οι κυνηγοί».
- ξισκίζου ρ. (Λόφ., Ράχ.), σχίζω· «αυτή, να τα ξισκίδ' τα φουρέματα!».
- ξισκιπηρώνου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βγάζω το σκιπηθ' της νύφης· «έπριπι τ' νύφ' να τ'ν ξισκιπηρώδ' η νούνα».
- ξισκλαβώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), απελευθερώνω· «να τουμ βάρουμι να τουν ξισκλαβώσουμι τουν ιχμάλουτου».
- ξισκ'λάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεκοιλιάζω· «του ξισκοίλασι του ζώου»· παθ. ξισκ'λάζουμι, προήζεται η κοιλιά μου· «ξισκ'λάσκα απ' τα γέλα», «έφαγα, ξισκ'λάσκα».
- ξισκοίλασμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το ξεκοιλιασμα.
- ξισκούφουτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χωρίς σκούφια· «ξισκούφουτους π'λαλούσιν να τα δ'μάδ' τα γιλάδ'γα».
- ξισκυβαλνώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βγάζω τα σκύβαλα· «του ξισκυβαλνούσαμι τ' αλών' μι του φονκάλ'».
- ξισ'λάρουτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), απεριοποίητος· «του σπίτ' μέσα διπ' ξισ'λάρουτου».

- ξισ'λόιαστους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ασυλλόγιστος, επιπόλαιος· «του ξισ'λόιαστου, δεν ξέῳ' τι λέει».
- ξισ'λουιάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξελογιάζω κάποιον· «τον ξισ'λόιασιν τον γαημένου»· παθ. *ξισ'λουιάζουμι*, 1) χάνω τα λογικά μου· «ξισ'λουιάδκα διπ, πότι θα φύγου;», 2) με τρώει η έγνοια· «ξισ'λουιάδκα, μ' έφαγιν η συλλουή»· μτχ. *ξισ'λουιασμένους*, ασυλλόγιστος.
- ξισ'λούπουτους επίθ. (Μοσχ., Ρητ.), ασουλούπωτος, απεριποίητος.
- ξισ'λουπάνουμι ρ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) χάνω το σουλούπι, το σχήμα, 2) βγαίνω από την κανονική μου θέση· «του χέῳ' είχαν ξισ'λουπουθεί διπ».
- ξισουεύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χάνω την επαφή με κάποιον συγγενή· «έφυγιν κι ξισόιψάμι διπ».
- ξισουιάζου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *ξισουεύου*.
- ξισπιτώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φεύγω από το σπίτι· «αυτός ξισπίτουσιν».
- ξισπυρίζου ρ. (Λόφ., Ράχ.), ξεσπυρίζω.
- ξισπυρνώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *ξισπυρίζου*.
- ξισταυρώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάνω ανακομιδή του νεκρού· «του Θανάῳ' τον είχαμι ξισταυρώῳ' ιπέῳ'ῳ'»· παθ. *ξισταυρώνουμι*· «ώσπου να ξισταυρουθούν ι κόσμους κι να κλείσ'ν τα μνήματα».
- ξισταχάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βγάζω στάχυ, παραωριμάζω· φρ. «ξιστάχασιν του καλαμβούῳ'», έβγαλε στην κορυφή ένα στάχυ και στη συνέχεια έδεσε καρπό.
- ξιστιναχουριμένους μτχ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που δε στεναχωριέται.
- ξιστιργά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξαστεριά.
- ξιστιρώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξαστερώνω.
- ξιστιφάνουτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αστεφάνωτος· «είνι ξιστιφάνουτους», «τ'ν έχ' ξιστιφάνουτ'», 2) γι' αυτόν που δεν προέρχεται από νόμιμο γάμο· «ξιστιφάνουτου πιδί».
- ξιστουματίζου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ξεστομίζω· «ξιστουμάτ'σα κι είπα τουμ βαπά σήμιρα ένα λόγου».
- ξιστουπώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βγάζω το πόμα· «του ξιστούπουνιν του διριμάτ' κι έβαζιν κρασί».
- ξιστριβουμι ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) παύω να είμαι στριφτός· «ξιστριφκιν η κλουστή», 2) ξεβιδώνομαι· «ξιστριβιτι η βίδα», 3) παραλογίζομαι· «μι τα βάσανα ξιστριβιτι ι άνθρουπους», 4) τεντώνομαι να ξεμουδιάσω· «να ξιστριφτώ πρώτα λίγου κι να 'ρθω», 5) έχω πόνο στην κοιλιά

- με τάση για εμετό, 6) στριφογυρίζω από αμηχανία: «δεμ βουρούσιν να κάτῶ κάτ', ξιστριβουνδάν σν γαρέκλα» (Μηλ.).
- ξιστροφῆσμα το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), πόνος στον αφαλό και στην κοιλιά.
- ξιστροφῆάζουμι ρ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) έχω πόνο στον αφαλό και στην κοιλιά, 2) έχω τάση για εμετό εξαιτίας δυσοσμίας: «μβήκα μέσ' στου καφινείου κι ξιστροφῆάσκα».
- ξιστρώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ξεστρώνω: «του ξεστρουσα του κριβάτ'», 2) καταδιώκω κάποιον, τον βάζω στο κυνήγι: «όλ'νους που είνι ικτός του χουρό τ'ς ξιστρών'», 3) το ρίχνω στο χορό, στο τραγούδι κ.λπ.: «κι σαν δου ξιστρώνουμι στου χουρό κι στου τραγούδ', πού να φύγουμι!».
- ξιστ'χούμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παύω να είμαι στιχ'μένους σε κάποιον τσέλιγκα: «τ' αι Γουρῆού ξιστ'χούνδαν».
- ξιστώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεστήνω: «ξέστ'σα τουν αργαλό».
- ξισυγγινεύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και ξισουεύου.
- ξισφάδ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), καλαμπόκι που σχηματίζει καρπό, αλλά δεν δένει σπυριά: «απόμ'ναν τώρα κάτ' ξισφάδ'γα».
- ξισφίνγου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ξεσφίγγω, 2) τσαπίζω ελαφρά την επιφάνεια του χώματος που έχει πιάσει κρούστα μετά από βροχή: «θα πάνου να ξισφίξου λίγου του χουράφ'».
- ξισχίζουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σχίζομαι, 2) καταπονούμαι, κουράζομαι υπερβολικά: «ξισχίσκα απ' τη δ'λά».
- ξισκ'λάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. ξισκ'λάζου.
- ξισδ'κώνου ρ. (Ρητ.), ξεσηκώνω: «οι μάνις ξισδ'κόν'ν τα κουρίτδα».
- ξισδουγριάζου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) σιάζω μια επιφάνεια, 2) επαναφέρω στην αρχική του μορφή ένα ύφασμα ή πλεκτό που έχει μαζέψει: «δεμ βουρώ να του ξισδουγριάσου του ρούχου».
- ξισδούγριασμα το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), σιάξιμο ενός υφάσματος ή πλεκτού που η επιφάνειά του είναι μαζεμένη.
- ξισδουλνώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. χάνω το μυαλό μου, φυραίνω: «ξισδούλτσα διπ», 2) μτβ. τρελαίνω κάποιον: «τουν ξισδούλτσα τουν γαημένον».
- ξισδουλουιάζουμι ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. ξισ'λουιάζουμι.
- ξισδουρνόυμι ρ. (Ελατ., Μοσχ.), βλ. ξισιρνόυμι.
- ξιστάζου ρ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) εξετάζω: «του σκότουςαν του δκ'λί κι του ξέταζαν οι γατροί», 2) υπολογίζω, λογαριάζω: «τα ξέταζαν ικείνα τα χρόνα οι παλίοι»: παθ. ξιστάζουμι: «να πας να ξισταχτείς στου γατρό».

- ξισταράζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ταράζω, ξεκουνώ· «κι αυτό του ζαρκάδ' πουδαρνούνδα κι πουδαρνούνδα κι ν γξιτάραξιν d' γ'ναίκα».
- ξιτχιχνάζου ρ. (Λόφ., Ράχ.), μου φεύγει η βραχνάδα.
- ξιτζούφου η (Μοσχ.), αγν. σημασ· βλ. *σούρλου*.
- ξιτζουνίζου ρ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), αφαιρώ το αγκαθωτό περιβλήμα του κάστανου· «ξιτζουνίζου κάστανα».
- ξιτ'λίγου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξετυλίγω· παθ. *ξιτ'λίγοιμι*, 1) ξετυλίγομαι, 2) ξεμπερδεύω, αποδεσμεύομαι· «μι αυτήν ξιτ'λίγοι καλά!», ειρων.
- ξιτ'νάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τινάζω· «να του ξιτ'νάξ'ς καλά του μαλλί».
- ξιτουπίζου ρ. (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), εκτοπίζω, διώχνω· «τον ξιτόπ'σαν».
- ξιτουρλαίνου ρ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ξετρελαίνω· «μας ξιτούρλανι ι αέρας».
- ξιτούτου επίρρ. (Ρητ.), επίτηδες.
- ξιτραχύνου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), αδυνατίζω· «ξιτραχυνιν αυτός, απόμ'ναν μόνου τα στ'μόνα», ο σκελετός· *μτχ. ξιτραχυμένους*, αδυνατισμένος.
- ξιτραχάζου ρ. (Μηλ.), βλ. *ξιτραχύνου*.
- ξιτρουπώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξετρουπώνω· «ξιτρώπουσιν του φιδ' απ' τ'ν δρύπα».
- ξιτσάκουτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που δεν πιάνεται, δε στερεώνεται κάπου· «αν δεν γουβάντσιν καρδάρῶα στου κιφάλ' ξιτσάκουτα!»· φρ. «ξιτσάκουτους χουρός», που ο καθένας χορεύει μόνος του.
- ξιτσακώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεπιάνομαι· «θέλου να ξιτσακώδ' του στόμα μ' λίγου»· παθ. *ξιτσακώνουμι*· «πῆε λίγου να ξιτσακώνιτι του στόμα».
- ξιτσέπουτους επίθ. (Μοσχ.), ξεσίπωτος· «είνι μῆα ξιτσέπουτ'!».
- ξιτσιμβλάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κόβω τις *τσιμβλεις*, 2) καθαρίζω το φυτό από τα περιττά κλαδιά· «ξιτσιμβλάσα τα πράσα».
- ξιτσιπούτους επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ξεσίπωτος.
- ξιτσαφάδ' το (Ελατ.), η παραφνάδα του καλαμποκιού.
- ξιτδουφλίζου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ξεφλουδίζω· παθ. *ξιτδουφλίζουμι*· «ξιτδουφλίδκαν τα χέρῶα μ' απ' του τρίψιμου».
- ξιυφαίνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξηλώνω ένα υφαντό· «δε μι άρισιν κι θα του ξιυφάνου».
- ξιφάδ' το (Λόφ., Ράχ.), κομμάτι υφαντού που ξηλώθηκε.

- ξίφαϊζου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), νηστεύω· «τώρα ξίφαϊζ'ν ι κόσμους».
- ξίφασζώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξετυλίγω το μωρό από τις φασκιές.
- ξίφέγου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. ξίφεύγου.
- ξίφένγου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) απρόσ. ξίμερώνει, χαράζει· «να ξίφέξ' πρώτα καλά», 2) αδυνατίζω· «ξίφεξιν αυτός», «ξίφεξα κι απόμ'να μπσός».
- ξίφεύγου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξίφεύγω· «ξίφευγνιν απού κανέννας».
- ξίφ'λλίζου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ξίφλουδίζω· παθ. ξίφ'λλίζουμι, ξίφλουδίζομαι· «ξίφ'λλίσκαν τα χέργα μ'».
- ξίφλουδίζου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), 1) ξίφλουδίζω, 2) εμφανίζομαι, παροουσιάζομαι· «ξίφλούτσιν ου ήλους».
- ξίφλουδώ ρ. (Ρητ.), βλ. ξίφλουδίζου· «τά 'κουβαν κι ύστ'ρα τα ξίφλουδούσαν».
- ξίφ'λλώ ρ. (Μηλ., Μοσχ.), βλ. ξίφ'λλίζου· παθ. ξίφ'λλούμι, ξίκολλώ· «μόλις ψένουνδαν του ψουμί, τα κουτθ'πόφ'λλα ξίφ'λλούνδαν κι απόμνισκιν καθαρό του ψουμί».
- ξίφλουδώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξίφλουδίζω· «του ξίφλούτσα του καλαμβούζ'».
- ξίφλώ ρ. (Ρητ.), αποφεύγω τη δουλειά· «ξίφλάει στη δ'λά».
- ξίφουρζούμι ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), μου διαβάξει ειδική ευχή ο παπάς, τοποθετώντας στο κεφάλι μου τα άμφια, για να απαλλαγώ από κάποια αρρώστια· «πήγα σν ικκληθά να ξίφουρηθώ».
- ξίφουρνίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βγάζω το ψωμί από το φούρνο.
- ξίφροντ'στα επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξένιαστα, χωρίς προβλήματα· «πιρπατάει στου δρόμου ξίφροντ'στα».
- ξίφροντ'στους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξένιαστος, χωρίς προβλήματα· «έζησιν όλα τα χρónα ξίφροντ'στους».
- ξίφρουνδίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξενοιάζω, απαλλάσσομαι από φροντίδες· «τουν δραχανά τουν γάνου μ'να φουρά στου καζάν' κι ξίφρουνδίζου»· παθ. ξίφρουνδίζουμι· «τράνιψαν τα πιδ'γά κι ξίφρουνδίσκιν».
- ξίφταρμίζουμι ρ. (Έλαφ.), φταρνίζομαι.
- ξίφτάρμισμα το (Έλαφ.), φτάρμισμα.
- ξίφτέϑ' το I (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) είδος γερακιού, 2) μτφ., πολύ έξυπνος άνθρωπος· «είνι τιτραπέρατους άνθρωπους, ξίφτέϑ'!».
- ξίφτέϑ' το II (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εξαπτέρυγο·

- «τραβούσαν μβρουστά μι τα ξιφτέρῳα».
- ξιφτίδ' το (Έλαφ., Ρητ.), μέρος που έχει πάθει καθίζηση.
- ξιφτίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Ρητ.), (για έδαφος) παθαίνω καθίζηση εξαιτίας δυνατής και απότομης βροχής· «ξέφτ'σιν του χουράφ'».
- ξιφτιλίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εξευτελίζω· μτχ. ξιφτιλίζμένους, εξευτελισμένους, ντροπιασμένους· «είνι μῆνα ξιφτιλ-τζιμέν'», κακής διαγωγής.
- ξιφτώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ξεφτώ, 2) ξιφτί-ζου· «ξιφτούσιν του μέρους».
- ξιφυτεύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τελειώνω το φύ-τεμα του καπνού· «λίγ' ξιφύτιψαν».
- ξιφύτιφτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει τελειώσει το φύτεμα του καπνού· «τέτχουν γιρό δεν ήταν κανένας ξιφύτιφτους».
- ξιχαβδαρώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), κάθομαι ή ξαπλώνω με ανοι-χτά τα πόδια· μτχ. ξιχαβδαρουμένους.
- ξιχαβδώνου ρ. (Μηλ.), ό,τι και ξιχαβδαρώνου.
- ξιχαρβαλάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεχαρβα-λώνω· μτχ. ξιχαρβαλασμένους, χωρίς δύναμη.
- ξιχασμένους μτχ. (Λόφ., Ράχ.), απείρισκεπτος, ασυλλόγιστος.
- ξιχέρσουμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καθάρισμα ενός τόπου από κλαδιά, ρίζες δέντρων κ.λπ.· «χουρίς να βγάλτς του αρπαλούκ', δε γίνιτι ξιχέρσουμα».
- ξιχιρσώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εκχερσώνω· «ξιχέρσουσα είκουσ' στρέμματα χουράφ'».
- ξιχουρνό ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεχωρίζω· «τα ξιχουρνούσαν ξιχουρ'στά τα φάρμακα», «ξιχουρνούσαν τα γαλάργα απ' τα στείρα».
- ξιχουρ'στά επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεχωριστά· «ήρθαν ξιχουρ'στά».
- ξιχώνου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βγάζω έξω· «πού πή-γισ κι του ξέχουσις του μαχαιδ'»;», 2) φέρνω στη μνήμη μου· «κι σαν θα ξιχώσου τα τραγούδῳα, δε σταματώ!».
- ξιχ'μάδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατσίκι ή αρνί ενός έτους.
- ξιχ'μάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), περνά το χει-μώνα, ξεχειμάζω· «έρχουνδαν ιδώ να ξιχ'μάσ'ν τα ζώα».
- ξιψειρίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ξεψειρίζω, 2) ψάχνω σχολαστικά· «άρχισαν να μι ξιψειρίζ'ν όλ' οι γατροί».
- ξίψουμα επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χωρίς φαγη-

- τό, μόνο με χρώματα: «τό 'δουκάμι του χουράφ' ξίψουμα», «τουμ βήραμι γα του κουπάδ' ξίψουμα».
- ξόμβλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σχέδιο κεντήματος ή υφαντού: «να πάου να βγάλου του ξόμβλ'».
- ξον (Ρητ.), βλ. *ιξόν*.
- ξου! ξου! (Λόφ., Ράχ.), επιφ. με το οποίο διώχνουν τις κότες.
- ΄ξουβάλανου το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *ουξουβάλανου*.
- ξουδάτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πολυέξοδος: «δεν είνι κι καμνά ξουδάτ' γ'ναίκα».
- ξουδγάζουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξοδεύομαι: «μη ξουδγάζισι».
- ξουκλώναρους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. *ξικλώναρους*.
- ξουλαίμ'κους επίθ. (Μοσχ.), ό,τι και *ξουλίμ'κους* 1.
- ξουλίμ'κα επίρρ. (Μοσχ.), με ξεχειλωμένο γιακά: «είχιν d' βλούζα ξουλίμ'κα».
- ξουλίμ'κους επίθ. (Έλαφ., Μοσχ.), 1) αυτός που έχει ξεχειλωμένο γιακά, 2) αυτός που δε χορταίνει: ουσ. *ξουλίμ'κου* το, πολύ ζωηρό παιδί: «αι, ξουλίμ'κου ισύ!».
- ξουματικός ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αξιωματικός: «είνι ξουματικός μι τα γαλόνια».
- ξουμβλάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βγάζω το σχέδιο στο κέντημα ή στο πλεκτό.
- ξουραφιά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κόψιμο με ξυράφι, ξυραφιά, 2) πλάγιο κόψιμο στο αφτί των γιδοπροβάτων για διακριτικό σημάδι.
- ξουραφίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξυρίζω: «τον ξουραφίζ' δάμα».
- ξουρίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξυρίζω: «πάει να ξουρίδ' έναν γέρου».
- ξ'τρα η (Μηλ.), ό,τι και *ξύστρα*.
- ξυλαμίδα η (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινο γεωργικό εργαλείο με το οποίο έσπρωχναν τα λαμνά στο αλώνι.
- ξυλαμίδας επίθ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), ψηλός και αδύνατος.
- ξυλαμίδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *ξυλαμίδα*.
- ξυλόκαστρον το (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), ποικιλία μαλακού σιταριού χωρίς άγανο.
- ξυλόπλιχτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πλεγμένος με ξύλα.
- ξύλου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ξύλο, 2) το κέρατο του ζώου, 3) μτφ. άνθρωπος αργόστροφος: «διπ' ξύλου είνι».

- ξυλουβούν' το (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), χωριό που βρίσκεται ψηλά στο βουνό· «πήγαν σ' ένα ξυλουβούν'».
- ξυλουγέφυρον το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ξύλινο γεφύρι.
- ξυλουθήκα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στοίβα από ξύλα.
- ξυλουριγουστάσιου το (Μοσχ.), εργοστάσιο ξυλείας.
- ξυλονκέρατου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξυλοκέρατο.
- ξυλουκούταλου το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ξύλινο κουτάλι.
- ξυλουκρᾶνός επίθ. (Έλαφ.), άνθρωπος ψηλός και ασυμμάζετος.
- ξυλουκρέβατου το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), πρόχειρο φορείο για μεταφορά τραυματία ή νεκρού.
- ξυλουκρέματα τα (Έλαφ., Μηλ.), πρόχειρο φορείο· «ν' έβαλαν στα ξυλουκρέματα», «τον έφριξαν στα ξυλουκρέματα τον γαημένου».
- ξυλουπίρουνου το (Λόφ., Ράχ.), ξύλινο πιρούνι.
- ξυλουπόδαρον το (Ρητ.), ξυλοπόδαρο.
- ξυλουσίδιρον το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *ξυλουσίδιρον*.
- ξυλουφαγᾶς επίθ. (Λόφ., Ράχ.), αυτός που τρώει τα ξύλα των δέντρων· «τα γίδῶ εἶνι ξυλουφαγᾶδισ· ουσ. ξυλουφαγού η, το κρασί στο αίνιγμα «ου άκαρπους τον άκαρπου σαῶ εἶχι φουρτουμένα, άγρανᾶ κι αὔφανᾶ κι οὔδι στουμ βλουκό απλουμένα, ξυλουφαγού ζητούσι», δηλ. ένας καλόγερος είχε φορτωμένο το μούλαρι με προβιές και ήθελε να πιει κρασί».
- ξυλουφᾶης ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εργάλειο των ξυλουργῶν, με το οποίο σκαλίζουν το ξύλο.
- ξυλουφαῖζου ρ. (Έλαφ.), σκαλίζω με τον ξυλουφᾶη το ξύλο.
- ἔξυπηριτικός επίθ. (Μηλ., Ρητ.), εξυπηρετικός.
- ἔξυπηριτώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εξυπηρετώ, ικανοποιώ τις ανάγκες· «ἔξυπηριτούσαμι του γάμου μι τα τραγούδῶ».
- ξυπνητός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξυπνητός· «εἶμι ξυπνητιᾶ απ' τ' χαράῃ».
- ξυπόλ' τους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξυπόλυτος.
- ξυστιᾶ η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), σχισμή, σχίσσιμο· «η πόρτα εἶχιν μᾶ ξυστιᾶ».
- ξύστρα η (Μηλ.), το πίσω μέρος της βουκέντρας σε σχήμα τριγώνου, με το οποίο καθαρίζουν τα χῶματα από το *παράβουλου*.
- ξυστρί το (Έλαφ.), μεταλλική βούρτσά, με την οποία ξύνουν τη ράχη του ζώου, ὅ,τι και *πηστρί*.
- ξυστρίζου ρ. (Έλαφ.), ξύνω με το ξυστρί τη ράχη του ζώου.
- ξύστρους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ξύλινο σκεῦος με το οποίο ξύνουν τα υπολείμματα του ζυμαριού· «τ' ανακάτιβάμι καλά

- μι τονν ξύστρου μέσ' στου σκαφίδ' κι τ' αφηνάμι να παγώσ'», 2) μτφ. κοντός.
- ξυφαδγάζου ρ. (Μοσχ.), ό,τι και ξυφαίνου· «τό 'καμα λάθους κι θέλον να του ξυφαδγάσου».
- ξυφάδγαστους επίθ. (Μοσχ.), αυτός που δεν τον έχουν ξυφαδγάσει· «τά 'φ'κα ξυφάδγαστου αυτό του κουμμάτ'».
- ξυφαίνου ρ. (Ρητ.), τελειώνω το υφαντό· «ξύφανις, μουρή;».
- ΰφυλλ' το (Λόφ., Ράχ.), το αγκαθωτό φύλλο του πουρναριού.
- ξω ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύνω· «του ξάει του ξύλου», «του ξούσα του πουδάθ' κάθι βράδ'»· παθ. ξούμι, ξύνομαι· «τα βόδγα πήγαν να βρουν τόπου να ξτούν».
- ξαγουράζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ξεχρεώνω, ξεπληρώνω· «δεμ βουρσά να του ξαγουράσου αυτό του καλό», 2) εξαγοράζω· «ξιαγόρασαν του χουρσό».
- ξαγουρνά ρ. (Ελατ., Έλαφ., Ρητ.), βλ. ξαγουράζου 1· «τά 'πιρνάμι τα στιάργα κι τα ξαγουρνούσαμι, όταν π'λούσαμι τα καπνά»· παθ. ξαγουρνόμι· «ικείνου δεν ξαγουρνέτι μι τίπουτα».
- ξιαδραλίζουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεξαλίζουμαι.
- ξιακλουστους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), όχι καλά κλωσμένος, χαλαρός· «κλουστή ξιακλουστ'», «ξιακλουστου νήμα».
- ξιακόλλ' τους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο μη κολλητός· φρ. «ξιακόλλ' τους χουρός», ο ντόπιος, σε αντίθεση με τον ευρωπαϊκό.
- ξιακουλνώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεκολλώ.
- ξιακουνάζου ρ. (Μοσχ.), διώχνω, απομακρύνω κάποιον· «τον ξιακόνασα».
- ξιακουσμένους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξιακουσμένος.
- ξιακουστός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξιακουστός· «ξιακουστός άνθρουπους».
- ξιακρίδ' το (Λόφ., Ράχ.), λεπτό σανίδι, που το βγάζουν από τις άκρες του κορμού.
- ξιαλαμίδ' το (Έλαφ.), βλ. ξυλαμίδ'.
- ξιαλαφρώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξιαλαφρώνω· «ισύ ξιαλάφρουσις, αλλά άλλους έχ' του βάρους».
- ξιαλουσίδιρου το (Μοσχ.), η μεταλλική αιχμή της βουκέντρας.
- ξιάλ' η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βουκέντρι.
- ξιάλά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βουκέντρι· φρ. «δ'κώθ'κιν ου ήλους μ'να ξιάλά», «ι ήλους είναι μ'να ξιάλά», το απόγευμα πριν τη δύση, «ι ήλους πάι μ'να ξιάλά», το πρωί μετά το ξημέρωμα.

- ξανάχουμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η ανακομιδή του νεκρού.
- ξαναχώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάνω ανακομιδή, ξεθάβω το νεκρό.
- ξανδρουπχάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεντροπιάζω «ι καφέξ ξανδρουπχάζ' τ'ν γουκυρά».
- ξανέβγαλτους επίθ. (Μηλ.), άβγαλτος.
- ξανένδρουπους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), αδιάντροπος.
- ξανοίγου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανοίγω έναν τόπο μέσα στο δάσος για να τον καλλιεργήσω.
- ξανώρας επίρρ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), αργά: «να μην ιρθείξ ξανώραξ!».
- ξάπλα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ξάπλα: «τουν είχιν του λύκου ξάπλα καταή», «πήγα να d' δω κι ήταν ξάπλα καταή».
- ξαπλώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξαπλώνω «έλα ψ'λά να ξαπλώιξ λίγου».
- ξαπουμένου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μένω πίσω «ξασπόμ'κιν τιλιφταίους».
- ξαπουσταίνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. ξαποσταίνω «κάτσι να ξαπουστάσου λίγου», 2) μτβ. ξεκουράζω κάποιον: «ώρα, μι ξασπόστασιξ», «τουν ξασπόστασαν τα πιd'γά τ'».
- ξαραd'γάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παίρνω τη σειρά κάποιου άλλου που περιμένει στην ουρά: «μι ξασράd'γασιν», «τ'ξ ξασραd'γάζ' όλιξ ζd' βρύd'».
- ξαραθ'μώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μου φεύγει η επιθυμία, το μεράκι: «να έρχισι να σι ξασραθ'μώ».
- ξαρίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) καθαρίζω την κοπριά στο σταύλο, 2) καθαρίζω έναν τόπο, δρόμο κ.λπ. από τα χιόνια: «άμα δεν ξασρίσουμι του χόν', δεμ βουρούμι να βγούμι όξου», «ξασρά'σα του d'γάργου απ' του χουράφ'».
- ξασριθμώ ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), χαλώ τη σειρά, την ασρίθμηση: «τα ξασρίθμηση τα φύλλα».
- ξασρμένάσμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η ενέργεια του ξασρμινάζου.
- ξασρμινάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θεραπεύω με πρακτικά μέσα το *ασρμένάσμα*: «μείξ είχαμι γ'ναίκιξ που ξασρμένάζαν».
- ξασρνώ ρ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *ξασρίζου*: «ξασρνούσαμι του χόν' μρσουστά απ' του σπίτ'».
- ξασρ'σμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το καθάρισμα του χιονιού ή της κοπριάξ με το φτυάρι.
- ξασ'λάρουτους επίθ. (Ρητ.), βλ. *ξισ'λάρουτους*.

- ξαστιργά η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. ξιστιργά.
 ξαστιρώνου ρ. (Έλαφ., Μηλ.), βλ. ξιστιρώνου.
 ξαστουχώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξεχνώ· «ξαστό-
 ησα να πάνου»· μτχ. ξαστουχ'μένους, αυτός που ξεχνάει.
 ξαστουχάρο ς επίθ. (Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), αυτός που ξεχνάει εύκολα.
 ξάσφιχτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο μη σφιγ-
 μένος· «ξάσφιχτου λουρι».
 ξαφανίζου ρ. (Έλαφ., Μοσχ.), εξαφανίζω.
 ξιλάλιτρου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξυλάλετρο.
 ξιάνγουρας επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει αδύνατα
 και ψηλά πόδια.
 ξιάνγουρου το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ξυλάγγουρο· «έτρουγιν κάτ'
 ξιάνγουρα».
 ξιλέινους επίθ. (Μηλ., Ρητ.), ξύλινος· «είχαμι μάνδαλου ξιλέινου», 2) ανε-
 πρόκοπος· «ώρα, αυτός ου ξιλέινους δεν τσακών' τίπουτα!».
 ξιλέινους επίθ. (Έλαφ.), βλ. ξιλέινους.
 ξιλένους επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ξύλινος· «του καρδάϑ' είχιν
 ξιλένου σιφάν' γύρου γύρου κι απού κει τό 'πχανάμι».
 ξιλέστατους επίθ. (Έλαφ., Μοσχ.), ψηλός και άγαρμπος.
 ξιλέου ρ. (Έλαφ.), υλοτομώ· «αυτόια του ξύλου του ξιλέβ'ν».
 ξιλίζου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), σκληραίνω· «άμα ξιλιϑ' η πιρπιρούνα, δεν
 δρώγιτι».
 ξιλίϑ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ο ξύλινος σκελετός του σαμα-
 ριού.
 ξιλόκαστρου το (Ελατ., Έλαφ., Ρητ.), βλ. ξυλόκαστρου.
 ξιλόχτινου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξυλόχτενο του
 αργαλειού.
 ξι'νάδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάτι ξινό· «να
 βάλτς κι ξι'νάδα μέσα στου φαῖ».
 ξι'νάλουγου το (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), δύσκολο άλογο που κλωτσάει και
 δεν δέχεται αναβάτη.
 ξι'νήθρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγριο φαγώσιμο
 χόρτο, υπόξινο, που βγαίνει σε αμμουδερά μέρη.
 ξι'νίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξινίζω, γίνομαι ξι-
 νός· «ξίντισιν του γάλα», «να ξι'νίς κι ισύ κι του ξι'νουδουχείου σ'»,
 λογοπαίγνιο, «να ξι'νίς κι ισύ κι η κουβένδα σ'».
 ξι'νόγαλου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. ξιινόγαλου.
 ξι'νόμβλου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξινόμυλο.
 ξι'νός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξινός.
 ξι'νές οι (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μυρωδιά ξινίλας στη

φρ. «μυρίζ᾽ ἕνῃς»· «του προυζ᾽ μάθ᾽ μύθ᾽ ζιν ἕνῃς».
ξινουδουχείου το (Μοσχ.), βλ. ξινουδουχείου.
ξιστρι το (Μηλ.), ξιστρι.
ξιστριζον ρ. (Μηλ.), ξιστριζω.
ξισφάδ᾽ το (Μοσχ.), ό,τι και ξισφάδ᾽.

οικονομικός επίθ. (Ελατ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), οικονόμος· «οικονομικῶ γ'ναίκα».

οικονομουλόγους επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), οικονόμος· «εἶνι πουλύ οικονομουλόγους».

οιλόπλιμα το (Μηλ.), βλ. οινόπνιμα.

οινόπλιμα το (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. οινόπνιμα.

οινόπνιμα το (Μοσχ.), οινόπνευμα.

Όλουγα η (Μηλ.), Όλγα.

όμβῶν το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πύο· «πρήσιν του χέῶ' κι ῥόμ'σιν όμβῶν».

όνζους ο (Μοσχ.), 1) εξόγκωμα, 2) ρόζος.

όνδα σύνδ. (Έλαφ., Μηλ.), όταν· «όνδα πήγα».

όνδας σύνδ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), όταν· «όνδας βγαίνου απ' του σπίτ'».

όνουμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), όνομα· φρ. «πώς σι λεν τ' όνουμα σ'», πώς σε λένε.

όξου επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), έξω· «όξου στ'μ βόρτα χόριβαν».

όπῶν αντων. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), οποιοσδήποτε· «δεμ βουρούσιν να κάν' όπῶν μι' αυτήν».

όργους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) φαρδιά λουριδα στο χωράφι που τη θερίζουν δυο ή τρεις θεριστές μαζί, 2) το όργωμα (Μοσχ.).

όρμηῶ η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), επίθεση, έφοδος· «κι μιτά κάναμι όρμηῶ' μεις στου Ἰουβάν'».

όρνου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το όρνιο· «τα όρνῶ δε φέγ'ν του ῥ'μώνα, κάθουνδι μέσ' στ'ς πέτρις, στ'ς σπ'λές».

όρους το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), όριο· φρ. «έφυγι απ' του όρους», ξέφυγε από τα όρια.

ουβάλ' το (Μηλ., Ρητ.), βουβάλι.

ούβῶ η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ούγια.

ουβιρός ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. νιβουρός· «ι ουβιρός εἶνι βαθιά βάρα».

Ουβραίους ο, θηλ. Ουβριά (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), Εβραίος.

ουβρός ο (Ελατ., Ρητ.), βλ. νιβουρός.

ουβλά η (Μηλ.), πατημασιά μεγάλου ζώου· «πήγα στου χουράῶ' κι βρήκα όλου ουβλές».

ουδέτῶ' επίρρ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), όπως ακριβώς· «εἶνι

- ουδέτῳ ἡ μάνα τ'ς».
- ουδιδώ* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ακριβώς εδώ.
- ουδιτότι* επίρρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), αμέσως τότε: «κάθουνταν, σκέφτονταν κι δεν σ' ήλιγαν κουβένδα ουδιτότι», «ήρθιν ουδιτότι».
- ουδιτώρα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αμέσως τώρα: «ουδιτώρα να 'ρθεις!».
- ουδιύστιρα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αμέσως μετά: «ουδιύστιρα ήρθιν κι αυτός».
- ουδιύστ'ρα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *ουδιύστιρα*.
- ουδάς* ο (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), το επίσημο δωμάτιο.
- ουδίζου* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *ουιδίζου*: «όλα τα κυπριά ουδίζ'ν του ένα μι τ' άλλου» μτχ. *ουτζμένους*: «ένα κυπρί δεν είνι ουτζμένου».
- ουζδίζου* ρ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. *ουιδίζου*.
- ουιδίζου* ρ. (Μηλ., Ρητ.), ταιριάζω, συμφωνώ: «δεν ούιτζιν του κουρίτῳ μι αντόια του πιδί», «όλα τα κυπριά ουιδίζ'ν αναμιταξύ τα».
- ουκάρ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αυτός που ζυγίζει μια οκά: «ουκάρ'κα κυπριά», 2) για το σκεύος που χωράει μια οκά: «ουκάρ'κου βραγάτῳ».
- ουκνά* η (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), η κινά.
- ουκνά* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τεμπέλικα, ράθυμα: «όλα τα κἀν' ουκνά».
- ουκνεύου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τεμπελιάζω: «άιμι σήκου, μην ουκνέβ'ς».
- ουκνόπ'τα* η (Ρητ.), πίτα πρόχειρη, με άγρια χόρτα και χωρίς φύλλο.
- ουκνός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τεμπέλης.
- ουκνά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τεμπελιά: «πουλλή ουκνά έχ'ς».
- ουκνάρ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *ουκνάρ'ς*: «πήραμι ένα ουκνάρ'κου πράμα».
- ουκνάρ'ς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), οκνηρός, τεμπέλης.
- ουλόρθους* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), όρθιος: «έκατσα ουλόρθους».
- ούλου* επίρρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), όλο.
- ουλουένα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συνέχεια, ολοένα: «να κινέσι, να μη κάθισι ουλουένα καταή».
- ούλους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), όλος: «ήρθαν ούλ' να μι δουν».
- ουλτσάργα* τα (Λόφ., Ράχ.), βλ. *ουτσάργα*.
- ουμβήασμένους* μτχ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γεμά-

- τος πύο· «του δάχλου ήταν ουμβήασμένου».
- ουμβρέλου* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ομπρέλα.
- ουμιλία* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ουιλία· «πέθανιν μι τ'ν ουμιλία», 2) λέγειν, λόγος· «έχ' ουμιλία καλή».
- ουμιλώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μιλώ· «ουμίλτιν πουλύ».
- ουμίλ'μα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μίλημα· «απού ουμίλ'μα, αχίρ'σιν να ουμιλάει».
- ουμνάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μοιάζω· «τουν ουμνάζ' τουμ βατέρα τ'».
- ουμός* επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), 1) για το αβγό που έχει λεπτό τσόφλι (Έλαφ.), 2) καθυστερημένος· «ουμός κι αυτός ι πάππους, δεν δουν κόβ'», 3) βραδυκίνητος· «ουμό ζώου».
- ουμουθ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μικρό μανιτάρι που βγαίνει στη σειρά, ό,τι και *στριβάδ'*.
- ουμουθά* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), τόπος γεμάτος *ουμουθα*.
- ουμουφουνώ* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ομοφωνώ, συμφωνώ· «να ουρεσ'ν να ουμουφουνέσ'ν».
- ούνδα* σύνδ. (Μηλ.), όταν «ούνδα έπισα στου κριβάτ'».
- ουנדά* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ.), ελπίζω, προσδοκώ· «τι ουνδάει αυτός;».
- ουνουμασία* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ονομασία· «κάθι ουνουμασία έχ' κι του τραγούδ'».
- ουνουματίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ονομάζω, αναφέρω το όνομα· «ξέδ' κι ουνουματίζ' του κάθι λάχανου».
- ουξηθους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), της οξιάς· «ουξηθα ξύλα».
- ουξίτ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ.), ό,τι και *ουξηθους*.
- ουξός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παράσιτο που βγαίνει στις καστανιές και σε άλλα δέντρα.
- ουξουβάλανου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βαλάι της οξιάς.
- ουξόφ'λλου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φύλλο οξιάς.
- ουξιά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), οξιά.
- ουπάν'* επίρρ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), επάνω· «ουπάν' μιργά», στην επάνω μεριά· «ουπάν' μιργά είναι του σπίτ'».
- ουπανουθιό* επίρρ. (Ρητ.), βλ. *απαναθιό*.
- ουπισθουχωρώ* ρ. (Λόφ., Ράχ.), 1) αμτβ. οπισθοχωρώ, 2) μτβ. κάνω κάποιον να οπισθοχωρήσει· «μας ουπισθουχώρ'σαν στ' Μ'κρα Ασία».
- ουπισθουχώρηθ'* η (Λόφ., Ράχ.), οπισθοχώρηση· «ήμαν κι ιγώ στ'ν ουπισθουχώρηθ'».

- ουπίσου* επίρρ. (Έλαφ., Μοσχ.), πίσω.
ουπισουδρομικός επίθ. (Μηλ.), οπισθοδρομικός· «ήταν πουλύ ουπισουδρομικός ου κόσμους».
ουπ'στιά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το λουρί που περνάει πάνω από τα καπούλια και κρατάει την *πισινέλα*.
ουρά η (Ελατ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), το πίσω καμπύλο μέρος, η λαβή του *κουνδουριού*.
ουρανός ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ο θόλος του φούρνου.
ουρατώ ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), καταφέρνω κάτι με δυσκολία· «ουράτ'σιν να πααίβ' κάτ'».
ουρῳά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το μήκος που αντιστοιχεί στο άνοιγμα των χεριών· «δῳο ουρῳές πανί», «έρ'ξα πένδι ουρῳές στουν αργαλό».
ουρῳάξου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), επιπλήττω έντονα· «γέρασα κι ακόμα μι ουρῳάξ'».
ούρδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μυζήθρα· «του τυρόγαλου τό 'φῳανάμι ούρδα».
ουρδουτιῳ το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), τυρί καμωμένο με *ούρδα*.
ουρθός επίθ. (Μηλ.), όρθιος· «όλ' τ' μέρα τ'μ βιωνώ ουρθή» παροιμ. «δίπλα του φινγάῳ', τῳουβάνους ουρθός, ουρθό του φινγάῳ', δίπλα ου τῳουβάνους».
ουρθουλάναρου το (Μηλ.), λανάρι, μεγαλύτερο από το κανονικό, που βγάξει πιο μακριά τολύπη μαλλιού.
ουρθουμάχου το (Μηλ.), μαχαιρί που δεν κλείνει.
ουρθουίν' το (Μηλ.), ρουθούνι.
ουρθώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) συγυρίζω, τακτοποιώ· «θέλου να ουρθώσου του σπít'», «όρθουσι λίγου τα φουρέματα σ'», 2) μτβ. τιμωρώ· «άμα του πω στουμ βατέρα σ', θα σι ουρθώῳ' καλά!» παθ. *ουρθώνουμι*, τακτοποιούμαι, συγυρίζομαι· «δεν ξέῳ' να ουρθουθεί», «τώρα ου κόσμους ουρθώθ'κιν»· μτχ. *ουρθουμένους*, τακτοποιημένος, συγυρισμένος· «κι αυτή κι τα πιδῳά ουρθουμένα μ'να χαρά», «του σπít' ουρθουμένου κάθι μέρα».
ουρίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ελέγχω· «τα πουδάῳ' μ' δεν dá ουρίζου».
ουριμουφάης επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αυτός που τρώει τα φρούτα ώριμα· «αγουρουφάης έφαγιν, ουριμουφάης δεν έφαγιν»· βλ. και *αγουρουφάης*.
ουρίτσα η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *νουρίτσα*.
ούρλιγμα το (Λόφ., Ράχ.), ούρλιαγμα.
ουρλός επίθ. (Λόφ., Ράχ.), μελάτος· «ουρλό αβῳό».
ουρῳάξου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ουρλιαζώ· παθ.

- ουρλόουμι*, ουρλιάζω «ικεί πέρα στα ιδώματα ουρλόούνταν πουλλοί λύγ'», «ουρλιόκαν, ουρλιόκαν οι λύγ', μούλουξαν».
- ουρμήνα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συμβουλή· «η ουρμήνα τ' πατέρα είναι καλή».
- ουρμ'νεύου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συμβουλευώ· «είχαμι καλά συνγένια κι μας ουρμήνιβαν», «τ'ς ουρμ'νεύου κι τ'ς λέου».
- ουρμ'νά* η (Μηλ.), ό,τι και *ουρμήνα*.
- ουρσουζγά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γρουσουζιά, 2) ιδιοτροπία· «έχ' ουρσουζγές πουλλές».
- ουρσουζεύου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γίνομαι δύστροπος, ιδιότροπος· «ουρσουζιψαν ι κόσμους».
- ουρσουζ'κου*ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γρουσουζής· «εμ' σάματ' ήταν ουρσουζ'κου ικείνου του ζώου», 2) ιδιότροπος, δύσκολος.
- ουρσουζ'λίγ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ιδιοτροπία· «έχ' ουρσουζ'λίγα».
- ουρφάνα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ορφάνια, 2) ορφανά παιδιά· «θ' αφήκ'ς ουρφάνα, μ' ήλιγαν», «πέθανιν κι άφ'κιν ουρφάνα πίσου».
- ουρφανά* η (Λόφ., Ράχ.), ορφάνια.
- ου*ς σύνδ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ως, μέχρι· φρ. «απ' τα σύκα ους τα σταφύλα», σε σύντομο χρονικό διάστημα.
- ουσία* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στη φρ. «δεν έχ' ουσία», δεν έχει νόημα, αξία.
- ουσπού* σύνδ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ώσπου, μέχρις ότου· «ουσπού μας πήριν ου πόλιμους».
- ουστρήσους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από ξύλο οστράδας· «ουστρήδα ξύλα».
- ουστρίτ'ς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος φιδιού, ο αστρίτης.
- ουστριά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος δέντρου, όμοιου με τον γάβρο, αλλά χωρίς αγκάθια.
- ουσώσι* (Λόφ., Ράχ.), ούτως ώστε.
- ουτ!* (Έλαφ.), επιφ. για να μη γαυγίζουν τα σκυλιά.
- ουτζακλίγ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κεντημένο ύφασμα που τοποθετούν πάνω στο τζάκι.
- ουτζάγ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τζάκι· φρ. «καπνίζου ουτζάγ'», στήνω νοικοκυριό· «ιλάτι να κάτσ'τι, να καπνίσ'τι ουτζάγ', όπους όλους ου κόσμους».
- ούτι* σύνδ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ούτε· φρ. «ούτι κι

- τόσου», όχι και τόσο πολύ· «– Υπούφιρέτι πουλύ; – Ούτι κι τόσου».
- ουτσάκ'* το (Έλαφ.), το πιο μικρό φύλλο στην κορυφή του καπνού· «έφτασάμι τώρα στα ουτσάκα».
- ουτσάργ'α* τα (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δύο ή περισσότερα κυπριά διαφορετικού μεγέθους και με διαφορετικό ήχο το καθένα.
- ούτ'σ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το πιο μικρό φύλλο στην κορυφή του καπνού.
- ουτ'σάλι* το (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *ουτ'σ'*.
- ούτ'σκου!* επιφ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), επιφ. για να κάνουν τα γαϊδούρια να σταματήσουν.
- ούτ'σ'χου!* επιφ. (Έλαφ.), βλ. *ούτ'σκου*.
- ουφαλός* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αφαλός.
- ουφέλημα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), όφελος, κέρδος· «είχιν πουλύ ουφέλημα».
- ουφιλούμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ωφελούμαι· «ι ένας ουφιλούνταν κι ι άλλους αδικούνταν».
- ουφκουλία* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ευκολία· «τώρα έχ'ν τ'ς ουφκουλίεις όλις».
- όφκουλα* επίρρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), εύκολα.
- όφκουλος* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εύκολος.
- ουχ λιλέ!* (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), επιφ. κούρασης και απογοήτευσης.
- ουχτά'σ'* το (Έλαφ., Ρητ.), το χτένι του αργαλειού που έχει οχτώ θύρις.
- ουχτου'σ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μικρός νόχτους.
- ουχτρεύουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εχθρεύομαι.
- ουχτρός* ο, θηλ. *ουχτριά* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εχθρός· «δεν είμι κι ουχτριά»· «του νιρό κοιμάτι, ι ουχτρός δεν γοιμάτι», παροιμ. φρ. «μι φίλουν μι ουχτρον», με κάθε δυνατό μέσο· «μι φίλουν μι ουχτρον τα κατάφιρι».
- ουχ'ά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), οχιά.
- ουχ'ός* ο (Έλαφ.), μεγάλο ταπί· «στον ουχ'ό θα φχάσουμι τ'μ βίτα».
- ουχ'ούλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρή οχιά· «η ουχ'ά κ'άν' ουχ'ούλα».
- όφιλους* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), όφελος· «είδα όφιλους».
- όχ'* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), όχι· φρ. «όχ' διπ», όχι εντελώς· «καλά είναι, μα γ'α μας τ'ς γέ'σ' όχ' διπ καλά».
- όψ'* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η όψη του ανθρώπου, 2) ο φλοιός του δέντρου, 3) η καλή πλευρά του υφάσματος κ.λπ. «όψ' κι ανάπουδ'».
- όψ'μους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), όψιμος· «του καλαμβούχ' τό 'καμιν όψ'μου του χουράφ' που ν ξηρασία».

πααίνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πηγαίνω· «πάναμι κάθι Κυρῶακή στου Λόφου»· φρ. «του πιδί ακόμα πααίν' στα γράματα», σπουδάξει, «τα πρώτα κι τα δεύτερα καπνά ένα πααίν'ν», είναι το ίδιο, 2) μι, σι κ.λπ. *πααίν'*, μου ταιριάζει, σου ταιριάζει κ.λπ. «δεν δουμε βααίν'», 3) απροσ. είναι σωστό· «να σι αφήκου να φύγς έτῶα, δεμ βααίν'».

παγάλα επίρρ. (Λόφ., Ράχ.), αργά.

παγάνα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παγίδα, καρτέρι· «τουν έστ'σαν παγάνα κι τουν σκότουςαν».

παγανά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *παγάνα*.
παγανώτις οι (Μηλ.), στη φρ. «κλέφτις παγανώτις», το παιχνίδι κρυφτό· «ιλάτι να παίξουμι κλέφτις παγανώτις».

παγίδα η I (Λόφ., Ράχ.), παγίδα.

παγίδα η II (Ελατ., Μοσχ.), ένα από τα πλαϊνά ξύλα του σαμαριού.

Παγόνα η (Λόφ., Ράχ.), 1) όνομα γυναικείο, 2) άσπρη και όμορφη αγελάδα.

παγούνα η (Μοσχ.), άσπρο θηλυκό ζώο.

παγουνάχ' το (Μοσχ., Ρητ.), μοσχάρι με άσπρο τρίχωμα.

παγούν'κους επίθ. (Ρητ.), (για βόδι) άσπρος.

παγούντς επίθ. (Μοσχ. Ρητ.), (για βόδι) άσπρος.

παγούν' το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), κάτασπρο και όμορφο ζώο.

πάγους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φυτό με μεγάλα χοντρά φύλλα που τα τοποθετούν πάνω σε προξίματα για να τα μαλακώσουν και να σπάζουν.

παγουτή η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), παγωνιά· «μιγάλ' παγουτή όξου».

παγουτίλ' το (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *παγουτή*· «μι' αυτό του παγουτίλ' πού να βγεις όξου!».

πάδ' η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ξέφωτο μέσα στο δάσος.

παζαρίζου ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ψωνίζω από το παζάρι· «θα πας να παζαρίσς;», «τι παζάρ'σις σήμιρα;».

παθαίνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ. Ρητ.), παθαίνω· φρ. «αντός πάθινιν απ' άλλ' αράδα», πάθαινε επιληψία.

πάθους το, πληθ. *πάθχα* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πάθημα, 2) αρρώστια.

πάθ' η (Ελατ., Μηλ., Μοσχ.), βλ. *πάδ'*.

παϊδα η I (Ελατ., Μηλ.), βλ. *παγίδα* I.

παϊδα η II (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *παγίδα* II.

- παῖδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το πλευρό· «τουν έδουκα μῆνα στα παῖδῶα».
- παίζου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παίζω· «μα τέτῃου πιδί είχης, παππού, που τ'ς έπιζιν στα δάχλα όλ'».
- πάμμα* το (Ρητ.), ο τρόπος που βαδίζει κάποιος· «ήταν του πάμμα τ' τέτῃου».
- παῖνα* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), έπαινοι· «όλ' ν ώρα παῖνα είνι».
- παίρνον ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παίρνω· φρ. «παίρνον του λόγου», παίρνω από κάποιον την υπόσχεση γάμου· «θα ῥθούμι του βράδ' να πάρουμι του λόγου», «είνι δύσκουλα όξου να σι πάῳ' η βραδιά», «παίρνον τα χέρῶα», κάνω χειραφία· «αυτός μας πήριν τα χέρῶα όλ'», «παίρνον του στόχου», τα καταφέρνω· «άμα έπιρnis του στόχου, καλά ήταν»· «κι πάῳ'τ'ς μέσα!», και νά τοι μέσα!· παθ. *παίρνον-μι*, 1) αρρωσταίνω, εξασθενώ· «πάῳ'καν τα γίδῶα τ' Θουμόπουλου», «άμα παίρνοννδι, χάνιτι του γάλα», 2) παντρεύομαι· «ικεί γνουρίδκαν κι πάῳ'καν».
- παίρου ρ.* (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *παίρνον*.
- πάαα* τα (Έλαφ., Μηλ.), οι μύες που βρίσκονται πάνω από τα νεφρά· «θα πάνου να μι τραβήξ' τα πάαα».
- πάαα* η (Ελατ., Μηλ.), μεγάλο σπαθί· «πού ῥχουν τ' ασήμῆνα τα πουλλά, τις ασημένis πάααs», δημ.
- παλαβός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) παλαβός· «παλαβός αέρας», που φυσά από παντού, 2) δηλητηριώδης· «παλαβά μαν'τάῳ'α», 3) προκομμένος, 4) ανεπτυγμένος· «ῳτιάῳ' παλαβός».
- παλαβουαβίτα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος δηλητηριώδους μανιταριού.
- παλαβουμάλλ'* το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), τραχύ μαλλί αρνιού, κατώτερης ποιότητας.
- παλαβουμάν'ταρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δηλητηριώδες μανιτάρι.
- παλαβουμάρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παλαβωμάρα, τρέλα.
- παλαβουστάφ'λου* το (Μηλ., Ρητ.), ποικιλία κόκκινου σταφυλιού με ρώγες σκληρές και χοντρές, που ωριμάζει το χειμώνα.
- παλαβουῳά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) παλαβωμάρα, τρέλα· «έχ' παλαβουῳά τρανή», 2) παλαβή γυναίκα· «διπ παλαβουῳά κι αυτή η Λέν'» (Λόφ., Ράχ.).
- παλαβούτσ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παλαβούτσικος· «είνι λίγου παλαβούτσ'ῳ'».
- παλαβώνου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παλαβώνω.

- παλαΐζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τριγυρνά ψάχνοντας· «δεμ βουρώ να παλαΐζου», «παλάιζιν γύρου γύρου».
- παλαμαριά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινο κάλυμμα, όμοιο με γάντι, που φορούσαν στο αριστερό τους χέρι οι θεριστές.
- παλαμαρίτσα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μικρή *παλαμαριά*· «μι χρυσή παλαμαρίτσα», δημ.
- παλαμίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σιάζω, τραβώ το μαλλί με το χέρι για να το γνέσω στη ρόκα.
- παλάμ'σμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η ενέργεια του *παλαμίζου*.
- παλάσ'α* τα (Έλαφ.), κεντήματα στα φορέματα της παλιάς φορεσιάς.
- παληγουρῶ* η (Ρητ.), παρηγοριά.
- παλήκαρους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γερό και μεγαλόσωμο παληκάρι· «έχ' έναν παλήκαρουν, να τον χαίρισι!».
- παλιγάνδ'* το (Ρητ.), παλιό γάντι.
- παλιδιχάλου* επίθ. (Ρητ.), 1) για γυναίκα, που έχει τα πόδια ανοιχτά, διχαλωτά, 2) για γυναίκα, ψηλή και άγαρμπη.
- παλιδάμ'* το (Έλαφ., Μηλ.), βλ. *παλουδάμ'*.
- παλιδόβουλου* το (Μηλ., Μοσχ.), κουρέλι.
- παλιδούρ'α* τα (Ρητ.), παλιά ρούχα, κουρέλια.
- παλιδούρ'α* τα (Ελατ., Μοσχ.), ό,τι και *παλιδούρ'α*.
- παλιφραμάλα* η (Έλαφ., Ρητ.), γυναίκα ή άντρας, που ταλαντεύονται όταν βαδίζουν.
- παλικάλουμα* το (Μοσχ.), χωράφι που μένει ακαλλιέργητο μετά το θέρισμα· «τά 'φ'κα παλικάλουμα».
- παλικκλήθ'* το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), 1) παλιά εκκλησία, 2) τοπων. (Ρητ.).
- παλικόπῶ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μέρος μέσα στο δάσος με λίγα χόρτα και χωρίς δέντρα, που δεν το βλέπει ο ήλιος.
- παλικούνακου* το (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), παλιό κονάκι.
- παλικούφαλου* το (Μηλ., Ρητ.), ανόητος άνθρωπος, ξεμωραμένος.
- παλιλώβα* επίθ. (Μηλ.), γυναίκα χωρίς τάξη στις δουλειές της, ανεπρόκοπη.
- παλιμάχιου* το (Μηλ.), παλιό μαχαίρι.
- παλιμούσ'α* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *παλουμούσ'α*.
- παλιμουσ'ά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *παλουμούσ'ά*.
- παλινέῶ*, (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), βρώμικο νερό.
- παλιξινίζου* ρ. (Μηλ.), 1) (για φρούτα) παραωριμάζω, 2) (για λαχανικά) σκληραίνω· «παλιξίντσαν οι μιλ'τζ'άνες».

- Παλιπαναγία* η (Ρητ.), μοναστήρι στο όνομα της Παναγίας.
- παλιπατριζουμι* ο. (Ελατ.), επαναπατριζομαι «παλιπατρισιν τώραα».
- παλιπρόγβα* η (Λόφ., Ράχ.), παλιά προνόβα.
- παλιρουνκουδά* η (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γεωργικό εργαλείο γυριστό στην άκρη με το οποίο κόβουν τα παλιούρια.
- παλιρουμούνους* (Ράχ.), κακός άνθρωπος: «φύγι απουδώ, παλιρουμούνι!».
- παλίσάμαρου* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), παλιό μισοφαγωμένο σαμάρι.
- παλιχώρ'* το (Έλαφ., Μηλ., Λόφ., Ράχ.), παλιοχώρι.
- παλουγ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), όρθιο ξύλο στον φράχτη της αυλής, στον *πλουκό*.
- παλαδίτις* οι (Λόφ., Ράχ.), παλιολλαδίτες: «οι παλαδίτις έλιγαν δεμ βάμι στου χουργό».
- παλακά* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τα παλιά χρόνια: «ιτότις παλακά».
- παλακός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), του παλιού καιρού: «παλακά τραγούδ'γα», «παλακά ιθίματα», «παλακά σκ'φούν'να».
- παλόγ'δα* η (Ελατ.), 1) γέρινη γίδα, 2) ανάποδη και κακιά γίδα.
- παλόγ'δου* το (Ελατ.), 1) γέρικο γίδι, 2) ανάποδο και κακό γίδι: «ει παλόγ'δου, τι γρατσανάς ιδώα;».
- παλόιδα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *παλόγ'δα*.
- παλόιδου* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *παλόγ'δου*.
- παλόρνηθου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) παλιά κότα, 2) μτφ. ανόητος άνθρωπος.
- παλόσκ'φουνου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παλιό και φθαρμένο σκουφούνι: «είχα κάτ' παλόσκ'φουνα βαλουμένα».
- παλόσπουρους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σπόρος κακής ποιότητας.
- παλόσπ'του* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παλιό σπίτι.
- παλόσκ'λου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) παλιόσκυλο: «π'χο παλόσκ'λου δ'γαουλουσπαρμένου ήταν;», 2) υβριστ., άτιμος και ανάποδος άνθρωπος: «αυτό του παλόσκ'λου πού να μας μιλήθ'!».
- παλόσκ'λα* η (Ελατ., Μοσχ.), κακιά, βρόμικη σκύλα.
- παλουγέρακους* ο (Ρητ.), γεράκι μεγάλης ηλικίας.
- παλουγέφυρου* το (Μοσχ.), παλιό γεφύρι.
- παλουδάμ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), εγκαταλελειμμένο σπίτι.
- παλουκιρήσους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), του παλιού καιρού: «παλουκιρήσα φουρέματα».
- παλουκουριμά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλος και ξερός κορμός δέντρου.
- παλουμούσ'* το (Ελατ., Έλαφ.), μοσχάρι που έκλεισε τον πρώτο χρόνο.

- παλουμεουσῶ* η (Έλαφ.), θηλυκό μοσχάρι που έκλεισε τον πρώτο χρόνο.
παλουμπαῖδ το (Ελατ.), βλ. *παλουμουςῶ*.
παλουπαῖδ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παλιόπαιδο.
παλούρα η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), παλιούρι «των ἐπῆσιν μῆνα παλού-
 ρα του πανδαλόν̂».
Παλουρή η (Μηλ.), εκκλησία της Παναγίας που της έχει δοθεί το όνομα εξαι-
 τίας της τοποθεσίας: «η Παναγία η Παλουρή».
παλουριά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος αγκαθωτού
 θάμνου «αρά, σαμ βαλουριά σι πῆάν̂».
παλουρούτ το (Λόφ., Ράχ.), παλιό ρούχο, κουρέλι.
παλουτσέκουρον το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παλιό
 τσεκούρι.
παλουχαρχάρα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μεγάλος και
 ξερός σβώλος, 2) γέρικο ζώο που βήχει (Μηλ.), 3) αδύνατο χωράφι.
παλουχουράτ ζ ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άξεστος
 χωρικός «ιγώ να μαγειρεύου γι' αυτόν τουμ βαλουχουράτ̂»;
παμβάρα η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *πουμβάρα*.
πάμβουρας ο (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *βάμβουρας* 1 και 2: «πάμβουρας είσι κι
 δεν δρανέβ̂ς»;
παμπάρα η (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *πουμβάρα*.
πάν επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), επάνω «ένα
 πάν τ' άλλου», «βάσανα πάν τα βάσανα».
πάνα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πανί δεμένο σ'
 ένα μακρύ ξύλο με το οποίο καθαρίζουν τον φούρνο, 2) η κρούστα που
 πιάνει στην επιφάνεια το ξίδι, το κρασί κ.λπ., 3) ο καταρράκτης των
 ματιών «d' γ'ναίκα μ' τ'μ βήραν τ'μ βάνα κι ήγλιπιν».
παναγώμ το (Έλαφ.), βλ. *πανουγώμ*.
πανάδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θάμπωμα των μα-
 τιών, καταρράκτης.
παναθιό επίρρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *απαναθιό*.
Παναία η (Ρητ.), ξωκλήσι στο όνομα της Παναγίας.
παναιθιό επίρρ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. *απαναθιό*.
πανάλλαγμα το (Μοσχ.), άλλαγμα πανιών όταν η γυναίκα έχει περίοδο.
πανάϋ το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) το παντζούρι, 2) η πόρτα του
 ντουλαπιού «κλείσ' τα τα πανάϋα», 3) κάλυμμα βιβλίου «έχ' καλά πα-
 νάϋα του βιβλίου».
πανῆόσπ του το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αραχνιά:
 «κοίτα τι πανῆόσπ̂τα ῆόμ̂σιν του σπῆτ̂!».
πάνγους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αράχνη.
πανγυράτ τους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), του

- πανηγυριού· «πανγυροῦτ'κους χαλβάς».
- πανγύρ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πανηγύρι.
- πάνδα η (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ.), υφαντό που κρέμεται στον τοίχο πάνω από το κρεβάτι για διακόσμηση.
- πανδάξινους επίθ. (Έλαφ.), εντελώς ξένος.
- πανδάξιρους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εντελώς ξερός· «η γη είνι πανδάξιρ'».
- πανδέχου ρ. (Μοσχ.), περιμένω, προσδοκώ, ελπίζω· «πανδέχινα να πανδριφτεί ου ῆος μ'».
- Πανδιλήμονας ο (Ρητ., Μοσχ.), ο άγιος Παντελεήμων.
- πανδούθι επίρρ. (Λόφ., Ράχ.), προς όλες τις κατευθύνσεις· «σκρόπ'σαν ι κόσμους πανδούθι».
- πανδουχή η (Μοσχ.), απαντοχή, ελπίδα.
- πανδριά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παντριά.
- πανδρουλουγά η (Ελατ., Μηλ., Μοσχ.), παντρολογήματα· «απού μ'κρή αχίρ'σιν τ'μ βανδρουλουγά».
- πανδρουλουγούμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παντρολογιούμαι.
- πανδνχάινου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πετυχαίνω, συναντώ· «τάζά θα τουμ βανδύχου», 2) προσδοκώ, ελπίζω· «πανδνχάινου να βγάλου πουλλά φασούλα φέτους», «δεν δου πάνδνχα να του δω σήμιρα».
- πανέρ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πανέρι· «η νούνα έφιρινν του πανέρ'».
- πανηγυροῦτ'κα επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κατά την περίοδο του πανηγυριού.
- πανηγυροῦτ'ς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αυτός που πάει στο πανηγύρι, 2) αλλαγμένος, ντυμένος με καλά ρούχα· «σαμ βανηγυροῦτ'ς είνι σήμιρα».
- πανίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καθαρίζω το φούρνο με την πάνα 1· «καίου καλά του φούρνου, τουμ βανίζου κι του φουρνίζου του ψουμί».
- πανιθιό επίρρ. (Μηλ.), βλ. *απαναθιό*.
- πανήσους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για υφαντό που υφαίνεται με δυο κλωστές στην κάθε θύρα· «φούστα πανήσα».
- πανίτ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πάνινος· «πανίτ'κου βρακί».
- πανόξ'λου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλο που στην άκρη του είναι δεμένη η πάνα 1 και το χρησιμοποιούν για να καθαρίζουν το φούρνο· «του φούρνου τον έφρανάμι ῆαλί μι του πανόξ'λου».

- πανουβλέπου* ρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), δεν βλέπω καθαρά.
- πανουβλέπ'ς* επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), αυτός που δε βλέπει καθαρά.
- πανουγόμε'* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το πρόσθετο φορτίο στο κέντρο του σαμαριού, 2) μτφ., για άνθρωπο που γίνεται βάρος στους άλλους· «ήρθιν πανουγόμε'», «τουν έχου πανουγόμε' μ'να ζουή».
- πανουκάπ'λου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το φαρδύ λουρί του σαμαριού που μπαίνει πάνω από τα καπούλια του ζώου, 2) το ύφασμα που το ρίχνουν πάνω στα καπούλια του ζώου.
- πανουκάδ'* το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το επάνω οριζόντιο ξύλο στο πλαίσιο της πόρτας.
- πανουμαχαλάς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο επάνω μαχαλάς.
- πανουμαχαλίτ'ς* ο (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο κάτοικος του επάνω μαχαλά.
- πανουμαχαλώτ'ς* ο (Έλαφ., Μηλ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *πανουμαχαλίτ'ς*.
- πανουπλυσίδ'γα* τα (Μοσχ., Ρητ.), αίμα και υγρά που τρέχουν από τη γυναίκα μετά τον τοκετό.
- πανουσάμαρα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πάνω στο σαμάρι· «τό 'βαλιν πανουσάμαρα», «δεν έφτανιν του φουρτζό, έβαλιν κι πανουσάμαρα;».
- πανουσάμαρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το φορτίο που μπαίνει πάνω στο σαμάρι.
- πανουστάφ'λου* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), σταφύλι στην κορυφή του κλήματος, που ωριμάζει κατά το φθινόπωρο.
- πανουδ'άγουνου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το επάνω σαγώνι.
- πανουχώρ'* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), χωριό που βρίσκεται σε μεγάλο υψόμετρο· «όλ' αυτά τα πανουχώρ'γα δεν είχαν δρόμου».
- παντό* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ανδρικό σακάκι της ντόπιας φορεσιάς που έφτανε μέχρι τους γοφούς.
- πανώδρουμα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από τον επάνω δρόμο· «ήρθιν πανώδρουμα».
- πανώδρουμους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο επάνω δρόμος.
- πανώστρατα* επίρρ. (Ελατ., Μοσχ.), από τον επάνω δρόμο· «πααίβ' πανώστρατα».
- πανώστρατου* το (Ελατ., Μοσχ.), ο επάνω δρόμος.
- πανάξου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), έχω θάμπωμα στα μάτια, δε βλέπω καθαρά· μτχ. *πανάσμενους* «διπ' πανάσμενους εί-

- νι», δε βλέπει καθαρά.
- παπαδάκους* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), νεαρός παπάς· «παπαδάκου μ'!», προ-
σφώνηση που απευθύνεται σε νεαρό και αγαπητό παπά.
- παπάδαρους* ο (Μοσχ.), μεγαλόσωμος και γεροδεμένος παπάς.
- παπαδάσκαλους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παπάς
και δάσκαλος μαζί· «ι γος τ' παπα Γωῶ' εἶνι παπαδάσκαλους».
- παπαδῶ* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η γυναίκα του
παπά, 2) παιδικό παιχνίδι που έπαιζαν τα αγόρια (Ελατ., Έλαφ., Μηλ.).
- παπαδέλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) μικρός παπάς, 2) το παι-
δί του παπά· «του πιδί αυτό εἶνι παπαδέλ'» (Μοσχ.), 3) μικρό μαύρο απο-
δημητικό πουλί με λοφίο στο κεφάλι (Ρητ.), 4) ένα από τα λεπτά οριζόντια
ξύλα της σκεπής που καρφώνονται πάνω στα *τσιμβιδῶ*, 5) κάτι που
κάηκε και δεν τρώγεται· «τό 'καμς παπαδέλ', δεν δρώγιτι», 6) ο στύλος
στη μέση του αλωνιού (Ελαφ.).
- παπαδέτ'ς* ο (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), το κεντρικό ξύλο, ο άξονας της
δραμάλας.
- παπαδέτῶ* το (Μηλ., Ρητ.), ό,τι και *παπαδέλ'* 3.
- παπαδέτῶους* ο (Ελατ., Μοσχ.), ό,τι και *παπαδέτῶ*'.
- παπαδέτ'* το (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *παπαδέτῶ*'.
- παπάδ'κου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η αμοιβή του
παπά απ' τους κατοίκους της κοινότητας.
- παπαδούλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κάστανο
ψημένο και καθαρισμένο, 2) καλαμπόκι ψημένο και καθαρισμένο, 3) μτφ.
για ρούχα κάτασπρα· «τά 'πλυνα κι τά 'φῶσα παπαδούλα τα φουρέ-
ματα».
- παπαδουπαῖδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παπαδο-
παῖδι· «ι πατέρα μ' ήταν παπαδουπαῖδ'».
- παπάθκους* επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), του παπά· «παπάθκα καπέλα».
- παπαλί* επίρρ. (Λόφ., Ράχ.), το δέσιμο του μαντιλιού προς τα πίσω στις επί-
σημες εμφανίσεις των γυναικών· «στ'ς γουρτές του δέν'ν παπαλί του
μανδίλ'».
- παπάλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πλεκτό μωρου-
δίστικο καλτσάκι· «τό 'φῶσα καλά παπάλα», 2) ό,τι και *παπάλ'* (Λόφ.,
Μοσχ., Ράχ.).
- παπαλί* το (Ελατ., Μοσχ.), 1) στρογγυλό ανδρικό καπέλο χωρίς γείσο
(Μοσχ.), 2) καπέλο που φορούσαν οι καλόγεροι (Ελατ.).
- παπαλούδα* η (Μηλ.), 1) ό,τι και *παπαδούλα*, 2) ποπ κορν.
- παπάλ'* το (Μοσχ.), το παπουτσάκι του μωρού· «πώ πώ, τι καλά παπάλα!».
- 'παπανδή* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η γιορτή της
Υπαπαντής.

παπάρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) παπάρα, 2) μτφ. για έδαφος πολύ καλά σκαμμένο· «τό 'φῶασιν παπάρα του χουράφ'».

παπαριάς επίθ. (Μηλ., Ρητ.), αυτός που του αρέσει η παπάρα.

πάπαρους ο (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), εύσωμος και ζωηρός παπάς.

παπάς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) παπάς· «παπάς όπ' να πατήδ', παράδεις βγάξ'», «ου παπάς είναι κρυφό βασίλειου», 2) ένα από τα λεπτά όρθια ξύλα της σκεπής που καρφώνονται πάνω στον *καβαλάρη* και στον *πόταμο* (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), 3) ο στύλος στο κέντρο του αλωνιού (Έλαφ.), 4) το κεντρικό κλωνάρι ενός φυτού που αναπτύσσεται πιο γρήγορα σε σύγκριση με τα υπόλοιπα (Λόφ., Ράχ.), 5) ό,τι και *καρκάντζαλους* και *μυλονάς*.

παπατεύου ρ. (Ρητ.), βατεύω (για περισσότερα και κότες)· «ου κόκοντας τ'ς παπατέβ' τ'ς κότις».

παπίλα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άφθα στα χείλη που οφείλεται σε μεγάλη στεναχώρια· φρ. «μ' έβγαλιν παπίλα», μ' έσκασε.

παπιλάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. βγάζω *παπίλα*· 2) μτβ. κάνω κάποιον να βγάλει *παπίλα*, να σκάσει· «μι παπίλασιν ι ανάπουδους!».

παππουδγάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) για χέρια, φουσκώνω εξαιτίας παρατεταμένης παραμονής μέσα στο νερό· «παππουδγάσαν τα χέργα μ'», 2) ζαρώνω· «πάει κι αυτός, παππουδγάσιν!».

παππούδ'κου το (Μοσχ.), ό,τι και *γιρουνουμινό*.

παππούδ' το (Μοσχ.), ψωμάκι· «τα παπούδ'γα τά 'δουνάμι στα μ'κρά».

παππούς ο (Έλαφ., Ρητ.), 1) το ποπ κορν, 2) ψημένο και καθαρισμένο κάστανο.

πάππους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) παππούς· «δεν ξαναπανδρεύκιν ι πάππους μ'», «τ' αυτουκίνητου γίνγιν πάππους», πάλιωσε· φρ. «πάππου πρους πάππου», από γενιά σε γενιά, 2) ο αντίχειρας (Μηλ.), 3) ψωμί με τυρί που το πλάθουν σε σχήμα μπάλας (Ρητ.), 4) μικρή λειτουργιά· «τ'ς πάππ' τ'ς φλαστηρίζουμι».

παρααρέζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συνήθως απροσ. με άρνηση· «δεν τ'ς παρααρέζ'», «δεν τουμ βααραρέζ'».

παραβ'νίτ'ς ο (Έλαφ., Μοσχ.), αέρας δυνατός που έρχεται από το βουνό.

παράβουλου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινο εξάρτημα του αλετριού που μπαίνει πάνω από την ουρά του υνιού για να το στερεώνει και να ανοίγει αυλακιές.

παραγός ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τσομπάνος

- που δούλευε σε κτηνοτρόφους από του αγίου Δημητρίου ως του αγίου Γεωργίου, 2) υπηρέτης σε αγροτική οικογένεια· «ήταν παραγός κάτ' ζδ' Βρουμιρή στα χουράφχα».
- παραδάνγαλο* το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) προήξιμο του αδένα κάτω από τη μασχάλη (Ελατ., Ρητ.), 2) προήξιμο στα πλάγια του λαιμού.
- παραδίνου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) παραδίνω, 2) υποχωρώ· «τώρα παραδούσα κι πίνου καφέ», 3) υποτάσσομαι, καταθέτω τα όπλα· «αυτός πάει, παραδούσι» παθ. *παραδίνουμι*, υποχωρώ (Ελατ., Μοσχ.).
- παραδιρφή* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ετεροθαλής αδελφή.
- παραδιρφός ο*, πληθ. *παραδέρφχα* τα, (Μηλ.), ετεροθαλής αδελφός.
- παραδουμέσαλα* η (Ελατ.), *μισάλα* επάνω στην οποία ήταν ραμμένοι παράδες για διακόσμηση.
- παραδώθι* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πιο δω· «τουν ήφιριν ι τζουβάνους παραδώθι».
- παραθέλου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συνήθως με άρνηση· «δεμ βαραθέλου», δεν πολυθέλω· «δεμ βαραθήτιλιν να κάτδ'».
- παραθυρόξ'λου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το πλαίσιο ξύλο του πλαισίου του παραθυριού.
- παραθγά η* (Ρητ.), μακρινή θεία· «τ'ν είχα παραθγά απ' τουμ βατέρα μ'».
- παραϊνγόν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δισέγγονο.
- παρακατδούλ'* επίρρ. (Έλαφ.), λίγο πιο κάτω, παρακάτω· «κάθουνδαν παρακατδούλ'».
- παρακίνησ'* η (Ελατ.), παρακίνηση, ώθηση· «δεν είχιν παρακίνησ' απ' τουμ βατέρα τ'».
- παράκλησ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παράκληση· «έκαμνα πουλλές παράκλησις», «σ'ν ικκλησία θα δ'γαβάσουμι παράκλησις».
- παρακοιτώ ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παρατηρώ, προσέχω· «αυτό του παρακοίταξα».
- παραλαθεύου Ι ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάνω λάθος· «του παραλάθιπα του σχεδίου».
- παραλαθεύου ΙΙ ρ.* (Λόφ., Ράχ.), βλ. *παραλαφεύου*.
- παραλαλώ ρ.* (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) λέω άλλ' αντ' άλλων· «αρμινάζουνδαν η γ'ναίκα κι παραλαλούσιν», 2) παραμιλώ· «παραλαλάει στον ύπνου».
- παραλαφεύου ρ.* (Μηλ.), συμπεριφέρομαι παράξενα, μιλώ ασυνάρτητα· «στου κιφάλ' τό 'χ'ν βαριμένον κι παραλαφέβ' τώρα».
- παραλέου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παραλέω· «δεμ

- βαρά τά 'λιγιν τόσου πουλύ».
- παραλουγία* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ασυναρτησία, παραλογισμός.
- παραλουγώ* ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) λέω άλλ' αντ' άλλων, 2) παραμιλώ «παραλουγάει στον ύπνου» παθ. *παραλουίζουμι*, παραλογίζομαι «παραλουίσκιν, δεν ξεῖῶ' τι λέει».
- παραμαγούλα* η, συνήθως στον πληθ. -ις οι (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παραμαγούλα.
- παραμαλί* επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), στη φρ. «παίρνου παραμαλί», φεύγω και δεν γυρίζω «πάει αυτή, πήριν παραμαλί».
- παραμαλίσ* επίρρ. (Ελατ., Μοσχ.), βλ. *παραμαλί*.
- παραμάννα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μητριά.
- παραμάνῶ* το (Λόφ., Ράχ.), μικρό μαντρί δίπλα στο κανονικό.
- παραμάνά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προγιαγιά «τ'ν είχα παραμάνά ιγώ».
- παραμάσκαλα* επίρρ. (Μηλ., Μοσχ.), κάτω από τη μασχάλη «του πήριν παραμάσκαλα κι έφυγιν».
- παραμ bouῶ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εμπόδιο «τι στέκισι σαμ βαραμ bouῶ'».
- παραμία* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), παροιμία.
- παράμιρα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παράμερα «του σπίτι μας ήταν λίγου παράμιρα».
- παραμιρνώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. παραμερίζω «δεμ βαραμιρνάει λίγου να πιράσου», «παραμέρνα κι λίγου!», 2) μτβ. μετακινώ «παραμιρνούσαν τα σύνουρα στα χουράφχα».
- παραμουνεύου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παραμνεύω «αυτός παραμόνιβιν απού ψ'λά».
- παρανγ'λά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παραγγελία «τουν άφ'κιν παρανγ'λά».
- παρανιψός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανεψιός από ξάδελφο.
- παράνουμα* το (Μηλ.), παρατσούκλι.
- παραννχίδα* η (Έλαφ.), το μικρό νύχι στο πίσω μέρος του ποδιού των γιδοπροβάτων.
- παράννχον* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *παραννχίδα*.
- παραξικινώ* ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το παίρνω συνήθεια «του παραξικίντσαμι τώρα όλ' να φεύγουμι».
- παραξικιν'μα* το (Ελατ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), συνήθεια «του πήραν ένα παραξικιν'μα τώρα».

- παράονουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *παρόνουμα*.
- παράουρα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πρόωρα, πριν της ώρας· «άμα ξυπνήθ' παράουρα, κάθιτι στου κριβάτ'», «ι κόκουντας λάλτσιν παράουρα σήμιρα», «πχάβ' παράουρα του χαλάζ'».
- παραπαίρονου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παίρωνω με το παραπάνω, παραπαίρωνω· «όχ' να μι παραπάθ' η αρρώστχά κι διπ, αλλά δεν είμι κι καλά», «μι παραπήραν τα χρόνα».
- παραπανήθους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παραπανήσιος.
- παραπανούλ'* επίρρ. (Έλαφ.), λίγο πιο πάνω· «κάθουνδαν παραπανούλ'».
- παραπατέρας* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πατριός.
- παραπόρτ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πόρτα μικρή στα πλάγια του σπιτιού· «είχιν τ'ς πόρτις, είχιν κι τα παραπόρτχά».
- παραπόταμους* ο (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), το οριζόντιο ξύλο της σκεπής, κάτω από τον πόταμο, που στηρίζει το τσάτι.
- παραπονιάρ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παραπονιάρικος· «παραπονιάρ'κου τραγούδ'».
- παραπονιάτ'κους* επίθ. (Έλαφ., Μηλ.), παραπονιάρικος· «παραπονιάτ'κα τραγούδ'γα».
- παράριζου* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), παραφυάδα του καλαμποκιού.
- παραρουιδίζου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ροδίζω πολύ, καίγομαι στην επιφάνεια· «έβανάμι χαρτχά παναθιό, γατί παραρούιτζιν η πίτα».
- παράς* ο, πληθ. *παράδισ* οι και *παράδ'γα* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το χρήμα· «πουλλή αξία είχιν ικείνους ι παράς» φρ. «όλα μι τουμ βαρά θέλ' να τ' αγοραίς».
- παρασέρονουμι ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παρασύρομαι· «του καλό του πιδί δεμ βαρσέρονιτι».
- παρασκαλνώ ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σαλεύει το μυαλό μου· «απ' ν αρρώστχά παρασκάλτσα»· μτχ. *παρασκαλτζμένους*, με σαλεμένο μυαλό· «γλύτουσιν, μα είναι παρασκαλτζμένους».
- Παρασκιβούλου* η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ.), 1) γυναικείο όνομα, 2) αγελάδα που γεννήθηκε την Παρασκευή.
- Παράσκου* η (Ελατ., Μηλ.), ό,τι και *Παρασκιβούλου*.
- Παρασκουβή* η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), Παρασκευή.
- παρασόλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ομπρέλα.
- παρασουμ'* το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), παρατσούκλι.
- παραστατό* το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) το κατώφλι· «όλου στου παραστατό κάθιτι», «δεμ βατάς άλλ' φουρά στου θκό μ' του παραστατό»,

- 2) ο παραστάτης της εξώπορτας (Μοσχ.).
παραστάτ'ς ο (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) ο παραστάτης της πόρτας, 2) ο μάνταλος στο επάνω μέρος της πόρτας (Ελατ.), 3) αυτός που παραστέκεται στους άλλους.
παραστέκας επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που καραδοκεί, που περιμένει σε ξένες πόρτες για να του δώσουν φαγητό ή για να δει κάτι.
παραστέκου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στέκομαι συνέχεια, δεν ξεκολλώ από κάποιον· «τί παραστέκ'ς αυτούια όλ' τ' μέρα;».
παράστρατου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το στραβό, το λάθος· «άμα δεις του παράστρατου, θα του πεις», «έφ'λασιν πουλλά παράστρατα».
παρασυμφάδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συνυφάδα από πρώτο ξάδελφο ή από ετεροθαλή αδελφό.
παρασύνδικνους ο (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ο φίλος που παραστέκεται στον κουμπάρο κατά τη διάρκεια της τελετής του γάμου· «είχαμι τον σύνδικνου, είχαμι κι τουμι βαρασύνδικνου».
παρασφήν' το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), σφήνα που ενώνει τη βέργα με το *κουνδούρι* στο ξυλάλετρο.
Παράσχου η (Ελατ., Μοσχ.), βλ. *Παράσκου*.
παρατζάτδ' (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), με τη σημασία: φτάνει πια, το παράκανες· «αρά, σταμάτα, παρατζάτδ'!»; «ισύ τό 'φ'λασις διπ παρατζάτδ'», «σταμάτα, αρέ, του πήρις παρατζάτδ'», μονότερμα.
παρατηρώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παρακολουθώ· «αυτοί παρατηρούσαν απού μέσα».
παρατουρίζου ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), κουράζομαι περιμένοντας, αδημονώ· «παρατόρ'σιν τόδ' ώρα!», «παρατόρ'σαν απ' του προύι πάν' κάτ'».
παρατσουκλάζου ρ. (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βγάζω παρατσούκλια στους άλλους.
παρατσούτσ'λου το (Μηλ.), παρατσούκλι.
παρατώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παρατώ· *μτχ. παρατζιμένους, παρατημένος*· «τ'ν γαλύβα τ'ν είχιν παρατζιμέν'».
παραφουνάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) φωνάζω πολύ· «μημι βαραφουνάζ'ς!»; 2) φωνάζω συχνά· «αλλά στ' όνουμα δεν τουμι βαραφώναζαν».
παραφτάνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παραωριμάζω· «παράφτασαν τα σταφύλα».
παράφτασμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παραωρίμασμα.

- παραχουτάλα* τα (Μοσχ.), παιδικό παιγνίδι, όπου για τιμωρία παραχώναν όποιον έχανε στο μουρλί.
- παραχουτό* το (Μοσχ.), ό,τι και *σκαφτό*.
- παραχώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θάβω «να σι παραχώσου, να μη φανείς, να μη βριθείς!», «ού να σι παραχώσου χουρίς παπά!», «να σι παραχώσ'ν κι κούτσουρου να σι βγάλ'ν», κατάρες· *μτχ. παραχουμένους*, θαμμένος· «τον είχαν παραχουμένουν στου χουρῶ».
- παρδαλάδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κομμάτι με διαφορετικό χρώμα· «του καλέσ' ήταν άσπρου μι παρδαλάδιδι καλές».
- παρδαλάδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ.), βλ. *παρδαλάδα*· «ήταν μαύρου μι παρδαλάδῆα ανάμισα».
- παρδαλίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) (για σταφύλια ή κεράσια) αρχίζω να παίρνω χρώμα· «παρδάλτσαν τα σταφύλα», 2) για τα πόδια που κοκκινίζουν, όταν κάποιος καθήσει πολλή ώρα κοντά στη φωτιά· «παρδάλτσαν τα πόδῆα μ'».
- παρδάλα* η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), σκούρο στίγμα στα χέρια και στο στόμα.
- παρδαλός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) παρδαλός, 2) *μτφ.* ανήθικος· «παρδαλός άνθρουπους», «ήταν διπ̄ παρδαλά».
- παρδάλτσ* επίθ., *θηλ.* *παρδάλου* επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), (για ζώο) παρδαλός.
- παρδάλ'* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), σκυλί παρδαλό· «ώι παρδάλ'!».
- παρ'δάνγαλου* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *παραδάνγαλου*.
- παρέλα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) παρέκει· «έκατσιν παρέλα», 2) έξω από· «παρέλα απ' τ'ν δύχ', τίπουτα δε γένιτι».
- πάρμα* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), η ενέργεια του παίρνω· «τι πάρμα να τουμ βάρου τον Γώτῶν;».
- παρ'μαγούλα* η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *παραμαγούλα*.
- παρμάκ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) η ξύλινη ακτίνα του τροχού στα παλιά κάρα (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), 2) *καδρόνι* (Λόφ., Ράχ.).
- παρμάρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αρωσσία των ζώων που το χαρακτηριστικό της γνώρισμα είναι ότι κουλαίνονται και δεν έχουν γάλα.
- παρνίχ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), πρσσιά στις φυτείες του καπνού, ό,τι και *καρίχ'*.
- παρπαράς* επίθ. (Ελατ., Μοσχ.), φαφλατάς.
- παρ'στῆα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η βάση του τζακιού, όπου καίει η φωτιά· «η μάνα μ' κάθι μέρα ν' άλειφιν τ'μ

- βαρ'σχήα», 2) κομμάτι γης (Ρητ.).
- παρταλάζ' το (Μηλ., Μοσχ.), φθαρμένο ρούχο, κουρέλι· «αι μουρή, βάλι νιρό να πλύνουμι τα παρταλάζα».
- παρτάλας επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουρελής, ρακένδυτος.
- παρτάλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φθαρμένο ρούχο, κουρέλι· «βάν' όλου παρτάλα», «έχ' ρούχα παρτάλα».
- παρτίδ' το (Ρητ.), η παρτίδα.
- παρτσακλός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αυτός που περπατά στραβά, 2) βραδύγλωσσος.
- παρφάρας επίθ. (Ρητ.), φαφλατάς, φλύαρος.
- παρώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), υπολογίζω, εκτιμώ· «τουν γαπνό μας τουμ βάρουσαν φέτους μούνγι ιβδουμήνδα δραχμές», «δεμ βαρών' τ' μάνα τ'ς».
- παρώνουμα το (Λόφ., Ράχ.), 1) επώνυμο, 2) παρατσούκλι.
- πάσα αντων. (Μηλ.), κάθε· «πάσα καμβάνα κι παπάς, πάσα παπάς κι δγάκους», δημ.
- πασαλάζ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το μπιζέλι.
- πασάλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο λοβός από τα φασολάκια, τα κουνιά, τα μπιζέλια κ.λπ. «η κουντ'πιά έχ' κι αυτή πασάλα».
- πασκαλούδα η (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *πασχαλούδα*.
- πασκαλούθρα η (Λόφ., Ράχ.), φαγώσιμο άγριο χόρτο.
- Πασκάλτς ο (Ελατ., Μοσχ.), βόδι γεννημένο το Πάσχα.
- Πασκάλ' το (Ελατ.), ό,τι και Πασκάλτς.
- Πασκαλά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), Πάσχα.
- πασκαλά η (Λόφ., Ράχ.), ανοιξιάτικο αγριολούλουδου.
- πασ'λόφ'λλου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το φύλλο του φασουλίου, που αποτελεί καλή τροφή για τα ζώα το χειμώνα.
- πασπαλίζου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) πασπαλίζω, 2) απροσ., ρίχνει ψιλό χιόνι· «πασπάλτσιν όξου», «απ' του προύι πασπαλίζ'».
- πασπαλόπ'τα η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), πίτα που γίνεται μόνο με γέμιση και λίγο αλεύρι από πάνω.
- πασπαλόχουνο το (Έλαφ., Μοσχ.), χιόνι μαλακό, όπως το αλεύρι.
- πασπάλ' η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) λεπτό αλεύρι, 2) ψιλό και αραιό χιόνι (Λόφ., Ράχ.).
- πάσσαλους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πάσσαλος, παλούκι.
- παστάλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δέμα ξερού καπνού.

- πασταλάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τακτοποιώ σε δέμα τα ξεραμένα φύλλα του καπνού.
- παστουκάδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καδί όπου τοποθετούσαν τον παστό.
- πάστρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) καθαριότητα· φρ. «νε πάστρα, νε μπσό!», ούτε καθαριότητα, ούτε τίποτα, 2) μτφ. μεγάλη καταστροφή· «πάστρα έκαμαν οι Γιρμανοί, δεν άφ'καν τίπουτα».
- παστραμάς* ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), παστουρμάς.
- παστρεύου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καθαρίζω.
- παστρικός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καθαρός· «του σπιτ' παστρικό, άστραφτιν».
- παστώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παστώνω· «του κρέας απ' του γ'ρούν' του πάστουναν».
- Πασχάλου* η (Ελατ., Λόφ., Ράχ.), αγελάδα γεννημένη το Πάσχα.
- πασχαλούδα* η (Ρητ.), είδος ανοιξιάτικου κίτρινου λουλουδιού.
- πασχαλούθρα* η (Ράχ.) άσπρο ανοιξιάτικο αγριολούλουδο με το οποίο στολίζουν την εκκλησία κατά τη γιορτή της Σταυροπροσκύνησης.
- πασχαλάτ'κα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατά την περίοδο του Πάσχα· «πασχαλάτ'κα ν έφ'κασιν τ'ν αρραβώνα».
- παδουρτή* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), χοιρινό κρέας από το μέρος της κοιλιάς, με το οποίο παρασκευάζουν τη *ματιά* και τον *καβουρμά*· βλ. και *βαδουρτή*.
- πάταγους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πάταγος· «πάταγους γένουνταν μι του χουρό», «χουρός όξου, να γένιτι πάταγους!».
- πατάζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) εκπλήσσομαι· «τουν είδα κι πάταξα», 2) τρομάζω· φρ. «πάταξιν απ' του φόβου τ'», *κατατρόμαξε*.
- παταριά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χτύπημα στο πρόσωπο· μπάτσος· «τουν έδονκιν μ'να παταριά», 2) ζημία· «τουν έγινιν η παταριά απ' τ'ς Τούρβ'»· φρ. «έφαγιν γιριά παταριά», έπαθε μεγάλη ζημιά, 3) το γύρισμα του *σαιά* στα πλάγια, με σχέδια κεντημένα με *λιτριές* (Έλαφ.), 4) κομμάτι υφάσματος, πλεκτού κλπ., που διαφέρει στο χρώμα από το υπόλοιπο· «έχ' μέσα παταριές παταριές».
- παταρίζου* I ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) πετιέμαι με ορμή· «κι σαμ βαταρίζ' ένα ξύλου που λες, τουμ βήρι στου κιφάλ'!», «πατάρ'σιν μ'να βλάνα».
- παταρίζου* II ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), *μπατσιζώ*.
- παταρνά* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *παταρίζου* II.
- πάταρους* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δυνατός μπάτσος· «μ' έδονκιν κι πάταρουν ι πατέρα μ' να τουμ βάρου».
- πατάτα* η (Μοσχ., Ρητ.), 1) πατάτα, 2) η ρίζα ορισμένων φυτών που μοιάζει

- με πατάτα· «πουλλά λουλούδῳ ἔχ'ν πατάτις ᾗα ρίζις».
- πατατόσπουρους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σπόρος πατάτας.
- πατατουτόπ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τόπος με πατάτες.
- πατατουχώραφου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χωράφι με πατάτες.
- πατέλ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βόδι με ανοιχτά κέρατα.
- πατέλτς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και πατέλ'κους.
- πατέλτσις οι (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), οι δυο θηλειές που συνδέουν τα μιτάρια με τις πατήθρες του αργαλειού.
- πατήθρα η (Μοσχ., Ρητ.), βλ. πατήτρα.
- πατής ο (Μοσχ.), βλ. πατητής· «πάρι τουμ βατή να χπήσουμι του βούτυρου».
- πατητής ο (Λόφ., Ράχ.), 1) μακρύ ξύλο μ' ένα στρογγυλό στεφάνι στην άκρη, με το οποίο χτυπούν το γάλα στο καδί και βγάζουν το βούτυρο, 2) το ξύλο, με το οποίο χτυπούν τα σταφύλια για να βγει ο μούστος.
- πατήτρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), η πατήτρα του αργαλειού.
- πατιῶ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), χοντρή πλεκτή κάλτσα που καλύπτει το πέλμα μέχρι τον αστράγαλο.
- πατιλός επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και πατέλ'κους· «πατιλό βόδ'».
- πατιριμός ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το Πάτερ ημών· «έλιγιν τουμ βατιριμό κι έφυβγαν απ' ν ικκλησῳά».
- πατιρίτσα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ξυλοπόδαρο· «έβανάμι πατιρίτσις στα πουδάργῳ κι πιρπατούσαμι».
- πατλατζάνα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) μελιτζάνα, 2) η ντομάτα, όπως την έλεγαν παλιά· «παλά d' δουμάτα τ'ν έλιγαν πατλατζάνα».
- πατ'λά η (Μοσχ.), τόπος με δέντρα ή φυτά που οι κορυφές τους συμπλέκονται· «γίνγιν πατ'λά του χουράφ'».
- πατούλας επίθ. (Ρητ.), κοντός.
- πατουλώνου ο. (Ρητ.), ό,τι και πατουλάξου 2· «πατούλουσιν του μέρους».
- πατούλ' το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) επικλινές μέρος χωρισμένο με ξερολιθιές· «ικεί ιμείς είχαμι όλου πατούλα» (Μηλ.), 2) τόπος ανάμεσα σε καλλιεργημένα χωράφια, γεμάτος βασινιές, πυκνούς θάμνους κ.λπ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), «δεμ βουρείς να μβεις μέσα, είναι πατούλ'».
- πατουλάξου ο. (Ελατ., Μηλ.), 1) χωρίζω επικλινές μέρος με ξερολιθιές (Μηλ.), 2) (για χόρτα, θάμνους κ.λπ.), φουντώνω και φράζω ένα μέρος.

- πάτουμα* το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), η μεσαία ζώνη μιας ράχης· «έφτασα ους του πάτουμα».
- πατούνα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πέλμα, πατούσα.
- πατούνας* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει μεγάλη πατούσα.
- πάτους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πυθμένας, πάτος· «άμα κρύβιτι ι πάτους απ' του λάδ', γένιτι καλό του φαϊ», 2) τέλος· «στουμ βάτου μάλουσαν».
- πατουσά* η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *πατουσά*.
- πατουστάφ'λου* το (Λόφ., Ράχ.), κραιοστάφυλο.
- πατουσά* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πρόχειρα στρωμένο δάπεδο στο φούρνο, στο κουμάσι κ.λπ. (Μηλ.), 2) χωράφι με βαθύ μέρος που δεν έχει καλή απόδοση.
- πατόφ'λλου* το (Μοσχ.), το τελευταίο προς τη ρίζα φύλλο του καπνού· «πήγαν κι έρ'ξαν τα πατόφ'λλα».
- πατράκας* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει μεγάλες πατούσες.
- πατράνγουλους* επίθ. (Μοσχ.), πολύ άγουρος· «τί του κόβ'ς πατράνγουλου;».
- πατραχείλας* επίθ. (Έλαφ., Μηλ.), αυτός που έχει χοντρά χείλη.
- πατραχήλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), το πετραχήλι.
- πατρόνα* η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), δερμάτινη ζώνη με θήκη για να τοποθετούν μέσα τα χρήματα, ό,τι και *θαλάχ'*.
- πατρόνας* επίθ. (Έλαφ., Ρητ.), 1) άνθρωπος με μεγάλες πατούσες, 2) γεροδεμένος.
- πατρόξ'λου* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το ξύλο που περνά μέσα από τις πατήθρες του αργαλειού.
- πατρογύνικα* η (Μοσχ.), αντρογυναίκα.
- πατροσιδίρου* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το σίδερο που περνά μέσα από τις πατήθρες του αργαλειού.
- πατσι* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στις φρ. «χαμένου πατσι», «να φας του πατσι σ'!», υβριστικά, «γίνγα πατσι», μούσκεμα.
- πατσιζου* ο. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εξισώνω, πατσιζώ· «τ' άλλα τα πατσιζ'ν».
- πατογά* η (Μοσχ.), βλ. *πατ'σά*.
- πατ'σά* η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πατησιά· «είδα στου χουράφ' όλου πατ'σές».
- πατσά* τα (Μηλ.), ο πατσάς· «δε μι' αρέζ'ν τα πατσά».
- πατσάβουρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πατσαβούρα.
- πατσάβουρ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πατσαβούρα· «τουν γόμ'σαν του στόμα πατσάβουρ'γα».

- πατῶλά* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), στραβά: «στραβά κι πατῶλά μας τα λέει».
- πατῶάλας* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Ρητ.), ὅ,τι και *πατῶάλος*.
- πατῶάλος* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), στραβοπόδαρος.
- πατῶαλουδόνδ'ς* επίθ. (Μηλ., Ρητ.), στραβοδόντης.
- πατῶαλουπόδαρους* επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στραβοπόδαρος.
- πατῶάρουμα* το (Μοσχ.), το ζάρωμα των χειλιών, ὅταν εἶναι κάποιος ἑτοιμος να κλάψει.
- πατῶαρώνου* ρ. (Μοσχ.), ζαρώνω τα χεῖλια, ὅταν εἶμαι ἑτοιμος να κλάψω: «πω πω, πῶς πατῶαρών' τα χεῖλα!».
- πατῶούρ'ς* επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), αὐτός που ἔχει μύτη πλακουτσωτή.
- πατῶουρώνω* ρ. (Λόφ., Ράχ.), ὅ,τι και *πατῶαρώνου*.
- πατώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πατώ· φρ. «μέσ' σμ βίτα πάτ'σις», τα κατάφερες, 2) καταπατώ, ληστεύω· «πήγαν κι πάτ'σαν του μαγαζί», 3) βιάζω· «θα μι πατήδ', σκέφκιν αυτή».
- πατώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τοποθετώ πάτωμα στο σπίτι, πατώνω· μτχ. *πατουμένους*, (για σπίτι) με πάτωμα.
- παφλάδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τενεκεδάκι· «φέρι μι του παφλάδ'!».
- πάφλας* ο (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), τενεκές· «δο μ' τουμ βάφλα μι τα πίτιρα!».
- παφλέινους* επίθ. (Μηλ.), καμωμένος ἀπό κασσίτερο· «χ'νί άσπρου, παφλέινου».
- παφλένους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *παφλέινους*· «παφλένου σινδούλ'».
- πάφλινους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ὅ,τι και *παφλένους*.
- πάφλους* ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *πάφλας*.
- παχλίτσα* η (Ρητ.), σφυράκι στο πρόσωπο που αφήνει σημάδι· «γ'όμ'σιν παχλίτσις του καημένου».
- παχνί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παχνί· φρ. «τό 'χ' του στόμα τ' σαιμ βαχνί», του λείπουν πολλά δόντια.
- παχνίζ'* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ρίχνει πάχνη· «απόψι πάχνισιν».
- Παχνιστής* ο (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ο μήνας Νοέμβριος.
- πάχν'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πάχνη.
- παχνάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βάζω άχυρο στο παχνί· «του προύι τα παχνάζιν τα πράματα»· μτχ. *παχνάσμένους*· «τά 'βρισκαν παχνάσμένα τα ζώα, ἑτοιμα».
- παχνάζουμι* ρ. (Λόφ., Ράχ.), καλύπτομαι με πάχνη· «παχνάδκαν κι απόρ'ξαν τα ζώα».

- πάχνασμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η τοποθέτηση άχυρου στο παχνί.
- πάχους* ο (Ελατ.), το πάχος· «του τζαρτζανόγαλου δεν έχ' πάχουν».
- πέδικλα* η (Έλαφ.), ξύλο που πιάνει τα πόδια των ζώων και τα ακινητοποιεί.
- πέδουκλας* ο (Ελατ., Μοσχ.), 1) ό,τι και *πέδικλα*· φρ. «έκουψι τουμ βέδουκλα», πέθανε, 2) εμπόδιο.
- πείραγμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ελάττωμα σωματικό, αρρώστια· «η καρδῆά μ' είνι γιοιά, δεν έχ' κανένα πείραγμα».
- πεισματάρ* 'ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πεισματάρης.
- πεισματικά* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από πείσμα, με πείσμα· «πεισματικά τό 'δῆγουξαν του πιδί».
- πεισιμώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πεισιματών· μτχ. *πεισιμουμένους*, θυμωμένος.
- πέλα* η (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), λεπτό σανίδι περασμένο από κορδέλα.
- πέντσα* η (Ελατ., Λόφ., Ράχ.), μπακιρένιο νόμισμα.
- πέρα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πέρα, 2) μετά· «απ' τα σαράνδα πέρα τί προκουπή να κάντς;»· φρ. «πέρα πέρα», εντελώς· «μούσκιψαν κι γίνγαν π'λά πέρα πέρα», «πέρα δώθι», πέρα δώθε· «πήγνάμι πέρα δώθι».
- πέρδικα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πέρδικα· «πέρδικα καμβήδα», «πέρδικα β'νήδα», «πού 'σαν πέρδικα γραμμένη, κι 'μι του προύι βριγμένη», δημ., 2) αγελάδα με χρώματα πέρδικας.
- πέρκουλα* η (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), χοντρό ξύλο στη σκεπή που προεξέχει κάτω από τα κεραμίδια.
- πέρπιρας* ο (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), μεγάλη πεταλούδα· «πέρπιρας πιτάει».
- πέστρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ασπρόμαυρη γίδα.
- πέστρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζώο με λευκό ή ανοιχτόχρωμο σημάδι στην κοιλιά.
- πέταυρου* το (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), σανίδι σχισμένο με τσεκούρι και όχι κομμένο στην κορδέλα.
- πέτ'νους* ο (Έλαφ.), πετεινός.
- πέτουρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το φύλλο της πίτας.
- πέτρα* η (Ελατ.), 1) πέτρα, 2) κεραυνός· «έπισιν πέτρα κι τά 'καψιν».
- πέτρουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τόπος γεμάτος πέτρες.
- πέτσα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φλοιός δέντρου.
- πέτσαβους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που

- έχει πέτσες· ουσ. *πέτσαβου* το, πρόβατο με πολύ κοντό και σγουρό μαλλί κατώτερης ποιότητας.
- πέτῶ*· τους επίθ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), αδύναμος, ζαρωμένος.
- πεύκου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πεύκο.
- πεύκου* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πεύκο.
- πέφου* ρ. (Μηλ.), βλ. *πέφτου*.
- πέφτου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πέφτω «τώρα μι πέφτ' του δαχλίδ' απ' του δάχλου», 2) πέφτω στο κρεβάτι, αρρωσταίνω «έπισιν πουλύν γιρούν τότες καταή», 3) ξεπέφτω, αδυνατίζω «τώρα έπισα λίγουν» μτχ. *πισμένους*, άρρωστος, κατάκοιτος· «δῶο χρόνα ήταν πισμένους καταή».
- Πέφτ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), Πέμπτη· «ήρθαν τ' μιγάλ' τ' μι βέφτ'».
- πέχλαβους* επίθ. (Μοσχ.), βλ. *βέχλαβους*.
- πηδητός* επίθ. (Έλαφ.), *πηδηχτός*· φρ. «πηδητός χουρός».
- ῥηριτώ* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φροντίζω «τα πράματα όπους τα ῥηριτήμ», «θέλ' να του ῥηριτάς του ζώου».
- πηστρί* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), σιδερένια βούρτσια, με την οποία ξύνουν το τρίχωμα των ζώων, το ξυστρί.
- πηστρίζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ξύνω το τρίχωμα των ζώων με το *πηστρί*· «τά πήστρισις τα βόδῶα, αρέ, σήμιρα;» παθ. *πηστρίζουμι*, τρίβομαι, χαϊδεύομαι· «του μ'κρό πηστρίζιτι».
- ῥήτα* η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ξύλο μυτερό στην άκρη, 2) παιδικό παιχνίδι, στο οποίο κάρφωναν στη γη την *ῥήτα*· «ιλάτι να παίξουμι τ' μι ῥήτα».
- πηχτώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πήζω· «τό ῥρα-ζάμι του γάλα κι πήχτουνιν» μτχ. *πηχτουμένους*, πυκνά υφαμένους.
- πήχτ'* η (Μηλ., Μοσχ.), η *πηχτή*.
- π'θαμή* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πιθαμή.
- π'θινά* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πουθενά.
- ῥιβόλ'* το (Μοσχ.), βλ. *ῥίβουλας*.
- ῥίβουλας* επίθ. (Ελατ., Μοσχ.), ανάποδος και ζωηρός άνθρωπος.
- πιγνίδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παιχνίδι.
- πιδαρέλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρό παιδί· «είχιν πουλλά *πιδαρέλα*».
- πιδάριου* το (Λόφ., Ράχ.), μικρό παιδί· «ήρθαν ιδώ *πιδάρια* δῶο».
- πιδαρούλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παιδάκι· «ένα *πιδαρούλ'* τῶούτῶανου».
- πιδῶακήσους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παιδικός.
- πιδῶακίτ' τους* επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) αγορίστικος· «πιδῶα-

- κίτ'κα φουρέματα», «π'χα είναι κουρ'τ'σάτ'κα κι π'χα είναι πιδ'γακίτ'κα», 2) παιδικός· «πιδ'γακίτ'κα φιοσίμιτα».
- πιδί το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ.), αγόρι· «έχου ένα πιδί κι δ'γο κουριτίδα», «έχου μόνου κουριτίδα, δεν έχου πιδ'γά».
- πιδικλουσά η (Έλαφ.), τρικλοποδιά.
- πιδικλώνου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) μπερδεύω· «του νήμα του πιδίλουσιν», «τα πιδικλών' τα πουδάρ'γα», 2) βάζω σε κάποιον τρικλοποδιά· «ήθιλαν να μας πιδικλώσ'ν γ'α να μας π'χάσ'ν»· παθ. πιδικλώνουμι, μπερδεύομαι· «πιδικλώθ'κιν η γλώσσα μ'»· μτχ. πιδικλουμένους, δεμένος· «τ' άλουγον τό 'χ' πιδικλουμένου καταή».
- πιδιλόγα η (Έλαφ., Μηλ.), βλ. πιδιλόγους.
- πιδιλόγους ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) βλ. πιδουλόγους, 2) θηλειά από κάνουρα (Μηλ.), 3) μπερδεμένα πράγματα· «γίνγαν πιδιλόγους, πώς να τα ξεχουρίσου;» (Μηλ.).
- πιδόπ'λου το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), μικρό παιδί· «είχιν μούνγι ένα πιδόπ'λου».
- πιδουκλουσάστρα η (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) αλυσίδα με λαμαρίνα στην άκρη που πιάνει τα πόδια των ζώων και τα ακινητοποιεί, 2) επίρρ., άνω κάτω, μπερδεμένα· «γίνγαμι όλ' πιδουκλουσάστρα»· «βρήκα δ'γο φιδ'γα, πιδουκλουσάστρα!».
- πιδουκλά η (Μοσχ.), τρικλοποδιά· «μ' έβαλιν πιδουκλά».
- πιδουλόγους ο (Ελατ.), στρογγυλή βάση καμωμένη με πανιά, που την τοποθετούσαν στο κεφάλι για να μεταφέρουν διάφορα αντικείμενα.
- πιζουπουριά η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), πεζοπουρία· επίρρ., με τα πόδια· «πάνιναμι πιζουπουρία κάθε μέρα».
- πιζούρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και πιζουπουρία· «δικαπένδι μέρις πιζούρα ήμασταν».
- πιθαμένους μτχ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πεθαμένος· «τον είχαν πιθαμένουν», τον θεωρούσαν νεκρό.
- πιθαμός ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πεθαμός· «υπούφιρα στουμ βιθαμός», μέχρι θανάτου, «κρούου, πιθαμός!».
- πιθιρ'κός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), του πεθερού· «πιθιρ'κά χουράφ'χα».
- πιθιρ'κά τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τα πεθερικά.
- πιθνίσκου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πεθαίνω, 2) επιθυμώ πολύ· «ιγώ πέθνισκα γ'α σταφύλα».
- πίμα το (Λόφ., Ράχ.), βλ. πίμα.
- πικράδισ οι (Λόφ., Ράχ.), η κολλώδης ουσία του καπνού που είναι πικρή, ό,τι και τζιζιό'γα.
- πιλέκα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο τσεκούρι·

- «πιτάθκιν η πιλέκα απ' τα χέρ'γα τ'».
- πιλικάνους* ο Ι (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ο τεχνίτης που πελεκά τις πέτρες για το χτίσιμο του σπιτιού.
- πιλικάνους* ο ΙΙ (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το πουλί πελεκάνος: «δεμ βαραέρχουνδι τώρα οι πιλικά'ν'».
- πιλικούδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *πιλικούδ'*: «ήρθιν μ'να πιλικούδα ίδα στου πουδά'ω'».
- πιλικούδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πελεκούδι.
- πιλικ'τός* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), πελεκητός: «ξύλου πιλικ'τό», «πιλικ'τές πέτρες».
- πιλικώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πελεκώ: «τα πιλικάει τα πουδά'ω'γα απουκάτ'», κόβει τις πέτσες, τα εξογκώματα κ.λπ., 2) τρώω υπερβολικά, καταβροχθίζω: «ξέρ'ς τι πιλικάει, άμα κάτ' να φάει;», 3) χτυπώ, δέρνω: «τουμ πιλέκ'σαν 'γα τα καλά», 4) σκοτώνω: «οι Γιρμανοί ήταν όξου κι πιλικούσαν τον γόσμου» *μτχ. πιλικ'μένους*, πελεκημένος: «όλα τα ξύλα πιλικ'μένα, μι κόκισ φ'αγμένα».
- πίμα* το (Μηλ.) το λέγειν, η ευφράδεια: «εχ' καλό πίμα».
- πινδαβούλτς* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αυτός που αλλάζει γνώμες, όχι σταθερός.
- πινδάγνωμους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ό,τι και *πινδαβούλτς*.
- πινδα'τ'κου*ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πέντε ετών (για ζώο): «πινδα'τ'κου δαμάλ'».
- πινδάμουρφους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πολύ όμορφος: «του κουρίτ' αυτό ήταν πινδάμουρφου».
- πινδέμπ'τ'* αριθμ. (Μηλ.), πεντέμισυ.
- πινδήμπ'τ'* αριθμ. (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), πεντέμισυ.
- πινδόλιου* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πεντόλιρο.
- πινδόμιτρους* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), αυτός που έχει μήκος πέντε μέτρα.
- πινεύου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παλεύω: *πινεύουμι*, παλεύομαι: «μαναχά τ'ς πινέβιτι».
- πινηνδαδ'γά'ω'* το (Λόφ., Ράχ.), το νούμερο πενήνταδύο.
- πινηνδαδ'γά'ω'* ο (Λόφ., Ράχ.), άντρας πενήντα ετών.
- πινηνδαδ'γά'ω'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *πινηνδαδ'γά'ω'*.
- πινηνδά'ω'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεταλλικό κύπελλο που χωράει πενήντα δράμια.
- πινιδά'ω'*ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παινεσίαρης.
- πίνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πίνω: «έπ'νις του νιρό κι σι έπ'νιν μέσα», έπινες χωρίς όρεξη.
- πιντσά'ω'* το (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *πέντσα*.

- πινάρο* 'ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *πινιδάρο* 'ς.
- πιξουχάρτ* ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), το χαρτί της τράπουλας.
- πιπέλα* η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), 1) άγονο χωράφι, 2) χωράφι πολύ καλά οργωμένο· «τό 'φῆασιν πιπέλα».
- πιπί* το (Μηλ., Μοσχ.), το πουκαμισάκι του μωρού (παιδική λέξη).
- πιπιλίζουμι* ρ. (Μηλ.), για τις κότες που σκάβουν το χώμα και βουτούν μέσα το κορμί τους· «οι αρνίθις πιπιλίζουνδι μέσα στου χώμα».
- πιπιλόχουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) άγονο χώμα, 2) πολύ καλά οργωμένο χώμα.
- πιπιργά* η (Έλαφ., Μηλ.), η περπερούνα· «πιπιργά, δρουσουλουγά, παρακάλλισι τον θιο, να μας βρέξει μῆνα βρουχή, μῆνα βρουχή βασιλική, να πουτίσουν τα κιχριά, τα κιχριά τα σταχουτά», δημ.
- πιπιριά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πιπεριά.
- πιπιρόσπουρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σπόρος πιπεριάς.
- πιπιροινάδ* ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καδί για πιπεριές τουρσί.
- πιπιρούνα* η I (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) παπαρούνα· «γίνγειν πιπιρούνα απ' τ'ν δρουπή», κατακοκκίνισε, 2) είδος φαγόσμου αγριόχορτου (Μηλ.), 3) βλ. *πιρπιρούνα* I.
- πιπιρούνα* η II (Λόφ., Ράχ.), βλ. *πιρπιρούνα* II.
- πιπιροφτῶέλα* η (Ρητ.), κούτσουρο σκαμμένο στη μέση, όπου στούμπιζαν κόκκινες πιπεριές για να κάνουν πιπέρι.
- πιπουνόσπουρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σπόρος πεπονιού.
- πιραμαχαλάς* ο (Λόφ., Ράχ.), ο πέρα μαχαλάς.
- πιραμαχαλάτ* 'ς ο (Ελατ., Ρητ.), ο κάτοικος του πέρα μαχαλά.
- πιρασμένους* μτχ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ηλικιωμένος· «ήμασαν όλις πιρασμένις».
- πιρασταριά* η (Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), πέρασμα στο ποτάμι.
- πιραστ'κό* το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), υφαντό στο οποίο περνούν τις κλωστές για το σχέδιο με το χέρι και όχι με τη σαΐτα.
- πιρασά* η (Λόφ., Ράχ.), πέρασμα.
- πιρασκό* το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *πιραστ'κό*.
- πιράτ* 'ς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χοντρό ξύλο που μπαίνει πίσω από την πόρτα και την ασφαλίζει, 2) μεταλλικό έλασμα στα 'σημουζούναρα από όπου περνά η ζάβα και κουμπώνει.
- πιρ'βόλ* ' το (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), περιβόλι.
- πιργιλαντζής* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός

που κοροϊδεύει τους άλλους.

πιρδίκα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πέρδικα: «πιρδίκα β'νήσα», «πιρδίκα καμβήσα», 2) προσφώνηση για μικρό και όμορφο κορίτσι: «πιρδίκα μ', πιρδικούλα μ'!», 3) το βαμμένο αβγό του Πάσχα: «ικείνα τα χρόνα έβαφάμι τ' αβγά μι φύλλα απού καρυά κι γένουνδαν πιρδίκις».

πιρδικλώνου ρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *πιδικλώνου*: «πήγιν να τουμ βιρδικλώδ'».

πιρδικούλα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μικρή και όμορφη πέρδικα 2) μτφ. όμορφη κοπέλα: «ήταν μ'να πιρδικούλα γραμμέν'».

πιρδικούλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μικρή πέρδικα, 2) παιδί γερό και όμορφο: «να τα ιδείς, πιρδικούλα είνι!».

πιρδικουτός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παρδαλός, χρωματιστός: «πιρδικουτά φασούλα», τα μπαρμπουνοφάσουλα.

πιρδίλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βόδι μαύρο στη ράχη και άσπρο στην κοιλιά.

πιρήφανους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) στολισμένος: «πιρήφανα σκ'φούνα», 2) όμορφος.

πιρηφάνα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το σχέδιο, η διακόσμηση στο πλεκτό ή στο υφαντό: «η τζέπ' απ' του παντό είχαν όλου πιρηφάνις», «οι σαιάδις αυτοί είχαν πουλλές πιρηφάνις».

πιρίργους επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), περιεργός, παράξενος: «μ' ήρθιν μιγάλου πιρίργου», πολύ παράξενο.

πιρικινδές ο (Μοσχ.), αυτός που γίνεται βάρος στους άλλους.

πιρίκουπα επίρρ. (Μοσχ.), 1) απέναντι και παράλληλα: «έκατσα πιρίκουπα κι βρουζ'αλνούμαν», «τ'ς βρήκα πιρίκουπα στ' φουτχά κι καλυργάζουνδαν», «απόψι κοιμήθ'κα πιρίκουπα», 2) γύρο γύρο: «έκατσαν πιρίκουπα στου τραπέξ'».

πιριντζάρα η (Λόφ., Ράχ.), το μέρος από όπου περνάει κάποιος συνέχεια, όπου κάνει περίπατο: «θαρρούσαν να τ'ν έχ'ν πιριντζάρα πέρα δώθι».

πιρισσέβου ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ.), είμαι περισσότερος: «πιρίσιβιν απού του μαύρου».

πιρισσιβάμινους μτχ. περισσευόμενος.

πιρόν' το (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) πιρούνι, 2) περιλαίμιο με καρφιά που το περνούν στο λαϊμό των σκυλιών: «τό 'χ' πιρόνα του δκ'λί» (Μοσχ.).

πιρούκα η (Μηλ.), ξένα μαλλιά που τα έβαζαν οι γυναίκες στις πλεξούδες για να μακραίνουν.

πιρουμαχαλάς ο (Μοσχ.), ο πέρα μαχαλάς.

- πιρουμαχαλίτ* 'ς ο (Έλαφ., Ρητ.), ο κάτοικος του πέρα μαχαλά.
- πιρούνα* η (Λόφ., Ράχ.), μεταλλικό γεωργικό εργαλείο με δόντια με το οποίο καθαρίζουν την κοπριά στο στάβλο.
- πιρουνάξου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για βροχή, κρύο, κεντρί κ.λπ.) διαπερνών «αυτό του τσίμβ'μα απού τ' σφήκα σι πιρουνάξ'»· μτχ. *πιρουνάσμένους*· φρ. «κρύου πιρουνάσμένου», διαπεραστικό, «φτώχα πιρουνάσμέν'», μεγάλη.
- πιρπαταριά* η (Ελατ.), διάδρομος καμωμένος από κουρέλια.
- πιρπατάρ'κους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), για άνθρωπο ή αντικείμενο που μετακινείται, περπατάει «πιρπατάρ'ζ' λάμβα».
- πιρπατιάρ* 'ς επίθ. (Μηλ., Ρητ.), γυναικάς.
- πιρπατούρα* η (Έλαφ., Ρητ.), η περπατούρα των μικρών παιδιών.
- πιρπατ'δά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), περπατησιά, περπάτημα· «έζ' καλή πιρπατ'δά».
- πιρπατ'χάρ'κους* επίθ. (Μηλ., Μοσχ.), βλ. *πιρπατάρ'κους*· «πιρπατ'χάρ'κου νιρό», για μεγάλη ποσότητα νερού που δεν μένει στο χωράφι αλλά φεύγει.
- πιρπατ'χάρ* 'ς επίθ. (Μοσχ.), αυτός που του αρέσει να τριγυρίζει.
- πίπιρας* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *πέριπρας*.
- πιρπίρας* επίθ. (Έλαφ., Μηλ.), αυτός που ανοιγοκλείνει συνεχώς τα μάτια.
- πιρπιρίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) αμτβ. τρεμοσβήνω, τρεμοπαίζω· «τόσου που πιρπιρίζ' η τηλιόραδ', σι ζαλίζ'», 2) (για το μάτι) πεταρίζω, παίζω· «τί μι πιρπιρίζ' έτδα του μάτ'», 2) μτβ. «τί τα πιρπιρίζ' έτδ' τα μάτ'χα;».
- πιρπίρ* 'ς επίθ. (Ρητ.), αυτός που *πιρπιρίζει* τα μάτια.
- πιρπιρούνα* η I (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), παπαρούνα.
- πιρπιρούνα* η II (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), το έθιμο της περπερούνας.
- πιρ'σσίτιρον* επίρρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), περισσότερο.
- πιρ'σσίτιρους* επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), περισσότερος.
- πιρσιίν'* το (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), φύλλο καπνού κατώτερης ποιότητας.
- 'πισημνάτ'κα* επίρρ. (Ρητ.), επίσημα· «νδύθ'κιν 'πισημνάτ'κα», «θα πάμι 'πισημνάτ'κα».
- 'πισημνάτ'κους* επίθ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), 1) επίσημος, 2) γιορτινός· «'πισημνάτ'κεις μέρις».
- 'πισθουχουρώ* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *ουπισθουχουρώ*.
- πισιδ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πέραςμα στο δάσος για τα ζώα, όπου στήνουν καρτέρι οι κυνηγοί· «μήχαν στου πισιδ'», «τ'ς έβαλάμι στου πισιδ'».
- πισινέλα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), το φαρδύ λουρί που περνάει κάτω από την ουρά του ζώου.

- πισκέσ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δώρο, προσφορά· «έδουναν παράδεις κι άλλα πισκέδα πουλλά».
- πισλί* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ.), είδος γιλέκου της ντόπιας ανδρικής φορεσιάς με τα μανίκια κρεμασμένα προς τα πίσω.
- πισόημιρα* τα (Μοσχ.), ό,τι και *πιθνόμιρα*.
- πίσου* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πίσω, 2) ξανά· «άμα θέλτς να πάμι πίσου ψ'λά», «ήρθαν πίσου κάτ'»· φρ. «πίσου δώθι δώθι», από τότε κι έπειτα· «πίσου δώθι δώθι βγήκιν του χ'νί».
- πισουβιλοννά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος βελονιάς.
- πισουγυρίζου* ρ. (Μηλ.), γυρίζω πίσω.
- πισουγύρ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τόπος απ' όπου δεν μπορεί να γυρίσει κανείς, ο Άδης· «να πας στου πισουγύρ'!», κατάρα.
- πισουδούλους* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αλυσίδα που ενώνει τα δυο σκουλαρίκια και κρέμεται στο πίσω μέρος του λαιμού· «αυτή ήταν καλά, είχαν κι πισουδούλουν».
- πισουκέρατους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για ζώο, που έχει τα κέρατα προς τα πίσω.
- πισπέλα* η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ψιλό χιόνι· «έπισιν απόψι πισπέλα».
- πισπιλίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ.), πασπαλίζω· «πισπέλτσα καναδγό σπόργα».
- πισπιλνώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *πισπιλίζου*.
- πισπιλόπ'τα* η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ.), πίτα χωρίς φύλλα, με χόρτα και λίγο αλεύρι από πάνω.
- πισπιλόχουνου* το (Μηλ.), ψιλό χιόνι, ό,τι και *πισπέλα*.
- πισπιλτσά* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πασπαλίζοντας· «έρ'χνις του σάμ' πισπιλτσά πισπιλτσά στα πέτουρα».
- πισσώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), περνώ κάτι με πίσσα.
- πιστάρ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το πίσω γυριστό ξύλο του σαμαριού.
- πιστιμάλου* η (Μηλ., Μοσχ.), γυναικεία ποδιά για τις δουλειές του σπιτιού· «φέρι να βάλου τ'μ πιστιμάλου».
- πιστιμάλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γυναικεία ποδιά που ο ποδόγυρός της είναι κεντημένος με σιρότσια (Ρητ.), 2) ό,τι και *πιστιμάλου*.
- πιστόβαρα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), με το φορτίο προς το πίσω μέρος του σαμαριού· «του φόρτουσις πιστόβαρα».
- πιστόβαρου* το (Έλαφ.), φορτίο φορτωμένο στο πίσω μέρος του σαμαριού.
- πιστουφουρτώνου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), τοποθετώ το φορτίο στο πίσω μέρος

- του σαμαριού· «του πιστουφόρτουσις κι φέγ' καταπίσου του φουρτχό».
πιῶ η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το σιτάρι που έχει πέσει εξαιτίας δυνατής βροχής.
*πιῶ*ς ο (Μοσχ.), βλ. *πιῶ*.
*πίῶ*μους επίθ. (Μηλ., Ρητ.), επίσημος.
*πιῶ*νέλα η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *πισινέλα*.
*πίῶ*νόμια τα (Μοσχ.), οι γιορτινές μέρες.
*πιῶ*νός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πισινός· «πιῶ-νό ανδί».
*πιῶ*τιρί το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρή *πιῶ*τιριά.
*πιῶ*τιριά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σπηλιά σε βράχο· «χῶθ'καμι στ'ν δρανή τ'μ ηιδιτιριά», «τι στόμα είνι αυτό, σαμ ηιδιτιριά!».
*πιτά*ζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πετώ· «τα φτιρά τα πιτάζουμι»· παθ. *πιτά*ζουμι, πετιέμαι· «πιτάζιτι απ' του ένα στ' άλλου»· μτχ. *πιταγμένους*, παραπεταμένος· «του κουρίτῶ πιταγμένου ιδῶ κι ικεί».
*πιτα*λάς ο (Έλαφ.), πεταλωτής.
*πιτα*λουτής ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), πεταλωτής.
*πιτα*ρούδ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), πουλάκι που μόλις άρχισε να πετάει.
*πιτά*χνουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πετιέμαι· «πιτάχνιτι ι κόσμους να ιδεί».
*πιτιά*ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που του αρέσουν οι πίτες.
*πιτινί*κους ο (Ελατ., Μοσχ.), διάρροια· «μ' έπχασιν πιτινίκους».
*πιτ'ναρά*κους ο (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), ό,τι και το *βαῶ*λουκόκαλου.
*πιτ'νά*ῶ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *πιτ'ναρά*κους.
*πιτού*μινου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το πουλί.
*πιτου*ρίδα η (Μηλ.), πιτυρίδα.
*πιτου*ρόπ'τα η (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), πίτα καμωμένη με πολλά φύλλα και τυρί.
*πιτρά*ς ο (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), κτίστης· «αντοί όλ' ήταν πιτράδης».
*πιτρέ*νους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πέτρινος· «πιτρένα γέφυρα», 2) μτφ. γερός, δυνατός· «τότις ήμασταν γιριές, πιτρέ-νις».
πιτριά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χτύπημα με πέτρα· «έφαγιν πιτριές στου κιφάλ'».
*πιτρι*ζ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), γερός άνθρωπος ή ζώο· «-Τί φλάν' του πιδί; -Γιρό, πιτριζ'!».

- πιτροκάραβ'νου* το (Έλαφ., Μοσχ.), πετροκάραβουνο.
- πιτρόνγουμε* το (Ρητ.), σκληρό εξόγκωμα· «χτύπ'σα κι έφλασα ένα πιτρόνγουμε στου πουδάϑ'».
- πιτρουβάρουμε* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), πρήξιμο στις φτέρνες που προέρχεται από χτύπημα σε πέτρα.
- πιτρουγέφυρα* η (Λόφ., Ράχ.), πέτρινη γέφυρα.
- πιτρουγέφυρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πέτρινο γεφύρι.
- πιτρουκάνγιλους* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), αυτός που έχει πέτρινα κάγκελα· «βρουσίτσα πιτρουκάνγιλη», δημ.
- πιτρουκιραυνός* ο (Λόφ., Ράχ.), κεραυνός.
- πιτρουλόι* το (Μηλ.), σύνολο από ψιλές πέτρες· «έχ' πουλύ πιτρουλόι».
- πιτρουλά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τόπος με πολλές ψιλές πέτρες.
- πιτρουπεία* η (Μηλ.), επιτροπή· «ήταν μ'να 'πιτρουπεία κι τ'ς έβλιπιν».
- πιτρουπους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), επίτροπος· «ήταν 'πιτρουπους σν ικκλησά».
- πιτρουσκοτόμμε* το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), μελανιά από μαύρο αίμα στην πατούσα που προέρχεται από χτύπημα σε πέτρα.
- πιτρουτός* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), 1) πολύ γερός· «είσι γιοιά, πιτρουτή», «έχ' του σώμα πιτρουτό»· ουσ. *πιτρουτά* τα, ποικιλία μήλων που από έξω είναι σκληρά και μέσα μαλακά.
- πιτρούνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τοποθετώ πέτρες για να κλείσω κάτι· «τα πέτρουνιν καλά τα παραθύρ'γα η μάνα μ'».
- πιτσέινους* επίθ. (Μηλ.), πέτσινος· «σακούλα πιτσέιν'να».
- πιτσένους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *πιτσέινους*.
- πιτσουτός* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), για υφαντό, με πυκνή ύφανση· «του μ'τάϑ' ήταν πιτσουτό».
- πιτσάρας* επίθ. (Έλαφ.), αυτός που έχει σκληρή πέτσα.
- πιτσάρο'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *πιτσάρας*· «πιτσάρο'κα σταφύλα».
- πιτσώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ξεραίνομαι, γεμίζω πέτσες· φρ. «ιγώ πιτσών', ισύ λιγδών'», ειρωνικά για κάποιον που στερείται, ενώ ο άλλος έχει αφθονία αγαθών, 2) χτυπώ με καμουτσίκι ή λουρί· «του πέτσουνης μ'να του ζώου κι φουβούν'ναν», «τουμ βέτσουσιν γ'α τα καλά».
- πιτ'χαίνου* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), πετυχαίνω· «όλου μας πιτ'χαίν' χουρίς νιρό».
- πιτώ* ρ. (Ελατ., Μηλ., Μοσχ.), πετώ· παθ. *πιτχούμι*· «πιτχούν'ναν οι πέτρις».
- πιφκαρήσους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από πεύ-

- κο· «πιφκαρήθα πόρτα».
- πιφκάϱ* το (Έλαφ., Μοσχ.), μικρό πεύκο.
- πιφκόϑ* του το (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πουκιλία άσπρου και πολύ γλυκού σύκου.
- πιφκουϑ* γά η (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συκιά που κά- νει τα *πιφκόϑ* κα.
- πιφκουτσίνγανου* το (Έλατ., Έλαφ., Μοσχ.), πευκοβελόνα.
- πιφτουϑ* γά η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *πιφκουϑ* γά.
- πιφτουτσίνγανου* το (Έλατ., Μηλ., Ρητ.), βλ. *πιφκουτσίνγανου*.
- π'κάμπσου* το (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), 1) το μακρύ πουγκάμισο της ντόπιας φορεσιάς που το φορούσαν πάνω από το *κατασάϱ*, 2) το πουγκάμισο, 3) το δέρμα του φιδιού· «του φίδ' άλλαξιν π'κάμπσου».
- πλαγάρος* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), επικλινής, πλαγιαστός· «πλαγάρό μέ- ρους».
- π'λάδα* η, πληθ. *π'λάδεις* και *π'λαδούσις* (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πουλάδα· «τ' αβγά απού π'λάδεις είναι;».
- π'λαδούλα* η (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρή πουλάδα.
- πλάθου* ρ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πλάθω· «ώσπου να 'ρθει, ιγώ τ'ν έπλασα τ'μ βίτα».
- πλαθύ* το (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μεγάλο τούβλο, καμωμένο από *βουντσόχουμα*, που το χρησιμοποιούσαν για την κατασκευή των φούρνων· «του βουντσόχουμα τό 'φλανάμι πλαθγά γα του φούρνου».
- πλάι* το (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το επικλινές μέρος ενός χωραφιού· «του χουράϱ' έχ' πουλύ πλάι»· ουσ. *τα πλάια*, οι πλα- γιές· «... που σι φέρνει πιροδικίτσα, απ' τα πλάια πλαιασμένη», δημ.
- πλαιά* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), πλαγιά· «του πιτάζ' κάτ' στ'μ βλαιά».
- πλαιάζου* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), πλαγιάζω.
- πλαιαρός* επίθ. (Μηλ.), βλ. *πλαγάρος*.
- πλαινά* επίρρ. (Μοσχ.), πλάγια, λοξά· «πααίϑ' πλαινά».
- πλαιρός* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *πλαγάρος*.
- πλακαρός* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πεπλατυσμένος, πλακέ· «είνι πλακαρό του μαξιλάϱ', δεν είναι φουσκουτό».
- πλακατιαρός* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *πλακαρός*.
- πλακατιρός* επίθ. (Έλατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *πλακαρός*.
- πλακένδα* η (Έλαφ.), βλ. *βλανγέτα*.
- πλακέτα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *βλανγέτα*.
- πλακουκόνδυλου* το (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), κοντύλι με το οποίο έγγραφαν τα παιδιά στην πλάκα.
- πλακουτή* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), παγίδα για πουλιά που αποτελούνταν

- από δυο πλάκες και σκανδάλη.
- πλακουτό* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), η πινακωτή.
- πλακουφτίκας* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) άνθρωπος ή ζώο με αφτιά κολλημένα, 2) άνθρωπος που συνήθως δε μιλάει μπροστά στους άλλους, αλλά τους κακολογεί όταν απουσιάζουν.
- πλακουφτίζ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ό,τι και *πλακουφτίκας* 1.
- πλακώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πλακώνω· «έκατσα απού πάν' κι του πλάκουσα του π'λί»· φρ. «μι πλάκουσιν η προνκόβα», κοιμήθηκα πολύ και βαριά, 2) απροσ. επέρχεται, ενσκήπτει· «σαν πλακών'ν τα χόννα, πάει ου καημένους!», «σαμ βλακών' μ'να βουχη, παν τα γίδ'γα», «πλάκουσιν τρανή φτώχα».
- π'λάζ'* το (Έλαφ.), κλωσσόπουλο.
- πλαλ'τή* η (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λεπτό ψωμί που ψήνεται πιο γρήγορα από το κανονικό· «η πλαλ'τή είναι η βουγάτ'δα», «η πλαλ'τή ήταν μι προυζύμ', αλλά έρχουνταν φτινό ψουμί».
- πλαλ'τός* ο (Ελατ., Ρητ.), τρεχάλα, τρέξιμο.
- πλαλώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τρέχω.
- πλανεύου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πλανεύω, ξεγελώ· «του πλάνιψαν του πιδί»· παθ. *πλανεύουμι*, ξεγελιέμαι· «μούνγι να μημ βασ φανδάρους κι πλανηθείς απού καμν'ά άλλ'».
- πλάν'* η (Λόφ., Ράχ.), εργαλείο του μαραγκού, με το οποίο λειαινουν το ξύλο, η πλάνη.
- π'λάθ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πουλάρι.
- πλασάρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο καρβέλι.
- πλαστηρό* το (Μηλ., Μοσχ.), στρογγυλό ξύλο πάνω στο οποίο ανοίγουν τα φύλλα της πίτας.
- πλαστηρουφουρώ* ρ. (Λόφ., Ράχ.), κουβαλώ τον *πλάστη* μαζί μου· «νούνι, πλαστηρουφουρώ κι κουπανουφουρώ» (από παραμύθι).
- πλαστήρ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *πλαστηρό*.
- πλαστό* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καρβέλι.
- πλάστ'ς* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *πλάστ'ς*.
- πλάστ'ς* ο (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινη βέργα, με την οποία ανοίγουν τα φύλλα της πίτας.
- πλασά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πλάσιμο, κατασκευή· «ήταν η πλασά τ' τέτ'χα».
- πλατανήδους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πλατανήσιος· «πλατανήσα ξύλα», «πλατανήσα φύλλα».
- πλάτανους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πλάτανος, 2) μτφ. ψηλός και ευθυτενής· «ήταν πλάτανους».
- πλατάν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πλατάνι· «όπ' έχ'

- νιρό, *ἐχ'* κι πλατάνα».
- πλαταρίζου* ρ. (Μοσχ.), σιάζω, λειαίνω το ξύλο· «πρώτα του πλαταρίζου του ξύλου κι ύστ'ρα του βάζου απάν' να κουλλήσ'».
- πλατέα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η πλατεία του χωριού· «μαζώθ'καν όλ' σι βλατέα».
- πλατή* η (Έλαφ., Μηλ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *πλαλ'τή*.
- πλατίσα* η (Μοσχ., Ρητ.), ποικιλία σκληρού σιταριού με κοντό στάχυ.
- πλατόνας* επίθ., θηλ. *πλατόνα* και *-ου* (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γεροδεμένος, δυνατός· «αντί να πάῳ' καμνά γ'ναίκα πλατόνου, πήριν αυτήνα τ' ν αρρουστῆάου».
- πλατούῳ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το πλευρό της κότας, 2) στον πληθ. *πλατούῳ'γα* τα, τα πλαϊνά του γυναικείου μαντιλιού που δένεται στο κεφάλι με τέτοιο τρόπο, ώστε να προεξέχουν (Ρητ.), 3) η κάτω γωνία της κάπας· «ἐπῆανιν τα πλατούῳ'γα ου τῆουβάνους κι σκιπάζουνδαν».
- πλάτ'ς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η πλάτη· «τουμι βλάτ' τον διξιό απ' του γ'ρούν' τον είχαμι ῆα ψήσιμου ουλόκληρουν», «μι πουνεί ι πλάτ'ς», 2) μτφ. στήριγμα, αποκούμπι· «αυτήν τ'ν έχου έναμι βλάτ'».
- πλατσίδα* η (Μοσχ.), το αποτέλεσμα του *πλατσῆζου*.
- πλατσῆζου* ρ. (Μοσχ.), πιέζω κάτι βίαια και το κάνω πλακουτσωτό, το ισοπεδώνω.
- πλατύ* το (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *πλαθύ*.
- πλάτ'η* (Ελατ.), 1) πλάτη, 2) το πλατύ μεταλλικό τμήμα του τσαπιού.
- πλέγμα* το (Ρητ.), το πλεκτό, το πλέξιμο· «άσι του πλέγμα, μουρη!»· «όλου μι του πλέγμα είμι στα χέῳ'γα».
- πλέγου* I ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πλέκω· «του πιδί του πλέγου μῆα βλούζα», «δεμ βλέγουμι τώραμα σῆ'φούνα».
- πλέγου* II ρ. (Ελατ., Μηλ., Μοσχ.), πλέω, κολυμπώ· «ἐπλιξαν δῆο ώρις μαζί», «ἐπλιγαν πουλλή ώρα στ' θάλασσα».
- πλέμα* το (Ρητ.), βλ. *πνέμα*.
- πλέτιρον* επίρρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *πλότιρου*.
- πλέτιρους* επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *πλότιρους*.
- πλέχτου* ρ. (Ρητ.), βλ. *πλέγου* I.
- πλέχτρα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), πλεξούδα από κρεμμύδια ή σκόρδα.
- πλέχτρια* η (Ρητ.), βλ. *πλέχτρα*.
- πληθώρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο πλήθος· «ήταν πληθώρα πουλλή», «πληθώρα κόσμους».
- πλημμαρίζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), πλημμυρίζω· «πλημμάρ'σιν του χουράφ'», «πλημμάρ'σιν του αίμα καταή».

- πληρώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πληρώνω· «τουμ βλέρουσαν τον άνθρουπου κι έφυγιν».
- πλησιάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πλησιάζω· παθ. *πλησιάζουμι*· «τότις τα πιδγά μι τα κουρίτχα δεμ βλησιάζουνταν».
- πλί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η οπλή των μεγάλων ζώων (μουλαριών, αλόγων κ.λπ.)· «πατούσαν τα 'πλά καταή»· φρ. «πατάει στα 'πλά», για το πολύ φορτωμένο ζώο.
- π'λί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πουλί, 2) κλωσσόπουλο.
- πλιβριτουβότανου* το (Λόφ., Ράχ.), άγριο χόρτο που το χρησιμοποιούσαν για να θεραπεύουν την πλευρίτιδα.
- πλιθάϙ'* το (Λόφ., Ράχ.), πλιθί ειδικό για το χτίσιμο του φούρνου.
- πλιθί* το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), πλιθί.
- πλιματ'κός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πνευματικός· «πήγα στουμ βλιματ'κό κι ξιμουλονγήθ'κα».
- πλιμόν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πνευμόνι· «τα πλιμόνα κι τα θ'κώτχα απ' του γ'ρούν' τά 'βαζάμι στου τηγάν'».
- πλιμουνία* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πνευμονία.
- πλιξάνα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μπλέξιμο, ανακάτεμα· «είμαστι όλ' πλιξάνα», μπλερωμένοι, μπλεγμένοι, «γίνγαμι πλιξάνα όλ'».
- πλιξιδ'* το (Ρητ.), η πλεξούδα των μαλλιών που είναι πλεγμένη με σιρότσια χρωματιστά.
- πλιουνέκτ'ς* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), για άνθρωπο, που δεν χορταίνει τη δουλειά.
- πλιτσαρνώ* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), χτυπώ τα χείλια, όταν τρώω· «τι τα πλιτσαρνάς έτσα τα χείλα σ'»;
- πλόπ'λου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρό πουλί.
- πλονκαριά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρατ.), 1) φράχτης πλεγμένος με βέργες, 2) ο μεσότοιχος του σπιτιού (Ελατ.).
- πλουκάϙ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το σύνολο του μαλλιού ενός προβάτου· «μι τό 'δουκιν όλου του πλουκάϙ'».
- πλουκός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), περίφραξη με βέργες.
- 'πλουταριά* η (Μηλ., Μοσχ.), βλ. *απλουταριά*· «να τραβήξου 'πλουταριά», να φέρω πιο πολύ υφάδι μπροστά.
- 'πλόχιρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το κοίλο εσωτερικό μέρος της παλάμης· «νο μ' ένα 'πλόχιρου τραχανά», «έφιριον του πιδί αλεύϙ' στου 'πλόχιρου».
- πλύματα* τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), τα αποφάγια μαζί με τα νερά που μένουν από το πλύσιμο των πιάτων· «θα πάρου ένα γ'ρούν', απουτί έχου πλύμα-

- τα», «έδιναν στα γ'ρούνα τα πλύματα».
- πλυσταργό το (Μηλ.), βλ. πλυθκό.
- πλύστρα η (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και πλυθκό· «μείς αυτά τα μέρη τά 'λιγάμι πλύστρις».
- πλυθά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τα ρούχα μιας πλύσης· «έχου μ'να πλυθά ρούχα».
- πλυθκό το (Μοσχ.), μέρος στο ποτάμι όπου έπλεναν οι γυναίκες τα ρούχα.
- π'λώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πουλώ.
- πλακατδούρ'κους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αυτός που έχει μύτη πλακουτσωτή.
- πλάκατ'ω ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τσαλαβουτώ στα νερά· «πλάκάτσιν λίγου του πιδι μέσ' στου νιρό», 2) πλαταγίζω τα χείλια όταν τρώγω.
- πλάκ'τώ ρ. (Μοσχ.), βλ. πλάκατ'ω 1 και 2.
- πλ'ανγατούρ' το (Μηλ.), νερουλό φαγητό.
- πλ'ανγούν' το (Ρητ.), πλεμόνι.
- πλ'ανγούρα η (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), είδος αποδημητικού πουλιού, όπως περίπου χελιδόνι, που έχει άσχημη μυρωδιά και προκαλεί ζημιές στην παραγωγή.
- πλ'ανγουρας ο (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), αδύνατος άνθρωπος.
- πλ'ανγούρας ο (Λόφ., Ράχ.), φαγητό νερουλό.
- πλ'ανγουρου το (Ελατ., Μοσχ.), ό,τι και πλ'ανγούρας· «πλ'ανγουρου τό 'φ'κασα του φαϊ σήμιρα».
- πλ'ανγουρουφάι το (Λόφ., Ράχ.), ό,τι πλ'ανγούρας και πλ'ανγουρου.
- πλ'ανγούρ' το (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ό,τι και πλ'ανγούρα.
- πλάτσα πλούτσα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), επιφ. που δηλώνει το θόρυβο του νερού που πετιέται· «πλάτσα πλούτσα όλου νίβιτι».
- πλάτσκομύτας επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει πλακουτσωτή μύτη.
- πλάτσούκας επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και πλάτσκομύτας.
- πλάτσούρας επίθ. (Μηλ.), ό,τι και πλάτσκομύτας.
- πλάτδ'αρα επίρρ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), μούσκεμα· «γίνγιν πλάτδ'αρα».
- πλάτδ'αρνώ ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και πλιτδ'αρνώ.
- πλάτδ'κατζής επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), άνθρωπος που, μόλις του δοθεί η ευκαιρία, τρώει και πίνει σε βάρος των άλλων.
- πλάτδ'κου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λάφυρο, πλιάτσικο.
- πλάτδ'κουλουγ'ω ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λαφυραγωγώ, κάνω πλιάτσικο.

- πλότιρα* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), περισσότερο.
πλότιρου επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), περισσότερο·
 «θα δ'λέψου ιγώ πλότιρου», «τότι ζούσαν πλότιρου οι παππούδες».
πλότιρους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), περισσότερος.
π'νάκα η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), μεγάλο π'νάξ'·
π'νάκας επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που
 έχει μεγάλο κεφάλι.
π'νακουτή η (Έλαφ.), πινακωτή· «άμα ήταν μιγάλ' η οικουγένεια, είχαμι κι
 π'νακουτές μι πένδι ψουμνά».
π'νακουτό το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), πινακωτή.
π'νάξ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πινάκι που χρη-
 σίμενε για το μέτρημα του αλευριού στο μύλο, 2) πινάκι για το μέτρημα
 του γάλακτος, 3) το χώρισμα στην πινακοθήκη· «είχαμι κι π'νακουτές μι
 πένδι κι μι ιφτά π'νάξα».
π'νακάις επίθ. (Έλαφ.), αυτός που τρώει πολύ.
πνέμα το (Μηλ.), πνεύμα· «έχ' πνέμα αυτός», είναι έξυπνος.
π'νώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πεινώ.
πόδημα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ψηλό ανδρικό
 παπούτσι, μέρος της ντόπιας φορεσιάς.
πόδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πόδι· φρ. «η μάνα μ'
 πέθανιν στα πόδ'α τ'ς», όρθια· «όλου μι του πόδ' ι κόσμους τότες»,
 πεζοί.
πόθους ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), η σκάφη, όπου πέφτει το αλεύρι στο μύλο.
πόλφουμα το (Μοσχ.), το γέμισμα ενός κενού σ' ένα κόσμημα ή σε μια με-
 ταλλική επιφάνεια.
πόμ'κρους επίθ. (Μοσχ.), άνθρωπος κοντός και αδύνατος· «απόμ'νιν 'πόμ'-
 κρους».
πόνδικας ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ποντικός· «απ' ικεί αβ' δα τά 'χ' τα χρήματα
 να τα κόψ' κάνας πόνδικας, καλύτιρα να τα δώδ'».
πόνδους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), άνθρωπος που καταφέρνει να τα βολεύει
 χωρίς να δουλεύει.
πόνους ο (Μοσχ.), πονεμένο μέρος.
πόντζ' το (Ελατ.), βλ. *πόντδ'*.
πόντδ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ξεστή ρακή με ζάχαρη που την έπιναν για
 το κρυολόγημα και τον κοιλόπονο.
πόρους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το σημείο από
 όπου μπορεί κανείς να διασχίσει το ποτάμι.
πόρτδους ο (Μοσχ.), ό,τι και *πουρτδδ'*.
πόστα η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), πιέτα· «οι σαμάδες είχαν πόστις».
πόταμους ο (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το οριζόντιο ξύλο της σκεπής,

κάτω από τον *καβαλάρη*.

πότι (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), όταν: «ούτι προυδ'κώ-
νουνδι, πότι πιρνάει ι άγιους», «πότι πήγαμι ιμείς ιπέροδ', αυτοί είχαν
φύγ'», «πότι έβριχιν καλά ήταν, πότι δεν έβριχιν κακά», 2) πότε και πότε:
«έβανάμι μέσα κι τυρί, πότι έτρουγαν, κι πότι δεν έτρουγαν, δεν έβα-
νάμι».

πότχους (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τι λογής: «ξέρο'ς
πότχους ήταν;».

πουγάλα επίρο. (Μηλ., Ρητ.), βλ. *παγάλα*.

'πουγουριμένους μηχ. (Μηλ.), απαγορευμένος: «είνι 'πουγουριμένους».

πουδανάω το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), το σκέλος του σώβρακου, ποδωνάρι: φο.
«ένα πουδανάω' άνθρουπους είναι», κοντός.

πουδαράτους επίθ., πληθ. *πουδαράτ'* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ.,
Ράχ., Ρητ.), με τα πόδια, πεζή: «πουδαράτ' πήγινάμι», «τη μ'να τ' μέρα
μι τ' αυτουκίνητου κι τ'ν άλλ' πουδαράτους».

πουδαργάζουμι ρ. (Ρητ.), βιάζομαι πολύ: «τι πουδαργάσκεις;», «πουδαργάζου-
μι να σώσου γλήγουρα».

πουδαριά η (Λόφ., Ράχ.), πιάσιμο των ποδιών από υπερβολική κούραση ή
από κρύωμα: «μ' έπ'χασιν πουδαριά».

πουδαρίνα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο πόδι.

πουδαω κό το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινο πόδι
του κρεβατιού, της ηλιάστρας κ.λπ.

πουδαρνά ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χτυπώ το πόδι
στο έδαφος: «άμα θέλ' τίπουτα, πουδαρνάει», «τι πουδαρνάς καταή;».

πουδαρούσα η (Μηλ., Ρητ.), θηλυκό ζώο που έχει παρδαλά πόδια.

πουδαρούσκους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για
ζώο) αυτός που έχει σημάδι στο πόδι.

πουδάω το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πόδι: «πάμναν
μι του πουδάω'», με τα πόδια: φο. «πουδάω' μι πουδάω'», με το ένα πόδι
πάνω στο άλλο, «ου ήλους είναι δ'γο πουδάω'γα», μεσημέρι, «ιφτά πουδαρ-
γ'α», απόγευμα, 2) το πόδι του κρεβατιού, του αργαλειού κ.λπ., 3) «του
ποδάω' τ'ς γάτας», η μολόχα (Μηλ.).

πουδ'γακό το (Μηλ.), ποδαρικό ανήμερα την Πρωτοχρονιά.

πουδιά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ποδιά, 2) το
πεξούλι του παραθυριού, 3) προεξοχή στην πρόσοψη του φούρνου, όπου
ακουμπούν τα ταψιά, την πινακωτή κ.λπ.

'πουδιδ'α η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τα παπούτσια:
«έχ'ς 'πουδιδ'α καλή;», «τ'ς τζουβανοί τ'ς έδιναν κι 'πουδιδ'α».

πουδιτ'σά'χου το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), τσαρούχι.

πουδ'όλτσα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αρωστία κυρίως των γουρουνιών,

- κουλαμάρα.
- πουδόραχου* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), τρίχες πάνω από το μέτωπο που πετιούνται προς τα πάνω και δεν στρώνουν· «έχ' πουδόραχου στα μαλλιά τ'».
- πουδόραχους* ο (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), άνθρωπος που τα μαλλιά του πετιούνται μπροστά στο μέτωπο· «αυτόν τουμ πουδόραχου θα πάρου ιγώ;».
- πουδόρ'κους* επίθ. (Ρητ.), ό,τι και *πουδόραχους*.
- πουδουνάϑ'* το (Μοσχ., Ρητ.), βλ. *πουδανάϑ'*.
- πουδουραχά* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *πουδόραχου*· «έχ' κι μ'να πουδουραχά».
- πούθι* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από πού· «πούθι είστι;», «πούθι έρχιστι;».
- πουθινά* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πουθενά.
- 'πουκαλώματα* τα (Ρητ.), χωράφια ακαλλιέργητα, ό,τι και *βαταλίχα*.
- 'πουκείθι* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από εκεί· «ήμαν 'πουκείθι».
- 'πουκρομίνέμι* και *'πουκρομίνούμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *απουκρομίνούμι*· «'πουκρομάδκαν στου καπίστϑ' οι καρκαντζαλαίοι».
- πουλιμικός* επίθ. (Μηλ.), πολεμικός· «καράβ' πουλιμικό».
- πουλιμώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ρίχνω, πετώ· «θα τ'ν αρπάξου να τ'μ βουλιμήσου στου πουτάμ'», «θα σι πουλιμήσου πέτρις», 2) χτυπά, τινάζω· «πουλιμούσαν ν γαρυά», 3) προσπαθώ· «πουλέμψα πουλέμψα, τίπουτα!».
- πουλιτεία* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πόλη.
- πουλιτικά* τα (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), η ομιλία των κατοίκων της πόλης· «τώρα μας μιλάει πουλιτικά».
- πουλιτικός* επίθ. (Μοσχ.), που ανήκει στην ομιλία των κατοίκων της πόλης· «ι μέτουπους είναι πουλιτικό πράγμα, ιμείς τό 'λιγάμι γλέφαρου».
- πουλιτισμένα* επίρρ. (Μηλ.), με τον τρόπο των μορφωμένων· «μιλάει πουλιτισμένα».
- πουλιτισμένους* επίθ. (Μηλ.), μορφωμένος· «πουλιτισμένους άνθρουπους».
- 'πουλνώ* ρ. (Μηλ.), βλ. *απουλνώ*· «'πουλνούνδα ι ικκλησία», «'πόλ'νιν του σκουλό».
- πουλουλουγάς* επίθ. (Μοσχ.), πολυλογάς.
- πουλύκλουνους* επίθ. (Μηλ.), (για φυτό) με πολλούς κλώνους· «βασιλικός πουλύκλουνους», «πουλύκλουνου καλαμβούχ'».
- πούλφουμα* το (Μοσχ.), βλ. *πόλφουμα*.
- πουλφώνου* ρ. (Μοσχ.), γεμίζω το κενό σ' ένα κόσμημα ή στην επιφάνεια ενός

- μεταλλικού ή πήλινου αντικειμένου· «να του δώις να του πουλφάσ'ν του σκ'λαοίγ'».
- πουλ̂ πουλ̂ πουλ̂!* (Λόφ., Ράχ.), επιφ. για να μαζεύουν τις κόττες.
- πουλά η I* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η πούλια· «γ'α να ιδούμι, έφιξιν η πούλα;».
- πουλά η II* (Ρητ.), πούλι για το στόλισμα των ρούχων· «μβρουστιλίνις μι πούλις».
- πουλουμώ ρ.* (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *πουλιμώ*· «πουλόμπσιν μ'να πέτρα».
- πουμβάρα η* (Λόφ., Ράχ.), έντερο που το γέμιζαν με πλεμόνια, σκώτι, καρδιά κ.λπ.· «μ'να μανγούρα πουμβάρα», «μ'να θ'λα πουμβάρα».
- πουμβώνου ρ.* (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) μπουκώνω, 2) βουλώνω, φράζω· «πουμβών' η τρύπα».
- πούνδα η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) υγρασία με δυνατό κρύο· «είχιν πούνδα ικει ζδ' βάρα», 2) δυνατό κρουλόγημα· «άρπαξα πούνδα γιριά».
- πουνάγάζου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πουντιάζω.
- πουνάικα η* (Ρητ.), ποντίκι.
- πουνάικός ο* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ποντικός· «τό φαγαν οι πουνάικαίσι του σινδούγ'».
- πουνάιγ' το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ποντίκι, 2) ψαχνό χοιρινό κρέας κατά μήκος της σπονδυλικής στήλης.
- πουνίδ' το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πόνος· «έχου πουνιδ'γα σι όλου του κουρμί».
- πουνιτικός επίθ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πονετικός· «ήταν πουλύ πουνιτιζά η μάνα μ'».
- πουνιτ'κός επίθ.* (Μηλ.), βλ. *πουνιτικός*.
- πουνόματους ο* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πονόματος.
- πουπότ'ς ο* (Ρητ.), το πουλί έποψ.
- πουπουρδάν' το* (Ελατ.), το κεφάλι του πέους· «παλά τό 'λιγάμι πουπουρδάν'».
- πουρεύου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) περνώ· «πόριπέτι καλά στου γάμου;», «ισύ πόριπις καλά μι τ'μ βιθιρά σ'»;», 2) τα βολεύω· «μι του τυρί αυτόια θα πουρέψουμι όλου του χ'μώνα»· παθ. *πουρεύουμι*, 1) περνώ, 2) βολεύομαι· «είχα λίγου ψουμί, όσου να πουριφτώ σήμια».
- πουρι το* (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), πωρόλιθος.
- πουριά η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πέρασμα στο χωράφι· φρ. «η μαμμή ν ανοίγ' μ βουριά», βοηθάει την ετοιμόγεννη, 2) το σημείο στο μαντρί, απ' όπου περνάν τα γιδοπρόβατα για άρμεγμα· φρ.

- «ιγώ τώρα είμι διπ̄ κουνδά σμ βουριά» κοντά στο θάνατο.
 'πουρ'κό το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), φρούτο, οπωρικό· «ήμασαν μι τα
 'πουρ'κά μας, μι όλα».
πουρκόβα η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *προυκόβα*.
πούρλου το (Ελατ., Ρητ.), βλ. *πούρνου*.
πούρνικους επίθ. (Ελατ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), 1) λάγνος (Λόφ., Ράχ.), 2) ουσ.
πούρνικου το, α) είδος μικρού μαύρου δαμάσκηνο, β) πολύ μικρό αβγό.
πούρνου το (Ελατ.), δαμάσκηνο.
πουρπουτώ ρ. (Ρητ.), κάνω ξερό κρότο· «οι παράδες πουρπουτούσαν».
πουρτοξ'λου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο παραστά-
 της της πόρτας.
πουρτουκαλήθους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πορ-
 τοκαλής· «πουρτουκαλήθα φούστα».
πουρτοδάδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τράγος· «κρα-
 τούσαν ένα πουρτοδάδ' γα του κουπάδ'», «τα κλούσαν διπ̄ τα πουρτοδάδ'γα
 μέσα».
πουρτοδανώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για τράγο)
 οχεύω· παθ. *πουρτοδανούμι* (για κατσίκια) συλλαμβάνω, μένω έγκυος·
 «πουρτοδάλισκιν η γίδα».
πουρτοχό το (Ελατ.), μείγμα από ασβέστη και στάχτη που χρησιμοποιούν για
 το καθάρισμα των ρούχων· «μάζουνάμι του πουρτοχό κι μάζουνάμι κι τ'ς
 λίγδισ κι τ'ς έριχνάμι στου καζάν'».
πουρτορώγα επίρρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *πουτώργα*.
πουταμήθους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ποταμή-
 σιος· «πουταμήθα ψάργα».
πουταμόπιτρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πέτρα του
 ποταμού.
πουταμουφόκαλου το (Λόφ., Ράχ.), είδος *φουκαλιού* 2, που φυτρώνει κοντά
 στα ποτάμια.
 'πουτί (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *απουτί*.
πουτιστ'κός επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ποτιστικός· «πουτιστ'κά χουράφχα».
πουτιδ'κός επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *πουτιστ'κός*.
πουτογ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μέρος που κρα-
 τάει νερό.
πουτ'σταργά η (Μοσχ.), μέρος όπου ποτίζουν τα ζώα.
πουτώργα επίρρ. (Ρητ.), πρωτύτερα.
'πουφασίζου ρ. (Μηλ.), αποφασίζω· «δεν 'πουφασίζ' κανένα να του σκου-
 τώδ' του φίδ'».
'πουφόνδαν σύνδ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), αφότου, από τότε που· «'που-
 φόνδαν έχασιν του πιδί τ', πίν'».

- ᾽πουχιρονά* ρ. (Ρητ.), βλ. *απουχιρονά*.
- πόχα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), το δέρμα στο επάνω μέρος του παπουτσιού «παπούτῳ μι ὀμουρῶ ᾽ πόχα».
- πράμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το μεγάλο ζώο «θα πάνου να πουτίσου τα πράματα», «φόρτουνιν κι ξιφόρτουνιν τα πράματα», 2) μτφ. για άνθρωπο ακοινώνητο· «ι Νίκους είνι δι᾽ πράμα σκέτου».
- πράξ᾽* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αγωγή, ανατροφή· «δεν ἔχ᾽ πράξ᾽», «δεμ βήριν πράξ᾽ απ᾽ του σπίτι τ᾽».
- πράπα* η (Μοσχ.), 1) φαρδύ παλιοπάπουτσο, 2) διχάλα στο πίσω μέρος της *αράσας*, ὅπου τυλίγεται το *δ᾽ασίδι*.
- πραπόδ᾽* το (Έλαφ.), πλεκτό χαμηλό υπόδημα που φοριέται πάνω από τις κάλτσες.
- πρασινουκίτρινους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ. Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πρασινοκίτρινος.
- πρασ᾽λήθρα* η (Έλαφ.), άγριο φαγώσιμο χόρτο.
- πρασουζούμ᾽* το (Ρητ.), σούπα καμωμένη με πράσα.
- πρασουκούρκουτου* το (Λόφ., Ράχ.), φαγητό καμωμένο με πράσα, αλεύρι και σάλτσα.
- πρασουφάι* το (Ρητ.), φαγητό με πράσα.
- πρασουφ᾽τός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *φυτεία* από πράσα.
- πρασόφ᾽λλου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φύλλο πράσου.
- πρασόφ᾽τους* ο (Ρητ.), βλ. *πρασουφ᾽τός*.
- πραστ᾽χά* η (Μηλ.), βλ. *παστ᾽χά*.
- πρασ᾽νάδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πρασινάδα.
- πρασ᾽νάδ᾽* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πρασινάδα.
- πρασ᾽νόσκουν᾽* η (Ελατ., Ρητ.), σκόνη για τη βαφή του πράσινου.
- πρασ᾽νόσ᾽κου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ποικιλία σύκου με έντονα πράσινο χρώμα.
- πρασ᾽νους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πράσινος.
- πρασ᾽νουτός* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), πρασινωπός· «ἔχ᾽ φύλλα πρασ᾽νουτά».
- πρασ᾽νουτσόκνιδου* το (Λόφ., Ράχ.), είδος τσουκνίδας.
- πρασαλνώ* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), λέγεται για το χαρακτηριστικό θόρυβο που κάνει η δυνατή φωτιά.
- πρέκλα* η (Έλαφ.), βλ. *πρέκνα*.
- πρέκνα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φακίδα.
- πρέπους* ο (Μηλ.), ομορφιά, ωραία εμφάνιση· «ἔχ᾽ν πρέπουν μι φουστανέλα

- να χουρέβ'ν».
- πρέπ'* (μι, σι κ.λπ.) ρ. απροσ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μου, σου ταιριάζει κ.λπ. «αυτό μι πρέπ'», «δε σι πρέπ' του πανδαλόν'».
- πρέτ'δ'κου*ς επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) σβέλτος και νευρικός στη δουλειά, 2) σφιχτός, όχι πλαδαρός (Μηλ.).
- πρήουν*ας ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) γκρεμός, 2) η νοητή ευθεία γραμμή στο επάνω μέρος του αυλακιού κατά το όργωμα: «του ήφιρναν στουμ βρήου-να».
- πρησκάθ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), πρηξιμο στο επάνω εσωτερικό μέρος των ποδιών.
- πρήσου*μι ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), πρηξομαι: «πρήσκουνταν απουκάτ'».
- πρήσ*μα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πρηξιμο: «είχιν βγάλ' ένα πρήσμα», «ήταν μι κάτ' πρήσματα».
- πριακό*βου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κάνω αναχώματα για να γυρίσω το νερό στο σημείο που θέλω και να ποτίσω το χωράφι σιγά σιγά: «θα πααίνου λίγου να πριακόβου κι θα φύγου».
- πριακό*π' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ανάχωμα, με το οποίο στρέφουν το νερό προς την κατεύθυνση που θέλουν.
- πριά*κουμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η ενέργεια του πριακόβου.
- πριά*κουνου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η λίμα με την οποία ακονίζουν τα μεταλλικά εργαλεία.
- πριζού*τους επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) για ζώο, με πυκνό και κοντό μαλλί (Μοσχ.), 2) για ζώο, με κλειστά κέρατα (Ρητ.).
- πρικανάρ'*ς επίθ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. *πρικινάρ'*ς.
- πρικνάρ'*ς επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει φακίδες.
- πριόν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πριόνι.
- πριον*τσιά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το κόψιμο με πριόνι, το πριόνισμα: «θέλ' καναδγό πριοντσιές ακόμα γα να κουπέι».
- π'ρισ*σεύου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), περισσεύω.
- πριδ*νός επίθ. (Μοσχ.), περσινός: «κρασί πριδνό».
- πρι*τσίνουμα το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), το ένωμα, η συναρμολόγηση με *πριτσί*να.
- πρι*τσίν' το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), μεταλλικό λεπτό έλασμα, με το οποίο ενώνουν λαμαρίνες, δέρματα κ.λπ.
- πρι*τσανού επίθ. (Έλαφ.), αυτή που έχει τσουλούφια στο μέτωπο.
- πρι*τσ'νάωνου ρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), ενώνω με *πριτσί*να: *μτχ. πριτσινου-μένους*: «τα πανουκάπ'λα κι τα βαλδούμ'να ήταν πριτσινουμένα».
- πρό*βγους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πρόβειος: «πρόβγ'ου γ'αούτ'».

- πρόδουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προδοσία: «πή-
γιν απού πρόδουμα».
- πρόθυμους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανεπτυγ-
μένος σωματικά: «ήταν κι λίγου πρόθυμου του πιδι κι δεν έβγινιν απ' τ'ν
ένγυα», «αυτή η μ'κρή είναι πουλύ πρόθυμ'».
- προικουδ'γα* τα (Μηλ.), η προίκα.
- προικῶ* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), η προίκα σε ρουχισμό: «τ'ν άλλ' τ' μέρα τα δώ-
ρα αυτά τά 'βαλαν στον προικῶ», «του προικῶ τό 'βαζάμι όξου στα
ᾠκ'νά».
- προικῶνου* ρ. (Μηλ., Ρητ.), προικίζω.
- πρόουρα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πριν της
ώρας.
- πρόσγαλου* το (Έλαφ.), το πρόβειο γάλα που μπαίνει στο καδί και ανακα-
τεύεται με άλλα γάλατα πιο άπαχα για να βγει η σωστή ποιότητα του
βούτυρου: «θέλ' τριάντα μι σαράντα ουκάδισ πρόσγαλου σ' ένα καδί γα
να βγει του βούτυρου».
- πρόσιγμα* το (Μηλ.), η ενέργεια του προσέχω: «τί πρόσιγμα να τον γάνου».
- πρόσκιρους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), πρόχειρος: «ι τραχανάς είναι κι
πρόσκιρους», «πρόσκιρου φαῖ», «φλάσι τίπουτα πρόσκιρου να φάμι».
- πρόσουπου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πρόσωπο: φρ.
«δεν έχ' πρόσουπου», δεν τολμάει.
- πρόσουπους* ο (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), το πρόσωπο.
- πρόστυχος* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ευτελής,
μικρής αξίας: «να μι φέρ'ς ένα δαχλιδ' απ' αυτά τα πρόστυχα», «του
ύφασμα ήταν διπ πρόστυχου κι δε βάσταξιν».
- προσπάππους* ο (Λόφ., Ράχ.), προπάππος: «ου προσπάππους αγόρασιν του
κτήμα απ' τον Δούρκου».
- πρόσφουλου* το (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), το προσφώλι: «άφ'κισ, μουρή, πρόσφου-
λου;».
- πρόσφυγας* ο (Λόφ., Ράχ.), πρόσφυγας: «δεν είχαμι ιμείς πρόσφυγ'».
- πρόσχαρους* επίθ. (Μηλ.), χαρούμενος, πρόσχαρος: «ήταν οι νύφισ όλις πρό-
σχαρις».
- πρόσχουλις* οι (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), οι κλωστές του πρόσχουλου: «έκουψα κι
τ'ς πρόσχουλις κι ησύχασα», «μι τ'ς πρόσχουλις έδινάμι τα λουκάν'κα».
- πρόσχουλου* το (Λόφ., Ράχ.), το κομμάτι του σημονιού που αφήνει στο τέλος
η υφάντρα, επειδή δε χωράει να περάσει η σαῖτα: «έφτασα ους του πρό-
σχουλου κι σταμάτ'σα».
- πρόσχουλτσισ* οι (Μηλ.), βλ. *πρόσχουλις*.
- πρότσαπου* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) διχαλωτό ξύλο που σφίγγει το
σταβάρι με το κουντούρι στο ξυλάλετρο (Μηλ.), 2) μακρύ ξύλο με πανιά

- δεμένα στην άκρη που το χρησιμοποιεί ο γανωτής.
προυβατάς ο (Μηλ., Ρητ.), ο ιδιοκτήτης προβάτων.
προυβατίνα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προβατίνα· «έχ' μαύρου μαλλί, πως είναι η προυβατίνα η μαύῳ'».
προυβατουβουνά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το περικόττωμα του προβάτου.
προυβατουλάπατο το (Έλαφ.), είδος λάπατου, που βγαίνει στις στρούγγες.
προυβατουμάνῳ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαντίλι για πρόβατα.
προυβατουνουρά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η ουρά του προβάτου, 2) χόρτο με χνουδωτά φύλλα.
προυβατουστέφανου το (Μηλ.), ξύλινο στεφάνι που κλείνει τον λαιμό των προβάτων.
προυβατουῶ το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), είδος φαγώσιμου μανιταριού.
προυβατουῶα η (Μηλ.), ό,τι και *προυβατουῶ*.
προυβιά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) προβιά, 2) δερμάτι από δέρμα μεγάλων κυρίως ζώων· «του λάδ' κι του κρασί τά 'βανάμι μέσ' στ'μ βρουβιά».
προυβουδεύου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *προουδεύου*.
προυβουδώ ρ. (Ελατ., Λόφ., Ράχ.), 1) ξεπροβοδώ, 2) βοηθώ· «μας προυβόδιψαν οι ξέν', όχ' οι συνγινήδεις».
προυγόν' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), προγόνοι.
προυδουῶα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προδοσία· «η προυδουῶα τ'ς έφαγιν», «πάει απού προυδουῶα».
προυδώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προδίνω· «μη φουβάσι, δε σι προυδώνου».
προυεύουμι ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), τρώω προινό.
προυζύμ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προζύμι· πληθ. *προυζύμνα* τα, το ζύμωμα του ψωμιού του γάμου που γίνεται στο σπίτι του γαμπρού· «να δεις τι προυζύμνα έκαμα ιγώ στου πιδί!», «χουρίς τ' αλέβῳ', χουρίς του υνί, του λουρί, όλα καταή, δεν γίνουνδαν τα προυζύμνα».
προυζά η (Μοσχ.), πύρα· «έχ' ουραία προυζά»· πβ. και *βρουζά*.
προυζ'μάῳ το (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), ξύλινο σκεύος όπου φυλάγουν το προζύμι.
προυζ'μού η (Μοσχ.), αυτή που ετοιμάζει τα προζύμια για το ψωμί του γάμου.
προυζούτους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. *πριζούτους* 1.
προυιδρ'λίῳ το (Ράχ.), το αξίωμα του προέδρου.
προυκόβα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βελόντζα από γιδόμαλλο.

- προυκόβ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *προυκόβα*.
- προυκουβήθους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), της *προυκόβας*: «χτέν' προυκουβήθου», πιο χοντρό και αραιό, κατάλληλο για να υφαινούν τις *προυκόβις*.
- προυκουμμένους* μτχ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανεπτυγμένος σωματικά: «είνι προυκουμμένου του πιδί».
- προυμάν'κα* τα (Λόφ., Ράχ.), κεντημένα υφάσματα που τα φορούσαν οι γυναίκες στον καρπό του χεριού.
- προυμ'θεύου* ρ. (Έλαφ.), συμβουλεύω.
- προυμύθχα* η (Έλαφ.), συμβουλή.
- προυνγί* το (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *προυνγίδ'*.
- προυνγίδ'* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ένα από τα δύο μακρόστενα σίδερα στον αργαλειό που κρατούν το υφαντό τεντωμένο.
- προυξιν'τής* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προξενητής: «ου ένας έκαμνιν τουμ ηρουξιν'τή».
- προυουδεύου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προοδεύω: «προουδεβ' πουλύ του πιδί στα γράμματα».
- προυπροουπάππους* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), προπροπάππος.
- πρους* πρόθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προς: «πρους τ' αλλού», προς διαφορετική κατεύθυνση: «πάει πρους τ' αλλού σήμυρα».
- προυσάμμουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σωρός από άμμο και λάσπη που δημιουργείται μετά από πλημμύρα.
- προυσαμμώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γειμίζω άμμο και λάσπη μετά από πλημμύρα: «κατέβασιν πουλύ νιρό κι του προυσάμμουσιν του χουράφ'».
- προυσανάβου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανάβω τη φωτιά με *προυσανάμματα*.
- προυσάναμμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προσάναμμα: «φέρι καναδγ'ό προυσανάμματα ν' ανάψουμι τ' φουτχά».
- προυσάνγουνου* το (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *προυσένγουνου*.
- προυσένγουνου* το (Ελατ.), δισέγγονο.
- προυσέχου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προσέχω: παθ. *προυσέχουμι*, 1) προσέχω τον εαυτό μου: «προυσέχουνδαν μαναχές», 2) προσέχει ο ένας τον άλλο: «ικεί σ'ν ικκληθ'ό προυσέχουνδι τα πιδιγ'ά κι τα κουρίτ'α».
- προυσήλα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), με κατεύθυνση προς τον ήλιο: «δεμ βουρείς να πας όλου προυσήλα».
- προυσηλάκος* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), προσήλιος: «είνι προυσηλάκό του σπίτ'».

προουσήλους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προσήλιος· ουσ. *προουσήλου* το, το μέρος που το βλέπει ο ήλιος· «ικεί κάθουνταν σ' ένα προουσήλου».

προουσίνζουνου το (Μοσχ.), βλ. *προουσένζουνου*.

προουσίφιρου το (Μοσχ.), δώρο· «μας ήφιραν προουσίφιρα».

προουσκαλνώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προσκαλώ· «τ'μ βαρασκιβή πάιναμι κι προουσκαλνούσαμι».

προουσκάϑ' το (Ελατ.), βλ. *προησκάϑ'*.

προουσκέφαλου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προσκέφαλο.

προουσκιρούς επίρρ. (Μηλ.), πριν από καιρό· «ήρθαν τα πιδῆα προουσκιρούς κι τα είδα».

προουσκιφαλίδ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) προσκέφαλο· «προουσκιφαλίδῆα παλάκα», 2) μπάλωμα για προσκέφαλο· «κι του προουσκέφαλου αυτό είχιν κι προουσκιφαλίδῆα βαλώματα παλά», «τα προουσκιφαλίδῆα στ' φουτῆα βρουμούσαν».

προουσῆα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), προσήλιο.

προουσῆάζουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εκτίθεμαι στον ήλιο, λιάζομαι· «κάθουμι κι προουσῆάζουμι», «έκατσα να προουσῆαστώ στουν ήλου».

προουσανά η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), προγιαγιά.

προουσῶπ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), υφαντό προσόψι· «είχαμι προουσῶχα υφανδά τότες».

προουσουπίδ' το (Μηλ.), προσωπίδα· «τα λανγατζῆα είχαν προουσουπίδῆα».

προουσουπικά επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κατά πρόσωπο, απευθείας· «ιγώ τα λέου προουσουπικά».

προουспаππούς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προπάππος.

προουспаππους ο (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), προπάππος· «ου προουспаππους πάει κι αγόρασιν του κτήμα απ' τον Δούγκου».

προουστούρα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) κοιλιά· «έχ' μῆνα προουστούρα!», 2) το δεύτερο στομάχι των μηρυκαστικών· «τ'ς προουστούρις θα τ'ς φῆασουμι μι ρύζ'», 3) προσβολή· φρ. «μι πέρασαν προουστούρα», με ρεζίλεψαν· «πώς μι πέρασαν αυτή τ'μ ηρουστούρα μεμένα!», «τι προουστούρα μ' έκαμαν!» (Μηλ.).

προουστούρας επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοιλαράς· «αμάν, τι προουστούρας είν' αυτός!».

προουστούρ'κους επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), για το έντερο που σχηματίζει δίπλες, σούρες· «ένα προουστούρ'κου άνδριου».

προουστούρ'ς επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *προουστούρας*.

- προουσφυγίνα* η (Μηλ.), γυναίκα πρόσφυγας.
προουσχόλ' το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *πρόσχουλου*.
προουσώρας επίρρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), προς το παρόν· «προουσώρας καλά είμι».
προουδ'κ'νώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) προσκυνώ, 2) προσκυνώ, υποτάσσομαι· «ιφτά πιδγά απ' του χουργό μας προουδ'κ'νωσαν», 3) χαιρετώ με υπόκλιση· «η νύφ' προουδ'κ'νούσιν μβρουστά απ' τ'ς τρανοί».
προουδ'κ'ώνουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σημώνομαι από σεβασμό στο πέραςμα κάποιου· «σ' ιμένα προουδ'κ'ώθ'κατι, σι αυτά τα ζώα δεμ βρουδ'κ'ώθ'κατι, είπιν ι βήης», «ούτι προουδ'κ'ώνουνδι, πότι πιρνάει ι άγιους καταπάν'».
προουτάρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γυναίκα που γεννάει για πρώτη φορά.
προουτόγαλα το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), το πρώτο γάλα μετά τη γέννα.
προουτόγιρους ο (Λόφ., Ράχ.), ο ντελάλης που πήγαινε από πόρτα σε πόρτα για να ανακοινώσει κάτι.
προουτόιρους ο (Μηλ.), βλ. *προουτόγιρους*.
προουτουβγαίνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βγαίνω για πρώτη φορά· «τότις είχαν προουτουβγεί όξου».
προουτουβρατίμψα η (Λόφ., Ράχ.), η πιο καλή φίλη της νύφης· «η προουτουβρατίμψα έπριπιν να έχ' μάνα κι πατέρα».
προουτουβράτ'μους ο (Λόφ., Ράχ.), ο πιο στενός φίλος του γαμπρού που είχε και το γενικό πρόσταγμα στο γάμο· «έσκυψιν ι προουτουβράτ'μους να πάδ' του 'κουσάδ'κου μι του στόμα».
προουτουγινν'μένους μτχ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πρωτότοκος.
προουτουμαιά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πρωτομαγιά.
προουτουπίνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πίνω για πρώτη φορά· «να προουτουπχείς αυτό του γάλα».
προουτουσαμαρώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σαμαρώνω το ζώο για πρώτη φορά.
προουτουστάλαγμα το (Μηλ., Ρητ.), η ρακή που βγαίνει στην αοχή της δεύτερης απόσταξης.
προουτουύπν' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο πρώτος ύπνος· «μι βρήκιν στου προουτουύπν'».
προουτσουμανδίλα η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ.), άγριο χόρτο με πολύ φαρδιά και τραχιά φύλλα, που δεν τρώγονται.
προουτσ'μανδίλα η (Ελατ.), βλ. *προουτσουμανδίλα*.
προουτδ'άδ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *πουρτδ'άδ'*.

- προυτῶαλνώ ρ.* (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), σφαδάζω, σπαρταρώ· «προυτῶαλ-
νούσιν η γίδα καταή»· παθ. *προυτῶαλνούμι*, βλ. *πουρτῶαλνούμι*.
- προυτῶργᾶ επίρρ.* (Μοσχ.), βλ. *προυτῶργᾶς*.
- προυτῶργᾶς επίρρ.* (Μηλ.), πρωτύτερα· «προυτῶργᾶς ἤμαν κειί».
- προυφαλνώ ρ.* (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) διώχνω με το χαρακτηριστικό ήχο
προυφ! προυφ! τα κατσίκια, 2) (για τράγο) κυνηγώ την κατσίκια, 3) φυσώ
κάτι που έχω στο στόμα μου βάζοντας μπροστά το χέρι μου σαν χωνί.
- προυφάλτζμα το* (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), η ενέργεια του *προυφαλνώ*.
- προυφταίνου ρ.* (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), προφταίνω.
- προυχώρηθ' η* (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), προέλαση· «η προυχώρηθ' ήταν καλή,
αλλά η ουπισθουχώρηθ' μη χειρότερα».
- πρώτους επίθ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πρώτος· ουσ.
πρώτου το, το σπουδαιότερο· «του πρώτου είνι που φουβούμι του βράδ'»·
φρ. «κατά πρώτου», στην αρχή, «πρώτ' κι αρχή», πρώτα πρώτα (Ελατ.).
- πστανγουνίζουμι ρ.* (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), παραβαραίνω από πολύ φαγη-
τό, φουσκώνω· «πόσου θα πστανγουνιστείς;», «έφαγες, πστανγουνίσικες».
- πστανγουνίθκουσ επίθ.* (Μηλ.), πατικωμένος, πιεσμένος.
- π'στιάθ' το* (Ελατ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *πιστιάθ'.*
- π'σώκουλα επίρρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) από πί-
σω· «η νυφίτσα του τραβούσιν του πουνδίθ' π'σώκουλα», 2) προς τα πί-
σω· «πάει τα π'σώκουλα».
- π'σπιρά η* (Έλαφ.), βλ. *πιῶπιρά*.
- π'τακουτός επίθ.* (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), πατικωμένος, πατημένος.
- π'τακώνου ρ.* (Ελατ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), συμπιέζω, πατικώνω· «του π'τάκου-
νάμι καλά στου π'νάκ' του φαί».
- π'τιά η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *πυτῆά*.
- πτιούθ' το* (Μηλ.), ό,τι και κ'τουθ' 2.
- πυκνάδα η* (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), πυκνή σήτα· «στ'ς λειτουργῆς έβανάμι
αλέβθ' μι τ'μ πυκνή τ'μ πυκνάδα».
- πυκνούερχουμι ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), έρχομαι
συχνά.
- πυξαρησῆκουσ επίθ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από πυ-
ξάρι· «χτένα πυξαρησῆλα».
- πυξάθ' το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πυξάρι.
- πυρ'μαχικά τα* (Ρητ.), πυρομαχικά· «μας έστειλαν να πάρουμι τα πυρ'μαχι-
κά».
- πυρουκόκκ'νισμα το* (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ροδοκοκκίνισμα.
- πυρουκουκκ'νίζου ρ.* (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ροδοκοκκινίζω.
- πυρουμάχουσ ο* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πρόχειρη
βάση με τούβλα ή πέτρες, όπου τοποθετούν τα σκεύη για να μαγειρεύουν·

«έφλασα πυρουμάχουν όξου να μαγειρεύου» (Μοσχ.), 2) το πίσω μέρος του τζακιού.

πυρουστγά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πυροοστιά.

πυρώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζεσταίνω· «του πύρουιν λίγου του ψουμί στ' φουτγά», «κουβανούσα ξύλα να τ'ς πυρώσου».

πυτγά η (Ελατ.), ένζυμα από το στομάχι του νεογέννητου κατσικιού για την πήξη του τυριού· «ήταν ουραία ικειν' η πυτγά».

πυτγάξου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πήζω το τυρί με την *πυτγά*· «τό 'βαναν αλάτ' μέσα κι πύτγάξιν του τυρι».

π'χάλ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), το φουσερό του σιδερά.

π'χάμπσου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *π'κάμπσου*.

πχι το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η τάση για πιτό· «ικεινους έχ' κακό μι του πχι», 2) το ποτό· «τουν αρέξ' του πχι».

πχιμένους μτχ. (Λόφ., Ράχ.), πιωμένος.

πχιτό το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πιτό· «είχαν τα φαιά, είχαν κι τα πχιτά».

πχάδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσαμπί σταφυλιού χωρίς τις ρώγες.

πχάζόμινους μτχ. (Μηλ.), βλ. *πχάζούμινους*.

πχάζούμινους μτχ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αυτός που πιάνουν τα χέρια του, επιδέξιος· «πχάζούμιν' γ'ναίκα».

πχάνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πιάνω· φρ. «έπχασαν του χουρό όλ'», «πχάνου δ'λά» αρχίζω να εργάζομαι· «έπχασιν καλή δ'λά»· παθ. *πχάνουμι*, 1) πιάνομαι· «πχάσκιν σι μνά δ'λά», 2) καταπιάνομαι· «έπριπιν να μην δου πχαστεί διπ», «πουλύ πχάνουνδαν σι όλα»· φρ. «πχάνουμι σι μνά δ'λά», αρχίζω να δουλεύω· «τώρα πχ'άσκιν σι μνά άλλ' δ'λά».

πχώμα το (Έλαφ., Μοσχ.), ποτό· «θα πχιτι ένα πχώμα;».

ρα επιφ. (Μοσχ.), ρε.

ραβουῶ το (Έλαφ.), ξύλο από λεφτοκαρούα, στο οποίο με εγκοπές χάραζαν την ποσότητα του γάλακτος.

ραγάξ το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. ρουγῶξ'.

ραγάνα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), συνεχής γκρίνια· «είχιν ραγάνα απ' του γείτου-να τ'».

ραγάλα η (Μοσχ.), διχάλα· «κόψι μῆνα ραγάλα».

ραγάλ το (Μοσχ., Ρητ.), βλ. ρουγάλ'· «τσαπί μι δῆο ραγάλα».

ραγαλάνους ο (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), ο λάρυγγας του γουρουνιού.

ραγατζάνους επίθ. (Μοσχ.), πολύ ψηλός.

ραγατζάρῶγα τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. ρουγατζάρῶγα.

ραγατῶάρῶγα τα (Λόφ., Ράχ.), βλ. ρουγατζάρῶγα'.

ραδῶ ρ. (Έλατ., Ρητ.), βλ. αραδῶ· «'ραδάει του νιρό».

ρακαρῶ το (Ρητ.), το κτίσμα όπου γινόταν η απόσταξη της ρακής· «του ρα-καρῶ ήταν κοινουτικό».

ρακουβούτσιλα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), φτῆελα για ρακή.

ρακουνάξανου το (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καζάνι για την απόσταξη της ρακής.

ρακουπέπουνου το (Ρητ.), είδος πεπονιού.

ράμκα η (Έλαφ.), ξύλινο πλαίσιο πάνω στο οποίο στεγνώνουν τον καπνό, η ηλάστρα.

ράμμα το (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η κλωστή του ραψίματος· φρ. «ράμμα δεν ξέφυβγιν», ούτε χιλιοστό, 2) αρμαθιά με καπνό, 3) ο έλικας των φασουλιών· «τα φασούλα έχ'ν τα ράμματα κι τ'λίγουνδι στ'ς βέργις».

ραντ'στιές οι (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος ζυμαρικού καμωμένου με αλεύρι και νερό, όμοιο με κριθαράκι· «στ'ς λιχώνις πήγιναν λίγου ρυῖ' κι ραντ'στιές», «κουδκ'νούσαμι τ' αλέβῶ' στιγνό να είνι, έβανις κι λίγου χλό νιρό σ' ένα σουπῆῶ' κι μι του βασιλ'κό του δρόιζις καλά κι γένουνδαν οι ραντ'στιές».

ραπουῖλ το (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και αραπάλ'.

ράσπα η (Μοσχ.), μεταλλικό εργαλείο με το οποίο πελεκούν τα στειλιάρια και τα μπαστούνια.

ράστ το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) κόψιμο, καλούπι· «τα πιδῆά όλα είνι ένα ράστ'», 2) ανάστημα· «έχ' του θκό μ' του ράστ'».

ράτσα η (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ράτσα· «οι Βλάχ'

- είνι πουλλές ράτσις», 2) είδος, ποικιλία: «τι ράτσα καπνόν βάζιτι;».
- ραφίτ'ς* ο (Ρητ.), είδος μικρού φιδιού με σκληρό δέγμα.
- ράφου ρ.* (Μηλ.), βλ. *ράφτου*.
- ραφτείου* το (Ρητ.), ραφείο.
- ράφτου ρ.* (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), ράβω.
- ραχατεύου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ραχατεύω.
- ραχάτ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ραχάτι: «μι αρέδ' κι η δ'λά, μι αρέδ' κι του ραχάτ'».
- ραχόν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρό ύψωμα, ράχη.
- ραχουκόκαλ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ραχοκοκαλιά, σπονδυλική στήλη.
- ραχουκουκαλά* η (Μοσχ.), 1) ραχοκοκαλιά, 2) κομμάτι γης πάνω σε πλαγιά: «έκατσα ικεί στ' ραχουκουκαλά κι μι έφαγιν τ' αγάξ'».
- ραχουτός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που σχηματίζει ράχη, ύψωμα: «χουράφ' ραχουτό».
- ραχουχώδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χωριό που βρίσκεται πάνω σε ράχη: «του θκό μας του χουρῶ είνι ραχουχώδ'».
- ράχ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η ράχη του ζώου: «η ράχ' απ' του μβλάδ'», 2) η πλάτη: «μι πουνάει πίσου στ' ράχ'».
- ραχά* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ραχοκοκαλιά.
- ραψίμ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ράψιμο, τεχνική του ραψίματος: «ήταν άλλα ραψίμνα τότες».
- ρέμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το ρέμα: «πάιναμι στου ρέμα κάτ' να πλύνουμι».
- ρέντζαβους* επίθ. (Έλαφ., Μοσχ.), για σταφύλι με αραιές ρώγες: «φέτους τα σταφύλα είνι ρέντζαβα».
- ρέντζαλους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ό,τι και *ρέντζαβους*: «ρέντζαλα σταφύλα».
- ρεῶ'* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ο θύσανος της κούκλας του καλαμποκιού, του καρυδιού, του κάστανου κ.λπ.
- ρέχαβους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αραιός, 2) αραιά υφαμένος, αραιοπλεγμένος: «ρέχαβου πανί», «ρέχαβου πλιχτό».
- ρ'ζάῶ'* το (Ρητ.), βλ. *ριζάῶ'*.
- Ρητ'νώτ'ς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο κάτοικος της Ρητίνης.
- ριβανήσους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), για άλογο που τρέχει με *ριβάνι*.
- ριβανίτ'κους* επίθ. (Μηλ., Ρητ.), ό,τι και *ριβανήσους*.
- ριβανλήσους* επίθ. (Μηλ., Μοσχ.), ό,τι και *ριβανήσους*.
- ριβάν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ο τριποδισμός

- των αλόγων, 2) το άλογο που είναι εκπαιδευμένο να τρέχει με *ριβάν'*, 3) επιροημ., με τριποδισμό· «έτριχιν ριβάν' τον γατήφουρου».
- ριβέν'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), άγρονο χωράφι.
- ριβένους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγρονος· «ριβένου χάμα», «ριβένου χουράφ'».
- ριβυδάκ'* το (Μηλ.), ρεβύθι· «είχα ριβυδάκα σήμωρα».
- ριβυδήσους* επίθ. (Ρητ.), ρεβυθένιος· «ριβυδήσους καφές».
- ριβυδουκαφές* ο (Λόφ., Ράχ.), καφές από ρεβύθι.
- ριβύδ'* το (Ελαφ.), ρεβύθι.
- ριβέτας* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ρέμπελος.
- ριβιλεύου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ., ξεφεύγω από το σαστό δρόμο· «η νιουλαία ριβέλιψιν πουλύ τώρα», 2) μτβ. παρασύρω κάποιον σε παράνομες πράξεις, στον κακό δρόμο· «ισύ τον ριβέλιψις έτδ'».
- ριβιλό* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ρεμπελιό, αφροντισιά· «είνι ριβιλό ιδώ».
- ρίγου* το (Ελατ.), ρίγος· «έχου ρίγου».
- ριγουτός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ριγωτός.
- ριγάτα* η (Ελατ., Έλαφ.), ο οισοφάγος του γουρουνιού, της αγελάδας κ.λπ.
- ρίζα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ρίζα, 2) οι απόγονοι· «χάθ'κιν, μου άφ'κιν πίσου ρίζα».
- ριζά* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τα ριζά του βουνού.
- ριζάδ'* το (Ελαφ.), είδος άγριου χόρτου που τις ρίζες του τις χρησιμοποιούσαν για να βάφουν τα κόκκινα.
- ριζέλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το μεταλλικό έλασμα που στερεώνει τον ξύλινο σκελετό του παράθυρου με το κάσωμα· «τ'ν γοιμούσαμι τ'ν γούνα απ' τ'ς ριζέλις».
- ριζές* ο (Μοσχ.), στρόφιγγας της πόρτας, ρεζές.
- ριζικός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στερεωμένος στη γη, ριζιμιός· «ριζικό τροχάλου», «ριζική πέτρα».
- ριζινός* επίθ. (Μηλ.), ό,τι και *ριζικός*· «ριζινό λιθάδ'».
- ριζουβουλά* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), πυκνή βλάστηση· «η φουτχά προυχώρησιν μέσα στ'ς ριζουβουλές».
- ριθίζουμι* ρ. (Ελαφ., Μοσχ.), 1) θυμώνω· «'ριθίδκα σήμωρα», 2) (για πληγή) ερεθίζουμαι· «'ριθίσκιν η πληγή».
- ριματικά* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ρευματικά· «έχ' ριματικά στα πουνδάργα».
- ριματχά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ρεματιά.
- ριπάν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ρεπάνι.
- ριτσίνα* η Ι (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), είδος υφάσματος κατώτερης ποιότητας·

- «πανδαλόν' απού ριτσίνα».
- ριτσίνα η Π (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και ριτσινόχουμα· «ικείνου του χουράφ' είνι διπ' ριτσίνα».
- ριτσινόχουμα το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), πηλώδες άγρονο χώμα.
- ριτσ'νήδους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), καμωμένος από το ύφασμα ριτσίνα· «ριτσ'νήδου πανδαλόν'».
- ριτσ'νόλαδου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ρετινολάδο.
- ρίχνου ρ. (Ρητ.), ρίχνω· παθ. ρίχνουμι, ορμώ· «ρίθκιν πρώτους στη δ'λά», «ρίχνιτι κι μαλών'».
- ρίχου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. ρίχνου· «ρίχου αλάτ', ρίχου κι λάδ'».
- ρόβουλου το (Λόφ., Ράχ.), τρέξιμο προς τα κάτω· «πήριν ρόβουλου».
- ρόβ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δημοτσιακό κατάλληλο για τροφή των ζώων· φρ. «του καλαμβούζ' είνι στου ρόβ'», με σπυρί ακόμα μαλακό.
- ρόβουλου το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ό,τι και ίταμου.
- ρόγα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μισθός τσομπάνου για έξι μήνες· «τζουβάνους μι ρόγα», «μι ποδ' ρόγα θα μι πάρ'ς».
- ρόδ'ου το (Μηλ.), βλ. ρόιδου.
- ρόιδου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ρόδι· φρ. «γίνου-νδαν ρόιδου κι απού πάν' κι απού κάτ' η πίτα», ροδοκοκκίνιζε.
- ρόιδ'ς επίθ., θηλ. ρόιδου, ουδ. ρόιδ' (Ελατ., Μηλ.), (για βόδι) κοκκινωπός.
- ρόιδ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ρόδισμα· «έπιρνιν λίγου ρόιδ' κι έβαζάμι κουτδ'πιές γ'α να μην γαιέ».
- ρόιτς ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. ρόιδ'ς.
- ρόκα η Ι (Έλαφ.), ο καρπός του καλαμποκιού.
- ρόκα η ΙΙ (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), 1) ρόκα, 2) έθιμο, σύμφωνα με το οποίο οι γυναίκες κυνηγούν τους άντρες με μια αναμμένη ρόκα.
- ρόνγ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δάσος που το έχουν καταστρέψει· «μihήκαν μέσα τα γιδ'γα κι τό 'φ'λασαν ρόνγ'»· στον πληθ. Ρόνγ'α τα, τοπων. (Λόφ., Ράχ.).
- ρόπουτους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υπόκωφος κρότος.
- ρουβάλανου το (Ρητ.), ο καρπός του θάμνου ρουιδ'.
- ρουβάλ' το (Μοσχ.), η κορυφή του κουδουνιού ή του κυπριού που μοιάζει με κουμπί.
- ρουβ'δουκαφές ο (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), καφές από ρεβύθι.
- ρουβόπιτρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), πέτρινος χειρόμυλος, ειδικός για να σπάζουν το μπλιγούρι.
- ρουβουλνώ ρ. (Ρητ.), βλ. ρουβουλώ.

- ρουβουλῶ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παίρνω τον κατήφορο τρέχοντας· «ρουβόλτσα τουν γατήφουρου».
- ρούγα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ.), στενός δρόμος.
- ρούγου επίθ. (Έλαφ.), αυτή που γυρίζει στα σοκάκια· «οι ρουγούσις κίντσαν πάλι».
- ρουγού επίθ. (Έλαφ.), βλ. ρούγου.
- ρουῖάϋ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) για τσομπάνο, που είναι με μισθό, 2) για ζώο, που το έδιναν σε άλλους να το φροντίσουν με ρόγα.
- ρουῖασμένους μτχ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που δουλεύει με ρόγα· «είν' δους ρουῖασμένους».
- ρουγαλίζουμι ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ρεύομαι.
- ρουγάλισμα το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ρέψιμο.
- ρουγάλου η (Μηλ.), κασίκα με κέρατα όρθια και μυτερά.
- ρουγάλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το δόντι των γεωργικών εργαλείων· «του φκέλ' έχ' δῆο ρουγάλα», 2) το δόντι του λαναριού· «κι του λανάϋ' έχ' ρουγάλα».
- ρουγατζ'αράιοι οι (Έλαφ.), βλ. ρουγατζ'άρῆα.
- ρουγατζ'άρῆα τα (Έλαφ.), καρναβάλια της πρωτοχρονιάς.
- ρουγάτῶ'κους επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), για κασίκι ή πρόβατο, που δεν πέτυχε ο ευνουχισμός του και παραμένει βαρβάτο.
- ρουγῶζ' το (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), υδρόβιο φυτό που το χρησιμοποιούν για να πλέκουν καλάθια.
- ρουδόκ'νου το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ροδάκινο.
- ρουδοικ'νά η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ροδακινιά.
- ρούδου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πρόβατο με κοντό μαλλί καλής ποιότητας· «τα καλύτερα πρόβατα είναι τα ρούδα».
- ρούδους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) (για μαλλί) κοντός και εκλεκτής ποιότητας· «του ρούδου του μαλλί είναι ῆα τα φουρέματα», 2) (για πρόβατο) με μαλλί εκλεκτής ποιότητας· «είχα πουλλά ρούδα πρόβατα».
- ρουζένους επίθ. (Έλαφ.), ρόδινος· «ρουζένου λουλούδ'».
- ρουιδάν' η (Έλαφ.), η ροδάνη.
- ρουιδάϋ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), προσάναμμα· «πήγα κι έφισα ρουιδάϋ'».
- ρουιδάτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ροδοψημένος· «ένα πέτουρου ρουιδάτου ρουιδάτου».
- ρουιδῶγα η (Ελατ.), βλ. ρουιδιά.
- ρουιδιά η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ροδιά· «είχαμι σ'ν αυλή δῆο ρουιδιές».

ρουιδίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ροδοκοκκινίζω με το ψήσιμο· «του κοίταξες να ρουιδίδ'»;», «έκλεινιν ι φούρνους γ̃α να ρουιδίδ' καλά του ψουμί», 2) ξεραίνομαι και πιάνω κρούστα· «ρόιτσιν η γη», «ρόιτσιν λίγου, θα πάνου να τσαπίσου».

ρουιδουκόκκλανους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ροδοκοκκίνος.

ρουίδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θάμνος που φυτρώνει σε πετρώδη μέρη και τα φύλλα του τα χρησιμοποιούσαν για να βάζουν τα σκούρα μπλε.

ρουίτζμα το (Μηλ.), ροδοκοκκίνισμα του ψωμιού, της πίτας κ.λπ.· «έπιρριν ακόμα ένα ρουίτζμα η πίτα».

ρουκάν' η (Μοσχ.), μικρή πλάνη.

ρουκουβίξ' τους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), για ζώο που έχει μακριά μαστάρια.

ρουκουκούδουνου το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κουδούνι ειδικό για τα κυνηγόσκυλα.

ρουλόι το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ρολόι· φρ. «η καρδγ̃ά χπούσιν ρουλόι», δυνατά.

ρουλουγας ο (Λόφ., Ράχ.), αυτός που προσδιορίζει την ώρα από την κίνηση των ουρανίων σωμάτων· «ι ρουλουγας τ'ς έλιγιν τ'ν ώρα».

ρουλουθηγ̃' (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), θήκη ρολογιού καμωμένη με πλεκτές χάντρες.

ρουμάνα η (Ελατ.), το έθιμο της ρόκας στη γιορτή του αγίου Γεωργίου· «έχουμι του αδέτ' απ' τ' ρουμάνα».

ρουμανουπούλα η (Μηλ.), ό,τι και ρουμάνα· «ρουμάνα κι ρουμανουπούλα», δημ.

ρουμβέτα η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αυτοσχέδια τρομπέτα· «έρχιτι ι ταχυδρόμους, η ρουμβέτα βάρ'σιν».

ρούμκους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), (για πετεινό) με μεγάλο λοφίο· «τουν δγ̃άλιγάμι τουν γόκοντα ρούμκουν γ̃α σαμάδ'».

ρουνγίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καθαρίζω το δάσος κόβοντας τα δέντρα, τα χόρτα κ.λπ.· μτχ. ρουνγισμένους· «τόπους ρουνγισμένους».

ρουπουτού επίθ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), γυναίκα που λέει πολλά, που κουτσομπολεύει.

ρουπουτούδ' το (Έλαφ.), κουδουνίστρα.

ρουπουτώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάνω κρότο χτυπώντας κάτι· «πχ̃ος ρουπουτάει τ'μ βόρτα;».

ρουσέ το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ποικιλία άσπρου σιταριού.

ρούσκους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. ρούσους.

ρούσους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ξανθός,

- ξανθοκόκκινος, 2) κοκκινωπός· «ρούσα γιλάδα».
- ρουτώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ρωτώ· «ρουτχούνδα κι ρουτχούνδα κι έφτασιν στου χουρῆό», ρωτώντας.
- ρουφήχτρα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), η ρουφήχτρα στο ποτάμι.
- ρουχάζου ρ. (Ελατ., Μοσχ., Ρητ.), ροχαλίζω· «ρουχάζου τ' νύχτα».
- ρούχου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ρούχο· πληθ. ρούχα τα, η περίοδος της γυναίκας· «έχ' τα ρούχα τ'ς», «είχα ακόμα τα ρούχα μ' κι πλένουμαν».
- ρούχους ο (Ρητ.), ρούχο.
- ρούξ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ρύξι· «τα δόνδῆα τ'ς άσπρα, ρύξ'».
- ρ'χαιν' ρ. απροσ. (Έλαφ.), βλ. αρ'χαιν'· «τον Αύγουστου αρχίξ' κι ρ'χαιν'».
- ρ'χτά επίρρ. (Ρητ.), άγαρμπα, χωρίς ρυθμό· «πιρπατάει ρ'χτά».
- ρώγα η (Μηλ., Μοσχ.), είδος αράχνης.

Σαββάτου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), Σάββατο· «έφυ-
γιν του Σαββάτου τ'ς Πασχαλιάς».

Σαββάτ'ς ο (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βόδι γεννημένο το Σάββατο.

Σαββάτ' το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ό,τι και *Σαββάτ'ς*.

σαβουρῳάξου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γεράζω,
ζαρώνω· «πάει, σαβούρῳασιν διπ̄ ου καημένους».

σαδέν (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αν όχι, διαφορετικά·
«άμα κοιμ'θείς καλά, σαδέν, έλα σι μένα».

σαδράν' το (Μηλ.), ό,τι και *σατράτῳ'*.

σάι το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), έκταση γης, ίση με μια *σπουριά* στα καπνοχώραφα.

σαιάς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), γυναικείο υφαντό φόρεμα
με κεντήματα.

σαΐζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βάζω *σάισμα* στο
ζώο.

σάισμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υφαντό από γιδό-
μαλλο, με το οποίο σκέπαζαν τα καπούλια και τη ράχη του ζώου για να
μη πληγώνεται από το σαμάρι.

σαΐτα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η σαΐτα του αργα-
λειού, 2) είδος δηλητηριώδους φιδιού, 3) στον πληθ. *σαΐτις* οι, τα όρθια
ξύλα που έμπαιναν σταυρωτά στις γωνίες των *τσιμπιδιών* της στέγης.

σαΐτήῳους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ριγωτός,
που γίνεται με το πέραςμα της σαΐτας πέρα ως πέρα· «τό 'φῳασα
σαΐτήῳου του πανί».

σακαή η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ.), κρυολόγημα που προκαλεί καταρροή στα με-
γάλα ζώα.

σακουλουμάσταρους επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), για ζώο, με με-
γάλα μαστάρια.

σακουράφα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), είδος δηλητηριώδους φιδιού.

σακουραφίτ'ς ο (Μηλ., Ρητ.), ό,τι και *σακουράφα*.

σακουραφίτσα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) ό,τι και *σακουράφα*· «τουν τσίμβσιν
μ̄να σακουραφίτσα», «η σακουραφίτσα είναι αφύῳ'κου φιδ'», 2) μτφ. για
αδύνατη γυναίκα.

σάκους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σακί.

σαῳάξου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τοποθετώ στο σα-
κί.

σάλα η (Μηλ., Μοσχ.), μακρόστενο σαλόνι· «ιλάτι να κάτσ'τι στ' σάλα».

- σαλαβάτας επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), φλύαρος.
- σαλαβάτ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), φασαρία από δυνατές φωνές: «φλάντς σαλαβάτ' μιγάλου».
- σαλαή η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κίνηση που κάνει κανείς ψάχνοντας κάτι: «κάτ' σαλαές ακού αυτούια μέσα».
- σαλαϊζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κινούμαι ψάχνοντας να βρω κάτι.
- σαλαίσμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και σαλαή.
- σαλαμάνδρα η (Λόφ., Ράχ.), σαλαμάντρα.
- σαλαμυριά η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ορμητικό ρεύμα νερού: «κίντσιν σαλαμυριά τον γατήφουρου».
- σαλαμένδρα η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. σαλαμάνδρα.
- σαλαμένδρα η (Μοσχ.), βλ. σαλαμένδρα.
- σαλαμίζου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), κάνω κάτι σωστά και υπεύθυνα: «ιγώ τ'ς σαλαμίζου τ'ς δ'λές».
- σαλάμ'κα επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καλά, σωστά: «σαλάμ'κα μιλάει».
- σαλάμ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) υγιής, αρωτιμελής: «δεν είμι κι ιγώ σαλάμ'κ'», 2) καλός, σωστός: «σαλάμ'κ' δ'λά».
- σαλανγάθ' το (Μηλ.), βλ. σαλανγάθ'.
- σαλέπ'ς επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), απεριποίητος, ατημέλητος.
- σαλίμπα η (Ρητ.), βλ. σαλίπα.
- σαλίπα η (Μηλ.), καταρροή, συνάχι: «μ' έπχασιν μ'να σαλίμπα, μ' έκουσιν τα πουδάργα».
- σαλίστρα η (Ρητ.), σαλιάρα για μικρά παιδιά.
- σάλμα το (Έλαφ., Μοσχ.), η καλαμιά της βρίζας που τη χρησιμοποιούν για να δένουν τα δεμάτια και να γεμίζουν το εσωτερικό των σαμαριών.
- σαλμάς ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), έκταση γης, ίση με μια σπουριά στα καπνοχώραφα.
- σαλνώ ρ. (Ελατ.), σαλιώνω: «σαλνώ τ'ν γλουστή».
- σαλός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανόητος.
- σάλουμα το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. σάλμα.
- σαλώνου ρ. (Μηλ., Μοσχ.), τρελαίνομαι, χάνω τα λογικά μου: «βουρεί να σαλώδ' ένας άνθρωπος, να πάθ'», «σάλουσιν διπ'».
- σαλανγάθ' το (Ελατ., Ρητ.), σαλιγκάρι.
- σάλανγας ο (Μοσχ.), ο γυμνοσάλιαγκας.
- σαλάρα η (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), 1) η σαλιάρα του μωρού, 2) ό,τι και τραχ'λά 2 (Μοσχ.).
- σάλαρους ο (Μηλ.), σαλιγκάρι.

- σάμα (Ρητ.), σάμπως, μήπως.
- σάμαρα κι γόμαρα τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), τα Σόδομα και Γόμορα· «θα γίν᾽ σάμαρα κι γόμαρα», «σάμαρα κι γόμαρα γίνγιν ι κόσμους».
- σαμαριά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το φορτίο που χωράει στο σαμάρι· «δῆλο σαμαριές ξύλα».
- σαμαρόξ᾽λον το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το ξύλο του σαμαριού.
- σαμαρουτός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γυριστός, καμπύλος· «κόκαλον σαμαρουτό», 2) αυτός που σχηματίζει ράχη· «σαμαρουτό χουράφ᾽».
- σάμβους (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μήπως· «σάμβους γλέπου;», 2) κάπως, σαν να· «ιγώ σάμβους κρύουσα τώρα».
- σαμόλαδου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σουσαμόλαδο.
- σαμόπ᾽τα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πίτα με σουσάμι.
- σαμουπάρα η (Λόφ., Ράχ.), παπάρα με ψωμί, νερό και σουσάμι.
- σαμψόν᾽ το (Μηλ.), βλ. *σαμψούν᾽*.
- σαμψούν᾽ το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ποικιλία ποτιστικού καπνού.
- σαμψούν᾽ το (Έλαφ.), βλ. *σαμψούν᾽*.
- σάμ᾽ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σουσάμι· «κ᾽λούῳ᾽ μι σάμ᾽».
- σαν σύνδ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σαν, όπως.
- σαν τ᾽ (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και σαν· «σαν τ᾽ ιμένα», όπως εγώ· «είμι κι ιγώ σαν τ᾽ ισένα».
- σαννά τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ξερά χόρτα, άχυρα κ.λπ.
- σαπιές οι (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μυρωδιά σάπιου στη φρ. «μυρίζ᾽ σαπιές», «του σπít᾽ μέσα μύρ᾽ζιν σαπιές».
- σαπίλα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σάπισμα, σαπίλα· «του πχά᾽ν᾽ σαπίλα του δένδρου».
- σαπίτ᾽ς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος μαύρου δηλητηριώδους φιδιού.
- σαπίτ᾽ το (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *σαπίτ᾽ς*.
- σαπ᾽νάδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σαπουνάδα· «γόμ᾽σιν καταή σαπ᾽νάδις».
- σαπχουδόνδας επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), με σάπια δόντια.
- Σαρακουστή η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), Σαρακουστή· «Σαρακουστή τρανή», η μεγάλη Σαρακουστή του Πάσχα.
- σαράλ᾽ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το σκουλήκι που τρώει τα ξύλα των δέντρων.
- σαρανδάμημου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), οι σαράντα μέρες νηστείας πριν από τα Χριστούγεννα.

- σαρανδαουχτάουρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σα-
ρανταοκτάωρο.
- σαρανδίξου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κλείνω σα-
ράντα μέρες μετά τον τοκετό· *μτχ. σαραντζμένους*· «του μ'κρό ήταν σα-
ραντζμένους», 2) διαβάζω επί σαράντα μέρες στην εκκλησία άρρωστο ή
ρούχο αρρώστου για να θεραπευτεί· «θέλ' να του σαραντίσουμι του ρού-
χου».
- σαρανδούδ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) μωρό σαράντα ημερών, 2) ουσ. *σα-
ρανδούδγα* τα, φασουλάρια που γίνονται σε σαράντα μέρες (Λόφ., Ράχ.).
- σαρανδουλείτουργου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το
διάστημα της σαρανταήμερης νηστείας πριν από τα Χριστούγεννα, στο
οποίο γίνονται καθημερινές λειτουργίες· «ύστ'ρα του σαρανδουλείτουργου
θα σ'κάνουμεστι νύχτα κι θα έρχουμεστι σν εκκλησία κι θα κοινουνούμι».
- σαρατζάς ο* (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), καρκίνος του δέρματος που
μοιάζει με μικρό βουζούνι.
- σαρατσουμένους μτχ.* (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), για παπούτσια, που
έχουν από κάτω πρόκες· «παπούτδα σαρατσουμένα».
- σαράτσ'* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), παπούτσι ανδρικό με πρόκες
από κάτω και φούντα από πάνω.
- σαρδάλ'* το (Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), ξυλοκόπημα· «τον έδουσα ένα σαρδάλ'».
- σαρδαλάξου ρ.* (Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), χτυπώ, δέρονω· «τον σαρδαλάσιν».
- σάρκα η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σάρκα· «έχ' καλή
σάρκα», 2) επιφάνεια γης σκεπασμένη με αγριόχορτα· «όσου να φυτρώσ'ν
τα χουρτάργα κι να π'χάσ'ν σάρκα».
- σαρκιρός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εύσωμος.
- σαρ'κουφάγουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σαρακο-
φαγωμένο ξύλο· «έμασα κάτ' σαρ'κουφαγώματα γα του τζάλ'».
- σαρ'κουφαγουμένους μτχ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.),
σαρακοφαγωμένος.
- σαρκουφάγους ο* (Μηλ., Μοσχ.), χόρτο πολυετές, με πολλές ρίζες και θερα-
πευτικές ιδιότητες, που το τοποθετούν επάνω στο πονεμένο μέρος, με κίν-
δυνο όμως να φάει και τη σάρκα.
- σαρκώνου ρ.* (Μηλ., Μοσχ.), 1) γεμίζω· «σαρκών' η σκάρπα», γεμίζει με χώ-
μα, ώστε να μην παθαίνει καθίζηση, 2) συνέρχομαι από αρρώστια, δυνα-
μώνω· «σάρκουσιν τώρα καλά», 3) για χωράφι, που μένει ακαλλιέργητο
για να δυναμώσει· «τ' άφ'κα του χουράφ' φέτους να σαρκώσ'».
- σαρμανίτσα η* (Μηλ.), μικρή κούνια του μωρού.
- σαρμάντσα η* (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) ό,τι και *σαρμανίτσα*, 2) τοπων.
(Μηλ.).
- Σαρμανώτ'ς ο*, θηλ. *Σαρμανώτ'σα* (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ο κάτοικος της Σαμα-

- ρίνας: «αυτοί οι Σαρμανώτις κατέβιναν του χ' μώνα απ' τα β'νά».
- σαρπουν' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αρωματικό χόρτο με μικρά φύλλα και μικρά ροζ λουλούδια, όπως η ρίγανη: «ι πατέρας μ' χουρίς σαρπουν' δεν δό 'τρουνιν του φαϊ».
- σατζνά η (Ελατ.), ό,τι και *σαδνά*: «κουνά απ' του θέρου μέν' η σατζνά».
- σατραπ'ς ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), κακότροπος, σκληρός: «του πήριν ι σατραπ'ς κι έφυγιν».
- σατρατ' το (Ρητ.), το μαχαίρι του πεταλωτή.
- σάχλας επίθ. (Μηλ., Ρητ.), σαχλός, ανόητος.
- σάχνα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μούχλα: «σάχνα επ'χασιν ου τοίχους».
- σαχνάζου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μουχλιάζω, ανάβω από την υγρασία και τη ζέστη: «άμα μουσκέψ' ι καπνός, σαχνάζ'».
- σβήνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), Ι αμτβ. 1) λειώνω, διαλύομαι: «όσου να σβήδ' τ' αλεύδ' μι του νιρό», 2) ατονώ, αδυνατίζω: «έσβησιν ου καυγάς», ΙΙ μτβ. 1) σβήνω, 2) λειώνω, διαλύω: «πάνου να σβήσου τ'ν ασβέστ'».
- σβουλάρ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει σβώλους: «σβουλάρ'κου χουράφ'».
- σβούρα η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), δίνη, στροφή: «ι ανιμόστρουφους φγάν' σβούρις».
- σβω ρ., αορ. ζήβσα και έιφσα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σβήνω: «ζήβα τ' φουτχά!», «ζήβ'σιν η λάμπα», «ιμείς του σβούσαμι του σπίρτου απ' τ'ν αρραβονάσχά», 2) μαραίνομαι, στεγνώνω: «ζήβσιν ι καπνός», «έιφσιν του ότιάδ'», 3) καταστρέφομαι: «άμα ριχ' χαλάζ' μι αέρα, σι μνά ώρα ζήβσις».
- σβώλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρός χωματίνος σβώλος.
- σέβας το (Έλαφ.), σεβασμός.
- σέβαδ' η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), σεβασμός.
- σειζουμι ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), σείομαι, ταράζομαι: «σειζιτι ι τόπους που πιρπατάει», «σεισικιν όλου του β'νό».
- σειρά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τάξη: «δεν έχ'ν καμνά σειρά μέσ' στου σπít'», 2) κοινωνική τάξη: «πάρι κουρίτδ' απού σειρά», 3) οικονομική άνεση: «ήταν διπ' φτουχοί, καμνά σειρά δεν είχαν».
- σειραδώνου ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) στριφώνω την άκρη ενός ρούχου με προσοχή, ώστε να μη φαίνεται καλή και ανάποδη, 2) τελειώνω το πλεκτό με τέτοιο τρόπο, ώστε να μη φεύγουν οι πόντοι: μτχ. *σειραδου- μένουσ*, στριφωμένος με επιμέλεια: «φούστα σειραδουμέν'».
- σειριά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γενιά, συγγενολόι: «κουρίτδ' απού καλή σειριά».

- σειρ'λουιά η (Μοσχ.), βλ. *σειρουλουιά*.
- σειρουλουιά η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *σειριά*· «είμαστι τρανή σειρουλουιά».
- σέμβρους ο (Λόφ., Ράχ.), ο γεωργός που βάζει συνεταιρικά το ένα από τα δυο βόδια στο ζευγάρι· «τουν έχου σέμβρουν όλα τα χρόνα».
- σέπουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σαπίζω· «τα ξύλα τα κιδηῖσα δεν σέπουνδι».
- σέρκους επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), γρήγορος στη δουλειά, εργατικός (για άνθρωπο και ζώο).
- σέρνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σέρνω· προστ. *σύρι*, πήγαινε· «σύρι πάρ' του», 2) (για μεγάλα ζώα) βρίσκομαι σε οργασμό· «άμα δεν έτρουγιν αλάτ', δεν έσιρνιν η γιλάδα», «σέρν' η γιλάδα».
- σέσουλα η (Ελατ., Λόφ., Ράχ.), η σέσουλα του μυλωνά.
- σήμανδρου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το σήμαντρο της εκκλησίας.
- σήμανδρους ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ό,τι και *σήμανδρου*· «να πάμι όλ' ῆα σήμανδῶ».
- σημείου το (Λόφ., Ράχ.), σημάδι· «κατάλαβιν τα σημεία».
- σημ'κά τα (Μηλ., Ρητ.), τα ασημικά· «τ' νύφ' τ'μ βήγιαναν 'σημ'κά».
- σημουβέλτζικου το (Μηλ., Ρητ.), ασημένιο βραχιόλι.
- σημουζούναρου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *ασημουζούναρου*.
- σημουμάχιρου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *ασημουμάχιρου*.
- σημουχόρταρου το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *ασημουχόρταρου*.
- σημώνου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *ασημώνου*· «σήμουναν του προιζό να είναι 'σημουμένου».
- σήτα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σήτα.
- σητχάζου ρ. (Μοσχ., Ρητ.), (για τα μάτια) θολώνω· «σήμιρα σητχάζ'ν τα μάτχα μ'».
- σήτχασμα το (Μοσχ., Ρητ.), θόλωμα των ματιών.
- σι προθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σε· φρ. «σι καμνά ώρα ανάνῆ'», σε ώρα ανάγκης, «σι ό,τ'», σε ο,τιδήποτε, «του πιδί σι τέσσιρα χρόνα ήρθιν», μετά από τέσσερα χρόνια.
- σιβαίνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μπαίνω· «σέφκιν μ'να γ'ναίικα μβρουστά», 2) χώνομαι· «σέφκα μέσ' στον άμμου» 3) (για χρονική περίοδο) έρχομαι· «θα σιβεί ι αι Δημήτρ'ς», 4) ανεβαίνω· «σέφκιν καβάλα στου γουμάῶ'», «σέφκαν απάν' τα κανόνα».
- σίβικους επίθ. (Ρητ.), βλ. *σίβους*.

- σίβους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), γκρίζος· «του σίβου του μβλάϑ'».
- σιβάπ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), το καλό, η καλωσύνη· «θα κάνου ένα σιβάπ' γ'α του κουρίτ'».
- σιγουρῳά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σιγουριά, 2) συμβολαιογραφική πράξη για τη δωρεά ενός κτήματος· «πήγιν κι τό 'φῶασιν του χουράϑ' σιγουρῳά», 3) στον πληθ. *σιγουρῳές* οι, οι ανέσεις, ο εξοπλισμός του σπιτιού· «έχ' σιγουρῳές μέσ' στου σπίτ'».
- σιγουρεύου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εξασφαλίζω, σιγουρεύω· «τα σιγούριψιν τα πιδῳά τ'».
- σιγραβέτῳους* ο (Έλαφ.), σπυρωτό χιόνι.
- σιδιρίτ'ς* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αρρώστια που προσβάλλει τον καπνό δημιουργώντας κόκκινα και μαύρα στίγματα στα φύλλα του.
- σιδιρουτός* επίθ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), (για χῳμα) σκληρός και άγονος.
- σιδιρουφόκαλου* το (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγριο χόρτο με το οποίο κατασκεύαζαν τις σκούπες.
- σιδιρουχόρταρου* το (Μοσχ.), ό,τι και *σιδιρουφόκαλου*.
- σιδιροψαρους* επίθ. (Μηλ., Ρητ.), γκρίζος.
- σικλέτ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σεκλέτι, βάσανο.
- σικλιμέ* το (Μηλ., Ρητ.), το μελιτζανί, το μοβ.
- σικλιτίζουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκάζω από το κακό μου, στεναχωριέμαι· «σικλιτίδκαν πουλύ».
- σιλέμπ'ς* επίθ., θηλ. -μπσα (Ρητ.), ρέμπελος, αλήτης.
- σιλ'νάϑ'* το (Μηλ., Ρητ.), το στόμιο μιας αυτοσχέδιας βρύσης.
- σιλτές* ο (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), το στρώμα.
- σιμαηῳού* επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ό,τι και *βασιμαηῳού*· «σιμαηῳού η ῳρα ήταν».
- σιμβιρλίῳ'* το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), συνεταιρισμός ανάμεσα σε δυο γεωργούς που ο καθένας διαθέτει από ένα βόδι για το ζευγάρι· «χάλασιν του σιμβιρλίῳ'», «έφῳασαν σιμβιρλίῳ'»· «του σιμβιρλίῳ' είνι γουμαρλίῳ'», «του σιμβιρλίῳ' είνι μασκαραλίῳ'», για συνεργασία που δεν πάει καλά, δεν ευοδώνεται.
- σιμβρεύου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), συνεταιρίζομαι βάζοντας το ένα βόδι στο ζευγάρι· παθ. *σιμβρεύουμι*· «είμαστι σιμβριμέν'».
- σιμβριλίῳ'* το (Έλαφ.), βλ. *σιμβριρλίῳ'*.
- σιμβρός* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *σέμβρους*· «είμαστι σιμβροί».
- σιμιτήῳους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), εφτάζυμος· «σιμιτήῳα κ'λούρα».
- σιμουτός* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), κοντινός· «σιμουτός συνγινής».
- σίνδας* (Ελατ.), όταν.
- σινδούῳ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σεντούκι· «του είνιν στου σινδούῳ' του βιβλίου».

- σιντζίμ*’ το (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), λεπτό σχοινί από λινάρι.
- σίντσα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρό πουλί.
- σιπιρούτα* η (Μοσχ., Ρητ.), βλ. *σιπιτούρα*.
- σιπιτούρα* η (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), πρόχειρη βρύση που έχει συνήθως για στόμιο ένα φύλλο καλαμποκιού ή ένα ξύλο σκαμμένο.
- σιρβάνδα* η (Μοσχ.), μπουφές.
- σιρβέτα* η (Έλαφ., Ρητ.), 1) μαντήλι, 2) πετσέτα.
- σιρβέζ’κους* επίθ. (Μηλ.), πεισματάρης· «αυτό του πιδί είναι πουλύ σιρβέζ’κου».
- σιρβέζς* επίθ. (Μηλ.), ό,τι και *σιρβέζ’κους*.
- σιρβέτ’* το (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ.), σιρόπι με νερό, ζάχαρη και ξίδι, που το έπιναν στα χωράφια οι γεωργοί για δροσιστικό.
- σιργί* το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), αρμαθιές καπνού που τις αράδιαζαν πάνω στο δάπεδο για να στεγνώσουν· «είχιν του σιργί απλουμένου καταή».
- σιρέτ’ς* επίθ. (Ρητ.), αυτός που συνερίζεται.
- σιρίλ’* το (Έλαφ.), μεταξωτό σιρίτι με το οποίο στόλιζαν τα ρούχα στις παλιές φορεσιές.
- σιριτεύου* ρ. (Ρητ.), συνερίζομαι· «η μνά συμφάδα σιριτέβ’ τ’ν άλλ’», «τί σιρέτιπιν έτσα;».
- σιριτχά* η (Μηλ., Ρητ.), ανταγωνισμός· «έχ’ν σιριτχά πουλλή».
- σιριτχάρ’κους* επίθ. (Μοσχ., Ρητ.), ό,τι και *σιρέτ’ς*.
- σιριτχάρ’ς* επίθ. (Ρητ.), ό,τι και *σιρέτ’ς*.
- σιρμαιά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το αρχικό κεφάλαιο ή η αρχική περιουσία· «βρήκιν σιρμαιά».
- σιρνικός* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), αρσενικός.
- σιφτές* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στη φρ. «κάνου σιφτέ», κάνω αρχή, σεφτέ.
- σίχνα* τα (Μοσχ., Ρητ.), θρησκευτικά λάβαρα στη γιορτή των Θεοφανείων· «γύρ’σαν τα σίχνα».
- σκαβδούλ’* το I (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μικρό αχλάδι.
- σκαβδούλ’* το II (Μοσχ.), μικρή σκάφη.
- σκάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκάζω· «σκάσι, σ’ έβαλα δάλα», «σκάσι, σκάσι, ιγώ θα πάνου στου πανγύρ’!».
- σκάι* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκάγι· «τουν έφαγαν τα σκάια».
- σκάλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σκάλα, 2) ειδικό κόψιμο στο πίσω μέρος του αφτιού των γιδοπροβάτων για διακριτικό σημάδι, 3) το μέρος, όπου μάζευαν τα ξύλα κι από εκεί τα διοχέτευαν στην αγορά, 4) στον πληθ. *σκάλις* οι, θηλειές από χοντρό σχοινί στα πλευρά του σαμαριού, στις οποίες στερεώνουν το σχοινί με το οποίο δένουν το

- φορτίο· φρ. «κάν' σκάλα», για ποδόγυρο που κρεμάει.
- σκαλίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σκαλίζω, 2) πειράζω· παθ. *σκαλίζουμι*, σκουντιέμαι με νόημα· «σκαλίδκαμι όλις η μ'να μι τ'ν άλλ' κι δεν γρέναμι».
- σκαλιστήρ* το (Λόφ., Ράχ.), πειραχτήρι.
- σκαλνώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *σκαλίζου* 2· «μην άου σκαλνάς του μ'κρό!».
- σκουλουτάρ* το (Ελατ.), στη φρ. «φ'γάνου σκαλουτάρ'», κρεμώ· «του καλαμμούκ' όλου τό 'φ'άσα σκαλουτάρ'», το κρέμασα.
- σκαλοντός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κρεμαστός· «κρουστέκα σκαλουτά».
- σκαλτήργου* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), πειραχτήρι.
- σκαλώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμβ. σκαοφαλώνω· «μβουτί σκάλουσις αυτούια ψ'λά;», «τα γίδ'γα σκάλουσαν να βγουν στου τ'σ'κάρ'», 2) μβ. κρεμώ· «τα προιγά τα σκάλουσαν στα σκ'να»· μτχ. *σκαλουμένους*, κρεμασμένους· «ένα γριβάδ' τό 'χιν σκαλουμένου απ' του καρφί».
- σκαλάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) συγκεντρώνω τα ξύλα στη *σκάλα* 3, 2) ξεκουράζομαι, κάνω στάση, 3) σχηματίζω πτυχές, σούρες· «τί του σκάλαισις έτ' του ύφασμα;», 4) (για φυτά) δεν αναπτύσσομαι στο ίδιο ύψος· «ι καπνός σκαλάξ'».
- σκαλάρ'κου*ς επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), για τα φυτά του καπνού που δεν έχουν το ίδιο ύψος· «τα καπνά στου ένα του χουράφ' είναι σκαλάρ'κα».
- σκαλάρ'ς* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ο φύλακας της *σκάλας* 3.
- σκαμάν'ξ* το (Λόφ., Ράχ.), 1) τολύπη μαλλιού, ό,τι και *τ'λούπα*, 2) μεγάλη νιφάδα χιονιού· «ρίχ'ν' σκαμάν'ξ».
- σκαμβάξου* ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), καταλαβαίνω· «δε σκαμβάξ'».
- σκάμμα* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αφρός από σαπούνι· «βγαίν' του νιρό μι σκάμμα».
- σκαμματίζου* ρ. (Ρητ.), σαπουνίζω· «δεν da σκαμματ'ζιν καλά».
- σκαμναράκα* τα (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), παιγνίδι των αγοριών όπου ο ένας πηδούσε στην πλάτη του άλλου.
- σκαμνά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μουριά.
- σκανδαλεύουμι* ρ. (Μηλ.), μαλώνω, παρεξηγιέμαι.
- σκανδαλίζουμι* ρ. (Μοσχ., Ρητ.), ό,τι και *σκανδαλεύουμι*· «σκανδαλίδκαν οι συμφάδις».
- σκάνδαλου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σκανταλιά, 2) διαβολή· «έβαλιν αυτός τα σκάνδαλα»· φρ. «στα σκάνδαλα καλύβα έφ'άσις», ειρων. για πρόχειρη δουλειά.

- σκανδάλ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η σκανδάλη του όπλου.
- σκανδάλ'* το (Μηλ., Ρητ.), το σκάνταλο της παγίδας· «η πλακουτή έχ' δῶλο σκανδάλα».
- σκαντζλήθρα* η (Ελατ., Μηλ.), σπίθα· «πιτάθκαν απ' του ουτζάλλ' σκαντζλήθρις».
- σκάντζους* επίθ. (Μηλ.), ιδιότροπος στο φαγητό.
- σκανάξου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. σκάξω· «δεν σκανάξου διπ», 2) μτβ. κάνω κάποιον να σκάσει· «μη μι σκανάξ'ς!».
- σκανάρ'κου*ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αυτός που κάνει τους άλλους να σκάζουν· «σκανάρ'κου πιδί», 2) αυτός που θέλει να είναι πάντα πρώτος σε όλα.
- σκάνασμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ράχ.), το να κάνω κάποιον να σκάσει.
- σκαπιτώ* ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), παίρνω τον κατήφορο, κατηφορίζω.
- σκάρανδου*ς επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) (για παιδί) λιγόφαγος και χωρίς όρεξη, 2) (για αντικείμενο) με κακή εμφάνιση, 3) (για άνθρωπο, ζώο ή φυτό) που δεν έχει μεγαλώσει.
- σκαρίζου* ρ. (Λόφ., Ράχ.), πηγαίνω τη νύχτα τα γιδοπρόβατα στη βοσκή.
- σκαρνώ* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *σκαρίζου*.
- σκάρους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η βοσκή των γιδοπροβάτων κατά τη διάρκεια της νύχτας.
- σκάρπα* η (Λόφ., Ράχ.), πλαγιά βουνού· «μας έμασαν οι Γιρμανοί σι μνά σκάρπα».
- σκάρφ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άγριο χόρτο που το χρησιμοποιούσαν για να κατευνάζουν τον πονόδοντο.
- σκάσμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκάσιμο, σχισμή· «η γη έχ' όλου σκάσματα».
- σκατζλήθρα* η (Μοσχ.), βλ. *σκαντζλήθρα*.
- σκατουχούλαρου* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ανάποδος άνθρωπος.
- σκαφίδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο *σκαφίδ'*.
- σκαφίδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινη σκάφη για το ζύμωμα του ψωμιού· «τού 'φιρνάμι στου φούρνου μι του σκαφίδ'».
- σκάφου* ρ. (Μηλ.), βλ. *σκάφτου*.
- σκαφτό* το (Μηλ.), παιδικό παιχνίδι, ό,τι και *παραχουτάλα*.
- σκάφτου* ρ. (Λόφ., Ράχ.), σκάβω.
- σκέβουμι* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), σκέφτομαι· «μη μι σκέβισι ιμένα», «σκέβισι τι λες;».
- σκέδιου* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *σχέδιου*.

- σκέμ'* το (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), μεγάλος και απάτητος γκρεμός· «τί χάλιβις ικεί ψ'λά στου σκέμ';», «του νόχτου τουν ήλιγάμι κι σκέμ'».
- σκέπαθ'* η (Ελαφ.), 1) το σκέπασμα, 2) η σκεπή· «δεν είχαν σκέπαθ' κι βρέχουνταν».
- σκέπ'* η (Μηλ.), η σκεπή του φούρνου.
- 'σκημουμούρ'ς* επίθ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *ασχημουμούρ'ς*.
- σκηταρό* το (Ελαφ., Λόφ., Ράχ.), σκήτη μοναστηριού· «στον αι Διουνύδ' ήταν σκηταρό».
- 'σκητεύου* ρ. (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ασκητεύω· «ικεί 'σκήτιψιν ι άγιους Διουνύσιους».
- σκιέτ'* το (Μοσχ.), πικρός λόγος, επίκριση· «άκουσα πουλλά σκιέτχα».
- σκίζα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σχίζα, 2) σανίδι χοντροκομμένο για το πάτωμα (Ελαφ., Λόφ.), 3) σχίσμο στο αφτί των γιδοπροβάτων για διακριτικό σημάδι.
- σκιζάδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σχίζα.
- σκίζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) σχίζω· «τό 'σκ'σιν του χέδ'», 2) σπάζω· «τ'ν έσκ'σαν τ'μ βόρτα», 3) σχίζομαι· «έδκσι του ρούχου».
- σκιζόφκου* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), διακριτικό σημάδι στο αφτί των γιδοπροβάτων που γίνεται με μια ξυραφιά.
- σκιλαβέτθ'* το (Μηλ.), βλ. *σκιλαβί*.
- σκιλαβί* το (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), εργαλείο των ξυλουργών, όμοιο με σκεπάρνι, με το οποίο σκαλίζουν το ξύλο.
- σκιντζέου* ρ. (Ελατ., Λόφ., Ράχ.), βασανίζω· «ικεί σκιντζέψαν του Χριστό», δημ.
- σκιπαρνά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκεπάρνι με στρογγυλή κόψη και μακρύ στειλιάρι, με το οποίο σκαλίζουν το ξύλο.
- σκιπήθ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το κάλυμμα της νύφης στις παλιές φορεσιές, το πέπλο· «του σκιπήθ' τό 'χαμι μβρουστά να μη μας βλέπ' ι γαμβρός».
- σκίσμα* το (Έλαφ., Μηλ.), 1) κόψιμο στο αφτί των γιδοπροβάτων για διακριτικό σημάδι (Έλαφ.), 2) διχόνοια, διάσταση· «δεν ήθιλάμι να φέρουμι κάνα σκίσμα μέσ' στ'ν οικουγένεια» (Μηλ.).
- σκλαβάκα* τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ό,τι και *σκλάβους* 2.
- σκλάβους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αιχμάλωτος, όμηρος· «τ'ς πήραν σκλάβ' οι κλέφτις», 2) παιδικό παιγνίδι με δυο ομάδες, όπου ο καθένας κυνηγάει με τη σειρά τον άλλον για να τον σκλαβώσει.
- σκλαβώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αιχμαλωτίζω· «άμα σ' έπχανιν, σι σκλάβουνιν».
- σκ'λαρίκ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σκουλαρίκι,

- 2) είδος σκούρου κόκκινου λουλουδιού που μοιάζει με σκουλαρίκι.
σκ'λαρ'γά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το φυτό που κάνει το λουλουδί *σκ'λαρί'κ'*, 2) τσαμπί με κεράσια· «βρήκα μ'να σκ'λαρ'γά».
- σκλέντζα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ξύλο μακρόστενο που το πετούσαν μακριά στο ομώνυμο παιδικό παιχνίδι, 2) παιδικό παιχνίδι που παίζεται με τη *σκλέντζα* 1.
- σκ'λεύουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βατεύομαι (για σκυλιά, λύκους κ.λπ.).
- σκληθρα* η (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), δέντρο που φυτρώνει κοντά στα ποτάμια και τη φλούδα του τη χρησιμοποιούσαν για να βάφουν τα μαύρα.
- σκληθρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *σκληθρα*.
- σκληθρουεργά* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νερά βρασμένα με φλούδα *σκληθρας*, με τα οποία έβαφαν τα μαύρα.
- σκληθρους* ο (Μοσχ.), βλ. *σκληθρα*.
- σκληκουειδίτ'ς* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), σκωληκοειδίτης.
- σκληκουφάγουμα* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), η καταστροφή του ξύλου από τα σκουλήκια· «είνι κακό του σκληκουφάγουμα, του τρώει του ξύλου».
- σκληκουφαγουμένους* μτχ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκωληκοφαγωμένος· «ξύλα σκληκουφαγουμένα».
- σκλη'κ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκουλήκι.
- σκληκιάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκουληκιάζω.
- σκληκάρ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκουληκασμένος· «σκ'ληκάρ'κου καρύδι».
- σκληρώνου* ρ. (Μηλ.), *σκληραίνω*· «σκληρουνισιν του χόμα».
- σκληφάδ'* το (Ρητ.), *σκληφό* καρύδι.
- σκληφός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) (για καρύδι) που η ψίχα του βγαίνει δύσκολα· «κουκόσα σκληφιά», 2) (για άνθρωπο) αδύνατος αλλά γερός· «είνι αδύνατους, μου σκληφός» (Μηλ.).
- σκιβί* το (Έλαφ.), βλ. *σκιλαβί*.
- σκ'λίδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκελίδα καρυδιού και σκόρδου.
- σκ'λίδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *σκ'λίδα*.
- σκλιμουργέμι* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), (για σκυλί), κλαψουρίζω ακατάπαυστα· «σκλιμουργέτι απ' του προνί του παλόδκ'λου».
- σκλη'σους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκυλήσιος· «σκ'λή'σα ζουή».
- σκ'λίτ'κους* επίθ. (Μηλ., Ρητ.), σκυλήσιος· «σκ'λίτ'κ' ζουή».
- σκλίτ'ς* ο (Έλαφ.), ό,τι και *σκλίτ'σ'*.
- σκλίτ'σ'* το (Έλαφ.), το πιάσιμο των μυών στο πίσω μέρος του λαιμού.

- σκ'λόδουνδου το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. σκυλόδουνδου.
- σκ'λλόσκουρδου το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), είδος άγριου φαγώσιμου χόρτου που η γεύση και η ρίζα του μοιάζουν με του σκόρδου.
- σκ'λόσκ'λου το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), για κακό και τιποτένιο άνθρωπο: «ού στου λύκου, σκ'λόσκ'λου!».
- σκ'νί το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκoinί: «έβγαλαν του σκ'νί να του δέσ'ν του πιδί».
- σκ'νίζου ρ. (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), (για ζώα) σκάβω με το ρύγχος τη γη «σκούντσιν ι αρίτδους», «του γ'ρούν' σκ'νίξ'».
- σκοτά τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το σκοτάδι.
- σκότουμα το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), νεκρό έμβρυο: «η μάνα μ' έκαμιν δέκα πιδγά κι ένα σκότουμα», «αυτό του τιλιφταίου του σκότουμα ήταν τρανό».
- σκότους το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), σκοτάδι: «έχου ένα σκότους τώραια, απού δε γλέπου τίπουτα», «πουλύ σκότους είναι όξου».
- σκούγμα το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), σκούξιμο: «σκούγματα κι φουνές».
- σκουγμός ο (Ρητ.), σκούξιμο.
- σκούζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκούζω: «έσκουξαν, μαδήθ'καν» φρ. «σκούζ' η Πάτρα, πούλα τα κι φάτα!», για βαρχειμωνιά που πλησιάζει.
- σκουλί το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), το πίσω αμβλύ μέρος του τσεκουριού, σκεπαρνού κ.λπ.
- σκουλνώ ρ. (Ελατ., Ρητ.), σχολώ: «αυτά σκουλνούν νουρίτιρα».
- σκούλους ο (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) ό,τι και σκουλί: «θα σι δώσου μ'να μι του σκούλου στου κιφάλ'», 2) ξύλο που κρατά το πισινό αντί (Λόφ., Ράχ.).
- σκουλ'η (Μοσχ.), ό,τι και σκουλί.
- σκουλ'ά η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), χτύπημα με το σκούλου: «τον έδουκιν μ'να σκουλά στ' μέδ', τον σακάτιψιν».
- σκουλ'άξου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), σκουληκιάζω: «μι του τζιρ-νικουβότανου δεν σκουλ'άξ'ν τα σύκα».
- σκουλ'κουειδίτ'ς ο (Μοσχ.), σκωληκοειδίτης: «έκαμιν ιγχείρηθ' απού σκουλ'κουειδίτ'».
- σ'κουμαιδγάζου ρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), (για σύκο) ωριμάζω πολύ: «σ'κουμά-ιδγάσαν κι πέφν».
- σκούμβα η (Ρητ.), η ρακή που βγαίνει τελευταία κατά την απόσταξη: «έχου καναδγό ουκάδισ σκούμβα, θα βάλου κι τσίπ'ρα να γέν' καλή».
- σκουνδάβου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. σκοντάφτω μτχ. σκουνδαμένους, ανίκανος, αδέξιος: «έι, του σκουνδαμένου, έπισιν!», 2) μτβ. εμποδίζω, σταματώ κάποιον: «άμα δε μι σκόνδαβιν, θα

- τό 'σουνα του σκουλό», «μι σκόνδαριν σι όλα».
- σκουνδαμάρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σκόνταμα, 2) μτφ. ατυχία, αναποδιά· «τι σκουνδαμάρα ήταν αυτή!».
- σκούν'* το (Μηλ., Ρητ.), βλ. *σκ'φούν'*.
- σκούπα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος θάμνου με μαλακά φύλλα.
- σκουρδάϙ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξίδι ανακατεμένο με σκόρδο που το έπιναν για δροσιστικό το καλοκαίρι στα χωράφια.
- σκουρδιές* οι (Μοσχ., Ρητ.), μυρωδιά σκόρδου στη φρ. «μυρίζ' σκουρδιές».
- σκουρδουλάζου ρ.* (Μηλ.), σκάζω· «σκουρδούλασιν απ' του κακό τ'».
- σκουρδομιάνα* η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ.), σκόρδο που το κρατούν για σπόρο.
- Σκουρδομυβλώτ'ς* ο (Μοσχ.), ειρων. για τον κάτοικο της Μηλιάς.
- σκουρδουπλέχτρια* η (Μοσχ.), πλεξούδα από σκόρδα.
- σκουρδώνου ρ.* (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βρέχω με σκουρόνερο· «του σταύρουναν του μ'κρό κι του σκόρδουναν».
- σκουρπίδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρός σκουρπίός.
- σκούτα* η (Έλαφ.), σπάργανο· «φέρι τ' σκούτα να τ'λίξουμι του μ'κρό».
- σκοτιίδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκοτεινιά, σκοτάδι· «έχ' σκοτιίδα ου καημένους», δε βλέπει.
- σκοπιδῆζου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκοτεινιάζω· «σκοπιδῆζασαν τα μάτῆα μ'»· μτχ. *σκοπιδῆζασμένους*· «είμι σκοπιδῆζασμένους απού φρουντίδης», γεμάτος φροντίδες.
- σκοτιδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), σκοτάδι· «γίνγειν όξου σκοτιδ'», «μαύρους σκοτιδ' είναι, πώς τουμ βήρις;»· φρ. «πίσσα σκοτιδ'», κατασκότεινα.
- σκοπιδῆζώτ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), του χωριού Σκουτέρνα (Ελατοχώρι)· «σκοπιδῆζώτ'κου πιδί».
- σκοτουμένους* μτχ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σκοτωμένος, 2) παράλυτος· «τα πουδάϙ'α μ' είναι διπ σκοτουμένα, δεν da ουρίζου».
- σκοτουμός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σκοτωμός, 2) αρρώστια των ζώων που προκαλεί πρήξιμο στους μαστούς.
- σκούφῆα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κόκκινος σκούφος της ντόπιας ανδρικής φορεσιάς· «δο μ' λίγου τ' σκούφῆα μ'».
- σκούφους* ο (Ρητ.), βλ. *σκούφῆα*.
- σκούφῆα* η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *σκούφῆα*.
- σκρας* επίθ. (Μηλ.), αργόστροφος, καθυστερημένος· «είνι σκρας, δεν δουν γόφτ'».

- σκρόπ'σμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκόρπισμα.
- σκρόπ'χους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σκόρπιος· «τα φουρέματα σκρόπ'χα στον πάτουμα», 2) αραιός, αραιοκατοικημένος· «ήταν πουλύ σκρόπ'χου ικείνου του χουργ'ό», «ήταν σκρόπ'χα τα χουράφ'χα».
- σκρούμβους* ο (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), μάλλινο καμένο ύφασμα που το τοποθετούσαν πάνω στον αφαλό του νεογέννητου για να κλείσει η πληγή.
- σκρουπίδ'* το I (Ελατ., Μηλ.), βλ. *σκουρπίδ'*.
- σκρουπίδ'* το II (Μηλ.), σκουρποχώρι· επιρρ. άνω κάτω, σκόρπια· «τα βρήγαμι σκουπίδ' όλα».
- σκρουπίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκουρπίζω.
- σκρουπ'χός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκουρπιός.
- σκρουπ'ώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), I αμτβ. 1) σκουρπίζω, 2) διαχέομαι· «τ' μέρα σκουρπάει του μ'νάλό», 3) διαλύομαι· «ύστ'ρα σκουρπούσιν ι γάμους», II μτβ. σκουρπίζω· «τα σκρόπ'σα τα ξύλα όλα μέσ' στ'ν αυλή».
- σκρουφιές* οι (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μυρωδιά σκρόφας στη φρ. «μυρίζ' σκουφιές».
- σκρόφα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θηλυκό γουρούνι μετά από μια δυο γέννες· φρ. «τί σι χρειάζουνδι τ'ς σκρόφας τα τραγούδ'γα;», ειρων. για κάποιον που ζητά κάτι περιττό.
- σκ'ταργ'άζου* ρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), πιάνω κρούστα από ιδρώτα, λέρα κ.λπ. «σκ'ταργ'ασιν ι γ'κάς απ' του πουκάμισου», «σκ'ταργ'ασαν τα μαλλ'λά τ'ς».
- σκ'τάθ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) ύφασμα από γιδόμαλλο, με το οποίο σκέπαζαν κατάσαρκα τη ράχη του ζώου, 2) η κρούστα στην επιφάνεια του χωραφιού που σκεπάζεται από αγκριάδα.
- σκ'τέλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πιάτο με κόλλυβα που το προσφέρουν στα μνημόσυνα· «ήρθα να δ'γαβάσου τα σκ'τέλα», 2) μνημόσυνο· «πρέπ' να φ'γ'αίς δ'ώδικα σκ'τέλα» στομυ βιθαμένου».
- σκ'τί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υφαντό που γίνεται με στημόνι και υφάδι μάλλινο.
- σκ'ττάθ'* το (Λόφ., Ράχ.), το ύστερο της γίδας· «του σκ'ττάθ' του κρατ'σις;».
- σκύβαλου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκύβαλο.
- σκυλόδουνδου* το (Ρητ.), ο κυνόδοντας.
- σκυλόψουμου* το (Λόφ., Ράχ.), ψομί για τα σκυλιά, ό,τι και *καλόψουμου*.
- σκυλουψ'ώμ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *σκυλόψουμου*.
- σκύφτου* ρ. (Λόφ., Ράχ.), σκύβω· «έσκυφτιν ι γαμβρός μέσ' στ' αλέβθ' να πάθ' d' δραχμή μι του στόμα».

- σκυφτουμιτάντς* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που υποκρίνεται τον βολικό, τον υποχωρητικό.
- σκ'φούν'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), σκουφούνι· «είχιν να πλέξ' σκ'φού-
να».
- σκάζου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τρομάζω κάποιον· «τουν έσκαζάμι τα γιλάδ'γα»· παθ. *σκάζουμι*, τρομάζω· «σκάθ'καν τα μ'κρά».
- σκάθα η* (Μοσχ.), το ψαθάκι.
- σκάχτρον* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκιάχτρο.
- σκόπους ο* (Μοσχ.), μεταξωτό πέπλο της νύφης.
- σκόπ' η* (Έλαφ.), ό,τι και *σκόπους*.
- σ'λάρα η* (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) συγκύρισμα, τάξη· «έ, τώρα αυ-
τή, σ'λάρα κι προνκουπή!», ειρων. για ανοικοκύρευτη γυναίκα, 2) η λοξή
κατεύθυνση στην ύφανση που οφείλεται στο μη σωστό στήσιμο του αρ-
γαλειού· «κάν' σ'λάρα του πανί».
- σ'λάρουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τακτοποίηση,
συγκύρισμα.
- σ'λαρώνου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) συγκυρίζω,
τακτοποιώ, 2) περιποιούμαι· «έχουμι να σ'λαρώσουμι κι τα ζούζ'λα»·
παθ. *σ'λαρώνουμι*, περιποιούμαι τον εαυτό μου, ευπρεπίζουμαι· «σ'λαρώ-
θ'κιν καλά κι έπισιν να κοιμ'θεί»· μτχ. *σ'λαρουμένους*, περιποιημένους,
ντυμένος καλά· «είσι σ'λαρουμέν' να πάμι σν ικκληδ'α;».
- σλότα η* (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), χιονόνερο· «ρίχ' σλότα».
- σ'λουπώνου ρ.* (Ρητ.), συγκυρίζω· «σ'λούπουσα λίγου του σπίτ'».
- σλουτόχουνου* το (Ρητ.), χιονόνερο.
- σμίγμα* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μείγμα καφέ με ρεβύθι· «ήπ'ναμι σμίγμα τό-
τις».
- σμιγός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για το ψωμί
που δεν είναι μόνο από σιτάρι, αλλά έχει και καλαμπόκι, κριθάρι κ.λπ.
«έτρουγάμι όλου σμιγό ιτότις».
- σμίγου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σμίγω· «έσμιξαν
τα στείρα μι τα γαλάρα».
- σμιθιρά η* (Λόφ., Ράχ.), βλ. *σμιβιθιρά*.
- σμιθιρ'κό* το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *σμιβιθιρ'κό*· «έρχιτι όλου του σμιθιρ'κό».
- σμιθιρός ο* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *σμιβιθιρός*.
- σ'μίθ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σμίτι.
- σμιρδás ο* (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), κατάλοιπο αρρώστιας· «πήρα τα φάρμακα, μα
μ' έμεινι σμιρδás μέσα».
- σμιρδ'ά η* (Λόφ., Ράχ.), 1) αγελάδα με κοκκινωπό τρίχωμα, 2) όνομα σκύλας.
- σ'νάζου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τινάζω· «τ' σ'νά-

- ζουμι ν γαρυά να πέσ'ν οι κουκόσις» παθ. *σ'νάζουμι*, τινάζομαι, κουνιέμαι, τραντάζομαι.
- σ'νάπ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σινάπι.
- σ'νί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ρηχό ταψί για πίτα· φρ. «τράβα του σ'νί ζδ' βάνδα σ'», γίνε ανεξάρτητος, ζήσε χωριστά.
- σ'ννάζου ρ.* (Μοσχ., Ρητ.), ταιριάζω· «τα σύννασαν», «δεν σ'ννάζ'ν μαζί».
- σόβα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κουζίνα και γενικά το μικρότερο δωμάτιο στο ισόγειο του σπιτιού, που έχει τζάκι (Ρητ.), 2) το υπόγειο του σπιτιού· «κάθουμέστι όλου χαμβλά στ' σόβα».
- σόδιμα* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), σοδειά· «φέτους είχαμι πουλύ σόδιμα».
- σσί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) συγγένεια· «ιγώ τουν έχου σσί αυτόν», 2) είδος· «ένα σσί είναι κόλλανου, άλλου σσί είναι κίτιρνον», «έχουμι τρία σσία κιαράσα».
- σσίπ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το μεγάλο στόμιο στο *φτῶέλ'*, σε αντιδιαστολή με το μικρότερο στα πλάγια που λέγεται *βίγλα*.
- σουβέτ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), χαρά.
- σούγλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σούβλα· «τρουρνούσαν τ'ς σούγλις ὄξου»· φρ. «όπχους αρπάξ' τ' σούγλα τώραιο», όποιος κερδίσει, όποιος επωφεληθεί, 2) δυνατός πόνος, σουβλιά· «τα πουδάργα χτυπούν σούγλις του βράδ'».
- σουγλάκα* τα (Μηλ.), ό,τι και *ήπητα* 2.
- σουγλί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σουβλί· «του φυτιφτήῳ' έχ' ένα σουγλί μβρουστά».
- σουγλίζου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σουβλίζω· παθ. *σουγλίζουμι*, τρουπιέμαι· «μη, θα σουγλιστείς!».
- σουγλιμάδα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κομμάτια κρέας ψημένα στη σούβλα.
- σουγλιτιρός* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), σουβλερός.
- σουγλουμύτ'ς* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), με σουβλερή μύτη.
- σουγάῳ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το ζώο που γεννήθηκε τελευταίο, 2) το στερνοπαίδι· «του σουγάῳ' του κουρίτῳ'».
- σουγριασμένους* μτχ. (Μοσχ.), 1) (για υφαντό, πλεκτό κ.λπ.) ζαρωμένος, 2) συνοφρωμένος.
- σούδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), 1) χαράδρα με νερό στο βάθος, 2) στενό μέρος στο ποτάμι.
- σουκακεύου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γυρνά στα σοκάκια, σεργιανά.
- σουκάκ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σοκάκι.
- σούκαλου* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) το ρύγχος των ζώων, 2) η προτεταμένη κάτω σιαγόνα του ανθρώπου· «έχ' ένα σούκαλου!»· φρ. «μι κατέβασις ένα σούκαλου!», κατέβασες μούτρα.

- σουκαφίδα* η (Μηλ., Ρητ.), βλ. *σουκαφίδα*.
- σουκόρφ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το εσωτερικό του στήθους, ο κόρφος· «πήρα του γράμμα κι τό 'βαλα στου σουκόρφ'».
- σούκου* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το λερωμένο νερό που μένει μετά το πλύσιμο του μαλλιού· «μάζουνάμι του σούκου κι έβαφάμι τα τσ'πούνα», 2) άνθρωπος ανεπρόκοπος· «αυτόν του σούκου θα πάρ'ς;».
- σουζές* οι (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μυρωδιά από σούκου στη φρ. «μυρίζ' σουζές», «μύρ'ζαν τα μαλλά τ' σουζές».
- σουλήνα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), σωλήνας· «τ'ν έχου τ' σουλήνα παραχουμέν'».
- σουλπάτα* η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *σουρπάτα*.
- σουλτόχουνου* το (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *σλουτόχουνου*.
- σουλφάτου* το (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), άσπρη και πικρή σκόνη που τη χρησιμοποιούσαν ως αντιπυρετικό· «έβαζάμι ένα δράμ' σουλφάτου σικατό δράμ'να ρακή».
- σουλ'νάφ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το στόμιο πρόχειρης βρύσης.
- σούμα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σύνολο, 2) σύνολο παραγωγής· «του ότιάφ' φέτου έδουκι σούμα μιγάλ'».
- σουματικός* επίθ. (Μηλ.), χειρωνακτικός· «είχαμι δ'λά σουματιά».
- σουματιρός* επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σωματώδης, εύσωμος.
- σούμ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παρατσούκλι· «τουν έβγαλι σούμ'», «τουν έχ'ν σούμ'»· στον πληθ. *σούμ'να* τα, κατηγορίες, πικρές κουβέντες· «άκουσιν πουλλά σούμ'να», «ήλιγιν σούμ'να γ'α του Νίκου».
- σουπ'χέφ'* το (Μηλ.), μικρή σουπιέρα.
- σουραϊ* το (Μηλ., Μοσχ.), πρόχειρο στόμιο μιας αυτοσχέδιας βρύσης.
- σουρ'βάλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *σουρουβάλα*.
- σούρβαλου* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) ο καρπός της σουρβιάς (Λόφ., Ράχ.), 2) είδος ξινόμηλου (Μηλ.).
- σουρβαλώ* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), (για νερό) πέφτω από ψηλά· «σουρβαλάει του νιρό».
- σουρ'βαλά* η (Μηλ.), σωρός· «μ'να σουρ'βαλά κάστανα».
- σουρβαλά* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *σουρβιά*.
- σουρβιά* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), άγριο δέντρο με καρπό που μοιάζει με μούσμουλο.
- σούρβ'λου* το (Ρητ.), ο καρπός της σουρβιάς.
- σουρβ'λά* η (Ρητ.), βλ. *σουρβαλά*.
- σούρβου* το (Μοσχ.), ο καρπός της σουρβιάς.

- σουρλάς* ο (Μηλ., Ρητ.), το ρύγχος του γουρουνιού· βλ. *ζουρνάς*.
- σούρλου* (Μοσχ.), άγν. σημασ., στη φρ. «σούρλου, σούχνου, τζούφου, ξιτζούφου, όρνου τ'ς κουλουπανούς», υβριστικό για γυναίκα.
- σουρλουκέφαλος* επίθ. (Μηλ., Μοσχ.), άνθρωπος με μακρουλό κεφάλι.
- σουρλουτός* επίθ. (Μηλ., Μοσχ.), μακρουλός· «σουρλουτό καρπούζ'».
- σουρλά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χτύπημα με το *σουρλά*· «τον δίν' μνά σουρλά».
- σουρνάρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) νερό που πέφτει από τη στέγη μετά από δυνατή βροχή, 2) επίρρ., σαν βροχή· «κίντσαν τα δάκρυα σουρνάρα!».
- σουρναριά* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ό,τι και *σουρνάρα* 2.
- σουρναρίζου* ρ. (Ελατ., Μηλ.), (για νερό) τρέχω από ψηλά με ορμή· «σουρνάρ'ζιν του νιρό απού ψ'λά».
- σουρνάθ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), στόμιο της βρύσης· «είχαμι βρούθ' μι τρία σουρνάθ'».
- σούρου* το (Μηλ.), γεμάτο, ξέχειλο ποτήρι· «βάλι ακόμα ένα σούρου να πχούμι».
- σουρουβάλα* η (Λόφ., Ράχ.), νερό που τρέχει από ψηλά, καταρράκτης.
- σουρουπχών'* ρ. (Λόφ., Ράχ.), σουρουπώνει· «μόλις σουρούπχουσιν, κίντσιν κα' τον γατήφουρου».
- σουρπάτα* η (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) νερό που πέφτει από μικρό ύψος και σχηματίζει δίνη (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), 2) δίνη σε βαθύ σημείο του ποταμού (Ελατ., Ρητ.)· «να πάου να πέσου σι καμνά σουρπάτα να γλυτώσου», 3) νεροφαγιά (Μοσχ.), βλ. *σουλπάτα*.
- σουσουλήθρα* η (Ελατ.), σουσουράδα.
- σουσουλασμός* ο (Μηλ., Ρητ.), 1) ταραχή· «μ' ήρθιν σουσουλασμός, 2) επιληψία· «τον έπχανιν σουσουλασμός».
- σουτάθ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σιρίτι, με το οποίο στόλιζαν τα ρούχα στις παλιές φορεσιές.
- σουφάς* ο (Μηλ.), κομμάτι, λωρίδα γης· «ήταν σουφάδισ σουφάδισ όλα σν αράδα τα χουράφχα».
- σουφατζής* ο (Ρητ.), σοβατζής.
- σουφατίζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), σοβατίζω.
- σουφούθ'* το (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), ύπνος· «πήρα ένα σουφούθ'».
- σούφρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ρυτίδα· «γ'όμ'σιν σούφρις», 2) σούρα, πτυχή ρούχου· «φουστάνα μι σούφρις».
- σουφράς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χαμηλό στρογγυλό τραπέζι για φαγητό.
- σουφρώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κάνω πτυχές, 2) κάνω ρυτίδες, ζαρώνω· «σούφρουσιν διπ, γέρασιν»· *μτχ. σουφρώνου*

- μένους, 1) με πτυχές· «φούστα σουφρουμέν'», 2) ρυτιδωμένος, ζαρωμένος· «αυτή απ' τα νάτα τ'ς ήταν σουφρουμέν'».
- σουχάδα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), άσπρο σκουλήκι που ζει στην κοιλιά του ανθρώπου.
- σουχαδουβότανου το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), άγριο χόρτο που το ζουμί του το έπιναν για να αποβάλουν τις σουχάδες.
- σούχνου (Μοσχ.), αγν. σημασίας· βλ. σούζλου.
- Σόφχα η (Μηλ.), Σοφία
- σπάζου ρ. (Λόφ., Ράχ.), σπάζω· φρ. «σπάξ' η μέρα», περνά το μεσημέρι και πάει προς το απόγευμα.
- σπαλέτου το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), πλεκτή σάρπα.
- σπανός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σπανός· ουσ. σπανό το, ξέφωτο μέσα στο δάσος.
- σπάνουλέτα η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το πόμολο του παραθυριού.
- σπάπχα τα (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), 1) στρωσίδια υφαντά, 2) ο εξοπλισμός του τσομπάνου· «πάρι τα σπάπχα κι έλα στον μανδρί» (Μοσχ.).
- σπαράνγαθου το (Ελατ.), το (Μηλ.), ό,τι και καλάνγαθου.
- σπάργανου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σπάργανο.
- σπαργανώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τυλίγω το μωρό με τα σπάργανα.
- σπάργουμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προήξιμο που προέρχεται από πολύ γάλα, ούρα κ.λπ.
- σπαργώνουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προήζονται οι μαστοί μου από το πολύ γάλα· «σπαργώθ'κιν η γιλάδα», «του ζώου είναι σπαργουμένου».
- σπαρ'κά τα (Ρητ.), το σπανάκι, τα λάχανα και γενικά τα λαχανικά που καλλιεργούνται· «όλα τα σπαρ'κά τρώγουνδι».
- σπαρμός ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), η σπορά.
- σπαρμουδία η (Μηλ.), η σπορά· «έχουμι σπαρμουδία αυτό τον γιρό».
- σπαρτά τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ό,τι και σπαρ'κά.
- σπαρτής ο (Μοσχ.), ο σπορέας του καλαμποκιού.
- σπαρτιάς ο (Ρητ.), βλ. σπαρτής.
- σπαρτίνα η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), μακρύ και χοντρό σκονί.
- σπαρτός, ο (Ρητ.), η σπορά.
- σπάστρα η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. πάστρα 2· «του σαρανδατέσσιρα σπάστρα όλα τα χουργά!».
- σπαταλεύου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), σπαταλώ· «του σπαταλέβ' του χρήμα».
- σπαταλνώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σπαταλώ· «δεν είμι κι σπάταλ' να τα σπαταλνώ».
- σπαταρνώ ρ. (Λόφ., Ράχ.), σπαρταρώ· «σπαταρνούσιν απ' τουμ βόνου»,

- «σπαταρνάει του μ'κρό».
- σπέροδιλους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), σβέλτος.
- σπέρου ρ. (Μηλ.), σπέρω.
- Σπι το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το χωριό Στουπί.
- σπίθα η (Μηλ.), ανεμοστρόβιλος.
- σπιθήρα η (Μηλ.), σπινθήρας: «η πυρουστῆρά ἐβγαζιν σπιθήρις».
- σπιτάδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) δομεία γεύση του οινοπνεύματος, 2) η έντονη γεύση μιας ουσίας, όπως του βούτυρου, του γάλακτος κ.λπ. «τιλείουσιν η σπιτάδα», 3) εξυπνάδα: «έχ' μ'να σπιτάδα ι Νικουλάκ'ς, άλλου πράγμα!».
- σπίρτου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) οινόπνευμα, 2) βιτριόλι που το χρησιμοποιούσαν στη βαφή του μαλλιού για να μη ξεβάφει το χρώμα (Μηλ.): «μι σπίρτου τό' βαφα του μαλλί», 3) μτφ. σβέλτος και έξυπνος άνθρωπος: «ι Νίκους είναι σπίρτου μαναχό».
- σπιταριά η (Ρητ.), μεγάλο σπίτι.
- σπιταρόνα η (Μηλ.), μεγάλο σπίτι.
- σπιτικός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), του σπιτιού: ουσ. σπιτικός ο, ο άνθρωπος του σπιτιού: «ήρθαν όλ' οι σπιτικοί»: σπιτικά τα, τα πράγματα του σπιτιού, το νοικοκυριό.
- σπιτόκ'λου το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), σκυλί του σπιτιού.
- σπιτουμάζουμα το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), τα πράγματα του σπιτιού.
- σπιτῆχός επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. σπιτικός: ουσ. σπιτῆχά τα, οι δουλειές του σπιτιού.
- σπίτ' το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σπίτι, 2) η τρύπα πίσω στο τσεκούρι, σκεπάρι κ.λπ., όπου μπαίνει το στειλιάρι.
- σπ'λά η (Έλαφ.), σπηλιά: «τα όρν'α κάθουνδι μεσ' στ'ς πέτρις, στ'ς σπ'λές».
- σπ'λανγούν' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. π'λανγούν'.
- σπόρτῆ τα (Έλαφ.), πλεκτές κάλτσες που έφταναν ως τη μέση της γάμπας και τις φορούσαν τα κορίτσια πάνω από τις κανονικές.
- σπούδαγμα το (Ρητ.), σπυδές: «δεν είχαν τότες σπυδάγματα ι κόσμους».
- σπυδάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σπυδάζω: «σπυδάξιν καθηγητής».
- σπουργιταράς ο (Μηλ., Μοσχ.), αρσενικό σπουργίτι.
- σπουργίταρους ο (Λόφ., Ράχ.), μεγάλο σπουργίτι.
- σπουργίτ' το (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), σπουργίτι.
- σπουργάζου I ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για φυτά) βγάζω σπόρους όταν ωριμάσω: «όταν σπουργάδ', του μαζώνουμι».
- σπουργάζου II ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λοφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάνω τις σπουριές στα καλαμπόκια.
- σπουριά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κομμάτι στο χω-

- ράφι, πλάτους δύο ως τριών μέτρων· «έκουβάμι του χουράφ' σι σπουριές», «τραβούσαμι σπουριές στα δτιάρῳα».
- σπουρίτ'* το (Ελαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *σπουριγίτ'*.
- 'σπρόχουμα* το (Ελαφ.), βλ. *ασπρόχουμα*.
- σπυργῳρ* 'ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σπυριάρης.
- σπυρουγάλαζου* το (Ελαφ.), σπυρωτό χιόνι.
- στάβα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θημωνιά που αποτελείται από δεκατρία, δεκαεφτά ή εικοσιένα δεμάτια.
- σταβάῳ* ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το ξύλο που ενώνει το *κουντούρι* με το ζυγό στο ξυλάλετρο.
- σταβῳάζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) δένω έξι με εφτά δεμάτια στάχνα μαζί, 2) στοιβάζω «τα δτιάρῳα τα στάβῳαζαν καλά».
- σταλαγματίζου* ρ. (Ελαφ., Μηλ.), στάζω, σταλάζω.
- σταλαματιά* η (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σταλαγματιά.
- σταλαματίζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *σταλαγματίζου*.
- σταλαματώ* ρ. (Ελατ., Μοσχ.), στάζω· «κοίτα πώς σταλαματάει».
- σταλίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βάζω τα ζώα το μεσημέρι να ξεκουραστούν στη σκιά.
- σταλίῳ* ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λεπτό ξύλο στη σκεπή της καλύβας.
- στάλους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεσημεριανή ανάπαυση των γιδοπροβάτων στη σκιά.
- σταλώ* ρ. (Μηλ.), βλ. *σταλίζου*.
- σταματήρα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) ξύλινο εξάρτημα του μύλου που αναχαιτίζει την ορμή του νερού και το πετάει προς τα πλάγια, 2) σταμάτημα· «δεν έχ' σταματήρα πουθινά».
- σταματώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) στέκομαι· «ι λαγούρας σταματάει όρθιους», 2) μένω· «σταμάτ'σιν στου χουρῳό πουλύ καλά του κουρίτῳ».
- στάμνα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στάμνα, στην οποία έβαζαν τυρί, λάδι, τουρσί κ.λπ.
- στανεύου* ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) μαζεύω τα γίδια στη στάνη, 2) μτφ. συμμαζεύομαι, μένω σ' έναν τόπο· «δε θα στανέψ'ς ισύ καμνά φουρά;», «στάνιψι κι λίγου!».
- στανῳ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στη φρ. «μι το στανῳ», με το ζόρι.
- σταῳά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) για πολύ μικρή ποσότητα· «μνά σταῳά γάλα», 2) για κάτι μικρό· «μνά σταῳά πιδαρέλ'».
- σταῳούλα* η (Ελατ., Μηλ., Μοσχ.), ό,τι και *σταῳά*· «μνά σταῳούλα γάλα».
- σταράῳ* ' το (Μηλ.), είδος φαγώσιμου αγριόχορτου.

- στάδ'* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το σταμάτημα των βοδιών στο τέλος του χωραφιού κατά το όργωμα, πριν γυρίσουν για να συνεχίσουν προς την αντίθετη κατεύθυνση· «έφ'ἄσα μῆνα στάδ'».
- στατέῳ* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το καντάρι.
- σταυραιτός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σταυραετός.
- σταυριάτ'κα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στη γιορτή του τιμίου Σταυρού· «τώρα σταυριάτ'κα κατέβινα στου χουρῳό».
- Σταυρός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο μήνας Σεπτέμβριος.
- σταυρός* ο (Μοσχ.), 1) σταυρός, 2) σημάδι στο αφτί των γιδοπροβάτων που έχει μια εγκοπή στα πλάγια και *τῳόφκου*.
- σταυρουβότανου* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), άγριο χόρτο με φύλλο σε σχήμα σταυρού και λουλούδια κίτρινα, που το χρησιμοποιούσαν για το στομαχόπονο και το *ξαομέν'ασμα*.
- σταυρουβότανους* επίθ. (Ελατ., Μηλ.), αναφέρεται στον αι Γιάννη τον Κλήδονα· «άγι Γιάννη μ' σταυρουβότανοι, σταυρουκλήδουνοι», δημ.
- σταυρουκλήδουνου* το (Ελατ., Λόφ., Ράχ.), είδος λουλουδιού με το οποίο στόλιζαν τον Κλήδονα.
- σταυρουκλήδουρους* επίθ. (Μηλ.), αναφέρεται στον αι Γιάννη τον Κλήδονα· βλ. και *σταυρουβότανους*.
- σταύρουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) συνάντηση, συναπάντημα· «είχα ένα κακό σταύρουμα ιχτές», 2) το δεύτερο όργωμα του χωραφιού, που γίνεται τη μια φορά κάθετα και την άλλη οριζόντια.
- σταυρουμένα* η (Έλαφ.), η μητέρα του πιο καλού φίλου του γαμπρού.
- σταυρουτός* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει το σχήμα του σταυρού· «σταυρουτή κ'λούρα»· ουσ. *σταυρουτό* το, 1) υφαντό με τετράγωνο (Λόφ., Ράχ.), 2) το διχαλωτό κόκαλο στη ράχη της κότας (Μηλ.).
- σταυρώματα* τα (Μηλ., Ρητ.), 1) οι μύες που βρίσκονται ανάμεσα στους ώμους· «μι πουνούσαν τα σταυρώματα» (Ρητ.), 2) το τύλιγμα των κλωστών του στημονιού κατά το *ίδιασμα*· «έχουμε να κάνουμε τα σταυρώματα σήμιρα».
- σταυρώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) συναντώ· «σταύρουσιν τουμ βαπα-Δημήτῳ», 2) προϋπαντώ· «πήγιν κατ' στου δρόμου να σταυρώῳ τ' στρατιά», 3) οργώνω για δεύτερη φορά το χωράφι, τη μια φορά κάθετα και την άλλη οριζόντια, 4) κάνω το σημείο του σταυρού ή τοποθετώ σταυρό· «μείς πρόλαβάμι κι σταύρουσάμι του χουρῳό, κι όταν ήρθιν η ασθένεια, δεμ βόρ'σιν να σιβεί μέσα», «άμα βρήκιν του χουρῳό σταυρουμένου, σταμάτ'σιν».
- σταφ'λίτ'ς* ο (Μοσχ.), προεκβολή στο φάρυγγα, σταφυλή.
- σταφνίζου* ρ. (Λόφ., Ράχ.), σταθμίζω.

- στάφνους ο (Λόφ., Ράχ.), 1) η στάθμη, 2) σταμάτημα, σταματημός· «δεν έχ’
στάφνουν πουθινά».
- σταχοῦλ’ το I (Λόφ., Ράχ.), αφώωτο και καχεκτικό στάχυ.
- σταχοῦλ’ το II (Μηλ.), άγριο φαγώσιμο χόρτο.
- σταχουτός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ.), 1) αυτός που έχει στάχνα· «τα κιχριά
τα σταχουτά», 2) αυτός που μοιάζει με στάχυ· «σταχουτά φύλλα».
- σταχταριά η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μέρος γεμάτο στάχτη, όπου κυλιούνται τα
γαϊδούρια.
- σταχτόφλαρου το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), φτυάρι για να μαζεύουν τις στάχτες.
- σταχτώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γεμίζω στά-
χτη εξαιτίας της αρρώστιας *βαστράς*· «όταν τά ’πχανιν ι βαστράς, στά-
χτουναν», 2) βάζω στάχτη για να καθαρίσω ένα μεταλλικό δοχείο· «του
στάχτουνάμι καλά του ανθό».
- στάχτ’ η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) στάχτη· «στάχτ’
να γέν’», κατάρα, 2) αρρώστια των αμπελιών που προέρχεται από την
αρρώστια *ερυσίβη*.
- στειράδ’ το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) στείρο ζώο· «μ’ έβαλαν στα στειράδ-
γά ιμένα τζουβάνου».
- στειρίδα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), στείρα γίδα, 2) μτφ. στείρα γυναίκα·
«ιμείς δε θέλουμι στειρόιδα στου σόι μας».
- στειρίδου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στείρο κατσίκι.
- στειρονκόπαδου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοπάδι
που αποτελείται από στείρα γιδοπρόβατα.
- στείρους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στείρος· ουσ.
στείρου το, καλαμπόκι που δεν έδεσε καρπό.
- στέλου ρ. (Ρητ.), στέλνω.
- στένουσ’ η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), στενό σημείο, στένεμα· «ου πόθους κάτ’ είχιν
μ’να στένουσ’».
- στέν’ η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το πίσω στενό μέρος του τσαπιού.
- στέψ’ η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στέψη· «η ώρα η κα-
λή, καλές στέψις», ευχή πριν από το γάμο.
- στημονάϑ’ το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ένα από τα κάθετα ξύλα στη
βάση της καλύβας, που στο κάτω μέρος πατούν στα *δουρέζα* και στο
επάνω στις *δίπλις*· «τρυπούσαν τ’ στρώσ’ κι ύστ’ρα έβαζαν τα στημον-
νάϑα».
- στικουῦλ’ το (Μηλ., Ρητ.), βλ. *σταχοῦλ’* II.
- σικαράκ’ το (Μηλ., Ρητ.), βλ. *σικαράκ’*.
- σικαρίδα η (Μηλ.), το πουλί σικαρήθρα.
- σικαρίδ’ το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *σικαρίδα*.
- στιγγός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) στεγνός·

- «στιγνό χόμα», «στιγνό χουράφ'», 2) λεπτός, ξερακιανός: «η Ρήνα ήταν στιγνά σα ρένγα».
- στιγνούτῳ* ἴκους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λίγο στεγνός.
- στικούμινους* μτχ. (Λόφ., Ράχ.), στεκούμενος: «στικούμινα νιρά».
- στιναχουρεύου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), στεναχωρώ: «μη τουν στιναχουρέβ'ς» παθ. *στιναχουρεύουμι*: «μας έφυγιν κι του πιδί κι στιναχουρεύκαμι».
- στινουχουῤῥούμι* ρ. (Έλαφ., Μηλ.), στεναχωρούμαι: «δεν στινουχουῤῥούνταν τότις ι κόσμους».
- στινουχώῤῥα* η (Ελατ., Μηλ.), στεναχώρια.
- στιῤῥώνου* ρ (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), στερεώνω: μτχ. *στιῤῥουμένους*, στερεωμένος, στερεός: «να ζήσιτι κι στιῤῥουμέν'», ευχή σε νιόπαντρους.
- στιριά* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ακαλλιέγητο μέρος στη μέση του χωραφιού όπου δε φτάνει το νι: «τά 'φριν στιριές στιριές».
- στιρνάρα* η (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στουρναρόπετρα.
- στιρναρόπιτρα* η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), στουρναρόπετρα.
- στιρνάῤῥ'* το (Ελατ., Λόφ., Ράχ.), 1) στουρναρόπετρα, 2) μτφ. άνθρωπος διανοητικά καθυστερημένος.
- στιρνός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στερνός: ουσ., *στιρνό* το, το ύστερο της λεχόνας: «του στιρνό τότις άκ'λουθου τό 'λιγάμι» (Λόφ., Ράχ.).
- στιφανάῤῥ'* το (Ρητ.), σχέδιο στις υφαντές κουβέρτες, όμοιο με στεφάνι.
- στιφανουκέῤῥ'* το (Ελατ.), ζωο με *στιφανουτά* κέρατα.
- στιφάνουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στέψη, γάμος: «ήμαν στου στιφάνουμα τ'ς Ρήνα», «παλότιρα του στιφάνουμα γένουνταν στου σπίτ'».
- στιφανουτός* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), αυτός που έχει σχήμα στεφανιού: «στιφανουτά κέρατα».
- στιφάν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το στεφάνι, 2) το μεταλλικό στεφάνι του βαγενιού (Ρητ.), 3) το σιδερένιο στεφάνι στον τροχό του κάρου (Μοσχ.), 4) ο γάμος: «του στιφάν' είναι δύσκολου».
- στιφάτου* το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), το στιφάδο.
- στ'λώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στυλώνω.
- στ'λαρότρυνπα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η τρύπα όπου μπαίνει το στειλιάρι.
- στ'λάρουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χτύπημα με το στειλιάρι: «θελτς στ'λάρουμα».
- στ'λαρώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χτυπώ με το στειλιάρι: «θα σι στ'λαρώσου!».

στ'λάϑ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) στειλιάρι· «στ'λάϑ' ξ'λένου κι σιδιρένα τσάπα», 2) μτφ. αργόστροφος, χοντροκομμένος, άξεστος· «διπ' στ'λάϑ' είσι, δεν γαταλαβαίντς».

στ'μόν' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στημόνι.

στ'μουνάϑ' το (Μηλ.), βλ. *στημουνάϑ'*.

στοίβα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σωρός· «μνα στοίβα άχυρου».

στοιγμένους μτχ. (Μηλ.), βλ. *στοιχ'μένους*.

στοιχμινό το (Λόφ., Ράχ.), υπηρεσία σε αγροτικές ή κτηνοτροφικές εργασίες για ένα εξάμηνο· «του στοιχμιν'ό ήταν ζόρ'κου».

στοίχ'μα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στοίχημα· «έλα να βάλουμε στοίχ'μα».

στόμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) στόμα, 2) το μήκος του στημονιού που έχει μπροστά της κάθε φορά η υφάντρα και που είναι ανάλογο με το μήκος των χειρών της, 3) το άνοιγμα που δημιουργείται στο στημόνι κάθε φορά που η υφάντρα πατά τις πατήτρες για να περάσει η σαίτα· «πάτα του ν' ανοίγ' στόμα!», 4) το στόμιο του φούρνου.

στουβέτϑ' το (Ρητ.), πέτρινο γουδί· «δο μ', μουρή, του στουβέτϑ' γα του άλας».

στουμβαρδέλας επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κοντούτσικος.

στουμβίζου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), κοπανίζω, στουμπίζω· «θα σι στουμβίσουμε όπους στουμβίζ'ν του φιδ'».

στούμβους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γουδοχέρι, 2) μτφ. κοντός άνθρωπος· «διπ' στούμβους κι αυτός ι Νίκους», 3) άνθρωπος που του λείπει το κάτω μέρος του χειριού· «τουμ βήριν η μηχανή του χέϑ' κι απόμ'νιν στούμβους», 4) το τσεκούρι που έχει χάσει τον αθέρα, την κόψη του (Μηλ.), 5) ξύλο με το οποίο χτυπούσαν τους όρχεις των γιδοπροβάτων για να τα ευνουχίσουν (Ελατ.).

στουμβώ ρ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. *στουμβίζου*.

στουπούϑ' το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σταφύλι με πολύ πυκνές ρώγες.

στούπουμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το πώμα· «βάλι του στούπουμα στου γαλί».

στουπουντός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πολύ πυκνός, κυρίως για σταφύλια· «στουπουτά σταφύλα».

στουπάνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κλείνω με πώμα, βουλώνω· «του γίμ' του στούπουνα να μημ βέδ' μέσα τίπουτα», «μι τ'ς ουξές στουπουμένα τα λαγήνα», 2) παραταίζω κάποιον, μπουκώνω· «μη του στουπάντς έτδα του πιδί».

στουρνάρα η (Μηλ.), βλ. *στιρνάρα*.

- στουρναρόπιτρα* η (Μηλ.), βλ. *στιρναρόπιτρα*.
στουρνάϑ' το (Μηλ., Μοσχ.), ό,τι και *στιρνάϑ'* «είσι διπ̄ στουρνάϑ', δεν γαταλαβαίντς».
στούρνους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πεισματάρης, ξεροκέφαλος· «είσι στούρνους διπ̄», 2) βλάκας· «δεν γαταλαβαίν', στούρνους είνι».
'στουχ'μάδα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ξεχασιά, λημοσύνη· «έχ' μ̄να 'στουχ'μάδα, δε θυμάτι τίπουτα».
στραβάδ' το (Μηλ., Ρητ.), άνθρωπος ή ζώο που περπατάει στραβά.
στραβίζου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), στραβώνω· «στραβίζ' ι αργαλός»· παθ. *στραβαίνουμι*, *στραβώνομαι* (Λόφ., Ράχ.).
στραβουζνίχας επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), στραβολαίμης.
στραβουζνιχάζουμι ρ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), στραβώνει ο λαιμός μου.
στραβουκόβου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κόβω στραβά.
στραβουλαίμ'ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στραβολαίμης.
στραβουμύτ'ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στραβομύτης.
στραβουξ'λάζου ρ. (Ελατ., Μηλ.), στραβώνω, αναποδιάζω· «όλου στραβουξ'λάιζ'ς, δε δ'λέβ'ς».
στραβουπόδ' επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), σταυροπόδι· «δεν μ' άφηνιν να κάτσου στραβουπόδ'», «να κάτσουμι όλ' στραβουπόδ' καταή».
στραβουπουδ'γάζου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κάθομαι σταυροπόδι· *μτχ. στραβουπουδ'γασμένους*.
στραβουτ'δαόλας επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει στραβό σαγώνι.
'στραλά η (Μηλ.), οστρακιά· «του χτύπ'σιν 'στραλά».
στραμβ'λίγου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) στραμπουλίγω· «στραμβούλ'ξα του πουδάϑ'», 2) λυγίζω κάτι· «του στραμβ'λιξιν λίγου μι τ' φουτχά του ξύλου»· *μτχ. στραμβλιγμένους*.
στραμβ'λίχτρια η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), μακρύ ξύλο με σχισμή στην άκρη, όπου μπαίνει ο μίσχος του σταφυλιού και κόβεται.
στραμβ'λίζου ρ. (Έλαφ.), βλ. *στραμβ'λίγου*.
στράνγαλους ο (Μηλ.), βλ. *αστράνγαλους*.
στρανγίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), I αμτβ., 1) αδυνατίζω, χάνω την ικμάδα· «στράνγ'σιν διπ̄ στου πρόσουπου», 2) (για ζώο) αποβάλλω στις αρχές της κήσης· «στράνγ'σιν η γίδα», II μτβ. 1) στραγγίζω· «στρανγίζου του τυρί», 2) δυλίζω· «στρανγίζου του γάλα», 3) στείβω· «στρανγίζου τα ρούχα»· *μτχ. στρανγ'σμένους*, 1) δυλισμένους·

- «στρανγ'σμένου γάλα», 2) στειμένος· «στρανγ'σμένα ρούχα», 3) αδυνατισμένοι, συρρικνωμένοι· «στρανγ'σμένου πρόσουπου».
- στρανγουλίζου* ρ. (Ρητ.), στραμπουλίγω.
- στρανγ'στάϱ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), στραγγιστήρι.
- στραντζ'άϱ'* το (Λόφ., Ράχ.), η σιταρήθρα.
- 'στραπή* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αστραπή· «μι πήριν η 'στραπή».
- 'στραπόκαμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η λάμψη της αστραπής.
- 'στραπουκαίου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) απροσπέφτει κερανός· «'στραπόκαψιν σι αυτό του μέρους», 2) μτβ. χτυπώ με κερανό· «τον 'στραπόκαψιν» παθ. *'στραπουκαίουμι*, χτυπιέμαι από κερανό· «'στραπουκάηκιν η καημέν'».
- 'στραπουκόβουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χτυπιέμαι από κερανό· «'στραπουκόπ'κιν στον χουράϱ'».
- στράτα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δρόμος· «φώναζιν στ'ς στράτις», «στ' στράτα έκλιγα».
- στρατί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) στενό δρομάκι, 2) μονοπάτι μέσα στο δάσος.
- στρατό* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στρατός, στρατιώτες· «του καημένου του στρατό».
- στρατούλα* η (Μοσχ.), στη φρ. «στράτα στρατούλα», που λέγεται στα μωρά, όταν αρχίζουν να ρίχνουν τα πρώτα τους βήματα.
- στρατόνα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στρατόνας.
- 'στράφου* ρ. (Μηλ.), βλ. *'στράφτου*.
- 'στράφτου* ρ. (Μηλ., Μοσχ.), 1) απροσ. αστράφτει· «'στραφτ' όξου», «έστραψιν κατακεί», 2) λάμπω· «'στραφτ' στου δάχλου του δαχλίδ'», 3) μτβ. χτυπώ, μπατσίζω· «θα σι 'στράψου καναδ'ό», 4) δίνω· «θέλ' να τα 'στράψ'ς τα χιλάρ'κα».
- στρέβλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλο με σουβλί στην άκρη, με το οποίο σφίγγουν το *χιρόβ'λου*.
- στρέβλουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η ενέργεια του *σριβλώνου*· «τι στρέβλουμα τα φλάν'!».
- στρέγλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρό έντομο που τσιμπά τα βόδια και τα μουλάρια· «ι Χριστός έβγαλιν τ' στρέγλα».
- στρέγλας* ο (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *στρέγλα*.
- σιβαδιά* η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), άγριο χόρτο με στάχυ και ψηλό καλάμι, όπως του σιταριού.
- σιβαδίτ'ο* το (Ελατ., Μοσχ., Ρητ.), 1) μικρό μανιτάρι που φυτρώνει σε ακαλλιέργητα μέρη, 2) ό,τι και *σιβαδ'ο* 1.

- στριβάδ'* το (Ελατ., Μοσχ., Ρητ.), 1) άγριο χόρτο που το τρών τα ζώα (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 2) χέρσο χωράφι· «βρε, στριβάδ' γίνγιν του χουράφ'!» (Ελατ.).
- στριβλά επίθ.* (Ελαφ., Λόφ., Ράχ.), τραυλίζοντας· «μιλάει στριβλά».
- στριβλός επίθ.* (Ελαφ., Λόφ., Ράχ.), τραυλός.
- στριβλώνου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σφίγγω τα δεμάτια με τη *στρέβλα*.
- στρίβου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) στρίβω, 2) ωριμάζω και σκληραίνω· «έστριψιν του καλαμβούκ'», 3) αλλάζω γνώμη· «αυτή δε στρίβ', ό,τ' κι να μ βεις».
- στριβάδα η* (Ελατ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), χτύπημα στην επιφάνεια μεταλλικών ή πήλινων σκευών· «του λαγήν' έχ' όλου στριβάδης».
- στρίβας επίθ.* (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που του λείπουν δόντια ή έχει σπασμένα δόντια.
- στριβόδουνδου το* (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), σπασμένο δόντι.
- στριβός επίθ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει *στριβάδης*· «στριβό λαγήν'», «στριβό μαχαιδ'».
- στριβίζου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αποχτώ *στριβάδα*· «στρίβ'σιν του λαγήν'».
- στριγλάζου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για ζώα που τα τσιμπάει η *στρέγλα* και τρέχουν σαν τρελά· «στρέγλασαν τα βόδγα κι έφυγαν».
- στριγλάτα η* (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), φρέσκο ανάλατο τυρί.
- στριμμένους μτχ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) για ζώο, που το έχουν ευνουχίσει στρίβοντας τους όρχεις του, 2) για κούκλα του καλαμποκιού, που έχει ωριμάσει· «αντές που φένουνδι είναι οι φλαψές, ινώ οι στριμμένες δεν φρώγουνδι».
- στριμώνου ρ.* (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), στριμώνω.
- στριφάδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατοίκι ή αγνή μετά από δύο γέννες.
- στριφτάδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κάνουλα βρύσης ή βαρελιού· «μείς έφ'λασάμι ένα στριφτάδ' ικεί πρόχειρα», 2) ειδικό ξύλο, με το οποίο στρίβουν τους όρχεις των γιδοπροβάτων για να τα ευνουχίσουν (Μηλ.), 3) είδος μανιταριού (Ελαφ.).
- στριφτός επίθ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στριφτός· «στριφτό τσιγάρου».
- στριφτουμικίν'* η (Ρητ.), στρεπτομυκίνη.
- στρίψ'μου το* (Μηλ., Ρητ.), στρίφωμα στο ρούχο.
- στρόνγ'λους επίθ.* (Ελαφ.), βλ. *στρόνγυλους*.
- στρόνγυλους επίθ.* (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), στρογγυλός· «κούτσουρου

- στρόνγυλου».
- στρουμάτσα η (Μηλ., Ρητ.), στρώμα: επιρρ. *στρουμάτσα*, στρωματσάδα: «κοιμήθ'καμι όλ' στρουμάτσα».
- στρουμβάρα η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), αρρώστια των ζώων που εξαιτίας της στριφογυρίζουν.
- στρουμπαργάζουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για ζώα) γυρίζω γύρο γύρο εξαιτίας της αρρώστιας *στρουμβάρα*.
- στρουμβούλου επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στρουμπουλή.
- στρούνγα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μέρος περιορισμένο, όπου συγκεντρώνουν τα γαλάδια.
- στρουγγυλουπός επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κάπως στρογγυλός: «στρουγγυλουπό σπυρί».
- στρουῆζόν ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαζεύω τα πρόβατα στη *στρούνγα*.
- στρουῆα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), στρώση, στρώμα: «στρουῆα τα κόκκαλα κάτ'».
- στρουῆους ο, πληθ. -τῆῆδεις (Ελατ., Μηλ., Μοσχ.), 1) καφέ πουλί με κοντή ουρά και κοντά φτερά, 2) μτφ. κοντός άνθρωπος.
- στρουτόκιδρου το (Μηλ.), είδος κέδρου που απλώνει τα κλαδιά του στο έδαφος.
- στρουτός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χαμηλός, στρωτός, 2) μονόροφος: «στρουτό σπιτ'», 3) στρωτός, απλωμένος στο έδαφος: «στρουτά φασούλα», 4) για χορό, χωρίς φιγούρες: «αυτός ήταν στρουτός χορός».
- στρουτουβατῶνά η (Ελατ., Μηλ.), βάτος χαμηλός που απλώνεται στο έδαφος.
- στρουτουλάναρου το (Μηλ.), λανάρι κανονικό, σε αντίθεση με το όρθιο.
- στρουτουφακίτσα η (Ρητ.), άγριο χόρτο με κίτρινο λουλούδι.
- στρουφάῶ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μονάδα μέτρησης των χωραφιών, ίση με εξήντα τετραγωνικά μέτρα: «έσπειρα δέκα μτζούρῆα κι είκουδ' στρουφάῶ».
- στρώμα το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) το δάπεδο του φούρνου που είναι στρωμένο με πέτρες, 2) το ύστερο της λεχώνας.
- στρώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στρώνω: «έστρουσα τ'ν γουπριά στου χουράῶ»», 2) φρ. «του στρώνου στου χουρό», «του στρώνου στου τραγούδ'», το ρίχνω στο χορό, στο τραγούδι: «έτρουναν καλά, κι σαν τό 'στρουναν στου χουρό μι d' γάιδα, ήταν να χαίρισι!»: μτχ. *στρουμένους*, «τα πιδῆα ήταν στρουμένα στη δ'λά τα».
- στρώδ' η (Λόφ., Ράχ.), η βάση της καλύβας και του αχερώνα που αποτελείται από τέσσερα ξύλα.

- στύβου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στερεύω: «έστυβαν οι γούρνις», «τώρα έστυψαν κι τα πουτάμνα, έστυψαν κι οι σουδεις»..
- στύλους* ο, πληθ. *στύλα* τα (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) ο στύλος στη μέση του αλωνιού, 2) η ρίζα του βουζουνιού (Λόφ., Ράχ.), 3) ο κεντρικός κλώνος στο σχέδιο του υφαντού ή του κεντήματος (Έλαφ.), 4) μτφ. στήριγμα: «τ'ν είχαν στύλουν μέσ' στου σπιτ'».
- στυλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ένας από τους όρθιους στύλους που αποτελούν το σκελετό ενός φράχτη: «θέλ' να βήξ' τα στύλα τα τσιμινδένα», «ήταν όλου μαρμαρέινα στύλα μέσα».
- ΄στυνομία* η (Μηλ.), αστυνομία.
- στυψ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το στέρεμα: «τα νιρά δεν είχαν στυψ'».
- στ'φός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στυφός: «τα μήλα είναι διπ' στ'φά».
- στ'χώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπαίνω τζομπάνος χωρίς να παίρνω μισθό, αλλά μόνο τροφή και ρούχα: «θα πάνου να στ'χήσου φέτους»· παθ. *στ'χούμι*, με την ίδια σημασία: «ήμασταν φτουχοί κι στ'χούμασταν»· μτχ. *στοιχ'μένους* και *στοιγμένους*: «ήμαν στοιχ'μένους σι καλό κιχαιά».
- στ'χό* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) στοιχειό, 2) καθυστερημένος, αργόστροφος: «άιδι, στ'χό, τίπουτα δεν γαταλαβαίνις».
- στω* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στήνω: «στούσαμε του μανδρί», «στούσαμε τ'ς πέτρις στα δ'μάδ'γα», «στούσαμε του φλάμβουρου σν αυλή κι χόριβάμι», «στάει τ'ν γλίτσα»· φρ. «στω τουν αργαλό», «στω τα παλουκά», «στω του χουρό»: «ιμείς του χουρό όλ' τ'ν ώρα τουν στούσαμε».
- σύβρασμα* το (Μηλ., Μοσχ.), η γέμιση της πίτας, του έντερου κ.λπ.: «έχου του σύβρασμα γα τ'μ βίτα έτ'μου».
- συχράνγαλα* τα (Λόφ., Ράχ.), μικροαντικείμενα, μικροπράγματα: «φέρι κι τα συχράνγαλα όλα».
- συδαιλίζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ανακατεύω τη φωτιά.
- συδένου* ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), συνδέω: μτχ. *συδιμένους*, συνδεδεμένος: «ήταν συδιμένους μι τ'ν γλιφτουργά».
- συδρομιά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παρακίνηση, παροτρύνηση.
- συδρομιά* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παροτρύνω, παρακινώ: «τα συδρομάει τα γιδ'γα να κατιβούν».
- συναφίδα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), πολύ ώριμο σύκο.
- συνκουβότανο* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), είδος μέντας που φυτρώνει σε υγρά μέρη και με το χυμό της περνούν τα σύκα κι άλλα ξερά φρούτα για να μη

σκουληριάζουν.

σνκουκιφτές ο (Μοσχ.), παρασκευάσμα από αλεσμένο σύκο πλασμένο σε σχήμα κεφτέ.

σνκουφάης ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το πουλί σνκοφάγος.

σνκόφ'λλου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φύλλο σνκιάς.

σύλληπτρα τα (Μηλ.), πρόστιμο που πλήρωνε στο δραγάτη αυτός που τα ζώα του προκαλούσαν ζημία σε ξένο κτήμα, σύλληπτρα.

συλλουή η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συλλογή, έγνοια· «απ' τ' συλλουή δεμ βουρώ να κοιμ'θώ», «μ' έφαγιν η συλλουή».

συλλουιούμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συλλογίζομαι, σκέφτομαι· «ήταν άσκιφτ', δε συλλουιούνταν».

συμβαθώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συγχωρώ· «η πιθιρά μ' ήταν καλή κι μι συμβαθούσιν», «συμβάθα μι!».

συμβιθιρ'γώ το (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *συμβιθιρ'κό*.

συμβιθιρ'κό το (Μηλ.), οι συμπέθεροι, το συμπεθεριό· «έρχουνταν του συμβιθιρ'κό να παρ'ν τ' νύφ'».

συμβόδαυλου το (Έλαφ.), μακρύ ξύλο με το οποίο ανακατεύουν τα κάρβουνα στο φούρνο.

συμβουδαυλώ ρ. (Ρητ.), συδαυλίζω τη φωτιά· «συμβουδαυλούσαμι τ' φουτ'χά».

συμβουδαυλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δαυλί για να σκαλίζουν τη φωτιά· «πέταξιν πέρα του συμβουδαυλ' κι πήριν φουτ'χά του μανδρί».

συμβουρ'λάζου ρ. (Μοσχ.), συμβιβάζω, συμφιλιώνω· «θα πάνου να τ'ς συμβουρ'λάσου».

συμβώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συδαυλίζω τη φωτιά· «σύμβα λίγου τ' φουτ'χά».

συμφάδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συνυφάδα.

συμφέρου το (Μηλ.), το συμφέρον· «τηρούν τα συμφέρα».

συναγειρίζου ρ. (Μοσχ.), σηκώνω τα πράγματα του σπιτιού για να σνγυρίσω.

συναγειριμός ο (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ό,τι και *συναγειρ'σμα*.

συναγειρ'σμα το (Μοσχ.), η πράξη του *συναγειρίζου*.

συναγώι το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) συναγωνισμός, ανταγωνισμός· «είχαμι τρικό συναγώι», 2) εντατική δουλειά· «είχαμι συναγώι αυτές τ'ς μέρις».

συνάμα επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), συγχρόνως· «συνάμα σνχιζούνταν ι χουρός», «συνάμα όμους έρχουνταν κι αυτός».

συναστρέγουμι ρ. (Ρητ.), σνναναστρέφομαι.

σνγθασιτός ο (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), είδος χορού με *κάτσις*.

σνγθαθώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *κάνω κάτσις*· «αυτό του μ'κρό δε χουρέβ' μόνου, σνγθαθεί».

- σύνγαμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η κοκκινίλα, ο ερεθισμός που προέρχεται από την πολλή ζέστη.
- συνγένου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η συγγένεια· «ήταν θκό τ'ς συνγένου», 2) οι συγγενείς· «είχαμι συνγέννα γιρά κι μας έδουναν απ' όλα».
- συνγινεύου και συνγινεύουμι* ρ. (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), 1) έχω συγγένεια με κάποιον· «όλ' αυτοί συνγινέβ'ν», 2) διατηρώ δεσμούς με τους συγγενείς· «συνγινέβουνταν πουλύ ι κόσμους τότες».
- συνγινής* ο, πληθ. -ήδεις (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συγγενής· «ακαλνούσαν τα βρατίμνα κι τ'ς συνγινήδεις στου γάμου», «τού' χιν συνγινήν του πιδί».
- συνγινά* η (Μηλ.), συγγενολόι· «μαζώνουνταν όλ' η συνγινά του Σαββάτου».
- συνγουλνώ* ρ. (Μοσχ.), προσκολλώμαι σε κάποιον· «αυτός μας συνγόλτσιν».
- συνζρούουμι* ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ταιριάζω· «αυτά τα δ'γο συνζρούουνδι αναμιταξύ τ'ς».
- συνδάζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), τακτοποιώ· «τα μάζουνιν κι τα σύνδαζιν».
- σύνδας* σύνδ. (Μηλ.), όταν.
- σύνδαχα* επίρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) γρήγορα· «να 'ρθεις σύνδαχα!» (Μηλ.), 2) πρωί, πρωί, τα ξημερώματα· «ακόμα σύνδαχα δ'κώθ'κιν κι ήρθιν».
- συνδηρῶούμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συντηρούμαι· «μι τα φάρμακα συνδηρῶέτι όλου».
- σύνδικνους* ο (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κουμπάρος· «ψουμί απού τον σύνδικνου», «τον έχου σύνδικνουν».
- συνδιρῶά* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), χοντρό σκoinί, με το οποίο δένουν τα βόδια από τα κέρατα.
- συνδουμνάζου* ρ. (Λόφ., Ράχ.), παρομοιάζω· «σι συνδουμνάζου μι του Νίκου».
- συνδρουφῶάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάνω συντροφιά· «του δκ'λί κι ου κόκουτας συνδρῶφῶασαν μαζί».
- σύνδρουφους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σύντροφος· «τον είχιν σύνδρουφουν», 2) ταίρι· «τα χρῶνα αυτά δεν έχ'ν σύνδρουφουν».
- συνδρόφ'σσα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συντρόφισσα, φίλη· «την Δορίτ' του βράδ' συνγινδρῶνουνταν οι συνδρόφ'σεις απ' τ' νύφ'».
- συνδρόφ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το βρακί.
- συνήθημα* το (Μηλ.), σύνθημα· «έρ'ξιν του συνήθημα».
- συνήθχου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συνήθεια· «έχ' του συνήθχου να σ'κόνιτι απ' τ'ς χαραές».

συνηθώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *συνηθίζω*: παθ. *συνηθίζομαι*: «η γάιδα *συνηθίζούνταν* πουλύ τότες»· η *μτχ. *συνηθούμενος**: «είνι *συνηθούμενα* αυτά».

συνήλικους ο (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), *συνομήλικος*: «ήμασταν *συνήλικ'*».

συνιργά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) άμιλλα, αντιζηλία, 2) παρεξήγηση: «έβαλαν *συνιργά* γα του *χουράφ'*».

συνιργά ρ'ους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αυτός που ανταγωνίζεται τους άλλους, 2) που παρεξηγείται εύκολα.

συνιρίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) παρεξηγώ: «μή τον *συνιρίζ'ς!*», «δε *συνέρ'ζιν* ι κόσμους τότες», 2) ανταγωνίζομαι: «*συνιρίζ'* τον *γαλύτιρου*, αλλά πού να τα *βγάλ'* πέρα!»· παθ. *συνιρίζομαι*, παρεξηγιέμαι: «*συνιρίσκαν* κι δε *μιλούνδι*».

συνιστρέγου ρ. (Ελαφ.), βλ. *συναστρέγουμι*.

συννιφόκαμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *συννεφόκαμα*.

συνιχώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *συνεχίζω*: «του *πιδί* *συνιχούσιν* κι *έκλιγιν*»· *μτχ. *συνιχούμενους**, *συνεχής*.

*συνιχώ*ς επίρρ. (Λόφ., Ράχ.), *συνεχώς*: «κι *μιτά* κι *κάθι* *δικαπένδι* *συνιχώ*ς *γένουνδι* τα *σκ'τέλα*».

συνιχούμι ρ. (Μηλ.), *συγχίζομαι*: «δε *μγουρώ* ν' *ακού* *τέτχα*, *συνιχούμι*», «*συνιχίσκα* *μμουτί* *είμι* *καμέν'*».

συνουδγά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *συντροφιά*: «έλα να σ' *έχου* *λίγου* *συνουδγά*», «έβανάμι τ' *σκούπα* να *έχ'* η *λιχώνα* *λίγ'* *συνουδγά*, να *μην* *είνι* *μαναχά*», «ι *γέρους* *είνι* *καλά* να *έχ'* *συνουδγά*».

συνουέμι ρ. (Μηλ.), *συνεννοούμαι*.

συνουιούμι ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), *συνεννοούμαι*: «*συνουιούνδι* *καλά*».

συνουρεύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *συνουρεύω*: «*συνουρεύουμι* *μι* τ' *άλλου* του *χουργό*».

συνουρίτ'ς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *γειτόνας*: «*είμσπι* *συνουρίτις* *μι* τ' *Λαγόραχ'*».

σύνουρου το, *πληθ. *σύνουρα** και *συνουρόματα* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *σύνουρο*: φρ. «*τρία* *σύνουρα*», πολύ μακριά: «*θα* τον *γάνου* *ιγώ* να *φέβγ'* *τρία* *σύνουρα* *μακριά*», «*έπριπι* να *παν* τα *ζώα* *σι* *τρία* *συνουρόματα* *γα* να *φύγ'* η *αρρώστχα*».

συρμή η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), *επιδημία*.

συρτάκα επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), *σέρνοντας* τα πόδια: «*πααίν'* *συρτάκα*».

συρταργά η (Ελαφ., Λόφ., Ράχ.), *αλυσίδα* ή *σκοινί* με το οποίο *σέρνουν* τα *ζώα*, 2) *επιρρημ. σημ.*, *στη* *σειρά*, *στην* *αράδα*: «*τρία* *σπίτχα* *συρταργά*».

συρταρίκους ο (Μοσχ.), *ό,τι* και *συρταργά*: «*σαν* *κίντσαν* τα *βόδγα*, *συρτα-*

ρίκους».

συρτάῶ το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ξύλινη βάση δοχείου που εφαρμόζει με εγκοπές και τραβιέται για να πέφτει το περιεχόμενο· «είχιν ένα συρτάῶ' απουκάτ' κι ἐπιφτιν ι ἀμμους».

συρτό το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο συρτός χορός· «χόριβαν κι τα συρτά κι τα τῶάμ'κα».

συρτουβατῶ ἴνά η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), είδος βάρου που απλώνεται στο έδαφος.

συρτουπήγαδου το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), το πηγάδι.

σύρτ'ς ο (Μηλ., Ρητ.), σχοινί με το οποίο τραβούν τα ζῶα.

συχουρνῶ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συγχωρώ· παθ. *συχουρνῶμι*· «ἀπόφι ἔχουμι Απουκριά κι πρέπ' να συχουρηθούμι ένας τουν ἄλλου», «δε συχουρνῶνδι αυτά που ἔκαμιν αὐτός»· *μτχ. ὄ'χουριμένους*, 1) συχωρεμένος· «ὄ'χουριμένους να είνι», 2) μακαρίτης· «η ὄ'χουριμέν' η πιθιρά μ'»· «ὄ'χουριμένα!», ευχή που δίνεται κατά τη μεγάλη Απουκριά.

συχροινίζουμι ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) εκσυγχρονίζομαι· «ἀρχισιν ι κόσμους να συχροινίζιτι», «συχροινίδκαν ι κόσμους τώρα», 2) εναρμονίζομαι, ταιριάζω· «τα ουστῶργᾶ συχροινίζουνδαν».

σύχρουνους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σύγχρονος· «γένιτι σύχρουν' η δ'λά».

συχροινῶμι ρ. (Έλαφ.), βλ. *συχροινίζουμι*· «μῆναλό κι χέργᾶ συχροινῶνδι ζῆδ' γάιδα».

σφαγή η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), το σημείο στο λαιμό του ζώου, όπου μπαίνει το μαχαίρι για τη σφαγή.

σφάγῳ το (Μηλ.), το ζῶο που είχαν για σφαγή· «έσφαξαν του σφάγῳ», «έσφαξαν ένα σφάγῳ κι κοίταξαν τ'μ βλάτ'».

σφάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σφάζω, 2) χτυπώ με μαχαίρι· «του πιδί να σφάξ' τουμ βατέρα ιφτά μαχιριές!».

σφαία η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), σχίσσιμο στο αφτί των γιδοπροβάτων για διακριτικό σημάδι.

σφάια τα (Μηλ., Ρητ.), δυνατοί πόνοι· «έχου σφάια στου σώμα μ'», «έχου πουλλά σφάια στου κουρμί».

σφαλιστός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κλειδωμένος, κλειστός· «πόρτις σφαλιστές».

σφάλμα το (Ρητ.), σωματικό ελάττωμα, ανεπάρκεια· «δεν ξέρου πῶος ἔχ' του σφάλμα κι δεν γάν'ν πιδῶά».

σφαλνώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κλείνω, ασφαρίζω· «θα πάνου να σφαλίσου τ'μ βόρτα».

σφάχτ'ς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), οξύς πόνος· *φρ.*

«κακός σφάχτ'ς», ο σκοληγκοειδίτης.

σφήνα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σφήνα.

σφήνα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σφήνα, 2) η ξύλινη σφήνα που περνά μέσα από το *σταβάρι* και σταθεροποιεί το υνί, (Λόφ., Ράχ.), 3) φέτα ψωμιού· «πάρι μ'να σφήνα να φας», 4) μακρόστενο χωράφι (Μηλ.), 5) προήξιμο στους όρχεις του μωρού (Λόφ., Ράχ.).

σφηνώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σφηνώνω, 2) τοποθετώ σφιχτά κάτι μέσα σε κάτι άλλο χωρίς κάρφωμα· «άμα τα σφηνουνιν καλά μέσα τα κ'τ'χά, τά 'πιρνιν στ'μ βλάτ'».

σφινγουμάσταρους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει μαστάρια σφιχτά και δεν αρμέγεται εύκολα· «σφινγουμάσταῶ γίδα».

σφινδάμ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το σφεντάμι.

σφινδόνα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) σφεντόνα, 2) ο γύρος του αλωνιού (Ρητ.).

σφινδονίζου ρ. (Έλαφ.), εκσφενδονίζω· «σφινδονίζου τ'μ βέτρα».

σ'φίντζμα το (Μοσχ., Ρητ.), στέγνωμα.

σφιχτάριμιχτους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *σφιχτουάριμιχτους*.

σφιχτουάριμιχτους επίθ. (Ρητ.), αυτός που αρμέγεται δύσκολα (για ζώο).

σφιχτουμάσταρους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για ζώο) αυτός που έχει σφιχτά μαστάρια.

σ'φ'νίζου ρ. (Μοσχ., Ρητ.), στεγνώνω, ξεραίνομαι· «αχίρ'σιν να σ'φ'νίζ' του καλαμβούκ'», «σ'φίντσιν του χουράφ'».

σφουνγάῶ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το σπογγώδες μέρος του στήθους των γυναικών και των ζώων· «άμα μαργῶῶ του σφουνγάῶ, δεν αρμέγιτι του ζώου».

σφουνγίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σφουγγίζω· «του σφούνξιν μι νότ'χου πανί», «τα κόκαλα τα σφουνγίζ'ν καλά μι πανά κι τα βάν'ν στον κ'τί».

σφουνάιλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το σφοντύλι.

σ'φουῶν' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το στόμιο από το οποίο περνά το νερό που διοχετεύεται στο νερόμυλο.

σφουρλέτσκου το (Ρητ.), μακρύ ξύλο με βάση σε σχήμα σταυρού, με το οποίο χτυπούν το γάλα στο καδί για να βγάλουν βούτυρο.

σφραγίδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σημάδι· «τα ζουνδανά καταή όλα σφραγίδις είχαν απ' τ'ν αστραπή».

σφραγίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κλείνω ερμητικά, βουλώνω· «έβαζιν του κουφουτύλ' κι του σφράγιζιν καλά του βαέν'»· μτχ. *σφραγισμένους*, σημαδεμένους· «τα ζώα όλα καταή σφραγισμένα».

σφράνγα η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκληρός όγκος με πύο

- που βγαίνει στο δέρμα των ζώων ή των ανθρώπων· «έβγαλα μνά σφράνγα πίσου απ' του φτι».
- σφυρίζου* I ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), σφυρίζω φρ. «όνδας σφυρίζε' ι Βλάχους», λέγεται για πράγμα που γίνεται στον καιρό του.
- σφυρίζου* II ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χαράζω μια επιφάνεια με το σφυρί, σφυρηλατώ· *μτχ. σφυρο'σμένους*, σφυρηλατημένος· «σ'νί σφυρο'σμένου».
- σφυρούλι'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρό σφυρί.
- σχέδιου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σχέδιο· «του κιλίμι' όλου σχέδια είχαν μέσα», 2) είδος· «πένδι σχέδια φάρμακα».
- σχέσ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σχέση· «αυτό δεν έχ' σχέσ'».
- σχισματαργά* η (Μηλ.), σχισμή.
- σχισματιά* η (Λόφ., Ράχ.), σχισμή.
- σχοινιά'* το (Έλαφ.), το κάθετο γαζί στη δαντέλα, το ποδαράκι.
- σώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σώζω· «η Παναγία σι σών' απού ν γακά τ'ν ώρα», 2) τελειώνω· «δε σών' απ' τα βάσανα», «δε σώνου απού δ'λές», «άμα σώσου ν γουβέρτα, θα βάλου του σ'μολ'»· φρ. «τί φκάν', τί σών'», τί κάνει· παθ. *σώνουμι*, αδυνατίζω, λειώνω· «σώθ'κιν απ'μ βουλλή τη δ'λά», «κάθι μέρα σώνιτι».
- σάβαρου* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ξερό φύλλο δέντρου.
- σαβούρ'* το, πληθ. -*ργά* (Έλαφ.), σαβούρα, άχρηστα πράγματα.
- σάγανου* το (Μηλ.) σαγώνι.
- σάδ,)'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ίσιο μέρος, 2) τα ριζά του βουνού (Έλαφ.).
- σαιάγ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υφαντό καμωμένο με μάλλινο στημόνι και μάλλινο υφάδι· «του σαιάγ' ήταν μάλλινου στου μάλλινου».
- σαϊν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σαϊνι, 2) μτφ. έξυπνος, τετραπέρατος.
- σαϊτανους* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βρικολάκας.
- σαϊτάντς* ο (Μηλ., Ρητ.), σατανάς, διάβολος· «κι αυτός ι σαϊτάντς μ'κρός ήταν, αλλά δ'λά τρανή κίντσι».
- σακάς* ο, πληθ. *σακάδισ* και *σακάδγα* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το αστείο· «όλου σακάδγα ήταν ι πατέρα μ'».
- σακάτ'* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προς τα κάτω.
- σακατζής* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άνθρωπος που λέει αστεία.
- σακλαμάργα* τα (Ελατ.), τα αστεία.
- σαλάγ'* το I (Μοσχ., Ρητ.), σαλιγκάρι.

- δαλάκ' το Π (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), δερμάτινη θήκη που την κρεμούσαν οι άνδρες από το ζωνάρι τους.
- δαλάνγας ο (Ρητ.), σαλιγκάρι.
- δαλάρους ο (Μηλ.), γυμνοσάλιαγκας.
- δαλάρ' το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), σαλιγκάρι.
- δαλ'βάρα η (Έλαφ.), σαλιβάρι της ντόπιας ανδρικής φορεσιάς.
- δαματάς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σαματάς, φασαρία.
- δαμβρουστά επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), του χρόνου· «δαμβρουστά θα του φλάσου ιγώ».
- δαμψάκου το (Λόφ., Ράχ.), το τσιγάρο· «δο μ' ένα δαμψάκου».
- δαμψάλ'κους επίθ. (Έλαφ.), προχειρολόγος, τσαπατσούλης.
- δαμψάλτς επίθ. (Ρητ.), βλ. δαμψάλ'κους.
- δαπάν' επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προς τα επάνω· «φτάνουμι απ' του δικαϊνᾶ χιλόμετρου δαπάν' δαπάν'», «έφυγιν ι πόνους δαπάν'», «έχουμι τώρα δέκα χρόνα κι δαπάν'», περισσότερο από δέκα χρόνια.
- δαπατέλας επίθ. (Έλαφ., Μηλ.), αυτός που έχει ανοιχτά τα πόδια.
- δαπέρα επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πέρα· «φέγ'ν δαπέρα».
- δαργαβους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), (για ζώο) γκρίζος.
- δαρπουν' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), είδος αρωματικού χόρτου που βάζουν στο ψητό για καρύκευμα.
- δαρσέμ'ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ελαφρόμυαλος, σερσέμης.
- δάριτρου το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μεγάλη ποσότητα κυρίως φρούτων· «δάριτρου, πουλλά μήλα έχ'», «παν όλα τα λιφτά, δάριτρου!».
- δαστίζου ο. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σαστίζω.
- δατραβάκους ο (Μηλ.), χιόνι σκληρό και ψιλό.
- δάτρας επίθ. (Ελατ., Μηλ.), ατημέλητος, ασουλούπωτος.
- δαφλάντς επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ατημέλητος, σβαρνιάρης· «διπ δαφλάντς κι αυτός ι Γώργους».
- δ'γά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συκιά.
- δ'καμνά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μουριά.
- δκέμ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. σκέμ'.
- δ'κήσους επίθ. (Ρητ.), της συκιάς· «δ'κήσα φύλλα».
- δκ'λίδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. σκ'λίδα.
- δκ'λιδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. σκ'λιδ'.
- δκ'λήσους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. σκ'λήσους.

- ὄκ'λίτ'κους επίθ. (Μηλ., Ρητ.), βλ. σκ'λίτ'κους.
- ὄκ'λλόσκουρδου το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. σκ'λλόσκουρδου.
- ὄκ'λόσκ'λου το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. σκ'λόσκ'λου.
- ὄκ'νί το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. σκ'νί.
- ὄ'κουμαῖδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γλυκό που μοιάζει με παστέλι και είναι καμωμένο από αλεσμένα σύκα, 2) πολύ ώριμο σύκο (Μοσχ.).
- ὄ'κόνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σηκώνω.
- ὄ'κώτ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συνκώτι· φρ. «σιγά να μη χυθούν τα ὄ'κώτχα!», σιγά τον πολυέλαιο!
- ὄ'κάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. σκάζου.
- ὄ'κάχτρου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. σκάχτρου.
- ὄ'κόπους ο (Μοσχ.), βλ. σκόπους.
- ὄ'κόπ' η (Έλαφ.), βλ. σκέπ'.
- ὄ'κουπή η (Μηλ., Ρητ.), σκεπή σπιτιού.
- ὄ'κουπήῶ το (Ρητ.), βλ. ὄ'κπιῶ'.
- ὄ'μά επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοντά.
- ὄ'μαδάχα τα (Μηλ.), ὅ,τι και ὄ'μαδῶα «ιλάτι να παίξουμι τα ὄ'μαδάχα».
- ὄ'μαδῶακός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σημαδεμένος.
- ὄ'μαδῶάρ'ς επίθ., θηλ. -άρου (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σημαδεμένος
- ὄ'μάδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σημάδι· «έβανάμι ὄ'μάδῶα στα ζῶα να μη μας τα κλέβ'ν», 2) πληθ. ὄ'μάδῶα τα, παιδικό παιχνίδι με πέτρες που τις στήνουν και τις χτυπούν από μακριά, ὅ,τι και *bibi*λα.
- ὄ'μαζεύου ρ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. ὄ'μαζώνου.
- ὄ'μαζουχτάρ'ς επίθ. (Λόφ., Ράχ.), αυτός που του αρέσει να συμμαζεύει.
- ὄ'μαζουχτός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) συμμαζεμένος, φτωχικός· «τα φουρέματα τ'ς δεν ήταν πιρήφανα, μου ὄ'μαζουχτά», 2) οικονόμος· «ιγώ του πιδί του θκό μ' ήταν πουλύ ὄ'μαζουχτό».
- ὄ'μαζώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) συμμαζεύω· «δεν δουν σύμμασαν στου σπίτ'», 2) αποταμιεύω· «σύμμασάμι τρία ικατουμμύρια», 3) λιγοστεύω· «σύμμασαν οι μέρις κι πρέπ' να φύγου», 4) πλησιάζω· «σύμμασιν η μέρα, πάμι!»· μτχ. ὄ'μαζουγμένους και ὄ'μαζουμένους, συμμαζεμένος· φρ. «έχ' του μ'νάλό τ'ς ὄ'μαζουγμένου», είναι λογική.
- ὄ'μάῶ το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), ξεροφύλλα βελανιδιάς ή οξιιάς· «ὄ'μάῶα ουξήῶα».
- ὄ'μιθιρά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συμπεθέρα.

- ᾄμιθιργό* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συμπεθεριό.
ᾄμιθιρός ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συμπέθερος.
ᾄνάξου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τινάζω, πετώ
 «άμα δεν είχαν υπομουνή, θα τουν είχαν ᾄνάξ' στον αέρα η γ'ναίκα τ'».
ᾄνάφ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), συντεχνία, επάγ-
 γελμα· «είνι απ' του θκό μας του ᾄνάφ'».
ᾄόκας επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), 1) εργατικός· «είνι καλοί στη δ'λά, ᾄόκ'δισ»
 (Λόφ., Ράχ.), 2) χαϊδευτικό για μικρό παιδί· «έλα, ᾄόκα μ'!».
ᾄόπουτους ο (Λόφ., Ράχ.), μικρή λεκάνη κάτω από το στόμιο της βρύσης.
ᾄούβα η (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), καρούμπαλο· «μ' ἔφ'ασιν ᾄούβα».
ᾄούβρια η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), το ζάρωμα του νήματος, του ρούχου κ.λπ.
ᾄουβριαβγάξου ρ. (Ρητ.), (για ύφασμα, μαλλί κ.λπ.) που δε στρώνει, που μα-
 ζεύει και κάνει ζάρες· «ᾄουβριαβγασμένον μαλλί».
ᾄουβριάξου ρ. (Μηλ., Ρητ.), σουρώνω, μαζεύομαι, κάνω ζάρες· «μι ᾄουβρια-
 σιν του μαλλί κι δεμ βουρώ να του ξιδουβριάσου»· *μτχ.* *ᾄουβριασμένους*.
ᾄουλ'νάφ' το (Μηλ.), 1) σωλήνας, 2) πρόχειρο στόμιο της βρύσης· «απού δ'γῶ
 ᾄουλ'νάφ'γα νιρό βγαί'ν' απού μέσα», 3) σωληνάριο· «χάπ'χα μεσ' στου
 ᾄουλ'νάφ'».
ᾄουμφάδα η (Έλαφ., Μηλ., Ρητ.), βλ. *συμφάδα*.
ᾄουνδारीξ' ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ταιριάζει, συμπίπτει· «ᾄουνδάρ'σι
 να συναντηθούμι».
ᾄούπουρ ᾄούπουρ επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), για θόρυβο σιγανό και απόμα-
 κρο.
ᾄούρα επίρρ. (Μηλ.), φίσκα· «γιμάτου ᾄούρα».
ᾄουραρώ ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), (για νερό) τρέχω με σιγανό θόρυβο.
ᾄουρόπ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), σιρόπι.
ᾄουρπάτα η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *σουρπάτα*.
ᾄουρώνου ρ. (Μηλ.), παραγεμίζω· «του ᾄούρουσα του τᾄουβάλ'».
ᾄούσκαβους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αργοκίνητος· «άιδι ᾄούσκαβου,
 κουνήσ'!».
ᾄούᾄουρα τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), στη φρ. «τα ᾄούᾄουρα τα μούᾄουρα», για
 πράγματα χωρίς αξία, για σαβούρα· «βάν'ν μέσα στ'ς κάσις τα ᾄού-
 ᾄουρα τα μούᾄουρα».
ᾄούτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για κατσίκι ή
 πρόβατο) χωρίς κέρατα.
ᾄόφραγκα τα (Ρητ.), κοσμήματα που κρεμούν στο λαιμό.
ᾄιαρίδα η (Λόφ., Ράχ.), το πουλί σιταρήθρα.
ᾄιαρίδ' το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *ᾄιαρίδα*.
ᾄιαρήσους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σιταρένιος·

«στιαρήθου ψουμί».

στιαρουχόταρου το (Λόφ., Ράχ.), παράσιτο του σιταριού.

στιάθ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σιτάρι.

σ'φούνθ' το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *σ'φούν'*.

σ'φούν' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *σ'φούν'*.

σ'χαθίθα τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αναγγελία ενός ευχάριστου γεγονότος: «σι λίγ' ώρα μ' ήφισαν τα *σ'χαθίθα*, ήρθι του πιδί!», «σύρι να πας τα *σ'χαθίθα* στ' μάνα τ'».

τάβ' το (Λόφ., Ράχ.), η σωστή υγρασία για την καλλιέργεια του χωραφιού· «ήρθιν του χουράφ' στου τάβι τ'».

ταγάϑ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινο σκεύος χωρητικότητας δώδεκα οκάδων, που το χρησιμοποιούσαν ως μονάδα μέτρησης των σιτηρών.

ταδώθι επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προς τα εδώ· «ταδώθι έρχουμι μι του πόδ'».

ταζέδ'κους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. *ταζέτ'κους*.

ταζέτ'κους επίθ. (Ρητ.), φρέσκος, τροφαντός.

τάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τάζω· παθ. *τάζουμι*, κάνω τάμα· «άμα ταχτείς κι πας στου μαναστήϑ', είνι καλά».

ταή η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τροφή για τα ζώα.

τάι το (Έλαφ., Μηλ.), αλογάκι ηλικίας λίγων μηνών· «κάθι φουράδα είχιν κι του τάι κουνδά».

ταϊμί' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), τορβάς περασμένος στο λαιμό των ζώων όπου τοποθετούν την τροφή τους για να μην πέφτει στο έδαφος.

τακουίμ' το (Μηλ., Μοσχ.), συνήθεια.

ταλαγάν' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάπα καμωμένη από γιδόμαλλο, χωρίς μανίκια.

ταλιπουργούμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ταλαιπωρούμαι· μτχ. *ταλιπουρισμένους*.

τάλα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) βαθμός· «ιννά κι τάλα», «δέκα σκλέντζις, μνά τάλα» (Μηλ.), 2) τιμωρία, ποινή στο παιχνίδι *τριότα* (Λόφ., Ράχ.)· βλ. και *δάλα*.

ταμαζάϑ'ς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λαίμαργος, αχόρταγος.

ταμβουράς ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), έγχορδο όργανο με λεπτές χορδές.

τανδλίνα η (Μηλ., Ρητ.), το άγριο τριφύλλι.

τανύζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τανύζω, τεντώνω· παθ. *τανύζουμι*· «του ψουμί σαν να του τάντσιν κι τ'ς έφτασιν όλ'».

ταξιδάρ'ς ο (Έλαφ.), φοροεισπράκτορας.

ταξιράτ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μοίρα, τύχη· «τι ταξιράτ' τό 'χα!», «τι ταξιράτ' είχις ισύ να τραβάζ!».

τάξ'μου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τάμα· «είχιν ένα τάξ'μου στ'ν ικκλησά».

τάπα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πώμα μπουκαλιού.

ταπίσου επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προς τα πίσ-

- σω· «γυρίζ^ς ταπίσου».
- τάρα η (Μηλ.), το κατακάθι· «η τάρα απ' του λάδ^ς».
- ταράζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ταράζω, 2) κουνώ· «δεν δαράζ^ς ούτε χέθ^ς ούτε πουδάθ^ς».
- ταραχή η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ταραχή, αναστά-
τωση· «ταραχή γένουνταν στ' Σαμινά του σπιτ^ς».
- ταραχά η (Μοσχ.), ταραχή· «μάλουσαν κι γίνγιν ταραχά».
- ταρτάρας επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φλύαρος.
- ταρταρίζου ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), φλυαρώ.
- ταυτόχρονα επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), την ίδια ώρα, ταυτόχρονα·
«ταυτόχρονα κειν^ς τ'ν ώρα τό 'φκασαν τραγούδ^ς».
- ταυπήλ' επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προς τα πάνω· «τό 'ριχανν
ταυπήλ'».
- τάχα μ' επίρρ. (Ρητ.), τάχα· «κι τώρα τάχα μ' γίνγαν καλοί;».
- ταχ'νή η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βαθειά χαράματα·
«δ'κώθ'κα ταχ'νή ταχ'νή».
- Τάχνιστα τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το παλιό όνομα
της Κάτω Μηλιάς.
- Ταχνισώτ'ς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο κάτοικος του
χωριού Τάχνιστα (Κάτω Μηλιά).
- ταχτική η (Λόφ., Ράχ.), τάξη, μέθοδος· «δεν έχ'ν κι τόσου ταχτική στου
σπιτ^ς».
- τάχτ' το (Λόφ., Ράχ.), ρεματιά· «η βάρα ήταν μέσ' στου τάχτ'».
- ταχύ επίρρ. (Μοσχ.), γρήγορα· «ταχύ ταχύ», πολύ γρήγορα.
- ταχύ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τα ξημερώματα·
«ξύπνησα του ταχύ κι πήγα στου χουράφ'».
- ταχά επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αύριο· φρ. «τα-
χά ν' αλλ' τ' μέρα», μεθαύριο· φρ. «απού ταχά», από τα χαράματα· «έχου
απού ταχά ιδώ κι δεν δό 'σουσα».
- τειαφίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θειαφίζω.
- τειάφ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), θειάφι.
- τέλους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χαλασμός· «χόρι-
βαν ι κόσμους, τέλους γένουνταν»· φρ. «μας ήρθιν τέλους», άσχημα, 2)
μεγάλη ποσότητα· «έχ' κουσμύρα, τέλουν».
- τέλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χορδή μουσικού ορ-
γάνου, 2) πληθ. τέλα τα, οι χρυσαφιές μεταλλικές κλωστές που στόλιζαν
το κεφάλι της νύφης.
- τέμβλα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), λεπτό σανίδι κομμένο στην κορδέλα.
- τέντζιο'ς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο τέντζερης.
- τέσσαρα αριθμ. (Ρητ.), τέσσερα.

- τζαβνὸκ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) μικρή κούκλα καλαμποκιού που δεν έδεσε καρπό, 2) η κάπνα του τζακιού (Λόφ., Ράχ.).
- τζαδίλα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *τσαδίλα*.
- τζαδνάρ'κους* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), καχεκτικός, αρρωστιάρας, μαζεμένος.
- τζάλαβα* επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) παλαβά, τρελά· «μην γάντς τζάλαβα!», 2) άσχημα· «πού πήγιν κι χτύπ'σιν τζάλαβα;».
- τζάλαβους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), παλαβός, δύστροπος.
- τζαλαβουσύν'* η (Μοσχ., Ρητ.), η ιδιότητα του *τζάλαβου*.
- τζαρτζανόγαλου* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), αραιό γάλα, όχι καλής ποιότητας.
- τζαρτζάνου* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) μεγαλόσωμη γυναίκα, 2) ασουλούπωτη, ατημέλητη (Μοσχ.).
- τζαρτζάν'* το (Μηλ., Μοσχ.), ό,τι και *τζαρτζανόγαλου*· «δεν έχ' καλό γάλα η γίδα, έχ' τζαρτζάν'».
- τζαρτζόγαλου* το (Ελατ., Μοσχ.), ό,τι και *τζαρτζανόγαλου*.
- τζαχλώνου* ρ. (Μοσχ.), κάνω ζάρες, μαζεύω (για ρούχο, ύφασμα κ.λπ.)· «δεν στρών', τζαχλών'», «τζαχλών' ιδώια στου λιμό».
- τζιβίν'* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), έντομο που μοιάζει με μεγάλη μύγα και τσιμπάει κυρίως τα άλογα και τα βόδια.
- τζέντζιρ'ς* ο (Μοσχ., Ρητ.), βλ. *τσέντζιρ'ς*.
- τζέρνα* η I (Ρητ.), δέντρο όμοιο με την *τζιρνιά*.
- τζέρνα* η II (Μοσχ., Ρητ.), άγριο φαγώσιμο χόρτο με κίτρινο λουλούδι που βγαίνει στα τσαϊρια και μοιάζει κάπως με τη *λουβουδιά*.
- τζέρτζιλου* το (Μηλ.), βερικόκο.
- τζιβγά* τα (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), περιφρονητικά και ειρωνικά για τα μάτια· «άν'ξ' τα τα τζιβγά σ'!».
- τζιβανάκ'* το (Μηλ.), μικρός τζομπάνος· «είχιν ένα τζιβανάκ' πιδί».
- τζιβουκ'* το (Λόφ., Ράχ.), τσιμπούκι.
- τζιδάν'* το (Μηλ.), βλ. *ζδάν'*.
- τζιέϙ'* το (Μηλ.), το συκώτι· «του τζιέϙ' απ' του γ'ρούν'».
- τζικλίκ'* το (Ελαφ.), βλ. *ουτζικλίκ'*.
- τζιλέπ'ς* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), φοροεισπράκτορας.
- τζιλνά* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), άγρια ελιά.
- τζιλατεύου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βασανίζω· «μη του τζιλατέβ'ς του πιδί».
- τζιλάτ'ς* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που ενοχλεί τους άλλους, τους βασανίζει.
- τζιμούκα* η (Λόφ., Ράχ.), ραβδί με κεφάλι στην άκρη που το χρησιμοποιούσαν οι τσομπάνηδες για όπλο και τα παιδιά στο παιχνίδι *βίθκα*.
- τζιμούκου* η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *τζιμούκα*.

- τζίνα η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), εγκοπή στο επάνω μέρος του αδραχτιού απ' όπου περνάει η κλωστή.
- τζίνγινους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. τσίνγινους.
- τζίνγκου το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), το μεταλλικό κύπελλο «φέρι μι λίγου του τζίνγκου».
- τζινώ ρ. (Λόφ., Ράχ.), κεντριζώ «του τζινάει του βόδ' μι ν ξάλ'».
- τζιράπ' το (Ελατ., Μηλ., Μοσχ.), παλιό δοχείο ή κομμάτι από παλιά στάμνα κ.λπ. που το χρησιμοποιούν για να βάζουν νερό για τις κότες.
- τζιρινά η (Ελατ., Μηλ.), βλ. τζιρινιά.
- τζιρ'κνά η (Ελατ., Λόφ., Ράχ.), βλ. τζιρινιά.
- τζιρ'μές ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ζημιά, πρόστιμο· «να μην βληρώσου τζιρ'μέν».
- τζιρ'μιτώ ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), τιμωρώ, επιβάλλω πρόστιμο· «του πιδί δε θα του κάν'ν τίπουτα, αλλά αυτόν θα τουν τζιρ'μιτίσ'ν».
- τζιρικουβότανου το (Ελαφ., Μοσχ.), άγριο χόρτο με το χυμό του οποίου περνούν τα ξερά φρούτα για να μη σκουληκιάζουν· βλ. και τζαρικουβότανου.
- τζιρικουτό το (Ελαφ.), ποικιλία μαύρου σταφυλιού με σκληρή φλούδα· «είχαμι κι κάτ' άλλα σταφύλα που τά 'λιγάμι τζιρικουτά».
- τζιρινά' το (Ελατ.), ο καρπός της τζιρινιάς· βλ. και τζαρινά'.
- τζιρινιά η (Λόφ., Ράχ.), κορομηλιά.
- τζιρινό' το (Μηλ.), βλ. τσιρινό'.
- τζιρτζέλας επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), κουρελής.
- τζιρτζέλ' το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κουρέλι· «τ'μ βάνα ν έφ'ρανάμι μι τζιρτζέλα» (Μοσχ., Ρητ.), 2) το χολέβι στην παλιά φορεσιά (Λόφ., Ράχ.).
- τζιρτζιλά η (Μηλ.), βερικοκιά.
- τζιτζβές ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μπρίκι, 2) μπφ. κοντός άνθρωπος.
- τζιτζβιλονά' το (Ελατ., Μηλ.), μικρό μπρίκι.
- τζιτζί το (Μοσχ.), λέγεται για τα μωρά που είναι όμορφα ντυμένα· «είσι τζιτζί νδυμένου».
- τζιτζίκας ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τζιτζίκας.
- τζιτζικουίλ' το (Μοσχ.), όμορφο μικρό παιδί· «τζιτζίλ', τζιτζικουίλι μ'!».
- τζιτζίλ' το (Μοσχ.), ό,τι και τζιτζικουίλ'.
- τζιτζίν' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) εξόγκωμα κάτω από τη γλώσσα των βοδιών (Ρητ.), 2) στον πληθ., τα ούλα.
- τζιτζονά' το (Ελαφ.), ό,τι και τζιτζικουίλ'.
- τζιζιόγα τα (Ελαφ., Μηλ., Ρητ.), βλ. ζιζιόγα.
- τζίχνα η (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βραχνάδα· «έχου μ'να τζίχνα στου λιμό».
- τζιχνάζου ρ. (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βραχνιάζω· «είμι τζιχνάσμεν'».
- τζ'νώ ρ. (Λόφ., Ράχ.), κεντώ· «τα τζ'νούσαμι τα βόδ'γα μι ν ξάλ'».

τζόγους ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), η απόσταση ανάμεσα σε δύο πράγματα που δεν εφαρμόζουν καλά· «του πάτουμα κἀν' λίγου τζόγουν», «έχ' τζόγουν».

τζουγρανά η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), χτένα.

τζουγρανώ ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), χτενίζω· «τζουγρανώ τα μαλλιά μ'».

τζουζ το (Ρητ.), παιχνίδι, βλ. *βατζούζ*· «παιίζουμι του τζουζ;».

τζουρτζόγαλου το (Ελαφ.), βλ. *τζαρτζανόγαλου*.

τζουτζ'νάρα η (Μοσχ.), παιδικό παιχνίδι που αποτελείται από ένα κουμπί περασμένο σε σχοινί που το τεντώνουν τα παιδιά και δημιουργείται βόμβος.

τζουτζ'νάρας επίθ. (Μοσχ.), βλ. *τζουτζούνας*.

τζουτζ'νάρα τα (Μοσχ.), παρατσούκλι για τους κατοίκους της Ρητινής.

τζουτζ'νώ ρ. (Μοσχ.), ζουζουνίζω· «τζουτζ'νάει η μύγα».

τζουτζόκρανου το (Ελαφ.), ο καρπός της *τζουτζουκρανάς*.

τζουτζουκρανά η (Ελαφ., Μηλ., Μοσχ.), είδος κρασιάς.

τζουτζούνας επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φοβιτσιάρης, δειλός.

τζούφου η (Μοσχ.), αγν. σημασ· βλ. *σούφλου*.

τζάβα επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τζάμπα.

τζάβακας ο, πληθ. -άδεις (Ελαφ.), βάρσαχος.

τζαβνόλ' το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *τζαβνόλ'*.

τζαβούλ' το (Μηλ., Μοσχ.), βλ. *τζιβούλ'*.

τζαδές ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δρόμος στρωμένος, σε αντίθεση με τον χωροφόδρομο.

τζάλ' το (Ρητ.), βλ. *ουτζάλ'*.

τζαμβόλ' το (Λόφ., Ράχ.), 1) ό,τι και *τζαβνόλ'*, 2) η κάπνα· «τζαμβόλα βγάτζ' του τζάλ'».

τζαμόξ'λου το (Λόφ., Ράχ.), ο ξύλινος σκελετός του παραθύρου.

τζαμούκου η (Μοσχ.), βλ. *τζιμούκου*.

τζάμ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τζάμι· φρ. «η καρδγά μ' ήταν γιριά, τζάμ'», «έχ' του μνάλό τζάμ'», καθαρό.

τζανγάλα η (Ρητ.), διχαλωτό ξύλο με το οποίο τραβούν τα κλωνάρια των δέντρων για να κόψουν τους καρπούς.

τζάνγκρια η (Ελαφ.), το πόμολο της πόρτας.

τζαουνίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σιγοκλαίω, μουρμουρίζω.

τζαρκνά η (Ελατ., Ρητ.), βλ. *τζιρνιαά*.

τζαρνικουβότανου το (Ελαφ., Μοσχ.), βλ. *τζιρνικουβότανου*.

τζαρνικουτός επίθ. (Ελατ., Μοσχ.), αυτός που έχει σχήμα ή φλούδα *τζιρνικιού*· «τζαρνικουτές δουμάτις», μικρές και μακρουλές.

τζαρνίλ' το (Ελατ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *τζιρνίλ'*.

τῆ̂ε̂ρους ο (Έλαφ.), το υγρό που τρέχει από την τσαντίλα, όταν στραγγίζει το τυρί.

τῆ̂ό̂βα η (Μηλ.), βλ. τῆ̂ό̂πα.

τῆ̂ό̂πα η (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), τσέπη.

τῆ̂ό̂πους ο (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. τῆ̂ό̂πα.

τῆ̂ό̂π'ς ο (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. τῆ̂ό̂πα.

τῆ̂ό̂π' η (Ρητ.), βλ. τῆ̂ό̂πα.

τῆ̂ό̂ρους ο (Μοσχ.), αραιό γάλα.

τῆ̂ου̂βαλί το (Ρητ.), μικρή τσέπη.

τῆ̂ου̂βανάδ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), του τσομπάνου «τῆ̂ου̂βανάδ'κ' φλουέρα».

τῆ̂ου̂βανλίξ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το επάγγελμα, η τέχνη του τσομπάνου «αυτός μόνου του τῆ̂ου̂βανλίξ' ἤξιριν».

τῆ̂ου̂βανόσ'κ'λου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσομπανόσκυλο.

τῆ̂ου̂βάνους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσομπάνος.

τῆ̂ου̂βές ο (Μηλ.), κοντό παλτό της ντόπιας γυναικείας φορεσιάς.

τῆ̂ου̂λί̂νγα η (Ελατ.), βλ. τσιλί̂νγα.

τῆ̂ου̂μούκας επίθ. (Ρητ.), άνθρωπος με χοντρό κεφάλι.

τῆ̂ού̂να η (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) το πράσινο αγκαθωτό περιβλήμα του κάστανου, 2) αγκάθι (Ελατ., Μοσχ.), 3) μτφ. άνθρωπος μαζεμένος και συρρικνωμένος.

τῆ̂ου̂νίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κεντώ, αγκυλώνω: «τα προυκόβ'γα τα τῆ̂ου̂νούσαν τα καημένα τα μ'κρά», 2) τρυπώ: «μι τῆ̂ούντσιν του μαχαιῶ'» παθ. τῆ̂ου̂ν'ούμι, 1) αγκυλώνομαι, 2) τρυπιέμαι «ουχ, τῆ̂ου̂νίδκα!».

τῆ̂ου̂νώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. τῆ̂ου̂νίζου.

τῆ̂ου̂ν' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), 1) αγκάθι: «του χουράφ' έχ' όλου τῆ̂ού̂να», 2) παιδική λέξη για το τσίμπημα, το κέντημα: «θα σι κά-νου τῆ̂ού̂ν'».

τῆ̂ου̂ρακλίδ'κους επίθ. (Μηλ., Μοσχ.), βλ. τῆ̂ου̂ρακλίδ'κους.

τῆ̂ου̂ρακλίξ' το (Μηλ., Μοσχ.), ελάττωμα, αρρώστια των δέντρων.

τῆ̂ου̂ράς ο (Μηλ.), είδηση, χαμπάρι: «όσα να σι πω, δεμ βαίος τῆ̂ου̂ράν».

τῆ̂ου̂τῆ̂ού̂κα η I (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το καρούμπαλο «χτύπ'σα κι ὀ'κώθ'κιν τῆ̂ου̂τῆ̂ού̂κα».

τῆ̂ου̂τῆ̂ού̂κα η II (Ρητ.), είδος κίτρινου λουλουδιού.

τῆ̂ου̂τῆ̂ού̂κ' το I (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), το καρούμπαλο: «ὀ'κώθ'κιν τῆ̂ου̂τῆ̂ού̂κ' στου κιφάλ'».

τῆ̂ου̂τῆ̂ού̂κ' το II (Έλαφ.), το ζουμπούλι.

τῆ̂ου̂τῆ̂ού̂κ' το III (Λόφ., Ράχ.), ὅ,τι και τῆ̂ου̂τῆ̂ού̂κ'.

τζουτζούκα η (Ρητ.), το φυτό του λουλουδιού *τζουτζούκα*.

τηρώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βλέπω, παρατηρώ «μη τηράς αυτούα», «τότις γυρνούν κι τηρούν τα πίσου», 2) φροντίζω, γηροκομώ κάποιον «τώρα οι νέοι δεν δηρούν τ'ς γιρόνδ'», «τονν δήρ'σαν τα πιδγά τ'», «σταμάτα ισύ ιδώ να μι τηράς τα πρόβατα» παθ. *τηγούμι* «ακόμα βουρούμι κι τηγούμιστι μαναχοί».

τιζές ο (Ελατ.), το μικρό ξύλο στο παιχνίδι *σκλέντζα*.

τικνίζου ρ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) γεννώ, αποκτώ παιδί «δεν δέκνισιν αυτή κι τ'ν έδγούξιν», 2) γ' πρόσ., μου έρχεται στο νου, σκέφτομαι «μι τέκνισιν να πω».

τικνιφέζ 'κους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), για ζώο που έχει άσθμα και βήχει.

τικνώ ρ. (Έλαφ.), γιατρεύομαι «άμα του πει, δεν δικνάει».

τιμιμίτ 'μρου το (Μηλ.), καταμεσήμερο.

τιλινάτ 'το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ψάρι του γλυκού νερού, μακρόστενο και γυαλιστερό.

τιλιπουρία η (Μηλ., Ρητ.), ταλαιπωρία «είχαμι φτώχισ, τιλιπουρίσ».

τιλώνειου το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ο Άδης «θα πιράσουμι όλ' απ' του τιλώνιου».

τιμβέλαρους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τεμπέλαρος «ι τιμβέλαρους ι γιλαδάρ'ς δεμ βάει να φέδ' του Χριστό νιρό».

τιμβλαρώνου ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), απλώνω, ξαπλώνω «τιμβλάρονουσα τ'ν αρίδα μ'» παθ. *τιμβλαρώνουμι*, ξαπλώνω φαρδιά πλατιά «τιμβλαρώθ'κιν στ' μέδ' απ' του νουνδά».

τιμβλάτ 'το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), μικρή *τέμβλα* «σαμι βάρου του τιμβλάτ' κι σι δώσου δγ'ο!».

τιμουργούμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τιμωρούμαι «τιμουργούνταν, άμα τ'ς έπχ'αναν».

τινδιλίνα η (Μηλ.), βλ. *τανδιλίνα*.

τίνους αντων. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ποιανού «τίνους είνι;».

τινάζου ρ. (Έλαφ., Μοσχ.), λιμοκτονώ «ταί'νασα απ' μ βείνα».

τίπουτις (Λόφ., Ράχ.), τίποτα.

τίπ'τα (Ρητ.), τίποτα.

τιργάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τακτοποιώ, διορθώνω, ταιριάζω «δεν δου ταιργάσις καλά του ύφασμα», 2) απρόσ. τυχαίνει «ταίργ'ασιν να λειπ'» παθ. *τιργάζουμι*, ταιριάζω, συμφωνώ «δεν διργάδ'καν κι χώρ'σαν».

τισάτ 'το (Ελατ.), αγνή ή κασίμι τεσσάρων ετών.

τισιράγγουνους επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), τετράγωνος «αυτό του ξύλου

- ήταν τισσιράνγουνου».
- τισσιράῶ* το (Ελατ.), βλ. *τισσάῶ*.
- τισσιρότ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Ρητ.), (για ζώο) τεσσάρων ετών «τισσι-
ρότ'κου δαμάλ'».
- Τιτράδου* η (Ελατ.), όνομα αγελάδας που είναι γεννημένη την Τετάρτη.
- Τιτράδ'η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), Τετάρτη.
- τιτραμίδα* η (Ρητ.), κόκκινο πουλί για στόλισμα των ρούχων.
- τιτραπέρατους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τετρα-
πέρατος «τιτραπέρατους κόσμους».
- τιτχώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τετοιώνω «δεν
τιτχώνου κι κάνου ό,τ' θέλου ιγώ».
- τιχνικός* επίθ. (Μηλ.), περιτεχνος, κομψός «ήταν πχό τιχνικά η καμβάνα
ικείν'».
- τιχνίτ'ς* επίθ., θηλ. -ίσα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), επι-
δέξιος.
- τιχνάσματα* τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), τεχνάσματα, κόλλα.
- τιάλ'* το (Λόφ., Ράχ.), η κόλλα.
- τιέλ'* το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), το δικέλι.
- τ'λιγαδγάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τυλίγω την
κλωστή στο τυλιγάδι παθ. *τ'λιγαδγάζουμι*, τυλίγομαι «αχιρνάει του φίδ'
να τ'λιγαδγάζιτι».
- τ'λιγαδί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρό τυλιγάδι.
- τ'λιγαδίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *τ'λιγαδγάζου*.
- τ'λιγάδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τυλιγάδι
«ύφανα δέκα τ'λιγάδγα πανί», 2) ο έλικας του κλήματος (Μοσχ.).
- τ'λίγου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τυλίγω παθ. *τ'λί-
γουμι* «πήριν μ βρουκόβα απ' καταή κι τ'λίγιτι έτθα».
- τ'λίχτρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), διχαλωτό ξύλο,
όπου τυλίγουν το *δγασίδι* για τον αργαλειό.
- τ'λίχτρα* η (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *τ'λίχτρα*.
- τ'λούπα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τολύπη μαλ-
λιού, 2) μεγάλη νιφάδα χιονιού «τ'λούπις ρίχ'».
- τ'νάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τινάζω φρ. «τα
τ'νάζου», πεθαίνω «τα τίναξιν ι βάβου».
- τ'νάζου* επίθ. (Μηλ., Ρητ.), κουνίστρα.
- τόκανους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) ξεροκέφαλος, πεισματάρης, 2)
βλάκας (Μηλ.).
- τόμους* επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), όταν «τόμους τ'ς είδιν η Ανασταδά».
- τόξου* το (Έλαφ.), τόξο από βέργα, με το οποίο εκσφενδόνιζαν τα παιδιά τις
πέτρες.

- τόπα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), άγουρο και σκληρό σύκο· «πάναν όξου κι μάζουναν τόπις».
- τότις επίρω. (Μηλ.), τότε.
- τούβουλου το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), τούβλο· «γίνγιν του πουδάρι μ' τούβουλου», πρήστηκε· φρ. «γίνγκα τούβουλου διπ̄», ακινητοποιήθηκα εξαιτίας αρρώστιας.
- τούζλα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για κάτι πολύ αλμυρό· «του τυρί είνι αρμυρό τούζλα».
- τουκάς ο (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), 1) πόρπη, 2) κρεμαστό γυναικείο κόσμημα.
- τουλμηρός επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), τουλμηρός· «ικείν' είνι τουλμηριά γ'ναίκα».
- τουλούμπα η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ποσότητα νερού που μαζεύεται μετά από πολλή βροχή, ό,τι και λαμβάδα· «πέρασιν τουλούμπα μέσα στα χουράφχα κι τά 'μασιν».
- τουλουμήδους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), του τουλουμού· «τουλουμήδου τυρί».
- τουλουμουτιῶ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τυρί τουλουμήδου.
- τούμπα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σωρός· «μάξιβάμι τούμβις ξύλα»· φρ. «πρήσκιν του χέῶ', τούμπα», 2) τοπων. (Λόφ., Ράχ.).
- τουμβουλέχ' το (Έλαφ.), το τύμπανο στη λαϊκή ορχήστρα.
- τουμουζλουδ'κους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που είναι από καλή ράτσα.
- τούντζ' το (Έλαφ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), 1) το σ'φούν' της καρούτας του μύλου, 2) μεταλλικό σήμαντρο· φρ. «θα βαρέῶ' του τούντζ'», θα πεθάνει.
- τουπλείστου επίρω. (Μοσχ.), ως επί το πλείστον· «τουπλείστου οι Μουσχουπονταμίτις ήταν Μανάτις».
- τουρβάς ο (Ρητ.), τουρβάς.
- τουρκικό το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τουρκοκρατία· «ιπαππούς πέθανιν μι του τουρκικό».
- τουρκουλόλουδου το (Ελατ., Μοσχ.), βλ. τουρκουλούλουδου.
- τουρκουλούλουδου το (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ό,τι και ανδρουτουλούλουδου.
- τουρκοουικουγένεια η (Μηλ.), τούρκικη οικογένεια· «είχαμι ιδώ καναδῶ τουρκοουικουγένεις».
- τουρκοιπούλ' το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), είδος μικρού πουλιού.
- τουρνάρ'ς ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μαραγκός.
- τουρνάῶ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο τόρνος.
- τουρνούπιλικώ ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), επεξεργάζομαι το ξύλο με το τουρνάῶ'.
- τουρσί το (Λόφ., Ράχ.), τουρσί.

τουρδού το (Ελατ.), βλ. *τουρσί*.

τούρτα η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *πλαλ'τή*.

τουρτούρα η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) τρυγόνι (Μοσχ.), 2) δεκαοχτούρα.

τούρτουρα τα (Μηλ.), στη φρ. «σι παίρν' τα τούρτουρα», σε τρελαίνει, σε αναστατώνει.

τούφα η (Ελατ., Λόφ., Ράχ.), τούφα, δέσμη· «η τούφα απ' τ' ρίγαν'», «τα κιράδα είναι τούφες τούφες».

τουφούλα η (Μηλ.), μικρή *τούφα*· «μ' έδουκιν μ'να τουφούλα τ'όα».

τουφουτός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φουντωτός· «τουφουτά κλονάργα».

τραβίστρα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), πρόχειρο έλκηθρο που αποτελείται από μια ξύλινη βάση, πάνω στην οποία μεταφέρουν ξύλα.

τραβώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τραβώ φρ. «τώρα οι γ'ναίκεις τραβούν ζουή», περνούν καλά, «τραβ'ξα φτώχα», πέρασα φτώχεια, «δεν τραβούσιν του πόδι μ'», δεν ήθελα να πάω, «τραβώ του χορρό», σύρω το χορό, «τραβώ τσιγάρου», καπνίζω, «τραβάει αέρας», φυσάει· «να κάθισι στ' αλών' κι να μη τραβάει αέρας!», .

τραγανάχ' το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) ο λοβός του αφτιού, 2) ο χόντρος στο στήθος του αρνιού, του κατσικιού κ.λπ., 3) ο χόνδρος στο κάτω μέρος της μύτης, 4) θαμνώδες δέντρο με μικρά φύλλα.

τραγανάχ' το (Έλαφ.), βλ. *τραγανάχ' 1*.

τραγ'δώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τραγουδώ.

τραγί το (Μοσχ., Ρητ.), τραγί.

τραγουδ'γάρ'ς επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αυτός που του αρέσει να τραγουδάει· «πουλύ τραγουδ'γάρ'ς ήταν».

τραγούδ'μα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τραγούδημα· «έκαμνιν ένα τραγούδ'μα!».

τραϊ' το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *τραγί*.

τραίκους ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ό,τι και *ζάρκους*.

τράκα η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), είδος κουδουνιού.

τράμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τραύμα.

τραμαντζάνα η (Ρητ.), τραμετζάνα.

τραματζάνα η (Ελατ., Μηλ., Μοσχ.), βλ. *τραμαντζάνα*.

τραματίζον ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τραυματίζω· παθ. *τραματίζουμι*· «τραματίσκιν σν Αλβανία».

τραματισμός ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τραυματισμός· «έγινιν ι τραματισμός».

τράμπα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανταλλαγή· παροιμ. «τράμπα πάν' τ'ν δράμπα, απόμ'νιν δίχους πράμα», ειρων. γι'

- αυτούς που από τη μεγάλη τους επιθυμία να κερδίζουν συνέχεια, στο τέλος χάνουν τα πάντα.
- τραμβατζής* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), έμπορος ζώων.
- τραμουντζάνα* η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *τραμαντζάνα*.
- τρανδάφ'λλήσους* επίθ. (Ρητ.), βλ. *τριανδάφ'λλήσους*.
- τρανδάφ'λλου* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *τριανδάφ'λλου*.
- τρανεύου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ., μεγαλώνω «τράνιψάμι μέσ' στ'ν ουρφάνα», «τράνιψιν του κουρίτδ'»· φρ. «τράνιψιν η δ'λά τ'ς», μεγαλοπιάστηκε, 2) μτβ., μεγαλώνω κάποιον· «η πιθιρά μ' η καημέν' μι τράνιψιν τρία μ'κρά»· παθ. *τρανεύουμι*, μεγαλοπιάνομαι· «μας τρανέβιτι».
- τρανός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλος· «έχ' τρανή δ'λά να 'ρθει», ειρων· παροιμ· «τρανά πιδγιά, τρανά βάσανα»· ουσ. *τρανός* ο, παππούς, γέρος· «ας σι πει ι τρανός».
- τρανούτδ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγαλούτσικος· «ήταν τρανούτδ'κου του κουρ'τσάχ'».
- τραούδκους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), για κασίκι με τα κέρατα προς τα πάνω.
- τραπέτδ'* (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το πολύ ξινό· «ξ'νό τραπέτδ'», πολύ ξινό, «μι ξίντσιν του κρασί, τραπέτδ' γίνγιν».
- τραπιζίτσα* η (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), το δόντι τραπεζίτης.
- τραπιζουμάνδ'λου* το (Έλαφ.), τραπεζομάνηλο.
- τράπιζους* ο (Ελατ.), τραπέζι, σοφράς.
- τραπιζουτός* επίθ. (Έλαφ.), ντούρος, αλύγιστος, άκαμπτος· «τουν σήκουσαν τραπιζουτόν».
- τραπιζάτ'κου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δημοτικό τραγούδι της τάβλας· «είχαμι κι χουριφτ'κά, είχαμι κι τραπιζάτ'κα».
- τράτους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), περιθώριο· «έχ' τράτουν».
- τραφίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκάβω τράφο στο αμπέλι.
- τραχανάς* ο, πληθ. *τραχανάδγα* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τραχανάς· «έσπαζάμι τραχανάδγα ζιμ βέτρα».
- τραχ'λά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) στενή φάσα γύρο στο λαιμό του πουκάμισου, στον ποδόγυρο της φούστας κ.λπ., 2) κομμάτι υφάσματος που τοποθετούσαν οι γυναίκες στο στήθος για στολίδι (Ελατ., Έλαφ., Ράχ.).
- τρέβλου* το (Έλαφ., Μηλ.), το φυτό τρέβλο.
- τρεις* αριθμ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τρεις· φρ.

- «αβδώ στ' τρεις», πηδώ άλμα τριπλούν, «στα τρία», για ένα είδος χορού που χορεύεται με τρία βήματα και με το αριστερό πόδι πάντα μπροστά.
- τρέμου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τρέμω· «έτρωμιναν τα χέρῳα τ'ς».
- τρέχου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τρέχω, 2) απρόσ. τρέχ'· συμβαίνει· «κάτ' τρέχ' αυτούια».
- τριανταριά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τριανταριά· «καμνά τριανταριά άτουμα».
- τριανταφ'λλήσους επίθ. (Μηλ., Μοσχ.), αυτός που έχει χρώμα τριανταφυλλί· «τριανταφ'λλήδα φούστα».
- τριαντάφ'λλου το (Μηλ., Μοσχ.), τριαντάφυλλο.
- τριάρῳ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κασίκι ή αρνί τριών ετών.
- τριβλά επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τραυλίζοντας· «ουμιλάει τριβλά».
- τριβλός επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τραυλός.
- τριγυρίστρα η (Ρητ.), φλεγμονή γύρο από το νύχι.
- τριήμερου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τριήμερη νηστεία πριν από το Πάσχα, στη διάρκεια της οποίας πίνουν μόνο νερό.
- τρικλά επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), τρεκλίζοντας· «πιροπατάει τρικλά».
- τρικλός επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αυτός που τρεκλίζει.
- τριμήν' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ποικιλία σιταριού που ωριμάζει μέσα σε τρεις μήνες.
- τριμούλα η (Λόφ., Ράχ.), τρεμούλα· «μ' έπχασιν μνά τριμούλα».
- τριμούρα η (Μηλ., Ρητ.), βλ. τριμούλα· «έχου μνά τριμούρα».
- τριμουχουχαλάζου ρ. (Μοσχ.), τρέμω από το κρύο· «κρυών', τριμουχουχαλάζ'!».
- τριμ'τάνα η (Λόφ., Ράχ.), τρεμούλα· «μ' ήρθιν μνά τριμ'τάνα».
- τριόκλουνους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), (για κλωστή) με τρία κλωνιά· «τριόκλουν' κάνουρα».
- τριότα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) ορθογώνιο παραλληλόγραμμο σχεδιασμένο στη γη και χωρισμένο σε τετράγωνα, μέσα από τα οποία περνούν πηδώντας τα παιδιά χωρίς να ακουμπήσουν τις γραμμές (Λόφ., Ράχ.), 2) παιδικό παιχνίδι που παίζονταν με τσόκανα τοποθετημένα πάνω σ' ένα σχεδιασμένο στο έδαφος τετράγωνο, χωρισμένο με διαγωνίους (Ρητ.).
- τριότ'κουσ επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για ζώο) τριών ετών· «τριότ'κου δαμάλ'».
- τριονκάτῳ'κου το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κασίκι τριών ετών.
- τριονκάτῳ'ῳ' η (Έλαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), κασίκα που γέννησε για τρίτη φορά.

- τριουτάζ' το (Ρητ.), ζώο τριών ετών.
- τρισένγουνου το (Λόφ., Ράχ.), τρισέγγονο.
- τρισίνγουνου το (Μοσχ.), βλ. τρισένγουνου.
- τρισκατάρουτους ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) ο διάβολος· «ου, να σι πάθ' ι τρισκατάρουτους!», κατάρα, 2) μτφ. πολύ ζωηρός· «κάτσι ήσυχα, τρισκατάρουτι!».
- τριτάρ'κου επίρρ. (Μοσχ.), με ενοίκιο που αντιστοιχεί στο ένα τρίτο της σοδειάς· «τα χουράφχα τα δούλιβιν τριτάρ'κου».
- τρίτουμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το τρίτο όργωμα του χωραφιού με το αλέτρι (το πρώτο ήταν το *όργουμα*, το δεύτερο το *σταύρουμα*).
- τριτσανδός επίθ. (Έλαφ.), τραγανός· «τριτσανδά σταφύλα».
- τριτώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), οργώνω το χωράφι για τρίτη φορά.
- τριφυλλουκουθά η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), κόσα με την οποία κόβουν το τριφύλλι.
- τριχάμινους μτχ. (Μηλ.), βλ. *τριχούμινους*· «τριχάμινου νιρό».
- τριχούμινους μτχ. (Λόφ., Ράχ.), τρεχούμενος.
- τριχά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χοντρό σχοινί καμωμένο από γιδόμαλλο· «ζουσμέν' η λιχώνα καλά μι τ'ν τριχά».
- τρόπους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τρόπος· φρ. «δε γίνγιν τρόπους να...», δεν στάθηκε δυνατό να... «δε γίνγιν τρόπους να ξικ'νήθ' η γουμάρα», «δε γίνγιν τρόπους να βρούμι γ'ατρών», «έκαμινς τρόπου να βρεις καθάργ'ου αλεύθ'», έκανες το παν, κάθε δυνατό.
- τρουβαδγάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εφοδιάζω κάποιον με τρόφιμα, που συνήθως τα βάζω στον τορβά· «τον δρουβαδγάζου κάθι βδουμάδα που έρχιτι» παθ. *τρουβαδγάζουμι*· «τρουβαδγάσκιν καλά κι έφυγιν».
- τρουβάς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *τουρβάς*.
- Τρουγουμός ο (Λόφ., Ράχ.), τοπων. που έχει νερό.
- τρουγώσ'μους επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), φαργώσιμος· «κιρνούσαν ό,τ' είχαν τρουγώσ'μου».
- τρουουρνώ ρ. (Μηλ., Ρητ.), βλ. *τροουρνώ*.
- τρούκα τρούκα! επιφ. (Μηλ.), επιφώνημα με το οποίο καλούν τις κότες για να τις ταΐσουν.
- τρουμάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τρομάζω· μτχ. *τρουμασμένους*.
- τρούμβα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), δέμα, μπάλα από νήματα.
- τρουμβάρου ρ. (Μηλ.), τουμπάρω, αναποδογυρίζω· «τρούμβαριν τ' αυτουκίνητου».

- τρούπουμα το (Ρητ.), τρύπωμα στο ρούχο· «ιγώ έφλανα τα τρουπώματα κι αυτή έραβιν».
- τρώρα επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τριγύρο· «όλ' οι συνγινήδεις απού τρώρα τρώρα», γύρο γύρο.
- τρουσί το (Έλαφ.), βλ. *τουρσί*.
- τρούσα τρούσα! επιφ. (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *τρούσα τρούσα!*
- τρουρνό ρ. (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) τριγυρίζω· «βγήκαν, τρούρ'σαν», 2) αναποδογυρίζω· «του τρουρνάει του πλάτου κι πέφτ' ι χαλβάς»· παθ. *τρουρνόυμι*, τριγυρίζω· «όλ' τ' μέρα τρουρνέτι μέσ' στου σπίτ'».
- τρουρ'σμα το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), συνεχής απασχόληση, δουλειά· «όλ' τ' μέρα έχου πουλύ τρουρ'σμα, δε σταματώ».
- τρουρ'στός επίθ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) γυριστός· «ένα ξύλου τρουρ'στός», 2) (για φαγητό) που το ανακατεύουν γυρίζοντάς το με το κουτάλι γύρο γύρο· «τρουρ'στό κατδαμάζ'».
- τρουρ' επίρρ. (Ελατ., Μοσχ.), γύρο γύρο· «χόριβάμι τρούρ'».
- τρουφανός επίθ. (Μηλ., Ρητ.), τρουφαντός· «τρουφανό χουρτάζ'».
- τρουφουδουτχέμι ρ. (Λόφ., Ράχ.), τρουφουδοτούμαι.
- τρουχάλα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλη πέτρα.
- τρουχαλά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σωρός από πέτρες, ξύλα κ.λπ.· «μνα τρουχαλά ξύλα», «τρουχαλά τα μήλα καταή», «κρουμύδγα, μνα τρουχαλά», 2) ομάδα ανθρώπων· «μνα τρουχαλά νουμάτ'».
- τρουχώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τρουχίζω· «τρουχώ του μαχαίζ'», «τρουχάει τ'μ βέτρα»· παθ. *τρουχέμι* και *τρουχούμι*· «τρουχέτι του δόνδ'»· μτχ. *τρουχ'μένους*· «τρουχ'μένου μαχαίζ'».
- τρόχαλου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι και *τρουχάλα*· «έχτ'σιν του σπίτ' μέσ' στα τρούχαλα»· φρ. «σαν δρούχαλα του ρίζ'», για το χοντρό χαλάζι.
- τρούχαλους ο (Μηλ.), βλ. *τρουχάλα*.
- Τρουγόνα η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) όμορφη αγελάδα (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 2) αγελάδα γεννημένη την Τρίτη (Ελατ.).
- Τρουγόν' το (Ελατ., Μηλ.) βόδι γεννημένο την Τρίτη.
- τρουπίσα η (Μηλ., Ρητ.), σχέδιο στο πλεκτό με τρύπες σε κάθετη γραμμή.
- τρουπιτσουτός επίθ. (Μηλ., Ρητ.), (για πλεκτό) με *τρουπίσα*· φρ. «γανγλαστό τρουπιτσουτό», σχέδιο με *τρουπίσα* σε σχήμα ελικοειδές.
- τρουπουσάκ'ς ο (Λόφ., Ράχ.), βλ. *τρουπουσάκ'*.
- τρουπουσάκ' το (Μοσχ., Ρητ.), 1) μικρό πουλί που τρυπώνει μέσα στους φράχτες, 2) άγριο χόρτο με στάχυ που χώνεται στο χώμα και καταστρέφει την παραγωγή (Μοσχ.).
- τρουπό ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τρυπώ· «τουν

- δρύπ'σιν του βιλόν'», 2) τριβελίζω· «μι τρύπ'σιν του μνάλο μι τ'ν γλάφα τ'»· φρ. «σι τρύπ'σα», σ' έκαμα να σκάσεις.
- τρω ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τρώγω· φρ. «τρω ψουμί», τρώγω· «έκατσαν να φαν ψουμί», «του τρω», «δεν δου τρω», ταιριάζω, τα πάω καλά με κάποιον, δεν ταιριάζω· «άμα δεν δου τρων, καλύτερα να χουριζ'ν»· παθ. *τρώγουμι*, 1) φθείρομαι, φαγώνομαι· «σ' ικείνου του μέρους τρώγουνδαν η πέτρα», 2) φιλονεικώ, μαλώνω· «όλα τα χρόνα τρώγουνδι σαν da κουνκόγ'α».
- τσαβούνα η (Ελαφ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *τσαμβούνα*.
- τσαδίλα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αραιό ύφασμα με το οποίο στραγγίζουν το τυρί, 2) υφαντή πετσέτα με την οποία τυλίγουν το ψωμί· «του ψουμί του σκέπαζάμι στου π'νακουτό μι τ'ς τσαδίλις».
- τσακίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σπάζω· «του δτιάδ' του πήγιναν στου μύλου κι του τσάγξαν γ'α βλουγούδ'»· φρ. «αι, τσάκ'σι του λιμό σ'!», φύγε, «τσάκ'σιν η ηλικία», πέρασαν τα χρόνια· *μτχ. τσαγσμένους, σπασμένους*· «ρίχ' μέσ' στου γάλα του δτιάδ' τσαγσμένους».
- τσάκνο το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσάκνο.
- τσακνάρας επίθ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. *τσακνάρ'ς*.
- τσακνάρ'ς επίθ. (Μηλ., Ρητ.), πολύ αδύνατος· «διπ' τσακνάρ'κου είναι του πιδί».
- τσακουμάρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσακωμός, φιλονεικία· «όλα τα χρόνα ήταν μι τσακουμάρις μέσ' ζδ' γειτουνά».
- τσακουτάδ' το (Μηλ., Ρητ.), 1) χερούλι, λαβή, 2) ο γάντζος της πόρπης· «του τσακουτάδ' του είχιν απού κάτ' κι δε φαίνουνδαν».
- τσακ'στός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για τόπο) πετρώδης και τραχύς· «ι τόπους ήταν τσακ'στός κι δεμ βουρούσις να πας μι του τρακτέδ'».
- τσακώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πιάνω· «άμουν να τσακών', μάλαμα να γένιτι», ευχή, «βγαίν' λίγου όξου τσακώνουνδα τσακώνουνδα», «μι τσακών' η αναπουδγ'α», 2) κολλώ· «τσάκουσιν ι τσέντζιρ'ς»· παθ. *τσακώνουμι*, 1) πιάνομαι· «τσακώθ'καμι στο χουρό», 2) καταπιάνομαι· «η μάνα μ' τσακώνουνδαν λίγου απού μαμμή»· *μτχ. τσακουμένους*, 1) πιασμένος· «του πιδί ήταν τσακουμένου απ' τουν αφαλό», 2) ευκατάστατος, εύπορος· «ήταν καλά τσακουμένα τα πιδγ'α τ'ς».
- τσαμπί το (Ελαφ., Μηλ., Ρητ.), τσαμπί σταφυλιού.
- τσαμβούνα η (Ελαφ., Ρητ.), 1) πρόχειρη φλογέρα από καλάμι βρίζας, 2) φλογέρα της γκάιντας, 3) ο έλικας στα φυτά της φασουλιάς· «απόλ'καν τσαμβούνα, θέλ' να τα βιργώσουμι τα φασούλα», 4) επιροημ. για συνεχή ροή υγρού· «κίντσιν του αίμα τσαμβούνα τουν γατήφουρου».

- τσάμβουρου* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), σταφύλι χωρίς τις ρώγες· «τσάμβουρου σκέτου είναι, δεν έχ' ρώγες».
- τσαμ'νώ ρ.* (Ρητ.), μιλώ με θράσος, αντιμιλώ· «ισύ τι θέλτς κι τσαμ'νάς;».
- τσανγάδα* η (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), γίδα ή προβατίνα που έχει χάσει το νεογέννητο, αλλά έχει γάλα.
- τσανγαδάῶ'* το (Μοσχ.), πρόχειρα φραγμένο μέρος για τα *τσανγάδα*.
- τσανγαδεύουμι ρ.* (Μοσχ.), γίνομαι *τσανγάδα*.
- τσανγαράς* ο (Μηλ., Μοσχ.), ό,τι και *κατσαβός*· «του χειμώνα, άμα πας στα δένδρα, είναι γιμάτα τσανγαράδες».
- τσανγαρότρυπα* η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η τρύπα που ανοίγει το έντομο *τσανγαράς* στα δένδρα.
- τσανγαρ'σουίλ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το σουβλί του τσαγγάρη.
- τσανγάῶ'* το (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), είδος σκαθαριού που δαγκώνει.
- τσάπα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τσάπα· φρ. «μνά τσάπα νιρό», μικρή ποσότητα, 2) τσάπισμα· «τώρα τα καλαμβούλα τά'χου μνά τσάπα», τα τσάπισα μια φορά.
- τσαπαλίζου ρ.* (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), τσαπίζω.
- τσαπί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρή τσάπα.
- τσαπίζου ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσαπίζω.
- τσαπόδουνδου* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), δόντι που προεξέχει.
- τσαπόδουνδους* επίθ. (Μηλ.), βλ. *τσαπουδόνδας*.
- τσαπουδόνδας* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που τα δόντια του προεξέχουν.
- τσαπουδόντ'ς* επίθ. (Μοσχ.), βλ. *τσαπουδόνδας*.
- τσαπούλ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *τσαπούλτς*.
- τσαπούλτς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για ζώο) με κέρατα γυριστά προς τα μέσα.
- τσαπούίλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βόδι με κέρατα γυριστά προς τα μέσα.
- τσάπουρνον* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο καρπός της *τσαπουρνιάς*.
- τσαπουρνά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος αγκαθωτού δέντρου.
- τσαρλατάνους* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), φλύαρος.
- τσαρπαλάς* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ο γάντζος της ζώνης.
- τσαρτσαλέους* επίθ. (Ελατ.), φλύαρος.
- τσαρτσάρα* η (Λόφ., Ράχ.), τσατσάρα, χτένα.
- τσαρτσαρουχόρταρου* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), είδος άγριου χόρτου με φύλλα στενά, που το τρων τα ζώα, ό,τι και *στυαρουχόρταρου*.

- τσαρτσαρώνουμι ρ.* (Λόφ., Ράχ.), ανατριχιάζω, σηκώνονται οι τρίχες μου.
- τσαρ'χόσκ'νου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σχοινί με το οποίο έδεναν τα τσαρούχια στα πόδια.
- τσαφ* το (Μηλ., Ρητ.), η κατάλληλη ώρα: «ήρθιν του χουράφ' στου τσαφ», στην ώρα του για όργωμα.
- τσαχείλας* επίθ. (Έλαφ.), αυτός που έχει φουσκωτά χείλη.
- τσέλιγας ο Ι* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσέλιγκας.
- τσέλιγας ο ΙΙ* (Έλαφ.), είδος παιδικού παιχνιδιού, ό,τι και *τσιλίγκα*.
- τσέντζιρ'ς ο* (Ρητ.), βλ. *τζέντζιρης*.
- τσέπα η* (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), 1) μεταξωτό γυναικείο κεφαλομάντιλο, 2) η κρούστα που σχηματίζεται στην επιφάνεια του εδάφους.
- τσέργα η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουβέργα από γιδόμαλλο.
- τσέτλα η* (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *ραβούθ'*.
- τσέφλου* το (Έλαφ.), το τσόφλι.
- τσιβέτα η* (Ελατ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), 1) μάνταλος της πόρτας ή του παράθυρου (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), 2) το ελατήριο της παγίδας (Ελατ.), 3) το γλωσσίδι της κλειδαριάς.
- τσιβί* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) καρφί, 2) σουβλί με ξύλινο χερούλι και μεταλλική μύτη με το οποίο φυτεύουν τον καπνό.
- τσιβιάις ο* (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κρύος βοριάς: «φ'σάει τσιβιάις».
- τσιβικάνου ρ.* (Μοσχ.), 1) καρφώνω «τα τσιβίκουναν τότες τα ξύλα», 2) φυτεύω με το *τσιβί*.
- τσιγάρα η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσιγάρο: «θέλου μ'να τσιγάρα να μι δώις».
- τσιγαριάις* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που αγαπάει το τσιγάρο: «όλ' αυτοί είναι τσιγαριάιδις».
- τσιγαρίδα η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το κρέας που μένει μετά από το λειώσιμο του χοιρινού λίπους: «έβανάμι τσιγαρίδις μέσ' στ' βουβότα».
- τσιγραβέτσους* επίθ. (Ελατ., Μοσχ.), αδύνατος.
- τσικνίζου ρ.* (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), κεντώ, αγκυλώνω: «να του βλέπ'ς του ζώου κι να σι τικνίζ' μέσα ν γαρδ'γά».
- τσικουλάτα η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σοκολάτα.
- τσικουλατάκ' το* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σοκολατάκι: «θελ' να του δώις κι κάνα τσικουλατάκ' σα μ'κρό που είναι».
- τσικούρα η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο τσεκούρι.
- τσικουργ'άτ'κα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυστηρά, κοφτά: «μιλάει τσικουργ'άτ'κα».
- τσικουρί* το (Μηλ., Ρητ.), μικρό τσεκούρι.

- τσικουριά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσεκουριά· «η τσικουριά μι πέρασιν, ου λόγους δεμ βιονάει», παροιμ.
- τσικουῖ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσεκούρι· «έκουψα όλα τα ξύλα μι του τσικούῖ μαναχός».
- τσικουικάδραχτου* το (Μηλ., Ρητ.), το αδράχτι στο *τσικουῖ*.
- τσικουῖ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εργαλείο, σε σχήμα τροχού, με το οποίο κλώθουν το μαλλί· «τό ῥφῆανάμι απάλις κι τό ῥγιθάμι στου τσικουῖ».
- τσιλίνγα* η (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), παιδικό παιχνίδι, ό,τι και *σκλέντζα*.
- τσιλίνḡ* το (Λόφ., Ράχ.), το μικρό ξύλο στο παιδικό παιχνίδι *σκλέντζα*.
- τσιλιπής* επίθ., θηλ. -ήτσα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άνθρωπος κομπός και περήφανος· «ήταν καλή νοικουκυρά, τσιλιπήτσα».
- τσιλνικάτου* το (Μοσχ.), τσελιγκάτο.
- τσιλουφτίκας* επίθ. (Μηλ.), βλ. *τσιουλουφτίκας*.
- τσιμα* η (Ελατ., Μηλ., Μοσχ.), μικρή ποσότητα, λίγο· «λίγου, μῆα τσίμα τυρί, μουρή, δώσι μι!».
- τσιμιβῖ* το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), το οριζόντιο ξύλο της σκεπής που καρφώνεται πάνω στον *καβαλάρη*.
- τσιμβλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η τσίμπλα, 2) ο κόμπος στο κλήμα (Μοσχ.), 3) μικρή ποσότητα· «μῆα τσίμβλα τυρί», «μῆα τσίμβλα κρέας».
- τσιμβλάρ* ζ επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσιμπλιάρης.
- τσιμούρα* η (Ρητ.), ό,τι και *τσιμουράλ*.
- τσιμουράλ* το (Ρητ.), η μύτη που σχηματίζει η μπιμπίλα στο τελείωμα ενός πλεκτού· «έβανάμι στουμι βάτου κι τα τσιμουράλα να ουμουρφαίῆ».
- τσιμουῖ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσιμπούρι.
- τσιμβρεούμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσιγκουνεύομαι· «τσιμβρέβιτι κι του νιρό που πίῆ».
- τσιμβρός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσιγκούνης· «η μανῆα αυτή ήταν πουλύ τσιμβριά».
- τσιμβώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τσιμπώ· «μι τσίμβ'σιν ένα κουνούπ'», 2) δαγκάνω· «τον τσίμβ'σιν του φίδ'».
- τσιμινδένους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσιμεντένιος· «τσιμινδέῆνα σάλα».
- τσιμῆας* επίθρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αμέσως, στη στιγμή· «αθήτσα τσιμῆας».
- τσιμπτά* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το άγκιστρο στη μύτη της βελόνας του πλεξίματος, 2) το γαντζάκι που κουμπώνει τα κοσμήματα, 3) το ράμφος των πουλιών.

- τσιμπτιά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσίμπημα· «ν έδουκιν μνά τσιμπτιά δ' γίδα».
- τσίνα* η (Μοσχ., Ρητ.), γκρίνια· «πουλλή τσίνα τό 'πχ'ασιν του μ'κρό».
- τσιγγέινους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *τσιγγέίνους*.
- τσιγγέλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τσιγγέλι· «κρέ- μουνδάν του κρέας στου τσιγγέλ'», 2) το τσιγγελωτό μουστάκι· «τι καλό τσιγγέλ' που είχιν!».
- τσιγγέίνους* επίθ. (Έλαφ.), τσίγκινος· «τσιγγένα πχάτα».
- τσίνγκινους* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), τσίγκινος· «τσίνγκινου πχάτου».
- τσιγγίστρα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), γυναίκα που χορεύει ωραία, με πολλά σκέρτσα.
- τσιγγλίζου* ρ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), προκαλώ, ερεθίζω κάποιον· «ήρθιν κι μι τσίγγλισιν».
- τσιγγούλ'* το I (Λόφ., Ράχ.), 1) βλ. *τραβίστρα*, 2) το διχαλωτό ξύλο με το οποίο τραβούν το νήμα για να το περάσουν στον αργαλειό.
- τσιγγούλ'* το II (Λόφ., Ράχ.), μικρό πιάτο· «φέρι του τσιγγούλ' να βάλουμι φαϊ στου μ'κρό».
- τσιγγουμάνους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), (για ρούχο) χωρίς μανίκια· «τσιγγουμάνγ' φούστα».
- τσιγγουνεύου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσιγγου- νεύομαι· «ξέρ'ς πόσου τον τσιγγουνεύου τον γαφέ;».
- τσιγγουνά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσιγγουσιά· «τι, τσιγγουνά στου νιρό θα κάνουμι τώρα;».
- τσιγγουρεύου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), κλαδεύω, σπάζω τα κλαδιά του δέντρου, τα κοτσάνια των χόρτων κ.λπ.· «κάθι χρόνου τα τσιγγουρεύου τα κλουνάργ'α κι πάλι γένουνδι».
- τσιγγούρ'κους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), για χωράφι με εύφορο κοκκι- νωπό χώμα· «τσιγγούρ'κου χωράφ'».
- τσίνγκραβους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), (για χώμα) σκληρός, άγονος.
- τσιγγρίζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), τσιγγρίζω· «πάμι να τσιγγρίσουμι αβγά».
- τσιγγρός* επίθ. (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσιγγούνης.
- τσιγγουμάζουμα* το (Μοσχ.), τσιγγούνης· «πού σι γέβ' αυτό του τσιγγουμά- ζουμα!».
- τσίνγκρους* επίθ. (Ελατ., Μοσχ.), (για χώμα) κοκκινωπός και αργιλλώδης, ακατάλληλος για καλλιέργεια.
- τσινδιλμάς* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), Τούρκος αγροφύλακας, τζανταρμάς.
- τσινουμούλαρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μουλάρι που κλωτσάει, είναι ιδιότροπο.
- τσιντζέλου* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), κουρελιάρα.
- τσιντζέλ'* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), φθαρμένο ρούχο, κουρέλι·

- «διπ̄ τσιντζέλῑ γίνγιν του ρούχου».
- τσιντζιροϋλ̄ το (Ελαφ., Μηλ.), μικρός τέντζερης.
- τσίντζλα η (Μοσχ., Ρητ.), το σημείο στην κλωστή που είναι πολύ λεπτό και κοντεύει να κοπεί· «έχ' μέσα όλου τσίντζλις».
- τσιντζλάζου ρ. (Μοσχ.), (για κλωστή), κάνω τσίντζλα· «στου γνέθ'μου τσιντζλάζ'», «τσιντζλασμέν' κλωστή».
- τσιντσ'φιά η (Ελαφ., Λόφ., Ράχ.), το δέντρο τζιτζυφιά.
- τσίντσ'φου το (Ελαφ., Λόφ., Ράχ.), το τζιτζυφο.
- τσινάζου ρ. (Μηλ.), για κλωστή που δε στρώνει στην ύφανση ή στο γνέσιμο.
- τσινάρ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ιδιότροπος, δύστροπος· «τσινάρ'κου άλουγου», «τσινάρ'κου πιδί».
- τσίπα η (Ελαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) μεταξωτό γυναικείο κεφαλομάντιλο για τις επίσημες μέρες, 2) το βέλο της νύφης (Μηλ.), 3) η κρούστα, η πέτσα· «του γάλα έπχασιν τσίπα».
- τσιπιρδόνους επίθ. (Ρητ.), άνθρωπος με γούστο και σβελτάδα στις δουλειές του· θηλ. τσιπιρδόνα η, τσαπερδόνα.
- τσιπιρούτα η (Μηλ., Μοσχ.), βλ. σιπιρούτα.
- τσιπλιζοϋμι ρ. (Μηλ.), (για πιάτο, μεταλλικό σκεύος κ.λπ.), χτυπιέμαι, ξεφλουδίζομαι· «τσιπλίσκιν του πχάτου», «τσιπλίσκιν του κουδούν'».
- τσιπλιτάρα η (Μηλ.), βλ. τσιπλουτάρα 1.
- τσιπλουτάρα η (Ελατ., Ρητ.), 1) το πουλί δρουκολάπτης, 2) μτφ. φλύαρη γυναίκα.
- τσιπλουτάρ' το (Μηλ., Ρητ.), ό,τι και τσιπλουτάρα.
- τσιπ'ρου το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), το τσίπουρο· «κιρνούμασι τσιπ'ρου».
- τσιπρουβουμάσταρους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και τσιπρουμάσταρους.
- τσιπρουβύζ' το (Μοσχ.), ζώο με μεγάλα μαστάρια και μικρές ρώγες, που αρμέγεται δύσκολα.
- τσιπρουβύζ'κους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για ζώο, που έχει μεγάλα μαστάρια και μικρές ρώγες και που αρμέγεται δύσκολα.
- τσιπ'ρουκάδ' το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), καδί όπου τοποθετούν τα τσίπουρα.
- τσιπρουμα το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), το σφίξιμο των μαστών του ζώου που κάνει αδύνατο το άρμεγμα.
- τσιπώνου ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πιάνω κρούστα· «αρχίζ' να τσιπών' του χουράφ'», «τσέπουσιν του χουράφ'».
- τσιράκι το (Ελατ., Μοσχ., Ρητ.), ο βοηθός του κτίστη, το τσιράκι.
- τσιρέζ' το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το ένα τέταρτο του πλαστού· «δο μ' ένα τσιρέζ'» (Μοσχ.), 2) μονάδα μέτρησης του γάλακτος (Ρητ.).
- τσιρέκασμα το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), τεμάχισμα, κομματιάσμα.
- τσιριζάζου ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), τεμαχίζω, κομματιάζω.
- τσιρνόγ' το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), είδος βελανιδιάς με μικρά και

- γυαλιστερά φύλλα που τα τρων τα γίδα.
- τσιρνούγηδους* επίθ. (Μηλ., Ρητ.), αυτός που είναι από *τσιρνόγ'* «τσιρνούγηδα ξύλα», «τσιρνούγηδα φύλλα».
- τσιρνούκισσός* ο (Λόφ., Ράχ.), είδος κισσού που αναρριχιάται στα *τσιρνόγια*.
- τσιρνάζου* ρ. (Λόφ., Ράχ.), μαυρίζω από το πολύ κρύο· «τσέρνάσαν τα χέργ'α μ'»· βλ. και *τσαρνάζου*.
- τσιρόμβλου* το (Μηλ.), ποικιλία άγριου μήλου που ωριμάζει πολύ αργά.
- τσιρουκεύου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *τδουρουκεύου*· «απού τότες τσιρούκιψιν κι δεμ βουρεί».
- τσιρουκλεύουμι* ρ. (Λόφ., Ράχ.), μου μένει κουσούρι, ελάττωμα· «απού τότες κι κουνδά τσιρουκλεύικιν κι δεμ βουρεί να δ'λέψ'».
- τσιρουκλιδ'κους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *τδουρουκλιδ'κους*.
- τσιρουφλίζουμι* ρ. (Λόφ., Ράχ.), 1) τσουρουφλίζομαι, 2) μτφ. καταστρέφομαι· «τσιρουφλίδκα, χάθ'κα!».
- τσιρτσιβές* ο (Έλαφ., Μηλ.), το πλαίσιο του παράθυρου.
- τσιτ!* επιφ. (Λόφ., Ράχ.), επιφώνημα για να διώχνουν τις κόττες.
- τίτα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), σανίδι προιονισμένο, κατάλληλο για το ταβάνι.
- τσιτσι* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) γυμνή σάρκα· «είχιν όξου του τσιτσι», 2) παιδική λέξη για το κρέας· «έλα να φας λίγου τσιτσι!».
- τσιτώνουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τεντώνομαι, 2) φουσκώνουν οι μαστοί μου από το πολύ γάλα, ό,τι και *σπαργώνουμι*.
- τσιφουκέπῶ* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), είδος πεπλατυσμένου κουδουνιού με σιδερένιο γλωσσίδι και όχι καθαρό ήχο.
- τσιφτεές* ο (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), το κυνηγετικό όπλο.
- τσιφτιλής* επίθ., θηλ. -ήτσα (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ιδιότροπος, ανάποδος.
- τσιφτιλιζ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) αναποδιά· «τσιφτιλιζ' τρ'ανό ήταν αυτό», 2) γρουσουζιά· «του βουρλόγ' έφιριν τσιφτιλιζ' στου σπίτ'».
- τσιφτιλώνουμι* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αναποδιάζω, γίνομαι ιδιότροπος· «τι τσιφτιλώθ'κ'ις έτ'δα κι δεμ βασ ικεί π' σι στέλ'ν;», 2) (για αντικείμενα) παθαίνω βλάβη· «μείς τώρα τσιφτιλώθ'κ'ιν η τηλιόρασ' κι δεμ βαιζ'».
- τσ'καλάς* ο (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αυτός που κατασκευάζει ή πουλάει τσουνάλια.
- τσ'κάλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσουνάλι· «που καμν'ά φουρά του τσ'κάλ' σ'ι άφηνιν κι χουρίς φατ'» φρ. «μαύρους τσ'κάλ'», κατάμαυρος.
- τσ'κῶ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ύψωμα· «όλα

- τα τσ'κάρῳα έχ'ν νιρό», «του ψ'λό του τσ'κάῳ'», 2) η κορυφή του κεφαλιού (Μοσχ.).
- τ'ς κ'λάς επίθ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), με την κοιλιά: «έπισα καταή τ'ς κ'λάς».
- τσ'λάῳ' το (Έλαφ., Μηλ.), το γεννητικό ὄργανο των αρσενικών ζώων.
- τσ'λίδα η (Ρητ.), στάλα νερού: «-έῳ' νιρό; -όῳ', μῆα τσ'λίδα».
- τσ'λουῳ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσουλούφι.
- τσ'μινδέινους επίθ. (Μηλ.), ὅ,τι και τσιμινδέινους.
- τσ'νίζου ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αντιδρώ γκρινιάζοντας, 2) τρίζω: «τσ'νίζ' η πόρτα».
- τσ'νώ ρ. (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. τσ'νίζου.
- τσ'νάρ'κους επίθ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. τσινάρ'κους.
- τσουγκάρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσουξίμο στο στομάχι από πείνα: «έχου μῆα τσουγκάρα, δε σι γλέπου!».
- τσούζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τσουζώ: «μι τσουζ'ν τα μάτῳα», 2) πίνω υπερβολικά: «έτρουγιν πουλύ, έτσουζιν κι νιρό» φρ. «του τσουζ'», πίνει πολύ: «κάθι βραῳ' του τσουζ'»· παθ. τσουζομι, γδέρομαι, πληγώνομαι, συγκαίομαι: «τσούθ'κιν του μ'κρό».
- τσουκανάῳ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), είδος σφυριού, με το οποίο χτυπούν το σήμαντρο της εκκλησίας.
- τσούνκναβους επίθ. (Ελατ., Μηλ., Μοσχ.), τραχύς, αδρύς: «τσούνκναβα χέρῳα», «τσούνκναβου μαλλί», «τσούνκναβ' κλουστή».
- τσουκνίδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσουκνίδα: φρ. «βγες τσουκνίδα, μβες μουλόχα», λέγεται για την καταπραίντική επίδραση της μολόχας σε περιπτώσεις κνησμού από τσουκνίδα.
- τσουκνιδόπιτα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πίτα με τσουκνίδες.
- τσουκνίδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσουκνίδα.
- τσουκνίζου ρ. (Ρητ.), 1) χτυπώ, κεντώ με τσουκνίδα: «θα σι τσουκνίσου!», 2) κεντώ, τσιμπώ: «μι τσουκνίζ' μέσα», «μι τσουκνίζ', μι πουνάει»· παθ. τσουκνίζομι: «τσουκνίδκα!».
- τσουλουφρίζομι ρ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), τσουρουφρίζομαι: «τσουλουφρίδκα απ' τουν ήλου».
- τσουλουφτίκας επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), άνθρωπος με πολύ μικρά αφτιά.
- τσουράῳ' το (Λόφ., Ράχ.), 1) σκουλαρίκι, 2) λέρα με ιδρώτα που τρέχει στους κροτάφους, 3) μπογιά που ξέβαψε και τρέχει στους τοίχους: «έβριξιν κι κατέβασιν τσουράῳα στον δόιχου».
- τσουράπ' το (Ελατ., Λόφ., Ράχ.), τσοράπι, πλεκτή κάλτσα με σχέδια που έμπαινε πάνω από τα σφούνα.
- τσουρουκλίδ'κους επίθ. (Μηλ.), βλ. τσουρουκλίδ'κους.

- τσούχτρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοκκινωπό μυρμήγκι που τσιμπάει και που συνήθως ζει σε σάπια ξύλα.
- τσφούν'* το (Ελαφ.), βλ. *σιφούν'*.
- τῶαι* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τῶαι· «τῶαι θκό μας, β'νήδου».
- τῶαίλάν'* το (Ελατ., Μοσχ.), παρατσούκλι για τους κατοίκους του Ελατοχωρίου.
- τῶαίλάντις* ο (Ελατ., Μοσχ.), βλ. *τῶαίλάν'*· «ήρθαν οι τῶαίλάν'δισ».
- τῶαῖρίζου* ρ. (Μοσχ.), (για χῶμα) κρατώ το νερό της βροχής· «τῶαῖρίζ' του χουράφ'».
- τῶαῖρουχόρταρου* το (Μοσχ.), χόρτο όμοιο με το *σιδιρουχόρταρου*, αλλά με πιο μαλακά φύλλα.
- τῶαῖρ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τόπος που κρατάει νερό και δε μπορεί να καλλιεργηθεί.
- τῶάκα τῶάκα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στη στιγμή, τῶάκα τῶάκα· «τῶάκα τῶάκα τα πήραμι τα πιδῶά στον σπῖτ'».
- τῶακαλίνα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), το θηλυκό τσακάλι.
- τῶακάλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τσακάλι, 2) μτφ. έξυπνος άνθρωπος, 3) κακός, 4) η μύτη της βελόνας του πλεξίματος (Ρητ.), 5) είδος μάνταλου (Μοσχ.).
- τῶακαλόρα* η (Μοσχ.), χωράφι εντελώς άγονο.
- τῶακατάλ'* το (Μοσχ.), μεταλλικό έλασμα με το οποίο κλείνει η πόρτα· «έχου σι μῆνα πόρτα τῶακατάλ'».
- τῶακατίζουμι* ρ. (Μηλ.), παρεξηγιέμαι· «τῶακατίδκαμι κι δε μιλούμιστι».
- τῶακάτισμα* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), παρεξήγηση.
- τῶακατούρα* η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) μεγάλη φασαρία· «έχου μιγάλ' τῶακατούρα στον σπῖτ'», 2) πολλά και μικρά παιδιά· «τι φῶάν' η τῶακατούρα;», 3) σπασμένα αντικείμενα.
- τῶακαμάγ'σμα* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) αστραπή· «όταν αστράφτ', του λέμι τῶακαμάγ'σμα μεις», 2) μάλωμα, παρεξήγηση· «έκαμαν ένα τῶακαμάγ'σμα!».
- τῶακαμακόπιτρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος σκληρής πέτρας.
- τῶακαμάκω* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χτυπώ το τσακμάκι για να βγάλει φλόγα, 2) δέχνω κάποιον· «τον τῶακαμάκ'σα ῶα τα καλά», 3) πυροβολώ· «τῶακαμακούσαν ικεί κάτ'», 4) γελώ, 5) απρόσ.
τῶακαμακάει, αστράφτει· «άμα τῶακαμακάει ικεί απάν', θα βρέξ'»· παθ.
τῶακαμακῶουμι και *τῶακαμακίζουμι*, παρεξηγιέμαι με κάποιον, μαλώνω· «τῶακαμακίδκαν, γίνγαν άνου κάτ'», «τῶακαμακίδκαμι κι δε μιλούμιστι».
- τῶακαμάκ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσακμάκι·

- «όταν τραβούμι του τσακμάλ' βγάζ' σπίθις».
τσακουρίζου ρ. (Ρητ.), αλληθωρίζω· «κοίτα πώς τσακουρίζ' αυτός!».
τσακούρ'κα επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), (για κοίταγμα) λοξά, πλάγια· «τι μι κοιτάς έτδα τσακούρ'κα;».
τσακούρ'κους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αλλήθωρος, 2) παλαβός, τρελός· «αι, πιωνάει ι τσακούρ'κους».
τσακούρ'ς επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *τσακούρ'κους*.
τσακ'τώ ρ. (Μοσχ.), χτυπώ· «τι τσακ'τάς αυτού μέσα;».
τσαλί το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αγαθωτό ξερόκλαδο· «τι γύριβις αυτούια μέσα στα τσαλά;».
τσαλούπου η (Έλαφ.), περιπαικτική ονομασία της αλεπούς.
τσαμανδάν' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κοντό σακάκι της παλιάς ανδρικής φορεσιάς.
τσαμβαζλίζ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εμπόριο ζώων.
τσαμβάιζ ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζωέμπορος.
τσαμβαρίκους ο (Μοσχ.), φασαρία, σαματάς· «πουλύς τσαμβαρίκους γένιτι».
τσαμβάς ο (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) ο θύσανος του καλαμποκιού· «στρίβ'ν τ'ς τσαμβάδις να φλάσ'ν τσιγάρα», 2) τα μουστάκια του ανθρώπου, 3) η χαίτη του αλόγου, 4) το τσουλούφι μπροστά στο μέτωπο· «άμα σι πχάσου απ' τον τσαμβά!», 5) οι τρίχες που πετιούνται μπροστά στα μάτια του τραγιού· «κοίτα να μην αφήμ'ς τσαμβάδις στον τραϊ!».
τσαμβασιόρ'γα τα (Μηλ., Ρητ.), διάφορα μικροπράγματα· «ήρθιν κι έφιριν κι τα τσαμβασιόρ'γα τ'ς».
τσαμβασιόρ'γα τα (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *τσαμβασιόρ'γα*.
τσαμ'κου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο τσαμικός χορός.
τσαμ'ς ο (Έλαφ., Μηλ.), κοντός και μαζεμένος, ό,τι και *ζβάπ'*.
τσανάκα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλη πήλινη γαβάθα.
τσανάκ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρή *τσανάκα*.
τσανγάλα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) διχάλα· «είχαμι κι ξύλα μι τσανγάλις κι τό τ'λιγάμι του σκ'νί στα τρία», 2) ξύλο γυριστό στην άκρη για να τραβούν τα κλαδιά και να μαζεύνουν τα φρούτα· «μι τ'ν τσανγάλα τραβούν τα κλοννάρ'γα τα ξικλώναρα».
τσανγαλουτός επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), διχαλωτός· «ξύλα τσανγαλουτά».
τσανγαλώνου ρ. (Μηλ., Ρητ.), στηρίζω τις φασουλίες, ντοματιές κ.λπ. με *τσανγάλις*· «τσανγάλουσα τ'ς δουμάτις».
τσανγάλ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), διχάλα· «κλοννάρ' μι τσανγάλα».
τσανγραβέλ'κους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *τσανγραβους*.

- τῶανγραβους* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), (για ζώο ή άνθρωπο) αδύνατος και μαζεμένος.
- τῶανγρίζου* ρ. (Έλαφ., Μηλ.), βλ. *τσινγρίζου*.
- τῶαόλας* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), άνθρωπος με προτεταμένο σαγόνι.
- τῶαόλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), σαγόνι· «χτύπ'σα στου τῶαόλ'».
- τῶαούις* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), λοχίας του τουρκικού στρατού· «ήταν τῶαούις ιδώια, λουχίας».
- τῶαούλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *τῶαόλ'*· «πού να βάλ' ικεί τῶαούλ' ι λύκους!».
- τῶαουνάῳ'* το (Ρητ.), μικρό γκρινιάρικο παιδί.
- τῶαουνίζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), γαβγίζω απότομα και κατά διαστήματα.
- τῶαουνάρ'κους* επίθ. (Μηλ., Ρητ.), κλαψιάρης, γκρινιάρης.
- τῶάπα* η (Μηλ.), βλ. *τσάπα*.
- τῶαπαλόδουνάου* το (Μοσχ.), στραβό δόντι.
- τῶαπαλουδόντς* επίθ. (Μοσχ.), αυτός που έχει στραβά δόντια.
- τῶαπαρόῳ* τα (Ελατ.), παρατσούκλι για τους κατοίκους του Ελατοχωρίου.
- τῶαπατέλας* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. *θαπατέλας*.
- τῶαπατέλ'κους* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), (για βόδι) με κλειστά κέρατα.
- τῶαπατῶούλ'κα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσαπατσούλικα, με προχειρότητα· «έκανιν τῶαπατῶούλ'κα τη δ'λά».
- τῶαπατῶούλτς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσαπατσούλης.
- τῶαπόῳ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μικρό σκυλί· «αι, τῶαπόῳ'!».
- τῶαπούλ'* το (Έλαφ.), βλ. *τσαπούλ'*.
- τῶαραλίῳ'* το (Μηλ.), βλ. *τῶαραλούῳ'*.
- τῶαραλούῳ'* το (Μοσχ., Ρητ.), μισοκαμένο ξύλο· «γίνγεις σαν τῶαραλούῳ'», για άνθρωπο μαύρο και αδύνατο.
- τῶαραλούπα* η (Μοσχ.), ό,τι και *τῶααλούπου*.
- τῶαρίδα* η (Ρητ.), τσιρίδα.
- τῶαρίζου* ρ. (Μοσχ., Ρητ.), βλ. *τῶουρίζου*.
- τῶάρκα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), τσάρκα.
- τῶάρκους* ο (Λόφ., Ράχ.), βλ. *τῶάρκα*.
- τῶαρχατάνους* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), άστατος, ασυνεπής.
- τῶαρονῳ'* το (Ελατ., Έλαφ.), βλ. *τσιρονῳ'*.
- τῶαρονάζου* ρ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *τσιρονάζου*· «τῶαρονάσαν τα χέροῳ μ' απ' του κρούου».
- τῶαρόνάσμα* το (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ξεπάγιασμα· «του τῶαρόνάσμα στα σακατέβ' τα χέροῳ».
- τῶαροτῶαβές* ο, πληθ. -έδις και -έδῳ (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) βλ. *τσιροτσι-*

- βές, 2) τσαλακωμένο χαρτί (Λόφ., Ράχ.).
- τῶαρτῶαφές* ο (Μοσχ.), βλ. *τσιρτσιβές*.
- τῶασίτ'κους* επίθ. (Ρητ.), κακής ποιότητας· «τῶασίτ'κα μαλλῶ».
- τῶασίτ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σχέδιο, είδος· «έχουμε τρία τῶασίτ'χα κιράῶα».
- τῶατάλα* η (Λόφ., Μηλ.), διχάλα· «είχιν τῶατάλις του ξύλου κι κριμνούσαμε απόυ κει του καζῶν'».
- τῶαταλάκους* ο (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *τῶαταλάς*.
- τῶαταλάς* ο (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), πρήξιμο ανάμεσα στα νύχια των ζώων.
- τῶατί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο ξύλινος σκελετός στο εσωτερικό μέρος της σκεπής, που ήταν καρφωμένος στον *καβαλάρη*.
- τῶατίζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), εκνευρίζω παθ. *τῶατίζουμι*· «αυτή ὄλου τῶατίζουνῶαν».
- τῶατῶμάς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) πλεκτός μεσότοιχος στα παλιά σπίτια (Ελατ., Μοσχ., Ρητ.), 2) τρόπος αλωνίσματος με ἄλογα, χωρίς δοκάνη (Έλαφ.).
- τῶατῶᾶκ'* το (Μηλ.), τενεκεδένιο δοχείο.
- τῶαφῶτ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), παγωνιά.
- τῶαίτῶανους* επίθ. (Μοσχ.), βλ. *τῶούτῶανους*.
- τῶ'κάῶ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *τῶ'κάῶ'*.
- τῶ'μέλα* η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), λίπος, πάχος· «δεν σι τσακῶν' λίγου τῶ'μέλα», «βρε, δεν ἔχ' λιγ' τῶ'μέλα αυτό του κουρίτῶ».
- τῶῶβουλου* το (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), 1) το μυαλό· «σι πήριν του τῶῶβουλου», 2) κουρέλι· «δο μ' του τῶῶβουλου να του στρώσου καταή».
- τῶῶκανου* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) μικρή στρογγυλή ποταμόπετρα (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 2) στον πληθ. *τῶῶκανα* τα, παιδικό παιχνίδι που παίζεται με πετραδάκια που τα πετούν και τα πιάνουν στον αέρα (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), 3) παιδικό παιχνίδι που το παίζουν με τα *τῶῶκανα* που τα χτυπούν με μια μεγαλύτερη πέτρα, τον *κούκο*.
- τῶῶλα* η (Ελατ.), η ποδιά· «νο μ' λίγου τ'ν τῶῶλα σ'».
- τῶῶλικας* ο (Έλαφ.), βλ. *τῶῶλ'κας*.
- τῶῶλ'κας* ο (Έλαφ.), παιδικό παιχνίδι, όπου ἔστηναν στο ἔδαφος ἕνα ξύλο και το χτυπούσαν, ενώ οι ἄλλοι ἀπέναντι προσπαθούσαν να το πιάσουν στον αέρα.
- τῶῶλ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) κουρέλι· «ἔδισιν τα τῶῶλα», 2) το πανί, η λινάτσα, με την οποία τυλίγουν τα καπνά· «θέλου να φέρου τα τῶῶλα ῶα τουν γαπνό».
- τῶῶνῶα* η (Μηλ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος δεσίματος του γυναικείου μαντιλιού για τις δουλειές.

- τῶν*’ το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος μικρού πουλιού· «σαν τῶν’ τουν ήγλιπες τουν άνθρουπου μέσα στου βγάδ’»· στον πληθ. *τῶνα* τα, όλα τα μικρά πουλιά.
- τῶύβαλου* το (Μηλ.), άνθρωπος αργόστροφος· «διπ τῶύβαλου είνι».
- τῶυβάλ’* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσουβάλι· φρ. «του ρίχ’ μι του τῶυβάλ’», για χιόνι χοντρό και πυκνό.
- τῶύκα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κορυφή του βουνού, 2) το καρούμπαλο· «σήκουσιν τῶύκα» (Έλαφ.).
- τῶουκαλνώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ευνουχίζω τα ζώα χτυπώντας τα στους όρχεις· μτχ. *τῶουκαλτζμένους*.
- τῶουκανάϙ’* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ξύλο πιο χοντρό στην άκρη με το οποίο χτυπούν τους όρχεις των ζώων για να τα ευνουχίσουν.
- τῶουκανέλ’* το (Μηλ.), μικρό *τῶουκάν’*.
- τῶουκάν’* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), είδος πεπλατυσμένου κουδουνιού.
- τῶουλίϙ’* το I (Ρητ.), βλ. *τσιλίνϙ’*.
- τῶουλίϙ’* το II (Ρητ.), 1) γερός άνθρωπος, 2) χῶμα πολύ σκληρό.
- τῶούλους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) (για πρόβατα) με μικρά αφτιά, 2) (για πουρνάρι ή δέντρο) χωρίς αγκάθια· «πουρνάϙ’ τῶούλου», 3) για σιτάρι χωρίς άγανο, 4) τρελός (Λόφ., Ράχ.).
- τῶουλουφτίδ’* τους επίθ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), βλ. *τῶουλουφτίκας*· «τα γίδ’α βγήκαν τῶουλουφτίδ’κα».
- τῶουλουφτίκας* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει πολύ μικρά αφτιά.
- τῶουλάδ’* τους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), του τσολιά· «τσαρουχά τῶουλάδ’κα».
- τῶουλάς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσολιάς.
- τῶούμα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινο δοχείο που το χρησιμοποιούσαν για το μέτρημα των σιτηρών· «η τῶούμα είχαν δ’γο χιουύλα στ’ς βάνδις».
- τῶουμβλέϙ’* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σκεύος για νερό· «του κάθι σπít’ είχαν τα τῶουμβλέκα ῆα του νιρό».
- τῶούνγους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) άνθρωπος, που του λείπει το ένα χέρι ή το κάτω μέρος του χεριού, 2) για ζώο, που δεν έχει κέρατα· «τῶούνγου γίδ’»
- τῶουπλιτάρα* η (Λόφ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *τσιπλουτάρα*.
- τῶουπλουτάρα* η (Ρητ.), βλ. *τσιπλουτάρα*.
- τῶούπραβους* επίθ. (Μηλ., Ρητ.), (για ζώο) αυτός που έχει μικρές ρώγες.
- τῶούπροβους* επίθ. (Μηλ.), βλ. *τῶούπραβους*.
- τῶουπρουβύϙ’* τους επίθ. (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ό,τι και *τῶούπραβους*.
- τῶούπρους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για κασί-

- κι) αυτός που έχει μικρά αφτιά· «η τδούπρα η γίδα».
τδουρακλίδ'ους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. *τδουρακλίδ'ους*.
τδουράχ' το (Μοσχ.), βλ. *τσιράχ'*.
τδουραλίχ' το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *τδαραλουή'*.
τδουρίδα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), τσιρίδα.
τδουρίζου ρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), τσιρίζω· «εμείς μι τουν αδιρφό μ' τδούρ'ζαμι καταή», «τδουρίζου κι φουνάζου».
τδούρα η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), διάρροια των ζώων, τσίρα· «πότι πάλι τά 'πχανιν μ'να τδούρα τα καημένα».
τδούραβους επίθ. (Ρητ.), (για φρούτο) νερούλος.
τδουρλουβότανου το (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), άγριο χόρτο που σταματάει τη διάρροια.
τδουρλάρ'ους επίθ. (Έλατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), νερούλος· «του φαῖ απόμ'νιν τδουρλάρ'ου».
τδουρλούμι ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), έχω διάρροια· «τδουρλούνταν όλ' ν ώρα».
τδουρνόχ' το (Έλαφ.), βλ. *τσιρνόχ'*.
τδουρνουβίτ'ους επίθ. (Έλαφ.), είδος χορού.
τδουρούδ'ους επίθ. (Μηλ., Ρητ.), αδύνατος, καχεκτικός.
τδουρουκείου ρ. (Ρητ.), αδυνατίζω, εξασθενώ· «τδουρουκίπαν ι κόσμους τώρα».
τδουρακλίδ'ους επίθ. (Ρητ.), ανάπηρος, ελαττωματικός.
τδουρακλίχ' το (Μηλ., Ρητ.), ελάττωμα, αναπηρία· «πήρα τδουρακλίχ' απ' τ' λιχουνά».
τδουτίνα η (Μοσχ.), θηλυκό ζαρκάδι.
τδουτδανους επίθ. (Έλατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρός, μικροκαμωμένος.
τδουτδότα η (Έλαφ.), μεγάλο ποντίκι.
τδουτδούλα η (Έλατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) το λοφίο του πετεινού, 2) ο θόλος του φούρνου.
τδουτδουλουμύτ'ς επίθ. (Μοσχ.), αυτός που η άκρη της μύτης του είναι γυριστή προς τα πάνω.
τδουτδουλουτός επίθ. (Έλατ.), αυτός που έχει *τδουτδούλα* 1· «τδουτδουλουτός κόκουτας».
τδουτδουλάν'ους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), αυτός που έχει στο μέτωπο μια τούφα μαλλιά που πετιέται μπροστά.
τδουτδουλάνους ο (Έλατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κορυδαλλός, 2) επίθ., ό,τι και *τδουτδουλάν'ους*.
τδουτδούρα η (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), το ανδρικό γεννητικό όργανο.
τδουτδουρώνουμι ρ. (Μηλ., Μοσχ.), ανατριχιάζω, σηκώνεται η τρίχα μου από

- φόβο, κρύο κ.λπ.
- τῶντῶν* το (Μηλ., Ρητ.), ό,τι και *τῶντῶν*.
- τῶντῶν* ο. (Μοσχ.), 1) τεντώνομαι, 2) τεζάρω από πολύ φαγητό, κατακράτηση ούρων κ.λπ.
- τῶνφλικάδ'* τους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), του τσιφλικιού «τῶνφλικάδ' του σίτ'».
- τῶνφλικάς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσιφλικάς.
- τῶνφλικάτουρας* ο (Μηλ.), τσιφλικάς.
- τῶνφλίγ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσιφλίκι.
- τῶνφούτ'* του το (Έλαφ.), ό,τι και *τσιφουκέπῶ'*.
- τῶφκου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), βλ. *τῶφτ'* του.
- τῶφκους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), αυτός που έχει μικρά ή κομμένα αφτιά.
- τῶφλα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *τῶφλῶ*.
- τῶφλῶ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τσόφλιο.
- τῶφλ'* το (Μοσχ.), βλ. *τῶφλῶ*.
- τῶφτ'* του το (Μηλ.), πρόβατο ή κατσίκι που έχει κομμένη την άκρη του αφτιού για διακριτικό σημάδι.
- τῶπ'νήσους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), καμωμένος από *τῶπῶν'* «τῶπ'νήδα πατῶαβούρα».
- τῶπῶν'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υφαντό συνήθως μαύρου χρώματος που υφάινεται με τέσσερις πατήτρες· φρ. «μαύρου του μάγουλου, τῶπῶν'!»), κατάμαυρο.
- τύλους* ο (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ξύλο με το οποίο βουλώνουν το βαρέλι, το δερμάτι κ.λπ.
- τυμβανίζουμι* ο. (Λόφ., Ράχ.), πέρδομαι «τι τυμβανίζισι μῆρουστά στον γόσμου;».
- τυραννίζου* ο. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), τυραννώ «τ'ς ιχμάλουτ' τ'ς τυράννιζαν» παθ. *τυραννῶνῶμι* «ι καθένας τυραννῆτι γῶ τον ιαυτό τ'».
- τυραποικριά* η (Μηλ.), η αποκριά της Τυρηνής.
- τυρόγαλου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τυρόγαλο.
- τυροβόλ'* το (Ελατ., Ρητ.), ό,τι και *σφουρλέτῶκου*.
- τυροκάδ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), καδί για το τυρί.
- τυρομαιά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαγιά για το πήξιμο του τυριού «τῶρα αγουράζουμι τυρομαιά κι του πυτῶάζουμι του τυρί».
- τυρουπ'τιά* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), πυτιά για το τυρί.
- τυρουφάης* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), δερμάτι από κατσίκι που διατηρεί φρέσκο το τυρί και του δίνει κάποια ιδιαίτερη γεύση.
- τυρουψῶμ'* το (Μηλ.), ψωμοτύρι.

τυφλίτ'ς ο (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), είδος φιδιού.

τυφλουπόνδικας ο (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), τυφλοπόντικας.

τυφλουχουλ'κό το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), βουζούνι χωρίς κορυφή, με βαθιά ρίζα.

τυφλόχουλ'κου το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *τυφλουχουλ'κό*.

τύφους ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), πονοκέφαλος· «έχου έναν δύφου σήμιρα!».

τυχιρό το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η τύχη, το τυχερό· «όλου ικεί του τραβάει του τυχιρό τ'», «καλό τυχιρό!», ευχή σε ανύπαντρο.

τ'φικόβιργα η (Μηλ.), βέργα με την οποία καθαρίζουν την κάνη του τουφεκιού.

τ'φικώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τουφεκίζω· «όταν τον τ'φέκ'σαν τουμ बातέρα μ'», 2) ρίχνω τουφεκιές στον αέρα για κάποιο χαρμόσυνο γεγονός· «τα παλά τα χρόνα, άμα ήταν η νύφ' καλή, τ'φικούσαν».

τ'φέλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) τουφέκι, 2) τουφεκιά· «έρ'ξαν τ'φέλ'».

τώραγα επίρρ. (Ελατ., Λόφ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *τώραια*.

τώραια επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ακριβώς τώρα· «τώραια πήγα».

υγιανός επίθ. (Μηλ.), υγιής· «ήταν πῶλο υγιανός απού μένα».

υγιεινός επίθ. (Λόφ., Ράχ.), υγιής· «ου άνθρουπους ου υγιεινός φαίνιτι απ' του μάτ'», «άμα ου άνθρουπους δεν είνι υγιεινός, βαρῶάζ'ν τα μάτῶα τ'».

υλατουμία η (Λόφ., Ράχ., Μηλ., Ρητ.), υλοτομία.

υλατόμους ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), υλοτόμος.

υλατουμώ ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), υλοτομώ· «υλατουμούσαν ικει ὀα-πάν'».

υπηριτώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) υπηρετώ, 2) περιποιούμαι· «έτριχιν να τα υπηρειτάει ὀλα», «τα πράματα ὀπους τα υπηρειτήης».

ύπιργου το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), γεωργικό εργαλείο· «έφῶανάμι τα ύπιργα μα-ναχοί».

υπουσκέβουμι ρ. (Λόφ., Ράχ.), υπόσχομαι· «υπουσκέβουμι να 'ρθω».

υπουφέρονου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υποφέρω· «μι τα χουλ'κά υπούφιρονις», «υπόφιρονι ι κόσμους τότις».

ύστιρους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), τελευταίος· φρ. «στου ύστιρου», στα τελευταία· «ήρθιν στου ύστιρου».

ύστ'ρα επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ύστερα.

υφάδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μάλλινη κλωστή για ύφανση· «του υφάδ' του είχαμι μάλλινου».

υφάνδρια η (Μηλ.), υφάντρα.

υφαντ'κά τα (Έλαφ.), τα υφαντά· «τά 'χου έτοιμα ὀλα τα υφαντ'κά».

ύψουμα το (Μηλ.), έπαινος, κολακεία· «δεν έχουμι ιμείς υψώματα».

ύψους ο (Μηλ.), γύψος· «ήθιλιν να μι βάλ' ύψουν, αλλά δε γένουνδαν».

Ύψους ο (Μηλ.), η γιορτή του Τιμίου Σταυρού· «κατά τ'ς Ύψους τά 'τ'να-ζάμι τα καρῶδῶα».

υψώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εξυψώνω, εγκω-μιάζω· «ὀπῶουν θέλ' τουν υψῶν' κι τουν άλλου τουν χανδακῶν'».

- φαγάνα* επίθ. (Μηλ., Ρητ.), φαγού.
- φαγούρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γκρίνια: «είχαν φαγούρα μιγάλ' μέσ' στου σπιτ'».
- φαγουρῶζου* ρ. (Ρητ.), (για ζώα και χωράφια) αδυνατίζω: «φαγουρῶσιν του ζώου».
- φαγώσιμου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ό,τι τρώγεται: «έτρουγαν ό,τ' εύρισκαν φαγώσιμου».
- φαητό* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), φαγητό.
- φαϊ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φαγητό: «του ψουμί δεν τό 'χου φαϊ», δεν το θεωρώ φαγητό.
- φακίτσα* η (Μοσχ.), άγριο φαγώσιμο χόρτο.
- φακῶλ'* το (Έλαφ., Μηλ.), χρωματιστό γυναικείο κεφαλομάντιλο με κρόσια για τις επίσημες εμφανίσεις.
- φαλάνḡ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), στη φρ. «παίρνου φαλάνḡ'», παίρνω παραμάζωμα: «τουμ βήραν φαλάνḡ'» στον πληθ. *φαλάνḡα* τα, τα δυο ξύλα στο ξυλάλετρο, πάνω στα οποία μετέφεραν διάφορα αντικείμενα.
- φαλκίδα* η (Έλαφ.), είδος δρεπανιού.
- φαλτσέτα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), φαλτσέτα.
- φαμβλίτ'ς* ο (Μηλ., Μοσχ.), οικογενειάρχης.
- φαμβλά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), οικογένεια: φρ. «λάνη φαμβλά», με πολλά μικρά παιδιά.
- φάνδαγμα* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φάντασμα.
- φανδαρέζ'κου* το (Ρητ.), ποικιλία μαλακού σιταριού χωρίς άγανο, ιταλικής προέλευσης.
- φανδαρές* ο (Ρητ.), ποικιλία σιταριού, ό,τι και *φανδαρέζ'κου*.
- φανδαρέσ'κου* το (Μοσχ.), ό,τι και *φανδαρέζ'κου*.
- φανδαρήδους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από *φανδαρέ*: «φανδαρήδου ψουμί», άσπρο.
- φανός* ο (Έλαφ.), 1) στρογγυλός δίσκος με τρύπα στη μέση, όπου μπαίνει το φτιλί της λάμπας (Έλαφ.), 2) φλόγα με καπνό: «βγαίν' φανός» φρ. «φανός βγαίν' απ' του κιφάλι μ'», έχω πολλές φροντίδες (Λόφ., Ράχ.).
- φάρα* η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο σόι, φάρα: «είνι τρανή φάρα αυτή μέσ' στου χουρῶό μας».
- φαρδῶουπατώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πατώ στο έδαφος με ανοιχτά τα πόδια: *μτχ. φαρδῶουπατ'μένους*: «αυτός μι τρα-

- βάει τώρα να μι πάῳ τ' ῥόκα κι ιγώ είμι φαροδῶουπατ' μέν' ικείια».
- φαρμακάδα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), πικρίλα· «μ' ἔρχουνδαν φαρμακάδα».
- φαρμακιριά* επίθ. (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φαρμακε-
ριά· «η ψαλίδα τσιμβάει φαρμακιριά».
- φαρμακιρός* επίθ. (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φαρμακε-
ρός· «η ψαλίδα είναι πουλύ φαρμακιριά»· φρ. «φαρμακιρό στόμα», που
μιλάει άσχημα, φαρμακεριά.
- φάρμακου* το (Μηλ.), δηλητήριο.
- φαρμακουβότανου* το (Μηλ., Μοσχ.), βλ. *φαρμάχ'* 2.
- φαρμακουμός* ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μεγάλη δυστυχία· «ικείνα τα χρόνα ήταν
φαρμακουμός!».
- φαρμακώνου* ρ. (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), δηλητηριά-
ζω· «φαρμάκουσι δ' γ' ναίκα τ'».
- φαρμάχ'* το (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) δηλητήριο, 2)
δηλητηριώδες χόρτο (Μοσχ.).
- φαρφάρας* επίθ., θηλ. -ου (Ελαφ., Μηλ.), φαφλατάς.
- φαρφαράς* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. *φαρφάρας*.
- φασκιά* η (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) φασκιά του μω-
ρού, 2) λουρίδα δερμάτινη με την οποία κατασκεύαζαν τσαρούχια, 3) λου-
ρίδα μονοκόμματη από ψαχνό χοιρινό κρέας (Μηλ.).
- φάσζουμα* το (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το φά-
σκιομα του μωρού, 2) ο τοκετός· «στου πρώτου του φάσζουμα».
- φασζουτούδ'* το (Μηλ.), το πολύ μωρό· «είχα του Νίκου ακόμα φασζουτούδ'».
- φασζώνου* ρ. (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) φασκιώνω,
2) γεννώ· «φάσζουσιν η Μαρία», «ικείνου του βράδ' φάσζουσα».
- φασ'λόξ'λου* το (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βέργα που
στηρίζει τη φασουλιά· «θα πάου να κόψου φασ'λόξ'λα».
- φασ'λά* η (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φασουλιά.
- φασχόμεηλου* το (Μοσχ.), φασκόμηλο.
- φαφλατάνους* επίθ. (Ρητ.), φαφλατάς.
- φαφλούτας* επίθ. (ρητ.), αυτός που δε μιλάει καθαρά.
- φαφούτας* επίθ. (Μοσχ.), 1) φαφούτης, 2) ό,τι και *φαφλούτας*.
- φαφουτχάζου* ρ. (Ελατ., Μοσχ.), 1) γίνομαι *φαφούτας* 1, 2) γεράζω, συρρι-
κνώνομαι, 3) (για χέρια πόδια κ.λπ.) παπουδιάζω· «άμα κάτσ'ς πουλλή
ώρα στου νιρό, φαφουτχάζ'ν τα χέρ'α».
- φέγου* ρ. (Μηλ.), φεύγω.
- φένγου* ρ. (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) φέγγω· «φέξι μι
λίγου να δω», 2) απρόσ. χαράζει· «σήκου, έφιξι!»., «άρχιψιν να φένγ'».
- φέξ'* η (Ελατ., Ἐλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) φως· «ακόμα έχ'
φέξ' όξου», 2) το χάραμα· «σαμ βήριν η φέξ', έκαμα τουν γατήφουρου»·

- φο. «παίρνου τ' φέξι' (τ'ς φέξις) απ' τα μάτχα», είμαι πανέξυπνος: «αυτό του μ'κρό σι παίρν' τ'ς φέξις απ' τα μάτχα», «δεμ βρόφτινις να του πεις κι σι έπιρνιν τ' φέξι' απ' τα μάτχα».
- φέξι' μου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το χάραμα: «μι του φέξι' μου κοιμάτι λίγου».
- φέρου ο. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φέρνω: φο. «τουν έφιρι βουλικά», τον κατάφερε.
- φέρσιμου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φέρσιμο, συμπεριφορά: «έχ' καλά φερσίματα».
- φέτου επίρο. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φέτος.
- φεύγου ο. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φεύγω: «δεν έφυγαν απού δω».
- φθινόπουρος ο (Ρητ.), φθινόπωρο: «όταν έρχουνταν ου φθινόπουρους, τα χουρονούσαν τα κριάργα απ' τα πρόβατα».
- φθινουπουργάζου ο. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) περνά το φθινόπωρο: «θα φθινουπουργάσου στου χουργό», 2) απρόσ., φθινουπουργάζ', έρχεται το φθινόπωρο: «μόλις φθινουπάργαζιν, γίνουνταν βιτούλ'».
- φίβγα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φευγάλα: «τί φίβγα κάν'ν!».
- φιδάκ' το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μικρό φίδι: «φιδάκ' κουλουβό η μάνα σ'!».
- φιδγάξουμι ο. (Ελατ., Μηλ.), με δαγκώνει φίδι: *μτχ. φιδγασμένους*: «τό 'φίραν του κουρίτθ' φιδγασμένου».
- φιδγάσμα το (Ελατ., Μηλ.), δάγκωμα φιδιού.
- φιδιές οι (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μυρωδιά φιδιού, στη φο. «βρουμάει φιδιές»: «του πόδι μ' βρουμούσιν φιδιές».
- φιδήθους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φιδήσιος: «φιδήθου μάτ'», πολύ ζωηρό.
- φιδόκαμπσου το (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), το δέρμα του φιδιού.
- φιδουβότανου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αγριόχορτο με κίτρινο λουλούδι και χνουδωτά φύλλα, που το χρησιμοποιούσαν για να θεραπεύουν το δάγκωμα του φιδιού.
- φιδούδ' το (Λόφ., Ράχ.), μικρό φίδι: «φιδούδ' κουλουβό η μάνα η θγά σ'».
- φιδουκέφαλου το (Μηλ., Ρητ.), κεφάλι φιδιού που πιστεύεται ότι φέρνει καλή τύχη: φο. «έχ' του φιδουκέφαλου», είναι τυχερός.
- φιδουκέφαλους επίθ. (Μηλ.), όμορφος: «ήταν φιδουκέφαλ'».
- φιδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) φίδι: παροιμ. «του φιδ' δεν δα δείχν' τα πουδάργα τ'», για άνθρωπο ύπουλο, 2) ταινία πλεχτή με ένα κεφάλι φιδιού στη μια της άκρη που την κρατούσαν στο χορό οι αρραβωνιασμένοι και οι νιόπαντροι (Λόφ., Ράχ.).

- φικιοιλίζουμι ρ.* (Ρητ.), υποψιάζομαι: «του φικιοιλίδκα ιγώ αυτό».
- φίλιδιθ'* το (Μηλ., Μοσχ.), φιλντίσι: «τό 'ξυσιν κι τό 'φ'λασιν φίλιδιθ'», λείο και γυαλιστερό.
- φιλί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φέτα, φελί: «θα τηγανίσου καναδ'γό φιλιά κρέας», «πάρει ένα φιλί πίτα», «μ' έδουκιν ένα φιλί πιπόν'».
- φιλιτάκ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), σιρίτι με το οποίο στολίζουν τα ρούχα.
- φιλλός ο* (Ρητ.), ο φελλός της λάμπας πετρελαίου.
- φλουριά η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φλαμουριά.
- φιλτζ'άν'* το (Μοσχ.), φλιτζάνι.
- 'φιλώ ρ.* (Μοσχ.), ωφελώ: «δεν σι 'φιλάει».
- φιλιά η* (Ρητ.), κομμάτι κρέας: «μ' έδουκιν μ'να φιλιά».
- φιλ'μα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φίλημα: «δεν δά'χαν τότες τα φιλήματα ι κόσμους».
- φινγαρουτός* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει *φινγάργα*: «φινγαρουτή κουβέροτα», «κιλίμ'να φινγαρουτά».
- φινγάθ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φεγγάρι: στον πληθ. *φινγάργα* τα, σχέδιο σε σχήμα ανοιχτού ρόμβου: «έφ'κασα κιλίμ'να μι φινγάργα».
- φινγιβουλώ ρ.* (Μηλ.), φεγγοβολώ: «κι να φινγιβουλάει η φουτζά!».
- φινγιλουγώ ρ.* (Μηλ.), φεγγοβολώ: «φινγιλουγεί η κάμαθ' μέσα».
- φινγίτ'ς ο* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τρίποδας με πιάτο στην κορυφή του, όπου τοποθετούσαν το δαδί για το φωτισμό.
- φινγουλουή η* (Λόφ., Ράχ.), φεγγοβολιά, φωταψία: «φινγουλουή του σπίτ' μέσα!».
- φίνου* το (Μηλ., Ρητ.), 1) το καλύτερο μαλλί που το φύλαγαν για το στημόνι, 2) αλεύρι λεπτό, καλής ποιότητας.
- φίνους ο* (Μηλ., Ρητ.), βλ. *φίνου*.
- φιοιτζέξ ο* (Μηλ., Μοσχ.), ύφασμα κατώτερης ποιότητας: «άιδι, αυτόν τουν φιοιτζέ θα πάρ'ς;».
- φιοφιρί* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), λαγηνάκι με μικρό στόμιο, από όπου έπιναν ρακή ο ένας μετά τον άλλο οι συνδαιτυμόνες του γάμου και του αρραβώνα: «τραβούσαν φιοφιρί όλ' αράδα».
- φιοφιθ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ.), 1) μπουκάκι με μεταλλικό στόμιο και φελλό πιο μέσα (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), 2) το στόμιο της *φτθέλας* (Μηλ.).
- φισικό* το (Μηλ.), η φυματίωση.
- φισικός* επίθ. (Μηλ.), φυματικός, φθισικός.
- φίσκα* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), εντελώς γεμάτα, φίσκα: «γέμισα φίσκα».
- φιοιολί* το (Ρητ.), 1) αδύνατο και καχεκτικό παιδί, 2) τριμμένο και λεπτό ύφα-

- σμα, πλεκτό κ.λπ. «τό ῥφᾶσις διπ̄ φιτιολί του πλιχτό», «γίνγειν φιτιολί η βλούζα».
- φιτιῶ̄νος επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φετινός.
- φκαρομμάχιρον το (Μηλ., Μοσχ.), μαχαίρι με θήκη.
- φκάῶ̄ το I (Μηλ., Ρητ.), κούφια κούκλα καλαμποκιού.
- φ'κάῶ̄ το II (Έλαφ., Μηλ.), σώμα σφαγμένου γουρουνιού χωρίς το κεφάλι, τα εντόσθια και το λίπος.
- φκέλ̄ το (Έλαφ., Μοσχ.), το δικέλι.
- φκώ ρ. (Μηλ., Μοσχ.), βήχω.
- φῶ̄ανον ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάνω «έφῶ̄ασιν παράδις μι του τῶουβάλ'», «να μη φῶ̄αις προυκουπή», «να μη φῶ̄αις χα-ῖῶ̄», κατάρες· φρ. «φῶ̄ανου γράμμα», γράφω γράμμα· «φῶ̄άν' ένα γράμμα κι του στέλν'», «φῶ̄άνου καλά κάπχουν», τον γιατρεύω «θα σι φῶ̄ασουμι καλά, βαρβα Γά̄ν'», «φῶ̄άνου κάπχουν», τον φαντάζομαι, τον φέρνω στο νου μου· «δεμ βουρώ να του φῶ̄ασου διπ̄ του πιδί», «φῶ̄άνου τ'ν υπογραφή μ'», υπογράφω· «ιγώ δεμ βουρώ ούτι τ'ν υπογραφή μ' να φῶ̄ασου».
- φῶ̄άῶ̄ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φτυάρι.
- φῶ̄ασιδ̄ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μακιγιαζ.
- φῶ̄αστ'κός επίθ. (Μηλ.), χειροποίητος· «τα φῶ̄αστ'κά̄ είνι καλύτιρα».
- φῶ̄ασῶ̄ος επίθ. (Ρητ.), βλ. φῶ̄αστ'κός· «οι βλανγέτις ἦταν φῶ̄ασῶ̄ες, ὄχ' απ' του ιργουστάσιου».
- φῶ̄άῶ̄ η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το φτιάξιμο, η κατασκευή· «τέτχα φῶ̄άῶ̄' ἔχ'».
- φῶ̄άῶ̄ η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ο τρόπος με τον οποίο μιμείται κανείς κάποιον· «ι Βασίλτς φῶ̄άῶ̄α που τ' φῶ̄άν'!».
- φ'λάγου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) φυλάγω· «θα φ'λάξου τα γίδ̄γα», 2) παραφυλάγω, παραμονεύω· «αυτός φύλαξιν ικει π' θα πιρνούσιν».
- φ'λακῶ̄νου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φυλακίζω· «τουν φ'λάκουσαν δ̄γο χρό̄να».
- φ'λλάδα η (Μηλ.), φυλλάδα· «καθώς δ̄γάβαζα μ̄να φ'λλάδα».
- φλάμβουρους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λάβαρο του γάμου με ένα μήλο ή ρόδι στην κορυφή του που το κρατούσε ένας φίλος του γαμπρού· «σήμωρα θα χουρέψουμι τουν φλάμβουρου».
- φλασάρα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), τρυφερό βλαστάρι του κλήματος.
- φλασάῶ̄ το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ὅτι και φλασάρα, 2) μψ. μικρό παιδί· «αχ. φλασάρι μ'!».
- φλαστιρίζου ρ. (Μοσχ.), σφραγίζω τη λειτουργία με το φλαστιρό· «τ'ς πάπ̄τ' τ'ς φλαστιρ'ζαμι».

- φλαστιρό* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινη σφραγίδα με τα αρχικά ΙΣ ΧΡ, με την οποία σφραγίζουν τις λειτουργίες.
- φλαστιρός* ο (Μοσχ.), ό,τι και *φλαστιρό*.
- φλαψάδ'* το (Λόφ., Ράχ.), βλ. *φραψάδ'*.
- φλαψά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η κούκλα του καλαμποκιού που τα σπυριά της είναι ακόμα μαλακά και τρώγονται.
- φλέμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φλέγμα.
- φλέττους* ο (Μοσχ.), ό,τι και *σφουρλέτσου* πβ. και *τυρουβόλ'*.
- φ'λή* η (Μηλ.), φυλή «αλλ' φ'λή είναι αυτή».
- Φλιβάρ'ς* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), Φεβρουάριος.
- φλόκας* επίθ. (Μηλ.), αυτός που τα μαλλιά του πετούν μπροστά στο μέτωπο.
- φλόκ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το φλόκι στις φλοκάτες, 2) μτφ. τα μαλλιά που πετούν μπροστά στο μέτωπο· «άιμι, μάσι τα φλόκα σ'!».
- φλόμνου* το (Ελαφ.), βλ. *φλόμους*.
- φλόμους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ο καπνός· «έβγαζιν ακόμα φλόμουν η φουτχά», «είχιν τρύπις του ουτζάκ' κι έφυβγιν ι φλόμους», 2) δηλητηριώδες φυτό που ναρκώνει τα ψάρια· «ψάριβαν όλου μι του φλόμου».
- φλουδουκάστανου* το (Μηλ.), το φλούδι του κάστανου.
- φλούδ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), το φλούδι των δημητριακών.
- φλουέρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) η φλογέρα της γκάνιτας, 2) το κόκαλο της γάμπας και του βραχίονα.
- φλουκάτ'* η, πληθ. *φλουκάτις* οι και *φλουκάτα* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φλοκάτη.
- φλουκάζου* ρ. (Μηλ., Ρητ.), περνά τα φλόκα στις φλοκάτες· «να φλουκάζου μόνου κι να τα δ'μάσου στου βαούλου».
- φλουκαστός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), για κουβέρτες, που έχουν φλόκα· «βιλέντζις φλουκαστές».
- φλουμώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γειμίζω καπνό· «έρ'χριν θυμνάμα στα κάρνα κι φλόμουνιν μέσα».
- φλουνγάρα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μεγάλη φωτιά· «φλουνγάρα του δαδί».
- φλουνγαργάζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), 1) αμτβ. τυλίγομαι στις φλόγες· «φλουνγαργάσιν ι τόπους», 2) μτβ. ανάβω μεγάλη φωτιά· «τουν φλουνγαργάσιν του φούρνου».
- φλουρί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φλουρί· φρ. «κίτρι- νους φλουρί», κατακίτρινος, «κίτριντσιν του καλαμπούκ', φλουρί γίνγιν».
- φλουρίν'* το (Ελαφ.), είδος πολύχρωμου λουλουδιού.
- φλουρουπάδαλους* επίθ. (Ελατ., Μηλ.), (για ύφασμα) παρδαλός με φόντο άσπρο.

- φλούστρου το (Μοσχ., Ρητ.), το φλούδι του σιταριού.
- φ'λώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φιλώ.
- φλώρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γίδα κατάσπρη.
- φλώρους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατάξανθος.
- φ'λά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φίλεμα, τραπέζι· φρ.
«μ'να καλή φ'λά στα Γάννινα», ειρων. για κάτι που είναι καλό, αλλά τόσο κουραστικό, ώστε δεν αξίζει τον κόπο να γίνει.
- φλώνγους ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) φιώγκος, 2) το δέσιμο του γυναικείου μαντιλιού στην κορυφή του κεφαλιού (Μηλ.), 3) νυφικό γυναικείο καπέλο (Λόφ., Ράχ.).
- φνός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φτηνός.
- φόβγους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αυτός που προκαλεί φόβο, 2) επικίνδυνος· «αυτός ι σακουραφίτ'ς είνι φόβγους».
- φόκους ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), φωτιά· «δώσ' τα φόκουν!».
- φόλα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεταλλικός συνδετήρας με στρογγυλό κεφάλι που τον χρησιμοποιούν για να ενώνουν τα δέρματα· «του χτύπ'σα δ'γο φόλις του λουρί».
- φόρα τα (Μηλ.), ό,τι και φόρους· «τό 'φ'λασιν έτδ' στα φόρα».
- φόρμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φόρεμα, ρούχο· «έπλυναν τα φουρέματα».
- φόρους ο (Μηλ.), το φανερό· «τουν έβγαλιν στου φόρου».
- φόρτουμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χοντρό σχοινί για το φόρτωμα του ζώου· «τ'ς έπ'χασαν κι τ'ς έδισαν μι φόρτουμα», «δέσ' του μι του φόρτουμα».
- φουβιτδάρ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φοβιτσιάρης, δειλός· «του κουρίτδ' είνι φουβιτδάρ'κου».
- φουκαλνώ ρ. (Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), σκουπίζω με το φουκαλ'.
- φουκαλόσπουρους ο (Μηλ.), σπόρος του φυτού φουκαλ' 2.
- φουκαλώ ρ. (Μοσχ.), βλ. φουκαλνώ.
- φουκαλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) σκούπα καμωμένη από φουκαλ' 2, 2) χόρτο με το οποίο κατασκευάζαν τις σκούπες.
- φουλίνα η (Μηλ., Ρητ.), κλαψιάρικο και πολύ ζωνηρό παιδί· «άμδι, μουρή φουλίνα, σταμάτα να κλαις!».
- φουλ'ά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) φωλιά, 2) η κορυφή στο κεφάλι· «ι Νίκους έχ' δ'γο φουλ'ές» (Λόφ., Ράχ., Ρητ.).
- φουναράς επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φωνακλάς.
- φούνδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το καλαμοειδές φυτό με το οποίο κατασκευάζουν τις σκούπες (Μοσχ., Ρητ.), 2) σκούπα καμωμένη από φούνδις (Μοσχ., Ρητ.), 3) συστάδα δέντρων (Λόφ., Ράχ.)· «είχιν κάτ' φούνδις σν άκρια απ' του χουράφ'».

- φουνδόσπουρους* ο (Μηλ., Ρητ.), σπόρος της *φούνδας*.
- φουνδούξ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) ζώο με μια μαύρη τούφα από μαλλιά μπροστά στο μέτωπο ή ανάμεσα στα κέρατα (Λόφ., Ράχ.), 2) ζώο με φουντωτή ουρά (Ελατ.).
- φούνδουμα* το (Μηλ., Ρητ.), καπάκι του βαρελιού που εφαρμόζει με εγκοπές, χωρίς καρφιά.
- φούνδους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ο πάτος του βαρελιού, καδιού κ.λπ., 2) το ξύλινο κέδρινο στεφάνι του βαρελιού, καδιού κ.λπ. (Μηλ.).
- φουνδουτός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που έχει φούντα: «τσαρούχα φουνδουτά».
- φουνιμένους* μτχ. (Μηλ.), σκοτωμένος: «να είναι φουνιμένῶ κι να μην δου ξέρῶ!».
- φουντς* σύνδ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. *αφούντς*.
- φουνάις* ο (Ρητ.), φονιάς: «ήταν ι φουνάις τ' πατέρα τ'».
- φουρά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φορά: φρ. «φουρές φουρές», μερικές φορές: «φουρές φουρές έρχιτι καταδώ».
- φουραδάξ* το (Έλαφ.), θηλυκό άλογο έξι μηνών.
- φουραδούλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρή φοράδα.
- φουράδ* το πληθ. -δῶ (Μοσχ.), μικρή φοράδα.
- φουρατζής* ο (Λόφ., Ράχ.), φορατζής Τούρκος: «σκότουσαν τ'ς φουρατζήδης δαπάν'».
- φούρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) διχαλωτό ξύλο, 2) διχαλωτό ξύλο που η διχάλα του στηρίζει τις *δίπλις*, 3) διχαλωτό κόψιμο στο αφτί των γιδοπροβάτων για διακριτικό σημάδι.
- φουρκή* η (Μηλ., Ρητ.), το άνοιγμα ανάμεσα στον αντίχειρα και στον δείκτη: «άμα έχ'ς τρανά δάχλα, έχ'ς κι τρανή φουρκή».
- φούρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η στροφή στο χορό.
- φουραϊδα* η (Ρητ.), άνθρωπος επιπόλαιος και απειρίσκεπτος.
- φουρνάξ* το (Ρητ.), μικρός φούρνος.
- φουραρόγ* το (Μηλ., Ρητ.), περιορισμένος χώρος στο ισόγειο του σπιτιού, όπου ήταν εγκατεστημένος ο φούρνος.
- φουρνέλ* το (Μηλ.), μικρός φούρνος.
- φουρνιδά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η ποσότητα, το περιεχόμενο ενός φούρνου: «έπιρνιν έξ' ιφτά ψουμνά η φουρνιδά», «μνα φουρνιδά ψουμί».
- φουρνούλ* το (Μοσχ.), μικρός φούρνος.
- φουρνούμ* τ'ς επίθ. (Μηλ.), αυτός που έχει πλακουτσωτή μύτη.
- φουρνόφαρου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φτυάρι για

- το φούρνισμα του ψωμιού.
φουρτουματένους επίθ. (Μηλ.), καμωμένος από χοντρό σχοινί, το *φόρτουμα*· «ήταν φουρτουματένου του καπίστῶ».
- φουρτούνα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), δυνατή βροχή.
- φουρτουρώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), I αμτβ. 1) σπαρταρώ, 2) φτερουγίζω· «του πουλάῳ' φουρτουράει», «δῶο μείρις φουρτουρούσιν του μάτι μ'», έπαιζε, 3) λαχταρώ, πετά η καρδιά μου· «η μάνα μ' φουρτουρούσιν ἴα ν Γατιρίν'», «φουρτουράει η καρδῶά μ'», 4) για τον χαρακτηριστικό ήχο που κάνουν τα υφάσματα, οι κορδέλες κ.λπ. που κινούνται, η γκάντα που φουσκώνει κ.λπ.· «κι να φουρτουράει η γάμδα!», «κι να φουρτουρούν οι κορδέλις!», II μτβ., πετώ μακριά ένα αντικείμενο· «του φουρτουῶ'σα στου νόχτου».
- φουρτουῶ'* το (Ρητ.), άνθρωπος άξιος και σβέλτος στις δουλειές.
- φουρτουτήρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), διχαλωτό ξύλο που στηρίζει το φορτίο στη μια πλευρά του σαμαριού για να φορτώσουν και το υπόλοιπο στην άλλη πλευρά· «θα σι βάξου φουρτουτήρα στου φτι, δε θα ξανακούις κούκουν!», απειλή, «-Τι φῶάνου; Φουρτουτήρα στου φτι κι τσικούρα στου κιφάλλ'!», ειρων., όταν υποφέρω ψυχικά και σωματικά.
- φουρτῶ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φορτίο· «ένα φουρτῶ ξύλα».
- φούσκα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) φούσκα, 2) τσιμπούρι που φουσκώνει, όταν ρουφάει αίμα.
- φουσκουπάῶ'* το (Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), το στόμιο της γκάντας, από όπου φουσκώνει ο ασκός.
- φούστα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γυναικείο φόρεμα της παλιάς ντόπιας φορεσιάς με μακριά μανίκια και κεντήματα.
- φουτίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ραντίζω με την αγιαστούρα· «τα Φώτα έρχιτι ι παπάς κι φουτίζ' του σπίτ'».
- φουτουλουγῶ* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), φεγγοβολώ· «του σπίτ' φουτουλουγούσιν όλου μέσα».
- φουτῶ* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) φωτιά, 2) ξύλο ή πέτρα που τα τοποθετούν ως αντίσταση στο λοστό για να σηκώσουν κάτι· «βάλι απού κάτ' φουτῶ να του δ'κώσουμι λίγου» (Ρητ.).
- φουτῶάζου* ρ. (Ρητ.), ξεσταίνομαι υπερβολικά· παθ. *φουτῶάζουμι*, θυμώνω υπερβολικά, ανάβω· *φουτῶάδκα*.
- φουφῶ* ρ' επίθ. (Μηλ., Ρητ.), φοβιτσιάρης.
- φράνγα σάλα* επίρρ. (Λόφ., Ράχ.), χωρίς φροντίδες, πολύ καλά· «είμι, λειι, φράνγα σάλα».
- φρανγουμέντῶ* ἠ (Λόφ., Ράχ.), ντομάτα.

- φρανδάλους επίθ. (Μηλ., Μοσχ.), παλαβός.
- φράχτ'ς ο, πληθ. φράχτις και φράχτ'χα τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φράχτης: «έπλιξα λίγου φράχτ'», «θήτσιν τα φράχτ'χα κι έφυγιν».
- φραψάδ' το (Μηλ.), το δέντρο φράξος.
- φραψάδ' το (Λόφ., Ράχ.), βλ. φραψάδ'.
- φραψάτους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που είναι βαμμένος με φράξο.
- φραψίτ'κους επίθ. (Μοσχ., Ρητ.), από φράξο: «φραψίτ'κισ βέργις».
- φράψου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το δέντρο φράξος που τα φύλλα και τα κλαδιά του τα χρησιμοποιούσαν για να βάζουν τα μαύρα.
- φραψώνουμι ρ. (Ελατ., Μηλ., Ρητ.), 1) χλωμιάζω· μτχ. φραψουμένους, χλωμός, 2) νευριάζω· «φραψώθ'κιν κι έφυγιν».
- φραψά η (Λόφ., Ράχ.), βλ. φράψου.
- Φρειδου η (Ρητ.), Φρειδερίκη.
- φριξονέθ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νερό που πίστευαν ότι γιατρεύει τον άνθρωπο από τη φριξί'.
- φριξί' η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλος φόβος: «έπαθα φριξί'».
- φρουβαλάζου ρ. (Ελατ., Μοσχ.), κάνω ζάρες στο πλεκτό, το τσαλακώνω: «του φρουβάλασις».
- φρουμίτ'ς ο (Μοσχ.), φρονομίτης.
- φρουντίδα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), έγνοια: «έχ' πουλλή φρουντίδα».
- φρουσκάλα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) φουσκάλα, 2) (για φυτά) πολύ καλής ποιότητας: «ι καπνός φέτους, φρουσκάλα!».
- φρουσκαλάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γεμίζω φουσκάλες: «φρουσκαλάσαν τα χέρ'γα μ'».
- φρουσκληθους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), από φρουσκληά: «φρουσκληθα ξύλα».
- φρουσκληά η (Ελατ., Έλαφ., Μηλ.), το χρυσόξυλο.
- φρούτα η (Λόφ., Ράχ.), πλεκτή μύτη στην περιφέρεια ενός πλεκτού για διακόσμηση: «θα του κάνουμι κι φρούτις γύρου γύρου».
- φρουτίτσα η (Λόφ., Ράχ.), μικρή φρούτα: «έχ' φρουτίτσις γύρου γύρου».
- φρύδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) φρύδι, 2) προεξοχή στο βουνό: «βγήγα ους του φρύδ' κι αγνάνδιμα».
- φ'στάθ' το (Έλαφ., Ρητ.), το στόμιο του ζουρνά, απ' όπου φυσούν για να βγει ο ήχος.
- φ'σώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φυσώ: «φ'σούσαν τ' λάμδα κι δεν έσβηνιν», «ιγώ να φ'σήξου κι ισύ να παίξ'ς d' γάιδα».

- φ'δέλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φισέκι· «έφαγα, γίνγα φ'δέλ'», φούσκωσα.
- φταζ'μίτ'κους* επίθ. (Ελατ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), εφτάζυμος· «φταζ'μίτ'κίς κ'λούρις».
- φτάνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) προφταίνω, προλαβαίνω· «αυτά τα παλά ιγώ δεν δά 'φτασα», «μ' έφτασιν στου δρόμου», 2) ξεπερνώ κάποιον στο περπάτημα ή στο τρέξιμο· «δεμ βουρεί να τουν φταδ' έτδα που τρέχ' αυτός»· φρ. «φτάσι μι κι να σι φτάσου, πέρονα μι κι να σι πιράσου», για τον ανταγωνισμό δυο ανθρώπων, 3) ωριμάζω· «ακόμα δεν έφτασαν τα σταφύλα»· μτχ. *φτασμένους*, 1) ώριμος· «φτασμένα σταφύλα»· φρ. «βουρούσα να τουν απανήσου κι άγουρα κι φτασμένα», να τον αποστομώσω, 2) μυαλωμένος, ώριμος· «πήριν φτασμένουν άνθρουπουν».
- φταρμίζουμι* ρ. (Μηλ., Ρητ.), βλ. *φταρνίζουμι*.
- φτάρμισμα* το (Μηλ., Ρητ.), φτάρνισμα.
- φταρνίζουμι* ρ. (Μηλ.), φταρνίζομαι.
- φτασμουφάης* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), αυτός που τρώει τα φρούτα αφού ωριμάσουν (συνήθως ο ιδιοκτήτης), σε αντίθεση με τον *αγουρουφάη* που τα τρώει άγουρα (συνήθως ο κλέφτης που τα αρπάζει και κατ' επέκταση ο άρπαγας που προλαβαίνει πάντα να πάρει αυτό που θέλει, ενώ ο νομοταγής μένει με άδεια χέρια)· «ι αγουρουφάης πρόλαβιν, ι φτασμουφάης δεμ ηρόλαβιν».
- φταδά* η (Ελατ., Λόφ., Μοσχ., Ράχ.), 1) επιληψία· «τό 'πχανιν φταδά», 2) νευρική κρίση· «τουν ήρθιν μ'να φταδά» (Ελατ.), 3) μικρή ποσότητα· «μ'να φταδά άφ'σις».
- φτένουμα* το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χωράφι με άγρονο χώμα, 2) άπαχο κρέας που βρίσκεται στην κοιλιά του ζώου· «δώσι μι φτινώματα».
- φτέθ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φτέρη· φρ. «στ' φτέθ' θ' ανιβεί», ειρων. για άνθρωπο πολύ κοντό.
- φτι* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) το αφτί· «τρανά φτια σαν ηραγάτσα», «τουν χτύπ'σιν πόρους στου φτι», 2) προεξοχή στην εξωτερική πλευρά του φούρνου, όπου ακουμπούν τα ταψιά, τα ψωμιά κ.λπ. (Έλαφ.), 3) κομμάτι από πρόσθετο ύφασμα που προεξέχει στα πλάγια της ανδρικής κιλότας.
- φτιάκας* επίθ. (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), αυτός που έχει μεγάλα αφτιά.
- φτίκας* επίθ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. *φτιάκας*.
- φτιλήδους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από φτελιά· «φτιλήδα ξύλα».
- φ'τίλ'* το I (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) φιτίλι, 2) στον

- πληθ. *φ'τίλα* τα, διαβολές· «πῆχος έβαλιν τα φ'τίλα, δεν ξέρου».
φτίλ' το Π (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πολύ λεπτή τολύπη μαλλιού που βγαίνει από το λανάρι (Έλαφ.).
φτιλά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το δέντρο φτελιά.
φτιλάδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *φτιλά*.
φτιλάς ο (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *φτιλά*.
φτίνα η (Λόφ., Ράχ.), πήλινο δοχείο όμοιο με στάμνα.
φτινάδ' το (Μηλ.), (συνήθως στον πληθ.), κρέας από τα πλευρά του ζώου με πολύ λίπος και λίγο ψαχνό· «αγόρασα λίγα φτινάδ'γα».
φτινεύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αδυνατίζω, γίνομαι λεπτός· «φτένιψαν τα χέρ'γα μ'», «κάθι μέρα φτινέβ'».
φτινός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) λεπτός· «είνι φίδ' φτινό η σακουραφίτσα», «φτινά ξύλα», «φτινό ύφασμα», «φτινό ψουμί», «φτινό στ'μόν'», 2) αδύνατος· «φτινά γ'ναίκα», 3) αραιός, νερούλος· «φτινά κουπριά», «φτινά κουρκούτ'».
φτινούλα η (Λόφ., Ράχ.), μικρή *φτίνα*.
φτινουπέτ' το (Μηλ.), λεπτή φλούδα.
φτινουπέτ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αυτός που έχει λεπτή φλούδα· «αυτά τα πιπόν'α είναι φτινουπέτ'κα», 2) αδύνατος, αδύναμος· «Τι κρουώντς; Φτινουπέτ'κους είσι διπ'».
φτινούτ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λεπτούτσικος· «πέτουρα φτινούτ'κα».
φτινώματα τα (Έλαφ., Μοσχ., Ρητ.), χωράφια με άγονο χώμα.
φτιρό το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φτερό· «να ζισταθούν τα πόδ'γα μου, ν' απλώσου τα φτιρά μου», δημ.
φτιρούδ' το (Μηλ.), μικρό φτερό.
φτιρουτή η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η φτερωτή στο *βατάν'* και στο νερόμυλο.
φτιρουτόπα η (Μηλ.), τόπος που έχει φτέρες.
φτίτ' το (Έλαφ.), είδος μικρού κίτρινου μανιταριού.
φτουράκα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το θηλυκό γουρούνι που μόλις έχει αποκοπεί από το θηλασμό.
φτουράκ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το αρσενικό γουρούνι που μόλις έχει αποκοπεί από το θηλασμό.
φτουρόπιδου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φτωχόπαιδο.
φτουρός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) φτωχός, 2) αδύνατος· «φτουρά ζώα», 3) άγονος· «φτουρό χουράφ'».
φτουρούτ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φτωχός· «ι λαός ι φτουρούτ'κους θα τα πληρώδ' όλα».
φτριδ' το (Μηλ., Ρητ.), κλωστή που κρέμεται από το ρούχο· «κόψι λίγου του

- φτρώδ'». *φτρώδ'* το (Έλαφ., Μηλ., Μοσχ.), μικρό τσαμπί σταφυλιού με δυο τρεις ρώγες· «μ' έδουκιν κι ιμένα ένα φτρώδ' να φάου».
- φτῶέλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ξύλινο δοχείο για το νερό· «ανέβινάμι τουν ανήφουρου μι τ'ς φτῶέλις φουρτουμένις στ'μ βλάτ'».
- φτῶέλ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρή *φτῶέλα*.
- φτῶίλι* το (Μηλ., Ρητ.), μικρή *φτῶέλα*.
- φτύμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το φτύσιμο· «φτύματα απού μύγα».
- φτω ρ.* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φτύνω· «φτάει η μύγα».
- φτώχιψ'* η (Μηλ., Ρητ.), πτώχευση· «δήλουσι φτώχιψ'».
- φτώχα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) φτώχεια, 2) πτώχευση· «δήλουσι φτώχα».
- φυβγαδῶ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φευγάλα, φυγή.
- φύλλουμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φυλλωσιά.
- φυρά* η (Μοσχ.), ό,τι και *φυράδα*· «έχ' φυρά η πόρτα».
- φυράδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χαραμάδα· «η πόρτα έχ' φυράδις».
- φύραμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τροφή για ζώα από σπασμένο σιτάρι, καλαμπόκι, κριθάρι κ.λπ., εμπλουτισμένη με βιταμίνες.
- φυραμάδα* η (Ρητ.), χαραμάδα· «τηρούσιν απ' τ' φυραμάδα».
- φυρίδα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), εντοιχισμένο ντουλαπάκι δίπλα στο τζάκι.
- φύρ'μα* το (Μηλ.), ό,τι και *φύραμα*.
- φυρός* επίθ. (Μοσχ.), αυτός που έχει χαραμάδες· «φυριά πόρτα».
- φύσα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φύσημα αέρα· «έχ' φύσα σήμιρα».
- φυσάτάῶ* το (Μηλ.), ό,τι και *φουσκουτάῶ*.
- φυτά* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η φυτεία του καπνού.
- φύτα* η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), το μπροστινό μέρος της καραμούζας απ' όπου φυθούν για να βγει ο ήχος.
- φυταριά* η (Έλαφ.), φυτώριο καπνού.
- φυτεία* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), νεαρά φυτά που προορίζονται για μεταφύτευση στα χωράφια.
- φυτί* το (Λόφ., Ράχ.), μικρή *φύτα*· «βάζουμι κι ένα φυτί σν άκρια απ'ν γαραμούζα κι σφυράμι».
- φυτιφτήῶ* το (Μηλ., Μοσχ.), ξύλινο εργαλείο με σιδερένια μύτη με το οποίο

φυτεύουν τα φυτά.

φύτρουσ ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), το φύτρωμα: «δεν έκαμιν καλόν φύτρουσ».

φώλασ' η (Μηλ.), εγκοπή: «έχ' μ'να φώλασ' γ'α να μβαίν' μέσα του ξύλου».

φώτισ' η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), επίγνωση του ορθού: «καλή φώτισ' να έχ' του πιδί».

χαβάν' το (Ελατ., Μηλ., Μοσχ.), μεταλλικό γουδί.
χαβάς ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ύπνος· «θα πάρου έναν χαβά».
χαβδά επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), με ανοιχτά πόδια· «πιρπατάει χαβδά».
χαβδαριά η (Ρητ.), δρασκελιά· «έχ' τρυνές χαβδαριές».
χαβδός επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ό,τι και *λαβδός*· «αυτή ήταν διπ χαβδιά».
χαβδουτά επίρρ. (Λόφ., Ράχ.), με τα πόδια ανοιχτά· «κάθουνταν όλου χαβδουτά».
χαβδώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάθομαι με τα πόδια ανοιχτά· «αρά, τί χάβδουσιν έτσα;».
χάβου ρ. (Μηλ., Μοσχ.), χάρτω, καταβροχθίζω με βουλιμία.
χάβους το (Μηλ., Μοσχ.), βλ. *χάους*.
χαβαρίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υπολογίζω, εκτιμώ· «δε χαβαρίζ' κανέναν».
χαβαρτζής ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ένας από τους τρεις φίλους του γαμπρού που πήγαιναν στο σπίτι της νύφης για να δουν αν είναι έτοιμη, ώστε να ξεκινήσει η πομπή του γάμου· «ήρθαν οι χαβαρτζήδης!».
χαβαρτζής επίθ. (Μηλ.), ανεπρόκοπος, άσωτος.
χαβάθ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) καλή είδηση· «ε αι Γώργ', τα χαβάργα να μι φέρ'ς κι θα σι δώσου του καλύτιρου κριάθ'», 2) χαμπάρι· «θα πάρου χαβάθ' αμέσους ιγώ».
χαβέρου επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), γυναίκα που της αρέσει να τα μαθαίνει και να τα μεταδίδει όλα.
χαβιρτζής επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), άνθρωπος που του αρέσει να τα μαθαίνει όλα και να τα μεταδίδει.
χαδγάρ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που αγαπάει τα χάδια· «χαδγάρ'κου πιδί».
χαζεύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χαζεύω· «μη χαζέβ'ς», 2) γίνομαι χαζός, χάνω τα λογικά μου· «στουμ βάτου χάζιψιν».
χαζουτράγουδου το (Μηλ.), τραγούδι αστείο.
χαϊράτους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), υιοθετημένος· «χαϊράτου πιδί».
χαϊρλίδ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που μακάρι να έχει προκοπή· «χαϊρλίδ'κους ι γαμβρός!»· ουσ. *χαϊρ-*

λίδ'κα τα 1) η ανακοίνωση μιας ευχάριστης είδησης· «μ' έφωσαν τα χαϊρο-λίδ'κα προύι προύι στου σπίτ'», 2) η τελετή του αρραβώνα· «μιτά, όταν γίνουνδαν τα χαϊρολίδ'κα, η νύφ' έπριπιν να κιράδ'», 3) *χαϊρολίδ'κα!*, ευχή που απευθύνεται κυρίως σε νιόπαντρους ή σε ανθρώπους που έχουν αγοράσει κάποιο κτήμα.

χαϊρούμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χαίρομαι· φρ. «τα χαϊρούμι», χαίρομαι, ψυχαγωγούμαι· «πώς τα χάρ'κατι σν Γατιρίν';».

χαϊρώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κάνω χαϊρι, προκοπή, 2) για έγκυο, κρατώ το έμβρυο· «δε μβουρούσι να χαϊρώδ' η γ'ναίκα».

χαϊρό το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), προκοπή· «χαϊρό' να μη φάίσι!»», κατάρα.

χαλαή η (Μηλ., Μοσχ.), είδηση, χαμπάρι· «δεμ βαίρουν χαλαή».

χαλάι το (Λόφ., Ράχ.), ό,τι και *χαλαή*.

χαλάλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χαλάλι· «χαλάλ' του χόμα που θα τ' φάει!».

χαλάν' το (Μοσχ.), βλ. *χαλάλ'*· «χαλάν' να σι γέν'!».

χαλάνούμι ρ. (Μηλ.), ξεοδεύομαι· «τί χαλάνέσι!».

χαλατζούκα η (Μηλ.), ό,τι και *χαλατζούκ'*.

χαλατζούκ' το (Μοσχ.), ό,τι και *χαλατζούκ'*.

χαλεύου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ζητώ· «ήρθιν κι του χάλιπιν του κουρίτ'».

χάλιμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτό που ζητά κάποιος· «τί χάλιμα θέλ' πάλι!».

χαλιπουδά η (Μοσχ.), κομμάρα, ατονία· «έχου μνά χαλιπουδά!».

χαλιπώνου ρ. (Μοσχ.), χάνω την πύρα, τη θέρημη· «να χαλιπώδ' πρώτα η φουτχά κι να κάτσου».

χαλκατώ ρ. (Μοσχ.), 1) διασκορπίζω, 2) χαλώ· «τα χαλκατ'σαν», 3) καλύπτω, κουνουλώνω· «είπαν λόια, αλλά τα χαλκατ'σαν αδέτ'».

χαλκουδαίμουνας ο (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) πολύ ζωηρό και ανάποδο παιδί, 2) παρατσούκλι για κάποιον που είναι κοντός (Ρητ.).

χάλκουμα το (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Ράχ.), καζάνι όπου ζέσταιναν το νερό και έβραζαν τα ρούχα.

χαλκουτσούκ' το (Μοσχ.), μπακιρένιο τσουκάλι για να ζεσταίνουν το νερό· «του χαλκουτσούκ' τού 'χιν δίπλα, ζέστινιν του νιρό κι έπιρριν απού κει συμβλήρουμα στου τσ'άλ'».

χαλνώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), I αμτβ. 1) χαλώ, καταστρέφομαι· «άμα τουν βρέξ' τουν γαπνό, χαλνάει», 2) αδυνατίζω, καταβάλλομαι· «χάλασιν τιλιφταία, δεν είναι όπους πρώτα», II μτβ. 1) χα-

- λώ, 2) διαλύω· «πήγιν κι του χάλασιν του προξινόν»· μτχ. *χαλασμένους*,
1) αδυνατισμένους· «μι φάν'κιν χαλασμέν'», 2) μαλωμένους, παρεξηγημέ-
νος· «είν' δις χαλασμέν' απού χρόνα».
- χαλάνδερ* 'ς επίθ. (Μοσχ.), μαντρόχαλος.
- χάλας* επίθ. (Μηλ., Ρητ.), ασουλούπωτος.
- χαλάτζούκ'* το (Μηλ.), παλιό ερειπωμένο κτίσμα· «μας έβαλαν σ' ένα χα-
λάτζούκ'».
- χαλόστουμα* το (Ελατ., Μηλ., Μοσχ.), άνθρωπος που μιλάει χυδαία· «άιδι,
χαλόστουμα!».
- χαλ'πώνου* ρ. (Μηλ., Ρητ.), βλ. *χαλιπώνου*· «χαλ'πών' η φουτζά».
- χαμαειδά* επίρρ. (Μηλ., Ρητ.), ντροπαλά, με το βλέμμα προς τα κάτω· «τη-
ράει χαμαειδά».
- χαμαειδή* επίθ. (Μηλ., Ρητ.), χαμηλοβλεπούσα.
- χαμαίμηλου* το (Μηλ.), χαμομήλι.
- χαμάλτς* επίθ. (Έλαφ., Μηλ.), αυτός που δουλεύει υπερβολικά και πολλές
φορές άσκοπα· «ισύ είσι μόνου γ'α χαμάλτς, κάντς άσκουπ' δ'λά».
- χαμάλ'κου* το (Μηλ., Μοσχ.), το φορτηγό αυτοκίνητο· «ήρθιν του χαμάλ'κου».
- χαμβηλώνου* ρ. (Μηλ.), χαμηλώνω.
- χαμβλά* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χαμηλά.
- χαμβλός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χαμηλός.
- χαμήλουμα* το (Μοσχ.), χαμηλό μέρος· «ήταν ένα χαμήλουμα ικει δ'μά».
- 'χαμνός* επίθ. (Μοσχ.), βλ. *αχαμνός*· «ή 'χαμνός ή καλός θα τουμ βάρ'ς»,
καλός, κακός...
- χαμός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χαμός, καταστροφή·
«σαμ βλακών' μ'να βρουχή κι ένα χαλάξ', χαμός!», «μάλουμα κάθι μέρα,
χαμός!· φρ. «χαμός Κυρίου»· «έγινι χαμός Κυρίου του βράδ'».
- χαμότρουπα* η (Μηλ.), τρύπα μέσα στη γη.
- χαμουνκέρασου* το (Ελατ.), άγρια φρούλα.
- χαμουνκλάδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χαμόκλαδο·
«είχιν κάτ' χαμουνκλάδ'γα απού γύρου του κλήμα».
- χαμουλέφ'* το (Λόφ., Ράχ.), άγριο χόρτο με φύλλο, όπως του κλήματος, με το
οποίο γιατρεύουν τις πληγές.
- χαμούργας* ο (Έλαφ.), σκυλί με σκούρο τρίχωμα.
- χαμώρακας* ο (Μηλ.), 1) τρωκτικό που χώνεται στη γη, 2) τρύπα μέσα στην
οποία εξαφανίζεται το νερό.
- χαμώρας* ο (Μηλ., Ρητ.), 1) βλ. *χαμώρακας* 1, 2) η τρύπα που κάνει στη γη ο
χαμώρας 1.
- χαμώρ'κ'* το (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), 1) ό,τι και *χαμώρακας* 1, 2) ό,τι και *χαμώ-
ρακας* 2.
- χανδακουμός* ο (Μοσχ.), καταστροφή· «γίνγιν χανδακουμός στα δτιάρ'γα

φέτου».

χανδροένους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από χάντρες· «χανδροένου κουμβουλόι», «χανδροένα бил'τζίκα».

χάνδρινους επίθ. (Λόφ., Ράχ.), από χάντρες· «χάνδρινα бил'τζίκα».

χανδρίτῶ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρή χάντρα.

χάνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χάνω· «τζάβα τουν έχασαν τουν άνθρωπου αυτοί»· φρ. «χάν' τα γένα ι παπάς», το κύρος, την αξία του· «ι παπάς, να τα χάδ' τα γένα!», 2) καταστρέφω κάποιον· «όπχους θέλ' να χάδ' τουν άλλου, χάνιτι αυτός».

χάους το (Έλαφ., Μηλ.), μεγάλο βάραθρο.

χάπχα η (Έλαφ., Μοσχ.), το χάπι.

χαρά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γάμος· «να φγάσσομι κι τ' χαρά να ησυχάσομι».

χαράβδουσ' η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ράβδωση· «κι έκαμναν χαραβδώσεις γ'να να μουνάξ' η χιλ'δόνα μι μ βέτρα να μη κ'νέτι».

χαραγματάδα η (Ρητ.), χαραγματιά· «είχιν μ'να χαραγματάδα κι έβλιπιν».

χαραδρούλα η (Μηλ.), μικρή χαράδρα.

χαράζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χαράζω· «μι του κουπίδ' τ' χάραζιν τ'μ βέτρα», «η πέτρα ήταν γύρου γύρου χαραγμέν'».

χαραή η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χαραυγή, χαράματα· φρ. «έσπασιν η χαραή», ξημέρωσε, «βαθιές χαραές» και «βαθιά χαραή», βαθιά χαράματα· «χαραή χαραή», πρωί πρωί.

χαράι το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μεγάλο τσουβάλ από γιδόμαλλο.

χαραήδους επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), που έχει σχέση με το *χαράι*· «χαραήδα τ'ουβάλα», πιο μεγάλα από τα συνηθισμένα.

χαράκουμα το (Μοσχ.), ρωγμή εξαιτίας βροχής ή καθίζησης.

χαραζά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), σχισμή.

χαραμής επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ανίκανος, άχρηστος.

χαράτσουμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), επιβολή φόρων· «μι τ'ς Τούρξ' είχαμι τα χαρατσώματα».

χαρατσώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), επιβάλλω φόρο, χαρατσώνω· «οι κλέφτις χαράτσουναν τουν γόσμου».

χαράτῶ το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), πρόστιμο, φόρος, χαράτσι· «τ'ς έρ'ξαν χαράτῶ πουλύ», «μας έρ'ξαν χαράτῶ δ'γο κάπις οι κλέφτις».

χαρβούτας επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βλ. *χαρβούτας*.

Χαρίκλα η (Μηλ.), Χαρίκλεια.

χαρνά ρ. (Μηλ., Ρητ.), χαρίζω· «τα χρέια τα χαρνούσαν»· παθ. *χαρνόυμι*· «οι δάλις χαρνούνταν».

- χαρουδέρονου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χαροπα-
λεύω «τονν έβλιπαν να χαρουδέρν'».
- χάρους* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χάρος· «ι χάρους
είνι δύσκουλους» παροιμ. «ικεί που είναι του θάρρους, είναι κι ου χάρους»,
ο θαρραλέος πάντα διατρέχει κίνδυνο.
- χαρτένους* επίθ. (Μηλ.), 1) χάρτινος· «χαρτένου κ'τι», 2) τυλιγμένος με χαρτί·
«χαρτένις καραμέλις».
- χαρτί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χαρτί· φρ.
«γίνγιν άσπρους χαρτί», κάτασπρος, 2) βιβλίο· «τώρα τα βλέπ'ν μέσ' στα
χαρτῆά», «δῆαβάξ' τα χαρτῆά», 3) δίπλωμα, πτυχίο· «ήφιριν ιδώια του
χαρτί απ' του Πανιπιστήμιου».
- χαρτουμιτζίτ'* το (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), χάρτινο τούρκικο νόμισμα.
- χαρτουπέτσιτα* η (Ρητ.), χαρτοπετσέτα.
- χαρτόσημου* το (Μηλ., Ρητ.), 1) χαρτόσημο· «πήγιν να πάῶ' τα χαρτουσήματα
ῆα τ' σύνδαξ' π' θα τονν γόψ'ν», 2) γραμματόσημο· «βάλι στου φάκιλου
κι του χαρτόσημου».
- χαρχάρα* η (Ελατ., Μηλ.), έδαφος ξερό και άγονο.
- χαρχάρας* επίθ. (Μηλ., Ρητ.), αδύνατος, στεγνός.
- χαρχαρίζου* ρ. (Μηλ.), καθαρίζω· «χαρχαρό'ζαν οι αρνίθις».
- χαρχούρα* η (Μοσχ.), ό,τι και *χαρχάρα*.
- χασαπάς* ο (Μοσχ.), Τούρκος αξιωματικός της αστυνομίας· «μη λέτι τίπουτα,
έρχιτι ι χασαπάς».
- χασένους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), από χασέ,
χασεδένιος· «χασένου πανί».
- χάσκας* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), χάχας.
- χάσκας* ο (Έλαφ., Μηλ.), έθιμο της Αποκριάς, όπου ο καθένας προσπαθεί να
αρπάξει με το στόμα ένα αβγό που είναι δεμένο στην άκρη ενός σχοιניού.
- χασκουπούλ'* το (Μηλ.), χαζοπούλι· «σα χασκουπούλ' βλέπ'».
- χασκώ* ρ. (Λόφ., Ράχ.), γελώ ξεδιάντροπα· «όλου χασκάει».
- χάσ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η χάση του φεγγα-
ριού· «χάσ' κι ῆόμ'σ' τ' φινγαρόῦ», «είνι στ' χάσ' τ' φινγαρόῦ».
- χάσῆκους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για ψωμί)
άσπρος· «απού καμνά φουρά αγόραζάμι κι απού λίγου χάσῆκου».
- χαχάλ'* το (Μηλ., Μοσχ.), το κάλλαιο του πετεινού.
- χαχανίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χαχανίζω·
«χαχάντζιν σα χαζός».
- χάχας* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χάχας, χαζός.
- χαψούνα* η (Μηλ.), άγρια φράουλα.
- χάψ'* η (Μηλ., Μοσχ.), το σκαμμένο μέρος του κουταλιού, της πινακωτής
κ.λπ.

- χαψά* η (Ελατ., Έλαφ, Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μπουκιά: «έφαγα μ'να χαψά κι δ'κώθ'κα», «απού χαψά χαψά του ταϊζ'ν».
- χειμοννάτ'κα* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κατά την περίοδο του χειμώνα.
- χειμοννάτ'κου* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χειμωνιάτικος: φρ. «χειμοννάτ'κα τραγούδ'γα», που τραγουδιούνται το χειμώνα: ουσ. *χειμοννάτ'κου* το, ποιικιλία όψιμου πεπονιού.
- χεῶ* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χέρι: φρ. «ιλάτι να πάρουμι χεῶ'γα», να αποχαιρετιστούμε, 2) το ρόπτρο της πόρτας.
- χιηνουόβαλον* το (Ρητ.), θάμνος με άσπρα λουλούδια.
- χιλιδόνα* η (Μηλ., Μοσχ.), 1) χελιδόνη, 2) σίδερο σε σχήμα σταυρού που συνδέει τη βάση του κάρου με το αμάξιωμα.
- χιλιδρουνά* η (Ελατ., Μηλ., Μοσχ.), θάμνος με άσπρα λουλούδια που θεράπευε τη *σακαή* των ζώων.
- χιλώνα* η (Μηλ., Μοσχ.), η βρογχοκήλη: «είχιν κιάτ' χιλώνις, δεμ βουρούσιν να γυρίδ'».
- χιλ'δόνα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) βλ. *χιλιδόνα* 1: «τ'ς ψίχις τ'ς έδινάμι στ'ς χιλ'δόνις», 2) ο σιδηρένιος άξονας που εφαρμόζει στην κάτω μυλόπετρα και τη συνδέει με την επάνω.
- χιινόπουρος* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φθινόπωρο.
- χιπουργάτ'κου* επίθ. (Έλαφ., Μηλ.), φθινοπωριάτικος: φρ. «χιπουργάτ'κα τραγούδ'γα», που τραγουδιούνται το φθινόπωρο.
- χιριά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ποσότητα από στάχια, από χόρτα κ.λπ., που χωράει στην παλάμη: «παίρνου μ'να χιριά δούμάτις να φυτέψου στου χουράφ'», «μ'να χιριά λάχανα γ'α τ'μ βίτα».
- χιρηῶ* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) για ρούχο από λεπτό βαμβακερό ύφασμα υφαμένο στον αργαλειό, με σχέδια που γίνονται με το χέρι: «πουδιά χιρηῶ», 2) χειροποίητος: «τζαδίλις χιρηῶις» (Λόφ., Ράχ.).
- χιριτίματα* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χαιρετίσματα: «δώσ' την τα χιριτίματα».
- χιρονά* ρ. (Μηλ., Μοσχ.), βλ. *αχιρονά*: «χίρ'σαν να φλάν'ν σπίτ'χα κεί».
- χιρόβ'λου* το (Έλαφ., Λόφ., Ράχ.), βλ. *χιρόβουλου*.
- χιρόβουλου* το (Έλαφ., Μηλ.), καλάμια από βρίζα που τα χρησιμοποιούσαν για να δένουν τα δεμάτια, να γεμίζουν τα σαμάρια, να καλύπτουν τις σκεπές κ.λπ. «τότις δεν ήταν λαμαρίνις κι έβαζαν όλου χιρόβουλου».
- χιρόμβλου* το (Λόφ., Ράχ.), χειροκίνητος μύλος.
- χιρότ'* το (Μηλ., Ρητ.), πλεκτό γάντι.
- χιρουκάλ'βα* η (Μηλ.), καλύβα καμωμένη από *χιρόβουλου*.
- χιρούκλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μεγάλο χέρι.
- χιρούκλας* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που

έχει μεγάλα χέρια.

χιρούλου η (Ρητ.), πλήληη κανάτα: «φέρι τ' χιρούλου μι του νιρό!».

χιρούλ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το πόμολο του παράθουρου και της πόρτας: «πάτα του χιρούλ' ν' ανοίξ'».

χιρούλα η (Μηλ., Ρητ.), βλ. χιρούλου.

χιρουμάνδ'λου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μαντίλι.

χιρουμιλ' το (Μηλ.), ό,τι και χιρόμβλου.

χιρουπχασίδ'ους επίθ. (Μηλ., Ρητ.), επιδέξιος: «του κουρίτδ' αυτό ήταν καλό κι χιρουπχασίδ'ου».

χιρώνα η (Μηλ.), βλ. αχιρώνα.

χλαβανάρα η (Μηλ.), κυπρί που δεν έχει καλό ήχο.

χλαβανάρας επίθ. (Ρητ.), αυτός που περπατάει άγαρμπα.

χλαβανάδ' το (Μοσχ.), ό,τι και χλαβανάρα.

χλαβούτας επίθ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), χλωμός.

χλαβουτχάζου ρ. (Μηλ.), χλωμιάζω, κιτρινίζω: «χλαβουτχασιν διπ' του καημέ-νου»· βλ. και χλαπουτχάζου.

χλαγουγία η (Μηλ.), οχλαγωγία.

χλαπουτχάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Μηλ., Μοσχ., Ρητ.), ό,τι και χλαβουτχάζου: «τι χλαπουτχασισ έτδα;»· μτχ. χλαπουτχασμένους, κιτρινιάρης: «ήταν απ' τα νάτα τ' χλαπουτχασμένους».

χλιβουνάρ'ς επίθ. (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), κιτρινιάρης.

χλιμιτριζου ρ. (Μηλ., Μοσχ.), χλιμιντριζώ.

χλουγουγία η (Λόφ., Ράχ.), βλ. χλαγουγία.

χλουρός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χλωρός: «τα χλουρά τα φασούλα τά 'πλουσιν κάτ' στου πάτουμα να μη σαπίσ'ν».

χλιζούμι ρ. (Λόφ., Ράχ.), λυγκιάζω: «άμα φάει πουλύ, χλυζέτι».

χλαριά η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουταλιά: «ιξήνδα μέρις δεν έτρουγάμι ούτε μ'να χλαριά λάδ'».

χ'λάρ'κου το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χιλιάριχο.

χ'λάδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κουτάλι.

χ'λός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χλιαρός: «είνι χ'λό ακόμα του φαϊ».

χ'λώνουμι ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γίνομαι χλιαρός: «χ'λώθ'κιν λίγου του φαϊ».

χ'μαλουσία η (Μηλ.), αιχμαλωσία.

χ'νάδ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αποδημητικό πουλί: «έρχιτι χ'μώνας, φέγν τα χ'νάρ'γα».

χ'νί το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χουνί.

χ'νόπουρους ο (Ελαφ., Μηλ.), βλ. χινόπουρους.

χ'νουπουργάζου ρ. (Μηλ., Μοσχ.), 1) βλ. φθινουπουργάζου 1· «φέτου λέου να

- χ'νουπουροῦ γάσου στου πιδί μ'», 2) βλ. *φθινοπουροῦ γάσου* 2· «δεν δου καταλαβαίντς πώς χ'νουπουροῦ γάσ'».
- χνουτίζου* ρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), αγγίζω με τα χνώτα· «του ὄκ'λί τ'ς χνώτ'σιν». μεσ. *χνουτίζουμι*, έρχομαι σ' επαφή, σε επικοινωνία, σμίγω· «ιπειδή ι κόσμους τώρα χνουτίσκιν ὄλους μαζί κι ανδαμώθ'κιν».
- χνουτώ* ρ. (Μοσχ.), βλ. *χνουτίζου*.
- χόβουλ'η* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χόβολη.
- χοιράδ'* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), γουρουνάκι.
- χοίρινους* επίθ. (Μηλ., Μοσχ.), χοιρινός· «χοίρινου κρέας».
- χοιρουσφάι* το (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), γουρουνάκι που σφάζουν τα Χριστούγεννα.
- χόνδρα* τα (Μηλ.), βλ. *χόνδρια*.
- χόνδρια* τα (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), τα πάχη· «είχιν πουλλά χόνδρια», «πού τά 'βαλιν αυτά τα χόνδρια;».
- χουβαρδάς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γενναιόδωρος, χουβαρδάς.
- χουζμέτιμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η ενέργεια του *χουζμιτεύου*.
- χουζμέτ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) εξυπηρέτηση, 2) δουλειά· «τονν γάν' χουζμέτ' η Κώτσινα»· φρ. «τότις τό 'χουμι χαμένου του χουζμέτ'», έχουμε χαμένη την υπόθεση.
- χουζμιλάρ'ς* ο, πληθ. -*ραίοι*, -*ρ'δεις* και -*ροί* (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υπηρέτης για τις κτηνοτροφικές και γεωργικές εργασίες.
- χουζμιτεύου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υπηρετώ κάποιον· παθ. *χουζμιτεύουμι*· «ιγώ δεμ βουρούσα να χουζμιτιφτώ».
- χουζουρέου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χουζουρέω· φρ. «δε μι χουζουρέβ'», δεν αναπαύομαι, δεν ησυχάζω· «δε μι χουζουρέβ' να μην δου αλείψου του σπίτ'».
- χούι* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ελάττωμα, ιδιοτροπία· «είχιν πουλλά χούια η πιθιρά μ'», 2) αρρώστια, κυρίως επιληψία· «μ' έπ'χανιν του χούι».
- χούιαγμα* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), η ενέργεια του *χουιάζου*.
- χουιάζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. φωνάζω από πόνο· «στου γύρ'σμα χούιαξα καταή», 2) μτβ. επιπλήττω, αποπαίρνω· «τονν χούιαξιν άμα τονν είδιν», «τ'ς γ'ναίικις τ'ς χούιαζαν τότις», 3) φωνάζω δυνατά, χουγιάζω· «τα χούιαζις τα ὄκ'λά κι σταματούσαν».
- χουιαχτής* ο (Λόφ., Ράχ.), ὅ,τι και *λαλ'τής*· φρ. «θέλτς χουιαχτήν μι βέργα», θέλεις γερό ξύλο.

- χουιλής* επίθ. (θηλ. -ήτσα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ιδιότροπος.
- χουλέβ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), άσπρο κομμάτι από μάλλινο ύφασμα που το τύλιγαν οι άντρες στους μηρούς.
- χουλέρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αρρώστια του αμπελιού, ό,τι και *στάχτουμα* και *βάζδρα*.
- χουλιρῳάξου* ρ. (Μηλ., Ρητ.), (για φυτά και καρπούς) έχω *χουλέρα*: «χουλιρῳασμένα σταφύλα».
- χουλ'κό* το (Μηλ.), βλ. *χουλ'κό*.
- χουλάξου* ρ. (Ελατ.), 1) στεναχωριέμαι: «δε χόλαξιν ῳά τίπουτα», 2) νευριάζω: «χόλασιν κι τῳούρ'ξιν».
- χουλ'κό* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βουζούνι: «ι ῳος μ' έβγαλιν χουλ'κό κι έσπασιν».
- χουματέινους* επίθ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), χωμάτινος: «είχιν μέσα κι λαγήνα χουματέινα», «χουματέινους φούρνους».
- χουματέινους* επίθ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *χουματέινους*.
- χουματίζου* ρ. (Λόφ., Ράχ., Ρητ.), 1) τριβω κάτι με χῳμα: «άμα δεν da χουματίς τα χέρῳα, δεν δουν πῳάντς τουν γαπνό», 2) (για χῳμα) έχω τη σωστή υγρασία και τριβομαι εύκολα: «του πῳάντς του χῳμα κι δε χουματίξ'».
- χουνδρός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χοντρός: «χουνδρό δάχλου», 2) βαρύς, μη ευκολοχώνευτος: «χουνδρό νιρό».
- χουνδρότουπος* ο (Ρητ.), τόπος υγρός και εύφορος.
- χουνδρουβαλάτους* επίθ. (Ελατ., Μηλ.), χοντρομπαλάς: «νάτους, χουνδρουβαλάτους κι ψ'λός, όπους τουν ήθιλις».
- χουνδρουκέφαλου* το (Μηλ., Ρητ.), χοντρό κεφάλι στη φρ. «του μνάλο σας κι του χουνδρουκέφαλό σας», ειρων. για γυναίκες που δεν παίρνουν από λόγια.
- χουνδρουκουριά* η (Μηλ., Ρητ.), 1) χοντρή κόρα ψωμιού: «του καλαμκήδου του ψουμί είχιν χουνδρουκουριά», 2) η φλούδα του δέντρου.
- χουνδρουμάλλ'κους* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), (για ζῳο) αυτός που έχει χοντρό και τραχύ μαλλί.
- χουνδρουνότ'* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υγρασία που δε φεύγει.
- χουνδρουπέτρα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χοντρή πέτρα: «είχιν μέσα του χουράφ' κάτ' χουνδρουπέτρης».
- χουνδρουπέτῳ'κους* επίθ. (Μηλ.), χοντρόπετσος.
- χουνδρουτσέμβουρου* το (Έλαφ.), χοντρό τσιμπούρι που πάει στα βόδια.
- χουνδρουχείλας* επίθ. (Ρητ.), αυτός που έχει χοντρά χείλη.
- χουνμιμές* οι (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), μυρωδιά από βρώμικα ρούχα που μου-

- λιάζουν στο νερό στη φρ. «βρουμάει χουνιμές».
- χουρῶν'κός* επίθ. (Μηλ., Ρητ.), του χωριού· «δούλους χουρῶν'κός».
- χουρῶνός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), κάτοικος του χωριού· «ήταν ανάπουδ' ιδώ οι χουρῶνοι».
- χουρῶτ'ς* ο, θηλ. -τ'σσα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χωρικός.
- χουρεύου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) αμτβ. χορεύω· «χόριβάμι στον χ'ρουστάδ'», 2) μτβ. «ικείν' τ'ν ώρα τα χόριβάμι τα κλήδονα».
- χουρίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χωρίζω· «θέλου να του χουρίσου του σπίτ'», 2) παίρνω διαζύγιο· «χουρίζ'ν όλ' τώρα αράδα».
- χουριφτ'κός* επίθ. (Μηλ.), χορευτικός· ουσ. *χουριφτ'κό* το, τραγούδι που χορεύεται.
- χουριφτός* επίθ. (Μηλ.), βλ. *χουριφτ'κός*.
- χουριφτῆράς* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), αυτός που αγαπά το χορό· «ι δάσκαλους ήταν χουριφτῆράς».
- χουρνά* ρ. (Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χωρίζω· «μας χουρνούσιν ένας λάκουσ», 2) παίρνω διαζύγιο· «πρώτα παίρνουνδι κι ύστ'ρα χουρνούν», 3) κόβω· «θα χουρίσου του ψουμί», «θα χουρίσουμε του φουστάν' τ'ς νύφ'».
- χουρ'ς* επίρρ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), χωρίς.
- χουρ'στά* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χωριστά.
- χουρ'στός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χωριστός· «ήταν καλύβις χουρ'στές».
- χουρτουρκοιῦδά* η (Μηλ., Μοσχ.), εργαλείο γεωργικό με το οποίο κόβουν τα χόρτα.
- χουρ'φύλακας* ο (Μηλ.), χωροφύλακας.
- χουρχουρίζου* ρ. (Ρητ.), κάνω χουρ χουρ όταν αναπνέω· «χουρχουρ'ζιν η αρνίθα».
- χούφτα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), φούχτα· φρ. «έχου (κάποιον) στ' χούφτα», τον περιποιούμαι πολύ· «τ' μάνα τ'ς τ'ν έχ' στ' χούφτα».
- χουχ'λάξου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κοχλάζω· «χουχούλαξιν του νιρό ῆα του καλαμκήθου του ψουμί», «του φαῖ χουχ'λάξ'», 2) αναβρύζω· «βγαίνουνδα του νιρό, χουχ'λάξ'».
- χούχλους* ο (Μηλ.), 1) κόχλασμα· «όσου να πάῶ' έναν χούχλου, βράξ'», 2) το νερό που αναβρύζει από την πηγή.
- χουχ'λώ* ρ. (Μηλ.), βλ. *χουχ'λάξου* 1· «χουχ'λούν τα κάστανα».
- χουχούλα* η (Μηλ., Μοσχ.), πηγή απ' όπου αναβρύζει το νερό με δύναμη.

χουχούλου η (Ρητ.), βλ. χουχούλα.

χπώ ρ (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. χτυπώ «στάσ' να χπήσου δῆο πρόκις στα παπούτῶα», «μη του χπάς του μ'κρό στου κιφάλ'».

χραβούτας επίθ. (Μηλ.), λαίμαργος.

χραβούτ'κα επίρρ. (Μηλ.), λαίμαργα: «τρώνει κραβούτ'κα».

χράπα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), γούρνα, βαθούλωμα: «ᾱόμ'σαν οι χράπις ᾱόνα».

χραπούτας επίθ., θηλ. -ου (Μοσχ.), μαζεμένος, ζαρωμένος.

χραπουτᾱσμένους μτχ. (Ελατ., Μοσχ.), μαζεμένος, αδύνατος.

χράσπα η (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) άνοιγμα στη γη που δημιουργείται εξαιτίας της μεγάλης ξηρασίας: «ιδώ είναι μῆα χράσπα», 2) ξύλο ξερό και κούφιο, με τρύπες στο εσωτερικό: «πού να καούν αυτά, είναι διπῆ χράσπισ!».

χρέια τα (Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), 1) χρέη: «χρέια Δισπότ' κᾱν», 2) καθήκοντα: «έκαμνιν τα χρέια όλα», 3) τα απαραίτητα, τα χρειώδη.

χρεία η (Μηλ., Μοσχ.), αποχωρητήριο.

χρήζ' ρ. απρόσ. (Μηλ., Μοσχ.), χρειάζεται: «μι χρήζ' τ' αυτουκίνητου».

χρήμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χρήμα: «μη φέγς, θα πάρ'ς του χρήμα τ' κόσμ' απού δω».

χρήσ' η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), χρησιμότητα: «έπᾱσι χρήσ'».

χρίζου ρ. (Έλαφ., Μοσχ.), αλείφω, βάφω: «πρώτα τα ᾱόμ'ζαμι κι ύστ'ρα τα χρίζαμι», «θα χρίσου του σπῆτ'».

Χριστός ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), Χριστούγεννα: «ουσπού να δέσουμι αυτά τα καπνά, θα μας πάῳ' ι Χριστός», «άνδας έρχουνδαν ι Χριστός, κρατούσαμι Σαρακουστή· Χριστού τα, τα Χριστούγεννα: «ήρθιν τα Χριστού», «του γ'ρούν' τό 'σφαζάμι τα Χριστού», «απ' τα Χριστού κι δώθι».

Χριστούιννα τα (Μοσχ.), Χριστούγεννα.

χρόνους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χρονιά, έτος: «αυτό του χρόνου θα ρθει του πιδί», 2) χρόνος: «του σπῆτ' ᾱα να γῆν' θέλ' πουλύ χρόνου» φρ. «χρόνου συν του χρόνου», με το πέραςμα του χρόνου, «χρόνου του χρόνου», χρόνο με το χρόνο, σιγά σιγά: «χρόνου του χρόνου γένιτι η ρώγα απ' του ζώου» (Μηλ.): στον πληθ. χροῶνα τα, χρόνια: «πόσα χροῶνα να έᾱ' ι Χριστά'ς;», «τρία χρουνού ήταν του κουρίτῶ».

χρουματᾱστός επίθ. (Μηλ., Μοσχ.), χρωματιστός.

χρουνάᾱα τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χρόνια: «είκουῳ' χρουνάᾱα έχουμι».

χρουνίζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) κλείνω ένα χρόνο: «χρόν'τσιν του πιδί», 2) αργώ, καθυστερώ: «χρόντσις να γυρίς».

- χρουνικής επίθ. (Μηλ.), για ένα χρόνο· «κάθουνδαν ικεί χρουνικής».
- χρουνικός επίθ. (Μηλ., Ρητ.), 1) ενός έτους, 2) μακροχρόνιος· «έκαμιν χρουνικά θιραπεία».
- χρουνάρο'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ενός έτους· «χρουνάρο'κου μ'κρό».
- χρούπα η (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), 1) σπυριά με πύο στο κεφάλι των μικρών παιδιών· «τα πλάκουσιν η χρούπα», 2) κούτσουρο που είναι γεμάτο τσανγαρότρουπις.
- χρούπαβους επίθ. (Μηλ., Μοσχ.), (για ξύλο) γεμάτος τσανγαρότρουπις· «χρούπαβου ξύλου, άχρηστου».
- χ'ρουσάθ' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μέρος σε κεντρικό σημείο του χωριού, όπου χόρευαν οι χωρικοί.
- χρυσόν'μα το (Μηλ.), είδος νήματος από χρυσό.
- χρυσουκαρκάντζαλους ο (Ρητ.), χρυσόμυγα.
- χρυσώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χρυσώνω η μτχ. χρυσομένους· «έρριχαν χρυσά γ'α να είναι χρυσομένου του προιάό».
- χτέν' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) χτένι του αργαλειού, 2) γκρεμός με οδοντωτές προεξοχές (Μηλ.).
- χτινίτ' το (Ελατ.), είδος μανιταριού που κλείνει προς τα κάτω.
- χτυπαριά η (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), οξύς πόνος στο κεφάλι· «μι χτύπ'σιν χτυπαριά».
- χτυπητό το (Ρητ.), ελικοειδές σχέδιο στο πλεκτό.
- χτυπή η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χτύπημα.
- χτυπά ρ. (Έλαφ.), 1) χτυπάω φρ. «θα χτυπής του κιάλι σ' αλλά θά 'νι αργά», 2) (για αρρώστια) προσβάλλω· «τον χτύπ'σιν ένας πυριτός κι πάει».
- χτω ρ. (Έλαφ., Μοσχ.), χτίζω· «οι μαστόθ' χτούσαν ικείν' τ'ν ώρα κι έχτ'σαν τον ήσθου τ'», «μαναχοί τον χτούσαμε του φούρνου».
- χύνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χύνω παθ. χύνουμι, αδυνατίζω· «χύθ'κιν διπ η καημέν'».
- χώνου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χώνω· «έχουσάμι τα παλούζα» φρ. «χώνου στου πουδάθ'», κνηγώ· «άμα σ' έχουνιν στου πουδάθ', δε γλύτουνις».
- χώρους το (Μηλ., Μοσχ.), ο χώρος· «αφού έχ' του χώρους».
- χώρ'ς (Μηλ.), χωρίς· «χώρ'ς πατέρα».
- χ'μώνας ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χειμώνας.
- χ'νόπουρους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. χινόπουρους.
- χόν' το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), χιόνι· φρ. «τα που-

δάφνα μ' είνι χόν'», πολύ κρύα.
χόν' η (Μηλ., Μοσχ.), χείτη: «η χόν' απ' του γ'ρούν'».
χουνόβαλου το (Λόφ., Ράχ.), άσπρο αγριολούλουδο της άνοιξης.

ψάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ψάχνω: «τι ψάιζ'ς αυτούα;».
ψάθα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ψάθα: «κοιμήθ'καν όλ' ψάθα», καταγής, ο ένας δίπλα στον άλλο.
ψαθχάζου ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τακτοποιώ, βάζω στη σειρά: «τα ψαθχάζαν καλά μέσ' στ'ν γάσα τα φύλλα».
ψαλήθρα η (Μηλ.), έντομο που τρώει τα σιτάρια και τα λαχανικά.
ψαλίδα η (Ρητ.), 1) μεγάλο ψαλίδι, 2) έντομο με δαγκάνες, 3) μτφ. άνθρωπος με ευγλωττία: «η μ'κρή, π' λες, ψαλίδα, όλα τα μασλάτ'χα τα λέει».
ψαλτικά τα (Λόφ., Ράχ.), ψαλμωδίες: «έρχιτι κάθι βράδ' κι λέμι τα ψαλτικά».
ψαρός επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γκριζός, γκριζομάλλης: «ψαριά γίδα».
ψαρόπ'τα η (Ρητ.), ό,τι και κ'λουρόπ'τα.
ψαρουκόκαλου το (Μηλ.), 1) κόκαλο ψαριού: «μβήκιν στου λιμό ένα ψαρουκόκαλου», 2) είδος βελονιάς στα ρούχα: «τό 'φχασάμι ψαρουκόκαλου κι δε φαίνιτι».
ψαρουκόκαλ' η (Λόφ., Ράχ.), βλ. *ψαρουκόκαλου 2*.
ψαρουνέβρ' το (Μοσχ.), ψαρονέβρι.
ψαρουνέρ' το (Μηλ.), βλ. *ψαρουνέβρ'*: «τα ψαρουνέρ'γα είνι νόστιμα».
ψασλήθρα η (Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), φαγώσιμο χόρτο με φύλλα όπως του σκόροδου.
ψεύτ'κους επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ψεύτικος: «ψεύτ'κους δουνάς».
ψηλιγάνα επίθ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. *ψηλουγάνας*.
ψηλουγάνας επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), πολύ ψηλός.
ψηλουγάντς επίθ. (Λόφ., Ράχ.), βλ. *ψηλουγάνας*.
ψηλούμα το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ύψωμα.
ψηλουμύτας επίθ. (Μηλ.), ψηλομύτης.
ψηφί το (Λόφ., Ράχ.), για γερό άνθρωπο: «ψηφί ου Νίκους!».
ψηφους ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), οι εκλογές: «έρχιτι απόυ ψηφουν σι ψηφουν».
ψηφουτά τα (Μοσχ.), υφαντές κουβέρτες με σχέδια.
ψηφώ ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), λογαριάζω, υπολογίζω: «αυτό του πιδί δεμ ψηφάει ζουή».
ψιβδός επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), βραδύγλωσσος, κεκές.

- ψιλουγυρεύου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ψάχνω με δυσκολία να βρω κάτι· «μι χρειάζιτι κι του ψιλουγυρεύου να του βρω».
- ψιλουδ'λά* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ψιλοδουλειά, λεπτοδουλειά· «αυτό του κένδημα έχ' πουλλή ψιλουδ'λά».
- ψιφτικός* επίθ. (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ψεύτικος· «ψιφτική δ'λά»· ουσ. *ψιφτική* η, η ικανότητα να λέει κάποιος ψέμματα και να υποκρίνεται· «ιγώ δεν έχου ψιφτική» (Μηλ.).
- ψιφτουμάρτυρας* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ψευδομάρτυρας.
- ψιγάλα* η (Ελατ.), ψιγάλα.
- ψιχαλίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ραντίζω, δροσίζω· «τουμι ψιχαλίζουμι τουν γαπνό να μαλακώδ'».
- ψίχανα* επίρρ. (Μηλ., Μοσχ.), λίγο· «δώσι μι ψίχανα».
- ψιχούλα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μικρή ψίχα· «τα πουλάγα τα δίνουμι να φαν ψιχούλις».
- ψιψίκου* η (Μηλ.), η γάτα στη γλώσσα των παιδιών· «είνι μέσα η ψιψίκου».
- ψ'λά* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *ψ'λά*.
- ψ'λός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *ψ'λός*.
- ψ'νίζου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ψωνίζω· «πααίνου κι ψ'νίζου γα τ'ς νύφισ», 2) κάνω οικονομία· «άμα του ψ'νίσουμε του τυρί, θα μας φτάδ'».
- ψουμάς* ο (Ρητ.), η στενόμακρη πλευρά του αστράγαλου με τον οποίο παίζουν τα παιδιά τα κότσια.
- ψουμί* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ψωμί· «ψουμί απ' τουν γούκου», είδος γαλάζιου αγριολούλουδου.
- ψουμουτύδ'* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ψωμοτύρι· «είνι κόσμους που έχ'ν ν γατάρα ψουμουτύδ'», πολύ συχνή.
- ψουμώ* ρ. (Ρητ.), βλ. *ψουμώνου*.
- ψουμώνου* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ.), ψωμώνω· «ψώμουσαν τα ότιάργα», «δεν ψουμούσιν του ότιάδ'»
- ψουραβάκ'* το (Μοσχ.), είδος φαγώσιμου αγριόχορτου.
- ψουραβουβότανου* το (Μοσχ.), άγριο χόρτο, με το οποίο θεράπευαν την ψώρα των γιδιών.
- ψουρόδα* η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), γίδα αδύνατη που δεν παράγει γάλα.
- ψουρόδου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), βλ. *ψουρόδα*.
- ψουρουμβλώτ'ς* ο (Λόφ., Ράχ.), περιφρονητικό επίθετο για τον κάτοικο της Μηλιάς.
- ψουφάκ'* το (Ελατ., Λόφ., Μηλ., Ράχ., Ρητ.), καλαμπόκι που δεν έχει δέσει καρπό, με φύλλα πιο λεπτά από τα κανονικά.

- ψουφ'μός* ο (Μηλ., Μοσχ.), ψόφος στη φρ. «κρούου, ψουφ'μός!», κρούο πολύ δυνατό.
- ψουφώ* ρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ψοφώ, 2) επιθυμώ πολύ κάτι «ιγώ ψουφώ γ̂α κουβένδα», «ψουφάει γ̂α δ'λά».
- ψυλλουχέσματα* τα (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), τα περιπτώματα του ψύλλου.
- ψυχή* η (Μηλ.), 1) ψυχή· «η ψυχή είν' δην βαθιά», «η ψυχή μ' κι η δύναμή μ'», η δύναμή μου είναι η ψυχή, 2) κοιλιά· «τ'ν γλά τ'ν έλιγαν ψυχή», 3) το μνημόσυνο.
- ψυχουγός* ο (Μηλ.), παραγιός, παιδί για δουλειές.
- ψυχουκόρ'τσου* το (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), υπηρέτρια· «του είχαν ψυχουκόρ'τσου».
- ψυχουκόρ'η* (Λόφ., Μηλ., Ράχ.), ό,τι και *ψυχουκόρ'τσου*.
- ψυχουπαίδ'* το (Μηλ.), παιδί για τις δουλειές· «του είχαν ψυχουπαίδ' όλα τα χρόνα κι τ' αγαπούσαν».
- Ψ'χός* ο (Μοσχ.), των Ψυχών.
- ψώραβους* επίθ. (Ρητ.), ψωριάρης.
- ψ'κή* η (Μοσχ.), βλ. *ψ'χή*.
- ψ'λά* επίρρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ψηλά.
- ψ'λός* επίθ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ψηλός.
- ψ'χή* η (Ελατ., Μηλ., Μοσχ.), 1) βλ. *ψυχή*· «μι πουνάει η ψ'χή», η κοιλιά, 2) το μνημόσυνο· «τουν είχαν πιθαμένου κι τουν έφκασαν τημ ψ'χη», «τ'ν έφκασαν πρώτα τημ ψ'χή κι ύστ'ρα έφυγαν».
- ψ'μένους* μτχ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), ψημένος· «μνά ψ'μέν' κότα», «κρουμύδ' ψ'μένου».
- ψ'χός* ο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), το Σάββατο των ψυχών.

ώ! κλητ. μόριο (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.)· «ώ Ανα-
σταδιά!», «ώ Πανάμου!».

ώρα η (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), 1) ώρα, 2) ρολόι· «δεν
έχ'ς ώρα;», «χτύπ'σιν η ώρα ουχτώ».

ώρα μόρ. (Ελατ., Έλαφ., Λόφ., Μηλ., Μοσχ., Ράχ., Ρητ.), μωρέ, βρε· «ώρα,
νύφ'».

ωχ λιλέ! επιφ. (Έλαφ., Μηλ.), ωχ αμάν!

ΚΕΙΜΕΝΑ

ΕΛΑΤΟΧΩΡΙ

1. Έκαμα πρώτα τ'ν Αριτή κι ύστ'ρα έκαμα τουν Αριστείδη κι μι τουμ βήραν οι Μοίρις. Στ' όνειρου 'νειρέφκα. Όπους ήμουν λιχώνα, του βάνουμι μβρουστά ιμείς του μ'κρό, η πιθιρά μ' ιδώια, ιγώ ικείια ζδ' γουνά, η μάνα μ' στα μπσά. Κι ήρθαν δ'γο, τ'ς είδα, στου όνειρου τ'ς είδα, ήρθαν δ'γο, μ'να μαύ' κι μ'να άσπ' . Κι ήρθαν κι μι του πήραν του πιδί κι ιγώ στέκουμαν ιδώια κι τηρούσα αυτές κι τηρούσα κι του μ'κρό. Μι λέει η μ'να:

– Αι, ισύ θα κάμ'ς πουλλά μ'κρά, λέει, τρία θ' απουχτήις, μι λέει η μαύ' . Σαν έρχιτι κι μι τσακώ' αυτή η άσπ' απόυ δώια απ' τα μαλλά, μι μαδούσιν. Η μαύ' πουλλά μ'κρά θα κάμ'ς, λέει, τρία θ' απουχτήις. Απ!, ξύπνησα.

Γίνγιν ι Αριστείδης κι σι τρία χρόνα γίνγιν ι Δήμους. Έκαμα τρία μ'κρά.

2. Σήμωρα δε μαλώ' η νύφ' μι μ βιθιρά, ιπειδής ι κόσμους τώρα χνουτίσκιν κι ανδαμώθ'κιν όλους ι κόσμους κι κατάλαβιν ι ένας τουν άλλου πού βρίσκιτι. Ιτότις ι κόσμους ήταν σαν αλ'πούδ'γα, ανδρέπουνδαν. Άμα πάινιν του πιδί τ' αρραβουνάσμενου στου σπ'τ' απ' του κουρίτ' , του κουρίτ' έφυγνιν όξου, αβδούσιν όξου γ'α να μη του δει του πιδί. Πάινις ισύ κι τηρούσιν έτ'δα του κουρίτ' , απ' d' βάνδα, γ'α να μη του δει αυτός. Έβγαζιν αυτός να πούμι τώρα του τσιγάρου να του καπνίτ' ι γαμβρός, κι έλιγιν:

– Φέρι μας φουτ'χά τώρα (Λέβ') ισύ!

Πάινιν αυτό μι του σπ'ρτου κι μι του κ'τί κι τ'ς του σβούσαν οι άλλ' γ'α να του χασουμιρούν ικει κι να του γλέπ' ι γαμβρός. Άιδι πάλι, τραβούσιν άλλου σπ'ρτου του καημένου του κουρίτ' κι του σβούσαν πάλι γ'α να τό 'χ'ν ικει κι να του γλέπ'ν.

ΕΛΑΦΟΣ

1. Του λουλούδ' τ'ς ανδρουπής τα παλά τα χρόνα ικει που έβγινιν, έβγινιν μιγάλου, άσπρου, κι είχιν ένα μαύρου μέσα. Ικείνα τα χρόνα του μαύρου ήταν λιγότερου απ' του άσπρου, πιρίσιβιν απ' του μαύρου κι τό 'λιγαν ανδρουπή. Ήταν σουστό. Πιρ'νούνδα τα χρόνα χάνουνδαν του μαύρου κι γένουνδαν όλου άσπρου κι τώρα δεν έχ' καθόλου μαύρου, ια, τόσου λίγου

μαύρου έχ', ενώ πριν ήταν του πιο σότιρου μαύρου.

Τι λέμι μεις οι βάβις; Ικείνα τα χρόνα ήταν κι του λουλούδ' ανδρουπή· ανδρέπουμάσταν κι σέβουμάσταν· έρχουνδαν όπχους στου σπίτ', στου που-δάδ' μεις, να δ'κουθούμι, τον σέβουμάσταν.

Τώρα πάει κι του λουλούδ', παν κι οι νδρουπές, δεν απόμ'νιν διπ τίπουτα, τά 'μασιν του πουτάμ' όλα τα ιθίματα.

2. Του δ'μάδ' στα πρόβατα τό 'λιγαν νιδάν'. Ιγώ είχα κόκα, άλλους είχαν τδφκου, άλλους σάλα, άλλους είχαν κόκα πίσου, κόκα μβρουστά, ήθιλιν ι καθένας να έχ' του δ'μάδι τ'. Ήξιραν οι τζουβανοί τί δ'μάδ' έχ' ικείνους, τί δ'μάδ' ι άλλους. Του δίπλουναν του φτι, φράπ!, τό 'κουβαν κι γένουνδαν κόκα, τ' άλλου τό 'φχαναν σκίσμα ή σφαιά. Τ' μιγάλ' τ' βέφτ' δ'μάδιβάμι, άλλ' μέρα δε δ'μάδιβάμι. Κι τώρα ακόμα συνιχούν, του δ'μάδ' πρέπ' να μβαιν'. Αμα δεν έχ'ς του δ'μάδ', βουρεί να στου πάδ' ένας, πάει να του κλέψ' ένας, κι άμα έχ'ς του δ'μάδ', του βρήκισ. Πας μέσ' στ'ν αστυνομία. Βρήκισ του δ'μάδ', δε θέλτς μάρτυραν ύστ'ρα, αυτό είναι σα μάρτυρας.

Παλά ήταν δυστυχία, φτώχα, ξέρ'ς τι θα πει φτώχα; Γι' αυτό έκλιβαν. Ήταν κόσμους τότες, δεν έτρουγαν καθάργου ψουμί, μόνου τ' μιγαλουβδό-μαδα. Είχαμι λιγ' φαμβλά, δγo τρία άτουμα, έτρουγάμι κι λίγου καθάργου, άμα είχισ ιφτά ουχτώ άτουμα, έτρουγισ καλαμκήδου.

3. Γαλουμιτρούσαμε δ' Διφτέρα του προύι κι έγραφιν ας πούμι ι ένας τόσις ουκάδισ, ι άλλους τόσις, ήξιριν πόσα καρδάργα θέλ' να πάρ'ς κι τόσου βούτυρου κι τόσου τ' άλλα όλα. Κι τώρα συνιχούν ιδώ.

Του γάλα του χπούσαμε μέσ' στου καδί. Αυτό του ξύλου είχαν ένα σιφάν' κάτ' κι τού 'λιγάμι βατδόκουρου. Του γάλα αυτό, άμα δεν δου χπούσις μι του βατδόκουρου μέσ' στου καδί πένδι χιλιάδισ στου σταυρό, στ' μέδ', δεν έβγινιν, δεν έκουβιν να γέν' βούτυρου. Πένδι χιλιάδισ! Ήθιλιν τρεις ώρις. Χπούσις παμ!, παμ!, παμ!, δέκα, άδισ πάλι, παμ!, παμ!, παμ!, μιτρούσις, πένδι χιλιά-δισ. Τρεις ώρις! Αμ' πως, έτδ'; Ήθιλιν να κουπεί· άμα δεν γόβουνδαν, δεν γένουνδαν τίπουτα! Αυτό που απόμισκιν τό 'λιγαν ματινίτσα, ν έβραζαν στου καζάν' κι έβγινιν η ούρδα. Αμα δεν είχισ ικατόν πινήνδα προουβατίνας να ρίξ'ς τριάνδα ουκάδισ γάλα πρόβγου μέσα, πρόσγαλου τό 'λιγάμι μεις, δεμ βουρούσις να του βγάλτς. Αυτό του πρόσγαλου τό 'κουβιν σα μαιά. Αμα δεν είχαν, δεμ βουρούσιν να βγάλ' του βούτυρου. Δικαέξ' ουκάδισ γάλα, να βγάλ' μνα δγo ουκάδισ βούτυρου.

ΛΟΦΟΣ

1. Άνδασ ήρθιν η πανούκλα, μεις σταύρουσάμι του χουργό. Μαζώθηκαν

οι παπάδεις, του χουρῆό όλου μι τ'ς εικόνις, κι γύρ'σαμε γύρου γύρου του χουρῆό, κι σι κάθι δρόμουν απού έρχουνταν απ' άλλου χουρῆό έβαζάμι σταυρόν. Ύστ'ρα ήρθιν η ασθένεια απουπάν' κι 'νειρέφκιν μῆνα βάβου θκή μας απουδώ, ήρθιν η πανούκλα κι μόλις έφτασιν στου σταυρό, δεμ βόρ'σιν να σι βεί μέσα κι έφυγιν. Απάν' σν Γόκουβα πένθνηῶκαν πένδ' έξ' κάθι μέρα, σι μιάς, άμα βρήκιν του χουρῆό σταυρουμένου, έφυγιν.

2. Άνδρας ήταν η μάνα μ' ένγυα σ' ιμένα, πήγαν μι άλλις γ'ναίκις γα ξύλα δαπάν' στου β'νό κι βλέπ'ν ένα ζαρκάδ'. Κι αυτές θέλτσαν να του τσακώσ'ν του ζαρκάδ'. Ιδώ να του τσακώσ'ν, ικεί να του τσακώσ'ν, του ζαρκάδ' ήταν κ'τσό, τραματζιμένου κι του τσακών'ν. Τί να κάν'ν τώρα, έπριπιν να πάει η μῆνα στου σπίτ' να φέῖ' μῆνα τριχά, να ειδουποιήῶ κι κάναν άνδρα να του πάρ'ν. Κι αυτές τώρα του δέν'ν κι πουδαῶνούνδα κι πουδαῶνούνδα του φέῖ'ν στου χουρῆό, αλλά τ'ν γσιτάραξιν d' γυναίκα κι πέῖ' άρρουστ' να πιθάῖ'. Δεν έφαγιν απ' αυτό του ζαρκάδ' η καημέν'. Τό 'κουψαν κι τό 'φαγαν οι άλλ' κι αυτήν τ'μ βήριν η μάνα τ'ς στου θκό τ'ς του χουρῆό να τ'ν γοιτάξ', πουτί θα πέθνησκιν. Γίνγιν καλά κι έκατσιν ικεί δῆλο χρόνα, πουτί ι πατέρα μ' ήταν στου στρατό.

ΜΗΛΙΑ

1. Ήταν καλουκαίῶ κι πέρασιν του ὀ'κλί του λτῶάρ'κου 'που μ βόρτα κι δάνγουσιν του Χρίστου. Κι σ'κόνιτι ι βάρβας ι Γουδής κι πααίῖ' στ'ς Καλδάδεις (χωριό), σν Γουζάῖ'ν μακριά, κι του γλύτουσιν του πιδί.

Απουκεί του ὀ'κλί έφυγιν κι πάει σμ βόρτα, ήταν του κουρίτῶ ὄξου κι του πιδάῖ', είχαν τα βόδῆα ζιμένα ὄξου στ' ὀ'ῆα, στουν ήσῆου, καλουκαίῶ ήταν μα!, κι δάνγουσιν κι του κουρίτῶ, δάνγουσιν κι του πιδί κι τα βόδῆα!

Τι να φγάῶ' τώρα ι πατέρας; Του κουρίτῶ δεν δου πάρουσιν, δεν δου πήγιν πουθινά του κουρίτῶ. Του πιδάῖ' του πήγιν στ' Σαλουνίῖ'. Κι ικεί δεμ βόρ'σαν τίπουτα, δε γλυτώῖ', είπαν οι ῆατροί.

Του κουρίτῶ του λέει η μάνα τ':

– Πάρι, καλό μ', τα λαγήῆα κι σύρι στ' Παπαδάμ' τη βρύῶ' να τα ῆουμός νιρό. Πήριν του κουρίτῶ τα λαγήῆα, πάει στη βρύῶ', είδιν του νιρό που ῆάλτξιν, δεμ βουρούσιν να τα ῆουμόῶ' κι γύρ'σιν πίσου.

– Πουτί, καλό μ', λέει η μάνα, δε μ' ήφιρις νιρό κι τά 'φιρις τα λαγήῆα άδῆα;

– Φουβούμι, λέει, είναι πουλύ νιρό, φουβούμι, μάνα.

Πάει κι του κουρίτῶ! Τό 'κλεισαν ύστ'ρα μέσα σι μῆνα κάμαρα, τυραῖνούνταν μέσα του καημένου, τῶούρ'ζιν, κλείδουσαν τ'μ βόρτα κι ύστ'ρα σέφκιν η ῆάννινα απ' του παραθύῶ', τό ρ'ξιν νιρό πα' στου κιφάλ' κι

πέθανιν.

Τα βόδῃα μούντριζαν διμένα, τά 'κουγάμι απού πέρα απ' d' βάρα, να ταράζιτι ου τόπους!, τα καημένα, ύστ'ρα έρ'ξαν μι του όπλου κι τα σκότουσαν.

Ει, ταραχή γένουνδαν κειίν' τ' μέρα στου σπιτ'! Ξιπατόθ'κιν η οικουγένεια, δεν απόμ'νιν κανένας!

2. Αχ, τι έπαθιν ι πατέρα μ'! Πώς αγλύτουσιν!

Ι πατέρα μ' κάθουνδαν απάν', στου παλό του χουρῃό, αυτό που έκαψαν. Κάθουνδαν πότι απάν', στου παλό του χουρῃό, πότι κάτ', η μάνα μ' είχαν μιάς τα μ'κρά κάτ'. Είχαν δῃο κάμαρις απάν' στου σπιτ' κι είχαν μι όλα τα πράγματα κειί, τά 'φ'ναμι κειί: κατσαρόλα, λαγήνα, μαξ'λάρῃα, σκιπάσματα, του λαγήν' μι του νιρό, κλειδουνά απού μέσα καλή, όλα. Δαδῃά ι πατέρα μ' έβγαλιν, έμασαν κι τα κάστανα, έφυγαν. Έφυγαν, παν δακάτ', στα Τάχνιστα. Δεν είχαν δαδί κι λέει ι πατέρα μ':

– Θα παιίνου λίγου απάν', μάκου, να πάρου λίγου δαδί, δεν έχουμι.

Του δαδί τότις τό 'βαζάμι στου φινγιτ' να μας φένῃ'.

– Αρά, πού θα πας τώρα, σαρανδάημιρου είνι, μαναχός, θα σι φάει κάνας λύκουσ, λέει η μάνα μ'.

– Μέρα καλή είνι, γ'ναίκα, θα πάνου, θα πάρου κι τα φασούλα τα χλουρά, τώρα στέγνουσαν, λέει, τά 'χουμι κάτ' στου πάτουμα.

Είχαν μ'να κάμαῃ' μι πάτουμα, καλή, μι πόρτις, δαδήσις πόρτις, μι κλειδουνές, μι παραθύρῃα γιρά κι τα πέτρουνιν η μάνα μ', μι κανάτῃα μι σταυρουτά ξύλα, κλειστά.

Σ'κόνιτι, δεν άκ'σιν τ' μάνα μ', παιίν' απάν'. Έρα, τί τράβ'ξιν, πώς αγλύτουσιν! Έφυγιν ῃα δαδί κι έχαμιν σαράνδα μέρις καταή!

Φανιρώθ'καν εῃ' άτουμα, εῃ' νουμάτ' μβήκαν απ' του παραθύῃ'. Ν' άκ'σιν d' βαζμούρα ι πατέρα μ', αλλά τον νύχτουσιν ύστ'ρα κι δεμ βουρούσιν να φύῃ'. Δεν ήταν κάνας, ψυχή! Είχιν ανάψ' του τζαλ', έδισιν του γουμάῃ' όξου, πάει σν Γουῃψ', ῃόμ'σιν του λαγήν', έφυγιν στου σπιτ', άναψιν κι τ' φουτῃά. Άνδασ ακούει τ'ς λύκ' πέρα σν Τδούμα, ουρλούνδαν!

– Αι, λέει, δε γλυτώνου απόπι, πάει του γουμάῃ'!

Όσου πρόφτασιν κι του πήριν του γουμάῃ' μέσα, έκλεισιν τ'ς πόρτις, έφτασαν οι λύκ'! Πῃος ξεῃ' ους πόσ' ήταν, πένδ' εῃ' ήταν, κι να ουρλούνδι κι να μαδούν τ'μ βόρτα!

– Ιγώ δε γλυτώνου, λέει, πού να πάνου! Καλά μ' είπιν η μάκου, δεν d'ν άκ'σα.

Ουρλίσκαν, ουρλίσκαν οι λυκ', έφυγαν. Ανγάῃ'ξιν του γουμάῃ' καναδῃό βουλές, έφυγαν.

– Τώρα να ξιφέῃ' καλά, λέι, κι να φύγου.

Κοιμήθ'ιν, τουμ βήριν ου ύπνους. Άνδας ακούει μ'να βαζμούρα, πάϙ' τ'ς μέσα! Εξ' νουματοί καρκαντζαλαίοι, μ' ένα ξύλου χουνδρό, σαν ανδί ήταν.

– Τι λουιό ήταν, πατέρα, αυτό του ξύλου; ρουτούσαμι ιμείς. Αυτοί γόλαβ' ήταν;

– Γόλαβ' ήταν, λέει, αλλά είχαν μαύρου μαλλί κι πρόσουπου δε φαίνουσαν, πώς είναι η προυβατίνα μαύρου μαλλί, κι πουδάργα δ'γο κι χέργα δ'γο. Μβήκαν μέσα, π'χάδκαν στου χουρό, σήκου παππού! Ι πατέρα μ' ήξιριν τουμ βατιρημό, τα γράμματα, δ'μαζουμένους στ' φουτ'χά, έλιγιν τουμ βατιρημό κι έρ'χιν στ' φουτ'χά θυμ'νάμα, ήξιριν που είχαν πιράδ' η ώρα κι πιρίμνισκιν να φύγ'ν. Χόριψαν, χόριψαν..., σήκου, παππού, να χουρέψουμι!, αλλά δεμ βάναν σν άκρια να τουν δραβήξ'ν, δεμ βάναν. Χόριψαν, χόριψαν, ι πατέρα μ' έβγαζιν βαλώματα, προυσκιαφιδ'γα 'που μέσα απ' του προυσκέφαλου κι τά 'ριχιν μέσ' στ' φουτ'χά κι αυτά βρουμούσαν.

Έφυγαν απού λες, σ'κόνιτι ι πατέρα μ' κ'τσά στραβά, νε φασούλα πήριν, νε δαδί, νε τίπουτα. Σιβαιίν' στου γουμάϙ' καβάλα κι ουράτσιν να φτάδ' κάτ'. Σαράνδα μέρις καταή, λαχτάρ'σιν.

Έβγιναν αυτά τα χροδ'να, έβγιναν. Τώρα δε βγαιίν' τίπουτας, κι φουνιμέν' να είναι κι ό,τ' να είναι, δε βγαιίν'ν τώρα.

2. Ι μυλουνας τί έπαθιν κι αυτός!

Έρθιν η Απουκριά ν' απουκρέψουμι τα Χριστούγινα. Τί να κάν' κι αυτός, είχαν τ' άλογου κι τουν νύχτουςιν, δεμ βουρούσιν να φτάδ' στου σπίτ'.

– Τώρα, λέει, μι νύχτουςιν, αλλά θα κάτσου, θ' ανάψου τ' φουτ'χά, θα κόψου κι μ'να κότα, λέει, κι θα τ'μ ψήσου. Έκουψιν ι άνθρωπους τ'ν γότα, τ'ν έβαλιν στ' σούγλα κι τ' δρουρνούσιν στ' φουτ'χά. Ικειίν' ώρα πάϙ' τ'ς!, μακριά απουδώ. Πάϙ' τ'ς! Ένας ήταν, πάει μέσα, τρουρνούσιν ικειίνους τ'ν γότα, πέρασιν κι ου μακριαπουδώ μ'να βριάσκα. Πήριν τ'μ βριάδ'κα, τ' σούγλισιν κι τ'ν δρουρνούσιν κι αυτός.

– Ισύ, λέει, λιγδών', αλλά ιγώ δε βγάξ' λίπους.

Τά 'λιγιν αυτά κι παπ! ψ'λά στ'ν γότα! Αιδι, τρουρνούσιν πάλι κι παπ! ψ'λά σν γότα ι μακριαπουδώ. Άνδας ψήθ'κιν καλά η κότα, τουμ βατάει ι μυλουνας καναδ'γό μι τ' σούγλα, τουν έκαψιν.

— Ωχ, λιλέ, κουλαράκου μ'!, ι μακριαπουδώ.

Τουν χτύπ'σιν μι ν γότα πάλι, τουν ζ'μάτ'σιν. Σ'κώθ'κιν ι μυλουνας, παιϙ' τ' άλογου, σιβαιίν' καβάλα, παιϙ' κι ν γάπα, παιϙ' κι του μαχαιϙ', του βάν' στου τζόπ', κλειίν' καλά κι φέγ'.

Μαζώθ'καν πουλλοί να πααίν'ν να τουν φαν του μυλουνα. Παν στου μύλου να τουν βρουν, δεν δουν βρήκαν. Τουν έφτασαν στου δρόμου, στου νουχτάϙ'. Π'χάν'ν του καπίστϙ' κι απουκριμνούνδαν στου καπίστϙ' κι τουν

δραβούσαν στου νόχτου. Αυτός κόβ' του καπίστῳ' μι του μαχαίῳ' κι αυτοί απουλνούνδι χαμβλά.

– Τουμ βήραμι!, τουμ βήραμι!, αχίῳ'σαν να λεν. Αυτός φέγ' κι πάει στου σπίτ' κι λέει d' γ'ναίκα τ' να βάλ' του κόδ'κ'νου ψ'λά στου σπίτ'. Αυτοί βρήκαν του δρόμου κι παν στου σπίτ'. Αχίῳ'σαν να ξισκιπάζ'ν του σπίτ' κι είχαν του κόδ'κ'νου κι τ'ν γουλουκύθα ψ'λά στου σπίτ'. Του κόδ'κ'νου τού 'θιλαν να μιτρούν τ'ς τρύπες απ' του κόδ'κ'νου κι ν γουλουκύθα να τ'ν έχ'ν σν άκρια απ' του σπίτ'. Κι παν κι αχίῳ'σαν να μιτρούν ους του δέκα, πῶος κι πῶος να μιτροῖῳ'. Μιτρούνδα ους του δέκα ους του δέκα, λάλτσιν ι κόκουντας! Λάλτσιν ι κόκουντας ι μαύρους. Άιδι ακόμα λίγου να κάτσουμι! Λαλάει κι ι κόκουντας ι κόλλανους. Άιδι ακόμα λίγου να κάτσουμι! Λαλάει κι ι κόκουντας ι άσπρους! Σώπα ισύ να πω ιγώ, σώπα ισύ να πω ιγώ, έφιξιν. Έφυγαν! Τα μουλουγούσιν όλ' αυτά ι πατέρα μ', τα τράβηξιν κι τά 'ξιριν.

ΜΟΣΧΟΠΟΤΑΜΟΣ

1. Ήταν δῶο γ'ναίκις, βάβις ήταν κι αυτές, σαν γι ιμάς, κι παν στουν αμῳ'ό τ'ς σι' Σαλουνίῳ', κι αυτός τ'ς πήγιν στου ξινουδουχείου. Τ'ς έβαλιν μέσ' στου δουμάτιου ι ξινουδόχους κι αυτές ήθιλαν να σβήσ'ν τ' λάμπα, του φως, κι δεμ βουρούσαν. Φ'σούσαν, φ'σούσαν, τίπουτα! Έβγαλαν του γιλέῳ', του τίνάξαν μῳα του φως, του χάλασαν κι έσβ'σιν ύστ'ρα η λάμπα.

Του προύι πααίῳ' ι αμῳ'ός:

– Πώς τα πέρασέτι, θῶα, ιψές, καλά;

– Άι, που να καείς κι ισύ κι του ξ'νουδουχείου σ'! Αυτό του έρ'μου δε σβούσιν, φύισαμι, φύισαμι, τό 'ῳ'ξα μι του γιλέῳ' κι τό 'σβ'σα. Ου, να ξ'νίς κι ισύ κι του ξ'νουδουχείου σ'!.

2. – Ιγώ πώς παντρέφκα; Θα σι πω πώς τουν γνώῳ'σα τουμ βαππού ιγώ. Τουμ βαππού του θκό μ', που λες, πήγα στου βατῳ'κό να πάρου τυρόγαλου κι τυρί κι ήταν ικει κι μι είδιν κι μι έβαλιν σι μάτ' αυτός κι έβαλιν προυξιν'τήν ύστ'ρα, μβουτί τουν άρισα. Τουν είδα λίγου κι ιγώ, μου δεν δουν κοίταξα καλά, μβουτί ανδρέπουμαν. Αυτός ήταν άρρουστους, είχαν πάν' στου ῳ'ατρό κι ήταν ικει στου βατῳ'κό να κάθιτι, μβουτί αλλού άμα πήγινιν να δ'λέψ', δεν άνδιχνιν τη δ'λά. Ήταν βάτῳ'δους, έφῶανιν του τυρί κι γι' αυτό μι έστειλιν η μάνα μ' να πάρου του τυρί κι ικει μι είδιν κι τουν είδα, αλλά δεν δουν έβαλα σι μάτ' ιγώ.

Άνδας ήρθιν στου χουῳ'ῳ', τουν έπῶασιν η μάκου η Κατιρίνου κι τουν λέει:

– Άιδις, μημ βααίνις πίσου κατ' ικειμα ζd' Βρουμιῳ'ή (χωριό).

Αυτός ήταν ικει ζd' Βρουμιῳ'ή παραῳ'ός, στουν γάμβου, κι η πιθῳ'ά μ', η

μάνα τ', γὰ να μην γάτῳ' κει κὶ πάῳ' καμνῶ ἀπουκεί, ἠθὶλιν να τουμ βάῳ' στου χουρῳ' κὶ ἔβαλιν τ'ν γουῶδα τ'ς να τουμ βει να πανῳριφτεί. Τουν τσῶ-κουσιν η μάκου η Κατιρίνου κειμα κὶ τουν λέει, αὐτὴν να τ'μ βάῳ'ς! Ἰγῶ ἠλι-γα δεν δουν θέλου, δεμ βανῳρεύουμι! Εἶχα δικαουχῳ' χρόνα κὶ δεν ἠθίλα να πανῳριφῳ'.

Αὐτὴ, που λες, ξέῳ'ς τί μι ἔφῳασιν ιμένα; Μὶ ἔδουνκιν δουμάτις, κὶ οὶ δουμάτις κεινὶς μι γέλασαν, πῳ'ος ξέῳ' τί μι ἔβαλιν μέσα, μι ἔβαλιν μάια. Κουνῳά απ' αὐτό εἶπα:

– Ξέῳ'ρον ἴγω; Θα τουμ βῳ'ρου. Σάμβους ζαλίῳ'κα. Κὶ αὐτὸς μ'κῳ'ός ἦταν, εἶχιν εἰκονῳ' χρόνα, ἰγῳ' δικαουχῳ'. Ἰμεῖς δεν αρῳραβουῶῳ'καμι διπ' τα Χρι-στού εἶπαμι του λόγου κὶ τα Φῳ'τα στιφανῳ'θ'καμι. Τῳ'άκα τῳ'άκα τα πῳ'γαμι ιμεῖς. Δεν ἔκατσῳ'μι να ἰρουτιφῳ'ύμι κὶ να πάμι να βουῳραλέβουμέστι.

ΡΑΧΗ

1. Μῶνα φουῳ'ρά ἦταν ἕνα ἀνῳ'ῳ'ρου. Ἰ ἀνῳ'ρας εἶχιν κὶ τ' μάνα τ' κει, μάνα τ'ν εἶχιν ἰά! Ἡ γ'ναῖκα τ' εἶχιν κὶ τ' μάνα τ'ς μαζῳ', τέσσιρα ἀτουμα ἦταν ὄλ'. Αὐτές οὶ δῳ'ο τῳ'ρα ἦταν ὀμιθιῳ'ές. Οὶ δῳ'ο οὶ μάνις μάλουναν κὶ η γ'ναῖκα τ' δεν δῳ' ἴλιγιν στουν ἀνῳ'ρα τ'ς να μη τουν βαῳ'ιουφανεί κὶ τουν στιναχουῳ'ῳ'. Κῳ'πουτι τουν λέει:

– Αῳ'δι, αρῳ' Γῳ'ργου, δεν ξέῳ'ς τί τραβῳ' ἰγῳ' ὄλ' τ' μέρα ἰῳ'ά μέσα, λέει. Ἰσῳ' βγαῖνις ὄξου κὶ δε γλέπς τίπουτα.

– Τί; λέει ἰ ἀνῳ'ρας.

– Κὶ αὐτὴ η θκῳ' μ' καῳ'ῳ' η μάνα, ἀλλῳ' αὐτὴ η θκῳ' σ', φῳ'ῳ'δ' κουλουβῳ'!

– Αῳ'δι, αρῳ'έ, τί να τ'ς φῳ'ῳ'σουμι τῳ'ρα; Πέ μι κὶ ἰσῳ', αρῳ' γ'ναῖκα.

– Να μ βουλιμῳ'σουμι τ' θκῳ' σ', λέει η γ'ναῖκα τ'.

– Πού να μ βῳ'μι;

– Ἄκου δῳ', αρῳ' ἀνῳ'ρα, λέει αὐτὴ, του βῳ'ῳ'ῳ' θα τ'ς βῳ'λουμι στουν ὑπνου κὶ αὐτὴν τη θκῳ' σ' θα τ' ρῳ'ξουμε μέσ' στου πουτάμ', ἀλλῳ'ς δε γένιτι.

– Α, πῳ'ς του σκέφκῳ'ς αὐτό, αρῳ' γ'ναῖκα;, λέει ἰ ἀνῳ'ρας, βῳ'ῳ'βου!

Αὐτὴ η καμῳ'ῳ'ν' χῳ'ῳ'κῳ'ν, ἀλλῳ' του πιδῳ' πουνηῳ'ό ὀμους! Τὶ φῳ'ῳ'ν'; Βῳ'ῳ'ν' τ' μάνα τ' να πει στ' ὀμιθιῳ'ῳ' τ'ς να πῳ'ῳ'ῳ' του θῳ'ό τ'ς του κῳ'βῳ'ῳ'.

– Θα ρθεις, θα ρθεις ὀμιθιῳ'ῳ', στου θῳ'ό μ' του κῳ'βῳ'ῳ', εἶνι καλύτιῳ'ρου, εἶπιν αὐτὴ. Αὐτὴ η καμῳ'ῳ'ν' η μάνα απ' του κῳ'ουῳ'ῳ' κῳ'ῳ'ουννιν κὶ σκῳ'πῳ'σκῳ'ν οὐς ψ'λά μι τ' μ βῳ'ουκῳ'βῳ' κὶ δε φαῖνουῳ'ῳ'.

Ἰ ἀνῳ'ρας πῳ'γῳ'ν ζῳ'δ' γ'ναῖκα τ' κὶ τ' λέει:

– Σῳ'ῳ'κου τῳ'ρα, ἔλα!

Παῳ'ῳ'ῳ', κὶ αὐτὴ στου κῳ'βῳ'ῳ' ἦταν η μάνα απ' δ' γ'ναῖκα τ'. Τ'ν αρῳ'ῳ'ῳ'ν κὶ βλουμι! μεσ' στου πουτάμ'. Κὶ λέει ἰ ἀνῳ'ρας:

– Ας φέξει κὶ ας ἰδῳ'μι, τῳ'νους μανῳ'ῳ'λα κουλυμβῳ'ῳ'...

Αυτή η καημέν' η γ'ναίκα τ' δεν γατάλαβιν που ήταν η μάνα τ'ς κι χάρ'κιν. Έπισιν στουν ύπνου κι του προυί, όταν βλέπ' τ' μάνα τ' έτδ' κουκου-ροτόπ' που κάθουνδαν σι μ'να καρέκλα, ώι, λέει, ιμείς τ'μ βουλέμπσαμι μέσ' στου πουτάμ' κι πώς βγήκιν κι ήρθιν ιδώ πίσου;, λέει. Τώρα τι φ'λάνουμι; Γ'να να δω τ' θκή μ' τ' μάνα πού είνι, λέει.

Η θκή τ'ς η μάνα άφαν'!

– Αρά, Γ'ώργου, λέει, τί μ'ι έφ'λασις;

– Αρά, γ'ναίκα, δεν ξέρ'ς ότι, όταν θέλτς να χάις τουν άλλου, χάνισι ισύ; 'Ηθιλς να πνίξ'ς τη θκή μ' τ' μάνα κι ν' αφήκ'ς τ' θκή σ' ιδώια μόνου γ'να δαμάρ';

2. Μ'να φουρά ήταν ένας παππούς πιθιρός, όπους ιγώ καλή ώρα, κι είχαν μ'να νύφ', αλλά αυτή η νύφ' είχαν του χούι δεν ήλιγιν διπ' πουλλά λόια. Έσουνι τη δ'λά τ'ς κι κάθουνδαν κι δε ζβόρ'ζιν διπ'. Αυτός χάλιβιν νύφ' γ'να να τουν λέει μασλάτ'χα, να κρέν', να γιλάει, αυτή τέτ'χα δεν ήξιριν να φ'λάν'. Αυτός τώρα γ'να να d' κ'άν' γούστου, να δει σαμ βόσ' αξία έχ', είχαν ένα σκ'λί κι τ'ς απουλύθ'κιν στου δρόμου ικειία πέρα.

– Ιά, σύρι, ώρα νύφ', λέει ι παππούς, να δεις, τί γαργαρίζ' ι γάργαρους; Η νύφ' κατάλαβιν ότι του σκ'λί ήταν ι γάργαρους. Πααίν' όξου, κοιτάει, πιρνούσαν κόσμους απουκεί. Γυρνάει αυτή πίσου κι δεν είπιν τίπουτα.

– Ωρα νύφ', λέει ι παππούς, δε μας είπις, τι είδισ όξου;

– Είδα, λέει η νύφ', ι άκαρπους τουν άκαρπου κι σαχά αϋφανδα. Απόμ'νιν αδέτδ' ι πιθιρός!

– Αμάν μουρέ, έχου νύφ' έξυπν', λέει, βράβου! βράβου!

Αυτός δε d' λέει τώρα τ' νύφη τ' τί ήταν αυτά που είδιν όξου, μβουτί ανδρέπουνδαν να τ' ρουτήσ' κι δεν έπιφτιν απ' d' βέσα τ'. Αχίρ'σιν να λέει ιμένα, ισένα, τουν άλλου, τουν άλλου, κανένας δεν δου'ξιριν, κανένας διπ'. Τι θα πει σαχά αϋφανδα; Ι άκαρπους τουν άκαρπου! Τι είν' αυτός ι άκαρ-πους;

Κάπουτι βρισχ' έναν σαν ισάς που ήξιριν γράμματα πουλλά, σαν ισένα. Αυτός ξέσ' γράμματα πουλλά, αυτόν θα πω, λέει. Τουν λέει έτδ' κι έτδ', τί θα πει αυτόια που μ' είπιν η νύφ';

– Τί σι είπιν;, λέει.

– Εμ' μ'ι είπιν, ι άκαρπους τουν άκαρπου κι σαχά αϋφανδα, λέει. Τι ιξηγάει αυτό;

– Δεν γατάλαβις;, τουν λέει αυτός.

– Πού να καταλάβου;, λέει ι παππούς. Πε μ'ι ισύ τώρα να μάθου.

– Είνι του μβλάσ'. Γιννάει του μβλάσ'; Δε γιννάει! Ι άλλους ι άκαρπους είνι ι καλόγιορους. Γιννάει ι καλόγιορους; Δε γιννάει κι αυτός!

– Τί θα πει σαχά αϋφανδα, αρέ, τί ιννουεί;

– Αυτά είναι οι προυβιές. Τ'ς υφαίν'ν τ'ς προυβιές; Δεν τ'ς υφαίν'ν! Αυτή η νύφ' είδιν του μβλάϑ' απού του 'χαν φουρτουμένου μι προυβιές κι τουν γαλόγιρου μβρουστά κι τουν είπιν τουμ βιθιρό τ'ς να δούμι θα καταλάβ'β'; Αυτόν δεν δουν έκουφτιν, μου η νύφ' ήταν ιξυπνότηϑ'.

ΡΗΤΙΝΗ

1. Ήταν ένας κι έκαμνιν χουράϑ' κι όταν έφτανιν σν άκρια μι τα βόδϑα ζιμένα, τα ξεξιβιν γα να τα γυριδ'. Ε, κάπουτι πέρασιν ένας παππούς.

– Γατί, αρέ πιδί μ', λέει, κάντς έτσα;

– Εμ να, πώς να τα γυρίσου;, λέει.

– Να, πάτα τ' αλέτϑ', λέει, τράβα σιγά σιγά του σκ'νί, κένδα του ένα του βόδ' κι γύρνα.

Πάει τ'ν άλλ' τ' μέρα πίσου ου παππούς.

– Αμ ισύ, λέει, τα γυρνάς καλά τα βόδϑα, λέει.

– Ιγώ μ' έδειξιν ένας παππούς, λέει, ήρθιν ιδώ ιχτές κι μι έδειξιν κι έμαθα κι τα γυρνώ, λέει.

'Υστ'ρα πάει ζδ' γ'ναίκα που ύφινιν. Αυτή φτάνουνδας στ'ν άκρια, όπους έριχνιν τ' σαΐτα, τό 'κουβιν του νήμα.

– Αμβουτί, λέει, τ'ν γόβ'ς τ'ν γλουστή;

– Εμ, τί να κάνου, λέει, πώς να δ' γυρίσου;

– Να, πάτα, λέει, τ'μ βατήθρα. Θα σ'κουθούν οι κλουστές κι βήξ' την τ' σαΐτα πάλι πέρα, λέει.

– Αι, καλά, είπιν αυτή.

Κάπουτι πααίν' τ'ν άλλ' τ' μέρα πάλι.

– Αι, λέει, ισύ υφαίντς καλά, πχος σι έδειξιν;

– Του μνάλό μ' κι του χουνδρουκέφαλό μ', λέει αυτή.

Αυτή δεν είπιν ότι μι έδειξιν ένας παππούς, ινώ αυτός ήταν ι Χριστός. Κι ν γαταρίσκιν ι Χριστός, να υφαίντς να υφαίντς, λέει, κι σν αμασκάλ' να του παίρς. Είναι γα μας δ'ς γ'ναίκις που υφαίνουμι, γατί ισείς, λέει ι Χριστός, δεμ βαίρνιτι απού ουδηγία κι απού τέτχα, αλλά έχιτι του μνάλό σας κι του χουνδρουκέφαλό σας.

2. Πριν, λέει, στρέκλαζαν τα πρόβατα κι πααίν' ι Χριστός ικει κι λέει στου τζουβάνου:

– Δε μι δίντς λίγου νιρό, να πας στου βγάδ' να φέρς λίγου νιρό.

– Μια, να πάνου, λέει ι τζουβάνους, μου ια, σταμάτα ισύ ιδώ να μι τηράς τα πρόβατα γατί στριγλάζ'ν.

– Μια καλά, λέει ι Χριστός.

Στάθ'κιν ικει κι μαζώθκαν τα πρόβατα όλα γύρου στ'ν γλίτσα. Πήγιν ι

τζουβάνους κι ήφιριν νιρό. Ύστ'ρα πααίν' ι Χριστός στου γιλαδάῳ' κι τουν λέει:

– Άνθρουπι, λέει, καλό πιδί, δεμ βααίντς να μι φέρς λίγου νιρό απ' του ηγάδ';

– Ια, τουν δείχν' αυτός, όπους ήταν ξαπλουμένους, ια του ηγάδ' πού είν' δου, σύρι κι πῆε.

Έτῶ' είνι;, λέει ι Χριστός. Κι σα φουσκῶν' κάτ' μύγις κι τ'ς απουλνάει στα βόδῳ, κι απού τότε δῶθι, λέει, στρέγλαζαν τα βόδῳ. Άκου, λέει, ι τιμβέ-λαρους ι γιλαδάῳ'ς, δεμ βάει να φέῳ' του Χριστό νιρό! Ναι, μα ι τζουβάνους πήγιν κι τῶρα τα πρόβατα λίγου ήσῳουν να βρουν, μαζώνουνδι ικεί όλα κι κάθουνδι, κάθιτι κι ι τζουβάνους κι αναπάβιτι. Αυτή ήταν τ' Χριστού η ιφκή γι' αυτόν κι η κατάρα ῳα του γιλαδάῳ'.

BIBΛIOΓPAΦIA

- Άμαντος, *Γλωσσικά μελετήματα*: Άμαντος Κ., *Γλωσσικά μελετήματα*, Αθήνα 1901.
- Ανδριώτης Ν., «Οι αρχαϊσμοί του σημερινού γλωσσικού ιδιώματος της Μακεδονίας», *Μακεδονικόν Ημερολόγιον* 1953, 101-108 (= *Αντιχάρισμα στον καθηγητή Ν. Π. Ανδριώτη*, Θεσσαλονίκη 1976, 239-244).
- Ανδριώτης, *Λιβίσι*: Ανδριώτης Ν., *Το ιδίωμα του Λιβισιού της Λυκίας*, Αθήνα 1961.
- Ανδριώτης, *Σύνθεση*: Ανδριώτης Ν., «Συμβολή στη νεοελληνική σύνθεση», *ΕΕΦΣΘ Ζ'* (1971) 1-39.
- Ανδριώτης, *Παρατακτικά*: Ανδριώτης Ν., «Νεοελληνικά παρατακτικά σύνθετα», *Ελληνικά* 32/1 (1980) 3-31.
- Ανδριώτης, *ΕΛ*: Ανδριώτης Ν., *Ετυμολογικό λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής*, Θεσσαλονίκη 1983³.
- Andriotis, *LA*: Andriotis N., *Lexikon der Archaismen in neugriechischen Dialekten*, Wien 1974.
- Battisti-Alessio: Battisti C. - Alessio G., *Dizionario etimologico italiano*, τ. I-VI, Firenze 1950 κ.ε.
- BER: Bälgarski etimologičen rečnik, I-III, Sofia 1971-1986.
- Boerio, *Dizionario*: Boerio G., *Dizionario del dialetto veneziano*, Venezia 1856.
- Boretsky, *Einfluss*: Boretsky N., *Der türkische Einfluss auf das Albanische*, τ. 1-2, Wiesbaden 1975-1976.
- Brückner: Brückner A., *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Warszawa 1957.
- Çabej, *Studimetimologjike*: Çabej E., *Studime etimologjike në fushë të shqipës*, Bd. 1-3, Tirana 1976 κ.ε.
- Çabej, *Autochtonie*: Çabej E., *Die Frage der Autochtonie der Albaner im Lichte der Ortsnamen*, στο *Die Albaner und Ihre Gebiete*, Tirana 1986, σσ. 35-51.
- Čerenkov, *Slovar'*: Čerenkov L. N., *Cygansko-ruskij i rusko-cyganskij slovar'*, Moskva 1990.
- Choliolčev, *Onomasiologische und derivative Struktur*: Choliolčev Chr., *Onomasiologische und derivative Struktur der bulgarischen Phytonyme*, Wien 1990.

- DEX: *Dicționarul explicativ al limbii române*, București 1975.
- DLR: *Dicționarul limbii române*, București.
- Δουγά-Παπαδοπούλου, *Μια ιδιότυπη κατηγορία: Δουγά-Παπαδοπούλου Ε.*, «Μια ιδιότυπη κατηγορία επιθέτων σε περιοχές της Μακεδονίας», *Μακεδονικά* 23 (1983) 293-303.
- Δουγά-Παπαδοπούλου, *Ετυμολογικά Πιερίας: Δουγά-Παπαδοπούλου Ε.*, «Ετυμολογικά της περιοχής Πιερίας», *Μακεδονικά* 24 (1984) 212-232.
- Δουγά-Παπαδοπούλου, *Ετυμολογικά Μακεδονίας: Δουγά-Παπαδοπούλου Ε.*, «Ετυμολογικά περιοχών Μακεδονίας», *Μακεδονικά* 27 (1990) 383-399.
- DS: *Türkiye' de halk ağzından derleme sözlüğü*, τ. 1-12, Ankara 1963-1976.
- Du Cange: Du Cange, *Glossarium ad Scriptores Mediae et Infimae Graecitatis*, Lugduni 1688.
- ESSJa: *Etimologičeskij slovar' slavjanskix jazykov*, red. O. H. Trubačeva, Moskva 1974 κ.ε.
- Filipova-Bajrova, *Bălgarski dumi*: Filipova-Bajrova M., «Bălgarski dumi v govora na s. Germas (Lošnica) Kostursko», *Izvestija na instituta za bălgarski ezik* 16 (1968) 163-169.
- Fjalor: *Fjalor i gjuhës së sotme shqipe*, Tirane 1980.
- Frisk: Frisk H., *Griechisches etymologisches Wörterbuch* 1-2, Heidelberg 1954-1970.
- Georgacas, *The -ιτσ- Suffixes*: Georgacas D., *A Graeco-slavic Controversial Problem Reexamined: the -ιτσ- Suffixes*, Athens 1982.
- Georgakas, *Grammatische*: Georgakas D., «Grammatische und etymologische Miscellen zum Spät- und Neugriechischen», *Glotta* 31 (1951) 206-210.
- Gerov: Gerov N., *Rečnik na bălgarskija ezik*, τ. 1-5, Sofia 1975-1978.
- Grannes, *Étude*: Grannes A., *Étude sur les turcismes en Bulgare*, Oslo 1970.
- Henrich, *Κλητικές*: Henrich G., *Κλητικές και γενικές σε -ο από αρσενικά σε -ος στα μεσαιωνικά και νέα ελληνικά*, Θεσσαλονίκη 1976.
- IANE: *Ιστορικό Λεξικό της νέας Ελληνικής, της τε κοινώς ομιλουμένης και των ιδιωμάτων*, τ. 1-6, Αθήνα 1933-1989.
- Καραποτόσογλου, *Παρατηρήσεις*: Καραποτόσογλου Κ., «Παρατηρήσεις σε ελληνικά δυσετυμολόγητα», *Βυζαντινά* 12 (1983) 359-403.
- Καραποτόσογλου, *Δυσετυμολόγητα*: Καραποτόσογλου Κ., «Δυσετυμολόγητα της νέας ελληνικής», *Βυζαντινά* 15 (1989) 263-306.
- Κατσάνης, *Επιδράσεις*: Κατσάνης Ν., *Ελληνικές επιδράσεις στα Κουτσοβλαχικά*, Θεσσαλονίκη 1977.
- Κατσάνης, *Ρόγγι*: Κατσάνης Ν., «Τοπωνυμικά Ι: Ρόγγι-Ρόγγια», *ΕΦΦΣΘ* 18 (1979) 117-124.
- Κατσάνης, *Ελληνο-οσκοουμβρικά*: Κατσάνης Ν., «Ελληνο-οσκοουμβρικά: η

- περίπτωση του kalesus», *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα*, Θεσσαλονίκη 1981, σσ. 175-185.
- Κατσάνης, *Ονομαστικό Νυμφαίου*: Κατσάνης Ν., *Ονομαστικό Νυμφαίου (Νέβεσκας)*, Θεσσαλονίκη 1990.
- Κίγκα, *Μορφολογία*: Κίγκα Ε., *Μορφολογία των νεοελληνικών περιεκτικών τοπωνυμίων*, Ιωάννινα 1984.
- Κοντοσόπουλος, *Αρχαϊσμοί Μακεδονίας*: Κοντοσόπουλος Ν., «Λεξιλογικοί αρχαϊσμοί εις τα σημερινά γλωσσικά ιδιώματα της Μακεδονίας», *Πρακτικά Α΄ Συμποσίου Γλωσσολογίας του Βορειοελλαδικού χώρου*, 28-30 Απριλίου 1976, Θεσσαλονίκη 1977, σσ. 209-213.
- Κουκουλές, *ΒΒΠ*: Κουκουλές Φ., *Βυζαντινών Βίος και πολιτισμός*, 1-5, Αθήναι 1948-1955.
- Κριαράς, *Λεξικό*: Κριαράς Ε., *Λεξικό της μεσαιωνικής ελληνικής δημόδους γραμματείας 1100-1669*, τ. 1-10, Θεσσαλονίκη 1969-1988.
- Kristoforidhi, *Fjalor*: Kristoforidhi K., *Fjalor shqip-greqisht*, Prishtinë 1977.
- LB: *Linguistique Balkanique*.
- ΛΔ: *Λεξικογραφικόν Δελτίον της Ακαδημίας Αθηνών*.
- Machek: Machek V., *Etymologicky slovník jazyka českého*, Praha 1968.
- Malingudis, *Lehnwörter*: Malingudis Ph., «Bulgarische Lehnwörter im Dialekt des Dorfes Germas», *LB* 20/4 (1967) 59-63.
- Meyer, *AlbEW*: Meyer G., *Etymologisches Wörterbuch der albanesischen Sprache*, Strassburg 1891.
- Meyer, *Neugr. Studien*: Meyer G., *Neugriechische Studien* II, III, IV, Sitzungsberichte der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, Phil.-Hist. Klasse, Wien 1894-1895.
- Meyer-Lübke, *REW*: Meyer-Lübke, *Romanisches etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg 1968.
- Μηνάς, *Μεγέθυνση*: Μηνάς Κ., *Η μορφολογία της μεγεθύνσεως στην ελληνική γλώσσα*, Ιωάννινα 1978.
- Miklosich: Miklosich Fr., *Lexikon palaeoslovenico-graeco-latinum*, Wien 1862-1865.
- Miklosich, *Stammbildungslehre*: Miklosich Fr., *Vergleichende Stammbildungslehre der slavischen Sprachen*, Wien 1875.
- Mladenov: Mladenov S., *Etimologičeski i pravopisen rečnik na bǎlgarskija knižoven ezik*, Sofia 1941.
- Mladenova, *Zametki*: Mladenova O., «Zametki po novogrečeskoj etimologii», *LB* 29/2 (1986) 7-18.
- Mladenova, *Iz leksičeskih balkanizmov*: Mladenova O., «Iz leksičeskih balkanizmov bolgarskih dialektov», *LB* 29/3 (1986) 64-70.
- Μπασέα-Μπεζαντάκου, *Γλωσσική κατάσταση*: Μπασέα-Μπεζαντάκου Χρ.,

- «Η σημερινή γλωσσική κατάσταση στο νομό Πιερίας», *ΛΔ* 14 (1988) 243-253.
- Μπουσμπούκης, *Λέξεις του ελληνοϊταλικού χώρου*: Μπουσμπούκης Α., «Λέξεις του ελληνοϊταλικού γλωσσικού χώρου», *ΛΔ* 15 (1985) 31-48.
- Murnu, *Lehnwörter*: Murnu G., *Rumänische Lehnwörter im Neugriechischen*, București 1977.
- Nemeth: Nemeth J., *Die Türken von Vidin*, Budapest 1965.
- Παπαδόπουλος, *Γραμματική βορείων ιδιωμάτων*: Παπαδόπουλος Α. Α., *Γραμματική των βορείων ιδιωμάτων της νέας ελληνικής γλώσσας*, Αθήναι 1926.
- Παπαδόπουλος, *Ιστορική γραμματική*: Παπαδόπουλος Α. Α., *Ιστορική γραμματική της ποντικής διαλέκτου*, Αθήναι 1955.
- Παπαδόπουλος, *ΙΙΠ*: Παπαδόπουλος Α. Α., *Ιστορικόν λεξικόν της ποντικής διαλέκτου*, Αθήναι 1958-1961.
- Papahagi, *Dicționarul*: Papahagi T., *Dicționarul dialectului aromân (general și etimologic)*, București 1974².
- Παπαχρίστος, *Νεοελληνικά*: Παπαχρίστος Κ., «Νεοελληνικά Ετυμολογικά», *Βυζαντινά* 8 (1976) 295-336.
- Pascu, *Sufixe*: Pascu G., *Sufixe românești*, București 1916.
- Προμπονάς, *-αβος*: Προμπονάς Ι., «Είναι σλαβική η κατάληξη *-αβος*;», *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα*, Θεσσαλονίκη 1989, σσ. 87-97.
- Psaltis, *Grammatik*: Psaltis St., *Grammatik der byzantinischen Chroniken*, Göttingen 1974².
- Redhouse: *New Redhouse, Turkish-English Dictionary*, Istanbul 1968.
- Russu, *Elemente autohtone*: Russu I. I., *Elemente autohtone in limba română*, București 1970.
- Russu, *Etnogeneza românilor*: Russu I. I., *Etnogeneza românilor, fondul autohton traco-dacic și componenta latino-romanică*, București 1981.
- Sandfeld, *Linguistique balkanique*: Sandfeld K., *Linguistique balkanique*, Paris 1930.
- Scărlătoiu, *Relați i lingvistice*: Scărlătoiu E., *Relați i lingvistice al aromânilor cu slavii de sud*, București 1980.
- Σετάτος, *Ρηματικά ουσιαστικά*: Σετάτος Μ., «Τα ρηματικά ουσιαστικά της κοινής νέας ελληνικής», *ΕΕΦΣΘ*, περ. Β', Τμήμα Φιλολογίας, τ. 1 (1991) 413-450.
- Škaljić: Škaljić A., *Turcismi u srpskohrvatskom jeziku*, Sarajevo 1965.
- Skok: Skok P., *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Bd. 1-4, Zagreb 1971-1974.
- Σκουβαράς, *Τα δυσετυμολόγητα*: Σκουβαράς Β., *Τα δυσετυμολόγητα του ιστορικού λεξικού της νέας Ελληνικής της Ακαδημίας Αθηνών*, Βόλος

- 1954.
- Steuerwald: Steuerwald G., *Türkçe-almanca sözlük*, Wiesbaden - Istanbul 1988.
- Συμεωνίδης, *Πρώτη συμβολή -ίτσιν*: Συμεωνίδης Χ., «Μια τελευταία θεώρηση των επιθημάτων -ίτσιν, -ίτσα, -ίτσος, -ούτσικος κ.λπ., Πρώτη συμβολή -ίτσιν», *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα*, Θεσσαλονίκη 1986, σσ. 71-85.
- Συμεωνίδης, *Δεύτερη συμβολή -ίτσα*: Συμεωνίδης Χ., «Μια τελευταία θεώρηση των επιθημάτων -ίτσιν, -ίτσα, -ίτσος, -ούτσικος κ.λπ., Δεύτερη συμβολή -ίτσα», *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα*, Θεσσαλονίκη 1987, σσ. 251-273.
- Συμεωνίδης, *Τρίτη συμβολή -ούτσικος*: Συμεωνίδης Χ., «Μια τελευταία θεώρηση των επιθημάτων -ίτσιν, -ίτσα, -ίτσος, -ούτσικος κ.λπ., Τρίτη συμβολή -ούτσικος», *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα*, Θεσσαλονίκη 1988, σσ. 71-85.
- Τζιτζιλής, *Ανάλεκτα ετυμολογικά II*: Τζιτζιλής Χρ., «Ανάλεκτα ετυμολογικά II», *Ελληνικά* 36/2 (1985) 317-335.
- Τζιτζιλής *Μακεδονικά ετυμολογικά II*: Τζιτζιλής Χρ., «Μακεδονικά ετυμολογικά II», *Μακεδονικά* 22 (1982) 423-443.
- Τζιτζιλής, *Ποντιακή ετυμολογία*: Τζιτζιλής Χρ., «Συμβολή στην ποντιακή ετυμολογία», *Ελληνικά* 34/2 (1982-1983) 436-477.
- Tzitzilis, *Greek Loan-words*: Tzitzilis Chr., «Greek Loan-words in Bulgarian Dialects», *LB* 26 (1983) 55-77.
- Tzitzilis, *Vegjalce, curajki*: Tzitzilis Chr., «Za proizhoda na dialektnite dumi vegjalce (vedalce) curajki», *Bălgarski ezik* 34 (1984) 345-346.
- Tzitzilis, *Beiträge*: Tzitzilis Chr., «Beiträge zur aromunischen Wortschatzforschung», *Z. F. Balk.* 24/2 (1989) 172-199.
- Tzitzilis, *Wörterbuch lexikalischen Balkanismen*: Tzitzilis Chr., «Über die Notwendigkeit eines Wörterbuchs der lexikalischen Balkanismen unbekannter Herkunft», *Communications grecques présentées au VIe Congrès international des études du sud-est européen*, Sofia, 30 Août - 5 Septembre 1989, Athènes 1990, σσ. 595-607.
- Τσαμπούρη – Βουδριά: Τσαμπούρη Γ., Βουδριά Κ., *Λαογραφικά και γλωσσικό ιδίωμα του Κολινδρού*, Κολινδρός 1986.
- Τσοπανάκης, *Διαλεκτικά Μακεδονίας*: Τσοπανάκης Α., «Διαλεκτικά Μακεδονίας», *Μακεδονικά* 5 (1961-1963) 448-457.
- Τσοπανάκης, *-ούδι*: Τσοπανάκης Α., «Μια ιωνική παραγωγική κατάληξη: -ούδι (-ούδα, -ούδης)», *ΕΕΦΣΘ* 10 (1968) 283-307 (= *Συμβολές στην ιστορία της ελληνικής γλώσσας*, τ. 2, Θεσσαλονίκη 1983, σσ. 315-339).
- Φιλήντας, *Γραμματική*: Φιλήντας Μ., *Γραμματική της ρωμαίικης γλώσσας*, Αθήνα 1907.

- Χατζιδάκης, *Γλωσσολογικά μελέται*: Χατζιδάκης Γ., *Γλωσσολογικά μελέται*, Αθήνα 1901.
- Χατζιδάκης, *MNE*: Χατζιδάκης Γ., *Μεσαιωνικά και Νέα Ελληνικά*, τ. 1, 1905, τ. 2, 1907.
- Ψυχάρης, *Γραμματική*: Ψυχάρης Γ., *Μεγάλη ρωμαίικη επιστημονική γραμματική*, 1-3, Αθήνα 1929-1937.
- Xhuvani-Çabej, *Prapashtesat*: Xhuvani A. - Çabej E., «Prapashtesat e gjuhës shqipe», στο Çabej E., *Studime gjuhësore* τ. 3, Prishtinë 1976, σσ. 189-299.

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

ΑΘ. Α. ΑΛΤΙΝΤΖΗΣ, ΚΑΜΒΟΥΝΙΩΝ 2-4

ΤΗΛ. 2310 221.529, ΦΑΞ 2310 242.440

546 21 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΤΗΛ. 2310 795.927, 795.928, ΦΑΞ 2310 569.792

ΒΙ.ΠΕ.Θ. - ΣΙΝΔΟΣ